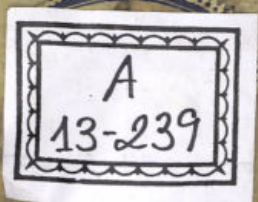
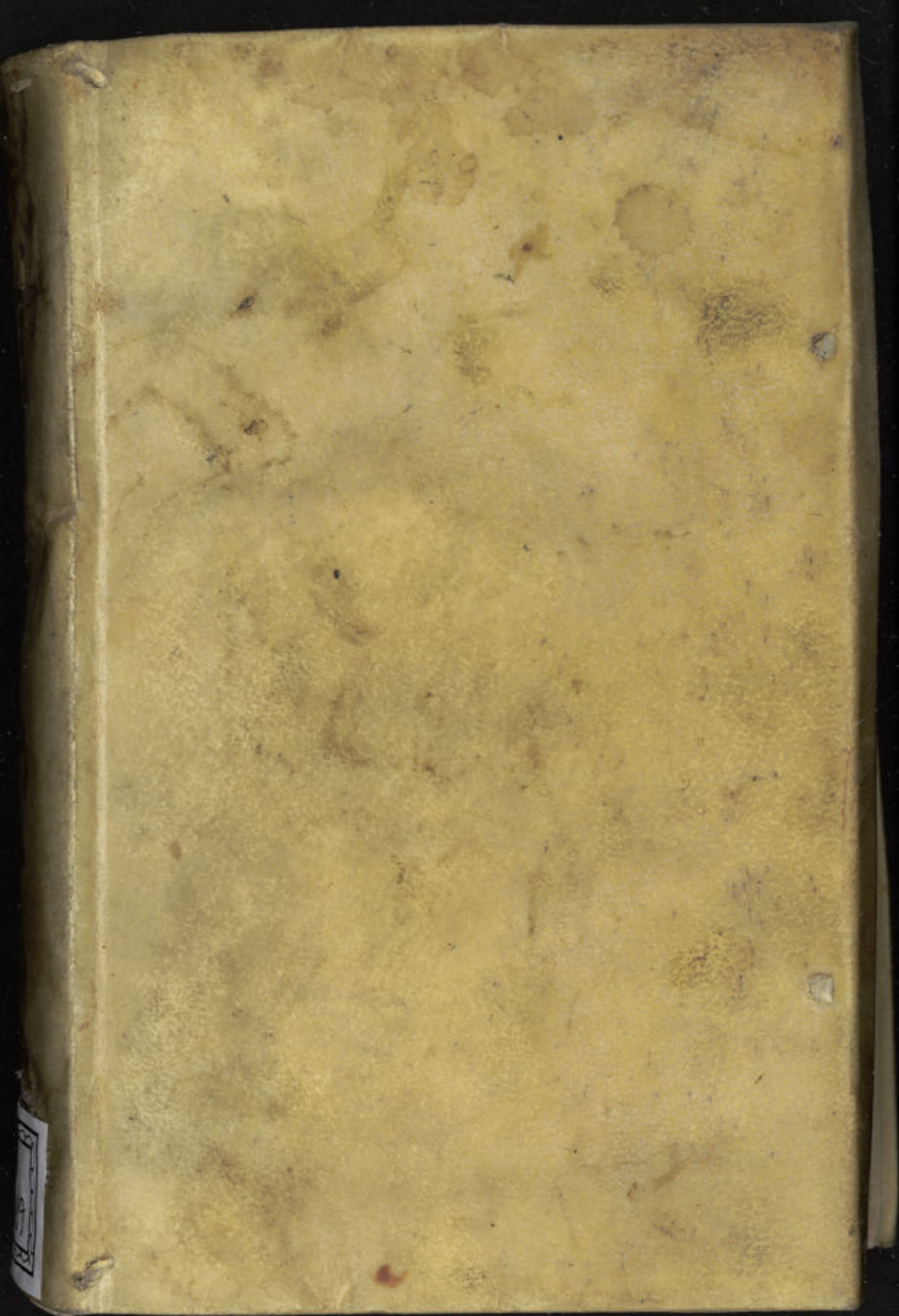

Opusculum Scheria

183

14 a 8

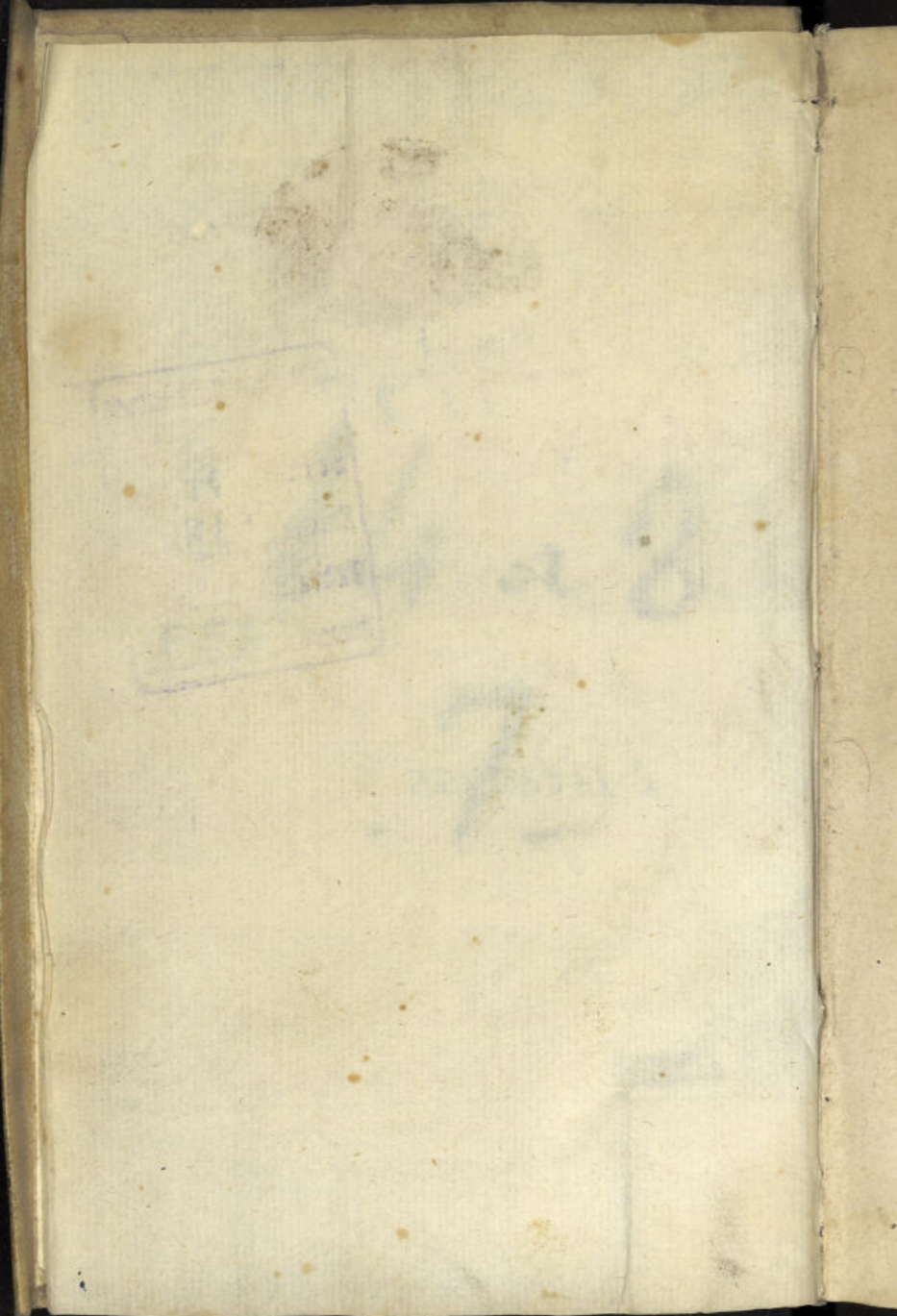
7

16-239

Biblioteca Universitaria	
Sala	A
Estimada	13
Tabla	
Número	239

2 11816855

Del Col^o de la Comp^o de los señores de la Real Audiencia de Granada
R 14680 B. 2

DE REPUBLICA.

ECCLESIASTICA,

LIBER.

Emendatio & insignibus notis rem breuiter explanantibus illustrior & locupletior.

In quo, quicquid ad Ecclesiasticarum Personarum, dignitatem, potestatem, & munus: iuxta Sacrarum Litterarum testimonia, Sanctorum Patrum Sententias, & Canonum, ac Conciliorum sanctiones, Iurisconsultorumq; monita, spectat; breuiter & dilucidè pertractatur.

LÆLIO ZECCHIO THEOLOGO,
& Iuris vtriusque D. Authore.

Cum duplici Indice, altero Tractatum Operis, Altero rerum, & Sententiarum.

LVGDVNI,

Expensis Ioannis Baptistæ Buysson.

M. DCI.

R1082c

DE REPUBLICA

LIBER PRIMUS

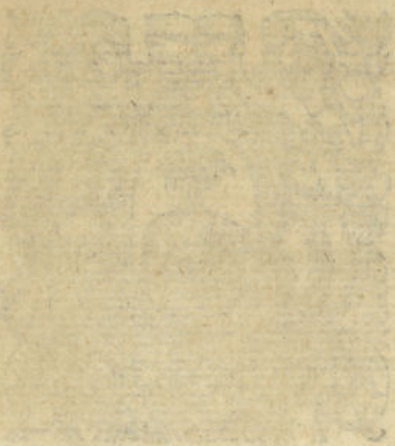
DE LEGIBUS

De legibus et de iure
quodlibet in rebus
et personis
et de iure
quodlibet in rebus
et personis
et de iure
quodlibet in rebus
et personis

DE LEGIBUS

LIBER PRIMUS

DE LEGIBUS

LIBER PRIMUS

DE LEGIBUS

DE LEGIBUS

Approbatio huius Operis.

EGO Frater Alexander Manerba
Brixianus, Lector Theologus,
ordinis Prædicatorum, cum hos de
Ecclesiastico Statu libros discutiendo
percurrerem, percurrendoque discuterem,
ingentem fateor, nunquam mihi,
nec impium aliquid contra Fidem,
nec fœdum contra mores, nec temerarium
contra Principes occurrisset; omnia
quippe sanam, honestam, claram,
reuerentemque doctrinam redolere
visa sunt. Quapropter opus hoc
Catholicum, pium, doctum, ac utile
esse testificor: ob idque non tam prælo,
quam quolibet Christiano dignum
esse censeo.

Veronæ nostro in Cœnobio sanctæ
Anastasiæ, anno à Virginis Partu
1599. die 26. Maij.

Fr. Alexander Manerba.

* 2 Ego

Ego Petr. Apollonius sacrae Theologiae Doctor, Rector sanctae Mariae Rochae Maioris Veronae, vidi haec scripta, & nil in eis inueni, Catholicae Fidei, bonis moribus, vel Principibus Christianis contrarium.

Ego Frater Andreas Schilinus de Brixia, ordinis Praedicatorum, sacrae Theologiae Lector, vidi haec scripta, & nil in eis inueni, Catholicae Fidei, bonis moribus, vel Christianis Principibus contrarium.

Ego Hippolytus Barutius sacrae Theologiae Doctor, Archipresbyter Salodij, vidi haec scripta Excellentiss. D. Lælij Zecchij & nil in eis inueni, Catholicae Fidei, bonis moribus, vel Christianis Principibus contrarium.

Frater Aegidius Pusterla Inquisitor Veronae.

Petrus Stridonius Vicarius generalis Episcopatus Veronae.

ILLV

ILLVSTRISSIMO,
ET REVERENDISS.

D. D. PETRO ALDOBRANDINO,
S. R. E. Cardinali Amplissimo, &
de latere legato.

LÆLIVS ZECHIVS FOELICIT.

QUOD Veterum scriptorum
usu est observatum, & sa-
pientum monitis institutum,
Amplissime, & Illustrissi-
me Cardinalis, ut qui novum opus sibi
edendum pararent, Principem aliquem
virum, Virtutibus præstantem, & po-
tentia pollentem sibi eligerent, sub cuius
auspicijs editum opus existimationem
sumeret, & protectionem; id mihi ma-
ximoperè nunc faciendum fuit, cum opus
edere decrevissem, in quo de re summa
peragatur, nempe de Ecclesiasticorum
Hominum Statu, qui, si dignitatem co-

rum spectemus, Diuina pollent auctori-
tate, si disciplinam, & virtutes, ce-
teros homines, ut eorum luminaria, &
exemplaria, longè antecellunt, hoc ma-
ximè tempore, in quo, ob Sanctissimi &
Beatissimi Pontificis eximias virtutes,
& diligentiam, ecclesiasticos viros om-
ni virtutum genere micare conspicuum
est; quæ ego perpendens, Amplissime, &
Illustrissime Princeps, haud difficile exi-
stimauit, in tanta Principum copia, eum
seligere, sub cuius insigni nomine in lu-
cem éderetur; Tu enim statim mihi oc-
curristi, Amplissime Cardinalis, qui, si
potentiam spectemus, ferè uniuersi sce-
ptrum & habenas tenes in Christiana
Republica pro Sanctissimo, & Beatissi-
mo Pontifice administranda; si virtutes
consideremus, tanquam Solem lucidissi-
mum inter minora sydera teipsum spe-
ctare licet, ut in quo, Dei beneficio, ma-
iestas, & modestia, humanitas, & se-
ueritas, prudentia, & vigor, temperan-
tia,

tia, & iuuentus, omniumque scientiarum,
& rerum perfecta cognitio, simul
collecta sint, quae, ut mira per se sunt,
sic in viridi ea aetate florere diuino potius
muneri, quam humanae arti est adscribendum.
Suscipe igitur, Illustrissime Princeps,
Ecclesiae sanctae decus, hunc de Ecclesiastica
Republica Librum, hilaro vultu, eumque, ac meipsum
Amplitudinis tuae humillimum seruum,
sub tua protectione suscipere, & ample-
cti dignare.

giosi & rei Christianæ promouendæ studio-
siss. opera & vigiliis vsi sumus. Et
quidem S. Scripturæ & Patrum loca
quanta potuimus fide & religione nota-
uimus, characterum varietate distinxi-
mus, capitum & rerum summam ad fal-
lendum prolixitatis tædium & iuan-
dam Lectoris memoriam breui com-
pendio ad marginem perstrinximus,
tandemque Auctorum in hoc opere ci-
tatorum nomina ordine alphabetico
descripsimus. Quod nostrum ti-
bi obsequendi votum boni
consulere non dedi-
gneris. Vale.

**

*

5

DOCTO

DOCTORES THEOLOGI
& Iurifconfulti qui in hoc ope-
re citantur, ordine Alpha-
betico defcripti.

* *
*

A

B B. id est, Abbas.
Alc. Alciatus.
Anchar. Anchara-
nus.
Anan. Ananias.
Ant. Antoninus.
And. Io. Andreas.
Anacl. Anacletus.
Anch. { Augustinus de An-
chora Augustinia-
nus.
Bartholom. Fumus
Armil. { Dominicanus di-
ctus Armilla.
F. Petrus Arrago-
nensis Augustinia-
nus.
Arrag. {
Ast. Astensis.

B

B Afil. i. Basilius.
Bal. Baldus.
Barbat. Barbatia.
Bellar. Bellarminus.
Bern. Bernardus glossator
decretalium.
Boër. Boërius.
Bracoar. Bracoërensis.
Butri. Antonius de Butrio:

C

C Ald. i. Io. Calderinus.
Capr. Capreolus.
Caiet. Caietanus.
Cass. Cassianus.
Capel. Capella Tolofanus.
Clar. Clarus.
Conc. Trid. Concilium Tri-
dentinum.
Clim. Climachus.
Cucch. Cucchus.
Couar. Couarruius.
Cyn. Cynus.
Cypr. Cyprianus.

D

D Eecret. i. Decretales.
Diaz.
Dyn. Dynus.
Dion. Dionysius Halicarnaf-
seus.

F

F Ed. i. Federicus.
Fel. Felinus.
Fir. Firminus.
Franc. Franciscus Verzellensis.
Follet.
Franc. Turzan.
Fulgofus.
Fulch. Fulchus.

Gem.

G
Em. i. Geminianus.
Germ. Germonius.
Grammat.
Graff.

Gloss. Glossator.
Guyd. Grydo Papa.

H
Enr. i. Henricus.
Hipolytus.
Hosti. Hostiensis.

I
Acob. i. Iacobus de Arena.
Iacob. Boul.
Iaf. Iafon.
Io. And. Ioannes Andreas.
Io. Ioannes de Selua.
Io. Mo. Ioannes Monachus.
Imol. Imola.
Inn. Innocentius.
Ifid. Ifidorus.

L
Apus.
Lamb. Lambertus.
Lanchecruch.
Lud. Ludouicus Romanus.
Lup. Io. Lupus.

M
Arfil.
Mart. i. Martianus.
Mart. Laud.
Mar. Marautha.
M. Fer. Martinus Ferrariensis.
Matth. Mattheus Romanus.
Med. Medina.
Menoch.
Menach.
Monal. Monaldus.

N
Au. Nauarrus.
Neuizan.
Nicolaus Delph.

O
Omuph. Pán. } Onuphrius
Páninius Aug-
gustinianus.

P
An. i. Panormitanus.
Pal. Paleorus.
Pap. Papius.

R
Of. i. Rosella.
Rai. Rainutius.
Roal. Roaldus.
Rodoa. Rodoanus.
Ror. Rota.
Reb. Rebuffus.

S
Alic. i. Salicetus.
Sbroz. Sbrozius.
Sic. Siculus.
Syl. Syluester.
Soc. Socinus.
Sot. Dominicus Soto.
Staph. Staphilus.

T
Iraq. i. Tiraquellus.
Tho. D. Thomas.
Tur. Cr. de Turre Cremata.

V
Valent. i. Gregorius de
Valentia.

Z
Ab. i. Zarabella, vel Frá-
cisc. Card. de Zarabellis.
Zerol. Zerola.

F I N I S.

INDEX

INDEX
TRACTATVVM
HVIVS OPERIS.

D E statu personarum in communi. pagina	1
De statu Sanctissimi, & Beatissimi Romani Pontificis.	6
De statu Illustrissimorum Dominorum Cardinalium.	77
De statu Illustrissimi Legati.	99
De statu Reuerendissimorum Patriarcharum, Primum, & Archiepiscoporum.	111
De Prelatis in genere.	121
De Vicario sanctissimi Domini Papae.	152
De summo Poenitentiario.	153
De Vicecancellario.	157
De Camerario, & clericis Camaræ.	162
De Thesaurario.	169
De Presidente Camaræ Apostolicæ.	ibid.
De Aduocato Pauperum.	ibid.
De Aduocato Fiscali.	ibid.
De Procuratore Fiscali.	170
De Commissario Camaræ Apostolicæ.	ibid.
De Clerico sacri Senatus.	ibid.
De Auditore Camaræ Apostolicæ.	171
De Datarario.	178
De Secretarijs Domini Papae.	179
De Referendarijs.	183
De Auditoribus Rota.	189
De	De

I N D E X.

De Prothonotarijs Apostolicis.	197
De Gubernatore Vrbs.	198
De Senatore Vrbs.	201
De Iudice Marefcalli, & Turris Nona.	ibid.
De Carcerum Vifitatoribus.	202
De Aduocatis Confiflorialibus.	ibid.
De Procuratoribus facri Palatij.	203
De Sollicitatoribus caufarum.	ibid.
De Notarijs.	ibid.
De Congregationibus Curia Romana.	204
De Iudice Delegato.	405
De Vicario Epifcopi.	224
De Poteflate Vicarij.	239
De Canonicis & Capitulo.	153
De Abbatibus.	208
De Preposito Collegiata Ecclefia.	294
De Plebano.	312
De Parocho.	320
De Clericis in communi.	386
De Beneficiatis.	483
De Concionatoribus.	508
De Regularibus.	535
De Monialibus.	607
De Eremitis.	621

P R O O E

PROOEMIUM.

VM homo, diuino beneficio, duplici portione (vt rerum omnium vinculam) conditus fit, Corpore, scilicet & Anima, vno terreno, alia cœlesti, vno corporali, alia spirituali, vno caduco, alia æterna: Iccirco, superno consilio, duplici quoque auxilio ei suppetiæ prabitæ sunt corporali scilicet, quo corpus aleretur, terrenis omnibus ei subiectis, & diuino, quo anima pasceretur, veritatis scilicet primæ præsertim, dignoscendæ, & perfruendæ amore allecta: atque homines etiam adessent, qui corpori eius prodesse, ac qui animæ ipsius spiritualia præberent alimenta: primi vt hominum multitudinem, in mutua pace & iustitia fouerent, & eis corpori necessaria subministrarent: alij qui animam alerent, & spiritualia ei alimenta præstarent, vt & mundus hic sensibilis duplici eget lumine quo illustretur, & fecundatur, Sole scilicet & Luna, quorum primus spiritua-lem potestatem & statum, qui animæ, diei nomine appellatæ, præest, significat, altera
tem

temporalem, quæ corpori, noctis nomine nuncupato regendo præsidet, vt Innocentius tertius Pontifex Summus testatur, in cap. solitæ. de maior. & obed.

Ex quo fit, vt duplex in terrestri hac Hierarchia, & militanti Ecclesia, consurgat Republica, quæ nil aliud est, quàm inferiorum, & superiorum, vel dominantium, & subditorum recta ordinatio: & inde duplex præcipuè Hominum status, seu conditio emanet, Ecclesiasticus scilicet diuino cultui, & spiritualibus administrandis deputatus, & temporalis corpori regendo præpositus; tametsi Pontifex Maximus, vt Dei summi in terris Vicesgerens, vtrunque gladium, & vtrunque potestatem ad Ecclesiæ bonum, actu, cum expedit, exercendam, retineat.

Idcirco, etsi ex vniuersali tractatu moralis Theologiæ, Deo dante, iam edito, satis constare possit, quid cuique agendum homini sit, quidve vitandum, vt ad æternam vitam, Deo præstante, perueniat, qui tamen quosdam homines, quatenus in aliquo officio, vel statu locati sunt, præter legem communem, aliqua etiam speciali officia, vel obligationes deuinciunt, & iidem mul-

tis

ris prærogatiuis, & ornamentis potiuntur.
Ideò summè vtile sapientibus semper vi-
sum est, si non solum in communi, sed & in
speciali, de iis, quæ ad singulos hominum
status attinent, peragerent: quod ego quo-
que onus, latius fortè, quàm hactenus pera-
ctum sit, extendens, licet viribus meis im-
par diuino implorato auxilio aggressus
sum, vt plenius ad Dei gloriam, inno-
tescat, quæ cuiusque personæ di-
gnitas, potestas, atque offi-
cium existat.

DE

DE STATV, ET
MVNERE ECCLE-
SIASTICORVM

LIBER.

LELIO ZECCHO AVTHORE.

De Statu personarum in communi.

S V M M A R I V M.

- 1 Status quid significet, & quid in proposito.
- 2 Statuum diuersitas conuenienter in Ecclesia statuta est.
- 3 Status diuiduntur in Ecclesiasticos, & Seculares, & conuenienter.
- 4 Ecclesiasticorum status praefertur seculari.
- 5 Sacrorum hominum dignitas quanta.
- 6 Ecclesiastici ut diuidantur.
- 7 Laici ut diuidantur.

GRAVIS admodum, & ardua res est quam pertractandam assumpsi: iccirco, Diuino implorato auxilio, operae pretium esse duxi, prius de statu Personarum in communi peragere, tum de singulis earum statibus sigillatim differere, ut quae in hoc opere peraguntur, clarius innotescant. Pro cuius quidem rei intelligentia obseruandum est primo loco, quod Status in sui ratione importat conditionem libertatis, vel seruitutis, & in spiritualibus, & temporalibus. Nam status importat quandam positionis differentiam, secundum quam aliquid

^I Status quid significet, & quid in proposito.

A dispo

ditponitur secundum modum suae naturae, quasi in quadam immobilitate, ut & homo dicitur stare, cum erectus stat & quiescit, & in actibus humanis negotium aliquod dicitur aliquem statum habere, cum secundum ordinem suae dispositionis est in aliqua immobilitate, vel quiete: vnde & circa homines, ea quae extrinsecus sunt, & variantur, non constituunt statum, ut quod quis sit diues, vel pauper, sed solum id quod pertinet ad statum hominis quod respicit obligationem personae hominis, prout est sui vel alieni iuris, vel habet rationem libertatis, vel seruitutis, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, qui status prout habet rationem immobilitatis, dicitur status: prout refertur ad operationes, dicitur officium, prout ad superioritatem, vel inferioritatem respectu aliorum, dicitur gradus, prout dicitur hominum differentiam, dicitur vitae conditio; proprie vero status dicitur quatenus habet immobilitatem aliquam voto firmatam, ut est in religiosis, & episcopis, qui & soli sunt in statu perfectionis, licet hic latius id sumam pro diuersa hominum vitae conditione, de quibus verba facere, Deo dante decreui, cum statum proprii ij tantum facere dicantur, in quibus est aliqua immobilitas ex obligatione resultans: cum status moralis, vel spiritualis nil aliud sit, quam quaedam dispositio hominis recta in ordine ad omnes eius operationes, vel plerasque ac praecipuas, cum quadam permanentia, vel immobilitate, quae immobilitas in spiritualibus, & moralibus ex obligatione resultat; & vterius etiam ad statum faciendum, praeter obligationem qua quis reditur immobilis ad recte instituendum omnes penes operationes secundum aliquem peculiarem vitae modum. Requiritur etiam solemnitas aliqua, vel actio exterior, per quam qui in huiusmodi statibus sunt pateant iudicio ecclesiae, quod in episcopis solum & religiosis contingit: vnde clerici proprie non dicuntur esse in statu, sed in gradu, vel officio, quia non obligantur ad instituendum omnes penes actiones vitae secundum aliquam normam, sed solum obligantur ad peculiarias actiones suorum officiorum, & castitatem; ita ut nubere non possint, si sint in sacris: ut inquit Valentia. 2. 2. disput. 10. quaest. 1. puncto 1. post D. Tho. ead. 2. 2. quaest. 183. artic. 1. 2. 3. & 4.

Quae quidem differentia statuum in Ecclesia conuenienter ordinatur: primo, ad decorem ipsius Ecclesiae, ut habetur in

in Plal. 44. quòd varietate ornatur, vt Apostolorum, Prophe-
tarum, & Doctorum, &c. Secundò, vt per diuersos homines, uenienter in
& diuersos status diuersa negotia expediantur, Rom. 12. *ecclesia est*
Tertio, ad dignitatem Ecclesiæ, quæ in ordine consistit. 2. *statuta.*

Tim. 2. vnde & regina Saba ordinem ministrorū Salomo-
nis est admirata. 3. Reg. 10. Sic circa tabernaculum, quod
fuit figura dispositionis ecclesiæ præsentis Heb. 10. erant va-
rij ordines ministrorum. Exod. 23. Num. 3. præterea ecclesia
præsens est figura triumphantis Heb. 5. sed in illa varij sunt
ordines, ergo, & hanc differentiam officiorum ecclesiasti-
corum probant sancti Patres. Dion. de eccles. hierar. cap. 5.
Ignatius epist. ad Smimenes. Nazianz. in apolo. 1. Chryso-
hom. 5. in H. Greg. lib. 5. registri, ep. 52. quæ quidem differen-
tia consideratur iuxta differentiam officiorum, & proficien-
tium, ac perfectorum & perfectibilium: vt dicit D. Thom.
2. 2. q. 183. art. 1. 2. 3. & 4.

Secundò, notandum, quòd status differt ab officio, quòd
status, vt supra, significat conditionem personæ. officium
verò negotium quoddam in humanis actionibus. d. artic. 1.
& 2. His ita notatis.

Primum sit dictum. Status omnis in ecclesia diuiditur,
prima sui diuisione in statum laicorum, & ecclesiasticorum, *Status diui-*
vel clericorum, qui quidem laici à λαός, Græco, quòd La-
dūtur in ec-
tinè populum significat, dicuntur, clerici verò dicuntur, quasi *clesiasticos,*
domini fors & hæreditas, quod diuino cultui sacriati procu-
randæ religionis, & rerum sacratarum curam suscipiunt: vt di-
cit Hier. ep. ad Nepot. quæ quidem distinctio clericorum, & *in secula.*
laicorum, probatur 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo, vt
ministros Christi, &c. & in c. duo sunt. 12. q. 1. vbi ponuntur
duo genera Christianorum, clericorum & laicorum. & in
cap. vnam sanctam. de maior. & obed. in extr. communi. in
Conc. Niceno, can. 1. 2. 3. 8. 17. 18. & 19. vbi aperte fit hæc
distinctio clericorum, & laicorum, & in can. 12. 13. 15. ap.

Ex patribus, id probat Tert. lib. de Monogamia. Epiph.
ep. ad Ioannem episcopum Hierosolymitanum. & Hier. ep.
Nepot. & colligitur etiam Num. 16. vbi appellat Hier. cle-
ricos, multitudinem sanctorum, & laicos populum.

Ratione probatur: nam homo constat corpore, & anima:
vnde aliqui debent esse in ecclesia qui eius animæ curam
habeant: nempe ecclesiastici. d. c. duo sunt. alij qui curam
habeant eius corporis, ac Reipublicæ administrationis.

Vnde duo sunt genera hominum, scilicet clericorum spiritualibus, & sacris annexum, & laicorum secularia curatum, & ut in cælo duo sunt luminaria Sol & Luna, & in homine ratio & sensus: sic in ecclesia sunt qui diem illuminant, per quod anima intelligitur, & rationem sequi homines movent, & qui temporalibus præsent, quod per Lunam intelligitur. c. solitæ. extra de maior. & obed. ut supra est dictum.

⁴
Ecclesiasticorum
status
præfertur
seculari.

⁵
Sacrorum
hominum
dignitas
quanta.

Vnde ut corpus est ob animam, ut dicit etiam Philosophus lib. 1. de partib. anim. cap. ult. & bona externa propter hominem. Matth. 6. Luc. 12. l. in pecudum. ff. de usufr. & anima est nobilior corporalibus, & spiritualia temporalibus. cap. 2. inter. de transf. ep. sic qui præest animæ dignior est & potior impetante corpori. d. cap. solitæ. & etiam ob mysteria quæ tractat, ut sic non tam honor ei præstetur, quam Maiestati Dei cui inseruit. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de rec. arb. cuius ratione tot privilegia etiam ethnici suis sacerdotibus concessere: ut refert Dionys. Halic lib. 2. antiquit. Rom. Sic Druidæ sacerdotes in Gallia Regibus iura dabant: ut dicit Cæsar, lib. 6. de bell. Gall. & sacerdotes Germani in Comitibus ius habebant ius dicendi, & silentium iudicandi, teste Corn. Tac. lib. de morib. Germ. & Scipio ac Figulus consules Romani, Tiberio Graccho iubente, consulatu se abdicarunt, teste Valer. Max. lib. 3. c. 1. & apud Ægyptios, eorum Rex ex sacerdotum collegio eligebatur, ut refert Plato. lib. ciuili, vel de Regno; & in Æthiopia sacerdotes tanta pollebant autoritate, ut Regibus nuntiarent ut ij mortem obirent, teste Dion. Sic lib. 4. bibliot. c. 1. In sacris verò literis sacerdotium præferebatur imperio, & reges à sacerdotibus inungebantur, & prophetis 1. Reg. 10. 11. & 16. 2. Reg. 5. & 8. 3. Reg. 1. 19. Paral. 2. c. 23. quod & confirmauit D. Petr. iubens omnem animam ecclesiasticis obedire, etiam si reges sint. 1. Petr. 2. cap. omnis. de maior. & obed. Vnde & Zacharias Papa Galliarum regnum à Childerico in Pipinum transtulit. cap. alius. 16. q. 5. & Stephanus imperiū à Græcis in Germanos transtulit. cap. venerabilem. de elect. & Gregorius V. concessit Germanis Imperatorem eligendi privilegio potestatem: teste Blond. lib. 3. Dec. 2. Plat. in Gregor. V. Krantio. lib. 4. c. 23. vnde & Ignat. ep. 9. iubet principes, & populum cum clero obedire episcopis, & episcopos Christo, & D. Ambros. Theodosium Imperatorem lacris interdixit, & ab ecclesie ingressu semouit, donec de crimine in Thessalonica

perpe

perpetrato eum pœniteret, teste eod. Amb. lib. 5. epist. 28. Ruffin. lib. 1. c. 18. quod etiam Innoc. 1. in Archadium Cæsarem exercuit. c. nos si incompeteter. §. 1. 2. q. 7. Vnde & Tertullianus pontificem, regem seculi appellat. lib. 1. ad uxorem. vnde & Leo & Antoninus Antistitibus, ab illis patribus pietatis vocatis, locum restituere, & eis primum locum sedendi dedere. l. decernimus. C. de episc. & cler. & alij etiam Imperatores pluribus priuilegijs eos decorarunt: vt patet tot. illo tit. Ex quibus sequitur, quod in ecclesia est potestas constituendi de rebus ecclesiasticis, & spiritualibus, cui seculares etiam Reges, & iudices parere teneantur, vnde Petrus & Apostoli ex potestate sibi à domino tradita ligandi atque soluendi. Matth. 18. iudicarunt de controuersia cœremoniarum veteris legis. Act. 15. & in can. 73. Apost. modus prescribitur seruandus in episcopis corrigendis. c. duo. 96. dist. & Constantinus Imperator dixit Deum dedisse facultatem concilio ipsum iudicandi, vt dicit Ruffi. lib. 10. hist. c. 2. & alij, de quibus dist. 10. pet. tot.

Secundum dictum. Status ecclesiasticorum variè diuiditur, vel ex cura commissa, vel ex officio, vel ex ordine, vel ⁶ *Ecclesiastici vt diuidantur.* gradu ecclesiastico, inter quos primum locum tenet Pontifex summus, qui in vniuersam ecclesiam primatum tenet, tum Cardinales, mox Patriarchæ, tum Episcopi, Prælati, Canonici, Parochi, reliqui Clerici, & Regulares, de quibus ordine suo dicitur, vel diuiditur secundum magis perfectos, & minus status ecclesiasticorum, seu secundum perfectos & perfectibiles, vel perfectos, & eos qui sunt in statu perfectionis, vel eos qui sunt vt agentes perfectionem, alij vt eam suscipientes, vel regentes & rectos, vt d. D. Tho. 2. 2. q. 183. & 184. per tot. & q. 185. 186. cum seq. de quibus singulis suo loco dicitur, vt est & status incipientium, proficientium, & perfectorum: vt inquit D. Th. d. q. 183. art. 4. & vt quidam purgent, vt concionatores, quidam illuminent ij scilicet qui sacramenta administrant, quibus gratiæ splendor fidelibus communicatur, & perfectos qui sunt ij qui regunt, maxime Episcopi, supra omnes est Pontifex Maximus.

Tertium dictum. Status secularium diuiditur in imperantes & subditos. Luc. 2. 2. c. vnam sanctam. de maior. & obed. in extr. communi. & subditi curiæ diuiduntur iuxta eorum officia vel negotia, vt alij iudices sint, alij militiam exercent, alij in foro versentur, alij mercaturæ, alij artificijs, alij

⁷ *Laici vt diuidantur.*

denique agriculturæ operam dent, de quibus omnibus suo ordine in hoc libro dicendum est, vt sic, præter ea quæ pertinent in vniuersali, quò ad singulas personas particulares, circa virtutes sequendas, & vitia fugienda, videatur quid in quolibet statu, vel officio. Deo dante, cuique agendum sit. Et hæc sufficiat dixisse de statibus in communi, quod ad rem præsentem attinet.

Et quia à dignioribus est inchoandum, ideò priori loco de ecclesiastico est agendum, de secularibus mox in alia parte, Deo dante, acturus.

De statu Sanctissimi, & Beatissimi Romani Pontificis.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa nomina quæ, & vt eminentia. nu. 1. & 29.
- 2 Irritatio, dispensatio in lege vt differant.
- 3 Dispensatio in quibus cadat, vel non.
- 4 Papa non est Christi successor, sed Petri, & Christi Vicarius, & quomodo.
- 5 Lex naturalis quid sit, & an in eâ cadat dispensatio, vel mutatio.
- 6 Papa quid possit circa legem naturalem, vel non.
- 7 Papa quid possit circa legem diuinam, & præcepta Decalogi, vel non.
- 8 Papa quid possit circa legem euangelicam, vel non.
- 9 Papa quid possit circa articulos fidei, vel non.
- 10 Papa quid possit circa traditiones sacras, vel non.
- 11 Papa quid possit, & debeat agere circa canonizationem sanctorum.
- 12 Papa quid possit circa confessionem sacramentalem.
- 13 Papa quid possit circa ius canonicum, & vt in eo, & in quibus casibus dispenset.
- 14 Casus Papa reservati ab eo solo dispensandi, qui sint.
- 15 Papa quid possit circa regimen ecclesie, & ad qua se extendat eius potestas.
- 16 Papa quid possit circa eos qui in Purgatorio existunt.
- 17 Papa quid possit circa Paganos.
- 18 Papa quid possit circa Iudaos, & quid de ijs sanxerit.

- 19 Papa quid possit circa Hæreticos.
- 20 Papa quid possit circa Imperatorem, & alios Principes.
- 21 Papa potest exemptiones dare.
- 22 Papa quid possit circa prædicationem.
- 23 Papa potest privilegia concedere.
- 24 Papa quid possit circa beneficia ecclesiastica.
- 25 Papa quid possit circa iudicia.
- 26 Papa quid possit circa studia, & ordinationem religionum.
- 27 Papa quid possit in casibus particularibus in multis.
- 28 Papa eminens potestas.
- 30 Papa qua non liceant.
- 31 Papa qua non soleat agere.
- 32 Papa qua non intendat agere.
- 33 Papam in quibus vti deceat Cardinalium consilio, & quomodo.
- 34 Papa residentia ubi sit, & an sedem transferre possit.
- 35 Papa regimen quale.
- 36 Papa an possit Papatui renunciare.
- 37 Papahæreticus an possit deponi, & à quo, & quid de alijs criminibus.

AMETSI Tomo I. in tract. de Rom. Põc. actum sit de Pontifice Maximo, tamè quia principaliter ibi id actum est ad ostendendum quantæ authoritatis in quæstionibus fidei, vel morû sit eius diffinitio, ideò congruè hic agendum est de eius statu, vt in particulari dignoscatur quid possit vel debeat. In quo videndum primò, quid possit circa ius naturale, secundò, quid circa ius diuinum, terriò, quid circa ius humanum tam canonicum, vel ciuile, & quæ ipsi soli sint reseruata; quartò, quid circa regimen vniuersalis ecclesiæ, quintò, an possit Papatui renunciare, sextò, an aliquo casu deponi possit & quomodo, & qualiter in eius officio peccare possit.

Pro quorum quidem intelligentia, prænotandum est, primò Papam dici quali maiorem patrem, quòd solus per ^t *Papa nomi-* excellentiam pater omnium sit, quo nomine Pontifex Ro- *na.* manus nuncupatur ab Ignat. ferm. ad Virginem Dei genitricem, & ab Athanas. in apologetico, & communiter hodie Papa ab omnibus dicitur, licet appelletur, & alijs nominibus,

minibus, de quibus in d. tract. est actum, & etiam dicitur Papa à Papæ, quasi admirabilis, vt dicit glo. in procem. clem. verbo. Papa.

2
Irritatio, interpretatio, dispensatio in lege, vt differant.

I I. notandum, differentiam esse respectu legis, irritare, abrogare, interpretari, dispensare, irritare enim est legem impedire & cassare, vt si lex à ciuibus constituta à Rege non probetur, nec confirmetur, sed cassetur, vt & pater votum filij irritat, abrogare legē est, postquam vim habet, in totum tollere, interpretari est declarare illam in tali casu locum non habere, dispensare verò est ex facultate habita aliquem subditum à lege eximere, concessa illi licentia, & facultate sine qua legi esset obnoxius, & sic licentiam illi concedere, vt aliquo casu veniat contra legem, declarare verò est non eximere subditum à nexu legis casu quo teneretur, sed explicare quod in illo casu non tenebatur ex mente legis, abrogare & irritare potest superior legem inferioris, vel successor præcessoris. c. inferior. 21. dist. c. proposuit. de conc. præb. quando scilicet superior ille est supra ius id. d. c. proposuit, dispensare in lege potest qui eam tulit, vel qui est supra id ius, declarare verò legem potest etiam inferior, qui licet non possit tollere legem superioris, ex potestate tamen sibi tradita potest eam quandoque explicare, vt colligitur ex Sot. de iustit. & iur. lib. 1. q. 7. art. 3. de quo alibi.

3
Dispensatio in quibus liceat, vel non.

III. notandum, quòd quædam sunt in se, & intrinsecè bona, vt Deum laudare, & in hoc non cadit dispensatio, vt quis non laudet Deum, quædã ex genere & intrinsecè mala, vt mentiri, in quo similiter non cadit dispensatio, cū nunquam possit fieri bene ob intrinsecam malitiam annexam, quædam sunt ex se mala, ex aliqua tamen circūstantia possunt fieri bene, vt hominem occidere, ob bonum iustitiæ, & bonum publicum, & in hoc cadit dispensatio, quædam ex se non sunt mala, sed ideò mala quia prohibita, vt clericum negotiari, & in hoc pariter cadit dispensatio, quædam vltimo sunt indifferentia, vt ambulare, & huiusmodi, quæ ex circūstantiis possunt bene vel male fieri.

4
Papa non est Christi successor, sed Vicarius successor. Pe-

III. notandum, quòd Papa non est personaliter successor Christi, sed dicitur Vicarius, & minister eius, ipso Christo semper viuente, & semper in pontificatu regnante, quia est semper viuens, & semper est pontifex totius ecclesiæ, nec tamen ex hoc duo sunt capita ecclesiæ, sed vnū, licet sint duæ personæ, vna tamen subordinata alteri, nã Papa suo ministe

ministerio cooperatur Christo, sicut & Rex constituit pro-
regem, qui in eius absentia regnum gubernet, nec per hoc
dicentur duo Reges, sed vnus tantum; sic Christus in ce-
lum sublatus reliquit Papam, qui eius nomine ecclesiam
administraret, ipso tamen manente perpetuò eius sponso,
cùm quis non dicatur personaliter cedere officio, nisi morte,
vel depositione, vel renunciatione, at persona Christi est
æterna, lucem inhabitans inaccessibilem, Heb. 7. Psal. 109.
ergo mori non potest, nec deponi cùm sanctus sanctorum
sit, & depositio fiat ob culpam tantum, & ipse peccatum non
fecit, nec dolus inuentus in ore eius. 1. Petr. 2. nec resigna-
tione, cùm sit factus Pontifex cum iureiurando, quòd eius
sacerdotium futurum esset æternum. d. Psal. 109. ergo Papa
non est personaliter successor Christi, sed tantum eius Vica-
rius, & minister: vt dicit Aug. de Anch. de pot. eccl. q. 9. art. 3.
& Turr. Cr. de potest. Pap. q. 10.

Papa tamé succedit Beato Petro in ea perfectione potesta-
tis, & dignitate Vicariatus Christi, qua ipse B. Petrus à Chri-
sto fuit in ecclesia sublimatus: vt dicit D. Th. 1. con. gen. 76.
& refert Tur. Cr. loco prædicto. q. 19. & in totam Christi
ecclesiam vniuersalem prælationem habet: vt habetur in
Conc. Calcedon. & probat D. Th. tr. con. er. Græc. c. 67. vt
refert Turr. Cr. loco prædicto. q. 4. ita vt error sit dicere Pa-
pam non habere primatum totius ecclesiæ, vt dicit D. Tho.
loco prædicto. c. 66. & Turr. Cr. ibi. q. 5. & est superior in tota
ecclesia, vt ibi dicit q. 6. & caput vniuersalis ecclesiæ, vt ibi
dicit q. 7. ex D. Th. 3. p. q. 5. art. 6. & eius potestas est à Deo: vt
dicit Anch. q. 1. art. 2. & immediatius & singulariter est à Deo,
quàm alia potestas, & quò ad electionem, quia ibi singu-
lari modo operatur, & quò ad gubernationem cum singu-
lariter habeat curam de potestate Papæ regentis suam ec-
clesiam, vt ibi dicit art. 5. Ex quo sequitur, quòd reges, &
omnes fideles Papæ teneantur esse subiecti: vt dicit D. Th.
tr. de rege & regno. c. 3. & refert Turr. Cr. loco prædicto. q.
12. vbi dicit omnes sic ei debere esse subiectos, vt & ipsi
Christo, adeò vt obedire Romano Pontifici sit de necessita-
te salutis, vt ibi dicit q. 13. ex D. Th. cont. err. Græc. c. 72. & ha-
betur in cap. vnam sanctam. de maiorit. & obed. in extra.
communi. ita vt hæreticū sic dicere non esse obediendū sta-
tutis Papalib. vt ibi dicit q. 14. ex D. Th. li. cò. impugn. relig.
& non obediens Papæ sint schismatici, vt ibi dicit q. 15. ex

D.Th. 4. dist. 14. & ei sit magis obediendum, quàm quilibet alij, vt ibi dicit q. 16. cùm habeat plenitudinem potestatis in tota ecclesia: vt ibi dicit q. 20. ex D.Th. con. err. Grec. c. 68. sicut Rex in regno, vt dicit q. 22. ita vt error sit dicere eum non habere plenitudinem potestatis in ecclesia, vt dicit q. 21. ex D.Th. cõ. err. Græc. c. 73. & ab eo deriuatur potestas in alios prælatos, vt dicit q. 22. & potest vti potestate in quemlibet de ecclesia, nec potest se submittere alicui in foro exteriori, licet secus in interiori, & est dicendus proprius sacerdos cuiuslibet parochiæ, & proprius prælatus cuiuslibet fidelis, vt idem dicit q. 24. 25. 26. 27. & 28. non tamen eam habet potestatem quam Deus, vel Christus, cùm non possit nouos articulos fidei instituere, vel editos remouere, nec noua sacramenta instituere, vel instituta remouere: vt idem dicit q. 46. sicut nec eorum formas mutare, sed tantam habet authoritatem, quantum sat est ad ecclesiæ ordinationem, vnde & potest determinare ea quæ sunt fidei, & symbolum ordinare, vt ibi dicit q. 47. & 48. His ita notatis.

Quò ad primum, notandum est, quòd lex naturalis in mentibus nostris insculpta est, Deus enim naturæ author impressit mentibus nostris lumẽ, per quod leges eius æternas participantes, actiones nostras ad debitum finem, quòd sua natura feruntur, dirigeremus, de quo lumine habetur Psal. 90. Signatum est super nos lumen vultus tui; quæ naturalis impressio dicitur lex naturæ, & inest nobis per modum habitus; nam per eam apprehensis terminis boni, & mali statim virtute lynderefis intellectus affirmat, & iudicat; bonum esse amplectendum, malum esse fugiendum: ex qua lege naturæ surgunt plura præcepta, id est prima principia per se nota, quæ deducuntur ex illis principiis, bonum esse appetendum, & malum fugiendum, & primum naturalium bonorum est esse; vnde surgit, esse proprium cuique cõseruandum esse, & resistendum contrariis; ex quo aliud deriuatur principium legis naturæ, scilicet commissio masculi, & foemine; quatenus homo est animal, cùm per illam commissionem species humana cõseruetur, quatenus verò est rationalis trahit aliud principium, vt inclinationem habeat ad inclinationem Dei, & bonum virtutis, ex quo surgit rursus appetentia ad societatem, & ciuilitatem; vnde illud oritur, id facias alij, quod tibi vis fieri, idq; ne facias alij, quod nec tibi vis fieri, & generalissimum est illud, bonum esse appetendum,

Lex naturalis quid sit, & an in ea cadat dispensatio, vel mutatio.

dum, & malum fugiendum, honestum virtutis bonū optandum, & malum vitiorum refellendum, vt ad felicitatem perueniatur, vnde sequitur, quod omnes virtutes sint secundum hominum naturam, cum virtus sit habitus operatiuus secundum regulam rationis, inclinatio verò hominis naturalis, quatenus est animal rationale tendit ad operandum secundum rationem, non tamen omnes actus virtutum secundum earum materias, & species sunt de lege naturæ, nam illæ virtutes dicuntur de lege naturæ, ad quas statim natura inclinatur, non solum vt ad prima principia, verum etiam vt ad conclusiones ex eisdem principiis sine humano discursu pullulantes, vt præcepta Decalogi sunt de iure naturæ, nam ex illo principio quod bonum est diligendum, & altero quod quæquæ res suam vitam diligit, statim sine rationis discursu procedunt præcepta primæ tabulæ, scilicet vt Deum, cuius beneficio vita donati sumus, & sempiternam expectamus, amemus; neque eum iurandi abusu contemnamus, sed festis præsertim diebus colamus, & venetemur; ex alio verò principio, faciendum esse aliis, quod nobis fieri volumus, & è conuerso, deducuntur præcepta secundæ tabulæ, quæ in officiis iustitiæ posita sunt, post quæ præcepta secundum diuersas rerum circumstantias humana ratio varias leges cogitauit, vt ius gentium post naturam corruptam fecit rerum diuisiones, & quæquæ Respublica sibi leges constituit, vt Præscriptionis, Venditionis, &c. ad quæ nuda natura primura non inclinabat, & lex naturæ, quò ad sola prima principia bonum scilicet appetendum, & malum fugiendum, nulli nocendum, eadem sunt apud omnes nationes, sicut, & prima principia speculabilia; quo verò ad eius conclusiones licet sit eadem apud omnes, quò ad rectitudinem, & cognitionem, non tamen est eadem in speciali, quò ad rectitudinem ob particularia impedimenta, nec eadem quò ad cognitionem ob rationis nubila, vt ratio dicitur depositum esse readdendum, quod tamen deficit deficiente rectitudine, vt si furiosus arma deposita repetat, & huiusmodi. Quibus sic notatis, ad quæstionem respondetur, lex naturæ potest mutari per additionem, vt ei adiecta fuit lex diuina, non tamē mutari potest quò ad prima principia, vt scilicet ipsa lex naturæ rescindatur; quo tamen ad secunda præcepta, quæ vt conclusiones inde colliguntur, potest tamen quandoque, sed rarò, ob impedimenta mutari, vt in exemplo depositi monstratum est, ob rerum

*Decalogi
præcepta sūt
de lege natura.*

muta

mutationem, vt latè dicit Sotus de iust. & iur. lib. 1. q. 4. per totum. Quo verò ad dispensationem in eis, omnia præcepta moralia, quæ sunt de iure naturæ, siue sint prima principia, siue conclusiones, quæ tamen statim colliguntur ex ipsis principiis, vt bonum esse appetendum, malum fugiendum, nulli nocendum, Deum esse amandum, colendum, parentes honorandos, non occidendū, non furum faciendum, non lædendum in bonis, vel famæ; & hæc nullò modo sunt dispensabilia, nec etiam quæ non statim ratio ex eisdem principiis colligit, sed tamen pertinent ad iustitiam, illa verò præcepta quæ intrinsecè non continent rationem ipsam iustitiæ, sed speciales modos ipsam seruandæ dispensari possunt, vt quæ in Decalogo, nec explicitè continentur, nec implicitè, ideò Deus in homicidio, & furto, vt Dominus, & rerum, & corporum aliqua specialiter disposuit, absque tamen dispensatione.

6
Papa quid possit circa legem naturalem, vel nō.

Quo verò ad Papam, Papa non potest tollere affectionem impressam boni, & fugæ mali, cum à superiori agente cuilibet naturæ sit impressa, & etiã quia est inferior qui non potest mutare res superioris, scilicet Dei. c. sunt quædam. 25. q. 1. c. inferior 21. dist. Quo verò ad additionem, vel subtractionem, dispensare potest, quia vltra illam vniuersalem inclinationem, potest aliqua particularia addere, & aliqua ibi in potentia contenta subtrahere, modo quo dictum est de furioso, & explicare, vt dicit Anch. q. 60. art. 1. vel licet non possit dispellare in lege naturæ cum sit impressa à Deo, & sic superiore, si tamen aliquod dubium est in ea ad Papam pertinet illud declarare non solum inquisitiuè vt facere potest cuilibet sapiens, sed etiam authoritatiuè per modum resolutionis, nam oportet in ecclesia ponere vnum caput, ad quod pertineat declarare dubia, quæ sunt circa fidem, vel sint speculatiua, vel agibilia, qui est Papa, & vt doctor ecclesiæ ex cathedra docendo errare nō potest, quæstiones fidei, vel morū determinando, vt dicit D. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. § 1. & de hoc dixi sub tract. de lege, sub cap. 5. & 6.

7
Papa quid possit circa legem diuinam, & circa præcepta

Quò ad secundum. Lex diuina, quò ad præcepta Decalogi tam primæ, quam secundæ tabulæ sunt omnino dispensabilia, ita vt nec Deus ipse super illis dispensare possit, nam continet præcepta naturalia, quæ innatam habent iustitiam: & ideò ex parte rei repugnat dispensatio, nam cum Deus sit ipsa iustitia, si super illis dispensaret, seipsum negaret, nam

nam sic ordinem iustitiæ subuerteret, nec obstat Deum mandasse homicidium Abrahamæ, & filiis Israel, vt Ægyptios depredarentur, & Osæ fornicationem, & Iudici, vt malefactorum occideret. Respondetur enim quòd Deus duas habet potestates in vniuersum Orbem, vnam quòd iure creationis est Dominus, non solum bonorum externorum, sed etiam humanæ vitæ: Alteram quòd est legislator, & sic vniuersalis omnium iudex, quo supposito dicitur, quòd si non esset rerum Dominus, sed tantum iudex non posset dispensare, vt quis rem alienam, inuito domino, si innocens esset, licitè vsurparet, quia hoc est ita intimè iniquum, vt fieri iustè nequeat, sed quia est Dominus, potest cuiusque rem alteri, ipso inuito, tradere, quòd nullam habet dispensationis rationem, sicut nec cum quis tradit rem suam alteri, dispensat in furto, cum accipiens non furetur, pariter ergo, licet Deus tradiderit Hebræis, vt Dominus vasa Ægyptiorum, non tamen dispensauit in furto, nec illud est furtum, nam licet peculiares domini, inuiti fuissent priuati, à supremo tamen Domino fuit facta donatio; præterea ibi non se gessit tantum vt Dominus, sed etiam vt iudex, nam ob scelera Chananæorum eos expulit suis sedibus, in quas Israelitas induxit, vt patet Deut. 9. vnde cum iudex criminofum priuat bonis suis inuitum inuitum, non dicitur in furto dispensare, & sic nec Deus, sic etiam vt dominus corporum, & non vt legislator potuit tradere corpus meretricis Osæ etiam illa inuita, quia licet ordinariè requiratur consensus ad Matrimonium, tamen si Deus illos inuitos coniunxisset, esset legitima coniunctio, credibile tamen est, quòd vt iudex conciliauerit eorum animos, vt in matrimonium conuenerent, licet ante consensum illum, filij suscipiendi dici possint ex fornicatione geniti, remota tamen Dei concessione, nam illa satis fuit, vt copula non esset fornicaria, similiter in historiam Abrahamæ dicitur, quòd si esset tantum legislator ei non potuisset permittere homicidium, sed quia est dominus vitæ, vt pastor iumentis potuit illam tradere in potestatem Abrahamæ, vnde ibi non dispensauit in homicidio, nec ibi fuit homicidium, cum interdicto homicidij solum id prohibeatur, quod lex naturæ abhorret, vnde cum iudex tradit reum morti, non dispensat in homicidio, cum prohibitio non extendatur ad illam occasionem, imò illam præcipiat, præterea Deus, vt iudex potest etiam innocentem occidere eum ob

*Decalogi,
vel non.*

Cur non peccauerim Iudici, spoliando Ægyptios & quidam alij occidendo aut mechando.

peccatum Adæ omnes incurrerimus pœnam mortis, præterea diuina misericordia noluit vt Abraham necem illam innocentis executioni mandaret. Alia vero præcepta, quæ extra Decalogum vagantur, nec in ipso implicitè continentur, etiam si sunt iuris naturæ dispensari possunt, & illa etiam præcepta, quæ intrinsecè non continent rationem ipsam iustitiæ, sed speciales modos eam seruandi, vt dicit Sor. lib. 2. de iust. & iur. q. 3. art. 8.

Quo verò ad Papã, si loquimur de lege Mosayca, quò ad præcepta moralia, quæ ipsam continent ratione iustitiæ Papa dispensare non potest, cum vt supra, sicut indispensabilia, quo verò ad præcepta cæremonialia, quæ per Christum sunt sublata, & iudicia, quæ per eundem sunt mitigata, non est opus aliqua dispensatione, cum non obligent ad sui obseruantiam. vt dicit Aug. de Anch. q. 60. art. 2. potest tamen Papa declarare dubia quæ sunt de iure diuino, vel naturali, licet ius diuinum, vel naturale mutare non possit, ita vt per autoritatem sibi à Deo tributã possit determinare quæstiones fidei, & morum, quæ ex iure diuino, vel naturali colliguntur, vt dicit D. Anton. 3. p. tit. 22. c. 22. c. 3. §. 1. descendendo verò in particulari circa Dei præcepta, & primò circa primũ præceptũ non potest dispensare cum dæmonũ consultoribus, & inuocatoribus, quia est cõtra præceptũ, Non habebis Deos alienos, cum enim in Baptismo fidelis renũciat diabolo si post præstitũ iuramentum illũ inuocat proditor inuenitur, & probatur Deut. 18. dicente non inueniatur in te qui cõsular phitones, & diuinos, similiter Papa nõ potest dispensare cũ Astrologis, & Planetariis, vt dicit Aug. 4. lib. confess. nam aliud quam verũ Deum rectorẽ animarũ nostrarũ constituunt, nã si corpora cœlestia habet necessariã influentiã in animæ nostræ operatione, vt ipsi dicunt, oportet vt habeant necessariã influentiã in eius perfectione, cum operatio sequatur esse rei, & sic corporibus cœlestibus diuinus honor tribuatur, nec idem potest dispensare cum Sortilegis, & Maleficis, qui vnum Deum non colunt. c. sortes. 26. q. 1. & sequitur Aug. 2. lib. de doct. Chr. dicẽs, eos peccare contra primum præceptum, vnum Deum adorabis, cum tales honorem latræ Deo debitum creaturæ impendant, cum forti legia fiant per quasdam oblationes, & sacrificia, quæ soli Deo debentur, nec etiam potest dispensare cum Idolatris, qui vnum Deum non colunt, vt probatur. 1. Cor. 10. *Fugite ab idolorum cultura*, vt probat August. de Anch.

Anch. de potest. ecclesiast. quæst. 48. art. 1. 2. 3. & 4. Circa secundum præceptum, Papa non potest dispensare in iuramento, vt scilicet nomen Dei in vanum assumatur, & sic formaliter, nec etiam in iuramento assertorio de præsentī, vel præterito, quia sic dispensaret in mendacio, quod nullo modo licet, cum contineat intrinsecam rationem mali, & iniustitiæ, intelligēdo etiam quod neque dispensare potest, vt nomē Dei blasphemetur, nec falsum quis testificetur, nec vt inutiliter, & non necessario iuretur, nec vt iustitia, vel iudicium in iuramento non seruetur, cum nullo horum modorum iuramentum sit dispensabile, cum dispensare non possit, vt ex aliquo modo prædicto nomen Dei in vanum assumatur, intelligendo verò materialiter, vt scilicet id quod iuratur sub iuramento non includatur. Papa potest dispensare, vt habetur in c. venerabilem. extra de elect. potest enim tale quid iurari quod repugnet iustitiæ æquitati, vt si quis iuret hominem occidere, vel adulterari, vel si sit boni impeditiuum, vt religionem non intrare, vel contra charitatem, vel si repugnet iudicio discretionis, & deliberationis, vt & iuramenta dubia an sint licita, vel non expedientia vel non dispensantur, vel si repugnet testificandæ veritati, ad cuius assertionem iuramentū inducitur, & sic falsum iuramentum est nullum, vel si repugnet potestati superioris, sic enim factum sine eius consensu dispensabile est, vel si repugnet publicæ vtilitati, quæ priuatæ est anteferenda dispensabile est, & sic Papa potest dispensare, declarādo potius, quàm dispensando, iurantem ex mente Dei non teneri ad obseruantiam iuramenti ex rationibus prædictis, quod ipsi licet ex superioris relatis, vt dicit idem Anch. q. 49. art. 1. cum iuramentum non debeat esse vinculum iniquitatis, nec maioris boni impeditiuum; dispensatio tamen iuramenti, quod ad dispensationem vniuersalem soli Papæ reseruetur, licet in particulari possit & Episcopus iuramentū relaxare, id quæ causa cognita, cum sine causa nec Papa id possit. Abb. in c. significasti. cum cōmuni. de elect. similiter Papa potest dispensare in voto continentiæ professione solēnizato, vel illud relaxare, nā viuere in matrimonio vel extra, habere tēporalia, vel non, nō contrariatur iuri diuino, vel naturali, vnde Papa ob bonū Reipublicæ potest dispensare, vt virgo solēniter professā, tradatur in matrimonium filio Regis, vt tota Respublica pace gaudeat, vel ob bonū priuatæ personæ, vt scilicet virgo professā

*Dispensatio
ferè pro legis
declaratione
ponitur.*

detur

detur in matrimonium Regi infideli, vt ipse, & eius populus ad fidem conuertatur, vt idem dicit art. 3. Bellarm. post Sor. lib. 1. de sacr. matr. cap. 23. si verò iuretur per falsos Deos Papa non potest dispensare, vt per idola iuretur, nam iuratur ad confirmationem veritatis, quam non potest confirmare nisi Deus, qui nec fallit, nec fallitur, vnde in iuramento vel nominatur sola creatura à Deo creata, & scriptura ab ipso inspirata, vel creator, vel simul creator, & creatura, vnde cum veritas confirmetur per iuramentum non potest Papa dispensare quod veritas firmetur, nisi per Deum verum, vel eius creaturam non reprobata, & per eius scripturam ab eo inspiratam, Idolum verò non est tale, quia licet diabolus in veritate fuerit creatus, in ea tamen non stetit, potest tamen Papa dispensare cum iurantibus per idola quantum ad vim iuramenti, vt ad veritatis assertionem, & promissionis obseruationem quis vtatur fide illius, qui per idola iurat, vel per falsos Deos, vt ibi dicit art. 4.

Circa verò tertium præceptum Decalogi de Sabbati sanctificatione, notandum, quòd in eo tria includebantur secundum sensum literalem: primò, eius sanctificatio, & ad cultum Dei deputatio Exod. 20. secundò, vacatio ab omni opere seruilis Exod. 31. tertio, determinatio temporis, vt esset die septima hebdomadæ, ibidem; primum habuit rationem naturalem, quæ suadet, vt homo quandoque dimissis aliis curis vacet Dei seruitio, maximè cum sit magis intellectus, quàm sensus Ethic. 9. Secundum, habuit rationem iudicialem, vt populus ille per pœnas comminatorias, cultui diuino applicaretur. Tertium, habuit tantum figuralem rationem, vnde die sabbati, quò ad eius sanctificationem, & cultui diuino deputationem, semper est seruandus, nec in hoc Papa potest dispensare, obseruare verò illum diem, quo ad cuiuslibet operis vacationem necesse est, licet non sic vniuersaliter, nec sic rigidè, vt tunc fiebat, sed quò ad temporis determinationem seruandum non est, cum figuralia Christo veniente cessauerint; vnde conuenienter instituta est dies Dominica loco sabbati fidelibus celebranda, nam melior requies animarum, & corporum futura est in octaua ætate, quam significat dies Dominica, cum sit octauus dies hebdomadæ, cum sit requies animarum solum in septima ætate in qua nunc sumus, quam significat dies sabbati translatus tamen in octauum, ratione dicta. Similiter opera
Resurre

Resurrectionis Christi facta die Dominica, quàm opera
 cessationis à creando, quæ facta fuere die sabbati, potiora
 sunt, præterea melius est habere in re, quàm in spe, sed sab-
 batum significat requiem futuram, dies verò Dominica re-
 quem animarum in capite nostro Christo inchoatam, vt
 dicit Aug. de Anch. q. 50. att. 1. & 2. quo verò ad opera ser-
 uilia, si intelligatur per seruitutem culpæ in eis Papa dispen-
 sare non potest, quia esset concedere peccatum, si verò ser-
 uitus intelligatur de seruitute naturæ, quæ æget multis, ad
 sui conseruationem. 1. Metaph. sic in necessariis est dispen-
 satum, vt cibum coquere, & præparare concessum est die
 Dominico, quod tamè in die sabbati in lege veteri fieri non
 licebat, & sic strictius in lege veteri seruabatur sanctificatio
 sabbati, quàm hodie diei Dominicæ, nam Christus excusa-
 uit discipulos vellentes spicas die sabbati ob necessitatē cor-
 poris. Matth. 12. similiter sanauit ægros die sabbati, ibidem,
 tertio, ob vtilitatē ecclesiæ. Matth. 12. vbi Christus permit-
 tit opera necessaria sacerdotibus die sabbati pro ecclesiæ ne-
 cessitate; quartum, mandatum superioris iustum, & neces-
 sarium, & sic his quatuor casibus, scilicet ob corporis neces-
 sitatem, proximi sanitatem curandam, operis pij executionem,
 iustū superioris mandatum, licet in die festo opus ali-
 quod seruale sine peccato exerceres; quæ verò sunt de sua na-
 tura opera seruilia peccati, vt fornicari, inebriari, & hu-
 iusmodi; strictius prohibentur fieri in lege euangelica, in die
 Dominica, quàm olim in die sabbati, vt ibi dicit artic. 3. &
 4. vnde etiam Papa potest dispensare consideratis condi-
 tionibus temporis, personarum, negotiorum, & regionum,
 vt fiat forum emptionis, & venditionis die Dominica, vt
 si personæ illæ magnum detrimentum subirent, nec aliter
 prouidere posset victui, & vestitui pro se, & aliis, quorum
 curam habent, audita tamen Missa, & aliqua hora deputata
 cultui diuino, sicut & licet cibos coquere, vel præparare, vel
 vendere ea, quæ seruando seruari non possunt, non tamen
 id licet facere causa cupiditatis; dispensare etiam potest vt
 imminente necessitate bellum fiat diebus festis, & pisces
 etiam, ac aues capiantur, Missa tamen, & diuinis auditis, si
 talia sint, vt eo tempore decurso amplius non caperentur,
 veluti alecia & similes, idque ad sustentationem capientium,
 & pauperum necessitatem. cap. licet. extra de feriis. non ta-
 men causas audire licet, nisi matrimoniales ob periculum

*In quatuor
 causis opera-
 ri licet die-
 bus festis.*

adulterij, & electiones facere ob periculum moræ. cap. fin. de fer. idem ibi art. 4. & 5.

Circa quartum præceptum, Papa non potest dispensare, ut parentibus non subueniatur, cum subuentio parentum sit de iure naturæ secundum omnium statum, quatum ad præcepti obligationem, non tamen ad ipsius præcepti executionem, nam per impotentiam homo excusatur ab executione, & maxime quando impotentia est temporalis, quæ ad actum quandoque reduci potest, vnde Papa dispensare potest quod aliquis ingrediatur religionem, licet parentes eius opera egeant, cum multi casus possint occurrere in quibus potest parentibus subuenire, vel de licentia superioris, vel de proprio labore, vel per administrationem rerum communium; non enim per ingressum religionis absoluitur homo à præcepti obligatione de subuentione parentum, ab executione tamen excusatur, nisi possibilitas adsit, & si nec de proprio labore, nec alio modo possit subuenire, & habere licentiam à Prælato eis subueniendi non potest, sic tamen non esset illi obediendum, & si pater esset in tanta necessitate, ut sine filio viuere non posset ingressum religionis differre deberet, & etiam ad tempus illam de licentia superioris egredi posset, ut illi subueniret, ut alibi dicitur; quod si parentes ex se habent vnde possint sibi subuenire, vel facile per seipos acquirere possent, vel per alios eorum subuentio posset impleri, tunc posset Papa dispensare ut quis religionem ingrediatur, cum eo casu cõsiliu de ingressu religionis non contrarietur præcepto de subuentione parentum, si enim contrarietur, ut quia sine illis parentes non possent viuere, dimittendum est consiliu ingressus religionis, ut subueniatur parentibus, aliàs sic ingredi peccatum esset, & in eo Papa non posset dispensare, ut idem dicit q. 5. r. art. 1. & 2. sic etiam non tenet votum offerendi Deo illa per quæ teneretur patribus in necessariis subuenire, quia Deus non vult sibi promitti, & minus obseruari illud, per quod subtrahitur vita parentibus, ut dicit August. lib. de quæstionib. euang. sed quia præceptum de subuentione parentum est affirmatiuum, quod non obligat ad semper, ideo si aliquo tempore potest quis laborare ad subuentionem parentum, & alio tempore votum peregrinationis implere, non absoluitur tunc à voto propter subuentionem parentum, sed si parentibus non possit subuenire implendo votum peregrinationis

nationis ob longam viam, & huiusmodi, pro illo tempore ad votum peregrinationis implendum non teneretur, & in hoc Papa potest dispēfare, imò, & sine dispensatione possit illud differre, etiam si sit votum vltra marimum. c. non est. extra de voto; sic vt impeditus ad tempus possit illud differre, impeditus verò perpetuò illud redimere possit. c. quod super his. extra de voto. nec potest etiam Papa dispensare, quod homo præter honorem nullam altam subuentionem impendere teneatur, nam filius à patre recipit esse per generationem, secundo, doctrinam, & exhortationem, tertio, sustentationem, vnde tria illis rependere debet, & primo pro esse honorem, & reuerētiā maiorem quàm dominis, à quibus recipit bona temporalia, pro secundo debet eis obedientiam in his, quæ non sunt contra Deum, pro tertio, debet eis subuenire in senectute, in necessariis victus, & vestitus, quæ omnia includuntur sub præcepto Honorandi parentes, vt ibi dicit art. 4. non potest etiam dispensare, quòd præter carnales parentes nullis aliis homo teneatur honorem impendere, nam aliis etiam honor ex præcepto debetur, primò, Apostolis, & Doctoribus, quorum doctrina illuminamur. i. Cor. 4. secundo, Prælati, & Pastoribus, quorum regimine in moribus regulamur, & in vita spirituali regeneramur: tertio, Regibus, quorum potentia protegitur, quarto, benefactoribus, quorum beneficio sustentamur, Ecclesiast. 4. quinto, senibus, quorum gestis informamur. Leuit. 19. *coram cano capite consurge, & honora personam senis*, quibus omnibus vigore præcepti honor paternus est exhibendus. Circa quintum præceptum non potest Papa dispensare, vt aliquis alium occidat, nec seipsum, cum sit cōtra diuinum præceptum, & iustitiam naturalem, nisi quis Deo permittente bellum iustum gerens hostes interficiat. §. item non occides. 2. 3. quæst. 5. vel si Dei iussu id fiat, vt Abraham facere voluit, modo supra exposito, vel si iudex publica auctoritate reum neci tradat, vel si id fiat occulta inspiratione Spiritus sancti, vt fecit Sanson, & Iepre, & in his casibus potest Papa dispensare in homicidio, etiam quò ad ordines suscipiendos; Episcopus verò non potest si sit voluntarium, secus si ad necessariam defensionem, sic etiam Papa potest dispensare, vt homo occidens alium ne occidatur ab eo, excusetur ab homicidio, etiam quò ad irregularitatem incurendam, vt habetur in clem. 1. de homic. vt not. idem Anch.

Quos præter parentes honorare debemus.

Quando liceat occidere.

*Nunquã li-
cet seipsum
occidere.*

*Nunquam li-
cet vxorib.
plures habe-
re viros.*

q. 52. art. 1. 2. 3. & licet aliqui dicant peccare eum qui occidit se inuadentem ad necessariam quoq; defensionem, cum debeat plus diligere animam proximi, quam corpus proprium, quæ est in statu peccati ex eo quòd iniuste aggreditur, tamen contrarium puto verius, vt nullo modo peccet, vt habetur in d. clem. & ego probaui in tract. de homic. de Casib. referu. non potest etiam Papa dispensare, vt occidens se ipsum non peccet, nam homo tenetur semper seruare salutem animæ, ne auferatur siue ab alio, siue à se, salutem verò corporis tenetur homo seruare ne auferatur à se, non tamen tenetur seruare, ne auferatur ab alio, si expedit salutem animæ, vnde nec propter malorũ vltionem, vt fecit Sanson, nec propter vltionem peccatorum aliorum, vt virgines timentes deslorari, nec propter peccatorum præteritorum desperationem sicut Iudas, nec propter melioris vitæ acquisitionem, vt multi hæretici faciunt, licitum est seipsum occidere, vt ibi dicit art. 4. ex August. 1. de ciuit. Dei, remota Dei inspiratione; non potest etiam Papa dispensare, vt pater occidens filiam in adulterio deprehensam non incurrat culpam homicidij, cum minus malum semper sit admittendum, ad euitationem maioris. c. nerui. 13. dist. sed minus malum est adulterium, quam homicidium, vt ibi dicit art. 5. ergo. Circa sextum præceptum, non potest Papa dispensare, quòd homo habeat plures vxores, nam id est contra diuinam institutionem. Genes. 2. erunt duo in carne vna, at qui habent plures vxores diuidunt carnes suas, ergo. Præterea id est contra naturam, & diuinam ordinationem, nam in matrimonio alter alteri tradit potestatem sui corporis, ergo non potest illud alteri dare, id est etiam contra præcepti obligationem. Matth. 5. vt dicit Anch. q. 53. art. 1. & habetur late in Tomo IIII. in tract. sacram. matr. quòd nunquam nisi Dei autoritate dispensatum fuit in pluralitate vxorum ob diuini cultus ampliationem, & sanctorum Patrum deuotionem, nam in successione sanguinis erat successio religionis, & sancti Patres nõ libidine ducti, sed pietate vxoribus coniungebantur, vt ibi dicit art. 2. & late examinatur hæc quæstio in d. tract. de sacr. Matr. & in hoc Papa non potest dispensare, & minus quòd vna mulier possit esse vxor plurimum, cum in nulla lege id vnquam sit factum, vt probatur in d. tract. nam si id permitteretur auferetur naturalis subiectio, qua mulier viro subicitur, Genes. 2. & amicitia inter

inter virum, & vxorem, & affectio ad prolem fufcipiendam, & educendam, ob incertitudinem prolis, ergo indifpenfabile eft, quòd vna mulier fit vxor plurium virorum. Similiter Papa difpenfare non potest, quòd fimplex fornicatio non fit peccatum mortale, cum Ephes. 5. habeatur fornicarium non habere hæreditatem in regno Chrifti, & Dei; Præterea id eft contra præceptum legis naturæ, quod dictat nulli faciendum, quod nobis fieri nolimus, ergo ficut quis nollit iufte hanc iniuriam inferri fuæ coniunctæ, non debet etiam facere alteri, & corrumpit etiam domum, & templum Dei; potest tamen Papa difpenfare in aliquibus gradibus confanguinitatis, etiam in Leuitico prohibitis, dummodo non habeant naturalem irreuerentiam, vt dicitur in d. tract. fic tamen, vt quis non ducat matrem, nec pater filiam, aut econuerfo, & alias personas, de quibus in dicto loco habetur. Circa feptimum præceptum non potest Papa difpenfare, quòd furtum non fit peccatum mortale, cum opponatur charitati per subtractionem indigentæ proximi, & iuftitiæ, per violentam retentionem eius substantiæ, & veritatis per occultam fraudulentiam, vnde in eo auctoritate humana difpenfare non potest, vt dicit idẽ Anch. q. 54. art. 1. potest tamen difpenfare, vt furtum non fit peccatum ob

*Septimum
præceptum.*

*Furtũ quan-
do non fit
peccatum.*

subuentionem necessariam propriæ vitæ, cum ius naturale omnino alij iuri præualeat. c. aduersum. 8. dist. & fit immutabile apud omnes, sed conseruatio vitæ est de iure naturali, appropriatio verò rerum, & distinctio facta est per ius posituum, vnde quando appropriatio rerum conseruationi vitæ non obuiat feruanda est, vbi verò obuiat, cessat, ita quòd si necessitas vitæ aliter releuari potest, quàm per subtractionem rei alienæ, non est difpenfabile, vt res illa subtrahatur pro vita conseruanda, quia eo casu ius posituum, iuri naturali non obuiat, sed si aliter releuari non potest difpenfabile est, vt homo accipiat rem alteri appropriatam pro vita conseruanda, qui tamen abftineat si possessor fit in tali extrema necessitate, & aliundè accipiat, vbi talis necessitas non adest, cū potior fit conditio possidentis: secus tamen faciendo non peccat, cum cõseruatio propriæ vitæ, alienæ fit præponenda, & in tali casu ius posituum opponitur naturali, vnde ob imminentem necessitatem cessat rerum appropriatio, quæ est de iure gentium positiuo, & omnia fiunt communia, vt ibi dicit art. 2. vnde si necessitas proximi nõ potest

aliter releuari, nisi per acceptionem rei alteri appropriatæ, tunc licet rem alienam accipere, si verò aliter releuari potest non licet, nam ex ordine charitatis sicut iure naturæ debet quilibet conseruare vitam suam, ita & vitam proximi in eo casu, vnde dispensari potest, vt homo accipiat rem alienam pro vita proximi conseruanda; non potest tamen Papa dispensare, vt res alteri sublata non restituatur, remota saltem necessitate, nam res alicui aufertur, vel cum Domini ignorantia, & sic dicitur furtum, vel per violentiam, & dicitur rapina, per iniustitiam, & sic dicitur latrocinium, vel per surreptionem rei sacræ, & sic dicitur sacrilegium, vel per retentionem mercedis operariorum, in quibus casibus non cadit dispensatio, cum omnia nomine furti prohibeantur, vt res sublata non restituatur, nisi in casu necessitatis, & pro reipublicæ bono fortè, vel fidei defensione, vel pro illorum à quibus accipitur bonorum confiscatione, vel ipsorum donatione, vel pro eorum, qui accipiunt indigentia releuatione, & impossibili redditione, vt ibi dicit. art. 4. Circa octauum præceptum, Papa non potest dispensare, vt falsum testimonium non sit peccatum, nam transgressio diuini præcepti est peccatum mortale: sed Papa non potest dispensare in diuinis præceptis, ergo. Præterea falsum testimonium est contra Dei iustitiam, & iustum iudicium, quod contingit, vel quando quis falsum profert in rebus; quæ sunt fidei, de quo Iob 3. vel contra iustitiam proximi, vt ille damnus percipiat, vel contra seipsum, & iustitiam suam, vel ex nimia humilitate, vt cum in confessione dicit quod non fecit, vel ex aliqua commoditate, vt ex inde commodum percipiat, quibus casibus falsum testimonium est peccatum mortale, nec in eo cadit dispensatio, vt dicit Anch. q. 55. art. 1. non potest etiam Papa dispensare, quòd mendacium non sit peccatum, nam verbum exterius est signum interioris, & quò ad audientem, vt eius mens per signa ad veritatis cognitionem excitetur, sed mentiens intendit significare rem aliter quam sit, & exprimere contrarium eius quod sentit, & excitare ad falsum animum eius qui audit, & tamen verbum hominis non potest carere rei veræ significatione, & loquentis vera expressione, & audientis vera informatione sine peccato, vnde omne mendacium est iniustum, & peccatum, nec in hoc cadit dispensatio, vt ibi dicit art. 2. nec etiam dispensare potest quod liceat mentiri mendacio officioso,

vel

Falsi testimonij species.

vel iocoso. Ecclef. 2. vt per Aug. in Enchir. c. 24. nam quedam sunt mala ex genere operis propter debitam materiam, vt hominem occideres; quedam propter debitam circumstantiam, vt Missam celebrare post prandium; quedam ob debitum finē, vt dare eleemosynam ob vanam gloriam, primum genus potest quandoque sine peccato fieri, quia materiam potest addi debita circumstantia, vt bonum iustitiam; secundum genus potest fieri quandoque sine peccato, quia illa circumstantia potest remoueri, sed tertium genus, quando importat prauam deordinationem in fine nō potest fieri sine peccato, quia actuali intentioni finis contraria simul inesse non possunt, cum ergo mendacium includat intentionem fallendi, nunquam potest fieri bene, & nunquam dispensandum est, vt fiat; nec Abraham fuit mentitus secundum suam intentionem, quia Sara erat soror eius largē loquendo, quia erat soror Loth filia Aram fratris Abraham, Iehu etiam commendatus est de fine, quem intendebar, non de mendacio, nec obstetrices remuneratæ sunt pro mendacio, sed pro benignitate, vt ibi dicit art. 3. non potest etiam Papa dispensare, quod in iudicio in ferendo testimonium non interueniat iuramentum, nam testimonium ibi inducitur ad tollendam controuersiam inter homines, homines verò per maiores suos iurant. Heb. 6. & iuramentum sumitur ad confirmationem veritatis, vnde in omni testimonio adducto in iudicio debet interuenire iuramentum, dispensare tamen potest, vt aliquæ personæ insignes, non iurent tactis scripturis, sed admota manu ad pectus, &c. vt dixi tract. de Iuram. si verò profertur extra iudicium aliquid non est iuramento confirmandum, vt ibi dicit art. 4.

*An mentiti
sint Abraham
Iehu & ob-
stetrices.*

Circa nonum præceptum, Papa non potest dispensare in concupiscentia rei alienæ autoritate legis Mosaiçæ, primo, quia lex Mosayca potest intelligi prohibuisse concupiscentiam rei alienæ dupliciter, primo, quò ad legislatoris intentionem, secundò, quò ad pænæ taxationem, primo modo, lex illa prohibuit concupiscentiam, nam data fuit à Deo Exo. 20. qui plus diligit munditiã cordis, quàm operis, vt dicit Aug. lib. de decem chordis. secundò, nam illa præcepta affirmatiua, quàm negatiua inducebant hominē ad opera virtuosa, sed nemo potest operari virtuosè, nec iustè ex hoc quod exterius iusta operetur, nisi iustè, & animo iusto intēdat, cū bonū sit ex integra causa, vt dicit Dion. 4. de diuin.

nominib. & Philosophus 2. Ethic. præterea id expressè prohibetur in illo præcepto. Non concupisces rem, & domum proximi tui, quia ibi prohibetur omne bonum vtile, vel delectabile, vt dicit Aug. loco prædicto, non tamen imposuit pœnam externam concupiscentiæ, quia lex vetus cohibebat manum non animum, vt dicit Anch. q. 56. art. 1. minus verò Papa dispensare potest in concupiscentia autoritate legis Euangelicæ, primò, quia hic confertur gratia iuuans ad vitandam ipsam, sic secundo, quia hic taxatur pœna pro interiori ira, & rancore. Matth. 5. Præterea lex illa solum bona temporalia promittebat obseruatoribus eius: vnde & solum pœnam taxabat externis transgressoribus, lex verò noua promittit spiritualia, & æterna obseruatoribus eius: vnde conuenienter taxat pœnam interiori concupiscentiæ inordinata, scilicet peccati mortalis, modo tamen alibi explicato, idque conuenienter cum ex praua concupiscentia plura mala oriuntur, scilicet appetitus infatiabilitas, appetitus pœnalitas, rerum appetitatum inutilitas, iniustitia; peruersitas, charitatis suffocatio, & omnis denique iniustitia; cum concupiscentia sit radix omnium malorum, vt ibi dicit art. 2. quo verò ad legem humanam potest Papa dispensare, vt pœna non imponatur intentioni, & concupiscentiæ interiori, imò, nec eam imponere potest, vt habetur in c. erubescant. 32. dist. vbi glo. imò Papa non potest punire cogitationes cum sint soli Deo cognitæ, nec potest punire, nisi legitimè constet, ergo pro cogitatione pœnam non imponit, vt ibi dicit art. 3. quæ quidem concupiscentia quatuor modis accipi potest, primò, vt est nobis innata, secundo, vt rationabiliter ordinata, tertio, vt est in proximi detrimentum, quartò, vt est opere consummata; primo modo, concupiscentia non est peccatum mortale, quia nobis nolentibus caro concupiscit aduersus spiritum, cum enim sensibilia, vel delectabilia, audita, vel visa, vel imaginata semper se offerant nobis ad cogitandum, & imaginandum de eis, caro subito surgit, vt talia delectabilia, cogitata, & imaginata, audita, vel visa concupiscat, non expectato rationis iudicio, & deliberatione voluntatis, ideò talis concupiscentia non potest esse peccatum mortale, cum non sit voluntaria, nam si adfit rationis iudicium, & deliberatio voluntatis mortale est in materia mortali, potest etiam concupiscentia rationabiliter ordinari cum quis concupiscit rem aliquam visam, vtilem,

1. Timot. c. 6.

Cōcupiscentia quando sit peccatum mortale.

vilem, vel delectabilem secundum permissionem Dei, & ob bonum, & virtuosum finem, & iusto titulo non in nocuum alterius, & sic non est peccatum mortale, sed forte veniale, cum eo ipso quod animus implicatur in cogitatione temporalium, retardetur à fervore spiritualium bonorum: tertio verò, & quarto modo, si concupiscentia sit in detrimentum proximi notabile, vel contra Dei mandatum est peccatum mortale, vt ibi dicit art. 4.

Circa decimum præceptum, non potest Papa dispensare autoritate alicuius legis, vt concupiscentia non sit peccatum, nam si sit iniuriata, & non prohibetur ne progressum faciat, & ne iudicium rationis peruertat, est peccatum veniale, si enim sit tantum inchoata, quæ surgat ex surreptione non est peccatum, cum inietur sine nostra voluntate; si verò concupiscentia per consensum rationis est deliberata, sic prohibetur lege diuina, & est peccati mortale, si sit de materia mortali, vel etiam si consensus sit in solam delectationem peccati, licet ibi non adsit explicitus consensus, sed interpretatiuus; concupiscentia verò exterioris operis consummata est lege punienda, quia potest esse mota iudicio humano, nec in hoc Papa potest dispensare, vt idem dicit Anch. q. 77. art. 1. licet in modo pœnæ dispensare possit, vel etiam in ipsa pœna ex causa, quæ quidē concupiscentia post peccatum primorum parentū in omnibus fuit præter Christum, & Matrem, vt dicit Aug. lib. de bapt. paruul. posset tamen Deus per gratiam cooperante libero arbitrio illam auferre, id tamen Deus non permittit ob repressiōem humanæ superbiæ, & sic conseruationem diuinæ gratiæ, vt ibi dicit art. 2. nec sanctus Ioannes Baptista, nec alij sancti, quibus fuit remissum peccatū de Papa dispensare non potest, quod consensus in concupiscentiam carnalem non sit peccatum mortale, quando consensus est completus, vel completa delectatio, vel est consensus in delectationem carnalem, nam si sit sola suggestio, vel surgat aliqua delectatio absque delectatione præhabita, & consensu rationis, quæ ad id non aduertit, non est mortale, sed veniale, vt ibi dicit art. 3. & in hac concupiscentia Papa non potest dispensare, vt ibi dicit, nec similiter quod morosa concupiscentia, si sit morosa consensu delectationis, ita quod tamdiu duret complacētia illa, donec sibi consentiatur plenè, & delectatè, per rationis iudicium, & voluntatis imperium non sit peccatum mortale, nam

le, nam si sit morosa, ex sola surreptione in carne non esset peccatum mortale etiam si diu duraret, & homo semper dissentiret, vel complacentiam illam non acceptaret per rationis iudicium, vt ibi dicit art. 4. quòd si aduertat id esse contra præceptum Dei, nec repellat malā cogitationem valens, alio illam auertens, peccat mortaliter, si materia sit de peccato mortali, quia ibi est consensus interpretatiuus, & dictum est plenè, suprā in tract. de passion. animæ, & tri. de peccato: non potest etiam Papa dispensare, vt concupiscentia carnalis aliquibus remediis ex toto vitetur, quia licet mitigari possit, auferri tamen non potest, vt dicit Damasc. lib. 4. c. 17. & habetur Sapient. 7. *homo non potest esse continens, nisi Deus det*; inueniuntur tamen aliqua remedia ad eam mitigandam, & reprimendam, quæ Diuus Hieronymus ponit in epistola ad Eustochium, primò, non figendo animum particulariter in cogitationibus operationum carnalium, quia cum particularia desideria multum moueant, statim caro inflammatur, & sensualitas tota incenditur, qua incensa trahit rationem, & voluntatem ad consensum, sicut sphaera trahit spheram, volentem tamen: Secundò, cum huiusmodi cogitationes veniant in mentem ipsas interficere ad petram qui est Christus: Tertio, praua colloquia, conuersationes, & conuiuia fugiendo: Quarto, otium vitando, & res mundi ex toto spernendo, quæ remedia, & similia, de quibus dixi cap. de concupisc. mitigant carnalem concupiscentiam, non autem in toto auferunt, nec eam euitant, cum id fieri possit solum auxilio diuinæ gratiæ.

*Quomodo
reprimatur
concupiscen-
tia.*

8

Circa legem Euangelicam, Papa non potest in ea dispensare, cum dispensare non possit in eo, quòd Apostolus anathematizat, sed sic facit Apostolus Gal. 1. contra subuertentes Euangelium Christi, ergo. Præterea lex patitur dispensationem, vel ob eius imperfectionem, vel inexplicationem, vel variationem negotiorum occurrentium, ob primum lex Mosayca recipit dispensationem, cum nihil ad perfectum adduceret, Hebr. 2. propter secundum, lex naturæ, quæ cum sit vniuersalis, per additionem, & subtractionem fuit particulariter explicanda: Tertio modo, lex humana sic se habet, quæ ob variationem actuum humanorum variari debet, at lex euangelica est perfecta, clara Mat. 7. & stabilis Matt. 24. ergo nullo modo patitur dispensationem, vt dicit Anch. q. 60. art. 3. vnde circa sacramenta nouæ legis Papa dispensare non potest,

*Papa quid
possit circa
legem Euā-
gelicam, vel
non.*

potest, vt aliquod sacramentum de nouo instituat, cū eorum institutio non conueniat illi, nec alicui puro homini, sed soli Christo, cū sit signum significans, & efficiens gratiam, at nemo potest dare tale signum, nisi qui est author gratiæ, hic est solus Deus, vt habetur infrà de sacram. in genere, ergo. Præterea sacramenta veteris legis auctoritate diuina sunt instituta, ergo magis sacramenta nouæ legis, quæ maioris sunt virtutis, vt dicit Aug. 6. de ciuit. Dei. c. 11. Præterea illius est sacramenta instituire, à quo virtus, & efficacia ipsorum emanat, sed talis virtus à solo Christo emanauit, vt dicit Aug. in caput Ioan. 19. ergo ab ipso solo sacramenta sunt instituta, vt idem dicit Anch. q. 58. art. 1. Sic etiam Papa non potest dispensare, vt effectus sacramenti conferatur sine sacramento, nam id pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ Christus solus sibi retinuit, vt quando dedit gratiã Cornelio nõdum baptizato, & huiusmodi illamq; Deus non concessit alicui homini puro. c. merito. de consecr. dist. 4. & explicat Aug. lib. de consensu Euangelist. nõ potest etiã Papa dispensare in forma sacramentorum, nam forma est de essentia rei, sed Papa non potest dispensare circa essentialia sacramentorum, ergo nec in forma eorum; præterea remissio peccatorum non fit nisi Christi auctoritate. 2. Cor. 2. ergo & formam instituere in quolibet sacramento, per quod peccatum remittitur, ad solum Christum pertinet, à quo sacramenta sunt instituta, vnde in formis sacramentorum non cadit dispensatio, sed ecclesia debet illis vti, quibus ipse Christus immediatè est vsus, vel Apostoli, qui ab ipso acceperunt easdem, vt ibi dicit art. 3. nõ potest etiam Papa dispensare in materia sacramentorum, cū sit de eorum essentia, ideò non cadit ibi dispensatio, nã vt in naturalibus in his quæ differunt specie, materia est diuersa propter diuersitatem formæ, vt dicit Commentator 1. de anima, in his verò quæ sunt eiusdem speciei forma non est diuersa, nisi propter diuersitatem materiæ, ita quòd manet vnitas formæ specificæ, cum diuersitate materiæ diuersificatæ per diuersa accidentia, sic in signis sacramentalibus, oleum, & aqua, & panis differunt sacramentaliter propter diuersitatem formarum sacramentorum, vnum tamen, & idè sacramentum potest habere materiam diuersam diuersificatam per diuersa accidentia, vt quòd aqua sit dulcis, vel amara, non diuersificat speciem sacramenti Baptismi, & quòd panis sit azymus,

azimus, vel fermentatus, non diuersificat materiam sacramenti Eucharistiæ; in materia ergo ordinata essentialiter ad formam sacramenti non cadit dispensatio, sed in diuersificatione materiæ iuxta diuersa accidentia nõ mutantia ipsius naturæ speciem, vel entitatem dispensari potest, vt ibi dicit art. 4. non potest etiam Papa dispensare in numero sacramentorum sumendo sacramenta propriè sine quibus salus hominis haberi non potest, quia à Deo solo sunt instituta, quo verò ad sacramentalia, quæ non conferunt gratiam, sed præparant ad eâ, & excitant hominẽ ad deuotionẽ, vt aqua benedictæ susceptio, cineris, & huiusmodi, sine quibus salus hominis haberi potest, sic Papa in eis potest dispensare, multiplicando, vel diminuendo, prout videt ecclesiæ vtilitati, & deuotioni fidelium expedire, vt ibi dicit art. 6. non potest etiam Papa dispensare in sacramentorum iteratione, quæ imprimunt caracterem, & potestatem spiritualem, Baptismus scilicet aptitudinem ad recipiendum omnes perfectiones actuales, & spirituales; Confirmatio, ad facilius resistendum aduersario; Ordinatio, ad agendum, & administrandum alia sacramenta, nam cum character sit potestas spiritualis, in his sacramentis à Christo imprimitur indelibiliter, à quo sacramenta sunt instituta; sicut Papa non potest dispensare in caractere, ex dictæ potestatis impressione, vel expulsiõne, cum animo imprimatur, & ideo nec per suspensionem, vel degradationem auferri possit, imò manent in anima etiam separata, vt dicit Aug. 1. lib. de symbolo. Sic non potest dispensare in dictorum sacramentorum reiteratione, vt ibi dicit art. 7. non potest etiam Papa dispensare in ordinatione sacramentorum, scilicet vt quis possit saluari sine Baptismo. Ioan. 3. nec quòd sacramentum Eucharistiæ alia dignitate non excedat, cum ibi contineatur Christus non solum per gratiæ efficaciam, vt in aliis, sed etiam per suam realem præsentiam, nec quòd matrimoniũ alia tempore non præcedat, cum fuerit in statu innocentiæ, nec quòd sacramentũ ordinis non sit prius aliis, quò ad administrandi potestatem, vt ibi dicit art. 8. potest tamen Papa dispensare in ritu sacramentorum, nam Iacobus, & Basilius Missæ celebrationem, quam tamen prius Christus instituit, adduxerunt. c. Iacobus. de consecr. dist. 1. quò ad ritus. & Aug. 1. ad Cor. 11. dicit, quòd licet Christus post cœnam suam corpus dederit discipulis, & tradiderit eius materiã, & formam,

quo

quo tamen ritu, vel ordine postea sumendum esset, & sacrificium peragendum Apostolis reliquit docendum, & successoribus Petri ordinandum, nam Papa potest diuersos gradus, vel ordines prælatorum ordinare, & ordinatos tollere pro rerum diuersitate, & tempore, sic tamen vt omnes non tollat, nec Episcoporum, aut ministrorum ordinationes impediatur, quod facere non potest, & idem etiã potest diuersos ritus in administratione sacramentorum instituire, seruatis semper illis quæ ad essentiam, vel substantiam sacramentorum faciunt, vt ibi dicit art. 5.

Circa articulos fidei, potest Papa disponere de noua symboli editione, nam quoties regula fidei ventilatur, ad auctoritatem Petri referenda est, vt dicit August. i. lib. symb. vnde omnis symboli ordinandi auctoritas in sancta Dei ecclesia terminatur, cum fides Christiana habeat vniuersalitatem, vnitatem, & auctoritatem, vnde in symbolo ponuntur illa, quæ vniuersaliter pertinent ad fidem Christianam, vnde ei incumbit auctoritas condendi eiusmodi symbolum, qui est caput fidei Christianæ, & in quo, vt in capite omnia membra ecclesiæ vniuntur, & cuius auctoritate omnia quæ ad fidem spectant firmantur, & roborantur, vt dicit idem Anch. q. 59. ar. 1. potest etiam Papa disponere circa articulorum editionem, vel per eorum additionem, & multiplicationem, quia sicut potest, nouum symbolum condere: sic nouos articulos multiplicare, quia id non est addere aliquid scripturæ, sed addere veritatem, quam continet, potest etiam articulos in symbolo positos per plures articulos explicare, cum dubia fidei ad Papam referantur; tertio, quia sub quolibet articulo possunt poni plura credibilia, & ad illos plura reduci possunt, sic tamen vt nouum articulum, & nouum dogma non introducat, quod facere non potest, licet latentem veritatem possit per alios articulos explicare, tum ad tollendas aliquas hæreses nouiter ortas, vt fecit quando addidit symbolo processionem Spiritus sancti à Patre, & Filio contra hæresim Græcorum, tum quia ecclesia quotidie proficit à Deo illustrata in cognitione diuinorum, non potest tamen Papa diminuere articulos fidei, quantum ad substantiam credibilem, cum non possit destruere ea quæ sunt fidei. 2. Cor. 10. posset tamen quò ad modum credendi, & explicandi, ad tollendos aliquos errores, alios modos credendi, & explicandi ordinate, quo verò ad eorù coactionem Papa potest cogere

9
Papa quid
possit circa
articulos fi-
dei, vel non.

cogere eos, qui fidem susceperunt per baptismum, vt articulos fidei obseruent, & fidem colant: infideles autem non potest cogere, nec dare effectum ipsis articulis, quia solius Dei est dare talem effectum ad finem vltimum consequendum, vt scilicet sine fide impossibile sit placere Deo, hoc modo tam credentes, quam non credentes includuntur, cum sine fide nulli salui fieri possint.

Circa verò Epistolas Pauli, & dicta Apostoli, notandum, quòd Apostolus in sua doctrina aliqua posuit promulgans ius diuinum, vt vetans circumcisionem, & huiusmodi. Gal. 5. & in hoc Papa non potest dispensare, quia id sibi à Christo fuit immediatè reuelatum. Gal. 1. quædam verò sicut propria statuit, vt 1. Corinth. 11. cætera cum venero disponam, vt infra cap. 16. mandauit, vt collectæ, quæ sunt in sanctos, per vnam sabbati fiant, quòd non pertinet ad ius diuinum, & similiter quòd dicit de bigamo non promouendo, cum non sit de iure diuino, & in his Papa potest dispensare, non potest tamen destruere scripturam canonicam Apostolorum, & Prophetarum, quæ est in ecclesia, nec etiam in his, quæ Apostolus docuit nomine Christi dispensare, vt Galat. 2. vt dicit D. Tho. quodlib. 4. art. 14. Turre Cre. de autoritate Papæ q. 63. vt de matrimonio non dimittendo.

10
Papa quid possit circa traditiones sacras, vel non.
 Circa traditiones verò dicendum est, quòd aliquæ traditiones sunt de iure diuino à Christo sine scripto doctæ, & in his Papa non potest dispensare, sicut nec in iure diuino, aliquæ verò dicuntur apostolicæ, & eæ etiam sunt in duplici differentia, nam quæsdam Apostoli acceperunt à Christo per traditionem, & in his Papa similiter non potest dispensare; aliquæ verò sunt introductæ ab ipsis Apostolis, & in his Papa pro temporum locorum, & personarum, ac negotiorum diuersitate potest dispensare, vnde Papa ex prædictis habet determinare ea, quæ sunt fidei, cum sit vna fides totius ecclesiæ, ergo ad illum pertinet determinare ea, quæ sunt fidei, qui est caput totius ecclesiæ, & hic est Papa, & qui etiam vt talis in quæstionibus fidei determinandis errare non potest Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua*, & ad eundem etiam spectat determinare quid est hæresis, nam cum sit iudex eorum quæ sunt fidei habet etiam contraria determinare, vt dicit idem Anch. quæst. 10. art. 1. & 2. & cum ad eum pertineat symbolum ordinare, potest etiam dubia in rebus fidei emergentia interpretari, & terminare, & simi

similiter occulta, & implicita explicare, vnde & sine mandato, vel concessione Papæ, qui est iudex vniuersalis, nulli licet de hæresi inquirere. c. per hoc, extra de heret. vt ibi dicit artic. 3. & 4. nec quisquam, etiam sine mandato Papæ hæreticos potest punire, vt ibi dicit art. 5. nec Principes possunt etiam hæreticos iudicare sine mandato Papæ, vt ibi dicit artic. 6. qua ratione ad Papam spectat ponere sub articulo ea, quæ nos beatos faciunt, & quæ ab homine naturaliter cognosci non possunt vt sic per fidem homo Deo coniungatur. Osee 2. & vt agendis rectè dirigatur & cum sit intellectualis in ratione perficitur, superaddendo id quod homo naturaliter cognoscere non potest & beatum illum reddat, captiuando intellectum in obsequium fidei, vt idem dicit q. ii. art. 1. & conuenienter ponitur sub articulo esse Deum, & esse vnum Deum, creditur enim in Deum, vt omnium prouisorem, ac creatorem, omnium actuum humanorum directorem, omnium bonorum remuneratorem, & malorum punitorem, secundum quem modum Deum esse non est probatum humana ratione, & additur etiam vnum Deum, ad arguendos eos, qui adorant plures Deos. Sap. 14. diuinatores, & dæmonum consultores, qui plures Deos adorant, cum illis diuinum honorem tribuant, conuenienter etiam ponitur sub articulo Deum esse creatorem omnium contra Aristotelem, & alios, qui voluerunt mundum esse ab æterno, vt ibi dicit art. 2. & 3. ad Papam etiam spectat determinare modum credendi Trinitatem. cap. firmiter. extra de Trinit. oportet enim, vt credatur esse vnus verus solus Deus sine Deorum pluralitate, æternus sine inceptiõne, immensus sine mensuratione, incommutabilis sine mutatione, omnipotens sine subiectione, ineffabilis inuestigatione. quæ omnia ponit. Innocent. in dict. cap. firmiter. modus verò distinctionis personarum est, vt Pater sit à nullo, Filius à Patre solo, ac Spiritus sanctus ab vtroque; Pater generans, Filius natus, Spiritus Sanctus procedens, tres quidem personæ, sed tamen vna essentia, consubstantiales, coæquales, coomnipotentes, & coæternæ, vt idem dicit in d. c. vbi ponit personarum distinctionem, dum dicit tres personæ, distinctionis causæ assignationem, dum dicit, Pater à nullo, Filius à Patre solo, Spiritus sanctus ab vtroque, Pater generans, & c. nam inter personas diuinas non potest esse distinctio, nisi per originem vnus ab altera,

*Solius Papa
mandato hæ
retici puniri
dehenti.*

altera, vt idem dicit art. 4. & 5. ad Papam etiam spectat deter-
 minare modum vnitatis trium personarum, nam essentia
 diuina est simplicissima, vnde in tribus personis non est plu-
 rificata, quia simplex non plurificatur, ideò summa quædam
 res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus non habens par-
 tem, & partem, vnde totam dat Pater Filio, summam rem,
 & totam sibi retinet, & Pater & Filius totam dant Spiritui
 sancto, & totam sibi retinet, est etiam diuina essentia com-
 munissima, vnde nec est genita, nec generans, quia cum esse
 genitum cõueniat Filio, & non Patri, si diuina essentia esset
 genita, Pater non esset diuina essentia, & si esset generans,
 cum generare non conueniat filio, filius non esset diui-
 na essentia, sed bene est per generationem, & pro-
 cessionem eadem essentia numero, tribus personis com-
 municata, quod fatetur æqualitatem diuinarum perso-
 narum, & tria opera à tota Trinitate simul esse facta ef-
 ficienter: scilicet creationem, redemptionem, & glori-
 ficationem, vnde ad Papam etiam spectat ponere sub arti-
 culo Patrem esse omnipotentem, & sic ea, quæ pertinent ad
 distinctionem personarum, nam Patri omnipotentia ap-
 propriatur, sicut sapientia Filio, bonitas Spiritui sancto, nam
 & potentia sine sapientia genita, sic Pater non recipit esse
 ab aliquo, Sapientia verò non potest esse sine potentia, ideò
 sapientia appropriatur Filio, qui etiam in eo quod Deus,
 non potest esse sine Patre, cum totum suum esse à Patre re-
 cipiat, bonitas verò non potest esse sine sapientia, & poten-
 tia, quia bonitas est bene, & sapienter velle, ideò appropria-
 tur Spiritui sancto, qui procedit à Patre, & Filio, ista tamen
 tria sapientia, potentia, & bonitas communia sunt tribus
 personis, ad denotandum vnam esse omnium essentiam, li-
 cet approprientur illis modo prædicto, vt distinguatur ipsæ
 personæ per propria earum, vt idem dicit q. 12. art. 1. Ad Pa-
 pam etiam spectat determinate modum generationis Filij
 Dei, contra hæreticos, qui posuerunt Christum non esse Dei
 Filium, vnde in Symbolo dicitur contra hunc errorem, &
 in Iesum Christum Filium Dei Vnigenitum: contra verò
 dicentes eum non fuisse ante Virginem: additur, ex Patre
 natum ante omnia sæcula, contra verò negantes non esse
 personam distinctam à Patre, & Spiritui sancto additur, Deum
 de Deo, lumen de lumine, contra pariter dicentes eum non
 esse verum Deum, nec eiusdem naturæ cum Patre additur,
 Deum

Deum verum de Deo vero, contra verò dicentes Christum esse creaturam in tempore factam, non æternum, additur genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Ad Papam etiam spectat modum procedendi Spiritum sanctum à Patre, & Filio determinare, ut sic præcludatur via omnibus contrarium opinandi, ut Græci fuere, qui tenuerunt eum procedere à Patre tantum, vel à Patre per Filium tanquam à duobus principiis, quod damnatur in c. *fideli. de sum. Trin.* ubi deciditur Spiritum sanctum procedere à Patre, & Filio tanquam ex vno principio; potest etiã Papa plura de Spiritu sancto ponere sub articulo, quam solam processionem à Patre, & Filio, ad tollendum varias hæreses, & errores, nam contra sentientes Spiritum sanctum esse creaturam, & minorem Patre, & Filio, ponitur in Symbolo, *Credo in Spiritum sanctum Dominum*: ad tollendum etiam errorem, quòd vita spiritualis animæ acquiri possit ex libero arbitrio sine aliqua infusione Spiritus sancti, additum est, *et vivificantem*; contra pariter dicentes eum non procedere à Filio, additur, *qui ex Patre, Filioque procedit*; contra negantes esse eiusdem substantiæ cum Patre, & Filio, additur: *qui cum Patre, et Filio simul adoratur, et conglorificatur*, ad tollendum etiam errorem quòd vetus testamentum non fuerit à Deo bono, nec Spinta sancto inspirati loquuti sunt Prophetæ, additur, *qui loquutus est per Prophetas*. Ad Papam etiam spectat ponere sub articulo ea quæ pertinent ad naturam humanam à Dei filio assumptam, & primum modum Conceptionis, & Incarnationis Christi; ad tollendos varios errores, & hæreses, aliqui enim dixerunt Christum esse incarnatum non solum eum homines, sed etiam ob dæmones dâmnhatos saluandos, unde dicitur in Symbolo, *et propter nos homines*: contra dicentes Christi incarnationem, & passionem non sufficere ad salutem sine legalium observatione, additur, *et propter nostram salutem*, contra negantes Christum non descendisse ad terram, id est, se non humiliasse per carnis in vtero virginis assumptionem, & non fuisse purum hominem, additur, *descendit de cælis*: contra dicentes eum per virile semen conceptum, & incarnatum, additur: *incarnatus est de Spiritu sancto, & in Symbolo Apostolorum, conceptus est de Spiritu sancto*: contra negantes Christi corpus fuisse verum, & eiusdem naturæ, cū corpore humano, additur: *natus ex Maria virgine*.

contra etiam negantes humanam naturam personaliter non fuisse unitam Filio Dei, sed eam tantum habitare, vt inhabitat sanctos viros, additur: *Et Homo factus est*, vt dicit idem Anch. q. 13. art. 1. ad Papam etiam spectat ponere modum Passionis, & Sepulturæ Christi, nam homo per peccatum incurrit Dei offensionem, animæ maculam, & eiectionem à Paradiso, ad remouendam ergo Dei offensionem, necessaria fuit mors Christi, & Passio, vt sicut homo morte se damnauerat, morte redimeretur per iustitiam talionis, ad tollendam maculam animæ: Christus in sua Passione fecit quoddam balneum, quo animæ ab omni macula lauantur, nam cum lauantur in Baptismo, sanguine Christi lauantur, cum Baptismus non sine sanguine Christi efficaciam habeat, ad tollendum exilium Paradisi necessaria fuit Christi sepelitio, vt sic anima eius separata à corpore ad infernum descenderet, & inde animas sanctorum per peccatum patris articulo crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, Passus, & sepultus est, vt ibi dicit artic. 2. ad Papam etiam spectat omnes articulos fidei explicare, nam salus humani generis facta est per manifestationem diuinitatis secundum humanitatem assumptam, quæ diuinitas est manifestata nobis in sacris literis; primò, quantum ad essentiæ unitatem; secundò, quantum ad Patris potestatem; tertio, quantum ad Filij proprietatem; quartò, quantum ad Spiritus sancti sanctitatem; quintò, quatum ad ecclesiæ communitatem; sextò, quatum ad resurrectionis veritatem diuina virtute fiendam, septimò, quantum ad æternæ vitæ acquisitionem, ob primum dicitur: *Credo in vnum Deum*, ob secundum, *Patrem omnipotentem*, ob tertium, & *in Iesum Christum Filium eius Unigenitum*; ob quartum, in Symbolo Apostolorum, & *in Spiritum sanctum Dominum*; ob quintum, *Sanctorum communionem*, ob sextum, *Expecto resurrectionem mortuorum*, ob septimum, & *vitam venturi seculi*. Per humanitatem verò assumptam Dei filius septem modis est operatus nostram salutem: primò, per eius conceptionem, secundò, per eius natiuitatem, vel incarnationem, tertio, per mortem, & passionem, quartò, per descensionem ad inferos, quintò, per resurrectionem, sextò, per ascensionem in cælum, septimò, per eius in fine seculi iudiciariâ dominationem; ob primum dicitur, *qui conceptus est de Spiritu sancto*, ob secundum, *ex*

Maria

Maria virgine, ob tertium, crucifixus pro nobis sub Pontio Pilato, ob quartum, descendit ad inferos, ob quintum, tertia die resurrexit à mortuis, ob sextum, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, ob septimum, qui venturus est cum gloria iudicare vivos & mortuos. Ad Papam etiam spectat in Symbolo ponere omnia sacramenta ecclesiæ, nam sacramenta sunt medicinæ peccatorum, quibus anima à defectibus, & peccatis purgata efficitur capax receptionis septiformis gratiæ Spiritus sancti, nam in anima nostra sunt septem defectus: primus, infectionis peccati originalis: secundus, impugnationis diaboli: tertius, perpetrations culpæ actuales: quartus, debilitationis vitæ spiritualis: quintus, deturpationis per reliquias peccatorum: sextus, per ignorantiam malum: septimus, per carnalis concupiscentiæ irrefrenationem; primus tollitur per baptismum: secundus, per confirmationem: tertius, per poenitentiam: quartus, per sacramentum Eucharistiæ: quintus, per extremam unctionem: sextus, per sacramentum ordinis: septimus, per matrimonium. Ad Papam etiam spectat determinare per quem modum corpus Christi est sub sacramento altaris, nam in hostia est totum corpus Christi, vt cibus spiritualis animæ, non sub quantitate propria, sed sub quantitate panis, & vini, per transubstantiationem substantiæ eius in ipsum, quem modum efficiendi determinat Papa in cap. firmiter, extra de sum. Trin.

Circa canonizationem sanctorum, cum id ad finem reducatur, ad solum Papam pertinet sanctos canonizare, vel quod aliquis in sanctos referatur, & pro sancto honoretur, & pro eo solemne officium fiat, probatur in c. r. de reliquiis, & vener. sanct. præterea ad sancti canonizationem tria præcipuè requiruntur, primò, approbatio eius sanctitatis, secundò, veneratio eiusdem à toto populo Christiano, tertio, fidei ecclesiasticæ beneficio illius sancti gratiæ à Deo poscentis confirmatio, quæ ad solum Papam pertinent, qui est caput ecclesiæ, nam vt solus Christus sanctificat, & Deus, Leuit. 21. sio solius Papæ est qui est Vicarius Christi omnem sanctitatem manifestare, & approbare, vt dicit Anch. q. 14. art. 1. vnde Episcopus non potest in sua diocesi aliquem pro sancto venerari sine Papæ autoritate d. c. r. nam ad illum pertinet canonizatio sanctorum, in quo vniuntur omnia membra ecclesiæ, qui solus est Papa; ne sint schisinata in eis, idq; potest Papa facere sine collegio Cardinalium, cum collegium

Septē sacramenta sunt
remedia se-
ptem anima
defectuum.

II
Papa quid
possit, & de-
beat agere
circa cano-
nizationem
sanctorum.

non assistat Papæ per modum determinationis, vel limitationis eius potestatis, sed magis, per modum ministerij, & consilij, conueniens tamen est, vt requiratur eius consilium ad vitandas fraudes, & in hac canonizatione sanctorum probabile est, quòd Papa errare non possit, quia licet ibi sit actus humanus, scilicet informatio per testes, tamen honor, quem sanctis exhibemus, est quædam protestatio fidei, & redundet in fidei augmentum, vnde credendum est, quòd eius iudicium errare in hoc nõ possit, vt dicit D. Tho. quodlib. 8. art. vlt. & Turre Cr. de potest. Papæ, q. 81. vnde non potest officium celebrari de eo, qui nõ est canonizatus per Papam. d. c. 1. nam licet sacrificium nõ offeratur sancto, sed vni Deo, quia tamẽ in locis aliquibus vbi offertur sacrificium sit memoria sancti, non debet solemnitas talis memorie celebrari, nisi ab illo qui est caput totius ecclesiæ sit canonizatus, & in sanctitate comprobatus, licet oratione priuata possit quis honorare illum, quem credit sanctum, non potest tamen Papa aliquem canonizare ob solam scientiam: nam is solum debet canonizari, qui est bonus vniuersaliter, & simpliciter, sed qui habet bonitatem secundum intellectũ tantum, absque voluntatis bonitate, nõ dicitur bonus simpliciter, sed secundum quid, ergo ob scientiam solam nõ debet quis canonizari, vt idem dicit q. 15. art. 1. debet tamen ob sanctitatem vitæ eum canonizare, arg. c. miramur. 41. dist. vbi si ad honores mundi non assumuntur iustè, nisi boni, minus ad tantum honorem, & dignitatem, quæ quidem sanctitas declaratur per fidem constantem, per obedientiam ecclesiæ, per charitatem erga Deum, & proximum, per vitationem peccati omni conatu, per auditionem delectabilem Dei verbi, ac non quærendo ex operibus bonis gloriam mundi, & requiritur etiam bona fama canonizandi, vt eius fama semper fuerit laudabilis, aliàs sequeretur contemptus, & populi perturbatio, licet de per se non sufficiat, requiritur etiam quòd canonizandus faciat miracula virtute Dei, in testimonium sanctitatis, & potestatis collatæ à Deo, quòd non pertinet nisi ad sanctos viros, & amicos Dei, vel in vita, vel in morte, nã si alio modo fierent miracula, cum id concedatur etiam malis, non esset argumentum sanctitatis, propter donum verò prophetiæ simpliciter, & præcisè nõ debet aliquis canonizari, nisi sint alia signa testificatiõis eius sanctitatem, & bonitatem; cum etiam mali homines dæmonum inuoca

Quinam debent canonizari & inter Diuos referri.

inuocatione possint futura prædicere, vt ibi dicit; quo verò ad modum, primò mouere debet frequens denunciatio facta Papæ, vt aliquis pro sancto in veneratione habeatur: secundò, sequi debet commissio Papæ de inquirendo de eius sanctitate, & miraculis: tertio, commissionis inquisitio: quarto, relatio inquisitionis factæ quintò, diligens examinatio relationis factæ: sexto, discussio examinationis factæ per Consistorium: septimò, secreta definitio, & terminatio: octauò, manifesta publicatio: nonò, assignatio diei canonizationis: decimò, Papæ & omnium assistentium genuflexio, & oratio, ne Deus permittat suam ecclesiam decipi: vndecimò, recitatio miraculorum, & opera misericordiæ sancti, & ipsius in catalogo sanctorum conscripio: duodecimò, Missæ in honorem sancti celebratio, & cantici spiritualis decantatio, vt idem dicit q. 16. art. 1. non debet tamen statim Papa aliquem sanctum sibi denunciatum canonizare: primò, ob raritatem miraculorum, quæ sunt in ecclesia nunc, ne ficta fingantur: secundò, ob operis arduitatem: tertio, propter fidei firmitatem, vnde est expectanda frequens operatio miraculorum, & diuulgatio famæ, opera misericordiæ alicuius antequam canonizetur, vt fides Dei sanctitate in cordibus Christiani populi firmetur, & roboretur, non tamen ille ordo seruandus est in canonizatione Martyris, vt Cōfessoris, nam in Martyre causa martyrij finaliter est defensio, & confessio veritatis fidei Christianæ, & eorum, quæ annectuntur fidei, tamen constare debet, q̄ pro tali veritate mortuus sit: quo tamen ad modum examinandi, & procedendi, idem ordo seruari debet: non potest tamen Papa canonizare aliquem ad ordinem Apostolorum, nam Apostoli specialiter à Christo fuerunt illuminati. 1. Cor. 2. secundò, fuerunt ad apostolatam immediatè per Christum vocati, & Apostoli dicti. Matt. 4. tertio, fuerunt in certis sedibus per ipsum locati, ibidem, & super totum orbem iudices, & principes ordinati, quæ aliis non fuerunt communicata, & hoc modo nullus in eorum numerum potest canonizari, nec officium, nec solemnitatis pro eis debita pro ipsis cantari. Quantum tamen ad sanctitatis eorum meritum, potest aliquis eis comparari, quò ad martyrij coronam: non debet tamen Papa omnes canonizare, quos constat esse in vita æterna, quia cum sit capitulum ecclesiæ. 1. Ephes. 1. illos debet venerari pro sanctis, quorum vita, & doctrina ecclesia fuit promota, & moribus, &

exemplis informata, dum uiuerent; quod omnibus qui sunt in beatitudine non conuenit, vt idem dicit quæst. 12. art. 1. *non debet etiam Papa canonizare Patres veteris testamenti, quia sanctorum canonizatio requirit tempus plenitudinis gratia, quæ per Christum est facta.* Ioan. 1. ergo, secundo, quia licet essent sancti, claritas tamē diuinæ uisionis eis fuit clausa, vnde nō debent pro sanctis canonizari, vt ibi dicit art. 2. non potest etiam aliquis pro sancto uenerari sine Papæ auctoritate, nam in dubiis Christianæ religionis auctoritas sanctæ ecclesiæ est expectanda, vnde si ecclesia Romana dicit aliquem sanctum esse in aliqua ecclesia, alibi eum uenerari non licet, quod si non constat sine peccato piè uenerari possunt à fidelibus, ubi creditur probabiliter esse, vt ibi dicit art. 3. probabile est etiam quòd in sanctos relati sint certò in uita æterna, vt supra est dictum, licet per certitudinem causæ id certo sciri non possit, *cum nemo sciat, utrū quis sit dignus amore, vel odio.* Eccl. 9. *ob tamen assistentiam Spiritus sancti in hoc negotio piè credendum est, & tenendum, ecclesiam non errare.* Non licet etiam corpora sanctorum canonizata extrahere ex locis ubi sunt sine Papæ auctoritate, sine peccato. c. placuit. de consecr. dist. 1. primò, quia ibi committitur sacrilegium, auferendo sacrum de sacro. c. si quis. 17. q. 3. & Papa etiam læditur, quia eius præceptum contemnitur, quia id prohibet in cap. corpora sanctorum. de consecr. dist. 1. *non possunt etiam reliquia sanctorum emi, vel uendi, sine Papa auctoritate.* c. audiuius. de reliq. & uener. sanct. nam simonia est emptio rei spiritualis, vel illi annexæ: sed aliquid annectitur instrumentaliter rei spirituali, vt corpus animæ, vnde sicut corpus non uiuit sine anima, sic reliquæ sanctorum sine re spirituali cui annectuntur nec uendi, nec emi possunt. d. c. audiuius. & c. si quis. 1. q. 3. vt ibi dicit art. 6. & de hac materia dixi latè tract. de cultu sanct. & de sim.

12. Circa confessionem peccatorum faciendam, potest Papa concedere, q̄ Christianus confiteatur semel in anno alteri, quàm proprio sacerdoti, nam cū Episcopus id possit in sua diœcesi. c. inter cætera. de offic. ordin. multo magis Papa in toto orbe, qui cum sit uniuersalis pastor ecclesiæ, qui confitetur illi, vel alteri de suo mandato, confitetur proprio sacerdoti, eum nec curatus sit proprius sacerdos, nisi de mandato suo, nullus enim sacerdos secularis, vel religiosus habet iuris

iurisdictionem super aliquos nisi de iure positivo Pape, quia potestas iurisdictionis non fuit derivata à Christo in Apostolos, nisi mediante Petro, nec in Episcopos, & presbyteros debet derivari, nisi mediante Papa, licet secus sit de potestate ordinis, ut dicit Anch. q. 65. art. 1. sic Papa potest concedere, ut religiosi in qualibet parochia audiant confessiones, sicut proprii sacerdotes, nã potestate ordinaria, sic sunt soli sacerdotes parochiales per Episcopos ordinati, sed potestate dispensatoria, vel delegata, sic sunt religiosi per Papam privilegiati, nam & Apollo erat presbyter Corinthiorum 1. Cor. 4. & tamen Paulus in eorum ecclesia iurisdictionem exercebat. 1. Cor. 3. & ad eos destinaui Timotheum, & alios; est etiam valde necessarium dari religiosos idoneos in qualibet parochia coadiutores Episcoporum in prædicationibus faciendis, & confessionibus audiendis. d. c. inter cætera, præter sacerdotes parochiales, primò, ob parochorum sæpè ignorantiam, secundò, ob consentium pluralitatem, tertio, ob sacerdotum familiaritatem, quæ quandoque patit erubescerentiam, circa aliquos, quandoque contemptum, & quandoque rancorem; non potest tamen Papa facere quòd peccata semel confessà quis teneatur ex præcepto iterum confiteri, primò, ex parte sacramenti, nam confessio est sacramentum subiaccens diuino mandato immediatè, nõ humano, vnde sicut Papa non posset dispensare, quòd homo peccator non teneatur confiteri, ita non potest dispensare, quòd confessio eiusdem peccati necessariò reiteretur: ex parte etiam confitèrium non potest cogi aliquis per Papam ad illud, quod est consilij, non præcepti, at confiteri ultra semel non est præcepti, sed consilij, ergò Papa ad id nõ compellit, nisi nouum adderet præceptum, quo pluries in anno, id fiendum mädaret, de qua tamè questione latè habetur in tract. de Pœnit. non potest etiam Papa facere quòd confessio eorundem peccatorum habeat efficaciam ultra semel, loquendo de confessione completa, & sacramentali, quia sicut Papa non potest relaxare actum confessionis, nec effectum sacramenti conferre sine sacramento, sic non potest addere reiterationem super actus sacramentales confessionis, & effectus illius, si verò confessio sit incompleta, & imperfecta necessariò fieri debet plusquam semel eorundem peccatorum, ut si dubitat quis an aliqua peccata sit confessus, vel si confessionem non integram fecit, aut confessus nõ habenti auctori-

tatem, & huiusmodi, de quibus in d. tract. tunc enim confessio est iteranda: non negatur tamen quin peccata aliàs confessa possint iterum subijci confessioni sacramentali, & super illis absolutio impendi, vt habetur in d. tract. potest etiam Papa concedere, vt quis differat confessionem vsque ad annū sine peccato. cap. *omnis vtriusque sexus*. de pœnit. & remission. quia licet confessio sit in præcepto, tamen quia est præceptum affirmatiuum obligat semper, sed non ad semper, sed secundum locum, & tempus; quod ad Papā pertinet determinare, nisi immineat articulus mortis, vel suscipiendi Eucharistiam, & huiusmodi, de quibus in d. tract. tūc enim tenetur plusquam semel in anno confiteri, vt ibi habetur optimum tamen est pluries confiteri, quia in sacramento pœnitentiæ gratia confertur, quæ hominē reddit magis firmum ad resiltendum peccato, & in periculis superuenientibus reddit ipsum magis securum; ex quibus colligitur etiam quod in foro pœnitentiæ, & conscientiæ credendum est dicenti se esse cōfessum religioso habenti auctoritatem, nisi sit in eo impedimentum, quod ad Eucharistiā suscipiendam, quod pertineat ad forum iudiciale, vt si scit eum esse excommunicatum, tunc enim non tenetur illi credere, nisi de absoluteione constet, si verò sit in eo impedimentum pertinens ad forum pœnitentiæ, vt peccatum occultum, tenetur illi credere, & iniuste agit sacerdos denegando illi Eucharistiam, ex eo quod est absolutus ab eo qui absoluere potuit, vel auctoritate Papæ, vel auctoritate Episcopi. Et hæc de secundo.

13
Papa quid non ligatur constitutione sui prædecessoris, cum par in parem possit circa ius canonicum, & vt in eo, & quib. casibus dispenset.
 Quò ad tertium, & primò, quò ad ius canonicum, *Papa non habeat imperium. c. proposuit. de concess. præb. & ideo legē sui prædecessoris potest immutare, & tollere, sic etiam non subijcitur statutis Conciliorum: vt dicit D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 6.* quo scilicet ad vim coactiuam, quia illis cogi non potest, licet secus sit quò ad vim directiuam, cum æquum sit principem secundum legem viuere, qui & potest dispensare circa ius humanum ab Apostolis traditum. Couar. in 4. decr. c. 6. §. 9. num. 6. cum communi; sic etiam Papa non subijcitur statutis sanctorum Patrum in Conciliis vniuersalibus factis, vt dicit D. Th. in tract. contra impug. relig. quo scilicet ad illa quæ sancti Patres determinarunt de iure positiuo, secus si decreuerint esse de iure diuino, quia sic non

non potest illa immutare, vel tollere, & quod dicitur de statutis Conciliorum, intelligi potest etiam de dictis sanctorum Patrum, ut si omnes Patres aliquid definiant concorditer esse de fide, tunc enim probabile est, quod Papa in illo dispensare non potest, ut dictum est supra de author. sanct. Patr. qui & a nemine iudicatur. c. cuncta per mundum. l. 9. q. 3. *cum non puri hominis, sed veri Dei vicem gerat in terris.* c. quanto. de translat. præl. c. fundamenta. de elect. in 6. modo ut infra, & ubi is manus apponit, cessat aliorum facultas. c. ut nostrum. de appel. & leges mutari quandoque expedit, tum ex natura humana, ob quam leges conduntur, quæ ex imperfecto ad perfectum tendit, ut habetur l. Phisic & l. de anima, tum etiam ex nostrarum actionum conditione, quæ & regionum diuersitati, & temporum subiecta est, unde & leges variari quandoque expedit, & ea ratione, in lege etiam humana dispensatio cadit, ut dicit August. libr. 1. de libero arbi. & etiam ob solutionem omnium negotiorum, & questionum, cum lex humana in communi posita non possit comprehendere omnes causas singulares, & euenire possit, ut quod in communi congruens est, in persona certa, & casu deficiat, ut quia eius obseruantia sit obstaculum meliori bono, & alicuius mali occasio, & Papa absolute potest dispensare in omni lege humana canonica, quod ad potestatem etiam sine causa, ut habetur in tract. Matr. sub cap. de dispensat. non tamen rationi consentaneum est, ut lex mutetur ob quacunque causam, nisi id necessarium sit, quia cum lex plurimum roboris accipiat ab usu, qui sæpè leges mutat, tollit illis usum, & sic robor, ut inquit D. Th. 1. 2. q. 97. art. 1. Unde si non occurrat rationi causa consentanea peccaret Papa pro suo libito in lege dispensando, ut latè probat Sotus de iust. & iur. lib. 1. q. 7. art. 1. & 3. not. Abb. in cap. per venerabilem. qui filij sint leg. in c. cum ad monasteriũ. de statu monach. in c. 1. de const. in c. proposuit. de cõcess. præb. & ibi alij Doctores, nec etiã Papa potest sine peccato dispensare contra vniuersalem statum ecclesiæ, & contra statuta Concilij si statuendo contrariũ, quia decoloraretur status ecclesiæ, ut dicit Abb. in c. significasti. 3. col. de elect. & non presumitur in Papa causa rationabilis si vult venire contra statũ vniuersalem ecclesiæ, sed oportet quod causa sit aliis nota. *Et quãdo Papa veller fortè, quod non est credibile, attentare aliquid contra statum bonũ vniuersalem ecclesiæ sine causa rationabili,*

ecclesia potest, & debet ei resistere, dicit Abb. in c. quanto. extra de consuet.

*Lex Papalis
Imperatoria
corrige potest.*

Quò ad ius ciuile, nò potest Papa, vt Papa ordinariè condere legem ciuilem, vel cõfirmare, aut infirmare leges Principum, cum non sit actu Princeps vniuersalis politicus, potest tamen omnia illa facere, si aliqua lex ciuilis sit necessaria ad salutem animarum, & tamẽ Reges nollent eam condere, vel si alia sit noxia animarum salutis, & tamen Reges non velint eam abrogare, vnde optima est regula Glossæ in c. possessor. de reg. iur. in 6. quòd quando de eadem re contrariæ inueniuntur leges Imperatoriæ, & Pontificiæ, si materia legis est lex animarum periculum concernens, abrogatur lex Imperatoria per Pontificiam, veluti lex ciuilis, quæ permittit præscriptionẽ cum mala fide, abrogata in c. fin. de præscript. quia lex illa non poterat seruari sine peccato mortali, & sic potest tollere ius ciuile in cõcernentibus animam, vel peccatũ. c. nouit. extra de iud. not. Bart. in l. priuilegium. C. de sacr. san. eccl. Abb. in d. c. fin. de præscript. qui verò sint casus, quibus lex ciuilis per canonicam abrogatur, habetur sup. in tract. de Lege.

*Casus Papa
reseruati ab
eo solo dispo-
sandi qui
sint.*

Quò ad casus verò Papæ reseruatos, quos ipse solus potest expedire, nec in alium transeunt etiam generali mandato, sed requiritur speciale mandatum ipsius. c. huic sedi. dist. 17. c. licet. de transl. ita vt nec dicatur dispensare, licet dissimulet, nisi & scribat quod dissimulat, non autem cum tantum conuiuet. Couar. in 4. decret. c. 6. §. 9. nu. 12. cum communi. & §. 10. nu. 15. vt & eius dispensatio strictè est interpretanda. Soc. Iun. conf. 48. nu. 27. volum. 4. Dec. conf. 476. cum communi. Primus est quæstio fidei, vel sacramentorũ, cuius determinatio ad Papam spectat. c. quoties. 24. q. 1. Secundus, translatio Episcopi electi, & cõfirmati. c. inter corporalia. de transl. c. 3. de offic. leg. & idem est de translatione Abbatum exemptorum. Tertius, est depositio Episcoporum. c. quamuis. & c. dudum. 3. q. 6. & idem de Abbate exempto. Quartus, acceptio renunciationis Episcoporum, vel electorum confirmatorum, vel Abbatum, qui immediatè subsunt sedi Apostolicæ. c. denique. 6. q. 3. d. c. inter corporalia. & cap. licet. de regul. Quintus, exemptio Episcoporum, quòd non subsint Archiepiscopis. c. frater. 16. q. 1. & idem de quibuscunque religiosis, vel clericis, quòd non subsint iurisdictioni diocessani. Sextus, restitutio depositorũ ab ordine. c. ideò. 1. & 2. 2. q. 6. quòd

q. 6. quod intelligitur de deposito actualiter, id est degrada-
to, nam si verbaliter tantum sit depositus, Episcopus potest
restituere. vt notatur in cap. at si clerici. de iud. Sepimus, iu-
dicialis interpretatio suorum priuilegiorum. c. cum venif-
sent. extra de iud. & idem si dubiterur de rescripto apostoli-
co. c. 1. de offic. leg. vel tractetur de interpretatione statuti fa-
cti per legatum, cuius iurisdictio finita est, nec alius ei suc-
cessit, & idem de dispensatione in casibus, qui per eadem
statuta Papæ reseruantur. Octauus, mutatio sedis Episco-
palis. c. temporis. 7. q. 1. vel mutatio conuentuum mendi-
cantium. Nonus, constitutio alicubi de nouo circa sedem
Episcopalem. c. temporis. cum ibi not. 7. q. 1. & instituire
nouam religionem, vel assumere de nouo conuentus ab or-
dinibus mendicantibus. Decimus, subijcere vnum Episco-
patum alteri, vel vnum Episcopatum diuidere in duos, vel
duos in vnum vnire. c. tēporis. 7. q. 1. c. quod translationem.
de offic. leg. & idem de ecclesiis, vel monasteriis exemptis.
Vndecimus, commutatio voti Ierosolymitani. c. de multa.
extra de voto. & idem de voto ad sanctum Iacobum, vel
ad limina Apostolorum Petri, & Pauli. Duodecimus de vo-
to perpetuo continentie, etiam simplici, & magis in voto
religionis, & eo maxime si sit solemnizatum per susceptio-
nem sacri ordinis, vel per professionē emissam in religione
approbata, quibus tamen duobus vltimis casibus, non nisi
ex grauissima causa Papæ dispensat, vt notatur in c. cum ad
monasterium de statu monach. Tertius decimus, quod ali-
quis veniat contra iuramentum licitum. c. venientes. de iure-
iur. vel dubium. c. venerabile de elect. quod tamē facere non
debet sine causa, & in arduis tantum sibi reseruatur, aliās
Episcopus dispensare potest ex causa. Decimus quartus,
dispensatio in aliquibus irregularitatibus, vt in criminibus
maioribus adulterio, de quibus est confessus, vel conuictus
in iudicio quis. c. at si clerici. de iud. vel si quis scienter per-
misit se bis baptizari. c. eos. de consecr. dist. 4. & cap. qui bis
eodem. & idem si ignoranter, & sciens ratum habuit, &
idem de reconfirmato. c. dictum. de consecr. dist. 5. vel si quis
bis recipit eundem ordinem. c. saluberrimum. 1. q. 7. vel si
quis se fecit ordinari ad hæreticis, ad subuersionem fidei. c.
conuenientibus. 1. q. 7. & similiter in suspensione cōtracta ex
ordinatione simoniaca ex parte ordinatoris, & ordinati. c. ab
excommunicatis. 9. q. 1. c. si quis Episcopus. 1. q. 1. vel in
reten

retentione beneficij simoniacè obtenti, de quo latius in tract. de simonia; vel in bigamo, vt possit ordinari. c. nuper c. fin. de bigam. vel in non ordinato ministrante in ordine facto, quem non habet, is enim sine Papæ dispensatione non potest ad superiorem ordinem promoueri, licet certo modo in suscepto possit per Episcopum tolerari. c. 1. 2. & 3. de clerico non ordinato, vel in corpore vitiatis, si vitium impediatur executionem ordinis, vel notabilis sit deformitas extra, de corpore vitiatis, per totum, vel in homicidio, aut mutilatione alicuius membri voluntariè factis, etiam sine peccato, vt ex iustitia iudicis. c. miror 30. dist. & idem de dātibus ad id consilium, vel fauorem propinquum. c. si quis viduam. 50. dist. vel in excommunicato maiori excommunicatione recipiente ordines. c. cum illorum. de sent. excom. vel in apostata à religione recipiente ordines. c. fin. de apost. vel in excommunicato maiori excommunicatione, suspenso, vel interdicto ministrante in aliquo ordine facto; si crimen est publicum, nam si sit occultum Episcopus tūc dispensare potest. c. liceat. sess. 24. in Trid. Conc. vel si sit illegitimè natus, quò ad susceptionem ordinum maiorum, vel beneficij curati, & dignitatis. cap. his qui. de filiis presbyterorum. in 6. quæ tamen irregularitas tollitur per ingressum religionis, quò ad omnes ordines. 56. dist. per totum. non tamen quò ad prælaturam. Decimus quintus, quòd vnus habeat duo beneficia curata, nisi sint vnita. c. de multa. de præb. vel quòd vni ecclesiæ duo pariter præsent. c. in apibus. 7. q. 1. Decimus sextus, quòd non habens trigessimum annum completum obtineat Episcopatum. c. cum in cunctis. de elect. vel ecclesias parochiales, aut dignitates curatas ante vigessimum quintum. d. c. §. inferiora. c. licet canon. de elect. in 6. circa dignitates verò non curatas ante vigessimum annum Papa dispensat. Decimus septimus, in ætate ordinandorum solus Papa dispensat, vt dictum est sub c. de elect. & eo magis si ministrauerit in ordine ex constitutione Pij II. incip. Cum ex sacrorum. Decimus octauus, celebratio Cõcilij generalis. 15. dist. per totum, & conditio Canonis generalis. §. si ergo. 25. q. 1. Decimus nonus, quòd solus Papa potest personam ecclesiasticam iure suo priuare. c. per principalem. 9. q. 3. c. in memoriam. 19. dist. c. cum sit graue. de excessibus præl. quòd intelligitur sine causa, vt etiam potest tollere aliquid vni ecclesiæ, & dare alteri, vt not. Abb. in c. duo. de offic. ordin. & in c. nobis. de decim.

decim. in cap. cum sit graue. de excessibus præl. nam ex causa potest Episcopus aliquem priuare iure suo, in dubio tamen non præsumitur Papa velle derogare iuri tertij nisi concurrentibus his de quibus per Abb. in cons. 99. in 8. col. & solus potest præbendam, vel ecclesiam non vacantem concedere. cap. nulli. de concess. præb. cap. cum te. de rescript. quod non potest legatus, & in quibuscunque personatibus debet quis per electionem assumi. cap. de liberatione. de offic. leg. in 6. Vigefimus, quod solus excommunicatum à se nominatim potest absolvere. cap. venerabilem. de elect. & idem de participante cum eo in crimine, vel etiam si eum admittit ad diuina quando is fuit excommunicatus nomine proprio, & iudicialiter à Papa, & quod sit clericus, nam eo casu sciens eum esse excommunicatum nullo metu cum eo communicans in diuinis eandem excommunicationem incurrit, vt dicit Couar. in cap. alma. 1. p. §. 2. & 3. de sentent. excom. in 6. Vigefimus primus, quia solus absoluit excommunicatum à suo legato, qui nolebat obedire suæ sententiæ diffinitivæ si steterit in excommunicatione per annum. c. quærenti. de offic. leg. & idem in excommunicato à legato, vel delegato cuius iurisdictio expirauit, nec alter ei in officio successit. d. cap. quærenti & cap. pastoralis. de offic. ordin. Vigefimus secundus, quia solus cognoscit in causis appellatione remota. cap. cuncta. 9. quæst. 3. & cap. aliorum. eodem; & idem de causis per appellationem, vel relationem ad ipsum delatis. cap. licet. de offic. leg. & ad ipsum appellatur omiſſis mediis. cap. 2. & seq. 1. quæst. 6. quod etiã legatus, videtur posse facere. Vigefimus tertius, quia solus ordinat illum ad Diaconatum, & presbyteratum, quem ordinauit ad subdiaconatum, & solus potest conferre subdiaconatum, diebus Dominicis, & festis præcipuis. cap. cum in his tribuendis. de temp. ordin. & cap. 1. eodem. & cap. eo. eod. Vigefimus quartus, quod solus semper, & vbique pallio vtitur ad denotandum plenitudinem suæ potestatis. cap. ad honorem. de vsu pal. & pallium aliis cõcedit. Vigefimus quintus, quod solus dispensat cum eo, qui non est in sacris vel aliàs est indignus de iure promoueri in Episcopum. cap. dudum. §. fin. de elect. Vigefimus sextus, quia solus Imperatorem electum confirmat, vel cassat, vel etiam Imperatorem deponit. cap. venerabilem. de elect. cap. ad apostolicam. de re iudic. in 6. & quando Princeps secularis fuerit inutilis circa Regni gubernam.

berrationem, & iustitiam, per eum deponi potest. c. si quis
 deinceps. 1. q. 4. c. nullus. 11. q. 1. c. præceptum. 32. q. 5. c. alius.
 15. q. 6. cap. Adrianus. 63. dist. quibus iuribus ponuntur etiam
 exempla, vbi Papa Imperatores deposuit, modo vt ibi not.
 Vigefimus septimus, quia solus absoluit à sententia excom-
 municationis, suspensionis, vel interdicti, Papæ reseruat in
 iure, de quibus tract. de excom. nisi excommunicatio fuerit
 occulta, quia Episcopus absolueri potest, c. liceat. fess. 24. in
 Trid. Conc. vt dixi in tr. excom. vbi & alios casus, quibus id
 Episcopus potest, retuli modo ibi expresso. Vigefimus octa-
 uus, quia electionem nondum factam pronunciat nullam si
 fiat. c. innotuit. de elect. Vigefimus nonus, quia solus potest
 sanctos canonizare. cap. 1. de reliq. & dictum est supr. Trige-
 simus, quia solus dispensat, vt quis habeat plures dignitates,
 vel personatus, etiam curatas, & in eadem ecclesia. cap. de
 multa. de præb. c. 1. de consuet. in 6. Trigesimus primus, quia
 quòd valet facit non valere, & e conuerso, quò ad ius positi-
 uum, non diuinum. c. tanta. de concess. præl. Trigesimus se-
 cundus, quia potest monachum contra eius voluntatem, vel
 Abbatis extrahere de monasterio, & alicui prælato, vel Prin-
 cipi in socium consignare, aut secum tenere. c. si. 9. q. 3. c. qui
 resistit. 11. q. 3. Trigesimus tertius, quia sententia eius facit
 ius. c. in causis. de sent. & re iud. Trigesimus quartus, quia ea
 die ordinat qua cõsecratur. c. quod sicut. §. præterea de elect.
 Trigesimus quintus, quia dispensat in gradibus consanguini-
 tatis, & affinitatis prohibitis, quò ad matrimonium con-
 trahendum. c. literas. de restit. spol. c. non debet. de consang.
 non tamen in prohibitis iure naturali, vt dixi tr. de sacram.
 Matr. Trigesimus sextus, quia potest tollere leges ciuiles,
 quò ad vtrumque forum, in his, in quibus anime periculum
 vertitur, vt in materia præscriptionis sine bona fide, vsura-
 rum, & huiusmodi. c. fin. de præscript. c. nouit. de iudic. c. pen.
 de secundis nupt. c. fi. de foro compet. in 6. vbi verò tale pe-
 riculum non vertitur, non potest eas tollere in locis vbi non
 habet iurisdictionem temporalem quò ad forum ciuile,
 cum vtræque sint seruandæ in foro suo, vt dixi tract. de au-
 thor. iur. cano & ciuili. c. duo. c. cum ad verum. 96. distinct.
 saltem de honestate. Trigesimus septimus, quia concedere
 potest indulgentias generales in certis locis, & personis, &
 eas extendere etiam ad existentes in purgatorio, vt habetur
 in tract. de Indulg. Trigesimus octauus, quia potest legiti-
 mate

mare quascunque personas, quò ad spiritualia vbique, quò ad temporalia verò, vt honores, dignitates, & successiones, in terris ecclesiæ, in aliis autem locis de assensu dominorum ipsorum, vt dicit Butr. Abb. & alij in cap. per venerabilem. qui fil. sint leg. & habetur in sacram. Ordin. sub cap. qui possint ordinari, vel non idque saltem de honestate. Trigessimus nonus, quia solus potest instituere nouas religiones, & earum regulas approbare, & reprobare, & dispensare, & ceremonias earum immutare. Quadragessimus, quia potest in omnibus ecclesiæ præceptis dispensare, licet sine causa rationabili id facere non debeat. Quadragessimus primus, quia hominem potest absoluerè ab obligatione, qua homini tenetur secundum plenitudinem potestatis. cap. per principalem. 9. q. 3. quod intelligerem dummodo ipsi in aliquo non sit debitor. Quadragessimus secundus, quia de nullo crimine condemnari, vel accusari potest, nisi hæresis. cap. si Papa 40. distin. idque si esset incorrigibilis, quia si errorem vellet deponere, priuari non posset, vt ibi dicit Gloss. Quadragessimus tertius, quia solutus est à legibus, quo ad vim coactiuam, vt dictum est supra, & nullam censuram incurtere potest, licet culpam sic. Quadragessimus quartus, quia potest simplici sacerdoti committere, vt conferat sacramentum Confirmationis, & minores ordines, & consecrationem ecclesiarum, ac virginum, non autem ordines maiores, vt notatur in c. quanto. de consuet. §. verum. 32. dist. & potest etiam laico auctoritatem conferre iudicandi in spiritualibus, & excommunicandi. d. §. verum. & dispensare in matrimonio contracto per verba de presenti non consummato per ingressum religionis, alias non, secundum Theologos, vt dicit D. Anton. 3. p. tit. 22. cap. 7. Quadragessimus quintus, solus dispensat cum non ordinato ministrante cum solemnibus apparatus. c. 1. de cler. non ordinato, secus si sine solemnitate, vel vbi est consuetudo, vt non subdiaconus sine manipulo cantet Epistolam, hic enim nullam incurrit censuram, vt dixi in tract. Irregul. & tradit. D. Tho. 4. dist. 24. & Nauar. cap. 27. num. 242. verif. 7. cum tali tamen non ordinato ministrante Episcopus dispensat in ordine suscepto, non autem vt ascendat ad maiores, & etiam circa beneficium, vt dicit Innoc. in d. cap. 1. Quadragessimus sextus, in clerico promotus per saltum si scienter ministravit in ordine non suscepto, quò ad illius susceptionem, & superiorum, nam in vsu susce

suscepti, & beneficio potest Episcopus dispensare, omisso tamen prius suscepto, si crimen sit occultum. c. vnico. de cler. per saltum promoti. **Quadragesimus septimus**, in eo qui furtiue ordinem suscepit, vt sibi sit prohibitum sub anathemate, ne susciperet, quia post satisfactionem Episcopus dispensat, vt ministret in ordine non furtiue suscepto, & etiam in suscipiendis si ingreditur religionem postquam ibi aliquandiu laudabiliter vixerit, sed si non fuit sic prohibitus, dispensat cum eo Episcopus post satisfactionem, etiam eo manente in seculo, & etiã in suscipiendis. d. cap. i. de eo qui furtiue, & generaliter in prædictis si crimen sit occultum, ex d. c. liceat. sess. 24. in Trid. Conc. **Quadragesimus octauus**, cū ordinato extra tempora ante aetatem legitimã, vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis proprii, si ante absolutionem à suspensione ministret, ex dicta constitutione Pij II. si tamen crimen sit occultum cum eo Episcopus dispēsat, quò ad ordines susceptos. d. cap. liceat. & cap. consultationi de tempor. ordin. **Quadragesimus nonus**, in excommunicato ordines suscipiente cap. cum illorum de sent. excom. & idem in apostata à religione. c. si. de apost. quò ad ordines sacros, nã quò ad ordines minores Episcopus dispensat, nisi dimiserit habitum, & fuerit excommunicatus, quia cum eo solus Papa dispēsat. **Quinquagesimus**, solus absoluit hæreticos reuertentes. c. quotiens. 24. q. 1. **Quinquagesimus primus**, Concilium generale solus conuocat, vt dictum est supra tract. de Rom. Pont. & de Conc. **Quinquagesimus secundus**, solus indulgētijs plenarias dare potest, vt not. in c. cum ex eo de priuileg. **Quinquagesimus tertius**, solus canones generales condit, & mutat statuta præcessorum. cap. ideò. §. si ergo. 25. q. 1. **Quinquagesimus quartus**, solus cum Episcopis, & aliis Prælati in quocunq; crimine dispensat, maximè si sedi Apostolicæ immediatè sunt subiecti, & eorum resignationes admittit, ac electiones Episcoporum perperam factas sanat. cap. quamuis. 3. quæst. 6. cap. inter corporalia. cap. licet. de regul. **Quinquagesimus quintus**, solus absoluit quos Concilium damnauit. 9. quæst. 3. per totum. & vno verbo potest quemlibet à quocunq; crimine absolueri, vt dicit Spec. tit. de accus. §. 2. & se etiam, ac ab ombi voto, & iuramento, vt dicit Fel. in cap. 2. de spons. committendo vices suas alteri in his casibus super seipsum. Paris. de res. ben. lib. 3. quæst. 18. ad fin. licet teneatur confiteri propria sua peccata, cum opus fuerit,

fuerit, & eo casu subjiatur suo confessori, vt dicit Abb. in c. omnis vtriusque de pœnit. & remiss. Quinquagesimus sextus, potest solus concedere, vt simplex sacerdos pollutum cœmitemium, vel ecclesiam reconciliet, aqua tamen prius ab Episcopo benedicta. cap. aqua. de consecr. eccl. & quòd corrupta possit fieri abbatissa, vt dicit Card. & Imo. in clem. attendentes de statu monach. Quinquagesimus septimus, solus potest dare facultatem regulari, vt egrediatur claustrâ absolutè, ad seruiendum Prælato, vel Principi, vt supra. c. qui resistit. 9. q. 3. & quòd nouitius eligatur abbas. cap. officij. de elect. & quòd simplex sacerdos sacramentum cõfirmationis conferat, vt supra, vt dicit Couar. lib. 1. c. 10. var. resol. & quòd laicus excommunicet, & omnes solus sine literis dimissionis ex toto orbe ordinat, & beneficia cõfert. c. cuncta. c. per principalem. 9. q. 3. Quinquagesimus octauus, solus priuilegia personis ecclesiasticis potest adimere etiam si quis percutiatur sine excommunicatione, vt dicit Card. in clem. perpendimus. de sent. excom. & etiam solus dat coadiutores Episcopis cum futura successione. ex Conc. Trid. sess. 25. c. 7. de reform. Nec sine eo aliquid nouum in miraculis, & in ecclesia inuisitatum introduci debet, ex eodem Conc. sess. 25. de inuocat. sanct. in fin. & solus etiam pensiones super beneficiis imponit, vt dixit loco suo.

Quò ad quartum dicendum est Papam habere summam, & supremã potestatem ad ecclesiam regendam: ita quòd eius potestatis plenitudo nulli iuris posttini subiecta sit regulis: vt dicit Bald. in l. 2. q. 43. C. de seruitut. & aqua. Abb. in cap. vnico. vt ecclesiastica beneficia, text. in clem. 1. in fin. vt lite pendente in cap. proposuit. de concess. præb. in tantum quòd contra supremam eius potestatem non currit præscriptio, vt dicit Innoc. in c. bonæ. 2. de postulat. prælat. Abb. in c. ex gestis. de cler. non resid. nam & eius potestas excedit Angelicam potestatem in iurisdictione; nam triplex est regimen, Morale, Paternale, & Politicum, primum respicit curam cuiusque hominis per virtutum regulationem: secundum, regimen domus, & familiaris: tertium, regimen prouinciatis, & regnorum; primum commissum est Angelis per custodiam cuiusque: secundum, Archangelis, quorum est ciuitates dirigere, & gubernare: tertium, cõuenit principibus, quorum est prouincias & regni disponere, & nullus Angelus præponitur curæ totius orbis, vt Papa, maior est etiam in sacramentorum

15
Papa quid
possit circa
regimen ec-
clesiæ, & ad
qua se extē-
dat eius po-
testas, &
quod maior
est Angelo-
rum potestate
in iurisdic-
tione.

administratione, cum non administrantur per Angelum, licet id fieri posset mandato Dei; *est etiam maior Angelo in dominatione aliquo modo*, licet enim natura sit superior Angelus, ministerio tamen Papa est maior, quia posset Papa Angelum malum excommunicare diuina virtute, & etiam aliquo modo in cognitione, quia Angeli habuerunt aliquam cognitionem de misterio Incarnationis Christi, & prædicationum Apostolorum, quorum caput fuit Petrus, cuius Papa est successor, & ecclesiæ proponit quomodo credibilia sint credenda, vt supra est dictum, & etiam aliquo modo in præmio, quò ad aliquos Angelos, nam aliqui fortè ascendunt ad supremam Hierarchiam Angelorum, & credibile ita est de Apostolis, quorum caput fuit Petrus, vt dicit Anch. q. 18. art. 1. 2. 3. 4. & 5. vnde est etiam in perfectiori statu quam aliquis Episcoporum, quia est tanquam perficiens Episcopos, & omnes oues Christi, & eius status requirit maiorem charitatem intensiuè, & permansiuè, *est etiam in perfectiori statu quam aliquis religiosus*, cum illi in persona Petri commissæ sint oues, vt eas pascat, Ioan. vlt. nec diminuitur eius perfectio, licet ipse in persona sua fortè sit imperfectus, quia non diminuitur perfectio successionis quam ipse tenet, nec etiam diminuitur de eius perfectione ob diuitias, quas possidet, & huiusmodi, cum illud possidere licitè possit, ob reuerentiam sacerdotij, & honorem Christi, & vt subditi facilius ei obediant, & reprimat malorum malitiam, nec etiam administratio temporalium diminuit de eius perfectionis statu, si ea administrat pro salute proximorù, nec etiam determinatio causarù, cum id faciat ad iustitiam manutenendam, nec etiam habere dominium, & vsum rerum, dummodo illis bene vtatur, nec nimium amorem in illis ponat, vt dicit Anch. q. 101. art. 1. cum sequentib. vnde & ipse est sponsus ecclesiæ totius solus, quia sibi soli Christus desponsauit ecclesiam. Eph. 5. cuius solus Papa est Vicarius, vt idem dicit q. 19. artic. 1. *est etiam est caput totius ecclesiæ*, cum habeat eminentiam super omnes, & influat in omnes potestatem, & habeat alios, vt membra perficere, vt ibi dicit art. 2. quæ ratione Papæ summus honor exhiberi debet, non tamen tantus, vt debetur Christo, vt Deo, cum sic honoretur vno honore cù Patre, & Filio, & Spiritu sancto; nec tantus etiam, vt debetur Christo secundum quòd homo, cum is honor debeat personæ, & sic supposito quod est diuinum, debetur

tamen

tamen sibi honor, qui debetur sanctis, ratione sanctitatis, & doctrinæ veritatis ob potestatem sibi tributam à Deo, vt habetur Lucæ 10. vt dicit Anch. q. 9. art. 1. 2. & 3. & hic honor debetur Papæ etiam fortè apertè malo, vt dicit Glo. 1. Pet. 3. Papæ enim honor exhibetur, vel in testimoniū virtutis suæ, vel gratia Christi, cuius est Vicarius. 1. ad Cor. 5. vnde dum est eius Vicarius, saltem ob virtutem Christi, cuius est Vicarius, est honore afficiendus, vt ibi dicit art. vlt. qua ratione, Christiani omnes tenentur Papæ obedire, dummodo non præcipiat aliquid quod sit cōtra Deū, vt fornicari, furari, &c. Act. 4. c. qui resistit. 11. q. 3. c. vnam sanctā. de maior. & obed. Hostien. in cap. significauit. de offi. ord. & ibi Abb. Innoc. in c. inquisitionis. de sent. excom. principalius tamen obedientiæ Papæ subijciuntur magis clerici, quàm laici, vnde magis sit obediendum à laicis Christianis Papæ, quàm Regi, cum sit obediendum magis domino vniuersorum, quàm particulari, cuius Papa est Vicarius, & habetur Rom. 13. & in d. c. qui resistit. vnde si Papa aliquod mander, & Imperator contrarium, Papæ est magis obediendum, dictis iuribus, remota verò hac contrarietate, cum omnis potestas sit à Deo. Rom. 13. curare debet Papa, vt subditi obediant Principibus suis, vt dicit Anch. q. 22. art. 1. 2. & 3. serui etiam Christianorum, quò ad religionis Christianæ conseruationem tenentur magis obedire Papæ, quàm proprio domino, sed quò ad corporis administrationem, magis tenentur domino, vt ibi dicit art. 4. nec Papa seruum alicuius eximit à domini seruitute, vt ibi dicit artic. 5. nisi certis casibus, de quibus alibi in sacram. Matrim. & potest etiam Christianos liberos iuste ad seruitutes damnare, vt ibi dicit art. 6. si rebelles sunt, vt ibi dicit artic. 6. nec etiam Papa eximit Christianos existentes sub dominio infidelium ab eorum dominio, vt ibi dicit art. 7. modo, vt tractat. de Infidelitate dixi.

Ex qua quidem suprema Papæ potestate plura colliguntur: primò, eius potestatem se extendere etiam ad inferos per largitionem indulgentiæ, quò ad eos, qui sunt in Purgatorio, vt habetur infra cap. de Indulg. vt docet Anchon. q. 32. per totum. quæ tamen communicatio indulgentiæ non communicatur pueris nõ baptizatis, cum indulgentia non comunicetur nisi habenti gratiam, sed pueri tales non habuerunt gratiã personalem, cum non habuerint vsum liberi arbitrij, nec gratiam sacramentalem cum caruerint baptisimo,

16
Papa quid
possit circa
eos qui in
Purgatorio
existunt.

ergo, vt nec etiam illis dabatur, qui in lege veteri nõ fuerant circumcisi, quia indulgentia non communicatur ei, qui non est in populo Dei, sed incircumcisi non erant tales. Genes. 12. ergo, præterea indulgentia non communicatur nisi ei qui est in gratia, sed circumcisio gratiam afferebat ex Dei pactione, ex opere scilicet operantis, & non ex opere operato, quia sacramenta tantum nouæ legis conferunt gratiam ex eorum virtute, qua peccatum originale remittebatur, non potest etiam Papa per indulgentiam limbum puerorum expoliare, quia locus ille remanebit intactus æternaliter, vt dicit August. 12. super Genesi; & etiam pueri non baptizati, & non circumcisi ibi remanebunt, cum caruerint gratia, vt supra est dictum, vt dicit Anch. q. 3. art. 1. 2. 3. & 4. *non potest etiam Papa communicare indulgentias illis qui sunt in inferno. potest tamen precipere, vt homo teneatur magis eligere damnari ad infernum, quàm peccare mortaliter.* Et potest etiam iuste aliquos ad pœnam inferni cõdemnare, quia licet ipse non possit tradere animam inferno: facit tamen vt Deus illam illuc tradat ex eo quòd non obedit iustis suis mandatis; & potest etiam Papa facere per communicationem indulgentiæ, quòd damnati non gaudeant de pœnis inimicorum suorum, cum sic per communicationem suffragiorum, & indulgentiæ multi retrahantur à malo, vt non damnentur, & sic potest impedire gaudium damnatorum, sicut potest impedire damnationem peccatorum per modum exhortantis, & sacramenta exhibentis, de quorum societate damnati gaudent, vt dicit idem Anch. q. 34. art. 1. 2. 3. & 4. eo modo quo in eis gaudium cadere potest, quatenus scilicet dæmones ob eorum malitiam cupiunt alios damnari.

17

I I. Potestas Papa aliquo modo se extendit ad Paganos, & Papa quid Infidoles, cum sint serui Christi, qui habet iurisdictionem in possit circa omnes. Non potest tamen ab eis auferre Dominia, si qua Paganos.

ius tenent, cum per infidelitatem non amittat quis dominium rerum suarum, quod habet iure humano, vel iure gentium, ne ecclesia puniat infidelitatem in his, qui nunquam fidem susceperunt, vt dicit D. Thom. 2. 2. q. 12. Card. à Turr. Cre. in cap. dispar. 23. quæst. 8. quod intelligitur nisi ad sit iusta causa, sicut ex eadem potest eis bellum indicere, vt quia detineant prouincias, quæ olim ad Christianorum Principum iurisdictionem pertinebant, vel peccent contra legem naturæ in manifestis, vel Christianos persequatur, & offendant,

offendant, vel impediãt Euangelij promulgationem in eorum prouinciis, & sic infidelium conuersionem, vel fideles ad infidelitatem pertrahunt, vel sint subditi Christianorum Principum, vt dixi in tract. de Rom. Pont. de eius potestate temporalit. 2. dicto, & supra cap. de Infidelit. non potest etiam eos cogere ad relinquendum suos ritus, etiam quò ad matrimonia, vel ad recipiendum & seruãdos nostros: sicut nec ad fidem, si tamen sint subditi Principis Christiani tenentur viuere secundum eius legem politicam, arg. c. contra morem. dist. 8. & Papa etiam potest eos punire, si quid faciant in sua superstitione, quod vergat in irreuerentiam fidei nostræ. clem. vnica. de Iudæis, & Saracenis, & etiam potest prohibere Christianis ne cum illis versentur, si inde periculum fidei, vel moribus imminet, vt dicit D. Ant. tit. 2. 2. 3. p. c. 5. §. 9. Anch. q. 23. per totum.

III. *Papa potestas extenditur ad Iudæos, quò ad aliqua.*
 Nam potest prohibere eis, ne habeant officia publica inter Christianos, nec aliquam dignitatem, vel ministerium. cap. nulla. dist. 54. c. constituit. 17. q. 4. c. cum sit. & c. penult. de Iudæis. l. fi. C. eodem. & si susceperint, debet eis denegari commercium Christianorũ donec officium dimiserint, & quod acceperint per diocesenum in vsum pauperum conuerti debet, licet ad vitandum scandalum si sint magnæ vilitatis, & profint Christianis, etiam quò ad spiritualia, in eis tolerari possint, vt dicit D. Th. 2. 2. q. 10. art. 10. Secundò, prohibetur Iudæis, & Paganis omne commercium per quod grauumen Christianis inferri possit, vnde licet vendatur eis reditus regalis, & illi possint emere, tamen collectio non debet fieri per ipsos, sed per Christianos, vt dicit Abb. in c. speciali. eod. Tertio; nec doctorari possunt, vt dicit Bart. in l. fi. C. de Iudæis, nec intrare scholas cum Christianis ne eos corrumpãt, vt dicit Abb. in c. 1. eodem, quod tamen de scholis Theologorum eis prohiberi non debet. Quarto, prohiberi possunt, *ne in publico procedant sine signo distincto à Christianis patienti.* cap. in nonnullis. eod. Quintò, *prohibendi sunt ne nouas erigant synagogas.* c. consuluit. & c. Iudæis. eod. antiquas tamen reficere possunt, sic tamen vt non amittãt suam formam. d. c. consuluit. & si ex toto corruunt eas reedificare non possunt, vt dicit ibi Abb. aliàs puniuntur in libris quinquaginta auri. l. hac victura. C. de Iudæis. Sextò, *prohibentur diebus Dominicæ & Passionis prodire in publicum.* cap. in

18
Papa quid possit circa Iudæos, & de ijs sanxerit.

nonnullis. eod. & idem si pro aliquo infortunio ecclesia lamentaretur. Et die Parasceues non debent tenere ostia, vel fenestras apertas c. quia super his. eodem. Septimò, prohibentur ne exigant vsuras, sed exactas restituant. c. post miserabilem de vsu. & compelli possunt ad hoc per Principes, vel Iudicem ecclesiasticum censura ecclesiastica, & Principes mortaliter peccât ad id non cogêdo, & Christiani commercium cum eis post monitionem habentes, vt notat in d. c. post miserabilem. & in c. quanto. & c. postulasti. de Iudæis. Octauò, *prohibentur ne aliquem non existentem de sua natione, vel sectâ circumcidant, etiam si sit seruus eorum sub pœna capitali.* l. vnica. C. ne Christianum mancipium. Nonò, *prohibentur ne accipiant in vxorem Christianam, aliter pœna adulterij puniuntur.* l. ne quis. C. eodem. Decimò, cogendi sunt per Papam, & Principes, quibus subsunt, laborare manibus, ne turpe lucrum acquirant, aliàs domini peccant. Vndecimò, *prohibentur ne fidem catholicam impugnent dogmate peruerso sub pœna sanguinis.* d. l. hac victura. nec aliquid detestabile in religionem Christianam attentant. cap. Iudæos. eod. Duodecimò, *Iudæus non potest habere seruum Christianum.* c. multorum. eod. l. Deo nobis §. his ita. C. de episc. & cler. & si habuerint, liberi fiunt. d. l. & c. fraternitatem. dist. 54. nec fit seruus, licet dominus postea baptizetur. d. l. & si emat seruum Christianum, quod ei prohibetur. c. 1. eod. statim nullo pretio dato efficitur liber. c. mâcipia. dist. 54. & si seruû non Christianum emat causa sui seruitij, qui velit effici Christianus, statim nullo dato pretio liber fit. d. c. fraternitatem. & si causa mercimonij, & intra tres menses eum non exponit venditioni, statim liberatur pretio nullo dato c. fin. eod. quia præsumitur ad suum seruitium emisse, sed si eum exponit venditioni, pro bono seruo dantur solidi duodecim. d. c. fraternitatem. & c. 1. 2. & vlt. de Iudæis. si verò non sit ita bonus minuatur pretium, vt ibi dicit Abb. si verò velit eum circumcidere, quia dicat se velle fieri Christianum, sine pretio liberabitur. c. nulla. dist. 53. qui menses currunt à die emptionis, vt dicit Hostien. in d. c. fin. vel à die quo petit fidem nostram, vt dicit Abb. in d. c. 1. & illi solidi intelliguntur vsualis monetæ, aurei tamen, quòd si seruus ille exponatur venditioni, & nullus Christianus eum redimat, nec habeat pretium, liberabitur tamen, & ostiatim pretium quæret, quòd si habere non poterit, per quinquennium ei seruiet.

c. & raptoribus. 3. 6. q. 1. l. fi. C. de captiuis. & si redimatur ab aliquo erit liber, & restituet ei pretium, quod si non habet quæret ostiatim, & si habere non potest, seruiet ei tantum quod cum pretio seruitium compensetur. d. l. vnica. & d. c. de raptorib. & postea quo vult eat, & si plures emptores appareant. Episcopus loci eliget magis idoneum. arg. c. cum autem. de iurepatr. nisi pietatis causa fuerit redemptus, quia tunc nec pretium reddere, nec seruire tenetur. l. Nefennius. ff. de neg. gest. & idem intelligitur de seruis Saraccenorum, & etiam seruis Hæreticorum, qui impune possunt relinquere dominos suos, & ad ecclesiam confugere. Tertio decimo, è conuerso Christiani prohibentur nimiam familiaritatem cum Iudæis habere. c. ad hæc. & c. fin. eod. nisi ex huiusmodi conuersatione speretur eorum conuersio, vt dicit D. Th. d. art. 10. vnde cum Iudæis comedere, nec habitare debent, nec eos ad conuiuia recipere. c. nullus. 28. q. 1. & c. omnes. eod. & eo magis si cibos discernant, cum sic participetur in eorum ritibus, & idem intelligitur etiam de Saracenis, & Gentilibus. d. c. omnes. nisi conuersatio sit ad eorum conuersionem, vnde nec azima Iudæorum licitum est Christiano comedere. d. cap. nullus. aliàs laicus excommunicati, clericus deponi debet. d. c. nullus. quod tamen licet prædicanti eis, si alij cibi non habeantur, vt ibi dicit Glo. nec Christiani possunt in suis infirmitatibus vocare Iudæos, & ab eis recipere medicinas præparatas. d. c. nullus. & c. omnes. nisi adsit necessitas, vt quod non inueniatur alius medicus, vel non habeatur pretium medicinæ; non licet etiam Christiano se cum Iudæo in balneo lauare. d. cap. nullus. nec testamento ei, vel Pagano aliquid relinquere, aliter etiam post mortem iudicatur anathema. c. sane. 2. 14. q. 2. c. si quis. de hæret. nisi ratione multum arctæ, vel extremæ necessitatis, quia sic ius naturale de subueniendo proximo præualeat iuri positio; non peccant tamen Christiani communicando cum Iudæis in mercimoniis, vt dicit Abb. in c. miserabilem. de vsur. quia tantum nimia familiaritas cum eis prohibetur. d. c. nullus. 28. q. 2. c. ad hæc. extra eod. & conuersans cum eis nimis familiariter peccat mortaliter. Nō licet etiā mulieribus Christianis nutrire filios Iudæorū: vt dicit Abb. in c. ad hæc eod. etiam extra domū si inde sequitur nimia familiaritas. d. c. nullus. & d. c. ad hæc. nec Episcopus, dispensare in hoc potest, vt Iudæi in domo sua habeant nutrices Christianas,

cum ista prohibitio sit in honorem fidei : vt dicit Abb. & Card. in d. c. ad hæc. Non licet etiam Christiano seruire Iudæo, vel Saraceno, vt eius mancipium in domibus ipsius. c. Iudæi. eod. etiã extra domũ, vt dicit Abb. híc in d. c. ad hæc. ob nimiam familiaritatem, licet tamen Christiano locare operas Iudæo in domo & extra, si absint inde Iudæi, vt colendo agros eorum. c. multorũ. eod. vel si fabricet ædificium, cum ibi cesset nimia familiaritas, & sic Christianus potest esse colonus adscriptitius Iudæi non autem seruus. d. c. multorum, quod si Iudæi peccent contra prædicta, Papa potest eos coercere pœna spiritali indirecte, vt excommunicãdo Principes qui eis id permittunt, non autem directe cum foris sint. cap. gaudemus, de diu. sed pœna pecuniaria, & corporali. c. sæpe. 28. q. 1. qui & compelli debent per Episcopos, & potestates seculares, vt in ciuitatibus, & oppidis, loco à Christianis semoto, & ab ecclesiis quàm longius fieri potest, habitent, vt sic nimia eorum familiaritas euitetur. ex Conc. Basiliensi. sess. 19. §. sacrosancta. in fi.

Ex prædictis verò prohibitionib. conuersationis cum Iudæis Christianorum, Iudæi in aliquo non releuantur, unde tenentur soluere decimas prædiales, & alia onera qua Christiani soluum de bonis, qua eis vendunt. c. de terra. de decim. c. quanto. de vsur. non autẽ decimas personales, vel oblationes ecclesie cum non recipiant sacramenta. Tenentur etiam recipere testes Christianos cõtra se, sed contra Christianum testimonium ferre non possunt. c. Iudæi. de testib. & etiam repelluntur ab omnibus actibus legitimis. c. alieni. 2. q. 7. in crimine tamen hæresis in testes admittuntur contra Christianos. c. contra. de hæret. in 6. prohibetur etiam agere & conuenire apud seniores eorum, & tamen eis id licet apud iudices nostros, possunt tamen arbitrum Iudæum cõstituere in causa ciuili. l. Iudæi. C. eod.

Quo verò ad fidem suscipiendam, non sunt cogendi violenter ad fidem nostram suscipiendam. c. sicut. eod. pecunia tamen & aliis blanditijs ipsi, & alij infideles ad fidem allici possunt, vt dicit Gloss. in cap. debet homo. 13. q. 4. & sub tali conditione potest Christianus aliquam ducere in vxorem, vt fiat Christiana. c. caue. 8. q. 1. summi Pontificis autoritate accedente, de quo latius dixi tr. de Simo. non debent etiam Iudæi offendi in persona, vel bonis sine iudicio terrena potestatis. d. c. sicut nec impediti debent quin obseruent suas
confue

consuetudines in suis festiuitatibus, dummodo nil faciant in opprobrium Christianorum. c. qui sincera. 45. dif. & d. c. sicut. nam ecclesia tolerat aliqua mala, ne maiora committantur, & ad aliquod bonum inde eliciendum, vt sic cum eorum ritibus veritatem fidei nostræ figurarent, & ideo tolerantur cum ex hoc testimonium habeamus ab hostibus, ritus verò infidelium, quia nil utilitatis afferunt non sunt tolerandi, nisi ad vitandum maius malum, vel scandalū, vel dissidium, vel impedimentum salutis eorum, qui paulatim tolerati conuertuntur; non debent etiam ab eis exigi coacta seruitia, quæ facere non consueuerunt. d. c. sicut. nec eorum sepulchra effodi, & eorum corpora extumulari. d. c. aliter clericis beneficio, & officio priuari debent, laici excommunicandi. eod. non debent etiam in sabbatis suis trahi ad iudicium. d. c. & l. die sabbati. C. eod. nec impediri sua vendere prout melius poterunt. l. nemo. C. eod. nec spoliari debent bonis iuste acquisitis si conuertantur ad fidem, nec debita successione. c. Iudei. 2. eodem. nec prohiberi debent ad fidem conuerti, licet sint serui Christianorum. c. duæ sunt. 12. q. 2. remanent tamen serui vt prius si erant serui Christiani. c. & si quos. 12. q. 2. sed dulcius sunt tractandi, quam alij serui. arg. c. per tuas. de maiorit. & obed. possunt etiam Iudæi à dominis temporalibus vexari in exactionibus nõ consuetis, quod tamen fieri non debet, ne nomen domini blasphemetur, nec ita, vt necessaria vitæ eis subtrahatur, nec quod illa sint collecta ex vsuris, cum sic à dominis accipi non possint, si Iudæi ab illis extorserint, vel suis maioribus, extorta verò ab alijs debent restitui illis, si inueniuntur, aliter in pios vsus conuerti, vt dicit D. Th. in ep. ad Ducissam Barbantiæ, & potest dominus ab eis exigere aliquid secundum consuetudinem præcessorum, hac intentione, vt in pios vsus expendatur, & etiam Iudæi cum serui sint, per dominos suos vendi possunt. l. 1. & 2. c. si seruus. vnde possunt eis auferre bona eorum, ex causa; cum ea non habeant nisi vt peculium. c. Iudæi. 2. & c. si quid Iudæi. eod. quo verò ad accipientes à Iudæis, si ex iusta causa illa acquisiuere, potest accipi ab eis, si verò nil habent præter vsuras, si agitur de damno vitando accipi potest, dummodo pro damno non accipiantur in specie, res alienæ, dona verò, & eleemosynæ accipiendæ non sunt ab vsurariis, quando per hoc efficerentur non soluendo, nisi ea intentione, vt restituantur creditoribus eorum, & idem si

quocunque alio titulo oneroso, vel lucratiuo bona huiusmodi acceptentur, si verò sunt soluendo accipi possunt, vt dicit Silu. Iudæi. per totum.

19

*Papa qui
possit circa
hæreticos.*

III. *Potestas Papa extenditur ad hæreticos, & schismaticos*, quia potest eos excommunicare, deponere, bonis priuare, & iudici seculari tradere vltimo supplicio afficiendo si incorrigibiles sint. c. ad abolendam. de hæret. de quo latè habetur suprâ in tract. de Hæresi, potest etiam schismaticos priuare potestate iurisdictionis in subditos, & potestate ordinis, & consecrationis, quâ tum ad executionem impediendi eis vsu ordinû suorum, de quo latè suprâ tract. de Schismat. & tradit Anch. q. 23. & 28. potestas etiam Papæ se extendit ad excommunicatos, vt dicit idem q. 27. & habetur latè in tract. de Excommun.

20

*Papa qui
possit circa
Imperatorē,
& alios Prin-
cipes.*

V. *Potestas Papæ se extendit ad Imperatorem*, nam Papa est maior dignitate Imperatore, sicut aurum plumbo, & Sol Luna. cap. duo sunt. 96. dist. c. solita. de maiorit. & obed. vnde potest eligere Imperatorem per seipsum immediatè, si velit, & ex causa rationabili, *cum Imperator sit minister Dei*. Rom. 13. & eo ipso sit minister Papæ, quia Dei Papa est Vicarius, ad Papam etiam pertinet eligere Electores Imperatoris, & mutare eos ex causa, & electum Imperatorem confirmare. c. venerabilem. de elect. & confirmatum consecrare, & consecratû coronare. c. cum venissent de sacra vnt. & d. c. venerabilem, & in coronatione iuramentum fidelitatis accipere. c. tibi domino. 66. dist. & dignum excommunicatione excômmunicare c. duo. dist. 96. & dignum depositione deponere, vt sæpius fecit, vt dixi in tr. de Rom. Pôr. & ex causa bellum contra illum conuocare, & ab eius fidelitate vassallos absoluere. c. nos sanctorum. 15. q. 6. vt & potuit à Còstantino recipere temporalem administrationem Imperij Occidentalis. c. videntes. 12. q. 1. c. Constantinus. dist. 47. quæ donatio non potest per successores reuocari, tum quia semel Deo dicatum reuocari non potest. c. de rebus. 12. q. 2. c. ligna. de consecr. dist. 1. tû quia Còstantinus id dedit Papæ, quod ipse prius habitu habebat, cû Papa habitu saltè dominus sit totius orbis Christiani, vt dictû est in d. tract. in ordine saltem ad spiritualia. Erga verò alios Reges, & Principes Christianos, omnes ei tenentur obedire, sicut Christo, cuius vices gerit, & in omnes habet iurisdictionem vniuersalem, licet non accipiat administrationem temporalium, nisi è regio

regionibus Occidentalibus, vnde ex causa potest Reges corrigere. c. scelus. 2. q. 1. & ex rationabili causa deponere. c. alius. 15. q. 7. vt dicit idem Anch. q. 35. cum sequentibus ad Papam etiam spectat punire tyrannos, etiam bellum contra eos excitando, vt dicit idem Anch. q. 16.

VI. Potest dare potestatem Principi seculari, vt iudicet inter clericos ex causa rationabili, vt dicit Abb. in c. proposuit. de concess. preben. aliàs non, vt ibi dicit, quia sic decoloraretur status ecclesiæ. Vnde & potest aliquos eximere à iurisdictione suorum superiorum, cum Papæ maiora referuntur. arg. Exod. 18. & c. maiores. de bapt. vnde potest maiora collegia, & maiores personas suæ correctioni, & visitationi immediatè referuare, nam vt in Hierarchia cælesti aliqui Angeli illuminationes immediatè recipiunt à Deo, sic in terrestri, quæ cælestem imitatur, aliqui debent exempti esse immediatè recipientes visitationem, illuminationem, & correctionem à Papa, qui non potest aliquos eximere à seipso in spiritualibus, cum omnis potestas spiritualis includatur in potestate clauium, quæ non nisi Petro est concessa. Matt. 16. vnde in tali potestate nullus potest esse exemptus à Papa, cum iis remittantur peccata quò ad culpam, vel pœnam secundum ordinem à Christo institutum, vel mediante sacramento, & eius ministro, vel mediantibus Indulgentiis, & suffragiis, quæ haberi non possunt, nisi Papæ autoritate, à quo omnes ministri influxum, & potestatem recipiunt, & Indulgentiæ ab ipso concedantur, nec etiam in temporalibus, cum sit Vicarius Christi, & facere nõ possit, quòd membrum non sit membrum; est tamen conueniens, vt Papa aliquas exemptiones faciat, cum Papa de eis speciale curam habeat, & multi sint pastores, qui curam ouium non habent. Ezech. 34. vel si inter subditum, & Episcopum sit lis, vel Episcopus sit saeuus. Cass. dec. vlt. de priu. idè conueniens est, vt Papa aliquas personas, & collegia sibi subiciat, vt magis ad bonum in Dei seruitio promoueantur, & peccantes puniuntur, & etiam conueniens est, vt aliquos religiosos eximat à iurisdictione suorum Prælatorum, cum quieti & pacifici correctioni suorum Prælatorum debeant relinqui, indomiti verò suæ per habitus priuationem; vt dicit Anch. q. 61. per 6. art. qui tamen exempti in multis casibus subiciuntur Episcopis, vti delegatis sedis Apostolicæ; de quibus sess. 5. c. 2. sess. 6. c. 3. sess. 14. c. 4. 7. sess. 7. c. 13. 14. sess. 21. c. 8.

21
Papa potest
exemptiones
dare.

c. 8. fess. 21. c. 8. 10. fess. 24. c. 2. 4. 9. 11. 20. fess. 25. de regul. c. 5. 12. 13. fess. 23. c. 15. fess. 5. c. 2. in Trid. Conc. quorum causæ etiam in prima instantia ab ordinariis in civilibus cognoscendæ sunt à duc. xxv. infra, & in criminalibus in visitatione ab Episcopo corrigi possunt. ex Conc. Trid. fess. 24. ca. 10. & extra, si monitis superioribus, vt eos intra competentem terminum corrigant, etiam per Edictum, id non egerint, ordinarij id poterunt, ex Bulla octaua Leonis Decimi.

22
Papa quid
possit circa
prædicationem.

VII. *Potestas Papa se extendit ad prædicationem, qua in ipso est potestas iurisdictionis.* Cum non ordinatus electus in Papam possit prædicare, & alijs id dispensare, nec Episcopi sine eius autoritate possunt prædicare, cum potestas iurisdictionis deriuetur à Papa in Episcopos, vnde sine eius autoritate prædicare non possunt, & potest etiam religiosos ad officium prædicationis assumere, nam cum id Episcopi in sua diocesi possint. c. inter cætera. de offic. ordin. magis ipse potest id etiam concedere petentibus, qui tamè sit prædicent in ecclesijs alienis ab Episcopo licetiam accipere debent, si in suis benedictionem tantum. ex Conc. Trid. fess. 5. c. 2. & magistri in Theologia autoritate Papæ possunt prædicare vbique, modo tamen prædicto, scilicet petita licentia, vel benedictione ab Episcopis, & ipsi Episcopi ex iuris dispositione possunt prædicare vbique in toto orbe, nisi id sibi ab ordinatio loci prohibeatur, vt habetur in c. in nouo 21. dist. Anthon. q. 64. per totum.

23
Papa potest
priuilegia
cedere.

VIII. *Papa concedere potest priuilegia, qua sunt quædam priuata leges.* c. priuilegia. dist. 3. quia in priuato feruntur, & singulari conceduntur, vel personæ, vel congregationi, & est conueniens Papam aliquos priuilegiare, vt habetur in c. valet. 25. q. 1. ob specialia beneficia, & etiam ob variationem actuum humanorum, qui non omnes vna regula regulari possunt, & ob casus superuenientes, & si Episcopi id dant in sua diocesi, id est, tamen autoritate Papæ. c. visis. 16. q. d. vnde ad Papam principaliter pertinet priuilegia concedere, quæ tamen possunt à successore reuocari. c. sancta. 25. q. 2. quæ etiam priuilegia Papæ solus ipse potest interpretari. c. ipsi. 25. q. 1. vt & solus potest sacram scripturam iudicialiter interpretari. c. quotiens. 24. q. 1. & etiam potest ius civile interpretari, & legem naturæ, qui tamen dubiæ in meliorem partem debet interpretari: vt dicit Anch. q. 66. & 67. per tot.

IX. quò ad beneficia, potest sine omni causa transferre
 Episcopos, & permutare, iuxta communem. Imola in c. pro-
 posuit. de concess. præb. in cap. exhibita. de rerum permut.
 vbi tamen sine culpa aliquem priuat beneficio, debet ei pro-
 uidere de æquali. Card. in clem. 1. quæst. 3. de rerum permut.
 Marfil. sing. 634. & potest dispensare in pluralitate benefi-
 ciorum etiam cum cura, nec alius potest sine eo plura cura-
 ta obtinere. cap. de multa vbi Abb. de præb. cap. proposuit de
 concess. præb. Episcopus verò dispensat in pluribus simplici-
 bus, vel vno simplici; & alio curato, idque ex causa, & ob
 ecclesiæ necessitatem, vel egestatem, aliàs dispensatus non
 est tutus quò ad Deum, nisi id exprimat, & nisi id sit ob præ-
 rogatiuam meritorum, & literarum, vel ecclesiæ vtilitatem,
 & necessitatem, vt ibi dicit Abb. in d. cap. de multa. num. 18.
 & 19. & licet ibi dicat, quòd Episcopus potest dispensare in
 duobus curatis si sint in eadem ecclesia, & adit ecclesiæ vti-
 litas, & necessitas, secus tamen hodie est, maximè ex Conc.
 Trid. sess. 25. de refor. c. 17. vbi expressè prohibetur pluralitas
 beneficiorum, & de stilo Episcopus in hoc non dispensat
 hodie, nec Episcopus potest dispensare in pluralitate bene-
 ficiorum, nisi in casibus expressis, qui exprimuntur in c. du-
 dum de elect. vt si vna parochialis pendeat ex alia, vel vna
 sit commendata, alia in titulum data. d. c. dudum. & cap. qui
 plures. 21. q. 1. nec collegium Cardinalium in pluralitate be-
 neficiorum dispensare potest, cum sede vacante ea conferre
 non possit; dispensatus verò ad plura est tutus in conscientia
 si autoritate Papæ id fiat: vt dicit Anch. q. 68. per totum.
 quòd intelligitur iuxta supra dicta, de quo per Abb. in cap.
 extirpanda. §. qui verò. de præb. & gloss. in d. cap. dudum. vbi
 ponit alios etiam casus, videlicet, ob paupertatem ecclesia-
 rum. c. vnio. 10. q. 4. & cap. eam te. de ætat. & qual. & olim ob
 penuriam clericorum. cap. 1. in fi. 21. q. 1. & ob dispensationem
 Papæ, & si sint diuersi Episcopatus requiritur dispensatio
 vtriusque Episcopi: vt ibi dicit gl. vel nisi ecclesia parochia-
 lis sit vnita præbendæ, vel dignitati, vt dicit Abb. in d. §. qui
 verò. qui licet ibi dicat, quòd eo casu tenentur residere in di-
 gnitate, contrarium tamen est decisum per Pium V. in eius
 Bulla 6. incip. Cupientes. hodie tamen ex Cone. Trid. sess. 7.
 cap. 4. & cap. cum ecclesiasticus. sess. 25. de refor. cauetur vt
 vnum tantum beneficium vni conferatur, plura verò non
 etiam ratione vnionis ad vitam, vel commendæ, nisi Papa

24
 Papa quid
 possit circa
 beneficia.

c. s.
 ius
 no-
 tio-
 a. 10.
 tem
 or-
 a in
 in
 copi
 ius-
 au-
 osos
 copi
 agis
 ra-
 de-
 T. 5.
 pre-
 en-
 uris
 id
 uo
 ue-
 fe-
 ga-
 ha-
 va-
 ula
 id
 fis.
 cõ-
 cta.
 cer-
 iu-
 ius
 in
 &
 quò

in prædictis dispenset ex causa, vt in Germania ob hæreticorum frequentiam, ibi enim concedit etiam duos Episcopatus vni, qui ibi obtinent dominium temporale, & spirituale, vt Episcopi potentia hæreticos compriment, & coercerent; Papa quoque in beneficiis habet liberam facultatem, ita vt dicatur à canonistis dominus beneficiorum. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. Archid. in c. fin. 16. q. 7. cum communi. Vnde confert beneficia per totum mundum, etiam in mensibus ordinariorum, quos eis concessit. Menoch. conf. 83. nu. 9. vol. 1. & præueniendo præiudicat ordinariis, & eorum manus ligat, Menoch. ibi num. 12. & 13. qui & solus confert beneficia reservata. c. multum stupeo. 3. q. 6. Bellam. decif. 549. vt & solus confert resignata in curia. c. fin. vbi Doct. de consuet. in 5. Gem. conf. 36 & 136. qui & vbique recipit resignationes omnium beneficiorum Paris. de resign. benef. lib. 7. q. 11. qui & solus admittit resignationes in fauorem, & cum reservationibus pensionum fructuum, &c. idem lib. 8. q. 7. nu. 11. & solus creat Episcopos solo verbo. idem d. lib. 8. q. 5. num. 34. qui & solus potest concedere beneficia ad tempus, & pensiones ad tempus. idem lib. 6. q. 5. num. 109. & lib. 4. q. 2. num. 47. qui potest derogare iuripatronatus. idem lib. 2. q. 4. num. 34. & regulæ de infirmis, idem lib. 12. q. 14. num. 39. & consensui. idem lib. 4. q. 9. num. 54. qui & potest regressus concedere. idem lib. 6. q. 5. num. 108. & potest reservare pensiones sine consensu beneficiati, idem lib. 6. 4. 2. num. 131. & facultatem eas transferendi, idem d. lib. 6. quæst. 4. num. 13. & concedit retentionem promotis ad Episcopatus. idem lib. 3. q. 1. num. 84. qui & potest beneficia vnire, & ex causa aliqua ex iis suppressere, & concedere etiam laicis, vt ad illa eligat; qui tamen, quòd attinet ad eorum dispensationem, non potest conferre tuta conscientia beneficium consanguineo, qua ratione consanguineus est, non habita ratione bonitatis, & doctrinæ, licet in paritate possit talem aliis præferre, & magis si beneficium non sit curatum, sic enim potest id consanguineo conferre, etiam omisso digniori: vt not. in c. tuam de ætat. & qual. vt nec ei licet in foro conscientie ad prælaturam eligere diuitem, dimisso paupere, rationem habendo ad solas diuitias, & non aliud, nec etiam nobilem, & potentem ratione qua nobilis & potens est, nam, cæteris paribus, præferendus est bonus, bonitate intrinseca scientiæ, & charitatis, nobili, & diuiti, nec etiam ad petitionem Principum potest sine acceptione personarum ad prælaturam

tutam

turan
sacro
rum
tale,
neu
amb
gnus
vel g
Anch
rei e
non
de re
27. c
vetat
feud
licet
Abb
Con
niam
set,
cap. e
men
dibil
quan
dilec
ceter
cit A
dign
est tu
mint
scien
X
temp
non
rabil
vt in
ctior
dæis
cap.
Papa
vel i

turam sine causa assumere, ea sola ratione. Card. Paleottus de sacro Concilio. p. 4. q. 1. col. 2. Vnde quando acceptio personarum in his repugnat iustitiæ & æquitati, est peccatum mortale, vt si indignus præferatur bono, eo solo quod cõsanguineus est vel potens, vt nec licitum est conferre prælaturam ambieñi si est curata, si verò sit sine cura licet id petere, si dignus sit, & eget, periculosum quoq; est appetere magisteriũ, vel gradum Doctõratus, ob honorem ei annexum: vt dicit Anch. q. 47. per totum. Et Papa nõ dicitur propriè dominus rei ecclesiasticæ absolute, sed supremus administrator, vnde non potest eam alienare sine causa. Abb. in c. cõstitutus. n. 9. de rescript. in c. cum venissent. de instit. in c. dudum. 2. num. 27. de elect. & hodie ex Bulla 39. Pij V. incip. Admonet, vetatur ne loca, & ciuitates sanctæ Romanæ Ecclesiæ infeudentur, & est peccatum mortale dare bona ecclesiæ, scilicet redditus beneficiorum, consanguineis ad eos ditandos. Abb. in cap. constitutus. num. 16. 17. de relig. dom. & ex Conc. Trident. sess. 25. de reform. cap. 1. vt & si Papa pecuniam reciperet ex beneficiis, vel eorum titulis, simonia esset, etiam si pecunia in vsus pios conuerteretur. Abb. in cap. extirpandæ. §. qui verò. num. 53. & 58. de præb. qui tamen non incurreret, si fortè Papa esset, quod non est credibile, excommunicationem, vel alias pœnas, qui tamen quando quid facit præsumitur facere cum causa. Abb. in cap. dilectus, de relig. dom. qui & si confert beneficium inhabili, cõsetur cum eo dispensare, si id scit, inferior verò non: vt dicit Abb. in c. diuersis fallaciis. de cleric. coniug. secus si sit indignus ob morum turpitudinem, & huiusmodi, vt dictam est tract. de Iur. Patr. vbi facta est hæc distinctio indigni, & minus idonei, & idem si Papa rescribat pro inhabili ex certa scientia, alias secus: vt dicit Abb. in c. eam te. de æt. & qual.

X. Quò ad Iudicia, non debet Papa se immiscere in causis temporalibus existentibus inter laicos, si ei temporaliter non sint subiecti, nisi ex causa: vt dicit Abb. in cap. venerabilem. de elect. potest tamen & debet ex causa id facere, vt in concernentibus decorem fidei, sic enim habet iurisdictionem in laicos: vt dicit Abb. in cap. quorundam de Iudæis. & decorem Christianæ religionis, vt idem dicit in cap. Iudæi. num. 1. de testib. vel vbi id habes consuetudo, vt Papa audeatur in causis laicorum. cap. si duobus. de appellat. vel in terris ecclesiæ, quò ad temporale iurisdictione. d. c. & cap.

25
Papa quid
possit circa
Iudicia.

cap. quod clericis. de foro compet. vel si causa de qua agitur iure spectat ad Iudicem ecclesiasticum. cap. tuam. de ordin. cogn. c. cum sit generale de foro compet. vel quando vacat imperium, & agitur causa spectans ad imperium. cap. licet. de foro cōpet. vel quando persona est miserabilis. c. ex parte. de foro cōp. & pauperes, ita vt ex hoc nō possint adire Iudicem laicum. c. significantibus. vbi Innoc. de offic. deleg. vel quando recufatur iudex laicus suspectus, qui est provinciae caput, & immediatē subest Imperatori, vel in causa reconventionis. cap. cuius. 3. q. 8. vel in causis legatorum defunctorum. auth. de eccles. rit. §. si autem pro redemptione. col. 9. vel cū iudex laicus inuocat auxilium ecclesie. c. cum ad verum. 96. dist. vel ratione administrationis sumptae à laicis, quod intelligitur iuxta nor. in c. iudicatum. 89. dist. vel si ecclesiarum serui, vel homines indebitē collectantur per seculares. c. ecclesiarū. 12. q. 2. auth. itē nulla. C. de episc. & cleric. vel si in provincia nō adest Iudex laicus, vel si Princeps non cognoscens superiorem moriatur, tunc enim Papa succedit, saltem per viam denunciationis, vel si occurrat arduus casus, quo potest se impedire, etiā in regnis nō vacantibus. Vel si iudex secularis est negligens in iustitia administranda, vbi iudex non recognoscit superiorem, & praescripsit iura Imperii, vel vbi quid est difficile, & inter iudices variatur, tunc enim recurritur ad ecclesiam si per eam id est diffinitum, vel si agitur de materia fidei, vel quae spectat ad ecclesiam. cap. per venerabilem. qui filij sint legit. vel cum agitur per viam denunciationis Evangelicae, iuxta cap. nouit. de iudic. vel ratione connexitatis, vt si causa laica sit coniuncta cum ecclesiastica, vt dos matrimonio: vt dicit Abb. in cap. licet. de foro competen. Et potest Papa etiam excommunicare Principes seculares, quando non subueniunt ecclesiae, vt idem dicit in cap. exposuit de dilat. & ratione delicti ecclesiastici habet iurisdictionem in laicos, vt dicit Abb. in c. excommunicamus. 1. de haeret. & potest indicare bellum impugnantibus ecclesiam, vel ratione delicti concernentis totam Christianitatem, vel si aliquid Imperatori rebelles sint; tunc enim Papa iuuabit Imperatorem, vt ibi dicit Abb. & Papa est semper ad eundem in necessitatibus facti, & iuris, vt dicit Abb. in cap. nouit ille. num. 16. de iudic. & etiam Papa succedit vacante regno in quo habet proprietatem, & in iura vassalli rebellis, vel schismatici: vt dicit Abb. in cap. cum inter

22
 sup. q. 2.
 de iudic. c. 1.
 de iudic. c. 1.

inter
 liter
 cap.
 lar
 pr
 Con
 Cœ
 letu
 vel
 >
 ear
 nati
 natu
 in M
 c. 1.
 loci
 tur,
 cler
 cum
 roru
 iudi
 rum
 sped
 ctis
 4. e.
 Apo
 loco
 geli
 que
 tion
 gio
 loco
 ctio
 din
 c. cl
 om
 qu
 ma
 dep
 ctio
 pot

inter vniuersas. num. 7. de elect. & sic non directè, sed casualiter exercet iurisdictionem in terris alienis, vt dicit Abb. in cap. per venerabilem. qui fil. *A Papa verò sententia appellari non potest etiam ad Deum in presenti vita, nec à Papa presenti ad futurum, nec ad collegium Cardinalium, nec ad Concilium generale.* Et hoc vltimum est referuatū in Bulla Cœnæ, nec Papa potest statuere, vt ab eius sententia appelletur, & error est dicere à Papa appellari posse ad hominem, vel Deum, vt probat Anch. q. 6. per tot.

XI. Quò ad studia, & conseruationes religionum, ac earum ordinationes, ac prælationes, ad Papam spectat ordinatio studiorum, nam in c. quia nonnulli. de magistris. ordinatur, vt in qualibet cathedrali habeatur vnus magister, & in Metropolitana vnus Theologus, & ex Conc. Trid. sess. 5. c. 1. statuitur, vt in cathedrali, & collegiatis existentibus in locis insignibus adsit vnus Theologus cui præbèda assignetur, qui sacram scripturam legat, & in cap. super Specula. nec cler. vel monach. cupitur, vt Theologiæ studium amplietur, cum Christiana religio iuuetur per prædicta, primò, in errorum vitatione, secundò, in vitiorum curatione, tertio, in iudiciorum terminatione, quartò, in regnorum & populorum gubernatione, vt dicit Anch. q. 7. i. art. 1. ad Papam etiam spectat ordinatio officiorum, qui sunt in ecclesia cap. perlectis. 25. dist. quorū principalis distributor est Christus Ephes. 4. executor verò Papa, qui vice Christi aliquos ordinat loco Apostolorum, per quos doctrina Christi sit testificanda, alios loco Prophetarum, per quos sit exponenda, alios loco Euangelistarum, per quos sit scribenda, alios loco Doctorum, per quos sit prædicanda, alios loco pastorum per quos sit executioni mandanda. Ad Papam etiam spectat ordinatio religionum. c. nimia. de relig. dom. quia cum Papa supremum locum teneat in ecclesia, habet ordinare ea quæ ad perfectionem, & diuinum cultum tendunt, ad quæ religiones ordinantur. Ad eundem etiam spectat ordinatio prælationum. c. clericos. 2. i. dist. quia vt omnis potestas ordinatur à Deo, sic omnis prælatio, idque quò ad eorū translationem: secundò, quò ad eorū depositionem, tertio, quò ad ipsorum confirmationem, quartò, quò ad exemptionem, quinto, quò ad depositorum restitutionem, sexto, quò ad nouorum constructionem, septimò, quò ad duorum in vnum vnionem, quia potest plures in vnum vnire, & vnū Episcopatum in plures diuidere,

26
Papa quid
possit circa
studia & or-
dinationem
religionum.

diuidere, octauò, quò ad dignitatum collationem, nonò, quò ad Imperatorum, & Principum institutionem, & depositionem. Ad Papam etiam spectat conseruatores religionibus dare, cum ad eum spectet omnes in iure suo conseruare ob iustitiæ æquitatem. & habetur in c. statumimus. de offi. deleg. ad obuiandum diaboli fraudibus, qui conseruatores nõ possunt esse alij, quàm Prælati, vt habetur ex Bulla Greg. XIII. vel alij idonei, & describi debent in curia Episcopali, nec possunt de alijs se intromittere, quam de manifestis iniurijs. c. ad illa. de offi. ordi. vnde ad ea quæ iudicalem indaginem exigunt suam iurisdictionem extendere non possunt. less. 7. cap. 14. in Tr. Conc. qui si non deputentur potest Episcopus pro miserabilibus personis, iustitia ministrare, vt in d. cap. cauetur. de quo alibi latius.

XII. *Circa particularia negotia, Papa interrumpit prescriptionem, etiam per interpellationem extra iudicalem, cum non habeat superiorem coram quo quærelam exponat, vt dicit Abb. in c. 2. num. 9. de præscript. secundò, si Papa aliquid facit de plenitudine potestatis, nõ præscribit quis contra id, vt idem dicit in c. bonæ. 2. de postul. prælat. non potest tamen tollere obligationem, vel contractum in iure inter partes super iure priuato, potest tamen ad libitum tollere obligationem in iure super iure ecclesiastico, vt idem dicit in cap. ex multiplici. de decim. Tertio, Papa potest conferre beneficium iuris patronatus laicorum, dum tamen in literis fiat mentio, quòd sit iuris patronatus laicorum, aliàs collatio esset surreptitia, legatus verò Papæ id non potest, vt idem dicit in c. dilectus filius. de præb. Quarto, potest dare licentiam clerico pugnandi in bello iusto sine metu irregularitatis, vt idem dicit in cap. 2. de vita, & hon. cler. Non potest verò pronuntiare contra partem non citatam, vt idem dicit in cap. 1. num. 4. de caus. poss. & propr. Quintò, potest restituere famæ laicos, & clericos sibi subiectos, alios non, vt idem dicit in c. cum te. de iud. Sextò, cum rescribit ex certa scientia idem videtur ac de plenitudine potestatis, vt idem dicit in c. inter. nu. 8. de except. Septimò, licet non possit facere fortè, nisi ex causa, quin clerici dicant officium, potest tamen dare facultatem mutandi officium, vt dicit in c. 1. de celebr. Miss. & Silu. verbo horæ. q. 8. dicit Papam in totum liberare clericos, vt nõ dicant horas, tutior est tamen prima opinio. Octauò, licet non possit facere, quòd decimæ in totum*

27
Papa quid
possit in casibus
particularibus in
multis.

totum
rem.
cim.
cos f
De
in c.
com
com
in c.
super
tum
etiat
non
in po
no, v
diuini
in m
sunt
& fir
ralite
pote
Et n
renu
quæ
alien
des,
bon
cede
tiner
Anc
Papa
vel l
min
offic
ordi
dinu
bus
non
corp
ref
ad e

totum non soluantur, potest tamen aliquibus personis eas remittere, vel minuere, vt idem dicit in c. nobis tuam. de decim. in c. venerabilis. nu. 5. de confirm. vt. Nonò, potest laicos facere capaces spiritualium, vt dicit in c. fin. de consuet. Decimò, cum sua presentia supplet omnè defectum, vt dicit in c. tua. nu. 20. vt lit. non cont. & communicando cum excommunicatis non incurrit excommunicationem, licet sic communicando sine causa, minus rectè faciat, vt idem dicit in c. si aliquando. de sent. excom. Et etiam potest dispensare super simonia vetita iure humano, cum sic sit prohibita tantum iure positiuo, vt idem dicit in c. mādato. nu. 6. de sim. & etiam concedere vt simoniacus non restituat, licet id facere non debeat: vt dicit Anch. q. 62. art. 5. vt & dispensare potest in pœnis simoniæ, & in culpa, vbi est prohibita iure humano, vt in renunciatione ad fauorem, secus vbi est vetita iure diuino; non tamen super vsuris eas concedendo, vt habetur in meo tr. de Vsuris, potest tamen vsuras relaxare si acceptæ sunt de bonis clericorum, & ecclesiarū, vel donare vsurario, & similiter si acceptæ sunt de bonis laicorum Papæ temporaliter subiectorum, vel in quos temporalem iurisdictionem potest exercere, de potentia saltem absoluta, si verò prædicta non concurrant, debet requirere dominos illarum, qui si renuant eas relaxare, ipse id facere non debet: vt dicit Anch. quæst. 72. art. 1. Vndecimò, potest absolvere habentem rem alienam post annos præscriptionis, si tamen adsit bona fides, & iustus titulus. cap. 1. de præscript. in 6. non tamen sine bona fide. cap. fin. extra eod. Duodecimò, Papa potest concedere decimas clericorum alicui Principi, & sibi etiam retinere, & etiam decimas laicorum alij concedere, vt dicit Anch. quæst. 73. per totum. Tertiodecimò, potest officium Papale, quò ad iurisdictionem committere simplici clerico, vel laico, non autem quò ad plenam, vel immediatam administrationem: vt dicit Anch. quæst. 74. art. 1. nec totum officium Episcopale simplici sacerdoti, quò ad ea quæ sunt ordinis Episcopalis, nisi in aliquibus casibus, vt collatio ordinum minorū, consecratio virginum, & huiusmodi, de quibus supra, sed bene quæ sunt iurisdictionis, vt ibi dicit art. 2. non enim potest dare facultatem non sacerdoti conficiendi corpus Christi, vt dicit Abb. in c. aqua. de consecr. eccl. & potest etiam simplici laico committere officium clericale, quò ad ea quæ sunt iurisdictionis, non ordinis, vt ibi dicit art. 3.

Quartodecimò, Papa solus potest vltra contenta in libello
 pronũciare: vt dicit Abb. in c. ex conuersione. de rescript. spol.
 num. 15. & litigantes super beneficiis compellere ad compo-
 sitionem, vt idem dicit in c. cum inter. num. 1. & 7. de elect.
 & potest etiam cognoscere de causa propria, etiam si crimi-
 naliter agatur, vt dicit Abb. in c. si quis nu. 21. de foro com-
 pet. idque ex potestate absoluta non ordinaria, vt dicit Butr.
 in c. cum venissent. de iudic. si tamen subditus ei nõ sit tem-
 poraliter litigans, potest recusari, & si causa sit grauis, Con-
 cilium iudicabit, si in arbitrium assumatur, vt idẽ dicit Host.
 Ioan. Andr. in c. ex parte. de verb. sign. Quintodecimò, Papa
 potest facere, vt quis non incurrat excommunicationem, licet
 participet excommunicato, vt dicit Abb. in cap. nulli de sent.
 excom. Decimosextò, licet generaliter statuere non possit,
 vt dicto vnus stetur, cum ad dictum vnus nemo condem-
 netur iure diuino. Num. 35. c. indicas. 3. q. 9. nec quod duo
 testes in omni causa non sufficiant, vt habetur Ioan. 8. c. in
 nomine. de testib. potest tamen cõtrarium in aliquibus cau-
 sis statuere, quos recenset Spec. de teste. §. restat de numero.
 Decimosẽptimò, licet generaliter non possit matrimonia
 dirimere, ex causa tamen quandoque id facere potest. c. gau-
 demus. de diuort. quibus tamen casibus matrimonium ibi
 verè non extitit, vt in frigidis, vt dicam infra in tract. Matr.
 potest etiam legata ad pias causas facta in alium vsum ver-
 tere, etiã sine necessitate, quia eo casu, & Episcopus id posset.
 clem. quia contingit, vbi glo. Card. & Imol. de relig. dom.
 Decimooctauò, potest etiam dare licẽtiam monacho, vt ad
 tempus causa prolis suscipiendæ exeat claustrum, & vxorem
 ducat, vt dicit Ioan. Andr. in reg. semel Deo. de reg. iur. in 6. &
 melius dicendum est, vt in perpetuum id concedat, vt dicit
 Abb. in c. ex publico, de conu. coniug. cum matrimonium ad
 tempus contrahi non possit, nec posset esse monachus, nisi
 seruet continentiam, & careat proprio: vt dicit Felin. in c. si
 quando. de rescript. nisi, vt supra, Papa dispenset. Decimo-
 nonò, Papa solus potest dispensare super non residentia in
 perpetuum in beneficio, ad tempus verò Episcopo id licet, vt
 dicit Abb. in c. extirpandæ. §. qui verò. de præb. quod qualiter
 sit intelligendum, habetur in tract. de Residentia. Vigessimò,
 potest dispensare cum subdiacono, vt matrimonium contra-
 hat, cum iure positiuo sacer sit ordo ei annexus, vt dicit In-
 noc. & alij in c. cum ad monasterium. de statu relig. & etiam
 monacho,

monacho, & sacerdoti ex causa magna, vt ibi notatur, & est dictum supra, & habetur late in tract. Ord. & tr. Matr. Vigefimo primo, ab Imperatore ad Papam appellatur in spectantibus ad salutem animæ, vt dicit Berous in reg. de constir. nu. 39. Vigefimo secundo, ei soli creditur de suo facto testati, vbi de gratia eius, vel dispositione agitur. clem. 1. de probat. Card. in const. 128. & dare potest facultatem laico, vt cū clericis eligat in ecclesia collegiata, vt dicit gl. & Doct. in c. nobis. de iure patr. Vigefimo tertio, licet possit dispensare super homicidio voluntario, non solet tamen dispensare, nisi ratio, & ex magna causa, quò ad ordinis executionem, vt dicit Couar. in clem. si furiosus. 2. p. §. 3. nu. 3. ver. hinc placet, nisi cum religioso, vel qui velit esse de genere mendicantium, vt ibi dicit. Host. & Abb. in c. sicut dignum. de homic. Borgaf. de Irregul. p. 3. concl. 2. sicut & cum difficultate dispesat cum ordinem susceptum bis recipiente. c. saluberrimam. 1. q. vlt. & similiter cū bis baptizato. c. eos. c. si bis. de consec. dist. 4. & qui ab hæreticis est ordinatus catholicis omissis, quorum copiam habebat. c. conuenientibus. 1. q. 7. & qui per simoniam est ordinatus. 9. q. 1. & 2. per totum. & tradit Borgaf. loco cit. & potest dare facultatem clericis testandi de bonis ecclesiæ, vt not. in c. cum esses. de testam. & conferre potest beneficia vacantia in mensibus ordinatorum, etiam absque derogatione, & maiora beneficia ad eum spectat conferre, de quibus loco suo. Flam. Paris. de resig. ben. lib. 7. q. 11. quæ ibi recenset, & dixi tract. de collatione. Vigefimo quarto, vt omnia vno verbo concludam, cum disputare de Papæ potestate, vt sacrilegium habeatur. c. nemini. 1. q. 4. Papa omnia potest in his, quæ sunt iuris positivi clauæ non errante, vt not. in c. proposuit. de concess. præb. licet quò ad Deum non debeat tollere ius positium, quando est fundatū super bono, & æquo: vt dicit Abb. in d. c. extirpandæ. §. qui verò. de præb. Idque ex plenitudine potestatis quam habet super ius positium, & vniuersam ecclesiam, qui tamen non videtur vti plenitudine potestatis, nisi expressè dicat, vt dicit Abb. in c. si de matr. contr. vel nisi dicat ex certa scientia, vel non obstante, vt dictum est supra, cum regulariter non debeat vti plenitudine potestatis sine causa, vt not. in c. illa quotidiana, de elect. dicitur verò clauæ non errante, quia potest decipi in facto, ita vt ab eo ligatus sit absolutus apud Deū, & è conuerso, vt not. in c. à nobis. 2. de sent. excom.

Vigefimoquintò, Papa potest in præiudicium ordinariorum omnia beneficia ritè conferre. Ioan. de Selua. tract. de Benef. p. 3. q. 60. in fi. & eos potest præuenire in conferendo etiam si ij ad actum conferendi deuenierint. Menoch. conf. 83. nu. 9. cum seq. lib. 1. cum sit creator beneficiorum, & licet inferioribus liberam dederit facultatem conferendi beneficia, maiorem tamen penes se retinuit. Cald. conf. 3. tit. de præb. & etiam nulla data negligentia ordinariorum potest omnia beneficia mundi cuiunque & quodocunque cōferre. Abb. in c. quia diuersitatem. 5. not. de concess. præb. & expectatiuas ad omnes menses concedere, & collationem omnium beneficiorum orbis sibi reseruare. Gomef. tract. de grat. expect. nu. 12. & expectatiuas concedere non obstante Conc. Trid. sess. 24. c. 19. & etiam pensiones imponere sine cōsensu beneficiati. Gig. de pef. q. 6. Caputaquen. decif. 316. part. 2. qui & duos in Episcopatu vno constituere potest. Lamb. de iure patron. lib. 2. 1. par. q. 9. princip. art. 17. nec vllò tempore limitato restringitur ad conferendum. idem d. lib. 2. part. 3. q. 9. princ. art. 8. nu. 9. & dare Episcopatum alicui ea lege ne vacet beneficium, quod ante habebat. idem d. lib. 2. 3. p. q. 9. princ. art. 19. nu. 3. & concedere laicis ius conferendi, & eligendi. idem lib. 1. part. 1. q. 10. princ. art. 2. nu. 2. & potest concedere vt quis eligat sibi successorem in beneficio. idem lib. 1. par. 1. q. 9. princ. art. 3. & potest conferre beneficium nulla facta mentione expectantis: vt dicit Mandos. in reg. 3. q. 13. num. 5. & in causis fidei, non Concilio, sed Deo submittitur. Germon. de sacr. imm. lib. 3. c. 11. num. 10. cum seq. & potest committere causas spirituales laicis. Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. d. tamen Abb. in c. literas. de restit. spol. eum nō posse dare facultatem Principibus secularibus condemnandi clericos, generaliter scilicet & potest indicare religiosis strictiorem vitam, iuxta ordinum suorum statuta, vt quod non exeant domum. Abb. in cap. super eo. de regul. & potest prælatis secularibus impedire ingressum religionis, & aliquibus aliis particularibus. Abb. in c. licet. eod. tit. Idem etiam merè temporalia, & prophana coërcet, si animarum salus id poscat: vt dicit Tertul. lib. 1. ad vxorē. & potest quemcunque in quocunque loco in ius vocare. Barr. in tract. ad reprimendam. verbo. per edictum. & Imperiū ab eo pender. Card. Albanus tract. de potest. Papæ 2. p. nu. 16. cum seq. Aret. cōf. 59. Abb. conf. 28. lib. 1. & proinde subditos Imperio

perio à iuramēto fidelitatis absoluere potest, & Imperium transferre quocūque voluerit, & Imperatorem ex causa deponere. Germ. de sacr. immu. lib. 3. in procem. num. 5. 10. & eod. lib. c. 13. nu. 38. ac alios Principes, vt ibi dicit, & de fœdere violato inter Principes cognoscit idem d.c. num. 57. & de præcedentia inter Principes cognoscit. Germ. d. lib. 3. de sacr. immu. c. 13. nu. 61. & Papa vacante principatu non recognoscente superiorem succedit in iustitia exequenda. Felin. in c. licet ex suscepto. de foro. compet.

Et in summa, *Papa omnia potest in his quæ sunt iuris humani positiui, & interpretari, ac declarare eius diuinū in alio quo casu particulari non habere locum, vt supra est dictum.* ita quod de eius potestate contendere, sit ponere os in celum, & quædam species sacrilegij. Lamber. de iure patron. lib. 1. par. 1. q. 3. princ. art. 4. num. 1. cum sit, & dicatur Christi Vicarius, & quasi Deus in terris, maior quouis homine, vt dicit Germ. lib. 3. de sacr. immu. c. 11. nu. 9. cum seq. & quod ipse facit, non humanus Princeps, sed Deus ipse facere videtur, cuius vicem gerit in terris c. 2. & 3. de trans. ep. Germ. d. lib. 3. c. 15. nu. 73. & contra eius supremam potestatem non cadit præscriptio. c. cum nobis. de præscript. nisi in casibus, de quibus ibi Felin. nu. 3. & in omni iuramento eius potestas excipitur. gl. in c. significasti. de elect. Vnde & dicitur iudicum maximus. D. Aug. lib. 2. de bapt. con. Don. c. 1. c. puto. 2. q. 7. & monarcha spiritualis, vt dicit Dec. conf. 494. circa fin. ordinarius omnium ordinariorum Caput aquen. decil. 282. nu. 3. part. 1. & orbis Episcopus, Princeps, ac Rector. Germ. de Ind. §. Episcopus. nu. 24. & 32. & aliis nominibus insignitus ob eius supremam potestatem, de quibus supra est dictum, & latius tract. de Rom. Pont. lib. tract. Theolog. & etiam maiorem potestatem dicitur habere in terris, quam habeant sancti, quod ad regimen ecclesiæ attinet. Paulus de Citad. de iure patr. 3. par. nu. 8. & idem Tribunal facit, cum Christo cum sit eius Vicarius. Cardin. Paleot. de sacro Consi. memb. §. cui & inest summa perfectio, & sapientia, idem d. lib. 2. p. q. 2.

Ei tamen non licet peccare contra legem naturalem, aut diuinam in se transgrediendo Decalogi præcepta, nec tollere ius diuinum, aut articulos fidei, vt supra est dictum, nisi declarando & interpretando, vt supra. Is etiam tenetur stare promissis. Germ. de Indult. §. alioquin. nu. 12. & 13. nec potest

23

Papa eminē potest.

29

*Papa nomi-
na eminē-
tia.*

30

*Papa qua
non liceant.*

test se Concilio subijcere. Germ. decif. 11. lib. 3. de sacr. im-
 mu. num. 48. nec potest subditos à sua iurisdictione abdi-
 care, nec administrationem suæ iurisdictionis, etiam iura-
 mento vel voto accedente omittere, idem ibi, num. 90. & li-
 cet homo sit, humanitatis tamen passiones exuere debet.
 Phil. 3. Germ. de Indult. §. sextus. num. 9. & iure quodam natu-
 rali staderet ad seruandam suam legem. l. digna vox. C.
 de leg. Germ. de Indult. §. alioquin. num. 28. & Lamb. de iu-
 re patr. lib. 1. 2. p. q. 11. princ. art. 8. num. 3. dicit, cum nō posse
 præiudicare iuri tertij, nisi ex causa, licet de plenitudine po-
 testatis possit nuda voluntate aliquem beneficio priuare.
Imol. in c. 2. de præb. in 6. non tamen re patrimoniali. Butr.
 Innoc. in cap. quæ in ecclesiatur. de constit. nec potest sibi
 eligere successorem. Abb. in rubr. de testam. qui & etiam di-
 cit, in c. 1. num. 3. de celeb. Miss. quod non potest dare licen-
 tiam clericis, quod non dicant officium, sed tantum quod
 mutant, idem non dispensat contra vniuersalem statum ec-
 clesiæ. Abb. in c. proposuit. de concess. præb. nec in aliis casu-
 bus ibi enumeratis, vt nec alienat bona ecclesiæ sine causa.
 Abb. in c. cum venissent. de iudic. nec dispensat si decolora-
 retur status vniuersalis ecclesiæ. idem in cap. significasti. de
 elect. & confiteri decet confessori eum à se electo frequenter,
 licet is non subijciatur canoni, omnis vtriusque sex. de pœ-
 nit. & remiss.

31
*Papa qua nō
 soleat agere.*

Non solet tamen Papa derogare indultis ordinatis. Pu-
 teus decif. 422. lib. 2. arg. cap. si à sede. de præb. in 6. & prefer-
 tur primò prouisus, vt ibi habetur, imò, & si Papa beneficia
 vacantia in curia non conferat intra mensem, illi ad quos
 collatio illa pertinebat, illa conferent. cap. statutum. eo. in 6.
 quasi ea nō curet, nec præiudicare iuri tertio quæsito. Lamb.
 de iure patr. lib. 3. 8. q. princip. art. 2. num. 6. Nec Papa habet
 iurisdictionem, quò ad temporalia in terris regis. c. per ve-
 nerabilem cum communi. §. rationibus. qui si. sint leg. nisi
 in casibus exceptis, vt vacante Imperio, &c. vnde sibi non
 subditum, quò ad temporalia legitimare non potest. Ias. cōf.
 70. lib. 3. Soc. Iun. conf. 91. nu. 22. vol. 4. cum cōmuni. qui nec
 iuxta Theologos potest dispensare in matrimonio carnali
 copula non consummato. Couar. in epit. 4. decr. §. 4. num. 13.
 nisi per ingressum religionis, & hæc opinio est tutior, licet
 Curt. contrariū senserit conf. 170. qui & licet causas ecclesia-
 sticas possit laicis delegate, non potest tamen eis concedere
 iurisdī

jurisdictionem ordinariam in clericos. Clar. q. 40. ver. quid dicendum. & q. 41. §. fi. ver. sed quid. cum communi.

Idem non intendit præiudicare iuri tertio quæfito. Lamb. ³²
 de iure patro. lib. 2. 3. p. 1. q. princip. art. 9. nec præiudicare iu- ^{Papa quæ}
 ri patronatus laicorum, nisi constet de certa scientia Papæ; non intendat ^{agere.}
 idem d. lib. 2. 3. p. q. 9. princ. art. 15. vnde eius concessionem
 intelliguntur cum iustitia, & saluo iure alterius. c. si quan-
 do. de rescript. l. autoritatem. l. meminimus. C. vnde vi. nec
 dando licentiam clericis testandi, id agit sine causa, licet &
 sine causa valeat. Germ. de ind. §. quod in Romanam. nu. 24.
 cum seq. nec præsumitur velle mutare naturam beneficij.
 Cald. conf. 26. Comez. tr. de grat. expect. nu. 94. & si habili ad
 canonicatum concedit præbendam canonicalem, etiam ca-
 nonicatum ei assignare, vel conferre censetur. glo. in c. pro-
 posuit. de concess. præben. qui & si dispensat crimen remit-
 tens, inquisitionem, & accusationem tollit. Dec. consil. 136.
 Soarez verbo, dispensatio, cum communi; qui & sententiam
 nulliter laram, confirmare potest. Bened. Capr. reg. 54. num.
 33. cum communi. Non tamen statur verbis narratiuis Papæ
 in probando delictum, nec vbi agitur de confiscatione bo-
 norum. Hier. Gabr. conf. 79. num. 5. cum magis communi.
 qui & vbi causam auocat, acta post per iudicem etiam auo-
 cationis inficium, irrita sunt, quod sit dum Papa de causa co-
 gnoscere incipit, modo fiat motu proprio, & non ad instan-
 tiam partis. Ripa cum communi. in c. cum M. cū alijs. num.
 56. 96. 97. 196. de constit. qui & potest dare facultatē testan-
 di de bonis quæstis intuitu ecclesiæ Dec. cum communi, in
 conf. 157. & de plenitudine potestatis potest committere
 causam suspecto, absque potestate recusandi Abb. in c. hoc.
 de testib. in fi. vt & potest committere causam appellationis
 iudici à quo est appellatū. Ant. de Trem. in addit. ad Bonac.
 in pract. excom. in rub. quæ contra rescript. nu. 8. verbo, li-
 bellum, cum communi, qui tamen, nisi ex causa, non
 potest tollere priuilegium canonis, si quis suadente dia-
 bolo. Soc. in c. peruenit. num. 395. de senten. excomm. vt
 ibi dicit; absolute tamen crederem id posse, cum id sit dispo-
 sitio humana, quam Papa tollere potest. c. proposuit. de con-
 cess. præb.

Ad ardua etiam explicanda, & nouam legē condendam, ³³
debet Papa vt consilio Cardinalium: vt dicit Abb. in c. 2. de ^{Papa in}
his quæ sunt; cum Cardinales sint in quasi possessione tali, quibus vsi

deceat Cardinaliū con-
silio, & quomodo.

Valent. 2. 2. disput. 1. q. 1. punct. 7.

vt idem dicit in c. ex gestis. de cler. non resid. sed quia contra supremam potestatem Papæ non currit præscriptio, & Cardinales assuntur Papæ per modum tantum consilij, & ministrij, & non additionis potestatis ad ipsum, vt supra est dictum; ideò dicendum est Papam solum etiam ardua posse explicare, & Reges, ac Imperatorem, & Cardinales posse deponere sine Concilio, vel consilio Cardinaliū. Dec. cū communi, in rubr. de constitut. licet quò ad opinionem hominum, magis præiudicium facere videatur si eorum consilio utatur, vt not. in d. c. qui & prudenter consulere debet Theologos Iuristas, & viros doctos in quæstionibus definiendis, vtendo authoritate sacra scripturæ, Conciliorum, traditionum, Canonum, sanctorum Patrum, Scholasticorum, Historicorum, &c. Valent. 2. 2. disput. 1. q. 1. punct. 7.

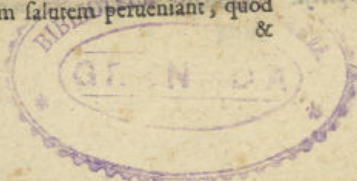
34
Papa residet
vbi sit, &
an sedem trās-
ferre possit.

Circa verò Papæ residentiam, videtur mihi quòd Papa sedem mutare non possit. c. rogamus. 24. q. 1. not. Innoc. in cap. exposuit. de dilat. Abb. in c. cum cura. de crim. falsi; sicut nec aliam ecclesiam Romana maiorem facere potest; nam cū Petrus Domino iubente Romæ sit mortuus, & Episcopus ibi fuerit vsq; ad mortem; ex hoc facto Petri, effectum est, vt Romanus Episcopus sit eius successor, & sic ibi sedem figat vbi tenuit ipse Petrus. Idem probatur ex Anacl. ep. 3. Pio Lep. ad omnes ecclesias, & Marco ad Athanasium, Marcello ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ, Lucio ep. ad cōsulta Episcoporum Galliarum, &c. Iulio epist. ad Episcopos congregatos Antiochiæ, Innoc. III. in c. vnam. de maior. & obed. in extr. communi. Innoc. III. in c. pro humani. de homic. in 6. qui Pontifices dicunt; ecclesiam Romanam esse caput totius orbis Domino iubente. Ex ex Concil. Niceno, vt testatur Iulius loco cit. c. 18. & 19 & Conc. Flor. vt dicit Bann. 2. 2. q. 1. tit. 10. licet ibi contrarium sentiat, & ideò licet Papa ob bella, vel huiusmodi, aliò curiam transferat, adhuc dicitur Episcopus Romanus, & sic Romanus Pontifex, & Ecclesia Romana, caput totius orbis; non est tamen de fide, quòd Papa sedem mutare non possit, imò probabile est, vt ex causa possit curiam transferre, vt si Romana destrueretur, vt sentit Sor. 4. dist. 24. Bannes loco cit. Abb. in c. per venerabilem. qui filij sunt leg. Card. Alex. in c. nolite. 11. dist. quo tamen casu adhuc is dicitur successor Petri, & Christi Vicarius, & caput vniuersæ Ecclesiæ, & Romanus Pontifex, cū iure diuino Romanus Episcopus sit Petri successor, vt dicit Valent.

lent. 2. 2. disput. 1. q. 1. princ. punct. 7. ver. vtrum diuino, testans de communi; qui & idem licet ex causa possit alibi degere, conuenientius tamen est, vt Romæ degat: primò ob corpora Beatorum Petri & Pauli, quæ ibi quiescunt. c. beati. 2. q. 7. nec alibi potest viuere in tanta libertate Christiana, nec tantum fructum afferre, vt Romæ, in patrimonio Beati Petri, nam si sub aliquo domino terreno uiueret, prædicta non ita bene euenirent: vt dicit Anch. q. 21. art. 1. Nec debet residere in patria propria, tum quia ob familiaritatem non esset tantæ uenerationis, & ob cognatos si non esset insignis sanguine non sic honore afficeretur, & ob uitiationem inuidiæ, vt ibi dicit art. 2. Nec etiam debet discurrere per mundum, sed quiescere Romæ, ubi Petrus quiescit, debet tamen per ministros suos mundum uisitare, vt ibi dicit artic. 3. & etiam tempore persecutionis Antichristi probabiliter sedes Papæ erit Romæ, vt ibi dicit artic. 4. & glo. 2. Thessal. 2. quod tamen Dei iudicio relinquatur.

Circa autem modum regendi Ecclesiâ, licet temerarium forte uideatur illum uelle edocere, qui supremi habet Domininium, scilicet Spiritum sanctum, à quo diuinitus in rebus agendis edocetur, & illuminatur: attamen dicendo, quod probabile est, cum eius finis sit immediatè exaltatio honoris Dei, & salus æterna animarum, curare omni conatu debet, vt id omni ratione perficiatur, procurando, vt infideles ad fidem conuertantur, hæretici ad unitatem Ecclesiæ, & schismatici redeant, errores in fide extantes auferantur, ecclesiæ de prælatis dignis prouideatur, & vt eius ministeria rectè peragant curare, Reges & Principes ecclesiâ adiuent, & eam fide incorrupta amplificet, prauis denique mores, tum clerici, tum populi Christiani, bonis institis, euellantur, cultusque diuinus amplificetur, quæ licet quacunq; ratione fiant, satis uideri possit, attamen cum eius finis immediatus sit, æterna beatitudo, ad quam non nisi amore, & uoluntate peruenitur, optimum erit in huiusmodi regimine mansuetudine uti, sic enim & animi facilius vincuntur, & diutius in bono permanet, quod si nõ sufficit, ad pœnas est deueniendum, cum & ipse sint medicinales, & homo eas expertus à noxiis retrahatur, vt habetur infra cap. de Satisfactione, in Sacramento Pœnitentiæ in princ. vt & sic quacunq; ratione diuinus honor exalteretur, errores & vitia euellantur, uirtutes plantentur, & omnes ad æternam salutem perueniant, quod

35
Papa regimè
quale.

& sentire videtur Origenes de Episcopis loquendo tr. 12. in Matt. c. 20. & præ se ferre videntur Papæ insignia, quæ sunt inter cætera, fœnum, & calceatæ, vt sic præ se feratur eum quandoque mansuetudine, quandoque rigore vti debere, quod & Dominus in parabola infirmi super eius vulnus vinum, & oleum imponi iubens, edocuit. Lucæ 10. & præcipuè in præcepto dato Petro de modo peccatorem corrigendi. Mat. 18. & Greg. in pastoralibus, vbi dicit, Ecclesiam quasi quinque modis se habere in vitiorum correctione, primò, per dissimulationem, secundò, per maturam tolerationem, tertio, per subtilem inuestigationem, quarto, per duram increpationem, quinto, per omnimodâ exterminationem, **in hoc Dei iudicium imitando, qui multa mala in præsentibus dissimulat, multa eorum tolerat, multa subtili indagacione ad lucem deducit, multa flagellis fortiter increpat, & multa omnino exterminat; & alia etiâ remedia adhibere poterit, quæ traduntur in tr. de statu Episcoporum, qui & prudenter vti debet consilio Cardinalium, qui sunt Papæ cõsiliarij ordinarij & perpetui, vt pluribus probat Card. Pal. de sacr. Concist. par. 1. q. 1. 2. 3. 4. & 5. ego tamen non admitterem, quod ipse dicit q. 2. in fin. quòd vbi procedit via ordinaria teneatur ex necessitate eos in consilium adhibere, ex dictis supra num. 33.**

36
Papa an possit Papatui renunciare.
 Quò ad quintum, & vltimum, clarum est Papam posse renunciare Papatui, vt est diffinitum in c. 1. de renunc. in 6. nam licet Papatui sit à Deo, est tamen ita à Deo, vt sit etiam ab homine, cooperante eius consensu & volitione, vnde & tolli id potest contrario dissensu, & nolitione, & sic renunciatione, & sic Clemens, Cyriacus, Marcellinus, & Cœlestinus renunciarunt: & ideò licet potestas Papalis, prout est in sede Romana, habeat fundamentum diuinum, & sic nunquam destruat, sed prout est in persona, quæ est in sede habeat fundamentum ex eius consensu ex parte eius, ideò illo consensu destructo, destruitur, & illa potestas non in se, sed in illa persona, quæ erat in sede; vnde cum quodlibet destruat eo modo quod est ligatum, sicut consensu Papa constituitur, sic dissensu desinit esse: vt dicit Ancho. q. 4. per totum. sic tamen vt collegium Cardinalium, qui in hoc ecclesiam representant, renunciationi consentiant, aliàs renunciatio non teneret. c. inter corporalia. de transf. prælat. Innoc. in c. nisi cum pridem. col. 10. de rescript. Fel. in c. quæ

in ecclesiarum num. 43. de constit. & etiam vt non cogatur renunciare, cum ad id cogi non possit, vt dicunt prædicti, & potest renunciare etiam quòd vouerit, vel iurauerit id non agere, ex causa iusta, & etiam si sit idoneus, & etiam per procuratorem, non tamen in fauorem. Paris. de resig. ben. lib. 2. quæst. 1. & sic agens remanet Cardinalis, nisi & id resignet, si tamen per simoniam esset electus dimittere tenetur Papatum in foro conscientie, ex iuribus alleg. in cap. de elect. Rom. Pont. & etiam quia initium est vitiosum, & beneficium sine canonica institutione obtineri non potest. c. 1. de reg. iur. in 6. & in foro etiam exteriori posset deponi, ex Bulla 10. Iulij II. alleg. ibid. imò nec in foro conscientie potest retinere Papatum, cum electio huiusmodi sit nulla, & nullum ei ius tribuat, ac si esset vera hæresis, cum & Papa possit statuere modum electionis futuri Pontificis, vt not. in c. licet de elect. & ita est indubiè tenendum, ex dicta Bulla, & aliis deductis ibi, etiam in foro conscientie.

Papa per simoniam electus debet papatui renuntiare.

Quo demum ad depositionem. *Papa pro sola hæresi vera, & propria deponi potest.* Et si Papa. vbi gl. dist. 40. & in c. de renunc. in 6. not. Abb. in c. quia diligentia, de elect.

Papa hæreticus quomodo, & ob alia non.

Ratione probatur, nam eligitur Papa in caput totius ecclesie. Ephes. 1. principium verò vitæ spiritualis est fides. Heb. 11. vnde si Papa deprehendatur à fide alienus mortuus est vita spirituali, & consequenter aliis vitam influere non potest, vnde sicut homo mortuus non est homo, sic *Papa in hæresim lapsus non est Papa*, sed est ipso facto depositus, quia licet dum est Papa, & fidelis, non habeat superiorem supra se, tamen quando labitur in hæresim præcisus est ab ecclesia, & definit esse caput, & vt caput à corpore præcisum non potest esse caput illius corporis, à quo est præcisum, sic Papa per hæresim præcisus non potest esse caput ecclesie à qua est præcisus: cum extra ecclesiam non possint haberi claus ecclesie, & hoc casu seipsum deponit, nec ab aliquo iudicatur, sed à Concilio declaratur esse depositus. Card. Alex. in d. c. si Papa. vbi Præpos. cum communi Theol. quæ tamen intelliguntur, quando nollet emendari, alias enim non debet declarari depositus, vt dicit gloss. in d. cap. si Papa. distin. 40. **Quòd si Papa labatur in alia peccata, non est caput mortuum ecclesie, sed languidum, & sic non definit esse caput, ita quòd nec pro peccato notorio adulterij, simonia, & huiusmodi, possit accusari, licet esset incorrigibilis, quamuis**

gloss.

gloss. in d. cap. si Papa, contrarium sentiat, sed minus rectè, cum sit contra tex. ibi, qui habet pro sola hæresi posse iudicari, & probatur etiam in cap. electionem. dist. 79. in cap. ipsi sunt. 9. quæst. 3. & in c. cuncta. ead. causa. in c. oues. 2. q. 7. quæ habent Papam nec à Concilio, nec à toto mundo posse iudicari. Mod. in c. at si clerici. de iudic. Innoc. in c. licet. de elect. sed quando labitur in hæresim posse declarari eū esse extra ecclesiam, & sic non esse eius caput, quod intelligitur de vera hæresi, & propria, vt supra, etiam si erret in tenui articulo fidei, vel sit dubius in fide cum pertinacia, vt supra, gl. in cap. nos. 40. dist. quæ intelliguntur de peccatis aliis commissis ante, vel post electionem, si enim in sedem Petri per simoniacam labem esset intronizatus, eiici debet, vt probatur in cap. de elect. Rom. Pont. cum initium fuerit vitiosum, & beneficium sine canonica institutione obtineri non possit. cap. 1. de reg. iur. in 6. vt supra.

Quòd si Papa, quod Deus auertat, prauis moribus totam ecclesiam scandalizaret, vt quia decoloraret vniuersalem statum ecclesiæ, venderet beneficia, & huiusmodi, ecclesia habet illi resistere per honestam reprehensionem, vt Paulus restitit in faciem Petro. Gal. 2. tamen deponi non posset: secundò, ad Deum per orationes esset ab ecclesia recurrendum, vt eius animus flecteret, vt fecit Hilarius contra Leonem Papam, vel eum de medio tolleretur, & contra eum esset Concilium conuocandum, vt sic flecteretur, licet non esset legitimum sine eius auctoritate conuocatum in casu isto. distin. 15. per totum. In casu tamen hæresis Concilium congregatur per collegium Cardinalium, de qua hæresi potest etiam post mortem accusari, & damnari. arg. c. si vera. 2. 4. q. 3. & credibile est si ecclesiam turbaret è medio à Deo toleretur, vt est factum de Anastasio, qui fauendo malis diuino iudicio affidendo percussus dicitur. cap. Anastasius. 9. dist. & eo casu Papa depositus, sicut prius maior erat omnibus hominibus, sit minimus omnium fidelium, quod tamen non legitur contigisse ob particularem curam, quam habet Deus de ecclesia sua, qui nõ patitur caput eius in hæresim labi, vt probatum est supra tract. de Rom. Pont. in hæresibus, quæ dicta ibi iungi possunt huic capiti, vt sic habeatur plena materia de Romano Pontifice, ad laudem Dei Optimi Maximi.

*Papa errare
potest in moribus.*

Ex prædictis colligitur, Papam in eius officio peccare posse, si in hæresim labitur, si per simoniam sit electus, si dispenset

spe
rare
si de
ecc
on
sine
de c
vel
hod

D

1 C
2 C
3 C
4 C
5 C
6 C
7 C
8 C
9 C
10 C
11 C

uific
tio,
dign
post

spenset in iure diuino, vel naturali, casibus quibus ei declarare ius diuinum, vel naturale non licet: de quibus supra, vel si decoloret statum vniuersalis ecclesie, vel si alienet bona ecclesie, vel ea infeudet sine causa, vel beneficia indigno omisso meliori, conferat. Si simoniam committit, si ardua sine consilio Cardinalium, absque causa explicauit, & alia, de quibus supra in materia est dictum, eum agere non posse, vel non debere, peragat, quod non creditur, nec presumitur, hodierno tempore maximè cum sanctissimi sint.

DE STATV ILLV- STRISSIMORVM DD. CAR- DINALIVM.

S V M M A R I V M.

- 1 Cardinalium nomen vnde, cum eorum prerogatiuis.
- 2 Cardinalium origo quando coeperit, & nomen.
- 3 Cardinalium officia qua.
- 4 Cardinales an sint in statu perfectionis, & potiores Episcopis.
- 5 Cardinalium classes quot.
- 6 Cardinales quales creandi, & vnde.
- 7 Cardinales quis creet.
- 8 Cardinales qua forma, & tempore creentur.
- 9 Cardinalium dignitas, potestas, & prerogatiua qua.
- 10 Cardinales quid agere debeant.
- 11 Cardinales qualiter peccare possint.

CONGRVO loco dicendum est de statu Cardinalium, post tractatum habitum supra de statu Pontificis Maximi, qui post eum proximum locum obtinent, in quo primo dicendum est de Cardinalatu in se, de eius nomine, origine, perfectione, & diuisione: secundò, qui creari possint Cardinales, & à quo: tertio, qua forma: quarto, qua, & quanta sit eorum potestas, ac dignitas, & officium: quinto, an Cardinalatui renunciatu possit, & an deponi queant.

Quò

I Quò ad primum, dicendum est, nomen Cardinalis idem Cardinaliū ferè significare, quod principalis, vel is à quo alij pendent, vt nomen vnde, à Cardine ostia pendere solent. Vnde & venti Cardinales, & eū eius prae- virtutes Cardinales, & puncta cœli Cardinalia dici solent, & rogationis. dicuntur cardines orbis, vt ecclesie molem omni ope fulcrite conentur, tanquam eius clarissima lumina, & consilianij Papæ pro totius ecclesie vtilitate: & hoc est præcipuum eorum munus non sine afflatu Dei in ecclesia institutum ad Papam iuuandum, & in consistorio consilia sua ei referenda; vnde in Consistorio locum Cherubim ob rerum cognitionem obtinent: vt dicit Paleot. de sacro Consist. 1. concl. membr. 4. & 5. qui & dicit loco Apostolorum, Christo assistentium successisse, & esse in statu perfectionis acquisitæ non acquirendæ, vt idem dicit ibi memb. 5. Turr. Cr. de ec-

Cardinales, id est, Principes ecclesie columna primi & præcipui patres: metaphora sumpta à Cardine estij.

cles. lib. 1. c. 8. & etiam dicuntur ecclesie columnæ, Senatores & Reges. Paris. de resig. ben. lib. 7. q. 12. hinc Cardinales dicuntur eo quòd sint primæ personæ ad quas, vt ad Papam senatum, summa negotiorum omnium Christianorum deferuntur, vel sacerdotes præcipui, & principales. c. 2. de offic. Archipresb. & ibi glo. vel quòd Apostolicæ sedi inseruiant, quæ axis, & veluti cardo aliarum ecclesiarum est, c. sacrosancta. 22. dist. vel quòd præsent ecclesiis Cardinalibus in quibus baptisma conferebatur, vt videtur colligi ex Conc. Meldensi can. 3. vbi statuitur titulos Cardinales in vrbibus, vel suburbiis constitutos Episcopum canonicè debere ordinare, & disponere, & ex Io. Diacono in vita S. Gregorij lib. 3. c. 11. vbi cardinem vocat Cardinalem titulum, vel ecclesiam, inde qui illis ecclesiis præerant dicti sunt Cardinales, qui & ob eorum eminentiam, & propinquitatem ad Papam dicuntur pars corporis Papæ. c. quisquis. 6. q. 1. clem. felicitis. de pœnis. sicut Senatores dicuntur pars corporis Principis. l. quisquis. ad leg. Iul. Maieft. Dicuntur quoque fratres, & coadiutores Papæ cum quibus ipse totum iudicat orbem. cap. per venerabilem. ver. rationibus. qui fil. sint leg. c. fundamenta. §. decet. de elect. in 6. not. Abbas in c. ecclesia vestra. 2. col. de elect. & in c. ex gestis. de cler. non resid. filij etiam primi gradus, vt dicit Io. And. & Imol. in cap. sacris. de pœnis. in 6. & præ se ferunt sacerdotes Leuitici generis, sine quibus summus sacerdos ardua non explicabat, vt habetur in cap. per venerabilem. d. ver. qui fil. sint leg. vt sic & Papa sine eorum consilio ardua non explicet, vt habetur in c. ex gestis. cum

ibi

ibi no-
tum
misc
dicit
tur,
nato

Q
aliqu
Papæ
cerde
bilen
& po
uerre
nunq
oncri
tis, &
prude
confi
sibi a
in cor
quo t
cupa
dotes
dicun
tria e
ris E
bean
ficem
mini
est ar
lorum
sunt,
tum
quò
per n
nes f
tur,
nalit
locis
ros,
scen

ibi not. de cler. non resid. & regibus æquiparantur, in tantum ut & ipse Pontifex Maximus inter Cardinales se permisceri, & Cardinalem quandoque dici non dedigneretur. ut dicit Card. in cap. sacrosancta. dist. 22. ut & Imperator patitur, & vult se inter Senatores appellari quandoque. Lius Senatorum. C. de dignit. lib. 12.

Quo verò ad ordinem Cardinalium, non satis constat, aliqui enim volunt eos esse diuino iure institutos, & semper Papæ astitisse, sicut sacerdotes Leuitici Aaron summo sacerdoti, ut habetur in Deut. 22. & refertur in d. c. per venerabilem. & ut Apostoli Christo astiterunt ante Ascensionem, & post Petro eorum Principi antequam ad prouincias conuerstas distribuissent. Et reuera credibile est Papam nunquam extitisse sine consiliariis, & adiutoribus in tanti oneris ministerio: maximè cum ei sint datæ clauis potestatis, & discretionis. Matth. 16. 18. ergo cum consilio senum & prudentum omnia peragere habet, quod & D. Bern. lib. de confid. ad Eugenium III. videtur insinuare, dicens, *eos qui sibi assistunt orbis iudices, seniores populi, à se sumendos esse in consilio; & ita post factum cum non pœnitebit*: sed tamen quo tempore hoc nomen Cardinalis primum cœperit nuncupari, non satis liquet, licet probabile sit præcipuos sacerdotes semper Papæ astitisse, & fortè ij qui nunc Cardinales dicuntur, quòd ad eorum officium spectat. Sciendum enim tria esse officia Cardinalium: primum, commune cum cæteris Episcopis, presbyteris, & diaconis, cum Cardinales habeant prædicta officia: secundum, eligendi summum Pontificem: tertio, ei perpetuò assistendi, & illum in ecclesia administranda ope, & consilia iuuare. Ex his officiis primum est antiquissimū, cum sit iure diuino, & à tempore Apostolorum incœpit, secundum, & tertium pariter antiquissima sunt, & tempore Apostolorum inchoata, non tamen est certum solos Cardinales his duobus officiis iunctos esse. Nam quòd ad electionē Papæ spectat post tempus Apostolorum per multos annos, quia erāt pauci presbyteri, & diaconi, omnes simul ad electionē Papæ Episcopi, & Concilia vocabantur, nec opus erat tunc distinguere Cardinales à non Cardinalibus, ut patet ex Cypri. lib. 2. ep. 7. & lib. 3. ep. 5. & 21. quibus locis nō scribitur ad solos Cardinales, sed ad omnes presbyteros, & diaconos Romanæ ecclesiæ, & ipsi respondent. Crescentē verò clero omnes vocabantur ad electionē faciendam,

²
Cardinaliū
origo quādo
cœperit, &
nomen.

³
Cardinaliū
officia quæ.

sed non omnes ad Concilia, sed aliqui principales, qui Roma, & in aliquibus aliis locis Cardinales dicebantur, ut patet ex Sinodo Gregorij lib. 4. registri. cap. 88. Deinde per multos annos omnes clerici non sunt admissi ad Concilia, nec ad electionem, sed quò ad electionem soli Cardinales, ab Alexandro III. in c. licet. de elect. qui tamen ibi dicit id incepisse etiam ante, videlicet sub Nicolao Papa, ubi tamen cum ipsis ad electionem concurrebat clerus, & populus, ut habetur in c. 1. 2. 3. dist. & in c. 1. 79. dist. quia tamen Alexander, qui fuit anno 1079. ibi dicit, ante etiam à solis Cardinalibus Papam eligi solitum, & se solum statuere, ut requirantur duæ partes Cardinalium, ante quæ tempora fuere decem & septem mutationes circa electionem Papæ ut tradit Bellarm. de cler. lib. 1. cap. 9. Quò ad assilientiam Cardinalium Papæ, ipsi modo ei assilunt, ut Apostoli astiterunt Christo, ut supra est dictum, ut probat Auch. q. 9. artic. 4. quòd verò iidem illi semper astiterint, licet sit probabile, cum à tempore Apostolorum illi semper astiterint præcipui sacerdotes, ut supra est dictum; tamen non est ita certum, & certum est sub hoc nomine illi semper nõ astitisse, cum hoc nomen cœperit appellari tantum sub Gregorio I. ut patet lib. eius 5. epi. 11. ad Fortunatum Episcopum, & lib. 11. epist. 34. & sub Leone IX. ut patet in eius epist. ad Michaële. c. 32. ex Conc. Rom. sub Sylvestro can. 6. Et quandoque ante tempora Clementis V. & Ioannis XXII. fuere Pontificum consilij, & Cardinales inferiores dignitate Episcopis, & ante diaconos Cardinales Episcopi subscribebant, & gradu deprimi videbantur, qui fiebant Cardinales vsque ad Bonifacij tempora, ut dicit Ioan. And. in c. cum aliquibus. de rescript. in 6. nam oportebat Cardinales electos renūciare Episcopatu ob beneficiorum prohibitam multiplicationem, donec permissum fuit titulum Cardinalatus cum Episcopatu retinere, ex quo titulo Cardinales denominabantur, ut not. in cap. ex his. de cler. nõ resid. & certum est Cardinales ante ea tempora collegium non constituisse, nec sic Papæ astitisse, & etiam ante forte non assiltebant Papæ in consiliis: nam in rebus grauib. Papa cōuocabat primis sexcentis, vel octingentis annis, Episcopos Italiae ubi aderant & Cardinales presbyteri, sed Episcopi primum locum tenebāt, donec his postremis sexcentis, vel septingentis annis, vsu docente, ob incommoda multa cœpere paulatim omitti Cōcilia nationalia Italiae, &

res tota redigi ad Cardinalium senatū, quod & valdè commodum est, vt senatus semper in promptu habeatur sine detrimento particularium ecclesiarum, & vt Papa habeat consiliarios magis instructos, & exercitatos, vt dicit Bellar. loco cit. Plena verò authoritas est eis tributa cum soli destinati sunt Papæ electores.

Quo verò ad perfectionē Cardinalatus. *Cardinales sunt in statu perfectionis*, vt probatur ex Bernard. lib. de confid. ad Eugenium III. vbi dicit, eos qui assumuntur ad eius consilium debere esse viros probatos non probandos, & qui non volentes, sed renuentes accedant, nec manus attendant, sed necessitates, qui stent viriliter pro afflictis, & iudicent æquitate, qui sint ad mores compositi, ad obedientiam subiecti, ad disciplinam rigidi, ad fidem catholici, fides ad dispensationem, concordēs ad pacem, in iudicio recti, in consilio prouidi, in iubendo discreti, in loquendo modesti, in aduersitate securi, in prosperitate deuoti, in hospicio non dissoluti, in conuiuio non effusi, in omnibus circumspecti, quæ omnia conueniunt perfectis, non perficiendis, & sic Cardinales representant statum perfectorum non perficiendorum; quod si comparētur cum Episcopis, *maior est Episcopus Quomodo Episcopo presbytero Cardinali, vel diacono ordinis potestate*, Tum *maior est Episcopus quia maior est diocesis Episcopi, quam titulus Cardinalis ior vel minor sit Cardinali.* quæ maior etiam ibi habet iurisdictionem Episcopi, quàm illi in illo. Si verò consideretur loci dignitas, sicut ecclesia Romana est dignior aliis, sic clerici priores illius sedis singulari dignitate, cæteris aliis Prælati præfulgent honoris dignitate. Quod si consideretur regimen Ecclesiæ vniuersalis, maior est presbyter, vel diaconus Cardinalis Episcopo non Cardinali, quia Episcopus nūquam assumitur ad regimen vniuersalis Ecclesiæ, nisi rarò, vt in Conciliis generalibus, at Cardinales quotidie Papæ assistunt, nec aliquod arduum negotium sine eorum præsentia peragitur; Si verò charitatis ratio habeatur, se habent, vt excedentes & excessi, nam Cardinales assistunt Papæ, vt Apostoli Christi eius cõtemplationi vacantes, & sic maiorē erga Deum charitatem habere tenentur: Episcopi verò, quia representant statum Apostolorum, vt missi sunt in vniuersum orbem curam animarum suscipientes, in perfecta charitate proximi cunctos alios excedere debēt, sed quia dilectio Dei præponitur dilectioni proximi, ideo simpliciter Cardinales sunt in

maiori statu, & perfectioni charitatis, quàm Episcopi, & sic simpliciter Episcopis sunt maiores: vt dicit Ancl. q. 102. art. 1. & 2. & Bellarm. de clericis. lib. 1. c. 16. & in eis requiritur maior abdicatio temporalium, quàm in Episcopis, vel aliis Prælatiſ, quò ad affectum, cum repræſentent ſtatum requirerentem maiorem charitatem in Deum: & etiam quia cum ſint conſiliarij, Papæ, & iudices orbis, maior in eis requiritur contemptus temporalium, quàm in aliis, ne iudicando peruertantur, licet neceſſaria non ſit actu abdicatio temporalium, quæ neceſſaria ſunt ad eorum dignitatem conſeruandam, vt ibi dicit art. 3. Nec legatio ad quam quandoque deſtinantur diminuit de ſtatu eorum perfectione, cum legatio etiam tribuatur Chriſto. Ierem. 49. & Apoſt. 2. Cor. 5. eam tribuat perfectis, quod & docet Bernard. loco cit. lib. 4. de conſid. dicens: tales eſſe mittēdos ad legationem qui poſt auctorem non currant, ſed Chriſtum ſequantur, qui quæſtum legationem non æſtiment, ſed fructum qui vulgum non ſpernant, ſed doceant; diuitem nõ palpent, ſed terreant, pauperem non grauent, ſed foueant, manus Principum non pauent, ſed contemnunt, qui Eccleſias nõ ſpolient, ſed emendent, qui maſcupia non exhauriant, ſed crimina corrigant, qui ad Papam reuerſi non ditati, ſed fatigati accedant, nec quòd ex regnis ſumptuoſa abſtulerint lætētur, ſed quòd pacem regnis reliquerint, legem Barbaris, quietē monaſteriis, eccleſiis ordinem, clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorũ operũ. Quæ omnia ſunt perfectorum non perficiendorum, quæ indicant, & eorum indumenta, cappa enim lata indicat, dum totos humeros contegit, publicam perſonã, & authoritatem quam gerunt pro publico Reipublicæ Chriſtianæ bono, & dum is ad Conſiſtorium accedens, mantelletum deponit, indicatur eum omnes priuatos affectus exuere debere; purpura verò eum Papæ aſſiſtere debere, & eccleſiam vſque ad ſanguinis effuſionem defendere teneri, deſignat, vt & ſacer pileus, galeruſque, fidem, religionem, iuſtitiam, & zelum, quæ illi ineſſe debent, demonſtrant. Paleor. loco cit. membr. 3.

Quid purpura & alia Cardinaliũ indumenta ſignificent.

*5
Cardinaliũ claſſes quot.*

Quo verò ad diuiſionem, diuiditur Cardinalatus in tres claſſes, vt alij ſint Episcopi Cardinales, alij presbyteri, alij diaconi Cardinales, ſic enim tituli eorum diſtinguntur, habita ratione titulorum, quibus, vt Cardinales inſigniuntur, & in his ordinibus ſenior inter diaconos dicitur Decanus Diacono

Diaconorum, & sic de presbyteris, & Episcopis Cardinalibus; & qui cooptatione senior est inter Episcopos Cardinales, Decanus Collegij Cardinalium dicitur, vt dicit Host. in c. 2. de offic. Archiep. Et sic aliqui eorum tituli dicuntur Episcopales, vt Hostiensis, Velitrensis, Portuensis, Sabiniensis, Tusculanensis, Prænestinensis, Albanensis. Tituli presbyterorum Cardinalium sunt, sanctæ Crucis in Ierusalem, sanctorum Petri, & Marcellini, quatuor Coronatorum, &c. Tituli diaconorum sunt, sanctæ Lucie in septifoliis, sanctæ Mariæ in Aquino, sancti Theodori, &c. & ab his titulis olim Cardinales denominabantur, vt not. Abb. in c. ex his. de cler. non resid. de quibus titulis agit plenè Onuphrius Panuinus lib. de Episcopatib. Spec. tit. de leg. §. sequitur. non enim solet eligi Cardinalis, qui non sit diaconus saltem elem. vt ij qui §. illi verò. vbi Card. de æt. nec inter Cardinales suffragij ius habet, qui non sit diaconus, vt ibi dicit, & Host. in d. c. 2. Tituli verò presbyterorum sunt viginti octo, Diaconorum decem octo, nõ enim omnes Cardinales vocantur cum titulo, sed reliqui vt plurimum Cardinales presbyteri, quos titulos enumerat Cassad. in catal. gloriæ mundi. Conrad lib. 2. §. 2. §. 1. ver. institutionem de instit. licet alij velint Episcopos non appellari cum titulo, sed solos presbyteros, & diaconos, vt dicit Lauden. de Card. 2. p. q. 89. Papa tamen quando ad illos scribit semper eos appellat cum titulo. Inter Cardinalium verò titulos eminent Hostiensis, & primam sedem post Papam tenet, & Papam consecrat, & Imperatorem in consecratione eius inungit, & ceteroniis illis interest, vt dicit Manfred. decif. 231. qui tituli quandoque fuere maiores, vel plures, quãdoque pauciores, cum nec numerus Cardinalium sit diffinitus, vt patebit in sequentibus.

Quò ad secundum, & primò, quò ad patriam Cardinalium eligendorum, eligi eos decet ex toto orbe, dicente Bern. lib. 4. de consid. ad Eugenium, *an non eligendi ex toto orbe orbem iudicaturi?* & in Concil. Basiliensi sess. 23. decernitur, vt de omnibus regionibus Christianitatis assumantur, & in Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. idem statuitur quantum commodè fieri poterit, si idonei reperiantur, ex omnibus nationibus Christianitatis, à Papa assumendos, idque merito, primò, ad iustitiam seruandam, quia cum sint iudices orbis, melius quisque cognoscit conditiones patriæ suæ, & de notis melius iudicat. 1. Eth. secundò, ad remouendam carna-

6
Cardinales
quales creã-
di, & unde
ex toto nem-
pe orbe si po-
test fieri:

lem affectionem, si enim ex vna patria eligantur suspicio orietur, quòd vel ob preces, vel sanguinis affectum id fiat: tertio, ob conferendam vnitatem in populo Christiano, cum contemptus causa sit diuisionis, motiuum enim principale schismatis Græcorum fuit, quòd non assumerentur ad honores ecclesiasticos, licet malè fecerint: vt dicit Bern. loco cit. & Anch. loco prædicto. ait. 4. licet Papa eos eligere possit vndeunque dummodo boni sint; qui & vitæ integritate, scientia eminenti, & aliis requisitis in Episcopo creâdo, vel eligendo. ex Conc. Trid. sess. 2. 4. cap. 1. §. eæ verò, fulgere debent.

Cardinaliū numerus 72. certus, & determinatus, nam per temporum incrementa vasse debet, ad ritatus est, nam in Conc. Rom. can. 6. statuitur, vt Cardinales vrbis Romæ sint tantum septem; in Concil. Basil. citat. decernitur, non debere excedere numerum viginti quatuor, ex Bulla verò Sixti V. super forma creâdi Cardinales edita, de qua infra, statuitur, vt non excedant numerum septuaginta duorum, idque merito, cum tot fuerint discipuli Domini. Matt. 9. c. septuaginta. 16. dist. c. in nouo. 11. dist. & etiam quia fuerunt tot linguæ, & nationes, ex quibus plures confugit ad sedem Apostolicam: vt dicit Alb. in rubr. de statu hom. Card. in clem. 2. §. irritum. q. 6. de elect. sed tamen est in arbitrio Papæ numerum ex causa augere, vel minuere, vt dicit Corrad. lib. 2. c. 2. §. 1. ver. institutionem. nu. 15. in temp. iud. proat ei videbitur expedire.

Quales debent esse Cardinales.

Quo verò ad eorum qualitates, in Conc. Basil. loco cit. statuitur, vt eligantur viri probi, moribus bonis insigniti, non corpore vitati iustis natalibus orti, licentiatum vel Doctores in iure diuino, vel humano, ætatis annorum triginta, qui non sint nepotes ex fratre, vel sorore Cardinalium, quia tamen Papa non astringitur lege suorum prædecessorum, vel Conciliorum, quam ei mutare licet, vel in ea dispensare, & est supra ius, ideò tali decreto stare non tenetur, in Conc. verò Trid. loco cit. requiritur, vt in Cardinalibus concurrât ea quæ idem Concilium statuit in Episcopis adesse debere, videlicet, vt compleuerint triginta annos, graues sint moribus, & in literis eruditi. cap. cum in cunctis. de elect. ex eod. Conc. sess. 7. de refor. c. 1. & vt per sex menses ante in sacris fuerit constitutus, & in vniuersitate studiorum magister, vel Doctor, aut licentiatum in sacra Theologia, vel iure canonico,

co, aut publico alicuius Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur, & si regulatus sit à suis superioribus, similem fidem habeat, ex eodem Conc. sess. 22. de refor. c. 2. & si Episcopi Cardinales sint intra tres menses consecrati. c. 2. sess. 23. de refor. in eod. Conc. Ex Bulla demum Sixti V. loco cit. cum Nouella Iustiniani, requiritur, vt assumantur Cardinales ex clero, vel monasterio, non ex laicis, & prius sex mensibus, vel saltem tribus fuerit in sacris, ex Constit. 6. & 128. Nou. Iustin. & ex Bulla sanctissimi Sixti, & prius per annum clericus fuerit, & in habitu clericali incesserit; ex eius Bulla, vt refert Germon. lib. 2. de sacr. immun. cap. 4. num. 1.

Quo verò ad causam efficientem Cardinalium, *Papa solus potest creare Cardinales, vt eos deponere in consistorio.* Paris. de refig. ben. lib. 7. q. 11. Ioan. And. & Abb. in c. sanè. de quis creet, nempe solus Papa.

conu coning Fel. & Dec. in cap. 1. de constit. nec collegium Cardinalium sede vacante potest Cardinalem creare, vt dicit glo. in clem. ne Romani. ver. potestatis. de elect. Card. Alex. in c. nullus. 79. dist. Manfred. decif. 386. licet eligere Papam possit, cum hoc nullam moram patiatur, id sic, & quia à Papa ei id non concessum legitur, & eo tẽpore collegium aliam facultatem non habet, quàm sit iure expressum: vt dixi supra in cap. de elect. Rom. Pont. Nec in creatione Cardinalium Papa consensum Cardinalium requirere tenetur, solus enim Papa id potest, vt dicunt Doct. supra cit. Concilium tamen generale necessitate exigente ex vsu vnum, vel duos Cardinales creare potest, vt dicit Iacobatus de Conc. lib. 6. art. q. 7. 1. Manfred. decif. 386. sed quia Concilium vim non habet nisi à Papa confirmetur, vt dixi tom. I. rr. de Cõc. idèò hoc casu sentirem requiri confirmationem Papæ, vt etiam requiritur in omnibus aliis actibus Concilij, & potest etiam Papa inuitum Cardinalem creare si iam sacris erat ordinibus initiatus, aliàs non, cum Cardinalatus officium, vel dignitas ordinem sacrum requirat, quem suscipere nemo inuitus cogi debet. arg. l. si quis sacerdotium. ff. de mun. & hon. poterit tamẽ priuari beneficiis, quæ habet si id non acceptet. c. quæris. de rt. & qual. Abb. in c. & si vnanimiter. de postul. præl. tradit Cucch. de card. nu. 15. Ex lib. verò eorẽm. sect. 8. c. 1. 2. 3. & 4. in Cardinalium creatione is ordo seruatur, vt in primo Consistorio Papa narret causas, quæ eum mouent ad Cardinales creando, & si maior pars collegij

collegij in eius venit sententiam, post agitur de numero creatorum, & monentur cardinales, vt de personis eligendis cogitent. Tum in alio die consistorium habeatur in quo nomina promouendorum significantur, & mittatur ad infirmos cardinales pro eorum votis sciendis, nec Papa nisi de consensu maioris partis collegij, novos cardinales creet, licet, vt supra, sine illis, eos creare possit, cum cardinales Papæ assistant per modum ministerij, & non limitationem potestatis. Paleot. de sacro consist. p. 4. q. 1. & par. 1. q. 3. art. 2.

8
Cardinales
qua forma
& tempore
creentur.

Quo ad tertium, licet Papa in creatione cardinalium, sicut nullius assensum, sic nullam formam seruare præcisè teneatur, attamen ea forma, & iure, & vsu est recepta, vt Cardinales honestandi ordinis gratia galero rubro vtantur, ex Decreto Innoc. III. & in super vtentur birreto rubro, & vehiculo per urbem ueherentur, vt dicit Oldi. conf. 63. Fel. in c. cum te. col. 6. de re iud. Anan. in c. ad liberandam de Iudeis. quorum insignium, qualitatem, & modum, ac rationem assignat Manfr. tr. de card. c. 5. nec prius cardinalis plenum ius consequitur, quàm sibi à Papa galeri ferendi munus commissum sit, nisi Papa ei constitutioni deroget, vt statuit Eugenius III. vt dicit Ias. conf. 145. Fel. in c. eam te. de rescrip. & nouiter creatus iurat, honorem, & auctoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & D. N. Papæ, se conseruaturum, & aucturum, & post Papa ei galerum imponit, verbis positis in lib. 1. ceterum. sect. 8. c. 7. in fin. vt refert card. Paleot. de sac. consist. p. 1. q. 5. & tunc Papa dicitur aperire os nouo cardinali, cum mandat ei, vt in consilijs, & votis solum Deum præ oculis habeat idem Pal. p. 5. q. 1. in fin. & hodie ex Bulla prædicta Sixti V. 50. incip. Postquam verus, disponitur vt cardinales diaconi minores annis viginti duobus esse non possint, qui & ad ordines requisitos intra annum promoueantur, & quod cardinales ex omnibus nationibus creentur, & inter eos assumantur saltem quatuor magistrum in Theologia; & quod septuaginta tantum esse possint, videlicet Episcopi sex, presbyteri quinquaginta sex, diaconi decem, & quod cardinalis diaconorum prior, aut sequens in quarta vacatione Episcopatum promouendus est ad ecclesiam vacantem.

Mense Decembris creantur.

Quo verò ad tempus, in dicta Bulla decernitur, vt cardinales in diebus ieiuniorum Decembris tantum creentur, Papa tamen

tamen
suprà
vel Pa
nach
stand
nen
q. 2.
regul
Mart
aliqu
iuniu
cialia
ipso
bitus
tribu
obed
art. 2.
secu
Q
hon
tinis
& se
Cor
Pap
uerf
fias,
elec
alio
tur,
vel
uan
que
suo
nes
pro
cul
pac
ac
Hi
Ch
ab

tamen circa hæc dispensat iuxta eius prudentiam, cum sit *tur Cardinales* supra ius, & creatur sub verbis, vt in cœremoniali Romano, *nales.* vel Põficali, & eligi possunt etiam regulares professi monachi, vel canonici regulares, qui recuperabant ex hoc testandi facultatem, quam ex professione amiserant, disponendiq; de rebus suis, vt dicit Bart. tr. min. Mart. Laud. l. tr. q. 2. non tamen absoluuntur à custodiendis substantialibus regulæ suæ: vt dicit Bal. in auth. licentiam. C. de epif. & cle. Mart. Laud. tr. 2. q. 58. 59. Papa tamen cum eis dispensat in aliquibus, quæ pertinent ad obseruationem regulæ, vt in ieiuniis, vigilia, silentio, quæ in religione sunt annexa, & specialia, eaque non tenentur seruare, nisi quatenus valetudo ipsorum permittit, non tamen absoluuntur à delatione habitus religionis. arg. c. clerici. de vita, & hon. cler. nec in tribus substantialibus, cum illis distinguantur, scilicet obedientia, paupertate, & continentia: vt dicit Anch. q. 70. art. 1. & 4. & dispensatur secum quod transeant ad ecclesiam sæcularem.

Quò ad quartum, & primò, quò ad eorum dignitatem, honorem, & prærogatiuas, *maximè honoribus, & prærogatiuis potiuntur.* Primò enim, quia Cardinales loco consilij, & senatus Papæ inseruiunt, ideò eorum collegium sacrum Consistoriũ appellatur, qui semel in hebdomada, & quoties Papæ videtur in vnum conueniunt, vbi deciduntur controersie electorum ad Episcopales, Archiepiscopalesve ecclesias, & vbi ecclesia aliqua vacat, ibi discutitur ad quem eius electio spectet, vtrum ad Capitulum, ciuitatem, Regem, vel alios, & ibi ecclesiæ, quæ aliquibus conferuntur, præconizantur, & per id Consistoriorũ eliguntur Præpositi ad ecclesias, vel monasteria, quæ ex consuetudine Apostolicæ sedi referuntur, & consistorialia dicuntur. In hoc consistorio, quæque Prouincia, & Regularium congregatio, ac Reges habent suos Patres tutelares, qui Protectores dicuntur, qui electiones, & alias causas Prouinciæ sibi commissæ in Consistorio proponunt, & oppositoribus respondent, ibi quoque, quæ ad cultum diuinum, Christianam fidem, & Religionem, ad pacem, & salutem Christiani populi, & huiusmodi graua, ac conseruatio patrimonij Ecclesiæ Romanæ, tractantur. Hic etiam senatus, cum Papa mortuus est, Rempubicam Christianam regit, rerum difficultatibus cõsultat, donec alius ab eis Pontifex creatus fuerit, modo quo in cap. de elect.

9
Cardinaliũ
dignitas, po-
restas, &
prærogati-
ua qua.

Rom. Pont. nec à sententia collegij Cardinalium datur appellatio, vt dicit Manfred. decif. 3. & Matr. Laud. de Card. 2. tr. q. 66. & etiam famæ potest restituerè, vt dicit Innoc. in c. cum te. de re iud. & etiam congregare Concilium si Papa negligat, vt dicit Cucch. loco citat. nu. 39. cum seq. & hæc etiam Papa viuente, quod vltimum intelligerè, vbi periculum sit in mora, aliàs ecclesia periclitaretur, vel Papa eam scandalizaret, modo quod dixi supra, cap. præced. ad. h. quod tamen Concilium non esset legitimum, nisi à Papa confirmetur, & alia potest collegium hoc, quæ loco prædicto exposui. Secundo, deueniendo ad Cardinales particulariter, Cardinales in ecclesijs suorum titularum habet iurisdictione Episcopale, licet Episcopi nõ sint, vt dicit Card. clem. ne Romani. q. 3. nu. 4. de elect. Abb. & alij in c. his quæ. de maiorit. & obed. Vnde possunt vti in singulis Pontificijs, vt dicit Host. & Io. Andr. in c. 1. de suppl. negl. præl. & more Episcoporum solemniter benedicere, ac minores ordines conferre, iuxta prædictos, ac corrigere subditos, & excommunicare. Abb. in cap. his quæ, de maior. & beneficia in iis sita conferre, & etiam indultum eis conceditur in Episcopatibus, quæ retinent, vel dimittit, vt beneficia conferre possint in mensibus Papæ Paris. de resign. benefic. lib. 7. q. 12. possunt etiam beneficiorum suorum fructus absentes ab eis dum in Romana curia existunt percipere, cum Ecclesiæ Romanæ, quæ omnium est mater, seruientes, alijs etiam ecclesijs seruire videantur, & in illis residere: vt dicit Oldr. conf. 48. num. 1. quod & eorum familiaribus concessum est, vt idem dicit, & Card. in clem. 1. in princ. de celeb. Miss. Doct. in c. cum dilectus. de cler. nõ resid. Tertiò, priuilegiatur Cardinales, quod si quis eos offendat, excommunicationem, & alias pœnas grauissimas incurrit, de quibus in c. scelicis. de pœn. in 6. & incurrit etiam crimen læsæ Maiestatis. Anch. in d. c. 6. col. quod extenditur etiam ad Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Nuntios, & Legatos Papæ: ex Bulla cœnæ. Fallit si quis eos percutiat ad necessariam defensionem. gl. in c. si. de pœn. in 6. secundo, eas pœnas non incurrit verba tatum contumeliosa in eos proferens, sed mitiorem. Petrus à Plazza in epit. cau. crim. lib. 1. num. 27. nec etiam procedit dictæ pœnæ in conatu tantum. Nau. in Man. c. 27. nu. 50. Quarto, Cardinalis non potest recusari suspectus in iudicijs, nisi ex magna causa, quod scilicet grauis suspicionis causa adsit,

sine

sine ea
rius Ca
nem. d
Cucch
si abst
crede
pellari
fit à Pa
clem. 1.
cœtus
gener
cialis
ret. id
fit fau
lis car
sis: vt
Mano
nisi t
ment
non o
reuo
in c.
lij II
preh
in 6.
quid
d. præ
dunt
tem
dec
Papa
c. qu
talib
non
tus.
nisi
c. c
faci
cre
de
tra

sine ea enim non sufficeret, etiam quod agatur causa alterius Cardinalis: vt dicit Host. Io. And. Burr. in c. ad petitionem. de accus. Fel. in c. postremo. nu. 15. de appellat. vt dicit Cucch. loco cit. nu. 58. cum seq. qui tamen modestius faciet si abstineat à iudicando, vbi videt aliquam partem sibi non credere omnino, vt ibi dicit, cum ab eius sententia possit appellari, vt dicit Bal. in l. 1. ff. de offic. præf. præf. nisi causa sibi sit à Papa commissa appellatione remota, vt dicit Card. in clem. ne Romani. q. 3. nu. 4. de elect. à sententia verò totius cœtus, non, vt suprâ. Quintò, priuilegiatur Cardinales, vt in generali dispositione non cõprehendantur, nisi de eis specialis mentio fiat: vt dicit Felin. & Anch. in c. eos. in fi. de hæret. idẽ Fel. in c. quod super his. de fide instrum. nisi dispositio sit fauorabilis, quia sic etiã eos comprehendit, vnde in regulis cancellarię cõprehenduntur in fauorabilibus, nõ in odiosis: vt dicit Gom. reg. de valor. expr. q. 1. & in procem. reg. q. 6. Mand. reg. de infirm. q. 2. Manfr. decis. 184. 190. & seq. & 199. nisi tales, & tam efficaces clausulæ apponantur, vt specialis mentionis vim habeant, vt dicit Gom. in procem. reg. Vnde non cõprehenduntur in constitutione Bonifacij, qua gratiæ reuocati fuer. c. si. de cõcess. præb. in 6. not. Io. And. & Mon. in c. 1. 10. tit. in Nou. Manfr. q. 185. nec in constitutione Iulij II. de spoliis, nec in generali excommunicatione comprehenduntur, vt not. in c. quia periculosum. de sent. excom. in 6. Mart. Laud. de Card. q. 62. vnde nec soluunt curiæ aliquid pro Bullis beneficiorum, vel pensionum: vt dicit Gom. d. præfat. de reg. val. expr. & Manfr. decis. 199. Comprehenduntur tamen in constitutione bonum publicum, & salutem æternam spectante: vt dicit Gom. reg. de infirm. q. 3. decis. 200. Sextò, Cardinali creditur testanti sibi aliquid à Papa viuæ vocis oraculo mandatum, vt dicit Abb. & Fel. in c. quod super his. de fide instru. vt quod restituat aliquẽ naturalibus, si tamen de magno alicuius præiudicio agatur, ei non creditur, vt ibi dicit Fel. Dec. conf. 463. & in c. constitutus. de appell. nõ creditur tamen ei se asserenti esse legatum, nisi literis ostensis, vt dicit Abb. & Fel. loco prædicto. & in c. cum in iure. de offi. deleg. nisi esset in curia vbi veritas facîle haberi posset, vt ibi dicunt: Cardinali tamen legato creditur etiam in præiudicium alterius: vt dicit Andr. Sic. tr. de Card. legato, q. 1. & si Cardinalis aliquid dicit etiam extra iudicium non leuem faciet præsumptionem, si tamen

vt testis examinatur iurare debet ad hoc vt fidem faciat: vt dicit glo. Innoc. & Abb. in c. cum olim. 1. de priuileg. Fel. d. c. quod super his. Septimò, hoc magno priuilegio fruuntur, vt si obuiam fiant ducto ad supplicium, pileo suo capiti eius imposito, impunitatem eius delicti illi impetrant, idq; est consuetudine introductum, vt dicit Fel. in cap. querenti. de offic. deleg. Barbat. tr. de Card. q. 9. col. 1. quod tamen per substatutum non potest exercere, vt ibi dicit Barb. nec id suffragaretur in atrocioribus delictis, vt crimine falsi, læsæ Maiestatis, hæresis, prodicionis patriæ, & huiusmodi, vt dicit Cucch. d. tract. nu. 85. Octauo, Cardinales liberantur à patria potestate in his quæ ipsis sunt commodi, non ita tamen, vt amittant ius suorum hæredum, vt dicit Mart. Laud. tr. 2. q. 80. Vnde filij familias possunt testari de his quæ habebant antequam fierent Cardinales, vel quæ à coniunctis ad eos peruenerunt, & etiam de quæsitis industria sua: vt dicit Bal. & Salic. in auth. licentiam. C. de episc. & cler. Iul. Clar. §. testamentum. q. 27. & à Pontificibus solet eis concedi, vt de fructibus ex beneficiis quæsitis testari possint: vt ibi dicit Clar. & Host. de pœnit. in sum. §. cui confiteri. §. cui Cardinales. Dec. conf. 157. quæ tamen licentia factò primo testamento extinguitur: vt dicit Dec. conf. 512. Soc. Iun. conf. 89. lib. 1. & pariter mortuo concedente, testamento non factò: vt dicit Soc. loco prædicto. solet Papa etiam eis indulgere habentibus ecclesias Cathedrales, vel Abbantias, vt de omnibus beneficiis ad eorum collationes spectantibus disponat, qui tamen de his non disponant, quæ electione, vel præsentatione conferri solent, vel quæ aliis ordinariis sunt subiecta: vt dicit Egid. decif. 3. de priuileg. Mand. in reg. cancel. 19. q. 19. nu. 7. Nonò, Cardinalium etiam domibus hoc priuilegium conceditur, vt delinquentes à satellitibus inde ad carcerem, vel supplicium trahi non possint, vt Manfr. d. tract. de Card. q. 8. priuileg. 14. quod tamen priuilegium à Pontificibus sæpe reuocatur. Iidem etiam carcerem priuatum habere possunt, vt dicit Manfr. d. tract. c. 8. priuileg. 19. Decimò, maior numerus testium requiritur in condénatione Cardinalium, quàm aliorum, vt Episcopus Cardinalis non nisi septuaginta duobus testibus presbyter quadraginta quatuor, diaconus viginti octo, conuinci possit. c. præsul. vbi Card. Alex. 2. q. 5. Manfr. decif. 281. licet id forte hodie non seruetur, & uerius est eos duobus testibus conuinci, vt & Papam; Berous cum communi.

communi.
tuas. de
testes,
puniri
nalat.
Manfr.
Papa e
stittam
iuriam
sic si ca
cisa, Ca
quod i
dignita
decif. 3
eodem
45. &
rum ob
dato: c
Vltim
diction
lib. 3. c
37. 42.
gens;
Germ.
est ma
assess
pœnis
nerali
tur cer
plura b
rochia
Papæ a
vnicum
Conc. 7
sunt, &
uilegiu
c. 6. præ
tres, fili
Apost
lucis de
uerend

communi. in cap. at si clerici. num. 8. de iudic. Fel. in cap. per
 tuas. de maior. & obed. & saltem requirentur magis idonei
 testes, vt dicit Io. And. in c. licet. de testib. Nec conuinci, aut
 puniri potest Cardinalis de delictis commissis ante Cardi-
 nalatum. d. c. præful. 2. q. 5. Barb. tr. de Card. 2. q. num. 3. & 10.
 Manfr. decis. 281. Vndecimò, in signaturis, & iudiciis, cum
 Papa eis causis delegat, non solet apponere clausulam, vt ius-
 titiam facient, sed tantum, vt audiant & decident, ne eis ini-
 iuriam inferre videatur, vt dicit Gom. in compend. vtr. fig.
 sic si causa Cardinali semel sit commissa, nõ potest, ea inde-
 cisa, Cardinali inferiori nisi ex speciali Papæ mandato, etiam
 quòd is iudex esse desisset, committi, ob honorem qui illi
 dignitati defertur, vt dicit Gom. in sign. priuil. 8. nu. 48. Egid.
 decis. 37. Præterea mandata, quæ contra Cardinales fiunt ab
 eodem Papa signari solent vt idem d. in comp. vtr. fig. num.
 45. & Cardinalis à Papa delegatus potest alteri termino-
 rum obseruationes mandare, etiam sine Papæ speciali man-
 dato: cum alius id facere non possit, vt Egid. decis. 43. in fin.
 Vt etiam Cardinales maiores Episcopis sunt officio, & iuris-
 dictione, ab eis tamè appellatur. Germon. de sacror. immun.
 lib. 3. cap. 6. vbi etiam Cardinalium originem latè tradit. nu.
 37. 42. cum seq. ita vt Cardinalem obuium habens, vel tan-
 gens, vt supra, mortis pœnam effugiat, vt ibi latè probat
 Germon. & eos offendens sacrilegus est, & obiurgas item reus
 est maiestatis, cum sint filij, fratres, consiliarij, adiutores, &
 assessores Papæ, & proinde eos offendentes decem nouem
 pœnis subijciuntur, nec Cardinales comprehenduntur ge-
 nerali constitutione maximè pœnali, & odiosa, nec subdun-
 tur censuris generalibus, nisi de iis fiat specialis mentio, &
 plura beneficia possunt retinere, nec tenentur deseruire pa-
 rochiali quam retinent, cum excusentur à residentia, cum
 Papæ assistant, nec subduntur regulis cancellariæ, qui tamen
 vnicum beneficium in titulum residentiam requirens, ex
 Conc. Trid. retinere possunt; qui & iure militari testari pos-
 sunt, & succedere in feudis auitis & paternis, & trecentis pri-
 uilegijs donati sunt: vt dicit Germon. d. lib. 3. de sac. immun.
 c. 6. prædicta latè probans, cum dicantur orbis cardines, pa-
 tres, filij speciales, ecclesiæ columnæ, capita, lumina, stellæ,
 Apostolorum vicem gerentes, lucernæ ardentes, candelabra,
 lucis decoræ præstantes, & splendoris, diui, venerabiles, Re-
 uerendissimi, Maximi, Potentissimi, Principes, Religiosissimi,
 mi,

mi, Illustrēs, superillustrēs, Illustrissimī, Patriciis, Senatoribus, Proconsulibus, Præfecto Prætorio, ac Regibus similes, vt dicit Manfred. de card. tit. decif. 41. Germon. d. c. 6. nu. 70. & eis creditur nisi in præiudicium tertij. c. cum à nobis. de testib. Germ. de indult. §. præterquam. nu. 10. & Papa eis non præsumitur velle præiudicare, nisi exprimatur. idem d. ver. vt. Tibi. & conferunt beneficia vacantia in eorum titulis, vt sup. idem d. tract. §. tam ratione. num. 14. & proferre possunt excōmunicationes, suspensiones, interdicta, & alia quæ sunt iurisdictionis. Germ. ibi. nu. 18. & institutionē, ac destitutionem, vt ibi dicit nu. 19. & possunt ibi exercere per Episcopos ea quæ sunt ordinis Episcopalis, non tamen per se, nisi sint Episcopi. idem ibi nu. 22. nec iudicantur nisi à Papa. Host. & Io. And. in c. dilectus. 1. de præb. Germ. d. tr. §. Episcopus. nu. 8. & eximūtur à patria potestate, vt supra. idem d. tr. §. quod in Romanam nu. 4. & in eorum titulis habent iurisdictionem quasi Episcopalem, eius titulos, vt dioccesim administrantes in temporalibus, & spiritualibus. Germ. d. tract. §. tituli. vbi & omnes titulos Cardinalium enumerat, & quascunque ecclesias Pontificales obtinere possunt, ex dispensatione Papæ, cū alioqui in curia residere teneantur. idem d. tr. §. nec non quorumcunque. in princ. & sede vacante ius positium supplere possunt, & iis leges tunc subiacent. idem ibi d. tr. §. quod in Romanam. nu. 61. quod intelligerem in eis concessis specialiter, vt dixi cap. de elect. Papæ: & creditur Cardinali asserenti aliquem esse suum familiarem si de gratia expedienda agitur: secus si de beneficij collatione. idem d. tr. §. præterquam. num. 14. Is præterea si Episcopatum habeat indultum obtinere à Papa consuevit, vt omnia beneficia in eius diocesi vacantia conferre possit, vt supra. ex Papæ priuilegio generali, & speciali, etiam extra dioccesim, & Romæ existentes, licet ob reuerentiam, quam exhibet sanctissimo extra mœnia exire soleat. Germ. de indult. §. tibi quò ad vixeris. num. 75. de qua re latè, & eruditissime tractat Anastasius Germonius, vir eximie eruditionis in eius tract. de indul. Card. Sic si Cardinali alicui causa à Papa sit mandata, prius alicui Auditori commissa, statim, vt denunciauit Auditori causam illam sibi esse mandatam, eius manus ligat, licet ei non inhiuerit ne procederet, quod in aliis Auditoribus non procedit, nisi facta inhibitione. Rota decif. 24. in antiq.

Gom.

Gom.
iudice
denun
bet, vt
appe
hiber
tiq &
cum s
dinali
vbi Ca
uola t
sta, ve
incip
tentia
troni
credi
Fel. in
poris
quibus
tis ex
q. 27.
lium
intelli
omnia
cessa,
fidelit
præsta
c. anti
si Car
ctus si
tiscal
cimò,
sulcip
nali n
rentu
2. tr. q
tamer
liare,
rum t
dicit
Rom

Gom. d. compend. num. 48. e contra non solet Cardinali per iudicem appellationis ob reuerentiam inhiberi, sed tantum denunciari, & intimari, quæ intimatio vim inhibitionis habet, vt dicit Gom. loco cit. idque intelligitur etiam si iudex appellationis Cardinalis esset, cum Cardinalis Cardinali inhibere non solet. Rot. decis. vlt. de dolo & contum. in antiq. & decis. 658. & 711. Mandos. tr. de inhibit. q. 4. num. 13. cum seq. Similiter in pari causa, vel dubia, sententia pro Cardinali profertur: vt dicit Gom. loco cit. Manfr. decis. 278. sic vbi Cardinali causa mandatur appellatione remota, non frivola tantum, sed quæcunque appellatio verita censetur iusta, vel iniusta: vt dicit Gom. loco prædicto. Rom. in sing. incip. appellatione remota. Similiter si in instrumento sententiæ Cardinalis habeatur se acta vidisse, plena ei attestatiōi fides adhibetur, cum tamen inferioribus iudicibus id credi non soleat: vt dicit Innoc. in c. cum dilectus. de accus. Fel. in c. quoniam contra nu. 60. de probat. nisi breuitas temporis facias contrarium præsumi: dicit Cucch. d. tr. nu. 105. quibus & concedi solet à Papa, vt testentur de bonis quæsitis ex fructibus suorum beneficiorum. Clar. §. testamentum. q. 27. ver. sed an poterit: & sede vacante collegium Cardinalium repræsentat caput. Fel. in c. ex literis de constit. quod intelligerem in eis cōcessis, vt in Papa creando, &c. non aut omnia possunt, quæ Papa potest, sed tantū sibi per iura concessa, vt dixi cap. de Papæ electione. Vndecimò, iuramentum fidelitatis Papæ à Cardinalibus presbyteris, vel diaconis nō præstatur, sed tantum ab Episcopis: vt dicit Host. Io. And. in c. antiqua. de priuil. hodie verò omnes id iurāt. Duodecimò, si Cardinalis aliquid iuravit, & statuit, & postea Papa effectus sit, non tenetur illud seruare si sit contra dignitatē Pontificale: vt dicit Abb. in c. sicut nostris. de iureiur. Tertiodecimò, Cardinales debent per procuratores litem mouere, vel suscipere non autem iudicio ipsi interesse, licet causa criminali molestarentur, etiam si de hæresi, vel schismate accusarentur, vt d. Spec. tit. de actore. §. vnico. ver. itē illustri. Mart. 2. tr. q. 76. Barbat. 11. q. Basilic. 1. p. n. 10. Manfr. decis. 182. quod tamen vsu non seruatur. Decimoquartò, Cardinalium familiare, si delinquant non à Vicario Papæ, sed à Vicariis ipsorum Cardinalium suorum ex consuetudine coercentur, vt dicit Barbat. tr. de Card. q. 11. Basil. 1. nu. 10. Card. in clem. ne Roma de elect. nisi Papa deroget Cardinales præterea Papa

mortuo, ius principis habent, modo quo dixi in cap. de elect. quando actum est de Papæ electione. Card. Paleot. p. 5. q. 5. de sac. Consi. & statur in actibus eorum numero, non ponderi suffragiorum. idem d. p. q. 5.

10
*Cardinales
 quid agere
 debeant.*

Quod verò ad eorum officium spectat, Cardinales tenentur in suo titulo residere in vrb. c. 2. vbi Abb. de cler. non resid. not. Abb. in c. ex gestis. de cler. non resid. Vnde in Conc. Lateran. can. 6. statuitur, vt omnes Cardinales in Romana curia resideant, & qui sunt absentes, si intra Italiam intra sex menses, si extra infra annum à die publicationis illius constitutionis reuertantur, aliàs fructus beneficiorum, & omnia emolumenta amittant, & Cardinalis absens non habet suffragium, excepta electione Cardinalium, & Papæ, modo tunc sint in conclauis, vel ægri Primo casu Card. Pal. de sac. Consi. p. 5. q. 10. qui tamē absens si sit in vrb. tenetur subscribere negotia à maiori parte collegij approbato, & Bullis, ex consuet. Sixti V. 4. Jul. 1586. Secundò, tenentur Papæ assistere, nec à curia discedere, cum eorum tituli ita vicini sint, vt vtrumque possint, peragere, cum omnes tituli Cardinalium, præter Episcopatus sint in vrb. & Episcopatus non longè à curia distent, & seruiens Papæ, intelligatur in eo residere, vt supra est dictum, & idèò Cardinales à curia discedere non debent nisi venia discedendi à Papa impetrata, licet Episcopatum haberent à titulo suo separatim. c. bonæ. vbi Abb. de postul. prælat. Mandos. reg. 79. 3. num. 7. & 8. qui & abesse à congregationibus nisi ex necessitate non debent, vt dicit Paleot. de sac. Consi. p. 5. q. 11. qui & Consistorio adesse tenentur in conscientia, vt d. idem d. p. q. 8. qui & interrogati in actibus publicis suam sententiam dicere debent, etiam si sint adulescentes: idem parte 1. q. 6. & p. 3. & q. 4. & ibi docet quomodo iuniores responderi debeant; qui & clara voce sententiam pronunciare debent: idem p. 4. q. 11. & p. 5. q. 3. Non tamen omnes tenentur iure saltem diuino Papæ assistere, cum aliqui ad legationes mittantur. Ex quo fit vt liceat Episcopatum disunctum cum Cardinalatu retinere, vt dicit Host. Io. And. Butr. in c. ecclesia vestra. de elect. Barbat. de Card. q. fin. & est communis opinio, & multo magis de aliis beneficiis dicendum est, idque sine Episcopatus ad Cardinalatum assumatur, vel e conuerso Cardinali Episcopatus adiungatur, is tamen in Episcopatu residere tenebitur, vt habetur in c. 1. de reform. sess. 23. in Tr. Conc. etiam Cardinales in suis Episcopatibus

patibus
 num ec
 poterit
 vniuers
 reside
 Cardin
 intellig
 test reti
 tione o
 Cardin
 perdit p
 licet Ab
 de Card
 perdat
 secum i
 retiner
 titulos
 in eccl
 licet id
 mitti, v
 prus, v
 sit, per
 xime si
 facile
 ferre p
 signibu
 iulmo
 conus
 ri, Epi
 postula
 sæpè E
 Cardin
 suffici
 not. Sc
 tem iu
 nec fir
 Mona
 de sac
 tia rel
 sione
 flere,

patibus residere teneri, nisi Pontifici Maximo ob maius bonum ecclesie, aliud videatur; cum eo enim tunc dispensare poterit, vt in Episcopatu non resideant ob bonum ecclesie vniuersalibus, quod particularibus præponi debet. d. c. cum residens in curia, in suis titulis, & diocesi residere censetur Cardinalis. Germ. de indult. §. volumus autem. num. 15. quod intelligitur nisi sit Episcopus Cardinalis, quia tunc non potest retinere duos titulos Episcopales, nisi ex Papæ dispensatione ob maximam causam, & ideo presbyter, vel diaconus Cardinalis per dignitatem, vel officium Cardinalatus non perdit priora beneficia, vt not. prædicti in d. c. ecclesia vestra. licet Abb. de curatis, & dignitatibus, ibi contrarium sentiat, de Cardinali verò Episcopo sententiam cum Abbate ibi quod perdat omnia beneficia ante habita etiam non curata, nisi secum sit dispensatum: sentirem etiam nõ expedire aliquem retinere Episcopatum cum Cardinalatu ob repugnantiam titulorum, quod vnum requirat residentiam in curia, aliud in ecclesia propria, vt sentit Sor. de iust. & iure. lib. 10. q. 3. licet id verum non sentiam, & ex causa posse etiam id permitti, vt quia insignis Episcopus ad Cardinalatum sit assumptus, vt decentius ex redditibus Episcopatus sustentari possit, permittendo vt illum cum Cardinalatu retineat, & maximè si sit in Italia, & multum proficiat in ecclesia sua, & faciliè Romam ad subueniendum sedi Apostolicæ se transferre possit, quod & vsu docente factum esse cernitur in insignibus Episcopis, & Cardinalibus Paleoto, Valerio, & huiusmodi. Ex quibus etiam sequitur, quod presbyter, vel diaconus Cardinalis debet eligi ad Episcopatum, non postulari, Episcopus verò Cardinalis ad alium Episcopatum debet postulari, vt not. in d. cap. ecclesia vestra. de elect. solet tamen sæpè Episcopatus non in titulum, sed in administrationem Cardinalibus commendari, sed id non semper seruatur, nec sufficit ad excusandum Cardinalem à residentia. d. cap. 1. & not. Sor. loco cit. Tenentur etiam Cardinales Papæ fidelitatem iurare. Germ. de indult. §. quod tu Romanam. num. 44. nec sine eius licentia testari possunt. idem ibi num. 18. & si Monachi ante fuerint habitum non mutant, vt dicit Germ. de sac. immun. lib. 3. c. 4. nu. 63. cum habitus sit de substantia religionis, hodie tamen vtuntur pileo rubeo, ex concessione Gregorij XIII. Tenentur pariter Cardinales Papæ assistere, & illum in Reipublicæ Christianæ administratione

ope, & consilio iuuare, qui pariter debent confiteri peccata sua in sacramento pœnitentiæ pœnitentiariæ maiori, seu etiam ipsi Papæ si in curia adsint, si verò in legatione sint, possunt sibi confessorem eligere, vt dicit Host. in sum. de pœnit. §. cui confitendum. ver. cui. & habetur infra in tract. Sacram. Pœnit. Familiares verò eorum eidem pœnitentiario maiori, vel alteri, venia à Cardinali impetrata, peccata confiteri debent, vt dicit Host. loco prædicto. Mantr. q. 30. iidem etiam deberent illa attendere, quæ supra, ex D. Bern. sunt relata.

Quò ad quartum, dicendum est, Cardinales posse renunciare dignitati, vt dicit Marr. Lauden. tract. de Card. quæst. 115. si tamen Papa resignationem admittat, qui & inuitum cogere potest, vt Cardinalatum sumat, vt dicit Firm. in tract. de Episc. libro 2. 1. part. quæst. 29. & Cucch. d. tract. num. 116. potest etiam Cardinalis à Papa deponi etiam sine consilio collegij: vt dicit Abb. in cap. ex gestis. de cler. non residen. & dictum est supra tract. de Pontifice Summo, non autem decet totum collegium extingui, vt supra, hoc capit. est dictum.

II
Cardinales
qualiter pec
care possint.

Ex prædictis, iunctis his, quæ dicta sunt de electione Romani Pontificis, colligitur: primò, quòd Cardinales peccare possunt, primò, si eligant minus idoneum, vel ob passionem animi, vel ad aliorum preces, vel vt habeant personam sibi magis fauorabilem, & ex huiusmodi irrationabili causa, id enim est grauissimum peccatum. Secundò, si quis quærit indebitis viis eligi Papa per se, vel alios, quòd est ambitionis maximæ. argum. capit. principatus. 1. quæst. 1. Tertiò, si in consulendo Papæ non intendit vtilitatem populi Christiani, & bonum publicum, sed vtilitatem priuatam sui, vel alicuius domini temporalis ad quem afficitur, si tamen pura intentione, matura adhibita cõsideratione consulat, non peccat, licet damnum inde ecclesiæ eueniat. arg. cap. nullus. de regulis iuris. in 6. Quartò, si procurat beneficia ecclesiastica scienter indignis ob munera, preces, vel affectiones. cap. sunt nonnulli. 1. quæst. 1. Quintò, si quærit habere plura beneficia in commendam vltra indigentiam, cum sic aliis necessaria auferat. Sextò, si non prouidet diligenter curæ animarum ecclesiarum sibi commendatarum. Septimò, si aliis reuelat, quæ secretè in Consistorio tractantur, maximè si inde prouenire potest scandalum,

secus

secus
non
à Pa
frate
vel
caue
grau
uis,
Vnd
sui s
imp
quæ
nest
mili
bene
dent
nent
sibi
tem
larg
§. 1
de r
refig
Car

D

x
2
g
3
4
5

secus si cum persona fidei conferat consilij causa: sic enim non peccat. Octauò, si non iustè sententias super causis sibi à Papa commissis. cap. quatuor. 1. 1. quæst. 3. Nonò, si non fraternè admonet corrigendo defectus, quos videt in curia, vel aliis, ne cui displiceat, timore, vel negligentia. cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. Decimò, si suis non præbet bonum, & graue exemplum, sed fortè vacat ludis, venationibus, lasciuuis, & huiusmodi, cum scandalo ecclesiæ. cap. qualis. 8. q. 1. Vndecimò, si tenet nimiam familiam vltra conuenientiam sui status, & non curat vt sit honesta, à ludis, ebrietatibus, impudicijs, & huiusmodi, aliena, & quòd familiares non quærant munera, nec sint rixosi, & similia, sed modesti, honesti, & in vestitu simplices. Duodecimò, vt non teneat familiares ea intentione principali, vt ob seruitia procuret eis beneficia, quòd est simoniacum. Tertiodecimò, si non residet in suis titulis, vel in suis Episcopatibus si illos obtinent, & memores se esse patres pauperum, & Religiosorum sibi non thesaurizent, vel consanguineis vltra congruitatem, & indigentiam tribuant, sed pauperibus, & locis pijs largiantur: vt dicit Diuus Antoninus tertia part. tit. 2. 1. c. 2. §. 1. 1. potest demum Cardinalatui resignari. Franc. in cap. 1. de renunc. in 6. simpliciter tamen, non in fauorem. Paris. de resignat. benefic. libro 2. quæst. 1. num. 60. Et hæc de statu Cardinalium dixisse sufficiat.

DE STATV ILLV- STRISSIMI LEGATI.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatorum species quot, & qua qualibet.
- 2 Legati qui constitui soleant, & quibus iure competat legatio.
- 3 Legati de latere potestas quanta, & qua sint, qua possit, vel non.
- 4 Legati de latere officium quale sit.
- 5 Legationis potestas, vbi, & quando vigeat.

6 Legationis effectus quis fit.

7 Legati potestas, quando, & quibus casibus expiret.

M Legati, vt plurimum de cætu Cardinalium assumantur, ideò dicto in superioribus de Cardinalibus, congruo ordine sequitur dicendum de Legatis: in quo videndum primò, quot sint genera Legatorum, secundò, quis, & à quo mittatur, & qua forma: tertio, quid ad officium Legati spectet: quarto, quanta sit eius potestas, & dignitas, & quæ non possit: quinto, quibus in locis ea vti possit: sexto, quis sit effectus legationis: septimò, quomodo finiatur eius potestas, & officium.

I
Legatorum
species, quot,
& qua qua-
libet.

Quò ad primum, dicendum est, quòd tria sunt genera Legatorum, Laterales, constituti, nati: Lateralis dicitur, qui de latere Papæ mittitur etiam si non sit Cardinalis, vt si eius est officialis, capellanus, familiaris, vel etià extraneus, dummodo ab eo vniuersæ vocis oraculo mandatum susceperit, & tetigerit simbriam vestimenti eius, ad hoc vt sit priuilegiatus. c. si ergo. 8. q. 1. cap. quod in dubiis. de consec. eccles. vsus tamen curiæ Romanæ Legatos de latere vocat solos Cardinales. cap. volentes. de offic. leg. cum Papæ in consiliis, & arduis assistant. c. venerabili. de offi. iud. & censentur pars corporis Papæ. §. verum. 6. q. 1. & in locum senatorum successerint. c. ecclesia. 16. q. 1. & Cardinales sint sacerdotes Leuitici generis. cap. per venerabilem. §. rationibus. qui filij sint leg. Et hi Legati, vt ipse Papa sunt honorandi. cap. officij. de offic. legat. in 6. Constituti dicuntur, qui non emanant de latere, sed eis committitur legationis officium. c. placuit. 7. q. 1. qui sunt minoris autoritatis. c. volentes. de offic. leg. nil enim possunt extra suâ prouinciam, & hi sunt Nuntij Papæ missi ad Principes. Paris. de resign. ben. lib. 7. q. 13. Nati dicuntur, cum eorum dignitati, hoc officium est annexum, qui sunt magnæ autoritatis. c. 1. de offic. leg. & sic minores sunt Nuntij, magni nati, maximi laterales, qui excedunt etiam natum, in absolutione excommunicatorum: & quia eo presente, natus insigniis suis non vtitur. cap. volentes. de offic. leg. & in beneficiorum collationibus, & in procurationibus: vt dicit Spec. tit. de leg. in rubr.

2
Quò ad secundum, Legati de latere constitui solent soli
Legati qui Cardinales, nati non constituuntur, sed eorum dignitati, &
Archie

Archiepiscopatu ea dignitas est annexa, vt Cantuariensi, Remensi, Pisano Eboracensi, constituti à Papa quicumque clerici constitui possunt, licet solos Prælatos eligere ad id soleat, & hi Legati à solo Papa constituuntur, nec solent sine Cardinalium consilio mitti, licet id Papa possit. c. nouit. vbi Abb. de offic. leg. sede verò vacante collegium Cardinalium etiam inuitos mittere potest. Imol. in clem. ne Romani. de elect. & ij sunt mittendi, qui integritate, & prudentia alios præcellant, qui post aurum non currant, sed Christum sequantur, vulgum non spernant, sed doceant, diuitem non palpent, sed terreat, manus Principum non paueant, sed contemnant, & alijs præstent, de quibus ex Bern. dixi supra, tract. præced.

Quò ad tertium, ad eius officium spectat, tenere pacatam prouinciam, & purgare ab erroribus, tū fidei, tum morum, & delinquentes nisi resipiscant punire. c. 1. de offic. ord. pauperes fouere non grauare, ecclesias non spoliare, sed emendare, marsupia non exhaurire, sed crimina corrigere, & reuersi ad Papam non ditati, sed fatigati accedere, nec lætari quòd ex prouinciis sumptuosa quæque abstulerint, sed quòd pacem regnis reliquerint, legem barbaris, quietem monasteriis, ecclesijs ordinem, clericis disciplinam, Deo populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: vt dicit Bernar. de consid. ad Eugen. lib. 4. & alia de quibus. §. præcedenti. & Spec. d. tit. in princip. & præsertim exequi id ad quod à Papa præcipuè est destinatus, in prouincia sibi commissa leges statuere post depositum etiam officij vim habituras. c. fin. vbi Abb. eo. & etiam si sibi videtur expediens, prædecessorum suorum leges reuocare, de quærelis ad se delatis cognoscere, & eas etiam, si videtur alteri delegare, quorum tamen delegatorum iurisdicção simul cum Legati officio, extinguitur, nisi præmissa citatione sit perpetuata. d. c. fi. vbi gl. & Abb. & cū prouinciam est ingressurus, vel vrbem, Episcopum certum facere debet à quo solemniter apparatu est recipiendus, & Cathedralem, vel aliam primam ecclesiam inuifere debet. Spec. eo. §. superest, & Episcopo loci breue legationis ostenderet, maximè si id non sit notorium. Spec. loco prædicto. & vbi nascitur quæstio in interpretatione mandati, est facienda plena interpretatio, iis casibus exceptis, quæ in Legatum transire non solent. Spec. d. §. superest. num. 54.

3
Legati de
latere offi-
cium quale
sit.

4
Legati delatere dignitates, & potestas quanta, & qua sint qua possit, vel non.

Quò ad quartú, Legati maxima dignitate, & potestate, potiuntur, quod enim ad dignitatem spectat, Legati, vt vult Bal. in l. aliquando. ff. de offic. procons. Barbat. conf. 23. lib. 1. præferuntur dignitate Vicario Papæ, licet hoc alij non admittant, vt Andr. Sic in tract. de Legato: & si quis Legatos Apostolicos non admiserit, vel eis impedimento fuerit in eorum officio, ipso facto excommunicationem incurrit, & regna ac terræ interdictum incurrit, dum in ea contumacia perseuerant. c. 1. de consuet. in extrau. communi. Inno. in c. ex parte. de elect. & Legatus potest aliis modis contra homines procedere suæ prouinciæ id facientes, si iniuria sit notoria, vt ibi dicit Inno. & habet iurisdictionem ordinariam in prouincia sibi credita, quæ Papa mortuo extinguitur. c. 2. eod. in 6. & ibi pro Pontifice est, & is honor ei debetur, qui & Papæ. c. cum venerabilis. de consuet. minus tamen quam ei, omnibus tamen maior. Germ. de indult. §. nos itaque. nu. 28. & si accedit ad aliquam urbem prouinciæ, iubente Episcopo clerus illi obuiam ire tenetur, nec etiam exempti à iurisdictione Episcopi excusantur. c. nimis. de excessib. prælat. cum ibi not. & ei obediendum est, vt Papæ. c. si abbatem. vbi Doct. de elect. in 6. & contumaces in obediendo excommunicantur. c. valde. cum seq. 94. dist. & dum in itinere procedit potest populo benedicere signo crucis, & solemnem benedictionem facere, dummodo Episcopus sit, si tamen locus sit interdictus id facere non potest præsentibus interdictis, vt dicit Paul. in clem. si Archiepiscopo. de priuileg. Præterea Episcopi quiq; tenentur eum ad se diuertentem honorificè excipere, ministratis ei necessariis, dum moratur in prouincia, & ad eam accedit, vel recedit, pro modo facultatum, & modestia ecclesiastica, quod & Episcopi in consecratione accipienda iurant. c. ego. de iurciur. c. cum instantia. de censib. vbi gl. & dixi in tract. de Episcopo. cap. de Visit. ad fi. nec vlla præscriptio prodest, quominus id quiq; Episcopi erga Legatos præstare teneantur. d. c. cum instantia. & c. accedentes. de præscript. Præterea, dum in legatione est, non potest conueniri de contractibus ante factis, vt dicit Spec. de Leg. nu. 53. Rot. decif. 617. Vltèrius Legatus egressus urbem accipit insignia legationis, quam ingressus ea deponit, quæ sunt, equus albus, frænum & calcaria inaurata, & vestes rubræ. Spec. loco prædicto. Abb. in c. 1. vt lite pend. Præterea præsentè Legato Episcopi insignibus consuetis eo absente non

non v
 chettu
 prædi
 natis
 priu
 uinci
 gredi
 ducit
 gatus
 tra pr
 ingre
 te co
 lente
 nu. 4
 fitare
 ver. f
 c. 1. d
 ua fr
 glo.
 Q
 ftas,
 nere
 cedo
 con
 cho
 cui
 pro
 vni
 stem
 per
 bus
 I
 pot
 in c
 pos
 pri
 tar
 cu
 ve
 tar
 de

non vtuntur, vnde mitras albas & simplices gestant, & rochetum tegunt alia veste. Spec. & Abb. locis prædictis. Et prædicta omnia ferè cōmunia sunt omnibus Legatis etiam natis, vel constitutis. Legatus verò de latere præterea in priuilegij, & potestatis, vel prææminentie signum in prouincia sibi decreta crucem ante se ferri facit, & vbis ingrediens sub baldachino suscipitur, & sub eo domum ducitur. Staphil. titul. de Legato. ver. qualis debet esse Legatus, quam crucem ante se ferri iubere potest etiam extra prouinciã, donec urbem, vel eius contentia non erit ingressus, vt dicit Cucch. de Legato. nu. 61. Præterea presente eo omnium Legatorum iurisdictiones cessant. cap. volentes. vbi Host. de offic. leg. Staphil. de Legato, in princ. nu. 4. & habet etiam iurisdictionem in exemptos, & eos visitare potest. glo. in c. 1. de verb. sig. in 6. Spec. d. tit. de Legat. ver. sequitur videre. nu. 16. quod aliis Legatis non licet. gl. in c. 1. de offic. leg. Iure etiam gentium Legati hac prærogatiua fruuntur, vt ab aliquo lædi non possint. c. ius gentium. vbi glo. dist. 6.

Quo verò ad potestatem, maxima est Legatorum potestas, probabile enim est eos etiam extra prouinciã decernere edictum illud quòd electionem, vel institutionem præcedere debet, dūmodo edicti executio in locum prouinciæ conferatur, & resignationem beneficij admittere, & monacho licentiam dare ad aliud monasterium transeundi. c. fin. cum ibi not. de elect. in 6. Et præfici possunt etiam pluribus prouinciis, & si pluribus prouinciis præfectus quis sit, potest vnius prouinciæ negotia etiam fori contentiosi in alia existens, expedire, vt dicit Cucch. d. tit. nu. 42. 43. & 44. & alia peragere, de quibus supra est dictum communia esse omnibus Legatis.

Legatus verò de latere, vltierus, multis prærogatiuis, & potestatibus fruitur: primò enim, eam iurisdictionem habet in exemptos, quam & Episcopus habet, vt scilicet denunciare possit exemplum notoriè excommunicatum, not. in c. 1. de priuileg. in 6. & statuere ei delinquenti tempus ad se præsentandum superiori: vt dicit Staphil. de pot. Leg. num. 11. Secundò, potest vacatura beneficia suæ potestati reservare, ita vt de illis nemo disponere possit. cap. 3. & 4. de offic. leg. sic tamen vt ea reservatio non duplicetur, & dum illa pendet, aliam in ea ecclesia, vel diocesi reservationem non fa-

ciat. c. præfenti. de offic. leg. in 6. qua tamen finita aliam facere poterit, dummodo primæ quæ effectum est sortita, mentionem faciat. gl. in d. c. præfentis & si ecclesia non est collegiata, in qua plura sint beneficia diuersis collatoribus subdita, poterit in ea plures reservationes facere, & beneficia conferre, quæ Legati inferiores facere nequeunt. c. i. de offic. leg. in 6. non potest tamen promittere, vel conferre beneficia vacatura, quæve sunt de patronatu laicorum illis inuitis. c. cum dilectus. de iure patr. quæ verò sunt patronatus clericorum conferre potest, & clericorum simul ac laicorum, cum sic censeantur ecclesiastica, vt dixi tract. de Iure Patr. & illa in quibus laici magis ex consuetudine, vel præscriptione, quàm ex fundatione, constructione, vel dotatione ius habet, vt dicit Cucch. d. tr. nu. 78. quod ego intelligerem si nil aliud colligitur, quàm præscriptio, si verò fundatio esset præsumpta ex præscriptione in antiquis, secus esset, quia sic laici retraherentur à fundatione ecclesiarum, vt dixi tr. de Iure Patr. & potest etiam confirmare electiones Episcoporum, Archiepiscoporum, & exemptorum in prouincia sibi decreta. c. si Abbatem. de elect. in 6. D. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. §. 1. Tertio, potest beneficia deuoluta ad sedem Apostolicam conferre, non tamen ea quæ reseruata sunt sedi Apostolicæ. Franch. in c. si Abbatem. de elect. in 6. cum Legatus id non possit, quod Papa sibi reseruat, vt absolutionem excommunicati, vel ius concedendi licentiam alienandi rem ecclesiasticam, nisi specialiter id sibi concedatur. Gem. in d. c. si Abbatem, quo casu cum id habet Legatus specialiter, debet dicere se facere autoritate sedis Apostolicæ, quæ verò facit virtute generali suæ legationis, non tenetur dicere se facere autoritate Papæ: vt dicit Staphil. de pot. Leg. nu. 11. non tamen potest ecclesias collegiatas conferre, sibi reseruare, vel commendare. cap. pen. de offic. leg. in 6. nec maiores dignitates in Cathedralibus post Pontificales, vel principales in collegiatis. c. deliberatione. de offi. leg. in 6. nec ecclesias Cathedralis regulares, vel collegiatas, nec dignitates electiuas, aut specialiter, vel generaliter Papæ reseruata. d. c. Germ. de indult. §. ac beneficia. nu. 3. & §. ne irritum. nu. 47. Gem. in c. si cui nulla. de præb. in 6. Quarto, potest in prouincia commissa facere quicquid potest loci ordinarius, etiam si Patriarcha esset. Spec. d. tit. §. nunc ostendendum. ver. præmissio; siue id possit iure, siue consuetudine, vt dicit Staphil.

loco prædicto. nu. 16. quæ tamen potestas, vt præiudicatiua ordinariis in dubio est potius arctanda, quàm amplianda. gl. in clem. si. de offic. ord. Quintò, potest conferre beneficia vacantia in sua prouincia, licet eorum collatio spectaret ad clericos extra eam existentes, cum attendatur in collationibus locus beneficij. clem. 1. vbi gl. de suppl. negl. præl. c. fanè. c. si. de foro cõpet. ratione rei ibi sitæ, dictis iuribus, quæ beneficia, & alia conferre poterit, etiam Nuntius, cum potestate Legati de latere, qui & habet & alia priuilegia Legati de latere. Dec. conf. 128. Paris. conf. 17. lib. 4. Sextò, potest vnire eas ecclesias prouinciæ, quas conferre potest, dummodo non sint de patronatu laicorum sine eorum consensu. gl. in c. nobis. c. dilectus. de iure patr. & ibi Doct. & dummodo non priuet ordinarij obedientia, subiectione, correctione, & iurisdictione, quã ante in ecclesia habebat, licet ex vnione possit eum priuare collatione. Dec. in cap. si. de conf. vtil. Rot. decil. 459. in antiq. Septimò, potest ecclesiam, licet subiectam monasterio alterius prouinciæ, ex causa in conuentualem erigere, cum id possit & Episcopus cap. constitut. de relig. dom. c. dudum. de rebus eccl. non alien. in 6. & Legatus sit Episcopus exemptorum. c. Abbatem. de elect. in 6. c. si autem. de priuil. in 6. Octauò, potest concedere Abbati in Episcopum electo, vt transeat ad ipsum Episcopatum in sua prouincia. d. c. si Abbatem. vbi gl. & Doct. & confirmare electiones Archiepiscoporum, & exemptorum in prouincia sibi commissã, extra verò non. d. cap. si Abbatem. §. si. vbi gl. nisi ei nemo contradicat: nam tunc etiam extra prouinciam id potest, cum id sit voluntariæ iurisdictionis. gl. & Gem. in c. si. de elect. in 6. Alij verò legati etiam nullo contradicente in prouincia etiam id non possunt, nisi specialiter sibi committatur. d. c. si Abbatem. in fi. Ex regulis tamen Cancellariæ, quibus ecclesiæ Cathedralis, & aliæ, vel beneficia Papæ reseruantur, hodie id Legatus à latere non posset, vt dicit Staphil. de pot. Leg. nu. 54. Nonò, ad Legatum omiſſis medijs appellari potest. glo. in c. si. de offic. leg. Decimò, potest concedere, vt filij presbyterorum in ecclesia paterna immediatè succedat, quod alij Legati non possunt. gl. in c. fin. de fil. presb. Vndecimò, generaliter Legatus omnia potest, quæ Papa specialiter sibi non reseruat, & in eis dispensare. c. quod translationem. de offi. leg. & si Legatus à latere aliquod beneficium suæ collationi reseruat cum de-

creto irritante, etiam ignorantes ligabit. Host. & Io. And. in c. dilectus. de iure patr. licet alia opinio, vt favorabilior ordinariis sit magis æqua; vt dicit Cucch. d. tract. num. 104. Duodecimò, potest cum religiosis intra claustra existentibus dispensare his casibus, quibus eorum Abbas potest, & eorum regulas relaxare, exceptis tribus regulæ substantialibus. Spec. de leg. §. sunt quoque. ver. Abbas quoque. Tertio-decimò, potest absoluerè eos qui iniecerunt manus in clericos etiã exteros, etiam extra prouinciam morantes, alij verò Legati suæ prouinciæ homines, licet alibi excommunicationem incurrissent, dū ibi moratur absoluerè possunt, licet alibi excommunicationem contraxissent, & etiam non subditos si in prouincia excommunicationem incurrerint, dummodo non requiratur causæ cognitio, non autem eos qui nec in sua prouincia morantur, nec in ea deliquerunt, nec ei aliquo modo subditi sunt, nec sibi subditos, dum sunt extra prouinciam, licet accedat consensus ordinarij in cuius diocesi degunt. c. excommunicatus. vbi Abb. de offic. leg. Staphil. de pot. Leg. in abs. nu. 3. Legati verò nati prædictos excommunicatos absoluerè nequeunt, licet sibi subditi essent, & ibi habitarent, & ibi excommunicationem incurrerint, ne facilis sit via absolutioni. Abb. in d. cap. excommunicatus: & Legatus à latere id habet, potius ex præscriptione, quàm curis dispositione. Abb. in c. quod translatione. de offic. leg. Decimoquattò, cognoscere potest de crimine Episcopi minore depositione, & diffinire, ac eū carceri tradere, si verò sit dignū depositione poterit fortè pronunciare eum deponendum, sed non deponere, vt dicit Staphil. de potest. Leg. nu. 8. & 9. hodie tamen crederem id non licere, ex Cóc. Trid. sess. 24. c. 5. de reform. Decimoquintò, possunt Legati diocesanam, & prouincialem Synodū congregare. Host. in sum. de offi. leg. §. quid pertinet. Decimosextò, potest Legatus visitare prouinciam, & eius loca, & procuraciones, ea de causa, accipere. c. procuraciones. de censib. qui tamen in visitando deberet seruare formam ordinariis statutam. c. Romana. §. si. de censib. Cucch. d. tr. ru. 112. Decimosseptimò, Legatus cui data est facultas derogandi regulis tam editis, quàm edendis, derogare etiam regulæ de infirmis resignantibus, potest: vt ibi dicit Cucch. nu. 15. Decimo octauò, potest dispensare cū eo qui cum simonia beneficium obtinuit iure antiquo, non autem si simoniacè est ordinatus, quia id Papa solus

solus potest. Spec. de leg. §. nunc ostendendum. ver. 23. Decimonono, potest interpretari Papæ mandatū. c. 1. vbi Abb. & Innoc. de postul. præl. & ex causa ex æquitate procedere. c. si de transac. & in totam suam prouinciā ex causa interdictum ferre, vt dicit Boët. de legat. nu. 17. Vigesimo, potest interponere auctoritatem alienationi rei ecclesiasticæ. Spec. de legat. §. consequenter. ver. quid si. etiam quis promississet sine auctoritate Episcopi alienare, vel Prælati, quod intelligitur, quibus casibus Episcopus potest, vnde cum hodie id Papæ sit reseruatum. extrauag. cum detestabile. de rebus eccl. vbi illa constitutio est recepta, id nõ potest Legatus, nisi res celeritatem desideret. Spec. d. §. ver. cæterum. Vigesimo primo, potest pœnam augere vltra id quod ius commune statuit, modo ius eo non mutetur, & aliquos casus Papæ reseruare, quod tamen & Episcopus potest. gl. in clem. ne Romani. de elect. Host. & Io. And. in c. cum inhibito. de clandest. spons. aliās contra ius commune nil agere potest limitando, extendēdo, detrahendo, vel dispensando. d. clem. ne Romani. nisi in casibus expressis, & quò ad dispensationem, vbi non prohibetur, vt supra est dictum. Non potest tamen Legatus omnia præstare, quæ Papa potest, multa siquidem sunt quæ Legato etiam de latere non licent. Primò enim, non potest conferre beneficia hospitalia, nisi sint accessoria ecclesiæ quam cõtulit. gl. in clem. per literas. de præb. clem. quia contingit. de relig. dom. nec poterit sibi reseruare ecclesias collegiatis regulares, vel principales in Cathedrali post Pontificalem. c. deliberatione. de offic. leg. in 6. Nec Episcopos transferre, vel vnam Cathedralē alteri subijcere, nec duos Episcopatus vnire, vel vnum in duos pattire. c. nisi specialis. cum seq. extra eo. & hodie conceditur eis potestas limitata circa beneficia, vt conferre non possint ea nisi certæ summæ, qui tamé auctoritatē permutationibus præstāt. Paris. de relig. ben. lib. 7. q. 13. ad fi. Nec ordinare suos familiares sibi non subditos, nisi per triēnium secum morati sint, & beneficium actu eis conferat, cum id & Episcopis concedatur. ex Conc. Trid. sess. 23. c. 9. de refor. Tertio, non potest de cetera sua signare, per verbum fiat, nisi ex speciali cõmissione. Quarto, non potest contra ecclesiæ Romanæ leges dispensare. clem. ne Romani. de elect. ne ordinem iudicium auferre. Felin. in c. 1. ver. Legatus. de rescript. nec potest dicere, non obstantibus constitutionibus, &c. cum id Papæ, &

Principi

Principi summo tantum liceat. e. nouit. de appell. nec libellus coram eo oblatus vim habet litis contestatæ, nec perpetuat actum super qua est porrectus, nec cognoscit causam ordine iuris non seruato, nec sic eam delegat, nisi causa viciens sit. Spec. de leg. §. superest. col. 1. & potest etiam in causa recusari, vt suspectus, ex graui tamen causa. Host. & Butr. in c. ad petitionem. de accul. & omnia valent gesta post recufationem, nisi appelleretur si Legatus causam prosequatur: vt dicit Cucch. d. tract. num. 137. potest tamen Papa ei causam committere omni recufatione remota, vt ibi dicit nu. 138. qui tamen bene faciet si recufatus ex causa graui abstinere à iudicio. Quintò, non potest etiam interponere auctoritatem alienationi rei ecclesiasticæ, vbi prælatus iurasset Papa inconsulto se non alienaturum, vt supra est dictum. Sextò, non potest dispensare in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis matrimonium impredientibus. Innoc. in c. si. de transac. Papa tamen id solet ei in aliquibus casibus concedere. Septimò, non potest dispensare, vt quis retineat plura beneficia incompatibilia. Rot. decif. 286. in nou. in simplicibus verò id potest. not in c. de multa. de præben. solet tamen Papa id sibi specialiter concedere. Octauò, non potest illegitimos capaces facere beneficiorum, vel ordinum sacrorum, minorum enim potest, vt & Episcopus nisi id specialiter in primo casu sibi concedatur. gl. in c. 1. de fil. presb. in 6. Decimò, non potest dispensare contra Concilium generale. glo. in cap. cum dilecti. de elect. clem. 1. de præb. Undecimò, non potest se ingerere causæ alteri à Papa specialiter delegatæ, nisi vt sententiam iustam confirmet, vel exequatur. cap. 2. de offic. leg. Duodecimò, non potest alicui concedere, vt beneficia in manibus suis resignata conferat cui vult. c. deliberatione. eo. tit. nec valet collatio beneficij facta à Legato ei qui aliud beneficium habebat, de quo non fecit mentionē. c. si. eo. in 6. licet ordinarius id possit. clem. fin. de offic. ordin. & dixi infra tract. de Impetratione, quia ordinarius id præsumatur scire, nõ autem Legatus: & oportet quòd in specie, non in genere fiat mentio beneficij, quod ante habebat, & quando Legatus ob mandatum Apostolicum debet alicui beneficia conferre, ei conferre non potest, qui aliud sufficiens habebat, nisi id in literis exprimat, vel primum beneficium resignetur, & minus ei potest curatum dare qui aliud simile habebat, vel plura duobus beneficia:

licet

licet dictum esset eum conferre posse beneficia etiam habentibus. c. is cui. de præben. in 6. solet tamen id Legatis concedi, vt beneficia conferant idoneis qualiacunque, vel quæcunque habentibus. Tertio decimo, non potest se immiscere causæ quam cognoscendam susceperat, & derulit ad sedem Apostolicam sine noua commissione. c. licet. de offic. leg. nec in ea quam Episcopus prouinciæ iam cepit. cap. proposuit. de foro compet. nec in ea quæ alteri est delegata, etiam si is non præuenisset. c. studuisti. de offic. leg. nisi is esset delegatus ad vniuersitatem causarum. Staph. de pot. leg. num. 6. alij casus quibus legatus nil potest, sed Papæ referuntur, enumerantur à Spec. de leg. §. nunc ostendum. & traditi sunt supra, tract. de Summo Pont.

Quò ad quintum, ante ingressam prouinciam regulariter non potest de causa cognoscere, nisi infirmitate detineatur, & expediat vt alicui causam committat aliquam, potest tamen exercere ea quæ sunt voluntariæ, non contentiosæ iurisdictionis, etiam quâdo extra eam prouinciam est, & beneficia conferre, si non requiratur causæ cognitio, si enim requiritur, non potest nisi de consensu præsulis loci, nec potest excommunicare, nec exequi suam sententiam, si tamen præficiatur pluribus prouinciis potest causas vnius prouinciæ in alia tractare, vt dicit Holt. de leg. §. quando, & vbi Legatus, & alij casus, quibus Legatus potest aliquos actus extra prouinciam existens facere supra sunt enumerati.

Quò ad sextum, effectus legationis est, quòd id quòd Legatus ritè decreuerit, seruandum est, ac si Papa id decreuisset. Spec. d. tit. §. superest. num. 52. & eius constitutiones durant perpetuò, vt dicit D. Ant. 3. p. tit. 25. c. 13. §. 2. & si quid non ita firmum decreuit solet Papa conuincere. cap. ad petitionem. de accus. iniustam tamen eius sententiã reuocabit. cap. cum causa. de re iud. Valet etiam actum à Legato reuocato in publico consistorio, antequam id ad eum perueniat. cap. 1. ver. ex parte. de concess. præb. in 6. Et si iurisdictione Legati est prorogata sub nomine dignitatis transit in successorem: secus si nomine proprio, quia tunc in ipso prorogatio residet, licet legatione functo. Spec. d. §. quando. ad fi. si verò vtrumque est expressum, & dignitas & nomen, attenditur quòd prius est nominatū, vt dicit Cucch. d. tract. n. 163. cum seq. vlt. qd n. 179. nec deponit Legatus etiam reuocatus imperium, donec ingreditur portas vrbis, vt dicit Spec. d. §. n. 2.

Quò

5
Legationis
potestas vbi,
quâdo vi-
geat.

6
Legationis
effectus quis
sit.

7
Legati potestas quando, & quibus casibus expires.

Quò ad vltimum, dicendum est, quòd potestas, & officium Legati expirat morte, reuocatione, tempore, & causa, morte tam Legati, quàm mittentis, nisi sit missus non à Papa, sed à sede Apostolica, sic enim morte Papæ non extinguitur legatio, cum sedes Apostolica nunquam moriatur, vt dicit Spec. de leg. §. si. num. 4. nec etiam si causæ iam cœptæ sunt, sic enim morte mittentis non expirat, quò ad eas potestas Legati. cap. gratum. cap. relatum. de offic. deleg.

Reuocatione, si reuocetur ab eo qui eum misit. c. nouit. c. si. de offic. leg. quòd si aliquas causas delegasset ante egressum prouinciæ, & delegatus iudiciũ intentasset, potest tunc in ea procedere. Spec. de leg. §. I. licet ipse Legatus, vel eius auditor non possint prosequi causas tunc ab eis cœptas, sed verò vacante, collegium Cardinalium non potest Legatum reuocare, nisi ex graui causa, vt dicit ibi Spec. & censetur reuocatus eo ipso, quòd illuc alius Legatè mittitur, vt dicit Cald. in cap. tua. de offic. vicar. valent tamen gesta ab eo etiam post reuocationem, donec reuocatio ei sit denunciata, in dubio tamen præsumitur eam ignorare, etiam si sit facta in publico consistorio.

Tempore, cum lapsum est tempus ad quod est Legatus constitutus. Spec. tit. §. finitur.

Causa, cum, si est destinatus ad aliquam causam specialem, illa est expleta, non debet tamen inde discedere nisi licentia à Papa impetrata, nisi ad in literis contineatur, vt & euocatus à Papa è prouincia non debet illuc redire sine nouo mandato, licet, secus si ipse spontè discessisset, vt dicit ibi Spec. dummodo habuerit animum reuertendi. Renunciare tamen non potest Legatus legationi, cum debeat obedire mittenti, vt dicit ibi Spec. num. 4.

Hoc verò est speciale in Legato, quòd finito officio, ita erit honore afficiendus, vt dum in officio erat in memoriam dignitatis illius. Specul. dicto tit. §. fin.

DE STATV RE-
VERENDISSIMORVM PA-
TRIARCHARVM, PRIMA-
tum, & Archiepiscoporum.

S V M M A R I V M.

1. Patriarcha unde dicantur, & quare.
2. Patriarcha quot sint, eorum potestas, & prerogatiua.
3. Primates qui sint, & qua illorum potestas.
4. Archiepiscopi qui dicantur, à quo eligantur, & eorum prerogatiua.
5. Pallium, vt accipiat Archiepiscopus, quomodo, à quo, quando, & quis eius effectus.
6. Archiepiscopi prerogatiua, & potestas qua, & ad qua se extendat, vel non.

DICTO in superioribus de statu Papæ, Cardinalium, & Legatorum, quia Patriarchæ, & Archiepiscopi præcellunt simplices Episcopis, ideò congruè de eis dicendum sequitur, in quo notandum, quòd Patriarchæ græcè dicitur Primus, vel Princeps, seu honorabilior inter patres, vel inter primos, cum nomen patris non pertineat ad genitores tantum, sed etiam ad honorabiliores, vnde & à Romulo Senatores dicti sunt Patres, & eorum posterij Patrij, teste Liuius lib. 1. Dion. Halic. lib. 2. Vnde & Episcopi, qui præstant aliis autoritate in ecclesia Patres dicuntur. c. sexta synodus. 16. dist. c. si. 62. dist. & in sacris literis, qui doctrina ingenerant in nobis Dei cognitionem dicuntur Patres. 1. Cor. 4. ad Gal. 4. & sic Patriarchæ dicuntur, quasi summi Patrum, quia primum post Papam locum tenent. c. clericos. 21. dist. & sic distinguuntur Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, ex ep. 2. & 3. Anacl. & 4. Damasi.

Patriarchæ sunt quatuor, post Romanum Pontificem, qui & ipse Patriarcha est, Princeps enim est Patrum, & cap. totius ecclesiæ, vt dicit Isid. hist. anni 557. quos Nicolaus de Lira in cap. 4. Apoc. dicit: designari in figura sedentis in throno, & quatuor animalium existentium in circuitu. Hi verò sunt

I
Patriarcha
unde dicantur,
& quare.

2
Patriarcha
qui sint, eorū
potestas, &
prerogatiua.

sunt Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus, qui constituti fuere in Synodo Constantinopolitana vniuersali anno 383. & ibi decretum est Constantinopolitanum primum honorem habere post Papam, teste Teod. lib. 5. hist. c. 9. & habetur in cap. antiqua. de priuileg. cap. sancta Romana. eod. in extra. communi. §. 1. auth. de eccl. tit. & diffinitur in Bulla Eugenij III. incip. consentiente, anni 1439. pridie Non. Iul. decernente prædictum ordinem seruari deberet inter Patriarchas, cum ante Alexandrina ecclesia esset prior honore, & Antiochena prior tempore, & prima sedes Diui Petri, vbi & primum Discipuli Domini Christiani vocati sunt. cap. renouantes. 12. dist. cap. rogamus. 24. q. 1. cap. Beati Petrus, & Paulus. 2. quæst. 7. & Act. 11. quæ ciuitas Constantinopolitana, seu Bizantium ante dicta, & postea Constantinopolis à Cōstantino Imperatore, est in Thracia, teste Strabo lib. 1. & 7. Geograph. & primum condita fuit à Pausania Spartano, teste Iustino, ex Trogo lib. 4. Secūda sedes est Alexandrina, sic dicta à ciuitate Alexandria in Ægypto Aphricæ contigua, teste Mela. lib. 1. cap. 9. Tertia, Antiochena, ab Antiochia Syriæ regionis: quarta, Hierosolymitana, à Hierosolyma Iudeæ ciuitate dicta, quæ est totius Orientis clarissima, ob mortem, & sepulturam Christi. Hi Patriarchæ eliguntur à Papa, & ab eodem eligendo confirmantur, vel à Legato de latere, vt & ipsi qui exēpti sunt ab Archiepisc. c. scriptum. de elect. c. si Abbate de elect. in 6. *Sex præterea Patriarchæ extant ex priuilegio, vel consuetudine, scilicet Aquileiensis, Gradensis, Bituricensis, Cantuariensis, Toletanus, & Pisanus. Quorū duo tantū nomen Patriarchæ retinere, scilicet Aquileiensis, & Gradēsis, qui est Patriarcha Venetiārū, alij dicuntur Primates, vel Archiepisc. vt dicit Germ. lib. 3. de sacror. immūn. cap. 7. num. 1. cum seq. Hi Patriarchæ præpositi sunt maximis Imperiis, & Regnis, aliis Episcopis, & Archiepiscopis in illis regionibus constitutis præpositi, ad quos summa grauiorum negotiorum religionis deferretur. cap. prouincię. 99. dist. cap. vrbes. 80. dist. & dum in Concilio sunt habent quosdam Episcopos, qui non subduntur alicui Metropolitanō sibi adstantes, & accipiunt pallium à Romano Pontifice in signum plenitudinis potestatis, cui & tunc iurare tenentur fidelitatem, & obedientiam, & ipsi illud postea suis Suffraganeis Archiepiscopis largiuntur. cap. antiqua. de priuileg. ab eis recipientes*

pro se professionem canonicam, & pro ecclesia Romana
 sponſionem, de qua in d. cap. antiqua. Patriarchæ tamen
 Orientales non præbent pallium ſuis ſuffraganeis, niſi prius
 præſtito Papæ fidelitatis iuramento, & gaudent hoc priui-
 legio, vt crucem ante ſe vbique geſtari iubere poſſunt, præ-
 terquam in vrbe Roma, vel vbi Papa exiſtit, vel eius Lega-
 tus vtēs inſignibus ſedis Apoſtolica. d. cap. antiqua. Præterea
 ex omnibus prouinciis eorum iuriſdictioni ſubiectis, omiſ-
 ſis medijs ad eos appellari poteſt; ſaluis appellationibus ad
 ſedem Apoſtolicam interpoſitis, licet æquius ſit vt nõ omiſ-
 ſis medijs à ſententia Epifcopi ad Archiepiſcopum, non ad
 Patriarcham, recta appelletur. Io. And. Abb. & alij in d. c. an-
 tiqua. Præterea hi Patriarchæ illuſtres ſunt, & Regibus
 comparantur. Iaſ. in l. 1. ff. de officio eius. minores tamen
 ſunt Cardinalibus. Fel. in rubr. de maior. & Archiepiſcopi
 ſunt Patriarcharum ſuffraganei, & hi illorũ ordinarij, Abb.
 in d. cap. antiqua. vnde graua Archiepiſcopi ſine illis facere
 non poſſunt. Spec. tit. de diſpenſat. §. ſunt quoque. vnde ſine
 eo Archiepiſcopus nõ debet confirmare, vel conſecrare Epi-
 ſcopum. c. placet. vbi glo. 65. diſt. & Archiepiſcopus confir-
 matur à Primate, vel Patriarcha. c. quia igitur. diſt. 63. cum
 ibi not. non habet tamen poteſtatem Patriarcha in ſubditos
 Archiepiſcoporum, vt nec ipſi in ſubditos Suffraganeorum.
 Abb. in c. antiqua. de priuil. nec Patriarcha vllõ priuilegio
 præ cæteris Epifcopis potitur præter id quod iure commu-
 ni, vel conſuetudine habetur. cap. duo ſimul de offi. ord. Nec
 ex negligentia Archiepiſcopi in conferendo beneficia ſit de-
 uolutio ad Patriarcham, ſed ad Papam. Imol. in clem. ſi de
 beneficio. de præben.

Quo verò ad Primates, ij quodammodo dici poſſunt Pa-
 triarchæ. cap. 1. 2. & 3. 99. diſt. cap. conquæſtus. 9. quæſt. 3.
 differunt tamen ab eis, quia plures quatuor ſunt, & alibi
 ſedem habent, quàm vbi Patriarchæ, & iis ſunt inferiores,
 & regulariter præſunt tribus Archiepiſcopis, vt & Reges tri-
 bus Ducibus, vnde & Regibus cõparantur. Spec. in procem.
 re. dini. offic. col. 4. à quibus Archiepiſcopis ad ipſos appel-
 latur. cap. 1. 99. diſtinct. vt ſunt in Italia Patriarcha Graden-
 ſis, vel Venerus, & Bituricenſis, in Germania Magdeburgen-
 ſis, in Hiſpania Toletanus, in Anglia Eboracenſis, in Pan-
 nonia Strigonenſis, & in Gallia Lugdunenſis: vt dicit Boër.
 tr. de ord. grad.

³
*Primates
 qui ſunt, &
 qua illorũ
 poteſtas qui
 & Patriar-
 cha dicuntur.*

4
Archiepiscopi qui dicantur, à quo eligantur, & eorum prerogatiua.

Quo verò ad Archiepiscopos, qui dicuntur Archiepiscopi, quasi summi Episcoporum, vel Metropolitanani à mensura ciuitatum, quia decem, vel vndecim ciuitates sub se debent habere. c. scitote. 16. q. 3. gl. in cap. clericos. 2. 1. dist. & 7. q. 3. per tot. sunt minores Primatibus, sed maiores Episcopis, qui his subesse debent, vt supra decem, vel vndecim Episcopos, qui numerus non minor prouinciam efficit. c. scitote. 6. quæst. 2. Eligitur autè Archiepiscopus ab Episcopis prouinciæ conuenientibus in Ecclesia Metropolitana ex clericorum, & ciuium consensu. cap. Metropolitano. 63. dist. c. qui in aliquo. 35. dist. & hoc vbi viget consuetudo, quòd ab iis eligatur, nam ex regulis Cancellariæ Papa eius sibi electionem reservat, electus confirmatur à Patriarcha, vel Primatè, & si ab iis est exemptus, à Papa. c. bonæ. cap. nihil. de elect. Inde consecratur, & vngitur. c. 1. de sacra vnct. à tribus scilicet Episcopis, vt est decretum in Trid. Conc. sess. 23. cap. 2. & 5. 65. dist.

5
Pallium vt accipiat Archiepiscopus, quomodo, à quo, quãdo, & quis eius effectus.

si iis subest, aliàs Papæ, & pallium accipit ab altero eorum in signum plenitudinis potestatis, sine quo ea quæ sunt propria Archiepiscoporum munera exercere non potest, nec ea quæ sunt ordinis Episcopalis, vnde sine eo non potest Concilium prouinciale conuocare, nec Episcopos consecrare, quæ sunt propria Archiepiscoporum, sed nec Christma consecrare, Basilicas dedicare, clericosve ordinare, nec virgines consecrare. Abb. in c. 1. de transl. episc. c. nisi specialis. de auth. & vsu pallij. cap. quod sicut. c. significasti. de elect. & eo vti potest. Archiepiscopus in tota prouincia, etiam in locis exemptis, nec retardatur pallium ob criminum obiectionem, nisi obijciens opposita vera esse iuramento affirmet. Germ. lib. 3. de sacr. immun. c. 7. nu. 24. cum seq. non tamen est necessarium, vt in iis illo actu vtantur, sat enim est vt illis traditum sit, licet minus rectè faciant, si sine illo prædicta præstent. d. c. nisi specialis. Est autem pallium ornamentum Patriarcharum, Archiepiscoporum, & quandoque Episcoporum de corpore Beati Petri sumptum plenitudinem Põrificialis officij cõferens, humeros & pectus ad modum stolæ ambiens ante pectus pendens, cruces nigras intextas habens alia ornamenta supertergens: vt not. in rubr. de auth. & vsu pallij, quæ ornamenta gerit Papa, & prædicti, & etiam Episcopi quandoque ex priuilegio Apostolico, vt Episcopus Ticini. Papa verò semper & vbique in Missarum solemnibus vti potest pallio,

pallio, cum solus habeat plenam potestatem administrationis ecclesiasticæ. cap. ad honorem. de auth. & usu pallij. Alij cum non in plenitudinem potestatis, sed in partem sollicitudinis sint vocati, non semper & vbique, sed in ecclesia tantum, in qua iurisdictionem accepere, eo vtuntur, nec extra prouinciam etiam ex consuetudine eo vti possunt. c. ex tuarum. eod. Primas etiam in qualibet ecclesia prouinciæ, etiam exempta dum Missam celebrat, eo vtitur. c. 1. eod. nō tamen extra ecclesiam, licet sacris indutus, & processionaliter incedat. clem. 2. de priuil. Papa tamen solet cōcedere, vt in aliena ecclesia de licentia eius præfulis, quando in prouincia non potest consecrare commodè Episcopum, eo vtatur. c. ex tuarum. eod. Solet verò Papa pallij vsum per priuilegium concedere in Natali Domini, Circūcisione, sancti Stephani, sancti Ioannis, Epiphaniæ, die Palmarum, in Cœna Domini, in octaua Pentecostes, natiuitate sancti Ioannis Baptistæ, diebus Apostolorum, in Dedicatione Ecclesiæ, cum clerici ordinantur, Episcopi cōsecrantur, die solemnī Ecclesiæ, & eius Dedicatione. glo. in c. ad honorem eod. Peti verò debet pallium intra tres menses à die consecrationis, vel confirmationis, vbi consecratio nō requiritur, quia ante esset Episcopus. c. quoniam. dist. 100. nec lat est sæpius esse petitum, sed sæpius est petendum. cap. prisca. dist. 100. & debet peti per electum, vel eius Capitulum intra dictum tempus.

Traditur verò Patriarchis à Papa, alijs verò à Patriarchis. cap. antiqua. de priuil. Sumitur autem pallium de altari Beati Petri, vbi benedicitur, & consecratur, & traditur ei qui illo est vsurus, & dicitur accipi de corpore Beati Petri, quia accipit quis plenitudinem Pontificalis officij in sua ecclesia, à Petro tamen, cum omnis iurisdictione ecclesiastica sit à Papa, vt eo quis vtatur certis diebus in priuilegio expressis. Glo. & Abb. in c. ad honorem. de auth. & usu pallij. Nec ante alicui traditur, quàm iuret se seruaturum fidem catholicam, & obediturum ecclesiæ Romanæ. cap. significasti. de elect. quod etiam per procuratorem accipi & præstari potest, vt not. in d. cap. significasti. Non debet verò differri pallij acceptio ob crimen, vel defectum obiectum in persona electi, nisi aduersarius iuret se nil per calumniā moliri, & credere vera esse, quæ est oppositurus, & habere probationes paratas, quas facere debet intra bimestre à die collationis, aduersarius tamē subijcietur pœnæ talionis, vel aliæ arbitrio superioris.

rioris. c. 1. in extr. communi. de auth. Et licet pallium traditum sit, poterit tamen is denunciari, accusari, vel contra eum inquiri. d. extrauag. Et in receptione pallij debet accipi documentum publicum eius receptionis: aliàs fructibus beneficiorum priuantur, nec poterunt exercere actus sibi incumbentes. extrauag. inuncta. de elect. Pallium verò suum nullus alij commodare potest, nec alieno uti, sed cum eo debet sepeliri. cap. 2. eod. & si ad aliam transfertur ecclesiam, eo insignitus, alio ornandus erit, quo uti debet in illa ecclesia, veteri omisso, licet aliqui dicant, eum & vetus retinere posse. Abb. in cap. 1. & 2. de author. & vsu pall.

6
Archiepiscopi prarogatiua, & potestas qua eor ad qua se extendat, vel non.

Vltcrius Archiepiscopus alia vitur prerogatiua, vt crucem ante se ferri faciat in omnibus prouinciae locis, etiam exemptis, & pallium item, vt supra clem. Archiepiscopo. de priuileg. & per loca exempta suae prouinciae transiens, vel ad ea diuertens, potest populo solemniter benedicere, diuina officia priuatim, vel publice ibi audire, & mitras Pontificias, & diebus in priuilegio statutis pallio indutus, & aliis insigni bus celebrare, & iubere alium se praesente celebrare, sic tamen, vt iurisdictionem ibi non exerceat, nec priuilegiatis praedictum afferat. d. clem. vbi glo. & Doct. potest etiam in aliena prouincia habere Episcopatum aliquem sibi subditum, & etiam in aliena prouincia potest Archiepiscopus celebrans, vel praedicans, vel alium actum cogente iurisdictione exercens vt Pontificalibus ex consuetudine, ordines verò conferre, vel adimere, aut confirmationis sacramentum ministrare non potest in aliena dioecesi, nisi de Episcopi loci licentia, non tamen de eius licentia pallio uti potest, nisi priuilegium à Papa habeat cap. 1. & 2. cap. ex tuarum. cap. ad honorem. de auth. & vsu pallij. & not. in d. clem. Archiepiscopo. & si locus sit in prouincia, & nõ constet in qua dioecesi sit, fundata tamen est Archiepiscopi intentio in cuius prouincia is locus est. d. clem.

Archiepiscopus verò differenter iurisdictionem exercet in propria dioecesi, differenter in prouincia, nam in propriam Episcopalem iurisdictionem habet, de quo in tract. de Episcopo, in prouincia autem habet Archiepiscopalem potestatem. Abb. in cap. quanto. c. pastoralis. de offic. ord. non enim habet iurisdictionem in subditos suffraganeorum, sed tantum in ipsos suffraganeos, quorũ est iudex ordinarius. d. c. pastoralis. de offic. ord. Vnde eorum electionem confirmat, vel

vel infirmat. Abb. in c. cum ecclesia. de elect. & eos consecrat. c. si Archiepiscopus. de temp. ord. & officium consecrationis aliis Episcopi, demandare potest. not. in c. quod sedes. de offi. ord. & iudicat non solum in causis civilibus, vel pecuniariis, sed etiam in his quæ obijciuntur contra Episcopum, quò ad ea scilicet, quæ non merentur depositionem, vel priuationem Episcopatus, potest sic Episcopus ab Archiepiscopo suspendi, vel excommunicari, sed deponi à solo Papa potest. licet id cognosci possit ab Archiepiscopo in synodo. c. venerabilib. §. sed si excommunicatus. de sent. excom. in 6. Abb. in c. 2. de accus. Franc. in c. vt litigantes de offic. ordin. in 6. Hodie tamen ex Conc. Trid. sess. 24. c. 5. & sess. 13. c. 6. statuitur, vt contra Episcopos in criminalibus, solus Papa causas grauiores cognoscat. Idem cognoscit causas appellationum ad se deuolutas, & eas committit pro tota prouincia. Germ. d. c. num 35. 36. & 37. Potest etiam Archiepiscopus punire officiales Episcopi delinquentes. Franch. in cap. 1. de offi. ordin. in 6. Et si electio ecclesiæ Cathedralis ultra tres menses differtur, potest Archiepiscopus de consilio sui Capituli alium ex illa ecclesia, vel alia ad illam ecclesiam eligere. cap. ne pro defectu. de elect. quod tamen hodie Papæ soli licet quò ad Episcopos, & primam dignitatem in Cathedrali ex regulis Cancellariæ. Conuocare etiam potest synodum suæ prouinciæ. c. 1. de pœnis. cap. si Episcopus. dist. 18. Nò tamen Archiepiscopus est iudex Episcopi, nisi in casibus iure tantum expressis, vt dicit Felin. in d. c. pastoralis. de offic. ordin. num. 8. Io. And. in c. nullus. de iureiur. Cucch. de Patriar. nu. 47. aliter enim in hoc proceditur cum suffraganeis, aliter cum subditis suffraganeorum, in subditos enim non habet iurisdictionem, nisi quibusdam articulis exceptis, in Episcopos maiorem, vt supra est dictum, & habetur in d. cap. pastoralis. in prin. Vnde si Episcopi subditus vult agere contra Episcopum, coram Archiepiscopo eum conuenire debet. d. cap. pastoralis. in princ. Si verò Episcopus contra subditum agere vult arbitri iuris sunt dandi coram quibus causa agatur. glo. in d. cap. pastoralis. quos tamen arbitros coget Episcopus vt pars eligat, ne in sua causa ius Episcopus dicat. glo. in cap. si clericus. ver. arbitros. vbi Card. Tutr. Cr. 2. q. 6. Non potest verò agere contra subditos Suffraganeorum, nisi in trigintaquatuor casibus, de quibus Germ. d. c. nu. 47. Idem Episcopum, vel Abbatem eligit si monachi, vel cano-

nici intra tres menses non elegerint, & prouidet Episcopo de Vicario, nisi ipse id faciat, & edicta per totam prouinciam promulgat, & excommunicat sinodo adesse detrectantes. Germ. ibi. nu. 38. cum seq.

Quòd si Archiepiscopus, vel Patriarcha in aliena diocesi, vel prouincia delinquat, poterit iudicari ab Episcopo illius diocesis, vel Archiepiscopo poterit iudicari, nisi is sit ex suis Suffraganeis. Abb. & Imol. in c. cum inferior. de maiorit. & obed. modo tamen quo supra.

Sunt verò aliqui casus, quibus Archiepiscopus, vel Patriarcha habet potestatem in subditos Suffraganeorum. Primò enim eos cogere potest, vt in celebrandis diuinis se conformem mori Metropolitanis, si discordant. d. cap. pastoralis. de offi. ordin. c. de his. vbi gl. dist. 12. si tamen Metropolitanus diuersum ritum à Romano obseruat, vt Mediolanensis, alia ecclesiæ prouinciæ idè seruare non tenentur: vt dicit Cucch. de patr. num. 53. cum seq. Secundò, potest Archiepiscopus indulgentias concedere prouincialibus suis. Franch. in cap. 1. de pœnit. & remiss. cap. nostra. de pœnit. & etiam potest elemosynas colligere per prouinciam pro ecclesiæ suæ reparatione, vel alio pio opere; & punire Suffraganeos, & eorum Vicarios id impediētes. cap. 1. de pœnit. & remiss. vbi Franch. Card. in clem. 1. de censib. Tertiò, potest semel, ac iterum visitare totam prouinciam suam, & eius ecclesias, & monasteria non exempta, ac pia loca, & eorum homines, & corrigere corrigenda, etiam si non adsit Episcopi negligentia, & procuratores causa visitationis suscipere. c. fin. de censibus in 6. & dum visitat audire confessiones subditorum Suffraganeorum, & debitis pœnitentiis subicere. d. c. fi. & ordines, ac sacramenta ecclesiastica conferre. Franch. in d. c. fi. & si Episcopus, & Archiepiscopus eodem tempore eundem locum visitent, vterque procuracionem accipiet si facultates suppetant, & si diuersas proferunt sententias pro reo iudicabitur, & si facultates non suppetent vtrique, Episcopus discedet, nisi prior accesserit. Io. And. & Franch. in c. 1. §. deinde. de censib. in 6. & circa visitationem plenius videnda, quæ habentur tract. de Episco. in cap. de Visitat. ad fi. vbi traditur quando Archiepiscopus possit visitare prouinciam, vel non, & quid ibi possit. Potest etiam absoluere subditos Suffraganeorum à suis Episcopis excommunicatos, & de iniustitia sententiæ, vel iustitia cognoscere. c. venerabilibus. §. 1. de sent.

sent. excom. in 6. extra visitationem tamen non potest ordines, vel sacramenta conferre. c. nullus. 9. q. 2. Quarto, potest punire notoria crimina totius prouinciæ, cum sic notetur negligentia Episcopi loci, & notoria dicuntur, quæ examinatione non egent. c. 1. §. notoria. de censib. in 6. vnde prauas consuetudines prouinciæ, etiam excommunicationibus abrogare valet. Fel. in d. c. pastoralis. de offi. ordin. & quoties deprehenditur negligentia Episcopi, maxime tertio moniti, potest de vitiis eius subditorum cognoscere, & iudicare. d. cap. 1. §. notoria. de censib. in 6. & etiam si consuetudo id habet, poterit etiam ius dicere in subditos suorum Suffraganeorum. c. 1. vbi Io. And. Host. & Frac. de pœn. in 6. In ciuilibus verò causis, ex sola Episcopi negligentia, causæ ad Archiepiscopum non deuoluuntur, nisi agatur de administrandis ecclesiæ negotiis. c. cum scimus. 9. q. 3. vel appellatum fuerit à sententia Episcopi, vel eius mora. Fel. in d. c. pastoralis. Abb. in c. ex parte. 1. de appell. vel nisi Episcopus negligat exequi piam extremam dispositionem. Abb. & Fel. in d. c. pastoralis. sic etiam Archiepiscopus potest cognoscere de causa sui Suffraganei, quando ad eum Episcopus negotij seriem exponendo id deserit. Albas, & Fel. loco prædicto. vel si Episcopus ex suspitione recusatus ad eum causam remittit Abb. & Fel. ibid. Similiter si constet euidenter de iniustitia sententiæ ab Episcopo latæ. Abb. & Fel. ibidem. Sic etiam punire potest eos qui iniuriam inferunt, vel impediunt nuntios suos per prouinciam missos. c. 1. de pœn. in 6. & similiter habet iurisdictionem in subditos Suffraganeorum in negotio spectante vtilitatem vniuersæ prouinciæ. Abb. & Fel. in d. c. pastoralis. potest etiam delegare causam aliquam subdito sui Suffraganei volenti non eo inuito. not. in d. c. pastoralis. & de licentia Suffraganei omnem iurisdictionem in eius diocesi exercere. c. sicut de excess. prælat. & Suffraganei subditis, concedente suffraganeo, cōcedere. Fel. ibid. Vnde, & valet constitutio in synodo prouinciali facta consentientibus subditis Suffraganeorum, vt Archiepiscopus possit cognoscere de causis ipsorum subditorum, licet aliquibus ex ipsis subditis huiusmodi dissentientibus non valeat constitutio. gl. in c. nouit. de nouit. de offic. deleg. vnde nec valet cōstitutio synodi prouincialis, vt Archiepiscopus possit exequi decreta synodi etiam in subditos Suffraganeorum, & pro delictis cōmissis extra prouinciã, vt facit in suos

subdito, vel in prouincia delinquentes. Rot. decif. 842. de consuet. in antiq. licet tamē Archiepiscopo admittere alium Archiepiscopum, vt aduersus aliquem ibi morantem, qui intra illius Archiepiscopi diocesim ei iniuriam fecit, procedere & ius dicere possit. Rot. prædicta, & in primo casu requiritur etiam consensu Episcoporum, quod intelligitur si absens sit iustè, vel contra dicta, cum alias acta in sinodo eo vocato, & contumace existente valeant; potest etiam Archiepiscopus punire canonicos Suffraganei si cessarunt à diuinis sine rationabili causa ad quærimoniam Episcopi, vt delegatus Papæ. c. irrefragabili. §. cæterum. de offic. ordin. & mortuo Episcopo potest dare Visitatorem Ecclesiæ, si Capitulum negligens sit. Abb. in c. 1. ne sede vacan. & clericos idoneos ecclesiæ egenti sufficere. c. non liceat. 11. q. 2. Et potest cum subditis Suffraganeorum dispensare in pœnalibus, quibus casibus eos iudicare potest: vt dicit Spec. tit. de dispensat. §. sunt quoque. num. 3.

Patriarchæ verò, vel Archiepiscopi, Primates, vel Episcopi eliguntur, vel electione canonicorum, vel Papæ prouisione, & post prouisionem Papæ confirmatio non requiritur, sed consecratio, qua plenum ius acquiritur, & palium tradendum, post electionem verò canonicorum requiritur etiam Prælati confirmatio, non autem si fit à Papa: vt dicit Cucch. de Patr. in fin. de Patr. in fin. & dictum est supra hoc tract. & tract. de Elect.

De Episcopis verò est latè habitus sermo tract. iam edito de Statu, & Munere Episc.

DE STATV PRÆ- LATORVM.

SVMMARIVM.

- 1 Prælati qui propriè dicantur, & qui minus propriè.
- 2 Prælatorum insignia qua sint.
- 3 Prælati à quo eligantur.
- 4 Prælati qualiter eligendi.
- 5 Prælatura non procuranda, & quare, & an possint peti sine peccato.

- 6 *Pralati qua iure agere possint in speciali.*
 7 *Pralati qua agere non possint, vel non soli.*
 8 *Pralati quid agere debeant, & teneantur circa temporalia bona ecclesie, vel non.*
 9 *Pralati circa spiritualia quid agere debeant, & teneantur.*
 10 *Pralatus in quibus peccare possit.*

De Prælati in genere.

Cap. I.

PRÆLATVS de statu Prælatorū, qui sunt oculi in Ecclesia, & Sol in firmamento eiusdem cap. solitz. de maior. Primo loco agere proposui, qui dicantur Prælati: secundo, à quo instituantur: tertio quæ sit eorum potestas: quarto, quæ non possint: quinto, ad quid teneantur circa temporalia ecclesie: sexto, quid in spiritualibus: septimo, quomodo in eorum officio peccare possint. Et à primo exordiendo, obseruandum est in vniuersum, quod Prælati dicitur, qui ante alios latus, vel positus est, & comprehenditur largè loquendo hoc vocabulo quicumque curam habet animarum ex institutione, vel deputatione perpetua, non autem temporali. c. tua. de cler. agrot. non autem is cui ad tempus curæ exercitiū est commissum: strictè verò & propriè Prælati dicitur, qui habet iurisdictionē in foro contentioso ex officio vel præscriptione, aut priuilegio. c. decernimus. vbi gl. de iudic. clem. dudum. de sepult. not. Abb. in c. cum ab ecclesiarū. de offic. ord. quod intelligitur de autoritate ordinaria, non delegata: vt dicit Inno. in d. c. decernimus. & ibi Abb. & appellatione Prælati venit etiam Archidiaconus, quod intelligitur non de illo qui per Episcopum inuestitur, sed de eo qui per electionem assumitur, quia sic vniuersitas eligendo tribuit ei iurisdictionem: vt dicit Abb. ibid. & idē de eo qui assumptus ab Episcopo ad aliquam dignitatem habet iurisdictionem de consuetudine, vel aliter, vt ibi dicit Abb. & idem de Abbatibus, vt ibi innuit, cū præponatur Archidiaconis, & idem procedit in quolibet præposito collegiatæ, vel conuentualis ecclesie si habet iurisdictionem in ibi existentes in foro exteriori, & pariter in Prælati curie Romane, seu eius officialibus, si ex officio, aliquam iurisdictionem exercēt in

^I
Prælati propriè qui dicantur, & qui minus propriè.

foro fori; non autem propriè Prælati dicuntur habentes prærogatiuam præ cæteris maiorem, ſi carent iuriſdictione, vt plebani, qui & dicuntur paſtores c. ſi in plebibus. 63. diſt. Decani, Archipreſbyteri, & huiuſmodi. c. 1. de æt. & qual. & not. Abb. in d. c. decernimus. niſi habeant iuriſdictionem in foro exteriori: vt in tit. de plebano, habetur; & huiuſmodi Prælati ſuccedunt in vniuerſum ius eccleſiæ cui præſunt. c. 1. vbi Abb. de ſolut. c. cum ad ſedem. de reſt. ſpol.

2
Prælatorum
inſignia qua
ſunt.

Sunt autem inſignia Prælatorum, vt aliqui ex eis poſſint vti mitra, & baculo paſtorali, & promouere ſubditos ad ordines minores, vt ſunt Abbates in conuentibus Monachorum, & Regularium ex priuilegio Apoſtolico. c. Abbates. de priuileg. in 6. vt & benedicere corporalia, & indumenta ſacerdotalia, vt not. in d. c. & in in clem. attendentes. de ſtatu reg.

Similiter ex ſtilo curiæ Romane, vt poſſunt pallio, quod mantelletum vocatur, & in actibus publicis in eccleſia præſtitis, deferre ſub pallio prædicto habitum lineum, quod tochetum appellatur, & annulum aureum in digito geſtare, iuxta not. in c. clericus. de vita, & hon. cler. & in incedendo, & ſedendo præcedunt alios clericos, niſi ſit capitulum Eccleſiæ Cathedralis collegialiter congregatū, quod præcedit quilibet Prælatū exiſtente in diœceſi Epifcopo inferiore: vt dicitur tract. de Capitulo, Deo dante; Prælati tamē prædicti præcedunt ſingulos Cathedralis diuiſim exiſtentes, ſi ſint Prælati ſeculares, niſi & iidem ſint Prælati, vt ſuprà eſt dictum.

3
Prælati à
quo eligan-
tur.

Quò ad ſecundum, ſi loquimur de Prælatiſ curiæ Romane, à ſolo Papa aſſumi, & eligi poſſunt, Abbatiarum quoque collatio ſi ſint Abbatia clericiſ ſecularibus cõmendari conſuetæ, ex reſeruatione regularum Cancellariæ, à ſolo Papa conceduntur; Prælatuſ verò eccleſiarum collegiatarum iure communi à collegio cõceduntur, quod vniuerſim eligit ſibi Prælatum. c. Adrianus. 63. diſt. c. in nomine. diſt. 23. c. miramur. c. à multis. 61. diſt. c. 1. de elect. niſi priuilegium, vel conſuetudo præſcripta, id ius ad Epifcopum, vel alium tranſtulerit, vt not. Abb. in c. cum olium. 2. de elect. & id ius præſertim in Regularium monaſteriis ad eorundem Capitulum ſpectat, ex regulis tamen prædictis Cancellariæ Apoſtolicæ, Papa ſibi reſeruat prouiſionem Prælatorum Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum, quæ verò dicuntur Eccleſiæ collegiatae, ac quomodo tales eſſe agnoſcantur, dictum eſt ſuprà, tract. de ſtatu Epifc. cap. de Viſit. nu. 4.

Non

Non tamen idonea erit Prælati electio, nisi canonicè facta sit, & cū cōsensu maioris, & sanioris partis Capituli, iuxta tradita tract. de Elect. vt nec eidem iuste licet quemlibet in Prælatum eligere, sed sub pœna peccati mortalis, maximè in prælaturis curam animarum habentibus cum teneretur eligere, qui cæteris dignior, & melior sit, præponendo in paritate pauperem diuiti, nisi ecclesia egeat diuitis potentia, vel habeat soluere debita, in colam loci, & qui est de gremio ecclesiæ extraneo, nisi longè incolam excedat, intulatum non intulato, Doctorem plebeium, nobili tantum, Canonistam Theologo, vbi est magna causarum ventilatio, vbi verò hæreses pullulant, è conuerso, seniore & priorem ordine, posteriori, semper bonum, ei qui ex deuo est reductus, legitimum, legitumato, cum qui laborauit in ecclesia, otioso, vt dictum est in tract. de Elect. & communem esse testatur Lamb. de iure Patr. lib. 2 p. 3. q. 5. princ. art. 1. cum seq.

Non licet pariter alicui prælaturas procurare, vt nec appetere, cum locus superior, si ei sit iuncta animarum cura, iuste appeti nō possit ob præsumptionem, qua homo putat se posse prodesse, cū id tantummodo sit donum Dei, vt nec beneficium sine cura, & per consequens prælaturā huiusmodi licet appetere, nisi homo egeat, & illa sit dignus, vt not. in cap. tuam. de æt. & qual. dummodo officium optetur vt quis prosit, & non primatus honoris, vt præsit, id enim vanitas est, & res periculi plena, quo enim in superiori quisq; cōstitutus est loco, eo in maiori periculo versatur, vt inquit Isid. lib. 3. de summo bono. c. 51. & qui desiderauerit primatum in terra inueniet confusionem in cælo, vt inquit Chryl. hom. 35. in cap. 20. Matt. Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se odit: Principes enim Ecclesiæ sūnt, vt seruiant minoribus suis, & ministrēt eis quæ à Christo acceperunt, suas vtilitates negligant, & illorum procurant, vt si opus fuerit, neque mori reculent pro salute inferiorum suorum, vnde Primatum ecclesiasticum optare, nec ratio, nec causa est, sapiēs enim non festinat se subicere seruituti, labori, periculo, & dolori, vt ibi dicit Chryl. & prælationis ardor, ambitionis est signum, & ex alto grauior est casus: vt dicit Betn. serm. de verbo Domini. *Ecce nos reliquimus omnia*, in Declam. ante med. & vt ignis ex se niuē non gignit, sic qui in hoc mundo indebite honorem quærit, nunquam

4
Quinam eligēdi ad prælaturas.

5
Prælatura an procurari possit, vel nō.

Appetenda est quidem prælatura non vt præsis, sed vt profis.

Matt. c. 19.

nunquã cœleſti, ac perenni honore potietur, vt inquit Clim. de diſcret. gr. 26 Ex quibus fit prælaturas non eſſe appetendas, nec etiam petendas, etiam ſi quis dignus ſit, ſi curam animarum, vel officium aliquod graue adiunctum habeant, ob pericula, quæ in eorum exercitio verſantur, opus tamen bonum quod in eis exercetur, ſine prælationis, & honoris amore appetere laudabile eſt, vt inquit D. Greg. in paſt. p. 1. per totum. & D. Th. 2. 2. q. 185. art. 1. & 2. licet id non liceat petere, etiam ſi adminiſtraretur, vt debet ob præſumptionem annexam, vt inquit ibi D. Th. & Aug. de ciu. Dei, lib. 19. c. 19. vel dicendum, quod aut indignus appetit Episcopatum, & peccat mortaliter; aut dignus, & ſi appetit temporalia, ſcilicet honorem, & opes, vt finem Episcopatus, eſt mortale; ſi verò temporalia non ſunt finis officij Episcopalis, ſed tantum ipſius appetitus officij Episcopalis, quando ſcilicet licet quis appetat Episcopatum, vt finem temporarium, appetit tamen præciſe bona temporalia, & non niſi ſecundario officium Episcopale, eſt veniale ſaltem graue; ſi verò dignus appetit officium & ſalutem animarum, vt finem, & temporalia, vt adminiculum; adhuc non licet appetere, niſi in neceſſitate eccleſiæ, cui ob pericula, vel labores, nemo velit præfici, vel ſi indignus ei ſit præficiendus, aliàs eſt præſumptio, & ſaltem veniale peccatum, non crederem tamen eſſe mortale ob periculum oneris, cum res ſit ex ſe licita. Non tamen licitum eſt prælaturas recuſare ſi à ſuperioribus quis legitime, & ſpontè vocetur ad eas, nec in ſe canonicum habeat impedimentum, iuxta tradita ſuprà tract. de Episc. cap. 1. & 2. & docet etiã Bern. in declam. prædicta. in ſer. de verb. Domini. *Ecce nos reliquimus omnia;* & eius intentio ſit recta, vt inquit Bern. lib. 4. de conſid. ad. ſi. vt ſuſcipiat prælaturam non ob propriam, ſed ſubditorum vtilitatem, vt paſcat non ſe, ſed ſubditos, & debitam eis iuſtitiam miniſtret, propriam gloriam non quærat, ſed Dei honorem, & gloriam: vt inquit D. Ant. 3. p. tit. 19. c. 11. ſic enim diſpoſitus iuſte prælaturam recuſare non poteſt, ſic enim dona Dei, quæ non pro ſe tantum accepit, aliis ſubtraheret, & is verè humilis ſit qui diuinis vocationibus non reſiſtit, vt inquit Greg. in Paſt. p. 1. c. 5. & 6. & prælatura ſine authoritate ſuſcipi non debeat, cum deſidia non reſpui, vt inquit Aug. ep. 81. ad Eudoxiſi Abbat. tom. II. f. III. e. f. & vt qui honorem ſibi non à Deo traditum vſurpare præſumit, culpa

Matt. 19.

culpa est dignus, sic qui traditum recusat, aliorum criminum reus est, infidelis, ac inobediens: ut inquit Chriſt. hom. 1. in 1. ad Timoth. & si sit Episcopatus, ad sic acceptandum solus Papa cogere potest, ut pluribus probat Valentia de stat. disp. 10. quaest. 3. punct. 4. qui & punct. 3. probat ex eo quod quis timeat peccare in illo officio, si sibi iniungitur ob bonum commune, non posse id recusare, cum res sit ex se licita, deponendo eam opinionem, & magis propositum, si adesset. Quod si Praelaturae, vel Abbatiae seculares, careant administratione officij, à digno, si eger, iuste peti possunt, & ei conferri, ut not. in c. tuam. de ar. & qualit. Et haec de secundo, & praeterea debent praelati eligendi ad praelaturas praediti esse scientia, moribus, aetate, & ordine, quos requirunt eorum praelaturae respectuè, iuxta tradita in tract. de Electione, & de statu Episc. c. 6. & si sit Episcopatus, requiritur vitae praesertim integritas, competens scientia, ita ut sit magister, vel Doctor in Theologia, vel iure canonico, vel licentiatus, vel habeat testimonium publicum Academiae publicae, ut is aptus sit alios docere in ea scientia sess. 22. cap. 2. in Trid. Conc. Requiritur etiam in eo constantia, ut tyrannis, & haereticis valeat resistere. Eccl. 7. Ier. 1. Ezech. 3. Tit. 3. sic tamen ut mansuetudo ei iungatur. Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. & ultimo requiritur prudentia, charitas, zelus animarum, & ceterae virtutes, & maxime vigilantia: ut pluribus probat Card. Paleot. in eius Archiepisc. lib. 1. Valent. 2. 2. disp. 10. quaest. 3. punct. 1.

Quò ad tertium, multa sunt quae prelati iure concessa sunt. Primò enim, potest Praelatus & teneri solus ex officio procurare negotia sibi, & Capitulo communia, cum ex ratione administrationis ad id teneatur, & habeat liberam administrationem, ut not. Abb. in c. edoceri. & ibi Fel. & Rota decif. 3. de confess. in nou. num. 4. de rescript. & idem potest conveniri sine consensu Capituli, non potest tamen ardua explicare sine eius consensu, unde sine consensu eiusdem non potest constituere officialem generalem, & perpetuum qui gerat eius negotia, quando tamen is habet iurisdictionem in clericos, vel praeminentia in rebus spiritualibus, qui & laicus tunc esse non potest, & potest etiam removere Vicarium generalem sine consensu Capituli, nisi aliqua sint concessa in perpetuam Vicariam cum consensu Capituli de bonis communibus, quia tunc non potest sine Capitulo,

in

Boni & idonei ad praelaturam electi peccant si illi recusent.

Quae requiratur in Episcopo eligendo.

6
Praelati quae agere possint, vel non.

in propriis enim vnusquisque potest procuratorem constituere, & remouere, in arduis tamen id non licet, vt supra. Sic etiam potest prælatus ratificare gesta per solum Capitulum, & etiam alienationem bonorum ecclesie factam per illud, si expedit ecclesie, nec est etiã necesse vt prælatus interponat auctoritatem, si inferiores clerici constituunt syndicum: sic etiam potest solus petere restitutionem in integrum, nomine ecclesie, nisi sit excommunicatus, quia tunc potest repelli, nisi incidenter id petatur: vt dicit Zab. in clab ecclesia. de in integ. restit. n. 10. & 11. vbi latè id tractat, & sic potest etiam prælatus solus alienare ex causa licita sine Capitulo bona communia, nisi id sibi speciali iure veretur, vel sint communia in totum, vel quò ad administrationem. Dicuntur verò bona quandoque communia Abbati, & conuentui re, quandoque sunt diuisa re, sed non quò ad administrationem, vt cum certa sunt deputata pro mensa conuentus, & certa bona pro mensa Abbatis, & hæc bona prælatus solus potest administrare; aliqua sunt diuisa, quò ad rem, administrationem, vt quia quædam sunt deputata Abbati, quædam conuentui, ex institutione patroni, cum alijs omnia debeant esse communia inter Abbatem, & conuentum, quæ vnus sine alio non potest administrare, & hæc diuisio potest fieri post fundationem monasterij ab Episcopo, & etiam ab Abbate, & conuentu, ad tollendas murmuraciones, vt dicit latè Abb. in d. c. edoceri. idè inferens Abbatissam concedere posse monialibus, vt lucra ex manibus possint conuertere in vsus proprios, & necessarios, nec ex hoc dicentur habere propriũ: vt not. in cap. cum ad monasteriũ. de statu reg. & cum prælatus agit in causa communi conuentus, sic prælatus vt frater potest iurare de veritate, vt vnus de conuentu, & nomine aliorum fratrum, vel prælatus vt principalis, & conuentus, vt principalis, & si est causa solius conuentus, ad conuentum tantum est recurrendum, vt dicit Fel. in cap. presentium num. 9. de testib. vbi & tradit quid iuris in iuramento calumnie, & etiam in causa communi, primo modo si simul agunt potest prælatus solus iurare, & si causa est communis vtrique vt prælato, vterque iurat vt principalis.

Secundò, potest prælatus impendere auxilium dominis temporalibus pro conseruatione Reipublice, maximè instante regni necessitate, & etiam de consilio Regis. not. Abb. in c. non est. de voto, & not. in c. in Archiepiscopatu. de raptor.

Primum

*Quomodo
monachi &
moniales di-
cuntur habe-
re proprium
vel non.*

Primum tamen dictum intelligerem procedere quando prælatus id spontè facit, si enim cogeretur à domino temporali, non posset auxilium, vel subsidium ei præstare sine Apostolicæ sedis consensu. Doct. in cap. non minus. in cap. si aduersus. extra de immuni. eccl. modo vt alibi.

Tertio, potest conferre consanguineis suis de bonis ecclesiæ, competens subsidium, & modo magis ipsis, quam aliis si egent, & nõ sunt curata, vel huiusmodi beneficia, quæ dignioribus sunt cõferenda, nisi ipsi etiam sint digniores. c. non satis. 86. dist. not. in c. tuam de æt. & qual. non tamen eis tantum dare potest, vt eos diuites faciat, & quin subueniat aliis egentibus. c. monemus. 12. q. 2. Abb. in c. inquirendum. de pec. cler. quod potest iustè prælatus facere si subtrahit sibi de iis quæ vsui proprio sunt destinata, & dat consanguineis, & eò magis si egent, vt dicit D. Tho. 2. 2. q. 180. art. 7. Fel. in c. postulasti. num. 30. cum seq. de rescript.

Quarto, potest petere restitutionem in integrum; etiam si in alienatione rei ecclesiæ iuravit: vt not. Abb. in cap. cum venissent. de instit. glo. in c. 1. de restit. in integ. in 6.

Quinto, prælatus inferior Episcopo, potest excommunicare subiectos: cap. sicut. de spons. c. cum in ecclesia. de maior. & obed. not. Abb. in cap. cum ab ecclesiarum. de offic. ordin. & etiam mandare executioni ipsius sententias in iurisdictione quam habet, vt ibi dicit, licet Episcopus concurrat in iurisdictione cum omnibus prælatis suæ diocesis, exceptis regularibus, & sit locus præuentioni, nisi & præuentionio sit præscripta, vt ibi dicit num. 9. & potest etiam præscribere iura Episcopalia in certa parte diocesis, vt not. Abbas in cap. per venerabilè. qui filij sint leg. & instituere aliquos in titulum in suis ecclesiis sine præiudicio patronorum ipsarum: vt dicit Abb. in c. per tuas. 3. de sim. qui prælatus excommunicare declinantem suam iurisdictionem à se conuentum potest, nisi ostendat documentis publicis contrarium, alias causa coram superiore proximo agitabitur, nisi sit notorium quod petit prælatus, & is contrarium non probet, quia sic potest eum excommunicare. Capyc. decif. 124. num. 2. Innoc. in c. ex parte. 2. de verb. sign.

Excommunicatio verò pro rebus amissis, nõ debet cõcedi pro rebus leuibus. c. 3. sess. 25. in Trid. Conc. quod intelligitur in ciuitate si sit quantitas quinquaginta aureorum, in villa decem, si tamen quis sit pauper, sat sunt duo, vel tres aurei arbitrio

*Pro leuiſi-
to & re amiſ-
ſa non debet
ferri excom-
municatio.*

*Quando ex-
communicatio
ſit ſuſpē-
denda.*

arbitrio iudicis. Et vbi quis litigat ſuper re amiſſa, ſi id po-
teſt probare per monumenta, non eſt concedenda monitio.
Sor. 4. diſt. 25. quaſt. 1. art. 2. col. 6. ſi non poteſt probare, non
debet de facili concedi, niſi vbi quis aliter non poteſt tueri
ſuis ſuum, & cauſa eſt alicuius momenti, & innocens cauſam
amitteret, & eam fulminando, inuenirentur teſtes rei per-
ditæ, vel ſubtractæ; & hæc monitiones concedi poſſunt etiam
poſt publicatum in cauſa: & tenetur etiam principalis reue-
lare, quando eſt ſemiplenè probatum, & illa probatio poſita
in proceſſu, & reo notificata, aliàs non tenetur iuridicè reue-
lare, vt nec ſi dum litigat putat ſe iuſtam cauſam fouere,
ſic enim non reuelans non incurrit excommunicationem,
modo conſulat peritos, ſed ſi incipit percipere ſe iniuſte lin-
gare, tenetur reuelare, vel ſtatim deſiſtere. Nau. cap. 25. num.
28. Zerola. Excom. cauſa Materialis, qui & dicit in cauſis cri-
minalibus ſolere concedi cum tribus clauſulis: primò, ne ſi-
dem faciant niſi ciuilitè tantum: ſecundò, ad deſenſionem
tantum: tertio, quò ad intereſſe, quibus factis iudex non in-
currit irregularitatem, etiam ſi mors inde ſequatur. Nec eſt
ſuſpendenda excommunicatio, parte contradicente, niſi pro-
bet aduerſarium, ad cuius inſtantiam ſit excommunicatio,
haberent intentionem fundatam per ſcripturas, teſtes, vel alia
documenta. Zerola loco cit. vbi & de alijs agit.

Sexto, prælati ſola vox tantum poteſt, quantum Capitu-
lum in his quæ pertinent ad ipſum, & Capitulum, quòd in-
telligitur, quado interuenit in Capitulo, vt prælatus, ſi enim
interueniat, vt canonicas, vt conſuetum eſt in aliquibus ec-
cleſiis, vbi Episcopus ſtatim, ac eſt electus, & confirmatus,
habet etiam vocem in Capitulo, tunc eius vox valet tantum,
ac vox vnius canonici, vt dicit Hoſt. in ſum. de cõceſſ. præb.
vlt. col. & eo caſu prælatus ſedebit in Capitulo, in loco, in
quo ſederet ſi non eſſet prælatus: vt not. Franch. in cap. à col-
latione. de appell. in 6. nu. 4. Dicitur verò interuenire, vt præ-
latus, quando inter eum, & Capitulum omnia ſunt commu-
nia, vt canonicus quando ſunt diuiſa: vt dicit Hoſt. loco cit.

Septimò, poteſt cogere clericos ſibi ſubiectos ad ſuſci-
piendos ordines, quos beneficium eorum requirit tempore
à iure ſtatuto, etiam per ſubtractionem fructuum beneficij,
quòd ſi neceſſitas eccleſiæ, vel vtilitas id requirit, cogere po-
teſt etiam alios beneficiatos ad ordines ſuſcipiendos, licet
eorum beneficia non requirant ordinis exercitium, & dicitur

tur ecclesiæ utilitas, quando eget aliquibus ministris in certis officiis, vt diaconis, vel subdiaconis, vbi ecclesiæ conuentualiter solitæ sunt solemniter celebrari, & necessitas, si ecclesiæ ministris sit destituta; quæ tamen intelliguntur, nisi ordinandus habeat in se legitimum impedimentum infirmitatis, vel etiam criminis in secundo casu, quo etiam casu debet is in confessione detegere impedimentum prælato, ne contra eum procedi possit in foro externo, quo etiam secundo casu si utilitas, vel necessitas ecclesiæ nõ vrgeat, inuitus cogi non potest ad ordines suscipiendos, aliàs prælatus puniri potest, ita Host. in sum. de ær. & æqualit. §. penult. qui verò ordines requirantur in quolibet beneficio dictum est supra, tract. de Episc. c. 6. & quas pœnas incurran eos nõ suscipientes diffinitur in c. licet cano. de elect. in 6. in c. quia dignitates. sess. 24. in Trid. Conc. si obtineant beneficiũ ordinis executionem requirens: & tradit etiã Host. loco cit. possunt tamen etiã non beneficiati cogi ad ordines suscipiendos non præcisè, sed indirectè per non dationem rei, vel dignitatis, si utilitas, vel necessitas ecclesiæ id requirat, & iam sunt in aliquo ordinis gradu sacro constituti, vt ibi dicit.

VIII. Prælatus potest ferre testimoniũ in casu propriæ ecclesiæ. c. tuis. c. nuper. c. cum nuntius. de testib. cum eius sit procurator, non dominus. c. 2. de donat. Doct. in c. veniens. c. super eo. de testib. dummodo alius constitutatur actor, & procurator ecclesiæ, cum idem non possit esse procurator & testis. Host. in summa de testib. §. & cum causa. vet. sed nunquid. & etiã potest iudicare in causa suæ ecclesiæ. Doct. in c. cum venissent. de iudic. nisi allegetur suspectus, vt potest. Doct. in d. cap. dummodo prædictam suspicionem quis probet. Ias. in l. cum apertissimi. C. de iudi. & si est iudex ordinarius suspectus, non remouetur, sed datur adiunctus. C. pyc. decif. 137. & decif. 146.

IX. Vacante ecclesia patronata, potest proprio motu patronum vocare, & eam illi conferre, & is consentire potest voluntati Prælati, cum tunc non præsentet seipsum: vt dicit Host. in sum. de Iure Patr. num. 12.

X. Potest interdicare inferioribus electoribus ne eligant certam personam, dummodo legitimam causam alleget, aliàs non. Franch. in c. qui contra. in princ. de elect. in 6.

XI. Potest licentiare religiosum sibi subiectum, vt eligatur ad dignitatem, & prælaturam extra suum monaste-

rium.c. quorundam, de elect. in 6. id autem non poteſt Epiſcopus loci, & etiam eum licentiaré vt tranſeat ad aliam religionem, & aliquem recipere ad religionem ſine Capitulo, ſi id habet conſuetudo præſcripta, aliàs id ſine Capitulo facere non poteſt. cap. ſin. de reg. in 6. not. Franch. in c. ſi religioſus. de elect. in 6. modo, vt alibi.

XII. Poteſt vti indulgentia, quam concedit, ſi facit actum pro qua conceſſa. Franch. in cap. indulgentiæ. de pœnit. in 6. num. 7.

XIII. Poteſt repetere clericum ſuum etiam inuitum, & etiam dicentem ſe eſſe laicum. idem Franch. in cap. ſi iudex. de ſent. excom. in 6. num. 3.

XIIII. Poteſt quandoque eſſe iudex in cauſa propria, vt ſi quis ex eius familia delinquat, poteſt eum punire, & ſimiliter eum qui deliquit in aliquem de ſua familia, ſi eſt de familia, aliàs non, & idem ſi delictum eſt commiſſum contra ſe in ſua diœceſi, ſi delictum eſt notorium, & concernat dignitatem, vel eccleſiam eius; ſi tamen recuſetur, vt ſuſpectus. alius eſt adiungendus, ſi verò eſt cõtra perſonam commiſſum, Papa id ſimpliciter poteſt punire, ſi inferior, non poterit, ſed tantum carcerare & mittere ad ſuperiorem, ſi verò eſt commiſſum circa officium ipſius, ſic delinquentem poteſt iudicare, ſi verò cauſa eſt ciuiliſ, & priuata ipſius non poterit cognoscere, ſi verò eccleſiæ, vel dignitatis, Papa id poſſet, & etiam inferior ſi de iure conſtaret, ſi verò non eſt notoriũ, ſed excipiat, quòd conuentus ſit exemptus, iudex competens eſt aduendus, ſi id ſpectet ad menſam propriam prælati, ſi verò id ſpectaret ad eccleſiam, vel menſam eius poteſt cognoscere, ſed vt ſuſpectus recuſari valet. Franch. in rubr. de pœnis. in 6. Fel. in cap. cum veniſſent. de iud.

XV. Poteſt imponere pœnas pecuniarias in pœnam delicti, ſic tamen vt eas ſibi non applicet: vt dicit Franch. in c. venerabilibus. §. denique. de ſent. excom. in 6. niſi habeat fiſcum, quia ſic ex conſuetudine eas illi applicaret Diaz. in pract. crim. can. cap. 124. in ſin. Couar. libro 2. var. ref. cap. 9. num. 11. qui deberet tamen potius id erogare in pios vſus. Couar. ubi. & Clar. q. 80. §. ſin. ver. in hac.

XVI. Poteſt etiam ſi ſit prælatus inferior excommunicare ſibi ſubditos, vel ſit prælatus ſeculariſ, vel regulariſ: vt idem dicit in d. cap. quia plerique. de offic. ordin. in 6. & eos iudicare. Rota deciſ. 2. de præſcript. in nou. ſi habet iurisdictionem

tionem in foro contentioso. Doct. in cap. super de sentent. excommun.

XVII. Potest & debet in sinodo esse cum indumentis, quibus utitur in diuinis, ratione dignitatis, idem in cap. vt Apostolica num. 3. de priuileg. in 6.

XVIII. Ex causa potest auferre bona vnius ecclesie, & alteri dare: vt dicit Franch. in c. dudum. num. 5. de rebus eccl. vocato tamen prius rectore, vel dato defensore ecclesie, vno tamen valeret non vocato rectore, vel non dato defensore, secus in dimembratione, vt ibi dicit.

XIX. Prælatus si prædicet, debent regulares ea hora cessare prædicare in suis ecclesiis: & idem si prædicet vicarius, vt vicarius, non autem si vt alius prælatus, & idem si prælatus faciat coram se à Vicario prædicari, extra tamen eam horam, vel extra suas ecclesias possunt regulares prædicare: Card. Zab. in clem. dudum. §. ab olim. de sepult. quod tamen procedit tantum in fratribus minoribus, & prædicatoribus, quibus id solum fortè prohibetur, prælatorum vero nomine hic intelliguntur tantum Episcopi: vt ibi dicit Zab. nu. 9. de quo alibi.

XX. Prælatus regularis dispensat cõtra canonem in certis casibus, de quibus per Card. in clem. religiosi. §. si qui. de priuileg. Spec. tit. 11. §. sunt quoque. ver. Abbas, & sequent. & etiam secularis in canone, si id facit de mandato Episcopi, vel si habet iurisdictionem, quasi Episcopalem, vt dicit Fel. in cap. ar. si clerici. §. de adulteriis. num. 16. 17. & 18. de iudic. casibus concessis.

XXI. Prælatus inferior Episcopo, ex causa euidenti, & rationabili potest petere subsidium charitatum ab ecclesiis sibi subiectis, quod procedit in ecclesiis exemptis, in quibus competunt iura quasi Episcopalia: in aliis secus, cum iure communi huiusmodi prælati nil petere ab his possint, nisi quod iure sibi specialiter conceditur: vt dicit Zab. in clem. 1. §. eadem. in fin. de suppl. negl. præl. tale tamen subsidium debet esse moderatum arbitrio boni viri, vt dicit Zab. in clem. 1. §. nonnulli. de excess. prælat. & si subditi dicunt non adesse causam rationabilem petendi illud, debet adiri Archiepiscopus, vel eligendi arbitri, vt ibi dicit num. 3.

XXII. Potest corrigere laicos in quibusdam criminibus exceptis, vt dicit Zab. in clem. 1. de offic. ordin. & de hoc dictum supra tract. de Episc. sub cap. 3.

XXIII. Prælatus etiam collegiatæ ecclesiæ cum Capitulo potest facere statuta super his quæ concernunt tantum factum ipsorum, non autem iura Episcopi, vel statum ecclesiæ, quia sic sine Episcopo etiam Capitulum Cathedralis nil statuere potest; sed solum ut certo modo distributiones diuidantur, certo signo campanæ congregentur, & huiusmodi. gl. in cap. 2. §. decernimus. de verb. sign. in 6. Abb. in c. cum omnes. de constit. Zab. in clem. 1. num. 15. de priuil.

XXIII. Si prælato ex priuilegio conceditur, ut habeat fructus beneficiorum vacantium primo anno in diocesi, venient etiam beneficia exemptorum, secus si dicatur in priuilegio, subiectis, quia sic non potest. Zab. in clem. 1. §. Abbates. ad fin. de excess. præl.

XXV. Prælatus inferior Episcopo potest facere statuta pœnalia contra subditos, statuendo pœnam ad eius arbitrium: ut dicit Zab. in clem. cupientes. §. quod si. de pœnis.

XXVI. Prælatus singularis habens iurisdictionem potest ponere interdictum, & etiam absoluerè à sententia excommunicationis latæ per Concilia prouincialia. Zab. in clem. ex frequentibus. §. quod etiam. de sentent. excommu.

XXVII. Si prælatus omisit aliquid probare in causa principali suæ ecclesiæ, potest id probare in causa appellationis. Fel. in cap. ad audientiam. 2. num. 39. de rescript.

XXVIII. Prælati inferiores Episcopo possunt præscribere iura quasi Episcopalia in sibi subiectos, ut procedant contra eos criminaliter & ciuilitè, eos beneficiis priuent, si etiam instituunt. excommunicent, quod præscribere potest etiam Capitulum in clericos, qui in ecclesia seruiunt, quæ intelliguntur si delinquant in ecclesia ipsorum, si enim alibi, cum careat territorio, ab Episcopo sunt conueniendi cuius est tota diocesis, nisi sint Abbates, qui cõtra suos monachos vbique delinquentes procedunt, vel nisi sint personæ prælatis prædictis subiectæ: ut dicit latè Abb. in cap. cum contingat. de foro comper. & quando priuilegium, vel iurisdictionis est præscripta, non est cõcessa iurisdictionis eis accumulatiuè tantum cum Episcopo, ita ut sit locus præuentioni, id enim procedit, quando non adest præscriptio, sed etiã priuatiuè, ita ut Episcopus in illo actu se ingerere non possit, nisi inferior prælatus sit absens, vel negligens in iustitia administranda: ut dicit Fel. in cap. pastoralis. de offic. ordin. & Abb. loco citat. declarat an aliqua iurisdictionis comperat prælatis inferiori

inferioribus, Abbate excepto, in foro exteriori quo ad sibi subditos, concludens quod non iure communi, excepta leui punitione, ex priuilegio tamen, vel prescriptione id posse haberi, non tamen ea quæ spectant ad supremum Imperium, ex prescriptione, vt tributi exactio, sine Papæ licentia, nec quæ spectant ad ordinem, nisi præscribens ordinem habeat, vt ibi latè dicit, crederem tamen quod si inferiores præscribere simpliciter iurisdictionem in sibi subiectos, illam intelligi acquisitam accumulatiuè cum superiori, ita vt sit locus præuentioni, cum in dubio minus debeat lædi ius superioris, quàm fieri possit, nisi sit præscripta etiam quò ad exclusionem superioris ab illa iurisdictione, quasi Episcopali, nam si iurisdictione sit Episcopalis, tunc præscribit cum Episcopo accumulatiuè, & non priuatiuè, & sic erit locus præuentioni. Fel. post Abb. in c. auditis. de præscript. Card. in clè. si vna. de rebus eccl. q. 6. in aliquibus tamen ecclesiis potest prælatus inferior præscribere totum ius Episcopale, & etiam facultatem vniendi ecclesias, & auctorizandi in alienationibus, non autem in tota diocesi. Fel. in cap. auditis. de præscript. vbi latè id disputat, dicens, quod præscripto vno actu, puta excommunicandi, non præscribitur alius, declarando etiam cum Abbate, quomodo inferior prælatus prædicta præscribat, vbi & tractat an exercitium curæ animarum, secluso Episcopo possit præscribi, in quo tamè, ex Conc. Trid. sess. 24. c. 9. sess. 25. c. 11. dicendum, quod Episcopo subiectæ sunt omnes ecclesiæ curatæ in iis quæ pertinent ad curam animarum, & sacramentorum administrationem. d. c. 11. sess. 25. de regul. in Trid. Conc.

XXIX. Prælatus, licet homicida sit vel simoniacus, & huiusmodi, dum toleratur ab ecclesia, est venerandus vt prælatus, & gesta ab eo tenent. Fel. in c. sciscitatus. in prin. de rescript. Fallit si amisit gratiam Papæ, vt quia sit hæreticus, excommunicatus denunciatus, & sacramenta nolit administrare, nisi simoniacè, tunc enim potest euitari à subditis. Fel. in c. veniens. septimò notab. de præscrib. alias non, nec etiam si lis criminalis contra eum pendeat, vt dicit Fel. in c. cum non liceat. de præscript. & idem in deposito, si pendet appellatio, vt ibi dicit, nec etiam si non seruat canones, nisi ante sit monitus, quia sic potest deponi. Felinus. ibid.

XXX. Potest esse arbiter, & arbitrator in causa suæ ecclesiæ.

ecclesiæ. Abb. in c. cum olim. quinto notab. de præscript. & ibi Fel. num. 2.

XXXI. Licet regulariter prælatus inferior non possit transigere sine consensu Episcopi, si agitur tamen de recuperando iure ecclesiæ amisso, id potest Fel. in c. cum omnes. num. 6. de constit.

XXXII. Prælatus regularis habet iurisdictionem supra monachos priuatiuè ad Episcopum, etiam in criminalibus. Fel. in c. pastoralis. nu. 10. de offic. ord. Abb. in c. cum ab ecclesiis. eod.

XXXIII. Alienare potest res steriles ecclesiæ, sine solemnitate. Lamb. de Iure Patr. lib. 3. 2. q. prin. art. 9. de quo loco suo.

XXXIII. Prælatus fundans ecclesiã, vel capellaniam de fructibus residuis suæ prælaturæ, acquirit ius patronatus suæ prælaturæ, non autem consanguineis Paul. Cit. tr. de Iure Patr. 3. p. num. 81.

XXXV. Licet confirmatus tantum, nondum apprehensa possessione, potest agere petitorio, & possessionis nomine suæ ecclesiæ. Rota decis. 1. de restit. spol. in nou. & etiam agere interdicto, vnde vi. pro rebus ecclesiæ ablatiis antequam esset prælatus. Rot. decis. 1. num. 1. de his quæ vi. nec ei potest opponi, quòd non sit prælatus, vel in possessione prælaturæ, cum agit pro ecclesia sua Rot. decis. 6. nu. 2. de exc. in antiq.

XXXVI. Potest agere & defendere, & procuratorem constituere pro membris, & subditis suis. Rota decis. 36. de procur. in nou.

XXXVII. Plus iuris habet in instituendo, quàm patronus in præsentando. Rota decis. 11. numer. 2. de Iure Patr. in nou.

XXXVIII. Potest creare vicarios temporales, & etiam prælatissas. Rota decis. 1. nu. 1. de offic. ord. in antiq.

XXXIX. Prælatus & canonici possunt licite iurare seruando statuta, & consuetudines suæ ecclesiæ post electionem, non ante, quia esset simoniacû. Franch. in c. 1. de iureiu.

XL. Potest absoluere excommunicatum subditum existentem extra diocesim si ex officio est excommunicatus, secus si ad instantiã partis: vt dicit Zab. in elem. vnica. nu. 12. de foro compet. & si sit Episcopus, dispensare potest in omni irregularitate occulta, & eius Vicarius specialis, nisi ex homi

homicidio voluntario oriatur. c. liceat. fess. 24. in Trid. Conc. qui & dispensat cum homicida voluntario in bello iusto, licet publico. Zerola in praxi. ver. Irregularitas. Armilla. Irregularitas. num. 13. non tamen si iudex ad mortem damnet. Nau. c. 27. nu. 134. & potest etiam dispensare super Irregularitate contracta ab eo qui est alterius diocesis. Zerola ibi nu. 14. quod intelligerem modo eius sint subditi in foro penitentiali, aliquo modo, ex d. Conc.

X L I. Visitare potest subditos modo quo dixi tract. de statu Episc. cap. 6. id addens, quod visitare potest Episcopus, & alius habens ordinariam iurisdictionem in aliquos, per se, vel Vicarium generalem, vel aliam personam ab eo deputandam. Conc. Trid. fess. 24. c. 3. de reform. & quid de Capitulo, sede vacante, videndus Abb. in clem. 1. de censibus.

Visitare etiam potest Episcopus curata, etiam perpetua Cathedralibus, collegiatis, vel aliis ecclesiis, monasteriis, collegiis, vel piis locis. fess. 7. c. 7. & ecclesias etiam sine cura exemptas, etiam autoritate Apostolica. cap. 8. d. fess. & etiam ecclesias seculares nullius diocesis si sit proximior, aliàs si dubitetur, deputandus is est in Concilio provinciali. fess. 24. c. 9. sac. congr. decl. 183. 203. quæ electio semel facta à prelato nullius diocesis respectu visitationis ligat etiam successores. sac. congreg. decl. 7. & monasteria commendata, Prioratus, & Abbacias in quibus non viget regularis observantia, & alia beneficia secularia, & regularia curata, & non commendata, & exempta. c. 8. fess. 21. Hospitalia, confraternitates, & omnia pia loca. fess. 22. c. 8. & oratoria, in quibus celebratur de licentia Episcopi, non tamen equites Hierosolymitanos, nisi quatenus obvineant curata. sac. congreg. decl. 77.

Potest verò visitans visitare personas, res, & loca, etiam exemptos, & corrigere. fess. 6. c. 4. fess. 25. c. 6. & quod ibi dicitur de Capitulis, intelligitur de exemptis à iurisdictione Episcopi. sac. congreg. decl. 487.

Non potest tamen prelatus mandare clericis, ut deponant circa vitam alterius, quod ipsi sciunt etiam cum iuramento. Silu. Visitatio. §. 6. si id sit occultum, si verò sine iuramento reuelantur aliqua corrigenda, potest postea inquirens exigere iuramentum, & cogere ad respondendum: ut ibi dicit. Non potest tamen punire crimen merè occultum, quod

solus denunciatus scit. Sor. 4. dist. 18. q. 4. art. 5. Couar. lib. 1. c. 2. nu. 6. var. ref. Et si adest denunciator, & non potest probari, si duo solum sciunt, & dicunt se nolle deponere in scriptis, ad quod non possunt cogi, per pœnitentiam, & etiam monitiones debet illos corrigere: non tamen dando publicam pœnitentiam. Mar. 1. p. de inquis. num. 14. si verò potest probari ob infamiam ortam, potest procedere via ordinaria ad emendam. Mar. ibi. nu. 86. & etiam laici possunt admitti ad denunciandum. Nau. c. 25. nu. 32.

X L I I. Si est praelatus inferior habens iurisdictionem ordinariam, si Episcopum per citationem partis praeuenit, vel consuetudo extet, vel si eandem cum Episcopo iurisdictionem obrinet, non potest ab Episcopo per totam suam dioecesim impediri, aliàs sic, quia poterit Episcopus cognoscere de causis subditorum suorù praelatorum. Bened. Capr. reg. 33. nu. 4. cum seq.

X L I I I. Praelati successor, licet gestum nomine ecclesiae per eum possit ratum habere. cap. liberti. 2. 12. q. 2. id tamen non procedit si vt singularis persona, & non nomine ecclesiae id gessit. Capr. reg. 54. cum communi. quia id non potest ratificare, nisi ecclesia ei successerit. Io. And. in cap. ratum. de reg. iur. in 6. quod intelligitur in successione praelaturae, & non canonicatus, in quo non succedit priori nouus canonicus, sed Capitulum. Capr. ibi. nu. 54. Sic successor praelati non tenetur stare locationi per eum factae nomine proprio. Abb. in c. quarelam. ne prael. vices suas. Rota decis. 232. in nouis. Si verò nomine ecclesiae, si ecclesia est laesa, non tenetur ei stare; & haeres praelati tenetur ad debita praedecessoris non facta pro ecclesiae necessitate, ad hæc enim tenetur successor. Soc. conf. 3. vol. 1. cum com. qui nec potest facere duas locationes post primum triennium renouandas. Card. in clem. 1. q. 5. de rebus eccl.

X L I I I I. Si caret propinquis, potest extraneum instituere, ecclesia exclusa. Clar. in §. testamentum. q. 27. quod intelligereim si habet licentiam testandi de fructibus beneficij, vel talis consuetudo extet, & causa subsit, quia de patrimonialibus res caret difficultate, indistincte enim is potest.

⁷
Praelati quæ Quò ad quartum, multa sunt quæ praelatis prohibentur, vel iis solis præstare non licet.
Primò enim, praelatus, licet leuia possit explicare solus, ardua

dua tamen non nisi Capituli consensus, nedum consilium habeatur, nō solū ubi agitur, de aliquo statuendo, sed etiam de aliquo negotio gerendo. c. quāto. de iis quæ fiunt. Innoc. & Abb. in c. nouit. eod. in c. 2. de instit. in c. ad audiētiam. de cler. non rel. Dec. in c. cū omnes. col. pen. de constit. vnde irrita est Episcopi donatio, venditio, vel permutatio rei ecclesiasticæ sine consensu, & subscriptione Capituli. c. 1. & c. tua nuper. de his quæ fiunt. & ibi Abb. & in c. cum Apostolica. & in c. nulli. de reb. eccl. & vterius requiruntur tres tractatus in alienatione, vt ibi dicit Abbas, in magna tamē necessitate, vel si res est parua potest solus prælatus id facere. c. terrulas. 1. 2. q. 2. & si Capitulum sit extinctū, ob bella, & huiusmodi, loco Capituli sunt vocandi clerici honesti: vt dicit Abb. in d. c. 1. de his, quæ fiunt. & in c. edoceri. num. 6. de re script. & ibi Fel. ad fi. Si tamen prælatus ex præscripta consuetudine obtinuit, vt adua explicet sine Capitulo, id valet, vt dicit Imol. in clem. quia contingit. col. 3. de relig. dom. Firm. de Episc. lib. 4. p. 4. nu. 52. cum seq. & sic nec Abbas sine conuentu potest prædicta alienare: vt dicit Zab. in clem. monasteriorum. de reb. eccl.

Hodie tamen ex constitutione Pauli II. in c. ambitioſæ. de reb. eccl. non alien. in extrauag. communi. requiruntur solemnitates, de quibus ibi, & quandoque licentia Papæ, modo quo habetur sub cap. de Emptione.

II. Non debet committere causam temporalem, vel ciuilem clericorum laico iudici: si verò prælatus est dominus temporalis, tenetur causas criminales laicorum committere laico iudici. c. sine cler. vel mon. in 6. not. Abb. in c. decernimus. nu. 7. de iudic.

III. Non potest sine consilio Capituli, Abbates, Abbatissas, & alias personas ecclesiasticas instituire, & distituere. d. c. nouit. & cap. quanto. de his, quæ fiunt. nec veterem dignitatem in ecclesia suppressam sine Capituli consensu succitare. Innoc. Host. Fel. in c. cū accessissent. de constit. nec sine eo statum suæ ecclesiæ immutare. Abb. & alij. d. c. cū accessissent. & in c. cū omnes. eod. nec sine eo beneficia conferte, nisi consuetudo sit in contrarium. Imol. in clem. quia contingit. de relig. dom. nec sine duobus canonicis modum statuere celebrandi diuina officia in ecclesia, vbi synodus prouincialis non prouidit. c. cū dignitates. in fi. sess. 24. in Trid. Conc. nec procedere contra illos de Ca-

agere non possunt, vel non soli.

Prælati sine consensu capituli vendere, donare, permutare bona Ecclesiæ non debent, nisi forte leuia quadam.

pitulo, niſi cum præſentia duorum de Capitulo. c. 6. ead. ſeſſ. nec ſine iuſdem indulgentias publicare. cap. cum multa ſeſſ. 21. in Trid. Conc.

III. Prælatuſ ſuperior, licet concurrat cum inferiori pro iuribus eccleſiæ inferioris defendendis, tamen ſuperior repellitur, niſi inferior ſit ad nutum ſuperioris amouibilis, vel niſi idem inferior deficiat in defenſione, ſi verò agitur inter prælatum regularem, & eius inferiorem, ſi agitur de iure ſuperioris, vt de ſubiectione inferioris ei, & ſic ſuperior præfertur; ſi verò agitur de bonis domus inferioris, ſi cauſa eſt ardua, diſcuſſio ſpectat ad ſuperiorem, vel inferior non aget ſine eo; ſi verò prælati ſunt pares, iſ præfertur, qui ex priuilegio, vel conſuetudine id habet, vbi verò conſuetudo non adeſt, ſi eccleſia eſt ſubiecta ſuperiori, quò ad prælatum, & eius bona, licet inferior poſſit agere, ſi tamen ſuperior concurrat, præfertur; ſi verò eſt ſubiecta, quò ad Prælatum tantum, ſi iſ non eſt amouibilis, præfertur inferior; ſi verò eſt ſubiecta, quò ad inſpatronatus tantum, ſi agitur de ipſo iure patronatus, ſuperior præfertur, & exigit rationem bonorum ſi ſit patronuſ eccleſiaſticuſ, vt late dicit Abb. in c. cum deputati. de iudic.

V. Prælatuſ electuſ, & confirmatuſ adminiſtrare non poteſt, antequam literas ſuæ promotionis à Papa obtinuerit ſub pena priuationis ipſo iure, & excommunicationis late ſententiæ, ex Bulla 2. Iulij II. incip. Romani. & Iulij III. conſtit. 3. 4. incip. Sanctiſſimuſ.

VI. Prælatuſ inferior non poteſt ſtatuerè contra iuſ ſuperioris. c. quod ſuper hiſ. de maiorit. & obed. Abb. in c. pen. 7. col. de iudic. ne tollere pœnam impoſitam per ſuperiorem. Abb. in c. ſi quorundam. de ſolut. niſi diſpenſet in caſibus ſibi conſeſſis, vbi & agitur an poſſit tollere ſuſpenſionem late ſententiæ.

VII. Non poteſt Prælatuſ renunciare exceptioni competenti eccleſiæ in eius damnum, nec licet cedere ſine cauſa euidenti, & cum ſolemnitate debita ſi agatur de re immobili, vel mobili pretioſa. Abb. in c. 1. de poſ. Nec ſoluſ poteſt reſcindere contractum per quem aliquod iuſ eccleſiæ eſt quaſitum; & aliqui de collegio poſſunt agere ad renouationem eorum quæ prælatuſ illicitè alienauit. c. ſi quiſ preſbyterorum de rebus eccl. Abb. in cap. quærelam. de Simon.

VIII. Prælatus depositus si quid agit, non valet eius acta, etiam si ignoret suam depositionem, quando est certa, & specialis, secus si in genere, vt si dicatur, qui fecerit tale priuationem incurrat, quia sic ignorans non afficitur ea sententia. Fel. in c. ex parte decani. nu. 42. circa med.

IX. Si iurauit non alienare inconsulto Metropolitanano, si petit licentiam, & tacet iuramentum, non valet concessio, secus si iurauit alienare Papa inconsulto, licet enim taceat iuramentum, tenet concessio. Fel. in c. constitutus. nu. 7. de rescript.

X. Non potest condemnare, & priuare clericum beneficium condemnatum de crimine ciuilitate, cum acta in vno iudicio non probent in alio, nec etiam confessio, nisi sit in eodem iudicio, & sit vera non ficta iuris fictione, & facta per principalem, non per procuratorem, vt dicit Fel. in c. qualiter, & quando. nu. 24. de accus. nec vendere potest prælatus bona mobilia sui beneficii, si agitur contra eum ad priuationem beneficii, licet possit administrare beneficium. idem in c. prælatorum. eod.

XI. Non potest conferre ordines simoniace, alijs erit suspensus, vt dicit Fel. in c. per tuas. de sim. & hodie est excommunicatus, ex c. ambitiosa. de sim. in extr. comuni. nec idem potest satisfacere familiaribus suis cum beneficijs loco salarii, & si facit pactum est simonia reali securo effectu, & qui seruiunt cum hac intentione, committunt simoniam mentalem. Abb. & Fel. in c. cum essent. de sim. quod intelligitur si seruiat quis principaliter ob beneficium, & ob seruitutem expectet principaliter beneficium, secus si seruiat principaliter ad conciliandam sibi amicitiam prælatis, licet inde expectetur beneficium, non ex seruitute, sed ex amicitia, vt dicit Caiet. 2. 2. q. 78. art. 2. ad tertium. post D. Tho. ibi Sot. lib. 6. de iustit. q. 1. att. 2. Nau. in c. si faceraueris. nu. 21. cum seq. 1. 4. q. 3. Si tamen hæ intentiones in conscientia actu separantur, quod vix fieri raro contingit.

XII. non potest sine consensu Capituli remittere iniuriam competentem ecclesie, nec etiam solus potest repudiare legatum factum ecclesie, & si ecclesia patitur graue damnum in iure querendo, vt in repudiatione legati, ecclesia potest habere recursum ad bona ipsius, qui & tenetur ad damnum lucri cessantis ecclesie, & sic delictum eius non præiudicat ecclesie, nisi fiat simul cum Capitulo. Fel. in c.

in c. contingit. propè finem. de ſent. excom. ſic enim probabiliter cum Capitulo poteſt repudiare hæreditatem, vel legatum ſibi delatum. Feder. de Senis conf. 9. Aret. in l. iſ qui hæres. §. ſi. ff. de acq. hæ. Lap. alleg. 23. nu. 4. cum communi, nec poteſt reſcindere contractum, per quem ius eſt quaſiſtum eccleſiæ, vt idem dicit in c. quærelam. de ſim. nu. 2. & ſi eſt prælatus regularis, ex ſola negligentia poteſt deponi, ſecularis verò non. idem in cap. 1. de offic. deleg. Poteſt tamen prælatus remittere quod ſibi debetur ratione eccleſiæ, & id remittere debitori in vita ſua, & non vltra, dummodo non tangat vtilitatem eccleſiæ. Fel. in cap. veniens de teſtib. 1.

XIII. Prælatus non poteſt viſitare curiam Romanam in habitu transformato: aliàs eo ipſo eſt excommunicatus. Felin. in c. conſuluir. de offic. deleg. nu. 10.

XIII. Non poteſt facere compromiſſum, vt procedatur de iure, & de facto. Abb. in c. cum tempore. de arbit. Fel. in c. 1. de conſtit.

XV. Non poteſt deſiſtere adiuuare Papam, timore Principum ſecularium: aliàs eſt periurus, niſi ſit metus cadens in virum conſtantiem, vel niſi habet iuuare contra proprios filios, & parentes, & ſeipſum, & quid de patria, declarat Abb. in c. ego de iureiur. & ibi Fel. num. 9.

XVI. Non poteſt ſine Capitulo recipere monachum ad religionem, niſi ipſe, & vnus de conuentu, vel extraneus recipiat profeſſionem nomine conuentus, & Abbatis, quia tunc ſufficit ratificatio Capituli, vt valeat profeſſio, & vacante Abbate, conuentus poteſt recipere nomine Abbatis futuri, qui poſt ratificabit, & etiam id poteſt ſolus Abbas ſi receptus non obligatur monaſterio, ſed ſolum ordini, & requiritur maior pars conuentus; & Epicoſopus etiam poteſt creare moniales, ſi monaſterium patitur defectum monialium, & vires monaſterij ſupperunt, maxime ſi Abbatiffa negligat eas recipere. Franch. in c. ſi. de regul. in 6.

XVII. Si Prælato eſt interdicta alienatio bonorum eccleſiæ, non poteſt alienare etiam in caſu permiſſo. idem in c. hoc conſultiſſimo. de rebus eccleſ. in 6. qui & vbi conſultit beneficium non poteſt id reuocare ex quacunque ingratiſtudinis. Clar. in §. donatio. quaſt. 21. ver. ſed hic quaero.

XVIII. Prælatus regularis, vel ſecularis, non Epicoſopus,

pus, exemptus, petita licentia Papæ, & non obtenta, non potest proficere strictiorem religionem, secus si denegata non fuit, licet non data, si tamen Legatus de latere eam neget, adhuc poterit ingredi: vt dicit Franch. in c. cum non. de regul. in 6.

Decimononò, non potest concedere alicui de bonis ecclesiæ, ad vitam, etiam si sit prælatus secularis, nec etiam ad tempus sine consensu Capituli, & sine forma. clem. 1. de rebus eccl. si sit concessio contra formam. d. clem. per modum alienationis, nec etiam potest concedere possessiones, vel redditus temporales suæ mensuræ prælatis laicis vel clericis benemeritis ad vitam, vel ad certum tempus, ne fiat fraus, nec decimas, assignando eas in titulum, fructus tamen earum possunt assignari, non tamen in perpetuum iure proprietatis in feudum, vel huiusmodi titulo, nec potest dare pensionem alicui ad tempus cum pacto, quòd adepto beneficio, eam dimittat, quia sic spirituale venditur: vt dicit Zab. in d. clem. vbi & multa ad idem tradit, vbi & quærit quis ibi dicatur prælatus proprius, & quando incurrat pœnam ibi positam, vel non.

Vigesimò, non potest vna die recipere plures procurationes. idem Zab. in clem. 2. de censib.

Vigesimoprímò, si sit inferior Episcopo non potest concedere indulgètiâs, nec dispensare super votis: vt dicit idem Zab. in clem. 2. de pœnit. nec potest præscribere ius vniendi beneficia titularia, vt dicit in clem. 1. §. ad hæc. num. 5. de statu reg, nec debet excommunicare, si non sit necesse, & idè de Episcopo. idem in clem. 1. nu. 3. de pœnit. & si est suspensus ab officio, si interim ministrat est irregularis. idem in clem. 1. de priu. nec debet se intromittere in ecclesiis exemptorum, in eis aliquid disponendo. idem in clem. vnica. de excess. præl. ver. præsentatos. nisi in casibus concessis, nec etiam potest prohibere quin audiatur Missæ in ecclesiis religiosorum, sine tamen præiudicio iurium ecclesiarum parochialium, vt idem dicit in clem. frequens. num. 5. de excess. præl. congruit tamen vt Missæ audiantur in parochia. ex Conc. Trid. sess. 22. de euitan.

Vigesimosecundò, non debet ponere onera insolita, idem in clem. 1. num. 5. de censib. aliàs incurrit periculum animæ suæ, si quid exigit contra iuris dispositionem. idem in clem. præsent. num. 4. cod. & si vadit ad monasterium, ex causa
volun

voluntaria, non potest id cogere ad ministrandum ei vi-
ctualia, quia tunc id datur potius ex gratia, quam de iure.
idem in clemen. 2. cod.

Vigesimo tertio, inferior Episcopo, licet possit suo statuto
apponere pœnam pecuniariam, non potest tamen commu-
tare pœnam iuris in pecuniariam. Fel. in c. cæterum. num. 4.
de offic. ordin.

Vigesimo quarto, non potest pecunia accepta iudicare,
cum gratis id præstare teneatur. Host. in summa ne præl.
num. 3. nec ecclesiam vacantem sub annuo censu, vel pecu-
nia accepta cōcedere, nec fructus ecclesiæ suæ vacantis ven-
dere. idem ibi n. 4. & 5. & si subditos grauat occasione serui-
tij, tenetur acceptum restituere, & tantundem pauperibus
erogare. idem in summa, de immu. eccl. num. 6.

Vigesimo quinto, non potest agere pro dāno dato suo sub-
dito nisi probet sua interessē. Rota decis. 1. de iudic. in antiq.

8
*Prælati quid
agere debeāt
& teneātur
circa tēpora
lia bona ec-
clesiæ, vel
non.*

Quò ad quintum, prælati tanquam administrator bo-
norum ecclesiæ suæ ad multa tenentur.

Primò enim, si negligit acquirere ecclesiæ, vbi potuit te-
neretur ad inter esse lucri cessantis. gl. in cap. si. 2. q. 4. & ecclesia
potest agere contra prælatum, qui passus est præscribi res
ecclesiæ, vel eius hæredes ad emendā. Abb. in cap. 2. de treu-
gā, & pace. in c. 1. de dolo, & contum. Fel. in c. accepimus. de
fide instrum. nec potest cum enormi damno ecclesiæ ipsius
iura renunciare. Innoc. in c. constitutus. de elect. in cap. acce-
dentibus. de excess. prælat. cum leui tamen potest. arg. c. ter-
tulas. 12. q. 2. Fede. de Senis conf. 88. & vt alienans iam ac-
quisita debet administratione privari, ita si fraudat in acqui-
rendis, vt quia quaesita ex fructibus ecclesiæ sibi, vel alteri
appropriat. Abbas in cap. 2. de pecul. cler. Fructus tamen sunt
prælati, quò ad administrationem, & distributionem, & in
iis succedunt etiam consanguinei, si id habet consuetudo.
Covar. in c. officij. cap. cum esses. de restam. & bona prælati
sunt tacite obligata pro mala administratione, vt & bona
tutoris. Abb. in cap. ex litens. de pignor. & prælato malè ad-
ministranti debent canonici resistere. Abb. in c. per inquisi-
tionē. de elect. excusatur tamē si non mouet causam in qua
sumptus litis excedit quantitatem principalem. c. mediter-
ranæ. C. de ann. lib. 10. Anch. in c. nonnulli. de rescript. Abb.
in c. de appellationibus. de appel. nec potest renūciare privi-
legio cōcernenti ecclesiā, nec potest de rebus ecclesiæ aliquid
donare

donare locis piis. Abb. in c. ad Apostolicam. de donat. modicū tamen dare potest. Abb. in c. 1. de testam. in c. cæterū. de donat. de quo tamen hodie dubitari potest, ex Constitutione Pauli II. incip. Ambitiosæ. de rebus eccl. in extrau. cōmuni. quæ prohibet donationem, & omnem alienationem rei ecclesiæ, Papa inconsulto, potest tamen prælatus dare de fructibus ecclesiæ suæ spectantibus ad vitam eius, & maxime ex causa pietatis sine Capitulo. Abb. in cap. continebatur. De his, quæ sunt. Fel. in cap. veniens. 1. de testib. Zab. in clem. 1. de reb. eccl.

Secundò, æquiparatur tutori, vel curatori, cum quæritur an ex eius facto teneatur ecclesia, vel eius hæres ex facto prælati. Abb. in cap. cum deputati. in fi. de iudic. Host. de foro comp. in sum. ver. illud scias. vnde quicquid acquirit ex fructibus ecclesiæ ipsi ecclesiæ acquirit, & in dubio præsumitur acquisiuisse ex eius fructibus, & idem si quid ei relinquatur intuitu ecclesiæ, vt quia dicatur, relinquo tali prælato talis ecclesiæ, sic enim præsumitur intuitu ecclesiæ relictum, si verò intuitu personæ est ei relictum, vel ex industria quid acquisiuit, potest de eo liberè disponere. Abb. in cap. cum effes. de testam. in repet. potest tamen inducere testatorem blando sermone vt non ecclesiæ, sed sibi relinquatur, dummodo cesset dolus ipsius. Abb. in c. 2. de pecul. cler.

Tertiò, non potest infeudare rē ecclesiæ consanguineis, etiam si non det damnum ecclesiæ, etiam in casibus permissis. Abb. & Barbat. in cap. vt super. de rebus eccl. & si contrahit mutuum nomine ecclesiæ, oportet probare rem esse versam in vtilitatem ecclesiæ. Abb. in c. quod quibusdam. de fideiuss. nec delictum prælati nocet ecclesiæ. Abb. in cap. 1. de dolo, & cont. & si liberat aliquem, non præiudicat id ecclesiæ, nisi probetur in re ipsius ecclesiæ id versum. Abb. in conf. 32.

Quartò, prælatus inferior Episcopo non potest donare quinquagesimam, vel centesimam. Abb. in c. Apostolica. de donat. nec potest disponere in vltima voluntate de quæsitis intuitu ecclesiæ. Abb. in c. 3. de pecul. cler. nisi, vt supra, consuetudo sit in contrarium, aliàs tenetur ecclesiam instituere hæredem. Abb. in c. 1. de testam. quæ tamen intuitu personæ quæsiuit sunt hæredis. Abb. ibi. & in c. cum effes. 2. repet. de testam. & debet interpellare subditos, vt decimam soluant, aliàs peccat. Abb. in c. peruenit. de decim. si tamen prælatus aliqua

Quid de bonis Ecclesiæ dare possint prælati.

Prælatus nõ potest Ecclesiæ mutuo accipere nisi cõstet esse ad Ecclesiæ vtilitatem.

aliqua quæſiuit eccleſiæ, poteſt liberius diſponere de bonis eccleſiæ, quàm qui nil acquiſiuit. Abb. in cap. cum conſenſus. de rebus eccl.

Quintò, non ligat eccleſiam iuramentum præſtitum à prælato in damnum eccleſiæ. Abb. in cap. 1. de his, quæ fiunt à maior. part. cap.

Sextò, non poteſt alienare rem mobilem pretioſam ſine conſenſu Papæ. id. cap. 2. de rebus eccl. non alie. in extr. communi. & quilibet prælatus promotus per Papam, vel conſecratus de eius mandato, iurare debet de non alienando Papa inconfulto, quod iuramentum maximi ponderis eſt. Abb. in cap. vt ſuper. de rebus eccl.

Septimò, non poteſt renunciare exceptioni competenti eccleſiæ in eius damnum, nec cedere liti motæ, niſi ſubſit cauſa euidens, & interueniente debita ſolemnitate, ſi agatur de re immobili eccleſiæ, vel mobili pretioſa. Abb. in cap. 1. deſiſt. & ſi non ſeruauit modum in donatione, reuocatur donatio, & delictum ſolius prælati non nocet eccleſiæ. Abb. in cap. verum. de condit. appoſ. & ſi eſt diffamatus de dilapidatione, poteſt cogi vt reddat ei rationem adminiſtrationis. Abb. in c. qualiter. 2. de accuſ. & interim non poterit alienare. idem in cap. ſi. eod.

Octauò, non poteſt ſolus reſcindere contractû per quem eſt quæſitum ius eccleſiæ, & illi de collegio, vel aliqui ex illo poſſunt repetere alienata illicitè ab eo. Abb. in c. quæſiſſimam. de ſim. c. cum olim. de reſtit. ſpol. qui &, vt ſupra, in acquirendis, poteſt præiudicare eccleſiæ, in iam quæſitis, ſi in contrahendo, ei non præiudicat, quando alienat ſine debita ſolemnitate. cap. ſine. 12. q. 2. ſed patiendo rem præſcribi, ei præiudicat, ſed tenetur illi ad intereſſe de ſuo. cap. 1. de præſcrip. gl. in c. placuit. 2. q. 3. ſed ſi delinquat cum toto Capitulo, nocet eccleſiæ. Aret. conſ. 114. num. 5. ſi verò ſolus, ſi pœna poteſt adaptari contra eum, non. l. meminerint. C. vnde vi. ſi verò non poteſt adaptari contra eum, nocet eccleſiæ. Liubemus. C. de ſacr. ſan. eccl. cui tamen tenetur ad intereſſe. Abb. in cap. 1. de dolo, & contum.

Nonò, negligentia prælati in implemento conditionis nocet eccleſiæ, quia ante conditionem res non debetur, licet ipſi teneatur ad intereſſe, ſecus in impletione modi, quia tunc donatio præſupponitur iam perfectæ, niſi in donatione eſſet adiectum, quod modo non ſeruato, res reuertatur ad dominum,

minum, & eo magis negligentia prælati si sit iuncta cum negligentia conuentus, nocet ecclesiæ, licet ipsi teneantur ad interessè ecclesiæ. Fel. in cap. verum. num. 12. cum seq. de foro compet.

X. Prælatus in aliquibus æquiparatur tutori, in aliquibus pupillo: tutori enim æquiparatur in reddenda ratione administrationis, & quòd eius bona sunt tacitè obligata ob malam administrationem, vt & bona tutoris, & quandoque si sit suspectus de dilapidatione, remouetur, vel suspenditur ab administratione, quæ tamen sæpè fallunt, nam prælatus potest sustentare consanguineos pauperes de bonis suis, quod tutor non potest, & si reddit rationem administrationis, in eo sufficit iuramentum, & si non est suspectus non reddit rationem, & vltèrius prælatus habet liberam administrationem, tutor non, nec tenetur ad cõfectionem inuentarij iure communi, ex Bulla tamen Sixti V. sic, vnde æquiparatur tutori, vbi est eadem ratio, aliàs non; æquiparatur verò pupillo ecclesiæ, quia debet defendi à prælato, & si est læsa restituitur. Fel. in c. cum deputati. num. 10. 11. & 12. de iudi.

XI. Si prælatus detinet rem alienam nomine ecclesiæ, & id scit certo, & sit notorium, debet eam restituere, etiam si habeat ecclesiam collegiatã, si verò non constat notoriè, & solus scit, tunc non tenetur restituere. Fel. in c. fin de præscr. In foro tamen conscientiæ crederem eum id debere notificare Capitulo, & si legitimè id constat, debere cum eo restituere, cum etiam ecclesiæ non debeat ditari cum damno alterius, ex reg. nemo. de reg. iur. in 6.

XII. Non potest renunciare legatum factũ ecclesiæ sine consensu Capituli, Fel. in c. contingit. num. 8. de sent. excom.

XIII. Non potest transigere sine consensu Episcopi, si sit inferior Episcopo, nisi agatur de recuperando iure ecclesiæ amisso. Fel. in cap. cum omnes. num. 6. de constit. nec rescindere contractum per quem est quæsitum ius ecclesiæ, idem in c. quærelam. num. 2. de Simon.

XIIII. Non potest ecclesiam vacantè sub annuo censu, vel data pecunia concedere, aut fructus ecclesiæ suæ vacantis vendere. Host. in summa. de excess. prælat. num. 4. & 5. nec exigere à subditis exactiones indebitas, aliàs punitur in quadruplum, nec occasione procurationis debitæ Legato Apostolico, plus leuare, quàm potest, aliàs id debet restituere ecclesiæ suæ, & tantundem pauperibus erogare, nec

K potest

potest visitans aliquem grauari ducendo equitaturas ultra numerum sibi concessum, de quo supra tract. de Episc. cap. 6. ad fin. aliàs duplum tenetur restituere ecclesiæ læsæ. Non potest etiam iniuste censuras proferre, vel sine consensu Capituli, nisi in contrariū præscripserit, vel monitione nõ præmissa, aliàs suspensionem incurrit, & idem si sine scriptis, quæ tamen sententia non tangit Episcopos. c. 1. vbi glo. & Doct. de sent. excom. in 6. nec etiam potest excommunicare post appellationem legitimam, nec pro leui causa, nec potest seipsum instituere in ecclesiis sibi subditis, aliàs iis priuatur. Host. in summa de excess. prælat. §. qualiter.

XV. Si negligat curare bona ecclesiæ, tenetur ad interesse, is verò dicitur negligens, qui omittit ea quæ potest, & debet curare. Host. in summa de negl. prælat. §. quid sit.

XVI. Potest exigere emendas pecuniarias, si consuetudo id habet. Franch. in cap. venerabilibus. §. denique, de sent. excom. in 6. quomodo verò debita dicantur, tradit Host. in sum. de excess. prælat. num. 4. & 5. & in summa, de censib. §. ex quibus causis. & de immun. eccl. Zab. in clem. vnica. ver. nonnulli. 1. de excess. prælat. non potest tamen imponere, nec insolita, vel contra iuris dispositionem. Zab. in clem. 1. & clem. præsent. de censib. & exact.

XVII. Debet defendere possessiones, & libertatem ecclesiæ, armis spiritualibus, & temporalibus, cum prudentis non sit inermem se armatis objicere. Zab. in clem. vnica. nu. 25. de homic. arg. cap. ex delicto. de sentent. excom. non intendens tamen occidere, sed solum se, & sua tueri, sine quibus sustentari ecclesia non potest.

XVIII. Non succedit ut hæres, & ideò non tenetur seruare omnes contractus initos, maxime inutiliter per prædecessorem, vnde & si locat bona ecclesiæ suæ nomine proprio, morte ipsius extinguitur locatio, si verò nomine ecclesiæ, & vtiliter, ac debita solemnitate seruata, si est prælatus cum administratione, successor tenetur stare locationi, sicut in simplici præbendario, vel beneficiario non prælato, qui non potest locare ultra tempus vitæ suæ. Rota decis. 332. 1. de locato. in nouis. modo vt at alibi.

XIX. Prælatus licet sit usufructuarius in vita fructuum ecclesiæ, in morte tamen est simpliciter vsuarius, vnde donare non potest. Rota ibid. de quo tamen, Deo dante, latius agetur, infra tract. de Beneficiis.

XX. Non potest remittere iniuriam factam ecclesie, nisi cum consensu Capituli. Fel. in cap. contingit. de sent. excom. num. 8. cum communi.

Quò ad sextum, multa sunt ad quæ prælatus tenetur.

Primo enim, sanctum sui exemplum subditis præbere debet, ac eius vita tantum subditorum mores excedere debet, quantum distat grex à pastore, ut inquit Greg. in past. 2. p. c. 1. dum enim loquendo, ostendit quid sit agendum, operando adiuuat ut fiat, ut ibi dicit c. 3. ac liberius subditorum vitia coarguit, nequaquam metuens ne in eum culpa retorqueatur, ut inquit Chryl. lib. 5. de sacerdotio: aliàs si malum sui exemplum præbeat, summorum malorum causa est, ut idem dicit lib. 6. de sacerdotio; facile enim subditi præsulum mores, maximè deprauatos sequuntur, quasi aliquam excusationem habeant quod id operentur, quod in prælato geri perspexerint, vnde & Leuit. 4. Mandatur tantundem pro peccato Pontificis, ac totius populi offerri, quasi is sit malo sui exemplo causa peccatorum eorum, cui enim plus creditur, plus ab eo exigitur, & magna sublimitas, magnâ debet habere cautelam, & vitam cõformem, ut inquit Ambr. tract. de dignit. sacerdot. c. 3. vnde irreprehensibilis esse debet, sobrius, pudicus, constans, placidus, expers iræ, charitate præditus, promptus ad iuuandum, prudens ad regendum: ut inquit ibi Ambr. cap. 4. & Clem. Rom. lib. 2. constit. cap. 2. 3. & 4. & in summa esse debet forma iustitiæ, sanctimonie speculum, pietatis exemplar, assertor veritatis, fidei defensor, doctor gentium, amicus sponsi, magister insipientium, refugium oppressorum, pauperum aduocatus, lingua mutorum, baculus senum, malorum metus, bonorum gloria, & forma gregis: ut inquit Bernar. lib. 4. de confid. in fin. de quibus etiam agit latè Greg. in pastor. c. 1. & 2. ne puram sapientiam, quam ex scripturis haurit, vita corrumpat, & hoc modo aquam scripturæ turbidâ ouibus propinet, ut ibi dicit c. 2. cõtra Ezech. c. 3. 4. & ei subditi fluctus tentationum suarum pandere non erubescant, sed fidenter ad pastorem mentem, quasi ad sinum matris recurrant, ut ibi dicit Greg. in past. 2. p. c. 5. Tot enim mortibus dignus est prælatus, quod ad subditos suos perditionis exempla transmittit, vnde à peccatis cauere debet, cum is non tantum moriatur, sed omnium animarum, quas prauis exemplis destruit, reus sit: ut dicit Bracaren. in 2. m. past. pag. 7. p. 1. & cõtra, eius exemplo bono subditi ad

9
Prælati circa spiritua-
lia quid age-
re debeant, &
teneantur.

bonum inuitentur, quod ei ad meriti proficit augmentum.

I I. Humanus eſſe debet omnes audiendo benignè, & actioni ſe dando, ſic tamen, vt non agendo relinquat ſeipſum, ſed ad ſe ſæpè redeat, & ſeipſum conſideret, conſideratio enim mentem purificat, regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, componit mores, diuinarum, & humanarum rerum ſcientiam confert, agenda præordinat, acta recogitat, vt nil adſit correptione egens, nec litium diſcuſſioni ſe multum implicet, non quia illis indignus ſit, ſed quia indignum eſt talibus implicari, maior enim cura habenda de peccatis dimittendis, quàm de prædijs diuidendis, vt inquit Bernard. lib. 1. de conſid. & Auguſt. lib. 9. ciuit. cap. 19. Vnde litium deciſionem prudenti fidei quique authoritate præſtet viro, & alia item negotia commendet, vt idem dicit lib. 4. de conſid. poſt med.

I I I. Sollicitus eſſe debet in ſubditorum bono, illos cuſtodiendo ne peccent, & eos diſciplina corrigendo ſi peccarint, vt inquit Bernard. ſerm. 3. de aduent. domini. *Impunitas enim eſt incuria ſoboles, mater inſolentia, radix impudentia, tranſgreſſionum nutritrix*, vt idem dicit lib. 3. de conſid. in fine; *ſic tamen vt ſubditorum mater ſit non dominus, ſtudendo magis amari, quàm metui, vbera producendo, & ſi quandoq; ſeueritate eſt opus paterna ſit non tunica, mater ſi fouendo*, vt idem dicit ſerm. 23. in Cantic. & Aug. lib. 1. de ciuit. cap. 9. & lib. 19. cap. 21. & ſubditos debet pater corripiendo, vt idem dicit ſerm. 23. in Cantic. & Aug. lib. 1. de ciuit. cap. 9. & lib. 19. cap. 21. & ſubditos debet pater ſecere verbo, ſacramentis, fructu orationum, & exemplo, vt dicit Bernard. epi. 201. ad Balduinum, doctrinam ſynceram ſpatgendo, ſedulo operando, & curioſè gregem cuſtodiendo, vt idem dicit in ſententiis. ver. Tria prælatiſ. qui & non debet in perſecutione deſerere gregem, quando eſt vniuerſaliſ in idipſum, & populum, vt peſtis & belli, ſi verò tyrannus in odium præfuliſ graſſatur, poteſt inde ſe ſubtrahere, vbi per alios bono populi cõſuli poteſt: aliàs non, vt tempore opportuno redeat. c. ſuggeſtum. c. ſciſcitaris. c. aduerſitas. 7. q. 1. vbi Turr. Cr. Aug. ep. ad Honoratum. D. Th. 2. 2. q. 185. art. 5. vbi Caiet. ſi verò Tyrannus in eccleſiam graſſatur, non licet ei recedere, vt nec ſi in totum clerum eſt graſſatus, vt ſint qui ſacramenta miniſtrent, modo laici eos defendant, aliàs poſſunt recedere, aliquibus tamè relictis, qui ſacramenta miniſtrent. c. forſ. 20. q. 7. vt & in perſecutione generali, ſi totus populus recederet, poſſet & ipſe prælatus id agere.

nc

Matth. 10.
Cũ vos perſequentur in vna ciuitate fugite in aliã quando non grex ſed paſtor quaeritur.

nec debet in persecutione particulati deferere gregē si scandalum adsit, vel si eius præsentia populo sit necessaria, vt supra D. Tho. d. art. 5. Præterea habere debet clementiæ pietatem, zelum rectum, & discretionem harum moderatice ne zelus fiat crudelitas, pietas relaxatio, quæ discretio docet quomodo se habere debeat in donandis, vel uiscendis iniuriis: vt dicit Bern. lib. 2. de consider. col. pen. ver. oportet innotescant, vsque ad finem. Constans præterea esse debet in aduersis ferendis ob Christi honorem ad eius imitationē, vt idem dicit feria 4. hebdom. pænosa. Medicus quoque esse debet, vt languoribus animarum congruum afferat medicamen, vt idem dicit serm. 23. in Cantic. omnium necessitatibus sine personarum acceptatione succurrat, vt idem dicit serm. 52. in Cant. propē finem. Ploret pro peccatis subditorū, maxime qui disciplinam non admittunt, suadens eis, vt medicinam, & manum medicam suscipiant, sine qua sani fieri nequeūt, nec more phreneticorum ei indignentur, qui illos sanos fieri cupit, vt idem dicit serm. 42. in Cāt. Zelet super domum Dei, tentatis condoleat, mulceat, soletur eos, desolatos erigat, cum proficientibus exultet, salutaribus monitis moueat, & accendat ad perseuerandum, & proficiendum in melius, omnibusq; omnia se præbeat, vt idem dicit serm. 10. in Cant. & serm. 23. & omnia denique spiritualiter agere intendat, animarum lucra non propria, vel commoda quærens, perfectos imitetur, & quærat asinas inuenire, id est peccatores in luce sanctitatis cōuersos aspicere, vt dicit. Greg. lib. 4. Reg. c. 9. in illis verbis, *Perierant autem asinae, & semper lenitas seueritati misceatur, vt nec nimia asperitate exulceretur subditi, nec nimia benignitate soluatur, vt & in arca erat virga, & manna, virga directionis, & manna dulcedinis, vt virga feriat, ac baculum sustentet, vt virga peccatum deleat, manna peccantem reficiat, ac reducat, & quos corripit, ex charitate amet, & Deo commendat, vt *Moyse sic pro eis orauit, vt Deum rogaret, vel illis parceret, vel se deleat de libro vite,* & tamen eis peccantibus non pepercit: vt dicit Greg. lib. 3. Mor. & 20. c. 6. & habetur in Conc. Trid. sess. 23. de refor. c. 1. cum negligentia prælati, & dissimulatio in corrigēdis peccatis sit peccatū mortale. c. ephesius. 43. dist. c. præcipue. 11. q. 3. c. irrefragabili. de offic. ord. not. Abb. in c. peruenit. de decim. gl. in c. clericos. de immun. eccl. in 6. idem Abb. in cap. 2. de treuga, & pace. vt & si tepidus sit in iustitia exe-*

*Idem docet
B. Aug. in
Regula.*

quenda, potest deponi. c. 2. de treuga, & pace. c. si quis Abbas. 18. q. 2. sicut econuerso non debet facile credere referenti in preiudicium alterius: vt dicit Abb. in c. licet Heli. de sim. & si excedat modum in corrigendo sit deponendus. c. cum beatus. 45. dist. non tamen veniam à correctis petere debeat, ne subditi ob nimiam humilitatē prælati audaces ad malū fiant: vt dicit Host in sum. de excess. præl. in fin. Vltierius tenetur prælatus ad ea quæ dixi tract. de Episc. c. 1. 4 & 7. & circa correctionem se habere debet, vt dixi d. c. 7. Is etiam humilitatis virtutem amplectatur, subditis æqualem se cernēs vt hominem, sic tamen vt zelo vltionis peccantibus se anteferat, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, soluantur iura regiminis, & dum se plusquam decet, deijcit, subditorum vitam stringere sub iugo disciplinæ non possit, vt dicit Greg. in past. 2. c. 6. Is quoque duo caueat extrema, ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut solis exterioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat, vt ibi dicit. Greg. c. 6. & 7. 2. p. & refert Bracaren. d. 1. p. vt & cauere debet ne cupido placendi hominibus eum teneat, nec sic debitam correctionē omittat, cupere tamē debet ab ouibus diligi, vt in eis faciat fructum, vt dilectio, & æstimatio sit quædam via, qua oues ad Dei amorē introducantur, cum non libenter audiatur predicator, qui non diligitur, vt ibi dicit Greg. 2. p. c. 8. & ideo cum omnibus hominibus procurate debet pacē, vt idem dicit lib. 2. ep. 7. vt animarum lucrum omni festinatione faciat, cum nomen pastoris non ad quietem, sed ad laborem suscipiatur. idem d. lib. ep. 15. exemplo Iacob, qui Gen. 31. dicit, loquens de ouib. terrenis, *viginti annis fui tecum, oues tua steriles non fuerūt, nec caprum à bestia ostendi tibi, die noctuq; astu & gelu vrgebat, fugiebatq; somnus ab oculis meis*, vt significetur quid magis faciendum sit pro ouibus Christi: vt idem dicit ep. 29. Cauēs quoque ne culmen regiminis, non ad officium portandi oneris suscipiat, sed ad appetitum gloriæ, & trāsitorij honoris: vt idem dicit ep. 126. lib. 7. vt & cauere debet ne alios erigēs, corruat, bene se & familiam custodiēdo, vt inquit Bern. li. 4. de consider. ad Eugenium. Is quoque bene se habere debet in beneficiorum collatione, ideo vacante beneficio oret prælatus, dicens, *Ostende Domino quem elegeris*. A. 2. & imitetur Gregorium, qui ex omnibus partibus mundi bonos clericos quærebat, quib. beneficia conferret, vt is testatur. lib. 2. ep. 18.

ep. 18. & mortale sit beneficium curatum conferte minus digno, omisso digniori: vt habetur in Conc. Trid. sess. 6. c. 1. de refor. & sess. 24. de refor. c. 1. Is etiã residere debet, modo quo habetur tract. de Episc. c. de resid. qui & docere populũ prædicatione debet, vt dicit Chryl. hom. 15. in 1. ad Timoth. 3. incubans, vt gallina materna charitate, cui ob id raucescit vox, sit hispidũ corpus, alq̄ demittitur, super oues, vt eis proficit, vt dicit Aug. in Psal. 58. & largitate vti in egent. c. fratrem. 86. dist. Bracar. d. lib. 2. p. c. 3. quod multis ibi cõprobat & sollicitus esse in oratione, & sacrificij oblatione: vt ibi d. c. 4. in omnib. puram intentionem habendo ouibus tantum proficiendi. idem ibi. c. 5. Modestia etiã in omnib. vtendo, vt ibi dicit. c. 6. & habetur in Cõc. Trid. sess. 22. c. 1. vt & constãs esse debet in aduersitatibus, & persecutionibus tolerandis. idem ibi. c. 8. pluribus ibi vtilitatem tribulationũ ostendens; qui & zelo iustitiæ, fortitudine, ac magnanimitate, contra peccata vti debet. idem ibi. c. 9. & abjicere pusillanimitatem, & indebitos scrupulos conscientiæ, & vanam tristitiam, vt ibi probat. cap. 10. in omnibus vtendo prudentia, charitate, circũstantia, & vigilantia, & scientia se ornando, quæ prudentiam illustret, & dirigat in agendo, & qua populum in lege Dei erudiat prædicando, ipsum etiã, & clericum visitando, vt ibi dicit, & Granata in eius cõcione ibi annexa.

Quò ad septimum, & vltimum, in multis peccare potest prælatus.

Primò, si prælaturam appetierit, & eo magis si ambitit, & maximè si immeritus. c. nullus per ambitum. 1. q. 1. D. Th. 2. 2. q. 185. art. 1. & maximè si illicitè. c. auaritiæ. de elect. in 6. c. fin. de sint. & si simoniacè, tenetur restituere fructus, & beneficium. c. execrabilis. de sim. in extr. communi. si non residet iuxta dicta. c. 5. de Episc. si ditauit cõsanguineos ex fructibus beneficiorum, vel beneficiis, iuxta dicta superius, si fructus ecclesiarum vacantium sibi vsurpauit, si plus debito à subditis exegit, vel visitando; si non defendit iura ecclesie, vel passus est ea præscribi, si non correxit subditos, & prauos abutis non amouit. c. cum quisque. 23. q. 4. c. sit rector. 43. dist. & d. c. cum quisque. eod. si modum excessit in corrigendo, si malè impendit fructus beneficiorum, si beneficia, vel ordines indignis contulit, vel illicitè, vel huiusmodi fecit, de quibus supra, tract. de Episc. est dictum.

Hæc de prælatis in generali.

10
Prælatus in
quibus peccare
possit.

DE PRÆLATIS
IN SPECIALI,
ET PRIMO DE PRÆLATIS
CVRIÆ ROMANÆ.

S V M M A R I V M.

1 Vicarij Domini Papa institutio, & potestas.

De Vicario Sanctissimi Domini Papæ. Cap. II.

*1
Vicarij Do-
mini Papa
institutio, &
potestas.*

INTER Prælatos Urbis, magnam dignitatem obtinet Vicarius Urbis, seu Sanctissimi Domini Papæ, qui curam habet clericorum in curia existentium, qui idèo ei canonicam debent obedientiam, & subiectionem, & ad illù in omnibus causis ecclesiasticis recurri potest, & ad eum etiam spectat Synodum Diocesana conuocare, sacramenta ministrandi licentiam dare, & Ecclesiam Urbis visitare, ex Bulla 21. Clementis VII. incip. Dilecto. Non solet tamen ei concedi, vt beneficia conferat, nisi raro. Idem etiam iudicat de causis laicorum, & forensium, qui ratione alicuius inite confraternitatis, vel habitationis, aut seruitij in hospitalibus, & aliis piis locis religionè sequi videntur, & Hebræorum, viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, ex dicta Bulla, & Bulla 55. Iulij III. incip. Cum sicut. Idem cognoscit de causis, vbi non agitur de proprietate rei, vt de locationibus, & conductionibus domuum, agrorum, deuolutione casalium, domorum, & agrorum, & mercedum, & vbi de proprietate agitur, vsque ad summam ducatorum sexaginta auri de Camera. In quibus casibus ius dicit ordinaria facultate in Vrbe, & extra per quadraginta milliaria, summarie sine obseruatione terminorum substantialium, remota omni appellatione, etiam non fruuola, & potestate dicendi de nullitate. Idem etiam ex potestate sibi tradita, potest vti Põtificalibus, & ea

exercere, vt recôciliare loca polluta, consecrare ecclesias, ordines conferre, etiam per alium Episcopum temporibus à iure statutis dicta Bulla 21. Clementis VII. & etiam punire potest blasphemos, vsurarios, periuros, incestuosos, & huiusmodi, quorum crimina ad Ecclesiam spectant, licet clerici nò sint, dicta Bulla 21. & Pauli III. 28. incip. Licet si Ecclesiariù. & 34. eiusdè. incip. Cùm onus. & idem etiam potest multas, quæ in curia infliguntur còuètere in officium Vicariatus, vt de iis possit satisfacere officialibus officij, & in indumenta sacra. Idem etiam visitat carceratos, & dat votum pro carceratorum retentione, vel liberatione, & si coram eo de crimine agatur, pro quo pœna sanguinis sit infligenda, solet huiusmodi ad gubernatorem, vel alios iudices seculares, vt ecclesiasticus iudex, remittere. Is apud se habet tres notarios, & duos substitutos, vnum in ciuilibus, alium in criminalibus causis. Idem etiam procedere potest ad executionem obligationum in forma Cameræ, ex Bulla 24. Pij V. incip. Considerantes. & in causis clericorum inter Auditorem Cameræ, & Vicarium Vrbsis est locus præuentioni, ex Bulla 113. eiusdè. incip. Inter illa.

S Y M M A R I V M.

- 1 Pœnitentiarius summus, cur institutus, & cui committatur id officium, & eius potestas.
- 2 Pœnitentiarius summus, quæ peragere debeat, vel non, & possit, & quæ eius sint qualitates.

De summo Pœnitentiario. Cap. III.

EX potestate Christi Vicario diuinitus tradita, ligandi, atque soluendi, ob multiplices Papæ occupationes statutum est officium Pœnitentiariæ, cuius vnus supremus, qui summus dicitur Pœnitentiarius, vice Papæ curam gerat, à Benedicto II. introductum, qui absoluit à casibus Sedi Apostolicæ Reseruatis, & dispensat in votis, iuramentis, ac gradibus Matrimonij in occultis, vbi maximè Matrimoniu iam est contractum, & etiam dispensat ad ordines ob defectu natalium, ætatis, vel alicuius membri, & item ad beneficia, & cum obtinentibus incom-

¹
Pœnitentiarius summus, cur cõstitutus, & cui committatur id officium, & eius potestas.

patibilia, & cum homicidis in foro conscientie, cū retentione beneficiorum, & dispensatione ad alia etiam in foro exteriori, cum simoniacis, cum astrictis iuramento, ad effectum agendi, & periuris, exulibus, in obseruatione alicuius legis humanæ, maximè regularium regulis, Indulgentias cōcedit locis, & personis; Commisiones concedit super declaratione validitatis, vel nullitatis matrimonij, super consummatione alienationis rei ecclesiæ, si in euidentem, & super cessione bonorum, iuxta Cap. Odoardus. de solut. etiam inter laicos extra statum temporalem ecclesiæ, vbi iusurandum interuenisset. Idemque ordinaria fungitur authoritate, & huiusmodi officium non nisi Cardinalibus committi solet, & prædicta aliis sepè committit, tam in Vrbe, quàm extra, & in Vrbe deputat Pœnitentiarios in Ecclesiis Diui Petri, Diui Ioannis in Laterano, & Diuæ Mariæ Maioris; Dispensationes tamen ab humanæ legis obseruatione, non nisi ex causa, & per seipsum concedit: vt patet ex Bulla 5. Iulij III. incip. Rationi congruit. vbi & declaratur eum habere facultatem in vtroque foro. Idem etiam plures habet substitutos, & Vicarios per quos suam potestatem exercet, & literas concedit, obfirmatas quidem si sint in foro conscientie, apertas si in vtroque foro.

2.
*Pœnitentia-
 rius sum-
 mus, qua per
 agere de-
 beat, vel nõ,
 & possit, &
 qua eius sint
 qualitates.*

Is verò, & eius substituti, ex Bulla 67. Pij III. incip. In sublimi. abstinere debet à commutationibus vltimarum voluntatum, & vnionibus, suppressionibus, vel translationibus beneficiorum, & eorum confirmationibus. A concessione iuris patronatus ob augmentum fructuum, sed tantum ob dorem, vel fundationem. A licentia standi extra monasteria pro monialibus, ex qualibet causa, & à declaratoriis pro religiosis propter vim, & metum, quando post professionem ordines sacros susceperint, licet vi id dicatur factum, & in aliis causis declaratorie committantur ordinariis, vocato priore monasterij, vbi professio est emissa, non autem in curia. Idem non concedat religiosis potestatem standi extra ob infirmitates, & huiusmodi, vel substitutione parentum, aut consanguineorum, nisi de licentia suorum superiorum, & in translatione regularium de ordine ad ordinem clausula apponenda, quòd ibi perpetuò in claustro domino seruiant. Apostatas non absoluat, nisi ea lege vt statim ad proprium monasterium redeant, vel alium æqualem, aut strictioris obseruantie, nec illis concedat, vt

retineant

retineant beneficia, vel iis seruiant, aut extra claustra degat, etiam de licentia suorum superiorum. Non concedat item commissiones alienationum, vel permutationum, vel affrancationum rerum ecclesiarum, quæ excedunt summam ducatorum viginti auri de Camera, & huiusmodi commissiones semper committantur ordinario loci, & alteri personæ in dignitate constitutæ coniunctim, & Metropolitanano, si agitur de interesse ordinarij, & ordinario viciniori, si agatur de re Metropolitanani, non concedendo tamen huiusmodi commissiones, vbi agitur de alienatione iurisdictionum, vel vassallorum ad ecclesiam spectantium. Non cõcedat item absolutiones pro homicidio, nisi in foro conscientia, vel alio graui crimine, etiam occulto pro quo iure ciuili pœna capitis imposta sit: in leuioribus verò criminibus, vbi quis non est inquisitus, vel citatus, committat Episcopo, vt huiusmodi absoluat, imposta ei pœna pro eius arbitrio, & suspendat ab executione ordinum arbitrio eodem, si cum tali super irregularitate fuerit dispensatum, qui tamen Episcopos, vel superiores, aut prælatos subditos immediatè sedi Apostolicæ, vel delinquentes in Vibe, vel statu Ecclesiastico, extra forum conscientia absolueri nõ possit. Idem in absolutione simoniacorum, non possit iis concedere retentionem beneficiorum, vel fructuum perceptorum, vbi simonia est realis, vel conuentionalis, in toto, vel in parte, sed clausula apponatur, quod vterq; ad beneficium super quo cõmissa est simonia inhabilis existat. Nec homicidæ voluntario concedere possit ordinis executionem, quò ad ministerium altaris, vel ascensum ad ordines superiores, vel restitutionem, aut retentionem beneficij, quo quis sit priuatus, vel veniat priuandus, licet alias canonicè sit absolutus. Non concedat item licentiam de promouendo ad primam tonsurâ, vel ordines sacros alicui, nisi apposita causa iusta ob quam ab eius ordinario promoueri non potest, vel ab eo dimissionam obtinere, quo casu concedi potest, vt à quocunque Antistite, &c. promoueat. Idẽ non concedat absolutiones à iuramento, nisi ad effectum agendi, nec dispensationes matrimoniales in forma gratiosa, sed semper committantur ordinariis. Non concedat item vt regularis possit fieri magister, vel Doctor contra statuta ordinis, nisi ex causa probabili, & licentia superiorũ. Nec absolutionem à fructibus indebitè perceptis, ob intrusionem, vel non promotio

motionem, & huiusmodi, nisi facta fructuum restitutione, etiam in foro conscientię, nec concedat absolutionem pro usurpata iurisdictione, vel ecclesiastica libertate, nisi cum clausula, satisfacto prius de damnis parti læsæ. Nec facultatem testandi, etiam ad pias causas, & pro seruientibus, nisi ad summam centum ducatorum auri de Camera, non autem id concedatur etiam degenibus extra claustra, nisi Papa specialiter id concedat. Non confirmet gesta per ordinarios, vel inferiores, aut suppleat eorum defectus. Non dispenset super ætate ordinandorū ad sacros ordines, nec proroget tempus suscipiendæ consecrationis, ultra tres menses, vel suscipiendi ordines pro Parochis, vel aliis qui iure fundationis eos suscipere tenentur, ultra sex menses. Et abstineat ab expeditionibus in literis suæ facultatis nõ expressis, nisi iure communi ordinario concessæ reperiantur, non obstante consuetudine, vel possessione quacunque, aliàs gratiæ ipsæ nullæ ipso iure sint: vt patet in dicta Bulla. Idẽ non absoluat malè promouẽtes ad ordines, vel promotos, aut irregulares ob id effectos, cum id Papę tantum sit reseruatum, vt patet in Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos; & Pœnitentiarij sancti Petri non absoluant à conspiratione in Papam, delatione rerum prohibitarum ad infideles iniectio- ne manuum violentarum in prælatos, in falsariis literarum Apostolicarum, ex Bulla 3. Alexandri V. Incip. Pastoris. officium verò maioris Penitentiarij sede Pontificali vacante in iis quæ ad forum pertinent omnino quiescat, in pertinentibus verò ad forum conscientię, fauore animæ perduret, ex dicta Bulla Pij IIII.

Ex Bulla demum Pij V. 89. incip. In omnibus statuitur, vt maior Pœnitentiarius sit magister, vel Doctor in Theologia, vel iure canonico, & officium exerceat per se, & si ex causa à Papa admissa sit absens, subroget alium Cardinalem eiusdem qualitatis, literæ tamen nomine delegatis expediantur, regens etiã Datarius, & corrector Doctores sint, pij, & in casibus conscientię versati, & corrector in rebus Pœnitentiariæ, & procuratores item integri sint, qui omnes teneantur ad sigillum eorum, quæ in officio illo geruntur, sub pœna confessariis peccata reuelantibus indicta; procuratores verò & scriptores approbentur de vita, scientiãq; à rectore, & correctore, & à maiore Pœnitentiaro officia illis committantur, qui omnes officium per se exercent,

nihilq;

nilque occasione talis seruitij recipiant, etiam spontè oblatum sub excommunicatione Papæ referuata ipso facto incurrenda, eis stipendio assignato contenti. Regens verò prius casus examinet, & quæ carent dubio iubeat expediri, sine cuius licentia nil per scriptores scribatur. Dubia verò ad maiorem Pœnitentiariū referat: & corrector, antequam literæ scribātur, minutas earum à procuratoribus conficiendas, cum supplicatione expedita diligenter recognoscat, & examinet, ac corrigat, vt sic literæ munda emittantur, & supplicationes prius expédiantur, quàm literæ desuper conficiantur. Sigillator verò eas recognoscat, & earum datas cum libello supplicationis concordet, ac eorum omnium, & aliorum quæ ibi fiunt, authenticum inuentarium, & exemplum conficiat, quod in Archiuio seruetur, & literas sic concordatas sigillo Pœnitentiariæ obsignet, nil pro scriptura sigillo, carta, cordula, & huiusmodi recipiendo, & officiales Pœnitentiariæ, quotannis in manibus maioris Pœnitentiarij iuramentum præstent de seruandis prædictis, & nil proponant petentibus, quo petita facilius impetrentur, semota inde omni fraude, dolo, & iniusta acceptione, sub priuatione officiorum, & inhabilitatione in posterum, & infamâ ipso facto subeunda, præter censuras superinde latas, & quòd aliter sequuta scienter, vel ignoranter nullius sint momenti.

S V M M A R I V M.

- I. *Vicecancellarius, cur institutus, cur sic dicatur, quis esse debeat, eius potestas, & officium.*

De Vicecancellario. Cap. IIII.

ANCELLARIAE officium habet Præpositum Cardinalem, qui Vicecancellarius dicitur, & tenet sceptrum iustitiæ, & à Bonifacio VIII. id officium Cardinali est assignatū, cū ante per inferiores exerceretur, vt habetur in procem. 6. Ideò verò dicitur Vicecancellarius, quia Papa solus est Cancellarius in ecclesia Dei: vt dicit Gom. in procem. reg. Cancell. & dicitur Cancellarius, quia rescripta priuilegia, Bullas, antequam sigillo muniuntur,

^I
Vicecancellarius cur institutus, cur sic dicatur, quis esse debeat, eius potestas, & officium.

dam tradit: Tum à supplicatione Bullam separat, & si est gratiosa, in margine ponit A, à dextro latere, à sinistro I: & certis lineis circuit taxas in Bulla descriptas. Tum plūbator illam de manu regentis recipit, & eam affert ad officium plumbi, vbi plumbatur, & cordulæ applicantur, & custos de manu regentis supplicationem accipit, & Iannizeri scribunt, pro annata soluit tot: & si annata non sit soluenda, post officium Iannizeratus non requiruntur vteriores manus, de quibus supra, nisi alicuius consensus requiratur, quia tunc antequam Bulla ad abbreviatorem illius dictatorem asporteretur, & iudicaretur, notarius Cancellariæ à tergo scribit consensum, & Bullis in officio plumbi plumbatis, (à quo plumbi, in quo inscriptæ sunt imagines Diuorum Petri, & Pauli, Bulla recipit perfectionem, vt dicit glo. in clein. i. de iureiur.) taxa plumbatorum notatur propè illam scriptoris, & Bulla sic plumbata in manibus collectorum plumbi consignatur, qui taxam suam à sollicitatoribus exigunt, & etiam soluantur quidam caroleni plumbatoribus, & Pœnitentiariis Diui Petri; Tum vnus ex Iannizeris, nomen suum intra Bullam, & à latere dextro scribit, addens N. sollicitauit, vt sic qui Bullam expediunt decipi non possint; Tum Bulla per vnum ex scriptoribus fertur ad registram bullarum, vbi alia taxa similis præcedenti soluitur scriptoribus, & etiam registratura Bullæ, magis vel minus pro breuitate, vel longitudine scripturæ, & Bullæ. Is accepta registratura, Bullam alteri registratori distribuit, qui illam in libris publicis describit, & in registram ponit, registrata cum originali concordatur, auscultata verò magister officij à tergo eius fidem facit illius auscultationis, dicens, Auscultata, & si Bulla non eget annatæ solutione, parti petenti eam dat, si secus per registratorem qui scripsit eam vni ex notariis Cameræ Apostolicæ præsentatur: & per sollicitatorem soluitur dicto notario portio annatæ, quæ ad Papam spectat, qua soluta, idem notarius Bullam parti sollicitanti restituit, hæcque si materia sit gratiosa, maxime beneficalis, qui tamen resignationem beneficiorum recipere non potest. Paris. de resign. ben. lib. 7 q. 17.

Eidē verò Vicecancellario conceditur, ex Bulla 37. Leonis X. incip. In supereminenti. vt possit conferre officia infra scripta vacantia, scilicet cubiculatorum trium, scutiferorum septem, & militum sancti Petri vigintisex, & per Bullam vltimam

*Officia quæ
a Vicecancellario inferuntur.*

ultimam Pij V. incip. Cogit nos traditur ordo tenendus in confectione Bullarum super gratis resignationum parochialium & simplicium, vt scilicet cum in forma dignum rescribitur, apponatur clausula in resignatione parochialiu, quòd resignans si in sacris est, habeat vnde aliunde commodè viuere possit, & resignatarius in examine per examinatores iuxta formam Concilij constitutos approbetur, & literæ ad ordinarium, vel eius Vicarium dirigantur, & sic tunc ordinarius conferat, accepto etiam iuramento, quòd non interuenit simonia, vel alia corruptela, & etiam literæ executoriæ diriguntur Metropolitanò, aut Episcopo viciniore, qui postquã sibi constiterit ab ordinario intra triginta dies beneficium non esse collatum, seruatis prædictis, conferat.

Quòd si res iustitiam concernit, & ad iudices in prouincijs rescribitur, literæ sub plumbo desuper expediuntur, vnde in Cancellaria adest officium his Præpositum, quod contradictarum dicitur, quia si inter partes altercetur, de persona iudicis, loco iudicij agendi, is qui se opponit, in hac audientia auditur apud eum qui dicitur Auditor contradictarum, & gesta in eo loco publicantur, & sic censetur omnibus nota, nec ea ignorantes excusantur, vnde & citationes, quæ fiunt per publicum edictum ob non tutum accessum ad locum, prius in hac audientia leguntur, inde in valuis Basilicæ D. Petri, & certis alijs ecclesijs vicinias citandi affiguntur, quæ affixiones arctant citatum ad comparandum, alias pro contumace victo habetur, & si grauetur, quandocunque à die habitæ notitiæ appellat; similiter vbi iudices Romanæ curiæ, quem absentem legitime citatum habent pro contumace, solent parti concedere, vt citet contumacem per hanc audientiam, vt sic habeatur pro contumace, reproductis citatione, & illius executione: solet etiam hoc officium ad iudicis decretum concedere literas maioris iustitiæ, Papæ nomine, litigantibus cum plumbo, vt remissorias, sequestratorias, executoriales, interdicatorias, & brachij secularis inuocatorias, reuiso per alterum ex procuratoribus officij iudicis processu, eo que in audientia relato, & probato. Præterea solet concedere plura per signaturam concedi solita absque Papæ signatura, vt commissiones causarum ad iudices in prouincijs, cum inhibitione sub censuris, cum facultate citandi per edictum, aggrauandi, reaggrauandi, cum inuocatione brachij secularis. Concedit etiam alia quæ dicuntur

tur minoris iustitiæ, quæ dicuntur ordinariæ expeditiones, vt simplices causarum commissiones, in forma conquestus, commissiones vnus, vel plurium appellationum, quod iudices non dentur vltra duas diætas confirmationes immunitatum, familiæ vel loci, confirmationes concordiarum in forma communi, cum clausula, si sine alterius præiudicio & prauitate factæ sunt, & ab vtraque parte spontè receptæ, confirmationes foundationis alicuius altaris, sub recto alicuius ecclesiæ, ac reseruatiõis iuris patronatus, confirmationes etiam beneficiorum exemplo nouæ prouisionis, cum clausula canonicè adeptum, translationes professi regularis de vno ordine ad alium, non tamen laxiorem, sed parem vel arctiorem, literas etiam reuocatorias eorum quæ per vsurâ sunt gesta, vt fructus in sortem computentur, & alienationum ecclesiasticæ rei in euidentem ecclesiæ vtilitatem, literas etiam ad ordinarium, vt promotum ad ordines sacros prouideat de beneficio, & literas conseruatorias priuilegiõrum, contra laicos molestantes clericos in impositionibus, contra prædones, contra parochianos non soluentes decimas parochio, & huiusmodi non discrepantia à factis canonibus, in hac audientia conceduntur. Habet verò hoc officium Auditorem, & duos lectores, & duos notarios, vnum pro Vicecancellario, qui notat omnes publicationes, & citationes, & vnum pro Auditore, qui est actuarius causarum, quæ coram eo aguntur, & quatuordecim procuratores impetrantium, qui dicunt literas ad modum abbreviatorum, & eas sub nomine Papæ cum sigillo plumbeo sedis Apostolicæ supplicibus tradunt, recepta mercede, vel taxa ipsi officio debita; quo tamen officium hodie non multum est in frequentia, cum aliis Magistratus, & Secretariatus, & cæteri huiusmodi, adeantur pro talibus negotiis expediendis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Camerarius cur introductus, quod eius officium, & potestas.*
- 2 *Camerarius & eius officiales à quibus abstinere debeant.*
- 3 *Clerici Camera qui eligendi, quæ eorum potestas, & officium.*
- 4 *Notarij Camera à quibus abstinere debeant.*

De Camerario,
De Camerario, & Clericis Camerae.
Cap. V.

I
*Camerarius
cur introdu-
tus quod
eius officium,
& potestas.*

VM Papa plura per seipsum in sua audien-
tia domestica tractare solebat, vt facilius ea
negotia gereret, sed Prælatos domesticos
sibi adsciuit, qui dicuntur Clerici Camerae
Apostolicæ, quasi ad Camera[m] Papæ ele-
ctos, cum quibus Papa agebat de his quæ
pertinent ad regimen Urbis, & totius status temporalis, &
rationem ærarij Apostolici. Vnde Camerarij maxima est
authoritas, & locum procuratoris Cæsaris tenet: vt dicit Bo-
logn. in rubr. de officio eius. cum eo enim cōtractus nomine
sedis Apostolicæ fiunt, cognoscit de causis, iuribus, rationi-
bus, vel computis, inuestitutis, & cōcessionibus quibuscunq[ue]
Camerae Apostolicæ, cum voto, & assistentia quinque copu-
latorum, ex Bulla 148. Pij IIII. incip. Romanum. Idem
etiam curam habet studij Urbis, simul cum ciuib[us] Roma-
nis, & eligere habet Doctores legentes, ex Bulla 1. Eug. IIII.
incip. A supremo. Idem curam habet de ædificiis publicis
construendis ad decorem Urbis, ex Bulla 9. Sixti IIII. incip.
Et si de cunctarum. & Pij IIII. 125. incip. Inter multiplices;
& in summa cura ei sit Camera ritē, & vtiliter admini-
strandi, iura, & redditus vtiliter locandi, & contractus desuper
necessarios ineundi, vnde simul cum clericis Camerae dicitur
custos patrimonij Beati Petri, & ius reddit tam fisco,
quàm priuatis, cum fisco agentibus, & est executor super
reuocatione alienandi bona Camerae, ex Bulla 106. Pij IIII.
Cum inter. & 148. Romanum. ac omnium obligationum
in forma Camerae, ex Bulla 128. eiusdem. Cum nos. & su-
per annatarum literis, ex Bulla 30. Iulij III. Cum nos.

2
*Camerarius
eius offi-
ciales à qui-
bus ab sine-
re debeant.*

Is verò, & eius officiales, ex Bulla Pij IIII. 64. Romanus.
*Cauere debet ne se ingerat auditioni causarum, inter priua-
tos etiam per viam appellationis, ex terris ecclesie ad Papam
deuotus, nisi connexa sint negotijs fiscalibus, sed tantum de
causis fisci cognoscat.* Similiter abtineat à commissioni-
bus, & auocationibus causarum, literis monitorijs, inhibi-
torijs, & sequestrationibus, vbi non agitur de interesse fisci;
cum id ad signaturam spectet, permittendo tamen illi vt
committere possit causas pauperum intra quadraginta mil-
liaria ab urbe, quæ summam viginti quinque ducatorum
non

non excedunt. Idem non concedat commiffiones alienationum bonorum ecclefiæ, in forma fi in euidentem pro rebus annuum reditum ducatorum quinque excedentibus, & tunc commiffiones ordinario loci, & alteri perfonæ ecclefiasticæ, in dignitate conftitutæ, committatur coniunctim. Non det etiam dilationes moratorias vltra mensem, & data idonea cautione, & pro his tantum, quibus alia dilatio non eft amplius data: in alienationibus verò ecclefiasticis, fi de intereffe Epifcopi agatur, caufa cõmittatur Metropolitanò, fi de Metropolitanò, viciniori Epifcopo dirigatur feruatis prædictis, & cõmiffiones huiusmodi non concedantur, vbi agitur de alienatione iurifdictionum, vel vaffallorum ad ecclefiam pertinentium. Idem abftineat ab abfolutionibus, & remiffionibus delictorum licet leuium, vel eorum commiffionibus, aut faluis conductibus, etiam ex delictis commiffis extra ecclefiæ terras. Idẽ non concedat tolerantias Hebræis, vel priuilegia in præiudicium Chriftianorum, vel licentiam alicui extrahendi victualia ex vrbẽ, vel terris ecclefiæ, nifi de speciali Papæ mandato; Sic etiam non concedat literas Camerales pro aduenda poffeffione beneficiorum, etiam Papæ referuatorum, vel prorogationem temporis ad expediendas literas Apoftolicas cuiusque gratiæ, vel folutionem annatarum, vel aliorum iurium. Similiter non augeat, minuat, vel alteret aliqua ex caufa vectigalia, nec fpolia clericorum, decimas, vel alia regalia, aut credita fifficalia in toto vel in parte remittere poffit, fed commiffarij ad prædicta exigenda viri probi cum iuramento, & cautione de fideliter adminiftrando conftituantur. *Clerici verò camera, qui fingulis nullam habent iurifdictionem, fed tantum collegialiter, nil expediant priuatim nifi ex commiffione eis facta in plena camera, & notarij in expeditionibus, & huiusmodi commiffione fidem faciant.* Camerarius etiam & clerici abftineant ab omnibus licentiis, gratiis, & indultis de rebus fpiritualibus in forma gratiofa, vel commiffaria in terris ecclefiæ, vel extra, & ab aliis expeditionibus, quæ ratione fuæ ordinariæ iurifdictionis ob publicã vtilitatem eis expreffè non conftat effe cõceffas, & notarij abftineant ab indebitis extorfionibus. Sede verò vacante, incumbant tantum exactioni pecuniarum camerae Apoftolicæ debitaram, illarum referuationi, & & prouifionibus, ratione fedis vacantis neceffario faciendis, abftinẽtes etiã à folutione æris alieni Papa viuente cõtracti,

vel illius declarationis, nouationis, & rationum solidatione, & ab omnibus expeditionibus, gratiam, vel iustitiam continentibus, vel illarum executionibus, secus facientes, Camerarius Papæ inobedientiam, Clerici camerae, & alij excommunicationem eo ipso incurrât, & priuationem officiorum, & beneficiorum, ac inhabilitationem ad illa, & alia.

³ *Clerici camera qui eligendi & quae eorum potestas & officium.*

Uterius ea Bulla 106. eiusdem Pij IIII. incip. *Cum inter* statuitur, ut clerici Camera eligantur viri scientia, & vita praestantes, & rerum humanarum experti, & quod nullus ex Vicecamerarijs clericis, vel alijs officialibus Camerae particeps sit locationum, iurium, vel partitarum, quae Camerae nomine celebrantur, aliàs ipso facto officio suo priuetur, nec etiam id concedatur ulli ex cōsanguineis praedictorum ad quartum gradum inclusiue, sub poena ducatorum mille, nec causae eiusdem committantur, aut se ingerant, in quibus clerici praedicti, vel alij officiales interesse praetendere possint, nec eorum iudem dare possint in huiusmodi causa, sed statim etiam iniussi, ubi de huiusmodi causa agitur, e camera egrediantur, aliàs clericus per mensem suspensionem ab exercitio, alijs clericis eodem emolumento deuoluendo, incurrat, assistens ab ingressu camerae per tres menses, & salario alijs assistentibus applicando, amoueat. Quod si aliquis Camerarius à quoquam, ut suspectus recusetur, suspicionis causa est alleganda, & in camera, recusato absente, discuti, & si à pluribus suspectus iudicetur, illi causae non se intromittat, quod si suspitio non probetur, eius ratio non habeatur. Thesaurarius etiam Camerae antequam contractus celebretur, formet capitula, & eorum exempla clericis seorsum tradat, & in camera plena legantur, & ab officialibus approbentur, & postea imprimantur, & in locis publicis affigantur, ut res illae sub hasta licitentur, aliàs Vicecamerarius, Thesaurarius, Clerici, & alij excommunicationem Papae reseruatam incurrant, & contractus nulli existant; & officiales praedicti, quibus diebus camera in palatio Apostolico habetur, summo mane conueniant, & cursores die praecedenti id denuncient Clericis, & alijs sub poena salarij amittendi, nec quisquam à dicto officio abesse possit sine licentia Camerarij, vel Decani, & qui semel, vel bis abest, emolumentis illius mensis alijs applicandis, priuetur, nec ei condonari possint vno tantum contradicente, nec ab urbe sine Papae licentia quisquam ex his abesse possit. Clerici verò rochetto,

rochetto, & cappa vtantur, alij rubeis, & violateis, & aliter induti non admittantur, qui sic induti ad Missam audiendam accedant, qua finita præeuntibus duobus cursoribus camaram accedant, ordine seruato, ibique indicto silentio per Camerarium, vel Vicecamerarium, causa à procuratoribus sine strepitu proponantur, aliàs ad id onus deinceps non admittantur.

Notarij verò camerae abstineant à procuratiōe causarum sub pœna ducatorum ducentum camerae applicandæ, sed procuratores, vel sollicitatores tantum id exequantur: Causæ verò pauperum ibidem à procuratore pauperum gratis proponantur, & eorum aduocatum informet, qui si gratis, & rectè id nõ præstiterint pro pauperibus, prima vice amittant salarium trium mensium, tum priuationem officij incurrant. Clerici autem, & alij Camerales non ingrediantur camaram, antequam omnes propositiones per clericum mensarium descriptæ non erunt, quibus expletis, à nouissimo clerico, recitetur flexis genibus, Oratio. *Adsumus Domine sancte Spiritus*, qua finita, qui proponere volent, vel informare Cameram ingrediantur, & camera claudatur, & vnus cursor ostium camerae custodiat, nec quisquam introducatur sine licentia Vicecamerarij, vel Decani, & clausa camera, nulla propositio, nisi procuratoris fisci, vel pauperum, vel Commissarij camerae, vterius audiatur, vel describatur. Tum omnes ad propositiones faciendas, & decreta edenda incumbant per duas horas horologio proposito ad minus, indeque nemo egrediatur, nisi euocatus à Papa, vel Cardinali Camerario, vel alia vigente necessitate. Tum silentio indicto per Camerarium, Vicecamerarium, Decanum, vel Clericum mensarium propositiones legat, & solus Decanus, quò ad distributionem causarum, respondeat, quas per turno committat clericis, incipiendo turno ab eo clerico qui præsens à Camerario nominatus erit, vel eo absente sorte prodierit, exceptis causis, quæ quotannis cuilibet clerico distribuuntur, ratione guberniorum, vel officiorum, quæ ipsis clericis relinquuntur. Expeditio verò sic fiat; quæ iudicij indaginem requirit, à clericis, nisi parte citata ad informandum, & prius in camera communicatis, expediuntur, & rescripta manu Papæ signata, & dictæ camerae decreta in plena camera expediuntur, & de voto omnium, nisi expressè dicatur, quòd vnus expedire possit, clericus verò qui Iudex, vel

⁴
Notarij Camerae à quibus abstinere debent.

Commissarius erit, causam propositurus partes ante audiat, & diligenter factum discutiat, & schedulam manu sua subscriptam parti agenti contra fiscum, vel alium, vel procuratori fiscali contra partem de more tradat, qua etiam moneat Clericos, & Camerales se certa die causam proposituram, ut omnes super illa cogitent, & die adueniente, discutiantur, & definiatur, si omnibus iudicibus datae fuerint informationes etiam altera parte non informante, si id negotium patiatur, & si vnus ex iudicibus illam protrahat in fauorem, vel odium fiscali, vel partis, ab aliis iudicibus expediatur. Quod si in die propositionis, informationis, parte, vel fisco petentibus, omnibus datae non fuerint, huiusmodi propositio suspendatur, quod ad omnes sint informati, vel si res altiore requiritur discussione, vel si pars quae non informauit probarit se legitime impeditam, tunc enim causa ad alium diem differri valeat, si quis vero negarit se habuisse informationes, quas habuit, eo ipso excommunicationem incurrat; & clericus ex multis causis sibi commissis, praeter semper pauperibus, & viduis, seruat in eos ordine prius explicato, eam eligat quae maiorem erigit celeritatem, & seriem illius facti fideliter proponat, & datis dubiis partibus, earum iura in alia camera breui ei referat, & omnes super ea re interrogentur, sic ut Decanus vltimus sit, & quilibet sententiam suam fideliter, Camerales consulendo, Clerici decidendo, dicat, & ubi vota sunt paria, illa pars, cui Camerarius, vel eo absente, maior pars vtorum consultiuorum adhaerit, praeualeat, & dum aliquis proponit, omnes sileant, in fine tamen quilibet super facto eum interrogare poterit. Quod si aliqua quaestio agatur gratia sapiens pertinens ad iurisdictionem Gubernatoris, vel Auditoris Camerae, vel eius Thesaurarij, Decanus referat ad Papam, alia vero ad Thesaurarium, Gubernatorem, vel Auditorem praedictos, prout cuiusque iurisdictionis est, & non ad alios clericos remittat. Et si quis aliorum suffragia, vel suam aut aliorum sententiam foris patefecerit, excommunicationem Papae reseruatam incurrat, & ulterius penas pecuniarias incurrat, & Decanus, vel eo negligente, subsequens clericus tales Papae indicare teneatur. Clerici vero die propositionis, acta & scripturas causarum, & dicta testium apud se habeant, & sententia lata in librum referatur, & a mensario fideliter custodiatur. Mandata vero Cameralia ab omnibus subscribantur, sententiae tamen & mandata executiua

cutiua earundem à solis Clericis, Iudicibus, & Commissariis earum subscribantur, & quæ tangunt iurisdictionem clericorum, priuatim à quoque expediantur, & à notariis principalibus, vel substitutis eorum à Clericis approbandis, deferantur. Thesaurarius verò, & alij administratores bonorum cameræ rationes sic reddant in camera cum iuramento, quòd asserta sint vera, idque per se non autem per procuratorem, vbi in vrbe quis erit, absentes verò per procuratorem speciale mandatum habentem cum eodem iuramento rationes reddant, & vbi quis est in vrbe, & ad cameram impediatur accedere, ad eum notarius cameræ mittatur ad iuramentum suscipiendum, & notarius referat statim ad calculatores rationes illas iuratas, & inde ad Præsidentem, & Thesaurarium, à quibus & discutiantur. Cum autem clericus solidationem computorum facere volet, Commissarium cameræ citet, quo præsente, & non aliter solidationes fiant. Liber autem adsit, in quo administratorum, & eorum facultatis fundamentum habeatur, & contractus describantur, qui liber à notario cameræ custodiatur, & in eo describat nomen administratorum, & tempus, quo rationes reddunt, quilibet formetur forma ibi latè descripta; & si rationes aliter redditæ erunt, libri omni fide careant, & administrator peritius habeatur, notarius pœnam ducatorum ducentum incurrat, & Clerici mille, Vicecamerarius, Thesaurarius, & Camerales, arbitrio Papæ puniantur, computator ab officio amoueat, & rationes nullius sit momenti. Clerici verò Iudices, quibus rationum redditio erit demãdata, antiquior cum posteriore administratore, & computatore presentibus, citato procuratore fisci, vel Commissario Camerae, cuncta discutiant, & dubia parti, & fisco disputanda relinquam, admissis admittendis, & reiectis rejiciendis, dubia verò prædicta in plena Camera terminentur. Administratores verò quouis anno rationem reddere teneantur sub pœna priuationis officij, nisi ex causa Camerae aliud videatur, & Thesaurarius generalis, & secretus Papæ, & magister Domus eius, & Gubernator Vrbis, procurator fisci, magistri viarum, rationem reddant exacti & dati, & condemnationum factarum quolibet semestri, & Commissarius notet commissiones redditionum rationum, & earum expeditionem procuraret, & id quod reliquum erit ad manus Depositarij generalis quàm primum perueniat, & exemplum contractuum,

& capitulorum, Clericis, & Cameralibus det, aliàs prima vice salario vnus mensis, secunda, sexta, tertia, officio priuatur. Deputati verò, clerici, præfidentes, & computatores librum habeant in quo describant introitus, & exitus Camerae, ac nomina debitorum, & creditorum, argumentum contractuum, diem, annum, & notatium desuper rogatū. Nuncios Apostolicos, Collectores, Sub collectores, pecuniarum Exactores, Thesaurarios, Commissarios, Depositarios, & huiusmodi, breuia, literas patentes, & mandata Cameralia, cum die, anno, à quo clerico subscripta, notariò ve expedita, quæ singula incorrupta custodianur. Præfecti etiam tam in Vrbe, quàm extra, negotiis Cameralibus, antequam expeditiones exercent, eas computatoribus in libro adnotatim exhibeant, quæ nisi sic notatæ, & à tergo ab vno ex computatoribus subscriptæ, eis non restituantur, qui computatores nil ex hoc pretij accipiant sub pœna priuationis officij, omnes item administratores Camerae ante officij exercitium iurent in manibus Camerarij res Camerae fideliter gesturos, & tempore debito rationes reddituros, & reliquum restitutos, libros rationum legitimè conscripturos, & illos tempore sibi præfixo, in Camera exhibituros, dantes super his idoneum cautionem apud vnum notarium Camerae, & cautio à computatoribus in libro annotetur, qui computatores ritè indicem conficiant singulorum librorum, & rationum, quæ in Camera redditæ sunt, cum nomine eius qui illas reddidit, die, & anno; & huius libri exèplum, vterque computator apud se habeat, nec cuique illum tradat, vel rationes, nisi clerico Camerae, vel Camerali, quòd si quis alius Cameralis librum illum videre velit, de manu computatoris accipiat, in libro ad hoc deputato computatori fidem faciens se illum recepisse, & intra quindecim dies restitutum, & si computator prædicta omiserit, officio ipso iure sit priuatus, & damnum reficiat parti, vel fisco inde proueniens. Quòd si quis libros, vel scripturas ad Camerae pertinentes habet, illas computatoribus, vel custodibus tradere debeat, aliàs excommunicationem eo ipso incurrat, & computatores iurent, ac idoneæ caueant se officium fideliter administraturos. Clerici demum pro quocunque munere à Papa sibi ordinariè, vel extraordinariè iniuncto, sibi taxare non possint, sed à Papa id fiat, vel persona cui ea cura erit mandata, attenta negotij, & personæ qualitate.

Cameralis vetò ſemper reſcribit ſub aſſertione, quòd de mandato Papæ viuæ vocis oraculo, ſic dicit, & ei in hoc creditur, & eius reſcripta dicuntur literæ Camerales, quarum alix ſunt clauſæ, alix patentès ſub ſigillo Camerarij.

S V M M A R I V M.

- 1 Theſaurarij officium, & poteſtas.
- 2 Praſidis Camera Apoſtolica officium quod.
- 3 Aduocatus pauperum, quis, & eius officium.
- 4 Aduocatus ſiſcalis, quis, & eius officium.
- 5 Procurator ſiſci, quis, & eius officium.
- 6 Commiſſarius Camera, quis, & eius officium.
- 7 Clericus ſacri Senatus, quis, & eius officium.
- 8 Audientia Cameralis quoties fiat, & quomodo.

De Theſaurario. Cap. VI.

ROST Camerarium, ſuccedit Theſaurarius, apud quem æs omne, quod in Camaram Apoſtolicam intrat, reponitur, cuius officium eſt æs ipſum cuſtodire, & vbi opus eſt erogare, & conſuevit deputari inſignis aliquis mercator, qui de mandato Theſaurarij æs recipit, & ſoluit.

De Praſidente Camera Apoſtolica.

PREſidentis officium eſt rationibus vniuerſi ærarij præſeſſe, & vt cenſor, videt rationes omnium, qui prouentus Camera Apoſtolicæ adminiſtrant in Vrbe, vel in Prouinciis, & in Auditorio Camera, quæ vidit, recenſet.

De Aduocato Pauperum.

CVM ſæpè oriantur controuerſiæ in hac Audientia, inter ſiſcum, & priuatos, inſtitutus eſt Aduocatus ære publico conductus, qui priuatorum cauſas, præſertim pauperum, contra ſiſcales defendit.

De Aduocato ſiſcali.

ADEſt etiam Aduocatus, qui partes ſiſci tuetur in Audientia Camerali, & apud alios Indices curiæ Romanæ,

*fiscalis quis
& ei officium.*

manæ, apud quos pro fiſco de iure reſponderet, & eſt ordinis eiusdem conſultorialis.

De Procuratore Fiſci.

5
*Procurator
fiſci quis, &
eius officium.*

Procurator fiſci cauſas fiſcales, vbi de publica pecunia, vel vindicta, aut bonorum publicatione agitur, defendit, & votum dat in cauſis illis ſaltem quò ad conſilium, non iudicat tamen, & publicis intereſt Conſultoriis, & eius munus ibi eſt curare, vt de rebus publicis ibi geſtis, vt de alicuius Principis obedientia, & huiusmodi, publicum, per vnum ex prothonotariis Apoſtolicis fiat instrumentum.

De Commiſſario Camera Apoſtolica.

6
*Commiſſa-
rius Came-
rae quis, &
eius officium.*

Commiſſarius Camerae eius negotia tractat, & exequitur quæ ad iudicia nõ pertinent. Is enim exactionibus, & publicis functionibus, vectigalibus annonæ, & pecuniæ cudendæ, ac aliis negotiis Cameralibus præeſt.

De Clerico ſacri Senatus.

7
*Clericus ſa-
crae Senatus,
quis, & eius
officium.*

Eſt alius, qui in Camera Apoſtolica, iura, & prouentus Cardinalibus deſignat, & defendit alia, quæ Cardinales tractant, & dicitur Clericus Sacri Senatus.

Audientia verò Cameralis, ter in hebdomada haberi ſolet in Camera Apoſtolica, in qua publica negotia aguntur, & audiuntur cauſæ, quæ inter ipſos miniſtros, vel ipſos & priuatos, aguntur de vectigalibus, & de cauſis omnium mercium, quæ ad vibem deferuntur, & adſunt duo iudices, vnus maritimis cauſis, qui dicitur Ripa, & eſt ciuis Romanus, alius montanis præeſt, & dicitur Ripetæ Iudex, & notarij decem, qui vltèrius recipiunt conſenſum in beneficalibus, & notant in libris publicis, ſupplicationes, ac conſenſuum extensiones, qui libri in Archiuo conſeruantur, & à notariis cuſtodiantur, cum aliis quæ per Cameram expediuntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Auditoris Camera conſtitutio, officium, & poteſtas qua.
- 2 Auditor Camera à quibus abſtinere debeat.
- 3 In Auditoris iudicio, quo ordine procedatur.

De

De Auditore Camere Apostolicæ. Cap. VII.

AUDITOR Camere est ordinarius Iudex curiæ Romanæ, & exercet iurisdictionem in criminalibus, & civilibus causis rotius orbis Christiani, vt testatur Pius III. cōstitut. 66. Inter multiplices. & est censurarum omnium fulminator, contra, Papæ, vel eius constitutionibus inobedientes, vel incidentes in literas eiusdem censuratas, vt dicit Pius III. constit. 39. Ad eximiam. & est Iudex omnium obligationum in forma Camere factarum, & cognoscere potest omnes causas ecclesiasticas, vel prophanas Cardinalium, Papæ commensalium, Prælatorum, Imperatoris, Regum, Communitatum, Principum, Oratorum, & omnium Curialium, & curiam sequentium, Mercatorum, pensionum, quæ manu regia, & summarie expedire potest, si summam ducatorum ducentum non excedunt, alias seruatis terminis, summarie tamen, vt in beneficiis; & etiam cognoscere potest omnia delicta in curia, extræ commissæ per officiales Papæ, vel curiales, & exemptos ab ordinariis, & etiam exequi potest omnes literas Apostolicas generales, vel particulares Camerarij, & Pœnitentiarij solus, si tamen alij dati erunt in eis executores, accumulatiuè cum illis eas exequi poterit, & etiam procedere potest cōtra quoscunq; qui in curia debita contraxerint, etiã extra eã sint, etiam per edictũ publicũ, & decernere potest literas remissoriales, vel cōpulsoriales generales, vel speciales arbitrio suo, & monitoria, citationes, & inhibitiones ad partes dirigere, & eas attestare, & incarcerare, pœnas dimittere, vel infligere citra mortẽ tamẽ, per se, vel per substitutos, & inobediẽtes excommunicare, & cẽsuras aggravare cũ decreto quod ab eo; vel substitutis excõmunicati, excepto mortis articulo, absolui non possit, ac eos, vel cõmunitates in dieb⁹ Paschalibus, cũ reincidẽtia; absoluerit, cẽsuras suspẽdere, & relaxare, & exequi obligationes in camera etiã post mortẽ debitoris, hæredibus legitime citatis, vt in dicta Bulla 39. habetur, & exequi etiam potest omnes obligationes in forma iuris quarantigiæ Ripæ & Ripetæ in vrbe, ex Bulla 128. eiusdem Pij III. Idem procedit cōtra non residentes in fructibus beneficiorum, in rebus Ecclesiæ malè alienatis, in absolutionibus, appellationibus, ex Bulla 10. Leonis X. Mini.

¹
*Auditoris
 Camera cõ-
 stitutio, offi-
 cium, & po-
 testas qua.*

X. Ministerio 13. Pauli III. Grata 61. eiusdē. Cū sicut. 54. Pauli III. Cū nos. Pij III. 39. ad eximiam. & 53. eiusdē. Cū sicut. & 66. eiusdē. Inter multiplices & primū locum tenet post Gubernatorem Urbis, & Oratores Principum, dicta Bulla 39. Ad eximiam: & est etiam Iudex notariorū Criminalium: ex Bulla 127. Pij III. Ad generis. sic tamen, vt eius facultas non præiudicet iurisdictioni Vicarij, & Gubernatoris Urbis, ex Bulla 54. eiusdē incip. Cū sicut.

2
Auditor Camera à quibus abstinere debent.

Is verò, ex Bulla 66. eiusdē. *Inter multiplices. Cauere debet ne decernat matrimonia & monitoria specialia, etiam in terris ecclesie, ultra quadraginta miliaria ab Vrbe, quando valor causa non excedit centum florenos. Nec admittat appellationes, nisi cū clausula, quatenus à sententia diffinitiuā, vel vim diffinitiuā habentis sit appellatū, & in monitoriis generalibus reseruet facultatem, etiam ordinario loci absoluedi censuras in eis contentas. Non permittat affigi cedulaones cum picturis dæmonum, & huiusmodi. Non decernat sequestra, nisi vt in Bulla Clementis V. incip. Ad cōpescendas. cū clausula prouisio; vt cultus diuinus manuteneatur, cura animarum exerceatur, & alia onera beneficio incumbentia supportentur. Non decernat monitoria contra Episcopos, & superiores, nisi vbi adsit commissio manu Papæ signata, ad personaliter comparendum, idq; gratis. Non concedat in causis criminalibus remissorium ad partes ad probandū delictum, sed testes aduocentur ad curiā, vel causa remittatur ad partes vbi est delictum commissum, nec litere concedantur ad capiēda inditia, nisi in curia aliquāter constet de delicto. Non permittat, quòd procurator fisci examinet reos, sed tantum examini intersit, sed reus per iudicem examinatur, & idem de testibus, qui pro reo interrogabuntur, vel det interrogatoria in scriptis, nec detineri faciat reos in carcere vltra triduum antequā examinentur, nisi natura causæ aliud suadeat. Dilationes in fisci fauorem abbreviet, ne rei expensis fatigetur, nec moretur causas inter priuatos, licet procurator fisci protestetur causam non expediendam, nisi ipso citato, nisi id statim doceat saltem summarie. Nec inhibeat, aut moretur mercatoribus creditorū exactionem sub prætextu vsurarum ad instantiam fisci, sed procedatur separatim in causa vsurarum, sine retardatione solutionis, nec admittat appellationē fisci ab absolutoria data pro reo; quo inquisito non fiat inuentarium bonorū rei; nisi pœna, capi*

capitalis esset imponenda, vel confiscationis bonorum, & huiusmodi, nisi detur cautio de stando iuri, & iudicato soluendo, & huiusmodi inuentarium non scribatur in registro, sed solum merces moderata à notario accipiatur. Idem Auditor, vel eius locum tenens non recipiat sportulas, nec notarius pro sententia, sed tantum in causis commissorialibus, & declaratoriis contumacialibus. Nec eius notarius, aut substituti sint procuratores in causis eius tribunalis, vel paciscantur de quota litis cum procuratoribus sub pœna priuationis, & infamiae. Notarij etiam non faciant ex se decreta, sed recurrant ad iudicem sub pœna falsi, & periurij, & cognoscere debent contrahentes saltem per vnum testem in instrumento appositum, nec arrendeant eorum officia, nisi personis ab Auditore approbatis. Non concedat monitoria, vel inhibitiones in vim constitutionis Eugenianae, nisi pro his qui per annum saltem in curia steterint, nec mandata de manutenendo aliquem in possessione, nisi constituto saltem extrajudicialiter eum accepisse actualiter, & non verbo tantum possessionem vacatam, & non cum spolio alterius, nec det mandatum ratione suspicionis fugae, nisi constituto saltem extrajudicialiter de credito liquido, & de suspicionem fugae saltem iuramento creditoris, & facto deposito actuali de expensis, casu quo indebitè essent factae. Et idem Auditor, vel eius locum tenens faciat semper dari copiam iudiciorum reo ante torturam, & carceratus possit loqui cum eius aduocatis dum facit defensiones, quae copia detur gratis pauperibus, nisi qualitas causae aliud suadeat. Notarij verò non conficiant registra in causis non excedentibus ducentum florenos, & seruent taxas, de quibus infra. Executio verò obligationis in forma camerae ad Auditorem priuatiuè ad alia tribunalia pertineat, praeterquam in instrumentis dependentibus à causis actis in aliis tribunalibus, vel ex motu proprio Papae. Et si aliter quàm supra continetur Auditor, locum tenens, iudices, vel notarij egerint, excommunicationem, & priuationem officiorum, eo ipso incurrant, & acta aliter nulla sint.

Præterea, idem Auditor ex Bulla 113. Pij V. incip. *Inter illa. Cauere debet, ne quis condemnetur ex obligatione facta per procuratorem, nisi idem procurator in iudicio fuerit constitutus, & cum constitueretur praesens onus defendendi spontè susceperit.* Nec quis ratione sui consensus in contractu,
vel

vel quasi, in iudicio, vel extra, per se, vel aliū, etiam in susce-
 ptione censurarū purē sub cōditione, vel in diē, censuris in-
 nodatus declaretur, vel iis innodetur, nec valeat constitutio
 procuratoris ad confitendū debitū, nisi & simul ad defensio-
 nē constituitur, & ipse onus defensionis acceptet: alias cēsu-
 rarū consensus non recipiatur, nisi res illæ ad Camerā Apo-
 stolicam pertineāt, & si aliqui in vrbe se efficacius obligare
 voluerint, Iudex parti præsenti, & accepranti indicat, vt cer-
 ta die soluat, monens, quòd si desistet, absque alio actu con-
 tra eum procedet, & deficientibus bonis, vel si carcerari non
 poterit, excommunicabitur in subsidium, & die adueniente
 si in vrbe solutio est fienda, sufficet affixio prædictæ inti-
 mationis, si extra debitori legitime intimetur, & tunc detur
 etiam alia dilatio, qua debitor soluisse debeat, & si parti pe-
 tenti, & debitum farenti danda est dilatio, sit viginti, vel tri-
 ginta dierum arbitrio iudicis, interim ab executione ces-
 sando, & si post decretum relaxatum dabitur dilatio, co-
 cessante soluere, nouo decreto opus non sit, sed eodem exe-
 cutio fiat: nec deueniatur ad excommunicationem in omni-
 bus obligationibus, vbi non adest prædictum præceptum,
 vel monitio, nisi reus sit contumax, & prius idē, & non tan-
 tum procurator eius legitime citetur, & executio obligatio-
 num in forma cameræ in Vrbe ad Auditorem Cameræ sol-
 lum spectet, Romani tamen laici possint conueniri in curia
 Capitolijs, clerici verò Romani origine, vel beneficio con-
 ueniātur coram prædicto Auditore, vel Vicario Vrbs, & lo-
 cus sit præuentioni. Idem Auditor, non admittat appellatio-
 nes, nisi producta in actis notarij fide publica, quòd à diffi-
 nitua, vel vim eius habente sit appellatum, & iudices ipsi fi-
 dem prædictam appellantis tradant, aliter ab officio iudi-
 candi, & notarij ab officio sunt suspensi, donec damna parti
 refarcierint, & interim Auditor, habita de huiusmodi recu-
 satione fide, in causa procedat. Idem Auditor non exequatur
 literas Apostolicas, vbi certus est datus executor, nec vbi
 pars est citanda, nisi seruatis constitutionibus de vna, vel
 duabus dicetis, nisi expressē in literis derogetur dictis con-
 stitutionibus, & tunc nullum trahat extra diocesim vl-
 tra diocētas in literis expressas, nec subdelegat causam nisi
 dignitatem habentibus, vel canonicis Cathedralis, exceptis
 literis pensionum in curia soluendarum, & vbi is erit datus
 executor, tunc enim ad se vndeque partes euocate po-
 terit.

terit. Non expedit monitoria generalia, pro reuelando, dicta significauit, nec quid mandet sine Papæ speciali commissione, quo impediatur, vel suspendatur id quod ad Episcopos circa morum correctionem, ex Conc. Triden. pertinet. Et in prædictis, nec monitoria, citationes, inhibitiones, sequestra, mandata uel concedat, nec notarij illa scribant sub pœna priuationis officij. In causis eius civilibus etiam summarijs, ad pœnas non deueniat, sed receptis probationibus, & dato termino parti absenti, seruatis seruandis diffinitiuè pronuntiet etiam sine litis contestatione. Mandata de manutendo, nisi parte citata, & cum summaria causæ cognitione non concedat, & idem in sequestri, nisi timeat de fuga, vel dilapidatione bonorum, nec quemquam ad comparandum coram extra Italiam moneat, nisi de Papæ consensu, cuius in literis mentio fiat. Notarij nil expédiant, quod extra curiam mittendum sit, nisi cum subscriptione Auditoris, vel eius locum tenentis. Impensæ uero in hoc tribunali fiant, iuxta taxam in præsentibus Bulla contentam, & non ultra: & si Auditor, vel alij quid expédierint contra prædicta, nullum sit, & indignationem Papæ incurrat, alij priuationem officij, ut latè in dicta Bulla Pij V. habetur.

Ex constitutione demum 41. Gregorij XIII. incip. Ad generis nobilitatem, innouantur priuilegia concessa generali Auditori, & quod ipse procedere possit in causis obligationum, in forma cameræ se habentibus: sic tamen, ut pro causis dependētibus in litibus in eadem camera, vel introductis coram alijs iudicibus non per uiam censurarum, sed mādati executiui cognoscat, excepto ubi alibi de expresso Papæ mandato causa est commissa, vel si agatur de causis ciuium Romanorum, quæ in curia Capitoij sunt expediendæ: & idem Auditor inhibere possit iudicij obligationibus præcedant, sub pœna priuationis officiorum suorum, & florenorum quingentorum sifco applicandorū, cum declaratione quod aliter factum irritum sit. Solus etiam ratione dictarū obligationū potest censuras proferte, & iudicare omnes causas ecclesiasticas, vel profanas, Cardinalium, familiarium Papæ, Prælatorum, Imperatoris, Regum, sequentium curiam, notariorum curiæ, Auditoris, campforum, mercatorum, pensionum, licet in partibus soluendarum, & tractare quascunque causas motas, vel mouendas, vel appellatas (exceptis causis ad Vicarium

carium Urbis, Gubernatorem, Senatoré, & Iudices Capitulinos, spectantibus) summarie etiã manu regia si summam ducentum ducatorum non excedant, vel si excedant, & agatur inter, vel contra mercatores, vel notarios proprios, & eorum familiares, etiam priuatiuè, quò ad alia tribunalia, & in causis, quæ excedunt dictam summam, vel non, inter mercatores, & notarios prædictos; seruatis terminis, aliàs tamen summarie. Et idem cognoscere potest de quibusuis delictis tam in Vrbe, quàm extra, ab officialibus sedis Apostolicæ, vel curiam sequentibus, vel exemptis, commissis, tam ad instantiam fisci, vel accusatoris, aut denunciantis, quàm ex officio, & culpabiles, iuxta culpam punire: sic tamen, vt Episcopos, vel superiores non citet ad comparandum personalter, nisi ex commissione manu Papæ signata. Idem etiam exequi possit solus Papæ literas generales, vel particulares, & Camerarij, ac Pœnitentiarij, dummodo in iis alij executores deputati non erunt, aliàs cum illis tunc accumulatiuè, & etiam exequi poterit tam proprias, & locumtenentium sententias, sed etiam aliorum iudicum ecclesiasticorum, vel secularium, Auditorum palatij Apostolici, & etiam Papæ, etiam si specialiter aliis commissæ sint, exequi possit accumulatiuè cum fulminatione etiam censurarum, siue sententiæ sint generales, vel speciales, vel processus Bullæ Cœnz Domini, seruatis terminis in tribunali Auditoris seruari solitis, etiam cum inuocatione brachij secularis. Idem etiam cogere possit eos qui debita in curia contraxerint, etiam si extra sint, ecclesiastici, vel seculares, iis etiam per edictum citatis, constituto summarie de non tuto accessu, vel extraordinariè: & literas remissoriales, vel compulsoriales generales, & speciales decernere, & inhibere in vim constitutionis Eugenianæ, & Leoninæ: & monitoria, citationes, & inhibitiones, ad partes etiam per simile edictum decernere, eos arrestare, carcerare, multas & pœnas dimittere, & relaxare, vel imponere pro criminum qualitate. Inobediètes excommunicare, à diuinis suspendere, generaliter vel specialiter interdicerè, & sententias, censuras, & pœnas per se, vel locumtenentes latas iterum aggravare, & quòd à se excommunicati, præterquam in mortis articulo absolui non possint etiam de partium consensu, statuere possit, communitates, & particulares in diebus Paschalibus, cum reincidentia absoluerè, vel vt supra, censuras suspendere & tollere: & etiã

exequi

exequi potest obligationes in forma Camere mortuo debitore etiam hæredibus legitimè citatis, & facere quicquid Auditores iure, vel consuetudine facere poterant & exequi, & quòd constitutio Odoardus, vel aliæ dilationes non moreretur, quominus obligationes prædictæ executioni demandentur, etiam si per Cardinales, Camerarium, vel clericos Camere decretæ sint, non obstante etiam appellatione, vel commissione desuper facta, nisi faciat expressam mentionem huiusmodi obligationis, & in causis eius tribunalis si comparerent creditores vsque ad summam quinquaginta scutorum pro quolibet, qui verè miserabiles sunt, iis de eorum credito, licet non sint priores, vel potiores satisfieri possit & debeat, & admittat dictos pauperes, sibi id constituto summarie de eorum paupertate ad satisfaciendum eorum creditis, cum amplissima potestate citandi, inhibendi, etiam per editum, constituto de non tuto accessu, censuras infligendi, ac cum inuocatione brachij secularis, & iudicare possit de causis vsurariis, non obstante facultate concessa Gubernatori Urbis, & si Cardinales, vel iudices alij se ingerunt in obligationibus prædictis, in forma camere factis, vel earum executione, indignationem Papæ, interdictum, & excommunicationem Papæ reseruatam, eo ipso incurrant: vt latè dicit Gregorius XIII. in d. Bulla.

In hoc autem iudicio hoc ordine proceditur, *nam si agitur de summa minori centum, non seruantur termini substantialis, si de maiori seruantur, sed summarie proceditur, vt & beneficalibus*, & si via monitorij monitus veniret condemnandus, proceditur ad reintegrationem eiusdem monitorij per litis contestationem, & comparitionem rei ad viam simplicis citationis redacti, si actor viam censurarum eligit, & habita reintegratione reus præuis citationibus, prima ad videndum se excommunicari, quia nõ paruit monitorio, excommunicatur nisi pareat, nisi ad primam, cum intimatione, qua intimatione facta citatur reus ad videndum se declarari excommunicatum, & literas decerni, qui declaratur, & literæ decernuntur, decretæ relaxantur parti, relaxatæ publicantur, & pro publicatione affiguntur in acie Campi Floræ, tum reus per decem dies expectatur, quibus lapsis, tertio citatur ad videndum se aggravari, reaggravari, & brachium seculares decerni. Si vero lis non contestetur, & monitorium sit exequutum in curia præuis citationibus

3
In Auditoris officio, quo ordine procedatur.

proceditur, vt supra, vsque ad inuocationem brachij secularis, quod si extra curiam monitorium sit executum, tunc præuis quatuor dilationibus, vel citationibus ad videndum se paruisse monitorio, pro prima, secunda, tertia, quarta, dilationibus, reus ob non paritione excommunicatur, & proceditur, vt supra, vsque ad brachium seculares & eadem forma seruatur, vbi agitur de paritione literarum Apostolicarum: Si verò ad earum executionem proceditur, non quia negligat parere, sed quia inciderit in eas, Tunc reus citatur, & ostensis literis declaratur in pœnas contenta in eis incurrisse, & idem si reus canonibus pœnalibus, & censuratis contrauerit. Quòd si proceditur ad executionem obligationis in forma camerae, à reo constituuntur procuratores irreuocabiles, etiam cum iuramento ad confitendum iudicialiter debitum, & præuis citatione ad debitum fatendum, & videndum se excommunicari, nisi reus per se confitetur, vel actor obtineat id confiteri posse per alterum ex procuratoribus nominatis iudicialiter, & notarius sine scientia, verbo, vel præsentia dicti procuratoris extēdit dictam confessionem, sub ipsius nomine, & iudex sub eadem citatione, decretum excommunicationis concedit cum dilatione, nisi intra tres dies non intimandis reo, comparuerit, quo triuo lapsò citatur reus ad videndum se declarari, & literas decerni, & sic fit, & declaratur, vt supra, vsque ad brachium seculare.

Idem Auditor habet duos Vicarios, quorum vnus priuatis, alius publicis iudiciis præest, & octo notarios.

S V M M A R I V M.

I Datarij officium, & potestas quæ.

De Datario. Cap. VIII.

I
Datarij officium, & potestas quæ.

DATARII officium est supplicationes Orationum recipere, & emendare, ac corrigere, & Sanctissimo Domino nostro præsentare, & ab eo signatis, & admittis apponere datam, & illas extendere; qui & præcedit Camerae Auditorem & Gubernatorem, cuius tamen officium per obitum Papæ expirat, de cuius etiam consilio plerumque summus Pontifex electione facit personarum, quibus beneficia conferuntur.

S V M

- I Secretarij Papæ quotuplices sint, & quod eorum officium,
& ut inter se differant, & qua sit eorum potestas.

De Secretariis Domini Papæ. Cap. I X.

Vo sunt genera Secretariorum, quidam qui inferuiunt Apostolicæ sedi in rescribendo, vel literas dando Principibus de mandato Domini Papæ, & negotia fidei, vel ipsius summi Pontificis secreta, & magni ponderis expediendo, vel ad Episcopos, Cardinales, & huiusmodi, cum sigillo Domini Papæ, vel ipsius scribentis testantis se de mandato Domini Papæ scribere, & hic modus per hos Secretarios, ut plurimum seruatur, & hic Secretarius domesticus assumitur ex numero Secretariorum infra scriptorum, vel aliunde prout Papæ placuerit, ut habetur in Bulla Innocentij infra allegata, & ad Papæ nutum est amouibilis, & dum officium exercet, Secretariorum honore, & prærogatiua ponitur, & habet duas partes emolumentorum, quibus Secretarij infra scripti potiuntur.

Alij, qui ob multitudinem negotiorum curam habent breuium expediendorum sub cæra habito Papæ viuæ vocis oraculo, per seipsum, vel per alium, qui ad numerum triginta ab Innocentio VIII. in eius Bulla 7. incip. Non debet, redacti sunt, qui gestent habitum notariatus officij, vel alterius dignitatis, & à quocunque Prælato in curia prædictum habitum suscipere possint, sic tamen ut eorum electio ad Papam solum spectet, qui omnes constituent vnum collegium cum communi arca, vel bursâ, sigillo, capella, capellano, & aliis collegij insignibus, qui & statuta concedere possunt absq; eo quod ab aliquo cõfirmetur, & caput habeant vnum Cardinalem, qui eos ut membra habeat, & assignet illis locum congruentem de mandato Papæ in Cancelleria, & sint veri Prælati Palatij Apostolici, Papæ familiares, & continui cõmensales, & pro talibus in omnibus habeantur, habentes in Palatio Papæ vnâ mansionem, & locum, in quo singulis diebus conuenire & morari debent, & de negotiis officij tractare, & decernere, qui dicitur Secretaria Apostolica, in quo solo expediantur quæ pertinent ad dictum

I
Secretarij
Papæ quotu-
plices sint,
& quod eo-
rum officium,
& ut inter
se differant,
& qua sit
eorum pote-
stas.

officium, & plumbatores ad Secretariam Bullas deferre teneantur, vt ab vno ex Secretariis singulariter cum earum taxis, & tenoribus singulæ describantur, subscribantur, & expendantur, & rescribendarius, ac alij in expeditionibus pro Secretariis pro eorum personis, teneantur omnia gratis prestare, & si iidem à curia erunt absentes pro negotiis Papæ, quò ad emolumenta pro presentibus habeantur, si pro propriis per annum, si aliquis de collegio pro eis seruit, post annum verò non. Idem etiam possunt quòdocunque resignare eorum officium, etiam in infirmitate, & resignatarius ultra cētum florenos auti pro signatura supplicationis, solvere non teneatur, & statim notarius etiam intelligitur, ex resignatione prædicta, & insignia notariatus ei à Vicecancellario, vel cum notariis conceduntur, recepto ab eo iuramento fidelitatis, & literæ notariatus per Cancellariam, vel Cameram secretam ei expendantur, nec Darius ob id aliquid exigere possit, vt vnita solutio sufficiat, sicut per concessionem Secretariatus, etiam notariatus venit, & habitus ei tradatur, si absens erit ab Vrbe, cum primum ad curiā venerit, modo prædicto. Et quia ultra prædictos Secretarios Papæ eget Secretario domestico, qui expediat statum fidei, vel negotiorum Papæ cōcernentia, ideò Papæ reseruat sibi, vt eligere possit ex dictis Secretariis, vel aliundè, prout sibi videbitur, vnum Secretarium domesticum, qui prædicta expediat Papæ nutu amouibilem, qui dum officium exercet, Secretariorū honore, & prærogatiua potiat. Secretarij verò percipiunt emolumenta minutarum tabellionatus officij, altaris portatilis, celebrādi in locis interdictis, & ante diem, confessionalis perpetui, & Indulgentiarum in articulo mortis, & in vita & minutarum percipiendi ecclesiastica sacramenta, & Indulgentiarum concessarum ecclesiis, monasteriis, capellis, & aliis locis piis, & vterius percipere possint quintam taxam literarum Apostolicarum, quæ per eandem Cameram secretam expediuntur, quæ ante alicui non tradantur, quàm dicta quinta taxa collegio Secretariorum soluta sit, *secus verò faciens, vel procurans excommunicationem incurrat Papæ reseruatam, à qua absolui non possit, nisi soluta dicta taxa, etiam in mortis articulo per quòdocunque indultum.* Et Auditor Cameræ procedat ad declarationem, & executionem dictarum pœnarum. Iidem etiā percipiunt omnia emolumenta literarum Apostolicarum, in forma breuis,

breuis, tam sub cæra, quàm sub plumbo, pro concessionibus factis de magistratibus status ecclesiastici, vel administrationis gabellarum, vel conductionibus rerum ecclesiæ officii, aut cõcessionibus, quæ officia ob id in quinterno describantur, vt sciatur quid ad Secretarios pertineat, quorũ etiam officiorum, concessiones, singulis sex mensibus renouentur, & singulis vicibus prædictis Secretariis vna taxa soluatur, prout in dicto quinterno erit notata, ac iidem percipiant emolumenta omnium aliorum breuium ad quoscunq; spectantium sub cæra, vel plumbo. Iidem etiam visitate possunt & reuidere etiam omnes arces status ecclesiastici, & descriptiones gentium facere, tam equestrium, quàm pedestrium, cum exactiõne emolumentorum inde exigi consuetorum, & quòd vnus ex ipsis prædicta exequi possit, cum cõuenienti salario, dummodo, summam ducatorum centum non excedat, & emolumenta prædicta colligi debeant, modo quem ipsi, Secretarij communi voto sanxerint, quæ emolumenta inter eos sic diuidantur, vt inter partes trigintaduas distributio fiat, quarum triginta Secretarij singulam percipiant, duas Secretarius domesticus, singulis mensibus, & si Secretarij reducti erunt ad numerum vigintifex emolumenta in vigintifex partes sciendantur, vt supra, diuidendæ, nec quis possit admitti ad dictum officium Secretariatus, nisi literis expeditis, aliàs excommunicationem incurrat, & omnes officiales terrarum Ecclesiæ teneantur singulis mensibus petere confirmationem eorum officiorum, singulis vicibus taxas prædictas solucentes, & Legati, ac Gubernatores ad requisitionem Secretariorum, ad eam illis soluendam cogant absque tela iudicij, quam taxam etiam Thesaurarij vel Camerarij, vel Depositarij locorum teneantur retinere ex salariis officialium, prout in dicto quinterno erit descriptũ pro soluendis Secretariis prædictis. Et vt prouideatur indemnitati Secretariorũ, qui in ingressu officij persoluunt magnam summam pecuniarum, in euẽtum quòd taxa in dicto quinterno descripta, minueretur, vel exigi nõ posset, aut officium prædictorum reuocaretur, sic quòd singulis annis ex dictis taxis non exigerentur quotannis octo mille ducati auri de Camera, tũc Camera Apostolica teneatur ad satisfaciendum ipsis de omni summa, quam ipsi, medio eorum iuramento, ami sisse testabuntur, & si officium erit reuocatum, vel alteratum, teneatur Camera restituere eis pecunias per eos ex-

burſatas, non computatis emolumentis, quæ interim ratione officij perceperunt, quæ ipſorum ſint, vt latè in dicta Bulla 7 Innocentij VII continetur.

Vtèrius Alexander VI in eius Bulla 5. incip. Iniunctum, ſtatuit, vt pro ſingulis literis Apoſtolicis, quæ gratis pro quibusuis perſonis expedientur, exceptis perſonis Cardinalium, & eorum nepotum, abbreviatorum de maiori, ſcriptorum literarum Apoſtolicarum, & aliorum curiæ officialium, vnus ducatus officio Secretariorum perſoluatur, & ipſæ literæ cum inſcriptione nominis vnus ex Secretariis ſub plica literarum expediri debeant, & aliter expeditæ nullam fidem faciant.

Breuium verò officio præpoſitus eſt vnus Cardinalis iuriſperitus, qui habito viuæ vocis oraculo Papæ per ſeipſum, vel alium factò, abſque alia Papæ ſignatura: omiſſa etiã correctione ſupplicationis, ſed ſola breuium minuta ab abbreviatore recepta, videt formã breuis, addit & minuit pro eius arbitrio: & reuiſam minutã, & ſubſcriptam ab ipſo ſollicitatoribus reſtituit, quæ poſtea apud expeditores fidem facit, & inde literæ in forma breuis in tenuiori pergamento ſcribuntur, & ſcriptæ, ſub annulo Piſcatoris, dicto ſub cara, expediuntur, apud Secretarios domeſticos, & eorum ſcriptores ferè ſemper, & expeditæ, expectantibus, accepta eorum taxa pro rei natura, & ſcripturæ mercede, reſtituuntur. Apud hoc officium Secretariæ expediuntur etiã omnes ſupplicationes per breue expediri ſolitæ, vel in quibus ſignatura concedit, vt per breue expediri poſſint, & in hoc officio deputatur à Secretariis vnus ſubſtitutus, qui nomine collegij ſupplicationes expediendas à ſollicitatoribus recipit, & breuia deſuper expediri curat, & expedita, accepta taxa, & ſolita mercede, parti tradit. Hæc verò breuia triplici forma expediri ſolèt, ſcilicet ſupplicatione introcluſa, quæ ſemper clauſa ſollicitatoribus dantur, quædam ſupplicatione non introcluſa, ſed extenſa, quarum aliqua aperta dantur, vt quæ non ad vniuerſitatem, vel ſingularem perſonam diriguntur, ſed ad vniuerſas & ſingulas perſonas, vel ſi ad particularem perſonam, & certum vniuerſitatis corpus ad futuram tamen rei memoriam, vel omni caſu cum ad Hebræos, vel eorum vniuerſitates, Papa reſcribit, quia ſic breue apertum datur, aliter ſemper clauſum, vt dicit Veſtr. lib. 1. c. 7. Præterea vltra literas in forma breuis, regiſtrantur etiã per Secretariam literæ

teræ multæ in forma Bullæ, de his quæ per Cameram expediuntur, & certæ materiæ, quæ ad Secretarios non ad Cameram pertinent, vt literæ facultatum, indultorum, confirmationum, dispensationum, absolutionum, conseruationis, indulgentiæ, exemptionis, donationis, infeudationis, legationis, gubernatiuæ, & omnium gratiarum ad vacatura beneficia, non vacatiã, nisi essent literæ secundæ accessoriæ ad primas, vt in forma petinde valere, & aliæ literæ, in quibus fructus non exprimuntur, quas materias Summissa ab aliis distinguit, & ad Secretarios registrandas remittit, & etiam quandoque literæ de his quæ per Cameram expediuntur, vbi fructus exprimuntur per hoc officium Secretariæ expediuntur, sed non nisi ex Papæ indulto, & vt Orator vitet solutiones debitas Cancellariæ, vel Cameræ in præiudiciũ officialium, sed raro, vt pro rebus affiniũ, & intimorum Papæ, pro Principibus, vel eorum familiaribus, & vbiunque Papæ videtur, quæ etiam via est breuior, nam vbi minuta Bullæ est dictata, Datarius in fidem q̄ Papa hanc viam concedat, scribit in fine minutæ Secretariis, vt expediant, hinc minuta, & supplicatio ad Secretarios defertur, apud quos alter ex scriptoribus Bullam scribit recepta mercede, & alter eam iudicat cum supplicatione conformem, & corrigit vbi opus est, & concordatã remittit ad plumbatores, plumbata ad Secretarios reportatur, apud quos registratur, cuius rei registraturæ Secretarius fidem facit, scribens à tergo, Registrata, & nomen suum scribit, tum eam parti sollicitanti tradit, & Secretarij, ac plumbatores solent ab omnibus suum honorarium recipere, nisi Papa iubeat id remitti.

S Y M M A R I V M.

1. Referendarij cur introducti, eorum officium, & potestas.
2. Referendarij à quibus abstinere debeant.

De Referendariis. Cap. X.

V M rescripta à Papa quotidie postulantur de his quæ ex eius mera liberalitate conceduntur, vt beneficiorum concessiones, & etiam quæ summo Pœnitentiano generaliter sunt commissa; & alia de his, quæ iustitiam concernunt, de rebus ecclesiasticis to-

^I
Referendarij
cur introdu-
cti, eorum
potestas, &
officiũ.

tius orbis, vel profanis ex patrimonio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel quæ à Principibus Papæ remittuntur, vel partium consensu ad Romanam curiam deuoluuntur, & vt pauperum, ac ineloquentium desideria Papæ exponerent, & viderent an petita concedi debeant, quod Papa ob negotiorum multitudinem prospicere non potest, vt dicit Paris. de resign. ben. lib. 7. q. 19. qui hodie ex Bulla 39. Sixti V. Debent esse. 170. Gratia. & 30. Iustitiæ; ideo Papa his negotiis duo constituit Auditoria, in vno quorum postulatur ea quæ gratiam, in altero quæ iustitiam concernunt, & dicuntur signatura gratiæ, vel iustitiæ. Signaturæq; gratiæ Papa præponit omnes Cardinales iurisperitos, & Prælatos non nisi iurisperitos, gratiæ, vel iustitiæ signaturæ præponit, vel quâdoque vtrique qui Referendarij dicuntur, quod officium ab Alexandro VI. est introductum, & multis priuilegijs sunt decorati. Prælati enim sunt, & familiares, ac continui Papæ cõmensales, ac comites Aule Lateranensis, & nobiles creantur, licet aliàs non essent, & propinquius Papæ assistunt circa supplicationes, & commissiones pro Apostolicæ sedis honore, & vt possunt insignijs Papæ in armis suis, simul cū proprijs, vel separatim ab ipsis & possunt creare notarios, & iudices ordinarios extra urbem, recepto ab eis solito iuramento, & legitimare possunt spurios, manseros, etiam ex damnato factilegõve coitu ortos, ad bona, & hæreditates, viuentibus, vel mortuis parentibus, & ad officia secularia, publica ac priuata, & honores, & bona quæcunq; non licet tamẽ hodie legitimare aliquos in præiudicium vocatorum ex fideicommissõ, testamento, vel alia valida dispositione, & facultates in contrariũ concessæ reuocantur, ex Bulla 60. Pij IIII. Quamuis. & possunt promouere ad Doctoratum, Baccalaureatum, licentiaturam, magisterium in vtroque, vel altero iure, Theologia, artibusve, quoscunq; idoneos, adiunctis sibi duobus, vel tribus Doctoribus, vel magistris facultatis promouendorũ, qui Doctorati fruantur priuilegijs Bononiæ, Parisiësis, Louaniæ, & Tolosanae facultatũ, etiam quò ad ascensionem beneficiorũ ecclesiasticorũ, modo vt alibi. Iidem etiam Referendarij si monasteria in commendã obtinet, in monasterijs, quorum Abbates sunt, vt possunt mitra, pastorali, baculo, annulo, & alijs insignibus Pontificalibus, & solemnius benedicere in Missa solemni, vel vesperis, sũmodo ibi non adsit Antistes, vel Legatus, nisi de eius licentia, &

quilibet

quilibet eorū habere potest duos familiares notatos in rotulo familiarium Papæ, qui in omnibus tribunalibus gratis suas literas expediant, vt faciunt Papæ continui commensales, & quilibet Referendariorum quotannis ex Ripa, & Ripetta sex vegetes vini gratis extrahere possunt. Idem etiam Referendarij simul cum prædictis, & eorum beneficia exempta sunt ob omni Episcoporum visitatione, correctione, superioritate, & immunes à gabellis ratione bonorum ipsorum, decimarum, & cuiusuis oneris, & suscipiuntur sub protectione B. Petri, & Apostolicæ sedis, simul cū capellanis familiaribus & seruatoribus prædictis, qui non corā ordinario in criminalibus, vel civilibus, sed solū coram Papa respondere teneantur. Iisdē etiā Referendariis, & eorū prædictis familiaribus cōceditur, vt cum generaliter concedi eis contigerit literas expectatiuarum, absq; alia signatura tres ecclesias habere possit, etiam cum creatione in canonicum Cathedralis, vel etiam regulare, non tamen conuentuale, nec claustrale, nec ratione beneficiorum teneantur suscipere ordines, nec residere, in quo tamen hodie secus est, cū expectatiuæ sint sublatae, ex Conc. Trid. sess. 24. c. 19. & quilibet residere teneantur. sess. 23. de reform. c. 1. d. Conc. vt alibi.

Idem etiam eligere sibi possunt sacerdotem regularem, vel secularem, qui eos absoluat à casibus sedi Apostolicæ reseruatis, exceptis offensa Ecclesiasticæ libertatis, hæresis, rebellionis, conspirationis in personā, vel statū Papæ, falsitatis literarum Apostolicarum, supplicationū, & commissionum, inuasionis, depredationis terrarum & maris Romanæ Ecclesiæ, mediatae, vel immediate subiectarum, offensa personæ Episcopi, vel alterius Prælati, prohibitionis deuolutionis causarum ad Romanam curiam, delationis prohibitorum ad partes infidelium, semel in vita, in aliis verò quoties opus erit, iniuncta pœnitentia saluari, & commutare eorum vota in alia pietatis opera, exceptis Hierosolymitano, sancti Iacobi in Compostella, liminum Beati Petri, & Pauli, castitatis, & religionis, quæ commutare non possit, & semel in vita, ac etiam in morte, plenam indulgentiam peccatorum suorum concedere possint, sic tamen, vt vbi est alicui satisfactio fienda, id fiat, vel iniungatur. Idem etiam vti possunt altari portatili in quo celebrent in locis honestis, & ante diem, propè tamen; quod tamen de altari portatili hodie non viget, vt dicit Nau. in Man. c. 25. nu. 81. 82.

Iidem etiam possunt celebrari sibi facere in locis interdictis, etiam Apostolica auctoritate, clausis ianuis, sine campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis; qui tamē quatuor ex interdictis admittere possunt, si interdicto causam non dederunt, ut tempore interdicti divini; & recipere possint ecclesiastica sacramenta, & eorum corpora cum funerali pompa sepeliri, & diebus stationum visitando duas ecclesias, vel duo, aut tria altaria, indulgentias earum consequantur, & diebus Quadragesimæ, & prohibitis, uti possint ovis, & butiro; & etiã carnibus de consilio vtriusq; Medici, & horas canonicas secundum morem Romanæ Ecclesiæ soli, vel cum vno, vel pluribus secundum ritum Rom. Eccl. recitare possint, nec ad aliū ritum cogi possint, etiam ratione beneficiorum, & à casibus Episcopo reservatis ad se accedentes absolvente possunt, ac de omnibus eorum bonis immobilibus, vel mobilibus ratione ecclesiarum acquisitis tam in vita, quam in vltima voluntate disponere possunt, etiã inter consanguineos, ad modum Auditorum Curie, & eorum beneficia resignare, & permutare, & consentire vnionum predictorum dissolutioni in manibus ordinariorum extra curiam, & ordinarij prædicta admittere possint; & ipsi Referendarij prædicta beneficia sibi per permutationem collata, retinere possint, etiam si affecta sint & Apostolicæ sedi reservata, dummodo non sit prioratus, vel dignitas conventualis, aut maior dignitas post Pontificalem in ecclesia Cathedrali, vel prima collegiate, non obstantibus quibuscunque, sic tamen, ut in incompatilibus, vel curatis debita onera supportentur, & animarum cura laudabiliter per alios idoneos exerceatur, ut latè statuit Paulus III. in eius Bulla 19. incip. Debira consideratione.

²
Referendarij à quibus abstinere debeant.

Iidem etiam executores sunt literarum reformationis officialium curie, & sunt veri Prelati, & Papa familiares ex palatio Apostolico, panem edentes. ex Bulla 1. Pauli prædicti. Sanctissimus. & Bulla 2. eiusdem. Cum dudum.

Hi verò abstinere debent ne se ingerant in causis civium Romanorum, qui foro capitolino subiciuntur: ex Bulla 8. Iulij III. Ex querelis: & ne ipsi vel eorum familiares impetret beneficia, quorum iudices fuere, aliàs impetrationes huiusmodi nullius sunt momenti, etiam si Cardinales sint, ex Bulla 1. Pij III. incip. Cupientes. Iidem etiam reiectas in signatura iustitiæ, commissiones, coram Papa in signatura gratiæ

gratiæ proponere non debent, nisi ea causâ Papæ scientiam requirat, vel à signatura iustitiæ eo remissa sit. Nec apponere manum in antiquis, & arduis materiis, vbi plures vndique expeditæ sint commissiões, & in auocatoris, nisi prioribus iudicibus, vel aliter præiudicialibus, vel nisi parte interesse habete citata. Cû etiã agitur de reuocatione, vel moderatione alicuius præinsertæ, nisi præinserta sit appositum nomē Referendarij, qui illi manū apposuit. Nec reformatio dictæ præinsertæ ab habente signaturam iustitiæ signetur, nisi in præinserta appositum sit nomen, vt supra, Referendarij, & minus in commissiõibus, appellationibus ab interlocutoriis, nisi expresso releuanti grauamine, nec cum appellatur à diffinitiuâ, cû clausula, aut vim diffinitiuæ habente, nisi res sic exprimat, vt Referendarius videat tale esse grauamē, quod in diffinitiuâ reparari non possit, & cû in commissiõne est apposita clausula, cum toto negotio principali, addatur, iustificato tamen grauamine. Iidem caueant ne manum apponant in commissiõibus nullitatum, & attentatorum, nisi exprimantur nullitates ex defectu iurisdictionis, citationis, vel mandati, & ipsa attentata, & similiter in illis vbi dicitur pronunciatum fuisse, vt in schedula, nec etiam in commissiõibus prorogationis fatalium, nisi vbi prima vice prorogatio petitur, aliæ verò in signatura gratiæ proponantur. Causæ criminales, & beneficiales non comitantur inferioribus Episcopo, in terris verò Ecclesiæ, criminales in sacris constitutorum clericorum ordinario, reliquorum clericorum, & laicorum gubernatoribus. locorū committantur. Iudex verò quicumq; cui committitur causa restitutionis in integrū, nullitatis, & attentatorum, potest sine speciali commissiõne præfigere terminum ad docendum de causa restitutionis, nullitatis, & attentatis, quo lapsò, & non docto, ad expeditionem principalis negotij procedat, & terminos etiam substantiales potest abque speciali commissiõne reiterare, & appellatio semel tantum committatur ab excessiua taxatione expensarum, & duæ sententiæ habeant vim trium. Causæ discussionum inter creditores, & hæredes defuncti, vel alterius debitoris de cuius bonis inter creditores agitur expendantur intra tres menses, quò ad præsentem intra se menses, quò ad absentem citra montes, intra nouem ultra montes, & non nisi ex magna causa, & in signatura gratiæ huiusmodi instàtia protegetur, & hæredes præleg

præfentes à die obitus debitoris intra duos menses, absentes citra montes infra quatuor, vltra, intra sex teneantur facere inuentarium, & deliberare an velint hæreditatem adire, & interim iudices coram quibus causa huiusmodi pædet, consignent bona debitoris creditoribus habentibus credita liquida, & præstita cautione de restituendo habentibus potiora, vel anteriora iura; & aliter factæ commissiones, quam suprà, habetur, nullæ sunt, vt in dicta Bulla habetur.

Referendariorū porò munus est videre postulata supplicum. Et si sint de his quæ concedi solent, in capite supplicationis nomen suū apponunt, si verò quis petat, quod alteri præiudicium inferat, non conceditur sine partis citatione, & si res sit grauis, vel dubia, Referendarius eam in pleno Auditorio proponit, nec supplicatio admittitur, nisi ex communi omnium consensu. Vnde certa die cuiusq; hebdomadæ Referendarij simul conueniunt, & Referendarius breuiter postulata refert, & re inter partes disputata, Præpositus signaturæ, qui Cardinalis est iuxta plurimum vota postulata admittere, vel resellere debet, & vbi est contradictor solet citari coram Referendario proponente per cursores, Sic, *Coram Reuer. N. citetur N. ad dicendam causam quare supplicatio, vel commissio signari non debeat.* In hoc etiam Auditorio, quilibet Referendarius proponere potest seruato ordine antiquitatis, & hoc in signatura iustitiæ: signatura verò gratiæ corā Papa conuenit, & duo tantum proponunt, si tempus adest, & Papa ferè semper rescribit, *placet*, si concernit iustitiam, si gratiam, *fiat vt petitur*, si motu proprio, dicit in fine, *motu proprio.* Cardinalis verò Præpositus signaturæ gratiæ rescribit, *concessum in presentia domini nostri Papa.* Et postea nomen suum subiungit. Cardinalis Iustinianus, Præfectus verò signaturæ iustitiæ, ponit suum nomen, *Alexander Farnesius*; & si rescribit ad Iudices Romanæ curiæ, rescribit, *placet domino nostro Papa*, subiuncto suo nomine. Si ad Iudices in Prouincijs; *Concessum in presentia domini nostri Papa. Alexander Cardinalis Farnesius.* Vel quandoque rescribit; *placet prout de iure*; *Concessum prout de iure*; *placet arbitrio iudicis*; *Concessum arbitrio.* Et vbi commissiones ad Iudices Romanæ curiæ rescribuntur, vbi sunt signatæ, ad Cancellariã transmittuntur, vbi regens Cancellariæ, vice ipsius Reuerendiss. sub compendio rescribit; *De mandato domini nostri Papa, Audiat magister N. ciset*

titet, inhibeat, & iustitiam faciat. Rescripta verò iustitiæ, quæ ad Iudices in Prouincijs rescribuntur non perueniunt ad manus regentis, sed remittuntur ad Datarium absque extensione signaturæ, vt etiam quæ gratiam concernunt, qui omnibus diem datæ adscribit, inde ad registrum mittuntur, vbi de verbo ad verbum in libris publicis notantur, inde auscultata, à sollicitatoribus restituuntur in forma literarum expediendarum. Vnde triplex est via prædicta expediendi, si est materia iustitiæ per Cancellariam, & est officium contradictarum sub plumbo, vel per Secretariam in forma breuis sub annulo Piscatoris: prout scribens cõcedit: si verò gratiam cõcernit res, per Cancellariam, vel Camevam: & extra ordinem etiam quandoque, per Secretariam.

S V M M A R I V M.

- 1 Auditores Rota cur instituti, & quales esse debeant.
- 2 Auditorum Rota priuilegia qua sint.
- 3 Auditorum Rota officium, & potestas qua.

De Auditoribus Rotæ. Cap. XI.

Vm plurimæ causæ confluant ad Romanam curiam, vel iuris dispositione, & causæ natura, vel Principum remissione, vel ex partium consensu, & eas, si consistoriales non essent, id est sacri Palatij, Papa audiebat per seipsum seorsum à Senatu in sua capella adscitis sibi eius capellanis, ideò introductum est Auditorium Rotæ in quo huiusmodi causæ examinantur, eo quod per Rotam, id est, ordinem, Auditoribus sedentibus examinantur, sic dicti, qui & Cappellani Papæ existunt, & in Capella diuinis inseruiunt. Hi sunt numero duodecim iuris periti insignes, qui primò tantum audiebant causas, & eas Papæ referebant, rebus verò auctis, fuit eis data potestas eas diffiniedi, vt dicit Specul. tit. de delegato. Si iam nunc dicendum. ver. item non obstat si obicit, & in tit. de Auditore. Eligendi verò in Auditores sacri Palatij Apostolici. ex Bulla 2. Martini V. In Apostolica. Debent esse Doctores famosi, & quod post Doctoratum per triennium in eo saltem legerrint, vitæ integritate commendati, & ijdem habeant in bonis saltem

I
Auditores
Rota cur in-
stituti, &
quales esse
debeant.

Qui debeant
eligi au-
tores Rota.

saltem ducentum florenos annuos in beneficijs, vel bonis temporalibus deparatis. Et cum quis decretus fuerit per Papam in Auditorem admitti, ante eius susceptionem, Decanus Auditorum de præmissis diligentem faciat inquisitionem, qui id referat Vicecancellario, qui id Papæ exponat, & si quid deest, non admittatur nisi de Papæ mandato. Quod si constet eum prædictis ornatum esse, Vicecancellarius cum quatuor Auditoribus ei assignet legem si legista, canonem si canonicus, qui intra mensem eam repetere teneatur in præsentia notariorum sedis Apostolicæ, Auditorum, advocatorum consistorialium, & aliorum Prælatorum, & literatorum, ubi qui volent possint arguere, & quatuor ex ultimis Auditoribus, & quatuor ultimi advocati arguere teneantur, & si idoneus videretur, Vicecancellarius iuxta relationem maioris partis notariorum, Auditorum, & Advocatorum, in Auditorem admittat, sin secus repellatur.

2
Auditorum
Rota privilegia qua sint.

Ij porro multis privilegijs potiuntur, ex Bulla 10 Clementis VII. incip. *Conuenit*: vt possint consequi quælibet beneficia; cum cura, vel sine, regularia, commendata, Cathedralia, & superiores ecclesiæ, & ratione beneficiorum non teneantur per septenniū suscipere ordines sacros, & absolueri possunt à casibus Episcopo reseruat, & disponere de quæsitis intuitu beneficiorum in vltima voluntate, vel inter viuos, & permutare eorum beneficia, vel resignare, etiã si qualificata, vel reseruata fuerunt quæ requirunt, nec in curatis residere teneantur, & fructus, ac distributiones percipiant, supportatis tamen oneribus beneficiorum, & curæ animarum prouiso, & iubere possunt ministrari sacramenta sine ordinarij licentia, ac horas canonicas secundum ritum Romanæ Ecclesiæ; quandoque etiã horis non seruatis, nec arctari alium ritum seruare, recitare possunt, & eligere sibi possunt confessorem secularem, vel regularem, qui à casibus Apostolicæ sedi reseruatis in vita (excepta violatione ecclesiasticæ libertatis, hæresis, rebellionis in personam Papæ, vel sedem Apostolicam factam, falsitatis literarum Apostolicarum, supplicationum, commissionum, denastationis terrarum, vel maris Ecclesiæ, delationis prohibitorum ad infideles) semel in anno, & in periculo mortis eos absolueri potest, & vota commutare (excepto vltimario, visitationis Beati Petri, & Pauli, sancti Iacobi in Còpostella, castitatis, & religionis) & idẽ cõfessor singulis annis, & in periculo

tulo mortis plenariam Indulgentiam peccatorum eis largiatur, sic tamen, vt satisfiat quibus debetur, vel id mandetur. Idem etiã habere possunt altare portatile in quo, locis convenientibus, etiã ante diem, parum tamen ante celebratur, & celebrare in locis interdictis ianuis clausis sine pulla campanarum, exclusis excommunicatis, & interdictis, & admittere sex ex populo, qui causam interdicto non dederint, & tunc sacramenta recipere possunt, & si moriantur, in loco sacro sepelin, & si visitent duas ecclesias, vel duo, aut tria altaria, Indulgentias stationum cõsequantur, & tempore Quadragesimæ, & vœitis, vti possunt omnes, & Iusticiis, & etiã carnibus de consilio tamen vtriusque Medici, & iidem obtinere possunt beneficia, & expectatiuas, modo quò supra, de Referendariis est dictum, & ea gratis expediãt, alias qui id sibi gratis non concedunt, excommunicationem eo ipso incurrunt: iidem etiam & eorum locumtenentes exempti sunt ab ordinariis, & sub protectione Beati Petri simul cum eorum bonis recipiuntur tam in criminalibus, quàm in civilibus, & liberi sunt, & eorum res in vrbe, & extra à solutione gabellarum, pedagiorum, decimarum, & Gubernator vrbis, ac Auditor debent facere obseruari eorum priuilegia, non obstantibus quibuscunque, quæ ibi late extenduntur in dicta Bulla 10. Clemētis VII. & Bulla 12. Pauli III. incip. Attendentes, quæ priuilegia à Paulo III. in Bulla 11. Pauli III. Romani, & in Bulla 1. eiusdem. declarantur, & eos esse Papæ familiares, & habet etiã facultatē iidem excommunicandi, & aggrauandi ex Bulla 2. Greg. XI. Quamuis.

1j verò tenentur habere libros ordinarios iuris, & etiam eorum locumtenentes, & personaliter videre processus causarum coram eis agitararum, & testes in causis magni ponderis, maxime parte petente, per se examinent, in aliis per duos notarios, nec credat relationi cuiuscunque notarij, nec sententiam ferant, nisi visis registris prædictis, & si quis ex eis non fuerit expertus iuri ob non studendum, negligens præceps in iudiciis, acceptor munerum, vagus, vel malæ famæ, à Vicecancellario moneatur, vt se emendet, quòd si non præstiterit, post tres menses ei commissiones non concedat, & si post alios tres menses non emenderetur, idem Vicecancellarius, vel eius vicegerens cum duobus Auditoribus id Papæ referre teneatur. Quòd si super eadē re duobus Auditoribus causã committatur, qui prius erit in cõmissione, sit iudex,

3
*Auditorum
 Rota officiu,
 & potestas
 qua.*

iudex, & si opponatur de iurisdictione alterius id prius cognoscatur, alias non valeat processus, & iudex parti teneatur ad expensas, & interesse, idem de notario, qui & scripturæ mercedem amittit, quæ si Auditor, vel notarius non præstiterint, excommunicationem eo ipso incurrunt, à qua non possunt absolui, nisi facta satisfactione, & idem de aliis iudicibus, commissariis, & notariis in curia existentibus. Nullus etiam ex dictis notariis cum Auditoribus habiter, & si habiter, ultra iustam pensionem domus, vel expensatum non soluat, & si respectu officij quid dederit Auditori, uterque Papæ excommunicationem reseruatam incurrat, & duplum quilibet de mandato Vicecancellarij soluere pauperibus teneatur. Nullusque admittatur in notarium ibidem nisi vigesimum quintum annum attigerit, sit bonæ famæ, & examinatus, ac sufficiens repertus, quæ prius examinetur, & notarij per se officium exerceant: alias, nisi ex causa à Vicecancellario probata per alium seruiert, post mensem sint officio priuati, Vicecancellarius tamen ad tempus eam licentiam seruiendi per alium dare poterit. Idem notarij in habitu clericali incedant, non sint concubinarij, sint bonæ vitæ, alias officiis priuentur, & si quis eorum presbyter factus erit, vel beneficiū cum residentia adeptus erit, officium dimittat, & si diffamatus sit, quod acceptator personarum sit, & secreta partibus detegat, suspendatur ab officio, & Auditor Camera, requirente Vicecancellario inquirat, & si culpabilis reperitur priuetur officio quolibet in curia, & ab ea sit proscriptus, & in quingentis florenis mulctentur, & idem si se non purgauerint. Idem etiam notarij ultra taxas præfixas non accipiant, vel petant, alias ad Vicecancellarium recurratur, qui eos moderabitur, & medietatem eius, quod est excessuum illos pauperibus erogare coget, & bis scripta semel tantum soluantur in taxa, & scripturæ superflue habeantur pro non scriptis, & notarius, qui de petia notæ registri sententiæ diffinitivæ duodecim grossos turonenses receperit, de petia instrumenti super ea facti pretium copie tantum recipiat, & è conuerso plus quod excedit parti restituere teneatur, & totidem soluere pro Capella Auditorum, vel cursorum infra octidies, ab executione officij per mensem suspensus est, cui si se ingesserit, grauius per Vicecancellarium puniatur. Aduocatus etiam in dicto officio non admittatur, nisi seruatis supra de Auditore explicatis, & sint contenti

contenti vno floreno de Camera pro singulis commissionibus de iustitia, extra consistorium per eos proponendis, aliter superfluum parti dare, & tantundem pauperibus teneantur, & si aduocatus quid proponat in infamiam alicuius, nisi pars principalis præfens dicat se id facere proponi, ad finem accusandi, vel denunciandi, teneatur actione iniuriarum læso, & in decem florenis Cameræ condemnatur, & si est tumultuosus, per duos menses suspensus est ab officio, & in quinque florenis qualibet vice condemnatur Cameræ soluendis. Et si duo aduocati vnam causam in consistorio defendunt, senior proponat, nisi ex causa aliter inter eos fuerit concordatum, & nullus in dicto officio gerat officium aduocati, nisi sit graduatus, vel exercitatus in curia, & de fide ac diligentia probatus à Vicecancellario cum vno, vel duobus Auditoribus, & totidem aduocatis, nec causas iniustas suscipiant, vel eas protrahant malitiosè, aliàs per Auditorem, vel Vicecancellarium, eo omittente, ad tempus ab officio suspèdantur, vel etiam perpetuò, & aliàs iuxta delictum puniantur, & idem si per corruptionem, vel negligentiam causam amiserint, qui & ad interesse partis teneantur, & idem si defensa vna parte, post contra eam in illa causa agant, & si quis illorum post appellationem in curia interpositam finxerint causam esse commissam, in viginti florenis condemnatur, & qui fictis appellationibus, vel commissionibus vtuntur, nisi id probent, à prædictis puniantur, & parti ad interesse teneantur. *Iidem habitum honestum gerant, tabernas visitantes, & concubinas: aliàs ab officio remoueantur, & qui eorum sacerdos est factus, vel beneficium cum residentia obtinuerit, huiusmodi officium dimittat, & si per partem de hoc opponatur, processus non valeat, & iterum pars in iudicium vocetur.* Aduocati etiam in prima sententia in causis leuibus, viginti, in secunda septem, in tertia octo, Procuratores verò in prima, decem, in secunda, septem, in tertia, quatuor tantum florenos percipiant, vt habetur in dicta Bulla 2. Martini V. §. & nihilominus. vsque ad finem. Idem etiam Auditores debent esse diligentes in officio, & hora debita conuenire, & tempestiuè diebus iuridicis, nec quicquam recipere possunt à partibus, quarum causam habent, nec etiam promissionem, nec à notariis eorum, & tenere debent consilia coadiutorum, aliàs per mensem ab ingressu Palatii suspendantur, & secundo, officio priuentur. Antiquior verò

Auditor referat suis coadiutoribus causas quas audit, & alij successiue, & ponant in relationibus, & posita vna causa in relationibus, alia ponatur, donec partes allegauerint, si volunt, qui tamē Auditores allegationes superfluas audire non teneantur, & Auditor referens, consilia aliorum exquirat, & iuxta ea diffiniat, & quilibet Auditor notarios fideles, & diligentes habeat, qui per se, & non alios coram Auditoribus in causis scribant, nec alij notario ab Auditoribus scribendæ committatur, qui sit notarius alterius Auditoris, qui notarij non recipiant vltra taxatum, & vbi quis est notabiliter pauper, Auditor cogat notarios ad dandum ei copiam actorum gratis. Iidem Auditores in causis eorum non dent consilium per se, vel alios, nec patrocinium præstent, nisi in causa propria, vel consanguineorum ad tertium gradum, vel dominorum, aut familiarium suorum, vel ecclesiarum in quibus beneficium habent, quibus vltimis casibus talis Auditor non concurrat in consilio talis cause cum coadiutoribus, & vbi quis Auditor in causa dedit consilium, nullus Auditorum eam recipiat audiendam, si committitur ei qui consilium dedit, sed ad Cancellariam remittatur, alteri committenda. Notarij modesti sint, & qui vnus Auditoris notarius est, alterius esse non possit, dum erit notarius primi, & notarij, vel promotores in causis quæ coram suo Auditore agitantur, in palatio non existant, & nullus notarius scribat in causa, si alterius partium dictæ causæ, in audientia literarum contradictarum, vel in palatio Apostolico, vel in Romana curia procurator negotiorum, vel pensionarius extiterit. & si Auditor ignorans id fecerit, notarius statim huiusmodi causam in manibus Auditoris restituat, aliter per annum priuatus est ab officio notariatus in palatio exercendo; iidem registram cuiusque causæ, cum manuali suo, & productis originalibus, antequam registram Auditori exhibeant, & copias in publicam formam, vel simplicem, antequam partibus tradant, auscultent, & corrigant diligenter, sic quod nil de substantialibus omittatur; & iidem omnes actus iudicarios clarè, & substantialiter in memoriali Auditoris causæ, in præsentia partium, conscribant, & in registram redigant, & eorum exemplum partibus, cum Auditor decreuerit, cum moderato salario, tradant, & in eo registro omnes sententiæ diffinitiuas, interlocutorias, inhibitiones, intimationes, & appellationes, verbo, vel scripto factas, de verbo ad verbum conscri

conscribant, cum per partem, vel Auditorem causæ fuerint requisiti, & instrumenta, & alia per partes producta registrent, acta vero in partibus non registrentur, sed custodiantur, nisi pars petat ea registrari, & registro satisfaciatur, nec ponant superflua, aut differant malitiosè scripturas partibus assignare, alias duplum restituant, vt latè habetur in Bulla Ioannis XXIII. incip. Ratio.

¶ Vterius iudem ex Bulla 2. Gregorij XI. incip. *Quamuis Calumniosum procuratorem ex officio repellere debent, nec possunt impetrare beneficia quorum Iudices fuere.* Et ibidem traditur, quæ notarij officij illius, vel procuratores agere, vel cauere debent. Et ex Bulla 63. Pij III. incip. In throno. statuitur ad lites abbreviandas, quod vnica commissio in qualibet instantia fiat, cuius vigore Auditor causam cognoscat, & cum emergentibus definat, & sine noua commissione possit præfigere terminum ad docendum de attentatis, nullitatibus, & causis ob quas quis in integrum restitui debeat, quo elapso nec docto, possit procedere ad causæ expeditionem, remissorias decernere, dilaciones concedere, liquidationes fructuum in partibus delegare, & ea quæ ordinarij iure possunt agere: sic tamè, vt prerogationes fatalium non concedat sæpius, nisi ex causa, & arbitrio Rotæ: Auditor tamen non ferat sententiam diffinitiuam, vel eius vim habentem, nisi proposita causa in Rota, & cum votis coaduatorum, nisi partes in actis consentiant, quod sine illis expediri possit, & pariter alia decreta præiudicialia in Rota cognoscantur, si pars sic instituerit. Sententiæ verò Auditorum latæ prout in schedula, vel per viâ termini pro seruato, subscripti debent, & publicari in actis intra quindecim dies, & latæ in vltima audientia anni, infra mensem, aliter pronuntiationes huiusmodi pro circumductis habeantur, & termini habiti pro seruatis, & schedulæ sententiarum, quæ quandoq; per alium notarium, quàm actuatum causæ ad referendum accipiuntur, referantur notario causæ ea die qua recipiuntur, vel sequenti, in vltimis verò audientis infra triduum, & si Auditor qui pronuntiauit, vt in schedula, vel habuit terminum pro seruato, retinuit citationem apud se, notario causæ infra illos dies consignare teneatur, alias illi termini circumducti, & nulli habeantur, & Auditor non pronunciet in causa, nisi perfecto registro, & ad Rotam delato, cum dictis restium, & iuribus causæ, & in vltima audientia anni, & vbi

agitur de ferenda declaratoria contra contumacem, & registro non perfecto, ex originalibus pronunciari possit, sic tamen, ut pars pro qua erit pronunciatum, registrum pro conferuatione actorum, quamprimum perfici curet, & Auditor tradat partibus petentibus copiam decisionis in causa factæ cum iuribus, & rationibus. Causæ verò Auditorū, & eorum familiarium, ac consanguineorum, vel affinium, vsque ad secundum gradum computādum iuxta ius canonicum, non cognoscantur in Rota (in quo corrigitur Bulla Clementis VII. supra relata, quæ id concedebat) nec Auditores domi habeant substitutos, aduocatos, vel procuratores eius officij etiam affines, aut etiam notarios, nec aduocati affines Auditoris cui est causa cōmissa in ea patrocinari possint, nec Auditores cogant partes, ut sumant certum aduocatū; Decanus etiam, & Auditores maximè antiquiores videant ne contra stilum, vel decisiones impressas pronuncient, nisi cum maxima ratione, & cum duabus partibus collegij consentientibus, & in causis pendentibus non attendantur aliquæ nullitates, præterquam ex defectu iurisdictionis, citationis, vel mandati, nisi causa nullitatis ante datā, literatum commissa reperiat, & à liquidatione fructuum, & expensarum semel tantum appellatio detur; Auditores verò partibus solis petentibus, causas eis commissas ad Cancellariam non remittant, nisi de licentia Papæ, vel iustis de causis in Rota probatis. Quòd si Auditor ex actis cognouerit esse suspicionē criminis, remittat acta eius, vel exemplum ad iudicem ordinarium; & si causa criminalis præiudicet ciuili in eius cognitione, supersedeat, & ubi iudex ordinarius eget depositionibus testium, vel scripturis, Auditor ei illa remittat, vel eorum exemplum. Auditor etiā nomine sportularum in causis profanis, vel pecuniariis non excedentibus mille ducatos, plus decem aureis non exigat, viginti quinque vsque ad decem millia, quinquaginta, vsq; ad viginti quinque millia, ab inde supra, centū. In beneficialibus reditus centum, decē, viginti quinque, à centum ad mille, à mille, ad tria millia quinquaginta, inde supra, centum tantum pro sententia diffinitiva, & ubi res non exigit æstimationē, sportulæ moderate accipiantur, & idem de familiaribus, vel affinibus Auditorū, exceptis esculentis, quæ triduo consumi possunt, quæ taxa apud notarium, causæ deponatur, & Auditori consignetur post sententiā subscriptam. *Notarij Rota idonei sumantur,*

qui per se officium exercoant, causa rationabili excepta, quodd arrendare non possint, nec alium substituere, nisi de licentia proprij Auditoris, qui notarij etiam caveant de officio rectè admittendo. & notarij teneantur pro facto substitutorum. Vt latè habetur in dicta Bulla, quæ quotannis à Decano, & Auditoribus in prima audientia publicetur cum antiquis constitutionibus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.

S V M M A R I V M.

1. Prothonotariorum institutio, officium, insignia, & potestas quæ.
2. Notarij alij qui, & eorum officium.

De Prothonotariis Apostolicis. Cap. XII.

PROTHONOTARIORVM officium, & ordo in Ecclesia antiquissimus est. Clemens enim primus septem notarios instituit ad gesta Sanctorum perquirenda, & conscribenda, quibus regiones septem vrbis, paræcias dictas, distribuit, vnde & regionarij notarij sunt dicti, vt dicit Damasus in Clemente, & testatur Leo X. in Bulla eius 8. incip. Sacro approbante. Tum Anthe- rus I. statuit scripta illa in scriniis ecclesiarum seruari, vnde & fortè seriniarij sunt dicti, vt dicit, glo. in cap. ad audientiam. de præscript. Tum cessantibus martyriis, Iulius I. statuit eos debere scribere pertinentia ad ecclesiam, & literas Apostolicas tempore Constantini Magni, vt dicit Damasus in vita Iulij. Inde crescentibus opibus iidem, vt differrent ab alijs notariis vrbis dicti sunt Prothonotarij, id est primi notarij, quorum numerus est septem ordinariorum, qui collegium instituunt, qui tamen hodie officium non exercet, quod recessit ab aula, alij extraordinarij sunt absque numero determinato honoris gratia eo munere decorati, potentes iisdem priuilegijs, quibus & ordinarij prothonotarij.

Ij vtuntur pileo nigro, & rochetto, ac mantelletto, in signum, quod sunt Prælati, qui etiam exempti sunt à iurisdictione ordinariorum dum deferunt habitum cum rochetto, alias nõ, vel actu officia sua exercent cum habitu supra scri-

I Prothonotari-
orum insti-
tutio, officij,
insignia, &
potestas quæ.

198 De Governatore Vrbs. Cap. XIII.

pto, ex Bulla prædicta Leonis X. qui tamen subiacent iurisdictioni ordinariorum in causis non excedentibus summam triginta ducatorum auri de Camera, ex dicta Bulla & etiam iidem sunt familiares Papæ, ex Palatio Apostolico panem edentes, ex Bulla 1. Paulli I I I. Sâctissimus, & proximiorum Pontificiæ sedi locum habent in consistoriis publicis, in capella verò & alibi post Episcopos sedet; ex Bulla 2. Pij I I. Cum seruare. Cum ad eos spectet rogari de actibus in consistorio peractis, vt ibi habetur, & iidem etiam exempti sunt à taxis Capitolij, vt habetur in Bulla 2. Leonis X. Dum singularem.

²
Notarij alij qui, & eorū officium.
 Alij notarij sunt numero quadraginta octo, quatuor sub quolibet Auditore, apud quos litigantes deponunt omnia quæ in iudicio aguntur, vt publicas personas, de quibus dictum est supra, cap. de Auditoribus.

S V M M A R I V M.

1 *Gubernator cur introductus, eius potestas, & officium.*

De Governatore Vrbs. Cap. XIII.

¹
*Gubernator cur introdu-
 ctus, eius po-
 restas, & of-
 ficium.*

V M. Papa vtrumquè gladium à Deo sibi cōcessum obtineat, temporalis potestatem Gubernatori cōcedit, ad quem pertinet delicta punire, is enim à multis annis citra est Vicarius Camerarij, cui Camerarij, vt se ab ordinariis audientiis Cameralibus reuocarent, suas vices subdelegarunt, qua ratione ad eum pertinet, cum nullum tribunal cognitionum suarum teneat, remittere venientem ad suum iudicem, & curare vt omnes iudices suos terminos obseruent, contra facientes puniendo, vel Papæ id referendo, carceres prædiorum visitando, & de officialium omnium, maximè notariorum transgressionibus cognoscendo, & ad debitam formam reducendo, in cōcernentibus verò statum, vel pacem & quietem ciuitatis, & cuius Romane, officialem ad quem spectat iuuando, & omnia pro posse ad pacem reducendo, vt patet in Bulla 2. Sixti I I I. Sâctissimus, & idem etiã cognoscit, & terminat causas quarum relatarum contra barones, & capitales, scilicet mortis naturalis, vel brigarum vnâ cum paccius, & etiã per se cognoscit causas

causas treugæ, vel pacis ruptæ, & mercedum salariorum in quibus cognoscit manu regia, & summarie, in quibus tamẽ sit locus præuentioni inter ipsum, & Senatorem Vr̄bis, & si concurrant, Senator præferatur, & notarij Gubernatoris per se officium exerceant sine tribunali, nec faciant registra, & ipse Gubernator habeat vnum contestabilem, cum viginti-quinque militibus, vel satellitibus sine quo contestabili exco-utores Gubernatoris non fiant. Idem tamen Gubernator ratione obligationis in forma Cameræ non potest aliquem excommunicare, vel denunciare excommunicatum, alias sint nullæ, & Baricellus sit merus exetutor nõ iudex, & executiones per eũ fiendæ fiant in Capitolio, nisi pro maleficij grauitate, & qualitate aliter videatur, reptos tamen in flagranti punire potest iuxta formam breuis eius, & dicti officiales in fine anni teneantur stare sindicatus; & Gubernator teneatur pro se, & suis officialibus, super quo in principio eius officij caueat. Idem etiam Gubernator in criminalibus cognoscit de causis notabilium mercatorum, & cap̄orum, Oratorum, Principum, communitatum, familiarium Cardinalium, vel officialium curiæ, si laici sint, sic tamen, quod in dictis causis locus sit præuentioni inter ipsum, Auditorẽ & Iudicem Marescalli, qui tamẽ Auditor se intromittere non potest in causis capitalibus: alij verò laici curiam sequentes conueniuntur in curia Marescalli, dummodo non sint personæ prædictæ, Romani verò apud eorum iudices laicos, vt patet in Bulla 9. Iulij II. incip. *Decet*. Idem Gubernator potest mandare aliquem capi sine legitimis iudicijs præcedentibus, quod alijs iudicibus non licet, sic tamen, vt Gubernator id faciat ex iusta causa, & iubeat instigatorem cauere de damnis, iniurijs, & ininteresse, vel cogat eum ad cauendum de se presentando, vel mittat ad carceres arbitrio suo, sed si indicia nõ superuenerint infra biduum, relaxetur: Idem etiam Gubernator arrestare potest ob delationem armorum, vt habetur in Bulla 46. Pauli II. Lincip. Ad onus. & authoritati Gubernatoris facultas Capitolij non præiudicat, ex Bulla 137. Pij III. nec facultas Auditoris Cameræ. ex Bulla 54. eiusdem. incip. Cum sicut.

Ex Bulla verò Pauli III. 31. incip. Cupientes. statuitur, vt Gubernator habitet in Vr̄be in amplo palatio impensis Apostolicæ sedis conducendo, in quo sint duæ aulæ, vna pro ciuilibus, alia pro criminalibus causis, & habeat sub se tres

Iudices in ciuilibus, tres in criminalibus, cum prouisione quingentorum scutorum auri pro quolibet, qui summo mane coram eo compareant, & ibi tribus horis morentur, cum aduocato pauperum, qui iudices ipsos informare habet, aliis duabus horis operam dando causis audiendis coram iis deductis, qui iudices in fine anni coram Gubernatore sindicatui stent, & Gubernator causas prædictis deleget, quæ voto omnium iudicum ciuilium, ciuiles, & criminales pariter terminentur, & à prandio ipse, vel iudices prædicti causas mercedum, & huiusmodi, manu regia terminet, & sæpè incuset iudices prædictos eos monendo, & etiam Papæ mandato præcipiendo, vt iustè iudicent, & quolibet mense vni ciuili iudici, vnam cameram in palatio assignet, & vni criminali, aliam cum alimentis, quo elapso, duo alij succedant, & sic successiuè, & Gubernator, ac iudices sub excommunicatione latæ sententiæ, non recipiant munera à partibus, præter paucos fructus, nec esculenta, aut poculenta, & quolibet die sabbati dicti iudices in aulis prædictis conueniant pro sententiis per eos ferèdis, à notariis causarum alta voce in præsentia Gubernatoris, & Iudicum publicandis, & legendis, & non vt in cedula, seruantes stylum, & terminos in curia seruari consuetos, & procurator fisci poterit ingredi vtranque aulam, & cum Iudicibus sedere, & iudices ipsi nil pro sententiis accipiant, sed Depositarius Gabellæ singulis mensibus det eis stipendia statuta, & si quid deest, ex prouentibus curiæ maleficiorum Gubernatoris suppleatur. Sede verò vacante, eius cura est, vt conclauè bene custodiatur, & Bullæ defuper editæ executioni mandentur, ex Bulla 61. Pij III. incip. In eligendis. Idem etiam est Gubernator Montis de Valètibus, cum ampla authoritate, ex Bulla 150. Pij V. incip. Cum apostolica, modo ibi expresso.

S V M M A R I V M.

1 Senatoris officium cur institutum, eius potestas, & officium.

De Senatore Vrbis. Cap. XIII.

1
Senatoris
officium cur
institutum,

V M in curia Romana variæ sint hominum species, quidam clerici Romani, qui subsunt iurisdictioni Vicarij Papæ, laici verò Romani conueniuntur in Curia Capirolij, coram Senatore Vrbis, qui est prætor

De Iudice Marefc. & Turris Nonæ. Cap. XV. 201

prætor Vrbanus, vt patet Bulla 9. Iulij II. Decet; ideò Senator est Iudex ordinarius incolarû Romæ, laici verò curiam sequentes conueniuntur in curia Marefcalli, nisi sint exempti, vt notabiles mercatores, campfores, Oratores, Principum, Communitatum, familiares Cardinalium, officiales curiæ Romanæ, si Romani non sunt, vel curiales curiam sequentes, hi enim in ciuilibus conueniuntur coram Auditore, qui est iudex exemptorum in ciuilibus, in criminalibus verò est locus præuentioni inter Auditorem Cameræ, Marefcallum, & Gubernatorem, qui tamen Auditor, vbi de pœna sanguinis agitur se ingerere non potest, Senator etiam habet omnimodam potestatem in arma ferentes, ex Bulla 2. Sixti IIII. incip. Sacrissimus.

Hic tres habet Vicarios; ab altero quorum si appelletur, iudex Capitolinus aditur, à cuius sententia si sit conformis prima non appellatur. Ad sunt & in Capitolio consules singularum artium; qui sodalibus suæ artis in plano ius dicunt, à quorum sententiis grauari Conservatores Vrbs ibi residentes appellant, vt statuere Léo X. Iulius II. & Paulus III.

S Y M M A R I V M.

Index Marefcalli, & turris Nonæ cur insistentus, eius potestas, & officium.

De Iudice Marefcalli, & Turris Nonæ.
Cap. XV.

AD S V N T duo Iudices apud duas vltimas carceris custodias, Turris Nonæ, & curiæ Sabellorum, qui vt humiliores iudices in plano, quasi ius dicunt, etiam vbi de leuioribus criminibus ab alio scilicet curiæ Sabellorum ad Auditorem Cameræ per appellationem deuoluuntur, & primus est iudex ordinarius curialium inferioris ordinis, scilicet iudex curialium non exemptorum; vt patet ex bulla 2. Sixti IIII. Si laici sint tam mares, quam fœminæ, & ei omnes meretricæ certum tributum quotannis persoluant, & ipse iudicet de earum mercede.

eius potestas, & officium.

Index Marefcalli, & Turris Nonæ, cur insistentus, eius potestas, & officium.

I Visitatores carcerum cur instituti, eorum potestas, & officium.

De carcerum visitatoribus. Cap. XVI.

I
Visitatores
carcerum cur
instituti, eo-
rum potestas,
& officium.

V M ingens sit numerus Iudicum curia, magnaque populi multitudo, ingens est etiam carcerum copia, unde multi patres pro eorum pietate conveniunt ad carceres visitandos, scilicet Vicecamerarius, Gubernator, & Vicarius Vrbis, vnus ex septem clericis camera, Thesaurarius, Aduocatus pauperum, & Fisci, ac eius Procurator, & Commissarius camera Apostolica, & Vicarii eorum, qui singulis mensibus apud carceres sedent, & singuli rei ab eis audiuntur, ac eorum Iudices, decernunt quid agendum de eorum liberatione, expeditione, tempore detentionis, & huiusmodi, & similiter si quis pro aere alieno detineatur, & constet de eius paupertate, patres de illius liberatione decernunt, & pro eius facultate creditori consulunt, vt quòd certo tempore debitor soluat cum cautione tamen, & quandoque pro non valentibus cauere, sub eorum obligatione, & trimum poena, & si debitor sit omnino impotens, & velit cedere bonis, eum admittunt patres, & liberant facta bonorum indicatione, in quibus creditores sapè solent se opponere.

I Aduocati consistoriales cur instituti, & quod eorum officium.

De Aduocatis Consistorialibus. Cap. XVII.

I
Aduocati
Consistoriales
cur instituti,
& quod
eorum officium.

V M in electionibus que ad ecclesias in Consistorio fiunt, appareat sepe oppositores, constituti sunt decem Iurisperiti excellentissimi facta de eis solèni experientia, qui causas illas agunt, ad quas alij admitti non possunt, nisi isti decem à Papa electi, qui tamen ob inopiã electionum, cum ibi parua negotia adfunt, aliis negotiis intersunt.

De Sollicitorib. caufarum. Cap. XIX. 203

S V M M A R I V M.

I Procuratores sacri Palatii cur instituti, & eorum officium.

De Procuratoribus sacri Palatii. Cap. XVIII.

ALII adfunt viri, qui Conſiſtoriales, & ſacri Palatii, quæ rotales dicuntur, cauſas inſtrunt, & orant, & Doctores ſunt, nec alij admittuntur ad hoc officium, licet aliqui tolerantur.

S V M M A R I V M.

I Sollicitatores caufarum qui ſint, & quotuplices, & eorum officium.

De Sollicitoribus caufarum. Cap. XIX.

ALII ſunt in Romana curia, qui ſuppleibus in eorum impetrationibus, & diplomatum expeditioe operam præſtant, qui Sollicitatores dicuntur, quorum aliqui publica auctoritate conſtituuntur, & Iannizeri dicuntur, aliqui priuata, quorum aliqui ſemper ſunt inſignes viri, & receptores taxarum aliquid eis ſolent remittere, vt ipſi id lucrentur, non vt cedat commodo ſuppleis.

Alij ſunt caufarum Sollicitatores, quorum alij ſequuntur procuratores, alij ſunt ſui iuris, & hi multum procuratoribus obſunt, vt qui cauſas ferè omnes occupent.

S V M M A R I V M.

I Notarij in curia qui ſint, & quod eorum officium.

De Notariis. Cap. XX.

NSacro Palatio adfunt Notarij cauſarum ſuarum actuarij quadraginta octo, quatuor ſub quolibet Auditore, & ſunt viri probati fide, & experientia, & habent corpus eius vniuerſitatis, cui Papa multa

I Procuratores sacri Palatii cur instituti, et eorum officium.

I Sollicitatores caufarum qui ſint, & quotuplices, & eorum officium.

I Notarij in curia qui ſint, & quod eorum officium.

multa priuilegia concessit, & certis legibus sua officia exercet, de quibus supra sæpè est dictum, quæ à Papa iis constituuntur, & Regens Cancellariæ æqua lance causas intra eos distribuit, & vnus ex eis extrahitur, qui Mensarius dicitur, qui causas eius Auditoris diuidit, cuique æquam portionem designando, & si inter eos oritur quæstio, Mensarius omnium generalis, vel Decanus eam diffinit, & Notarij Cancellariæ, & Cancellariæ recipiunt consensus resignantium, & similia. Paris. de resig. ben. lib. 7. q. 25.

Hæc de Prælatiis curiæ Romanæ, inter quos, licet non sint aduocati, procuratores, & notarij: quia tamen eos sequuntur, ac Romanam curiam, idè eos prælatorum numero adiungere visum est.

S Y M M A R I V M.

I Congregationes in curia qua fiunt, & qua ibi agantur.

De Congregationibus Curie Romanæ.

Cap. XXI.

Congregationes in curia qua fiunt, & qua ibi agantur.

VLTAE præterea deputantur à summis Pontificibus ad negotia magni ponderis expedienda Cardinalium, & virorum gratium Congregationes, vt Congregatio sanctissimæ Inquisitionis, cui præest vnus Cardinalis, qui supremus Inquisitor dicitur, & ei intersunt plurimi grauisimi, & doctissimi viri, tum Theologi, tum Iuristæ, & habetur semel in hebdomada, vbi tractantur, quæ ad illam rem spectant.

Congregatio Sacri Concilij, in qua deputati sunt sex, vel octo Cardinales, ex Doctioribus, qui ad instantiam Episcoporum elucidant difficultates, quæ oboriuntur in Concilij Tridentini interpretatione.

Congregatio Episcoporum, in qua deputati sunt totidem Cardinales, qui definiunt, quæ in contouersiam veniunt circa regimen Episcoporum, & hæc congregationes ordinariæ existunt.

Aliæ porro extraordinariæ à Papa decernuntur, prout res contingunt, vt pro Regno Galliarum, pro rebus Germanorum, & huiusmodi.

- 1 Delegare in genere quis possit.
- 2 Delegari qua possunt, vel non ab ordinario.
- 3 Delegatus Papa quas qualitates habere debeat.
- 4 Delegatus aliorum quas qualitates sat est habere.
- 5 Delegatus qua forma constituatur.
- 6 Delegatus si non vult facere fidem ordinario de mandato, quid agendum.
- 7 Potestas qua censetur in dubio delegata.
- 8 Delegatus qua possit in genere, & in specie.
- 9 Delegatus an possit subdelegare, cum ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus.
- 10 Delegatus qua alia possit.
- 11 Delegatus qua non possit.
- 12 Delegatorum potestas, qualiter in multis casibus particularibus intelligatur.
- 13 Delegatus qua agere debeat.
- 14 Delegatus a quibus cauere debeat.
- 15 Delegati officium, vel potestas qualiter expiret.

De iudice Delegato. Cap. XXII.

NOTANDUM, quòd Delegatus in genere, est Iudex cui vices in aliqua causa à principali constituyente delegantur: sic dictus à de- lego, vt inquit Abb. in rubr. extra de offi. deleg. ecclesiasticus verò est is cui à Papa, vel ordinario causa committitur, vel ab eo qui extraordinaria iurisdictione aliquid potest, circa quod plura videnda sunt, primò, quis possit delegare, & ex qua causa: secundò, cui possit delegari, vel non: tertio, quæ possit delegatus: quarto, quæ non possit: quinto, in quibusdam casibus, vt res intelligatur: sexto, quid debeat: septimò, quid nõ debeat: octauò, quomodo finiatur eius iurisdictione.

Quò ad primum, aduertendù, quòd delegare potest qui- libet ordinarius, & etiã qui extraordinaria potestate aliquid potest, ordinarius tamẽ subdelegare nõ potest ea quæ perti- nent ad ordinem Episcopale, vt est consecratio ecclesiarum, ordinatio clericorù, &c. de quibus tract. sequenti, nisi haberi ordinẽ Episcopalem, pertinentia verò ad iurisdictionem, vt est

Delegare in genere quis possit.

est audientia causarum, & reconciliatio, ac absolutio pœnitentium, etiam non Episcopo potest delegare. c. aqua. extra de consec. eccl. qui nec potest delegare causas criminales, ubi agitur de depositione actuali, nisi abesset ob magnam causam ab ecclesia, & tunc committere potest tantum causam cognitionem, non verò diffinitionem. l. i. ff. de offic. eius. l. 2. C. de pœdan. iudic. nisi committeret cognitionem totius causam alteri Episcopo, quod potest.

2
*Delegari
 qua possint,
 vel non ab
 ordinario.*

Sunt & alia causa, licet non criminales, quas Episcopus delegare non debet, ob earum excellentiam, & grauitatem, vt causa matrimonialis. c. ex literis. de consanguin. ex causa tamen id potest, vt dicam tract. sequenti. Secundo, non debet delegare potestatem dispensandi cum irregularibus: & si est homicidij voluntarij ratione, eam delegare non potest, nec etiam ipse dispensare, in aliis pronenientibus ex delicto alio occulto potest per se, & vicarium specialem dispensare. c. liceat, sess. 24. in Trid. Conc. nisi sint ex contentis in Bulla Sixti V. contra ad ordines male promotos, quia sic dispensatio Papae reseruat, vt dixi in tract. de Sacram. Ord. Tertiò, non debet alteri committere facultatem absoluedi eos, qui in clericos manus violentas iniecerunt, casibus quibus ipse potest absolvere, si tamẽ id concedit, valet concessio. c. eis. de offic. ordin.

Alias causas minores etiam spirituales, vt decimarum, inrispatronatus, & similes, potest subdelegare, sic tamen, quod spirituales clericis tantum delegare potest. c. decernimus. c. quanto. de iudic. pecuniarias verò indistincte. arg. c. te quidem. ii. q. 1. & potest delegare existentibus de alieno Episcopatu pertinentia ad iurisdictionem voluntariam, quos tamen ad id cogere non potest, pertinentes verò ad contentiosam, non. c. vt animarum. de constit. in 6. de quibus videnda, quae habentur tract. sequenti. an verò delegatus possit subdelegare infra dicitur.

3
*Delegatus
 Papa quas
 qualitates ha
 bere debent.*

Quò ad secundum. Delegatus Papae esse potest tantum constitutus in dignitate ecclesiastica, vel habens personatum, aut canonicatum in ecclesia Cathedrali. c. statutum. de rescript. in 6. nisi ex certa scientia Papa committeret causam non existentem in dignitate, vel minori. cap. cum vicissimum. de elect. in c. per inquisitionem. eo etiam monacho. cap. cum in cunctis. de elect. vnde priores Mendicantium, & Guardiani minorum possunt esse delegati Papae, quia sunt in dignitate. gl. in

gl.in c.nullus.de elect. in 6. Abb.in c.causam.de iud.Card.in cl.2.de rescript. nisi in eodē monasterio habeāt superiorem, vt sunt priores, qui sunt sub Abb.vt dicit Abb.in d.cl.& in c. cum olim.primo notab.vbi Apostil.de maiorit.& obed. qui honorandus est,& ei inferens iniuriam dicitur inferre ei cuius vices gerit, ob cuius reuerentiam est honorandus. Abb. in cap.cum olim.2.in princ.de offic.deleg.

Debet etiā esse maior viginti annis, vel saltē decē & octo, si tamē hoc casu interueniat cōsensus partiū. Abb. in c.cū vicelimum, de offi.deleg. Princeps tamen minori decem & octo annis potest causam cōmittere, modo sit pubes. Abb. in d.c.

Aliorum verò potest esse quilibet qui non prohibetur.

Quo verò ad formam constituendi delegatum, in scriptis id est faciendum, aliās non creditur dicenti se esse delegatum, nisi id literis probet. c.cum in iure.de offic.deleg. idque probari debet, vt ibi dicit Abbas. per originale, vel per exemplum ex originali solemniter sumptum, vel si partibus presentibus, & consentientibus, vel non contradicentibus, originale sit exemplatum in actis, vt dicit Host. quia in preiudicium partium acta fidem faciunt de tenore originalis. arg.l.1.C.de relat.vbi Bart si tamen notarius solus exemplauit instrumēta originalia reducēda in actis, talis exemplatio facit fidē tantum de productione, non autē de tenore instrumenti, nisi probetur per originalia, vel modis relatis.

Quod si Papa scribendo Episcopo, excitat eius officium, vt puniat talem, vel vigilet, non est delegatus, nisi adsint verba præceptiua, vt præcipimus. Gom. in c.1. nu. 12. de rescript. in 6.

Quod si delegatus non vult docere coram ordinario de mandato, & excommunicat sibi parere nolentem, vel qui sententiam non exequitur, talis excommunicatio non tenet, cum delegatus nō habeat iurisdictionem super ordinarium nisi sit contumax, quod non est hic, cum petat fidē de mandato. Sed si ordinarius malitiosē dicit se de mandato dubitare, allegando maximē falsitatem rescripti, tunc delegatus potest exequi sententiā per se. cap. in literis. de offic. deleg. Secundò, potest punire ordinarium malitiosē procedentē, & opponentē puniendo eū in triginta libris auri. arg. l.2.C.de leg. & Abb. in c. præterea. de dil. dicit, quod si agitur de preiudicio grauissimo, vel grauiori, nō est parendū dicenti se esse delegatum, licet sit persona digna fide, nisi constet

4
*Delegatus
aliorū quas
qualitates
satest habe-
re.*

5
*Delegatus
qua forma
constituatur.*

6
*Delegatus
si non vult
facere fidem
ordinario de
mādato, quid
agendum.*

de pleno mandato, nec ad id sufficere copiam simplicem. l. vnica. C. de mand. princ. nec ordinarius debet sententiam exequi. arg. c. nobilissimus. 9. dist. Sed si agitur de præiudicio graui, & citatus sit in partibus remotis valdè, sat est mittere exemplum rescripti: sed si agitur de leuissimo, vt quia citatus est in loco ciuitatis, non oportet exemplum mittere, quò ad effectum arctandi citatum ad comparandum, sed satis est asserere se delegatum. arg. l. si quis ex aliena. ff. de iudic. secus si simpliciter citet non asserens se esse delegatum, nisi sit aliàs ordinatus.

Delegatus etiam vbi vtraque pars est coram superiore, non debet dari, ad instantiam vnus partis tantum, sed si vna est absens, alia præsens, de stilo curiæ est, vt detur ad instantiam vnus partis tantum, salua facultate alteri parti recusandi iudicem ex causa rationabili; & si præsens petit apponi clausulam in præiudicium absentis, si dicitur esse in curia, de stilo est, vt citetur saltem per edictum generale, & si vtraque pars est præsens, nec concordant in iudicem, communis stilus est, vt quælibet pars eligat vnum, & curia tertium. Abb. in cap. cæterum. num. 11. de rescrip.

Ex forma etiam delegationis venit, vt quis non trahatur vltra diocetam: nisi literæ sint impetratæ de consensu partium, quæ consenserunt in iudices remotos expressè: secundò, quando rescriptum facit expressam mentionem. de constit. cap. statutum. §. cum verò. de rescript. in 6. Abb. in c. non nulli. num. 3. & 4. de rescript.

7 *Potestas qua in dubio censetur delegata.* Vbi verò non constat, quæ iurisdictio sit demandata, si committens dicit, autoritate nostra cognoscas, intelligitur demandata iurisdictio ordinaria: vt not. in procem. instr. sed si id non exprimitur, per commissionem vnus negotij, vel plurium, non videtur demandata iurisdictio ordinaria. l. si certatum. ff. de mil. test. secus si committitur vniuersitas causarum. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offic. præfect. vrb. Et per solam citationem incipit perpetuari iurisdictio delegati, etiam si moriatur delegas. Guid. Pap. q. 42 1. Gom. q. 45. de ann. poss. & q. 54. & 81. etiam si citatio sit nulla, dummodo non sit defectus iurisditionis. Gom. in cap. 1. num. 126. de constit. in 6. & q. 45. de ann. possess.

8 *Delegatus qua possit in genere, & in specie.* Quo ad tertium. Multa potest iudex delegatus, id prius aduertendo, delegatam potestatem esse stricti iuris, idèò solum concedi id quod est commissum, & sine quo expediri non

non potest causa ipsa cap. 1. cap. prudentiam de offic. deleg. glo. in cap. solet de sent. excom. Gem. in cap. presentium. de testib. id verò propter quod causa facilius expediri posset, non venit nisi expresse committatur.

In particulari verò, delegatus multa potest, primò enim in dubio cognoscit de validitate rescripti. Abb. in cap. super literis. 2. col. de rescript.

II. Si remittit causam ad delegantem, potest præfigere terminum partibus intra quem coram eo compareat, etiam si in literis id non exprimitur, cum accessoriè veniat ad causam. Abb. in c. dudum. secundò notab. de elect.

III. Potest citare, cõtumacem punire, & singula ad causam pertinentia facere, & eligere sibi nuntium, & officiales, & eos punire si delinquant in officio, & etiam testes in officio delinquentes, si per hoc impediatur eius iurisdictione, aliàs debet eos facere puniri per ordinarium. Abb. in c. prætorca. num. 1. & 4. de offic. delegat. licet ea non caueantur in commissione, vt ibi dicit.

III. Licet pendat rescriptum non valere, potest tamen annullando rescriptum, condemnare actorem in expensis. Abb. in c. fin. num. 14. in glo. fin. de rescript.

V. Si ei committitur, vt causam decidat secundùm iura, potest & secundùm statuta, & consuetudinem loci eam decidere. Abb. in cap. cum nobis. de elect. Bald. in rubr. extra de consuet.

VI. Potest punire turbantes suam iurisdictionem, si delictum est notorium per censuras, & etiam eos mulctare, si verò delinquant contra eius personam, debet eos facere puniri per ordinarium. Abb. in cap. 1. num. 1. & 6. de offic. delegat.

VII. Potest causas sibi commissas, si est delegatus, subdelegare, reseruato sibi consilio, id est, quòd in decidendo petatur ab eo consilium, qui tamen causas graues nõ potest subdelegare, vt matrimoniales. Abb. in cap. si pro debilitate. num. 2. 6. & 7. de offic. deleg. qui, & vbi ex necessitate subdelegat, cogere potest subdelegatum ad acceptandum. Abb. ibi num. 1. vbi verò delegatus reseruat sibi consilium non desinit esse iudex, quia non aufert sibi aliquid iurisdictionis. Abb. ibi in glo. 2. in fin. & eo casu si subdelegatus non requisito consilio, sententiam fert, non tenet. Abb. in d. c. nu. 7. qui & tunc tenetur sequi consiliũ, vbi cõmittens sibi id reseruat,

vt iudex : secus si vt tertius , quia tunc fat est , vt id requirat. Abb. ibi. vbi reseruat sibi consilium vt iudex , quo casu delegatus potest etiam inhibere commissario ne ferat sententiam , secus si sibi reseruat consilium , vt tertius , quia sic , vt supra , amittit iurisdictionem.

VIII. Potest punire & multare contumaces. Abb. in c. de causis. 1. col. de offic. deleg. num. 12.

IX. Licet non possit dispensare in pœna à iure statuta , tamen exequendo ius , potest ex causa pœnam augere , vel minuere. Abb. in c. de causis. num. 16 de offic. deleg.

9
Delegatus
an possit sub-
delegare, cū
ampliationi-
bus, & limi-
tationibus,
& declara-
tionibus.

X. *Delegatus à Papa, vel alio Principe, potest indistinctè causam totam vel partem alteri subdelegare.* l. à iudice. C. de iudic. c. fin. de offic. deleg. Innoc. in c. pastoralis. eod. Princeps verò intelligitur Papa, Imperator, vel Reges, qui non recognoscunt superiorem in temporalibus. c. per venerabilem. qui filij sint leg. Barr. in l. 1. ff. qui & à quibus. Abb. in c. pastoralis. de offic. deleg. in princ.

Ampliatur, vt procedat non solum cum in solidum est iudex, sed etiam si habet collegam, licet ipse collega velit per se procedere, & etiam nomine collegæ, qui tunc procedet nomine proprio, & collegæ. cap. si pro debilitate. de offic. deleg. Abb. in cap. quamuis. eod. tit. quo tamen casu sic procedens non potest ferre diuersas sententias. Abb. ibi num. 2. ad fin.

II. Ampliatur etiam si datus sit ex officio, vel ex consensu partium, vel cum clausula præelectionis, id est, quod si non omnes, tu cum alio exequaris: nisi illud verbum geminetur, vt quia dicatur, tu exequans, aliter non intelligitur electa industria personæ, cum regulariter per commissionem Papæ, non intelligatur electa industria personæ, sed tantum prouisum negotio: vt dicit Abb. in c. fin. eod. & si Papa tertium delegatum deputer de consensu partium, licet is de honestate subdelegare non debeat, non tamen de necessitate. Silu. delegatus. num. 12.

III. Ampliatur, vt is cui negotium committitur, vt personaliter exequatur de consensu partium tacitè, vel expressè, potest id alteri subdelegare, nisi forma rescripti fundata sit, non super vtilitate partium, sed super publica, quæ remitti non potest per partes. Abb. in cap. fin. extra eod. si tamen Papa committat, vt infra, inquisitionem, vel prouideri ecclesiis de prælatis, vel alijs ministris, non potest subdelegari,

gari, quia in his fides, & industria personæ videtur eligi. d. cap. fin.

III. Ampliatur, vt delegatus possit delegare vni, vel pluribus, & etiã si plures sint delegati à Principe, vnus ex eis potest pluribus causam delegare, qui tamen tenent locum vnus, ita quòd nil valet nisi maior pars consentiat in vnam sententiam. Abb. in c. cum te cõsultente. nu. 2. & 3. extra eod.

III. Ampliatur, vt possit etiam principium, medium, & finem causæ coniunctim, & diuisim subdelegare. Abb. in c. super questionum. in princ. de offi. deleg. non potest tamen causam subdelegare appellatione remota, etiam si id sibi concessum sit in commissione, nec etiam delegatus Principis, vel Papæ. Abb. ibi num. 3. *Inferior verò à Principe si delegat, non potest delegatus subdelegare, nisi aliquem articulum non iurisdictionalem: articulum verò iurisdictionalem subdelegare non potest, nec potest committere receptionem testium, committendo hunc articulum cum iurisdictione.* Sine iurisdictione verò potest, vt quia prius approbauit personas testium, & examinavit interrogatoria, quia sic committitur nudum ministerium, quod solet committi notario. Abb. in d. cap. sub num. 9. & licet iudex appellationum iure ciuili non possit causas subdelegare, secus tamen est de iure canonico. Abb. ibi num. 15. nec delegatus ab inferiore à Principe potest subdelegare causam criminalem. Abb. ibi num. 14. in fin. qui remissiuè, dicit, id spectare ad solum Principem.

V. Ampliatur, vt possit, vt supra, totam iurisdictionem sibi commissam alteri subdelegare, & etiam pro parte, sed primo casu non remanet amplius iudex, qui tamen non potest dare facultatem subdelegato subdelegandi; qui tamen, vt supra, potest subdelegare, reseruata sibi executione. Abb. in d. cap. porro. & tunc virtute huius executionis debet ad eum appellari. Abb. in d. §. porro. & etiam Papæ delegatus potest subdelegare sine consensu partium actum iurisdictionalem. Abb. in d. §. ad fin.

VI. Ampliatur, vt possit causam pro parte etiam subdelegare, partium consensu non requisito. Abb. in c. super questionum. §. eius verò. extra eod.

VII. Ampliatur, vt etiam cogere possit subdelegatum ad suscipiendam delegationem, nisi id agat vt malitiosè se exoneret, in inchoatione defertur dignitati. Abb. in c. pastoralis. extra eod.

VIII. Ampliatur, vt sicut potest committere totam causam; sic & citationem, & punire contempnentem acceptare. Abb. in d. c. §. item cum in totum. & potest committere cui vult hanc citationem: nec cogitur stare nunciis publicis, & potest etiam multare sibi non parentem, & cogere omnes officiales necessarios pro causa expedienda. Abb. in d. §. & etiam delegatus inferioris potest committere actus citationis, quia non est iurisdictionalis, & sibi non parentem punire. Abb. ibi num. 4.

IX. Ampliatur, vt deputatus super inquisitione dilapidationis, & datione coadiutoris, subdelegare possit. Abb. in c. venerabili. i. col. de offi. deleg. & generaliter si grauetur infirmitate. c. si pro debilitate. eod. Abb. in d. c. venerabili.

X. Ampliatur, licet datus sit ex officio, vel de consensu partium, vel cum clausula praelectionis, si non omnes & c. tu cum alio exequaris. Abb. in c. fin. in princ. de offic. deleg. & etiam id potest inuitis partibus. Abb. in d. cap. non tamen potest delegare consocio electo ab vna parte. Abb. ibi.

XI. Ampliatur etiam si competat ei nudum ministerium ex priuilegio, etiam quod non excedat eius personam. gl. & Abb. in cap. fin. de offic. ordin.

XII. Ampliatur, vt possit committere absolutionem, modo habeat iurisdictionem, vt quia in causa tulit excommunicationem, & non sit ei delegata multa potestas absoluedi. Abb. in d. cap. fin. in fin. de offic. ordin.

Limitatur, quando certum ministerium ei committitur, vt praedicare crucem, absoluere excommunicatos, dispensare cum irregulari, & generaliter quando committitur nudum ministerium, & non iurisdictione. Innoc. in c. pastoralis. in fin. extra eod. vel quando per verba rescripti comprehenditur electa fides, vel industria eius, vt cum dicitur, confidimus de tua industria, vel personaliter exequaris, vel si negotium non est bene expedibile per alium, tunc enim non potest subdelegare. Couar. lib. 3. cap. 20. var. resolu. nisi sit Legatus Papae. d. c. si. similiter potest subdelegare etiam si dictum sit quod personaliter exequatur, de consensu partium, nisi iniungatur, vt inquisitionem faciat, vel ecclesiis de praelatis, aut aliis ministris prouideat, sic enim non potest alij subdelegare. Vnde si praelati habent ex priuilegio, quod aliquo possunt absoluere subditos, vel cum eis dispensare, non possunt id alij delegare, si id conceditur circa determinatos subditos,

subditos, vt hunc vel illum: secus si circa subditos in genere, quia sic potest subdelegare; & idem si committitur nudum ministerium circa certam personam, sed in re non magna, vt prædicta, tunc sic potest subdelegare, vt dicit Silu. delegatus. nu. 11. Abb. in d. c. si. §. cæterum.

II. Limitatur, vt nedum delegatus inferioris à Principe non possit subdelegare, sed nec subdelegatus delegati, vt supra; & similiter si ex parte est delegatus Principis, & ex parte inferioris, quia ratione causæ delegatæ ab inferiori non potest totam causam subdelegare. Abb. in c. super quæstionum, §. si verò, extra eod.

III. Limitatur, quando committitur prouideri ecclesiis de personis principalibus, vel inquisitio grauis sit specialis, secus de coadiutoribus. Abb. in c. venerabili. extra eod.

IIII. Limitatur, vt supra, quando committitur, vt personaliter exequatur, secus si dicatur, super quo conscientiam tuam oneramus, quia ad hæc potest subdelegare. Abb. in c. si. §. is autè. in si. extra eod. nec potest subdelegare, si ei committitur nudum ministerium exequendum, nisi sit Legatus Papæ: nec si ei committitur, vt dispenset cum irregularibus. Abb. in d. c. §. cæterum. si tamen Papa committendo nudum ministerium, dat etiam iurisdictionem, dicèdo, compescendo contradictores, potest subdelegare iurisdictionem, sed non nudam ministerium. Abb. in d. §. ver. quæro. & si cui committitur nudum ministerium sub nomine dignitatis, si is moritur, transit in successorem, si ex verbis non apparet, quòd elegerit industriam personæ. Abb. in d. §. ver. vltimo quæritur. & si cui est facta generalis commissio, non potest se impedire de his quæ alij sunt specialiter commissæ. idem in c. studuisti. de offic. deleg.

V. Limitatur, in his quæ Princeps sibi reseruauit, quæ postea alicui committit. Couar. lib. 3. var. resol. c. 20. nu. 6.

VI. Fallit, in delegato Cardinalis à latere. Couar. ibi.

VII. Fallit, in eo cui committitur testium examinatio, nisi de consensu partium. Innoc. in c. causa. de restit.

Declaratur, quòd vbi Legatus, vel delegatus potest subdelegare, id non possit, nisi existenti in dignitate, personatu, aut canonico ecclesiæ Cathedralis. iuxta c. statutum. de rescrip. in 6. Abb. in c. pastoralis extra eod. & etiam potest subdelegare Episcopis, & Archiepiscopis, & eos cogere ad acceptandum. Abb. in d. c. & etiam potest id facere sine causa ne se

implicet negotiis, & si etiam id malitiosè facit, valet subdelegatio, sed non potest cogere ad acceptandum subdelegatum. Abb. ibi in gl. 1.

I I. Declaratur, quòd vbi quis potest subdelegare, potest & cogere commissarium, vt supra, quòd acceptet delegationem. Innoc. in c. pastoralis. extra eod. nisi constet, quòd id agat malitiosè, vt se exoneret, tunc enim si vellet cogere, postet appellare.

Differentia tamen est inter delegatum à Papa, vel Principe supremo, & ab inferiore, q̄ primus potest cogere omnes etiam si non sint sui fori. l. vnica. C. qui pro sua iurisd. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mun. & hon. exceptis aduocatis, qui cogi non possunt alibi, quàm in suo foro recipere iudicium. l. lancimus. C. de iudic. Delegatus verò ab ordinario cogere non potest hominem alterius fori ad acceptandum, casibus quibus potest subdelegare. l. si. ff. de iurisd. omn. iud. & gl. in d. c. pastoralis. vbi Abb. 2

I I I. Declaratur, quòd si quis vices suas alteri committit, non possit reuocare commissionem, si is cœpit vti iurisdictione. Abb. in c. venerabili. de offic. deleg. qui si & simpliciter committit vices suas, intelligitur in totum commisisse. Abb. in d. c. in si.

Quòd si sit delegatus, non à Principe, sed ab alio inferiore, etiam impeditus infirmitate, vel alia iusta causa, subdelegare non potest. l. prætor. §. si post. ff. de var. mun. l. à iudice. C. de iudic.

Fallit tamen id primò, in vno articulo causæ, quia videtur id posse alteri committere clem. 1. de offic. deleg. Secundò, quando est delegatus ad vniuersitatem causarum aliquius castri, vel ecclesiæ, quia tunc potest vnam causam subdelegare. gl. in c. cum causam. vbi Abb. de appell. gl. item in clem. & si principalis. de rescript. in c. Romana. eod. in 6. etiam Vicarius foraneus Episcopi. l. 1. §. 1. ff. quis & à quo. Tertiò, si id sibi specialiter conceditur. Io. And. in c. is cui. de offic. deleg. in 6.

X I. Delegatus Papæ potest mandare ordinario, vt sententiam suam vel factum exequatur, ordinario negligente extâte, cum quo ad causam commissam maior sit omnibus post Papam. cap. studuisti, vbi Abb. de offic. deleg. Abb. in cap. significasti. eod. tit. & etiam ipse potest sententiam suam exequi, & etiam potest pro executione suæ sententiæ inuocare

10
Delegatus
qua alia
possit.

inuocare auxilium brachij secularis, si id in mandato continetur, aliàs non. Innoc. in c. 1. de præbend. qui tamen non potest habere officiales armatos. Abb. in d. cap. licet habeat merum imperium, sed si est delegatus inferioris à Principe non potest sententiam suam executioni mandare. Abb. ibi. & in c. quærenti. eo. Host. in c. cõsult. eod. nec ex sola commissione executionis delegatus Principis dicitur functus officio suo, sed opus est actuali executione: vt dicit Abb. in d. c. in gl. 1. Doct. in l. à diuo Pio. ff. de re iud. qui tamen non potest mouere bellum contra sibi resistentes, nec arma mouere, quia id spectat ad solum Principem. Abb. ibi. & potest etiam per se sententiam exequi priusquam ordinarium requirat, & etiam deputare alium ad actum executionis, licet non sit ordinarius. Abb. in c. in literis. de offic. deleg. qui & non dicitur per sententiam functus officio suo, sed tantum post executionem, licet amplius non possit se impedire de cognitione causæ. l. iudex. de iudic. Abb. in cap. in literis. de offic. deleg. vbi & quærit quando sententia est nulla an possit in ea se impedire, & dicit, quòd si non seruauit formam mandati id potest, secus probabiliter si ex alio capite est nulla.

XII. Delegatus Papæ potest punire sibi resistentes cuiuscunque conditionis, quia repræsentat Papam cui subest totus orbis. c. cuncta. 9. q. 3. secus in delegato alieno, qui non potest punire, nisi subditos delegantis, vel in eius territorio existentes. Abb. in d. c. significasti. si tamen is iniuste procedat, potest ordinarius loci ei resistere. Abb. in c. si quando. de offic. deleg. Anch. in cap. ea que. de reg. iur. in 6. Bart. in Lomnes. C. de decur. nec delegatus potest mandare executioni transactionem coram eo factam. Abb. in d. c. si quando. nu. 3. de offic. deleg.

XIII. Non ita arctatur expressione formæ, vt nil audeat præter contenta in ea, si enim excipitur rationabiliter contra actorem, tenetur exceptionem admittere. Abb. in c. ex parte. 2. de offic. deleg. cum ex commissione non intelligantur exclusæ exceptiones rationabiles, qui tamen nõ debet admittere minus rationabiles. Abb. ibi.

XIIII. Potest cognoscere nedum inter partes, sed etiam inter tertium comparentem pro suo interesse. Abb. in c. super. de offic. deleg.

XV. Si sibi reseruauit executionem sententiæ, remanet

manet iudex, & debet ad eum appellari à subdelegato suo. Abb. in c. cum te consulète. nu. 3. ver. extra. gl. de offic. deleg.

XVI. Si delegatus habet proficisci, & sit ita impotens, vt non possit suis expensis itinerare, potest à principio petere expensas itineris. Abb. in c. prouidentiam. nu. 23. de offic. deleg.

XVII. Potest cognoscere non solum de eo quod venit accessoriè ad causam sibi commissam, sed etiam quod venit accessoriè ad accessorium causæ, vnde potest absoluerè excommunicatum, & cognoscere de causâ excommunicationis, quia id venit accessoriè ad causam sibi commissam. Abb. in d. c. §. si verò.

XVIII. Potest in alteram diè expectare contumacem, & ei parcere, vel citare in diem sequentem. idem in c. consuluit. secundò notab. extra. eod. nisi expiret eius iurisdictio, & etiam potest ferre sententiã vltima die termini sibi præfixi. idem, ibi nu. 13.

XIX. Potest per se suam sententiã, vt supra, mandare executioni vsque ad annum integrum, idem in c. quærenti. de offic. deleg. ordinario non exequente, vt supra, qui annus utilis non est, sed continuus dierum trecentum sexagintaquinque, quia nõ attenditur annus bissextilis l. 4. §. Stichus. ff. de statu lib. vbi verò victus paruit sententiæ, cessat eius iurisdictio, nisi turbetur possessio, quia vsque ad annum potest conseruare executionem sententiæ; & etiam iurisdictio delegati durat post annum si non tulit sententiã, si verò sententiã tulit quæ non est executioni data, durat eius iurisdictio vsque ad annum, si verò est executus, cessat, nisi turbetur possessio, vt supra, & tunc ordinarius eam exequitur. gl. in d. cap. quærenti. Vnde si post diffinitiuam excommunicauit, vel ante, & postea tulit diffinitiuam, non potest ab ea absoluerè post annum, sed est recurrendum ad delegantem. Abb. in c. quærenti. alleg. nu. 6. & 7.

XX. Potest procedere appellatione remota, in casu de quo in c. pastoralis. §. cum autem. in gl. si. ibi. de offic. deleg. quando scilicet pars malitiosè procedit, ne iudex die statuta iudicet, vt ibi habetur.

XXI. Delegatus Papæ, & subdelegatus ad certum articulum habet iurisditionem, & coercionem circa articulum sibi commissum. Abb. in c. ex literis. 1. col. extra. eod. & etiam nudus executor potest coercere saltem circa executionis

curionis actum. Abb. in d. c. in gl. in verbo, subdelegatus. & ibi Host. quando tamen mandatur non nuda executio, quia sic non potest exercere iurisdictionem, ubi factum est prius plene cognitum, sed aliquod nudum ministerium; tutius tamen est, ut abstineatur à iurisdictione, nisi dicatur, contradictorios compescendo, vel vices nostras committimus in tali actu: ut ibi dicit Abb. ubi, & remissiue agit quid iuris sit in delegato inferioris à Principe.

XXII. Delegatus referens processum ad superiorem, potest referre sub proprio sigillo, ut sic euitetur suspitio falsitatis. Abb. in c. cum olim. 2. de offic. deleg.

XXIII. Delegatus non perdit iurisdictionem, licet sit negligens, vel dolosus in procedendo, etiam si ex culpa sua foueatur peccatum suum. Abb. Innoc. Io. And. in c. significauit. de offic. deleg.

XXIII. Delegatus Papæ potest mittere in possessionem, & etiam excommunicare. Abb. in cap. pastoralis. §. præterea. de offic. deleg. & etiam potest committere absolutionem, si habet iurisdictionem, ut quia fuit delegatus in causa qua tulit excommunicationem, secus ubi sibi esset delegata nuda potestas absoluendi. Abb. in c. si. in fi. de offic. ordin.

XXV. Delegatus ad vniuersitatem causarum potest corrigere suam sententiam etiam diffinitiuam, si errauit iudicando, secus in delegato ad vnam causam tantum. Abb. in c. qualiter. 1. gl. 1. de accus.

XXVI. Si ei committitur, ut de facto procedat, potest procedere sine causæ cognitione, & probatione. l. i. c. ff. de his qui not. in fam. Bart. in conf. 98. Imol. in c. quinquauallis. in 4. differentia. de iure iur.

XXVII. Si delegatus de consensu partium commisit causam non in totum, ad eum appellatur non primum delegantem. Abb. in cap. si quis contra nu. 24. de foro compet.

XXVIII. Potest iure canonico delegare ea quæ sunt meri, vel mixti imperij. Abb. in d. c. num. 34. in 1. lect. & etiam potest mittere in possessionem ex primo, & secundo decreto, etiam si sit delegatus inferioris à Principe. Abb. in repet. d. c. nu. 33.

XXIX. etiam si delegans sit excommunicatus, potest exercere iurisdictionem. gl. in c. licet. de offic. deleg.

II
*Delegatus
 quā nō possit.*

Quò ad quartum. Non potest Iudex delegatus multa agere: primò enim, si est deputatus sub nomine dignitatis, non potest cognoscere causam extra iurisdictionem dignitatis, nisi dicatur, committimus talem causam Episcopo Bononiensi commoranti in curia talis Principis. c. fi. vbi Io. And. de rerum permut. Abb. in c. nonnulli. 2. col. de rescript.

II. Non potest punire tertium, qui in eius personam deliquit, nisi ex hoc sua iurisdictione impediatur. Innoc. in c. 1. de offic. deleg. & casu quo potest punire, non potest imponere pœnam ordinariam, & extraordinariã. Abb. in d. c. nec etiam potest procedere contra officiales delinquentes contra eum, nisi impediatur eius iurisdictione, sed debet facere eos puniri per ordinarium. Abb. ibi.

III. Si sit sibi facta generalis commissio, non potest se impedire de his quæ alius sunt specialiter commissã. Vnde non potest tollere priuilegia, vel statuta specialia alicui loco facta, licet de nouo possit prouidere, nisi causa noua, & inconsiderata emergeret. Bart. in l. si honorem ff. mand. Abb. in c. studuisti. de offic. deleg.

III. Si ei committitur aliqua causa, vt iuris patronatus, non potest exequi suam sententiã instituendo, sed id mandatum ordinario. c. super eo. de instit. qui si recusat instituere, ipse instituet. c. prudentiam in fi. eo. Sylua. 2. part. de benef. q. 13. nu. 1.

12
*Delegatorũ
 potestas, quã
 liter in mul-
 tis casibus
 particulari-
 bus intelli-
 gatur.*

Quò ad quintum. Si plures Iudices delegati impetrantur à diuersis si faciunt varios, & contrarios processus, validitas processuum dependet à validitate literarum etiam re dubia existente. Abb. in c. ex tenore. de rescriptis.

II. Si plures sunt delegati ad vniuersitatem causarum, si processerunt simul in causã, non valet sententia vnus, & etiam à principio non possunt separatim procedere, nisi delegans id eis concesserit. Abb. in cap. causam. 1. nu. 7. in gl. in verbo, vnus. sed si vnus ex tribus, vel pluribus iudicibus dixit opinionem suam in præsentia aliorum, nec potuit illos trahere in suam sententiam, possunt alij sententiam ferre, vt ibi dicit nu. 8.

III. Iudex delegatus potest recusari si est dominus impetrantis. Abbas in c. causam quæ cod. tit.

III. Si delegatus subdelegat non in totum, appellatur non ad Papam, sed ad proximum delegantem, nisi delegatus esset excommunicatus, vel aliàs impeditus, quia tunc appellati

appellari potest ad Papam. c. is cui. de offic. deleg. in 6. Similiter id non procedit si negatur iurisdictionio subdelegantis, vt quod dicitur Papam fuisse mortuum re integra. cap. si à subdelegato. eo. in 6. Abb. in c. cum te consulente. nu. 1. extra. eod.

V. Si in rescripto apponitur clausula, *quòd si non omnes procedere possunt duo ex vobis procedant*, operatur, quòd suo procedere non possint, nisi prius constet de impotentia tertij; si verò dicatur, omnes, aut duo, alij possunt cognoscere, licet non constet de impedimento consortis, quòd si dicatur, *si alij procedere non possunt, tu frater Episcopo procedas*, datur prærogatiua, ita quòd alij sine Episcopo procedere non possunt, sed bene Episcopus sine illis, constituto de impedimento. Abb. in c. prouidentiam. nu. 1. 2. & 3. de offic. deleg. Quòd si duo ex tribus delegatis, vbi tertius se non excusauit, citant non expresso quòd tertius se excusauit, non tenetur pars se excusare, quia non possunt sine illo procedere, & actus est nullus, nec tertius potest ratificare processum eorum. Abb. in d. c. nu. 16. 17. & 18. vbi & num. 7. cum seq. pulchrè examinatur, quando plures habent aliquam potestatem, an possint illam exercere in solidum, vel omnes concurrere debeant, & dicit, quòd si iurisdictionio competit pluribus, vt collegio, oportet quòd sint presentes saltem duæ partes eius, si verò Papa deputer plures ad vnum officium, vt duos Legatos in vna prouincia, quilibet potest procedere separatim etiam si non detur impedimentum alterius, nisi causa sit cæpta coram vno, quia non potest coram alio ordinario promoueri, nisi constet de impedimento tertij, & sub clausula, *quòd si non omnes*, includitur non solum impotentia, sed etiam voluntas si nolit iudicare, ad purificandam iurisdictionem coniudicum. Abb. in c. prouidentiam. §. ad iudicimus. extra. eod.

VI. Non tenetur quis exequi delegationem sibi factam cum admodum graui damno rerum suarum. Abb. in d. §. ad iudicimus. potest tamen absolute Papa eum cogere ad acceptandum, & Episcopus subditum suum delegationem sibi factam. Abb. ibi. nu. 5. in glo. 3.

VII. Si agens probatur excommunicatus ante rescriptum, debet delegatus declarare se non iudicem, si verò post rescriptum, si fuit excommunicatus ob causam sibi commissam, eum absoluet seruato iuris ordine, si verò ob aliam causam

causam, si absolutio Papæ referatur est ad eum remittendus, si non, ad suum excommunicatorem, qui si malitiosè eum nō vult absolvere, delegatus absoluet, sed si allegat iustam causam cur non absoluat, si offensa est manifesta, vel contumacia, non est absolueudus, nisi satisfaciatur, si verò non est notoria, sufficit cautio de satisfaciendo. Abb. in d. cap. providentiā. §. sexta. nu. 1. 2. & 3. & sic delegatus Papæ etiam accessoriè non potest absolvere ab excommunicatione, cuius absolutio Papæ referatur: vt ibi dicit nu. 4. ratione tamen accessoriij absolvere potest excommunicatum à quocunque citra Papam, vt ibi dicit.

VIII. Si iudicibus tribus causa simpliciter delegatur, duo sine subdelegatione tertij procedere non possunt, alias potest appellari, & idem si adit clausula, *quod si non omnes*: quia non valet processus, nisi tertio consulto. Abb. in c. cum causa. de offic. deleg. & si duo sint delegati cum clausula, *quod si ambo*, & c. vno recusato, vt suspecto, alter solus procedere potest, nec tenet processus factus cum recusato. Abb. in c. cum super. de offic. deleg. vbi & tractatur per eum quæ sint causæ rationabiles recusandi iudicem, & quòd etiā tertius comparens pro suo interesse potest recusare.

IX. De natura iudicum delegatorum est, vt nō habeant potestatem in solidum, sed pro parte. Abb. in d. c. cum super. in 3. col. & si dubitatur an alter ex collegis habeat potestatem, si vnus ad maiorem cautelam procedit cum alio, tenet sententia ex persona ipsius, licèt postea constet alium fuisse incompetentem. Abb. ibid. 3. col. in fi.

X. Si vnus ex duobus delegatis Principis, cum clausula appellatione remota, subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec procedere, appellatione remota, quòd tamen ante acceptationē poterat, & si fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totum. Abb. in cap. super. quæstionum. §. si verò. extra. eodem.

XI. Delegatus Principis non potest subdelegare appellatione remota, licèt fuerit delegatus cum dicta clausula. Abb. in d. §. si verò.

XII. Si delegatus Papæ, subdelegat causam non in totum, pars non potest appellare ab eo, potest tamen recusari proposita causa coram delegato, qui diffinit, qui si nolit recusatorem admittere, ad Papam appellatur, & vbi recusatur

recusatur subdelegatus, iurisdictione redit ad delegatum delegantem, si in totum non subdelegauit, si verò in totum, & re integra recusetur, iurisdictione redit ad delegatum, secus si recusetur ex causa superuenienti postquam cœpit vti iurisdictione, qui tamen subdelegatus non potest recusari, nisi probetur iusta causa recusationis. Abb. in d. c. §. quem verò. & §. eius verò.

Decimotertiò, si impeditur delegatus die statuta procedere, partem hoc procuratorem puniet, & quò ad diem illam, causam committet, appellatione remota, nisi partes negotium prorogent. Abb. in c. pastoralis §. cum autem. extra. eod. & potest multare partem calumniosè agentem. Glo. & Abb. ibi. qui & licet sit maior omnibus, quò ad causam sibi commissam, in aliis tamen remanet subiectus suis superioribus. Abb. ibi. & etiam subdelegatus à delegato Papæ iurisdictionem habente, potest coercere impediens. idem in c. ex literis de offic. deleg. & in d. §. cum autem. vbi & declarat quòd constat de malitia partis, vt causam committat, appellatione remota, vt si non sinantur literæ legi, quid iuris.

Decimoquartò, Iudex delegatus subdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere, si in scripto est clausula, *quòd si ambo &c.* & delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per literas surreptitias, nec eius subdelegatum. idem in c. coram de offic. deleg. & si adsit clausula prælectiua *Quòd si ambo non poteritis interesse, tu frater Episcopo procedas*: dato impedimento collegæ, potest Episcopus procedere, vt supra, sed non contra. c. cum super. de offic. deleg. & impeditus dicitur, qui non potest per se, licet possit per alium. idem in cap. coram cit. Iudex tamen subdelegatus delegati Papæ, non potest remoueri, etiam si facit contra formam mandati, processus est nullus. Abb. in cap. venerabili. de offic. deleg.

Decimoquintò, si duo delegati ferant sententias diuersas, potest delegans acceptare quam vult, licet secus sit in sententia arbitratorum, quæ sic non tenet, nec præsidendum concilio loco Papæ, vbi vnus contradictio inficere dicitur totum actum; Si verò sint duo ordinarij discordes, tenet pro reo, nisi sit causa matrimonij, testamenti, & huiusmodi, si agitur, vt prædicta teneant, tenet pro actore, aliter valeret pro eo qui vt valeant agit, vel se defendit. Silu. delegatus. num. 9. §. 7.

Quò

13
*Delegatus
 qua agere de
 beat.*

Quò ad sextum. Debet delegatus se regulare secundum voluntatem delegantis, ut ea ratio quæ mouet delegantem, moueat & delegatum, cum utatur vice delegantis. c. sanè. 2. de offic. deleg. Abb. in cap. super literis. de rescript. ob quod dicitur & delegatus uti iurisdictione. cap. pastoralis. §. quoniam. vbi Abb. in 3. col. de rescript.

I I. Vbi in commissione continetur, quò ferat sententiam, prout talis sapiens dictauerit, tenetur seruare eam formam, modo apponatur nomen illius sapientis, & locus. Host. in cap. si pro debilitate. de offic. deleg. dummodo contra propriam conscientiam non ferat. Bart. in l. 1. §. si plures. ff. de exercit. Butr. in cap. ex literis. de fide instrum.

I I I. Nedum delegatus, sed etiam subdelegatus tenetur seruare forma rescripti. Abb. in cap. venerabili. deleg. etiam si aliàs facilius mandatum executioni daretur. cap. prudentiam. eod. Bald. in auth. iubemus. C. de iudic.

I I I I. Debet prouidere de aduocato parti, quæ non potest habere, dando ei domesticum. Abb. in cap. 1. de offic. iudic.

V. Debet citare cum inserto tenore sui rescripti, aliàs citatus non tenetur comparere. Guid. Pap. q. 445.

14
*Delegatus à
 quibus au-
 uere debeat.*

Quò ad septimum. Cauere debet delegatus ne procedat non seruata forma rescripti, aliàs processus est nullus. c. cum dilecta. vbi Abb. de rescript. qui & cauere debet à muneribus accipiendis, sic & Plato. 6. de Repub. ad finem: mandat ut Legati Principum, & Reipublicæ ministri deponant omnem priuatum immodicum affectum, nec propria comoda quærant, sed tantum bonum publicum eos promouere debere.

In aliis videnda sunt, quæ habentur tract. de Magistratibus, maximè cap. 2. ad finem.

15
*Delegati of-
 ficium, vel
 potestas qua
 liter expiret.*

Quò ad vltimum. Finitur officium delegati si committit alteri causam, modo supra exposito. Secundò, si moritur, quo casu si commissio ei facta fuit sub nomine dignitatis, debet rescriptum de nouo præsentari successoribus: quod tamen non est necessarium, sed satest, quò assumat causam in terminis quibus stat. Abbas in cap. quoniam. de offic. deleg. Tertiò, si definit esse canonicus finitur delegatio, nisi causa iam fuerit cœpta, quia tunc potest cognoscere, etiam si fiat monachus, de licentia sui prælati Abb. in dilect. cap. quoniam. in 7. col. Franch. in cap. statutum. de rescript. in 6. cap. 1.

cap. i. ne cler. vel mon. in 6. Quartò, finitur si moritur delegans re integra, vel deponitur, secus si lis erat contestata, vel citatio emissã ante mortem delegantis, quia sic perpetuatur iurisdicção. Abb. in cap. relatum in cap. gratum. de offic. deleg. nisi commissio sit facta sub nomine dignitatis, quia sic transit in successorem. Abbas in cap. licet. num. 7. extra. eod. & si agitur de gratia, licet moriatur delegans, non expirat iurisdicção. dec. l. 12. vel aliàs 349 & dec. l. 19. in nouis. Quintò, delegatus ex causa remouetur post litem contestatam, & alius subrogatur. Abb. in cap. insinuante. de offic. deleg. Sextò, delegatus Papæ non potest recusari sine causa legitima, nec etiam eius subdelegatus. Abbas in d. cap. super quæstionum. §. quem verò. de offic. deleg. Septimò, si delegans excommunicatur, re integra, suspenditur iurisdicção delegata: si verò res non est integra, non suspenditur, nisi mandatum sit nudum ministerium. Abb. in c. licet. n. 8. de offic. deleg. Octauò, si recusetur, cum delegatus Principis etiam proprio motu datus possit ex causa legitima recusari. c. cum inter. de exceptionib. c. postremò. de appellat. l. apertissimi. C. de iudic. si verò est ordinarius, petetur adiunctus, d. l. de iure tamẽ canonico potest recusari. Abb. in cap. i. de maled. vt suspectus. cum Princeps non præsumatur velle committere causam suspecto, dictis iuribus. Nonò, si delegatus pronunciauit se iurisdicçãoem non habere, etiam de consensu partium illam non reassumit. cap. significantibus. de offic. deleg. vbi Abb. Decimò, si plures indices simpliciter delegantur, mortuo vno expirat iurisdicção, quò ad omnes. Abb. in cap. vno. de offic. deleg. modo quo supra est dictum, alibi.

Aduertendum præterea, quòd expirat officium per mortem eius contra quem mādatur. cap. significauit. de rescript. re tamen integra: non expirat tamen per mortem delegantis, quando data fuit commissio per viam legis, & non ab homine. cap. gratum. de offic. deleg. cum lex non moriatur, vt homo. cap. si gratiosè. de rescript. in 6. vt nec cum commissio sit sub nomine dignitatis, quæ non perit. d. cap. Et idem videtur, vbi officiales aliquid disponunt per viam statuti, vt per mortem, vel reuocationẽ eorum non expiret illa dispositio: secus si non per viam legis, vel statuti, vt sunt præcepta. Dicitur verò res integra, vt dicit Host. in cap. licet. de offic. deleg. quando delegatus, vt supra, non cœpit

vti iurisdictione:cepit verò si vices suas commisit, vel partescirauit, vel recepit testes in periculo constitutos, vel excommunicauit contradichores, vel fecit offerri libellum, vel alium actum iudicalem exercuit, vt si recepto mandato, vocet tabellionem, & testes, & vt iudex præcipit literas suas redigi in publicam formam, & in instrumento testes apposuit, quia is actus est iudicialis. Alij etiam sunt casus quibus expirat officium. cap. quoniam. eodem. vbi Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Vicarius vnde dicatur, & quis in proposito sit.
- 2 Vicarius Episcopi quis esse possit, vel non, & qualis esse debeat.
- 3 Vicarius ab Episcopo constitui debet, aliàs ab Archiepiscopo cogi potest.
- 4 Vicario debet Episcopus congruum salarium constituere.
- 5 Vicarius à quo est constituendus.
- 6 Vicarius qua forma est constituendus.
- 7 Vicarius quibus prerogatiuis, & honore fruatur.

De Vicario Episcopi. Cap. XXIII.

De Vicario secundum se. Ver. 1.

I
Vicarius vnde
de dicatur,
& quis in
proposito.

NOTANDVM, quòd Vicarius dicitur à vice quam gerit, vel munere quod gerit vice alicuius. l. vicarius. ff. de leg. Card. in clem. 1. num. 4. de offic. vic. vbi enim quis rebus suis interesse, vel superesse non potest, in his Vicariam alterius operam querit. Vnde quia Episcopus multis negotiis est implicatus, & spiritualibus præsertim intendere debet, Vicarium constituere debet. cap. in noua. 16. q. 7. c. cum simus. 9. q. 4. Ioan. de Selua tract. de benef. 3. p. q. 16. in fi. & dixi tract. de statu Episc. cap. 4. Vnde Vicarius Episcopi dicitur, qui eius vices gerit Host. in summa. de offic. vicar. num. 1. & in eodem tribunali in quo Episcopus iudicare solet. Maranta de ordin. iudic. 4. par. dist. 5. in princ. nu. 8. Couar. lib. pract. q. c. 4. nu. 3. Et Vicarius generalis Episcopi dicitur, qui habet administrationem rerum spiritualium, & temporalium, & diuino-

rum,

rum, ita quod potest administrare res spirituales, vt dispensare, conferre beneficia, sacramenta, iudicia exercere, decreta interponere in alienationibus rerum ecclesiasticarum, & huiusmodi, iuxta tamen facultatem sibi ab Episcopo traditam, vt dicit Sbroz. lib. 1. q. 10. 11. 12. & quest. 49. de vicar. Episc. qui ita exactè hanc rem pertractat in dicto eius libro, vt superuacaneum videatur aliquid addere; sed satis videatur si eius dicta sub compendio, nonnullis insertis, & suo ordine locatis, colligantur; & dicitur Vicarius Episcopi etiam qui deputatur à Capitulo sede Episcopali vacante, quia est Vicarius sedis, vel iurisdictionis Episcopalis, vt ibi dicit q. 16.

Debet autem Vicarius Episcopi esse clericus. cap. in noua. 16. q. 7. Doct. in c. decernimus. de iud. non autè laicus etiam si esset vitæ integerrimæ, nec bigamus, nisi à bigamiæ impedimento sit solutus, & cælibatum seruet, nec coniugatus, etiam si cum vnica & virgine. Gem. in c. 1. de offic. vic. in 6. etiam si in habitu, & tonsura incederet, vt ibi dicit; & si laicus deputatur Vicarius intelligitur esse assessor. Fallit tamen si non in spiritualibus, sed tantum in temporalibus constituitur, vt si Episcopus habeat temporalem iurisdictionem in aliquo loco, in quibus laicus Vicarius deputari potest. Archid. in d. cap. in noua. Secundò, fallit, si constituitur tantum assessor, & consultor Episcopi, quia laicus esse potest. Abb. Fel. & alij in cap. 2. de iud. Tertiò, fallit, si adsit licentia Papæ. Gem. in cap. 2. de præb. in 6. Quartò, fallit, in necessitate, vbi in ciuitate, vel diocesi sint populi diuersæ linguæ, sic enim laicus gratia necessitatis, qui illam linguam calleat, ibi Vicarius esse, & ibi constitui potest. Abb. in c. quoniam. tertiò notab. de offic. ord.

Debet etiam Vicarius incedere in habitu clericali. Et eisat est, quod sit prima tonsura initiatus. Cucch. tract. de Vic. Episc. num. 50. qui & eligi debet vir bonæ & probatæ vitæ, circumspèctus, timens Deum, veridicus, liberalis, temperatus, fortis, magnanimus, mansuetus, doctus, non declinans ad hos, vel illos, sed causam aspiciens. Cucch. de vic. Episc. nu. 44. *Et indigena non exterius, si ibi idoneus habetur, cum mores hominum ibi extantium magis notos habeat:* vt ibi dicit Cucch. num. 53. tamen in hoc dici etiam possit, fatius esse, vt exterius eligatur, ne odio, aut gratiæ causa à recto declinet, nulli enim administratio suæ patriæ facile est permittenda. l. nullus apparitor. C. de diuers. offic. lib. 1. 2. & l. si. C. de

2
Vicarius Episcopi quis esse possit, vel non, & qualis esse debeat.

de crim. sacril. nec debet esse minor viginti quinque annis. e. cum in cunctis. §. inferiora. vbi Abb. & Dec. de elect. nec in hoc Episcopus potest dispensare, & constitutus à Capitulo sede vacante in causa hæresis, debet attigisse quadragesimum annum, aliàs non valent gesta per eum. Sbroz. d. lib. 1. q. 35. & esse debet Doctor, vel licentiatu in iure canonico, vel aliàs idoneus quantum fieri potest. cap. 16. sess. 24. in Trid. Conc. Sbroz. d. lib. q. 36. potest etiam canonicus regulatis esse Vicarius Episcopi. Doct. in c. si quis. 68. dist. Cuceh. d. tract. num. 57. de licentia tamen superioris sui. idem nu. 38. & Monachus de licentia Abbatis. Abb. in cap. fin. de cler. ærot. & etiam sede vacante, & locum tenens Vicarius Episcopi, de licentia tamen, vt supra, nisi sit Monachus habens administrationem, vel nisi Abbas mortuus sit, vel absens, & necessitas urgeat, vel utilitas monasterij, quia sic sine licentia id agere potest, dummodo secum habeat socium ordinis sui. & si sine licentia prædicta id agit, præterquam in dictis casibus, sententia non tenet, nisi eam præsumatur habere, quia ab Episcopo toleretur, vt ibi dicit Sbroz. q. 38. & 39. Non tamen regularis ordinis Mendicantium, nec qui iudex laicus fuit maleficiorum, si exorcuit sanguinis sententiam, vt ibi dicit q. 40. & 41. Canonicus verò secularis Vicarius Episcopi esse potest, & Capituli sede vacante, vt ibi dicit q. 42. & etiam Cardinalis, & Episcopus potest esse Vicarius alterius Episcopi in vigenti necessitate, aliàs non, vt ibi dicit quaest. 43.

³
Vicarius ab Episcopo constitui debet, aliàs ab Archiepiscopo cogi potest.
 Tenetur verò Episcopus sibi Vicarium constituere, quo deficiente Archiepiscopus eum potest, seu Metropolitanus constituere. Abb. in cap. quoniam. de offic. nisi Episcopus sit captus à Turcis, qui sic nec eum potest constituere, nec beneficia conferre, nec ante apprehensionem possessionis Episcopatus, licet per Papam Episcopus sit pronuntiatus. Sbroz. d. lib. 1. q. 46. qui debet constitui generalis Vicarius in temporalibus, & spiritualibus, aliàs constitutus tantum in temporalibus non potest exercere spiritualia, vt ibi dicit, & debet constitui cum ampla & libera facultate, & cum iurisdictione, vt ibi dicit quaest. 49. licet Episcopus possit constituere Vicarium in quolibet loco diocesis, & ad actum specialem: vt ibi dicit quaest. 47. 48. & 49. Potest tamen Episcopus plures Vicarios sibi constituere generales, & etiam Capitulum sede vacante, tam in solidum, quam simpliciter, & pro

& pro parte, & etiam creare potest Vicarium perpetuum sibi, vniendo illi officio beneficium de consensu Capituli, & etiam specialem ad conferendum beneficia, quod tamen non potest concedi nisi Vicario generali, non tamen quod ad beneficium certum, ac si sit vacans, vt ibi dicit quæst. 52. quæ ibi declarat, cum multis ampliationibus, & limitationibus. Non potest tamen, vt supra, dare facultatem Vicario conferendi certum beneficium non vacans, vacans tamen sic, & recipiendi resignationem beneficij, & id conferendi sic resignatum, etiam viuæ vocis oraculo id faciendo, in cuius etiam Vicarij electione, consensus Capituli non requiritur, vt ibi dicit quæst. 53. & 54.

Tenetur verò Episcopus Vicario constituto congruum constituere salarium. Doct. in cap. si Episcopus de offic. vic. in 6. & etiam id procedit etiam si non sit conuentum de salario, adhuc enim cōgruum illi debetur, si ex extraordinariis maxime multum non lucratur, etiam quod sit Vicarius Capituli sede vacante, deductis tamen expensis hoc casu, quas domi esset facturus, & etiam Capitulum debet soluere salarium Vicario Episcopi pro tempore, quo Episcopus vixit, de bonis ipsius Episcopi, sic tamen, vt Episcopus non teneatur soluere salarium Vicario præcessoris: vt dicit Sbroz. d. lib. 1. q. 55. in quo tamen vltimo dicerem non esse id verum, si præcessor non sit soluendo, sic enim debita per eum contracta sunt de bonis ecclesiæ à successore soluenda, vt not. in cap. cum esses. de testam. in cap. 1. de solut. quæ scilicet sunt contracta pro necessitate ecclesiæ, vt hic.

In tantum verò est necessaria constitutio, vel depuratio Vicarij, vt si Episcopus id agere negligat, Metropolitanus suppleat, eoque deficiente, aut negligente, antiquior suffraganeus eum coget. Conc. Trid. sess. 24. c. 16. Cucch. d. tract. au. 39. Capitulum tamen, Episcopo viuente, eo absente, vel negligente nõ potest Vicarium constituere. Berous. conf. 23. eo tamen mortuo potest electum ab Episcopo confirmare, vel alterum eligere. Sbroz. d. lib. 1. q. 60. & dum agitur de electione Vicarij, Archidiaconus interim sustinet eius vices, vt ibi dicit q. 61. nec Archiepiscopus, potest tamen Vicarium constituere in diocesi suffraganei ad faciendum citationes, & inhibitiones in causis appellationum ad Archiepiscopum deoluendis, nisi consuetudo ad sit præscripta spatium quadraginta annorum. Sbroz. ibi quæst. 63.

4
Vicario de-
bet Episco-
pus congruū
salarium con-
stituere.

5
Vicarius à
quo est con-
stituendus.

6
*Vicarius
 qua forma
 est consti-
 tuendus.*

Debet verò Vicarius Episcopi in scriptis constitui. Nec sufficientes testes, vbi id negetur, aliàs secus, vt nec si Vicarius esset Cardinalis, sic enim ei esset credendum, & idem si esset Episcopus, vel si Episcopus esset præsens, vel si quid speciale ei cõmississet viæ vocis oraculo, vel si eius iurisdictione esset notoria, & hæc literæ initio Vicariatus sunt publicandæ, & si continent specialia mandata, non creditur Vicario sine literis, nec vbi Episcopus esset absens, nisi literæ sint amissæ, quia tenor illarum testibus potest probari. Sbroz. d. lib. q. 64. Et vbi ei committuntur requirementia mandatum speciale, debent in literis exprimi, vel poni clausula generalis in mandato, & omnia alia, &c. cum expressione aliquot specialium, quia sic etiam specialia poterit explicare, cum plena & libera potestate agendi etiã quæ requirunt speciale mandatum, aliquibus ex iis expressis, dummodo non sint maiora expressis, vt ibi dicit Sbroz. quæst. 65. & est credendum Vicario Episcopi, in his quæ dicit sibi concessa; si veniunt ex generali commissione, aliàs non sine literis, vt ibi dicit quæst. 66. Solent tamen in literis exprimi requirementia mandatum speciale: vt ibi dicit quæst. 67. modo quo supra, & in summa, potestas Vicarij mensuratur ex forma literarum constitutionis eius Vicariatus, vt ibi dicit q. 68.

7
*Vicarius
 quibus pra-
 rogatiuis &
 honore fru-
 tur.*

Tertium dictum: Vicarius Episcopi, multis prerogatiuis potitur, primò enim dicitur habere dignitatem cum administratione rerum spiritualium. glo. in clem. 2. & ibi Anch. Card. & Imol. de rescript. Abb. in c. quoniam. nu. 11. de offic. deleg. Staphil. de lit. grat. & iust. tit. de modo, & forma. cap. de dignit. pers. num. 12. Secundò, excusatur à residentia sui beneficij, & facit in absentia fructus eius suos. c. ad audientiam. c. de cetero. de cler. non resid. Rebuff. in praxi benef. tit. de Vic. Episc. nu. 5. nisi consuetudo in contrarium existat. Tertiò, dicitur vicedominus. Abb. in c. 2. ne pæl. vic. Rota. decis. 373. tit. de offic. vic. in nou. & multa ei committi possunt quæ aliis non valent. Feli. in c. quod sedem. de offi. ord. Quarto, honoratur ob dignitatem Episcopalem cui inferuit, vt & Augusta ob Imperatorem. Card. in clem. 2. de rescript. Abb. in c. quoniam. de offic. deleg. & idè præcedere debet in ecclesia quamlibet dignitatem primam post Episcopum. Sbroz. lib. 2. quæst. 26. num. 6. si incedit, vt Vicarius, & nõ vt canonicus, vt habetur lib. diu. decis. 280. in manuscr. Paris. de resig. ben. lib. 7. quæst. 24. in fin. & iudices, ac Magistratus

stratus seculares, vt ibi dicit Sbroz. num. 5. nisi sint Præfides prouinciarum, & Gubernatores ciuitatum à Papa creati, qui maiores sunt omnibus in prouincia existentibus, præter Papam, vt ibi dicit. nu. 26. vel nisi Episcopus esset præfens, tunc enim secularis Magistratus Vicario Episcopi præferitur, vt dicit Menoch. conf. 257. nu. 94. & declarat Sbroz. d. q. in fin. Quintò, deputari potest conseruator, etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante, modo sit Vicarius generalis, qui conseruator datur à Papa, quando vult aliquos eximere à potestate iudicis ordinarij, dat enim eis cōseruatores, qui oportet vt sint Episcopi, vel habeant prælationem, aut dignitatem in ecclesiis Cathedralibus, vel collegiatis. c. fin. de offic. deleg. in 6. vel personatum. Sbroz. d. lib. 2. q. 27. Sextò, priuilegiatur, vt ei committere possit Episcopus illa quæ sunt dignitatis Episcopalis. Abb. in c. accedentibus. nu. 2. & 3. de excess. præl. cui & committi possunt multa, quæ aliis non possunt. Felin. in c. quod sedem. nu. 2. de offic. ordin. Septimò, Episcopo absente, vel si id competat Episcopo iure ordinario, potest Doctoratus insignia conferre ex speciali mādato, ex generali verò etiam creare notarios. Sbroz. d. lib. 2. q. 29. Octauò, si Episcopo competit ex iure speciali, vel consuetudine facultas interueniendi alicui electioni, vel præstandi consensum alicui statuto, licet id non competat Vicario præfente Episcopo, eo tamen absente id competit, quia tunc fit Vicarij autoritas, vel consensus, aut consilium, nisi agatur de collatione beneficiorum, id enim non potest sine speciali mādato peragere. Sbroz. d. lib. 2. q. 30. Nonò, priuilegiatur, quòd habet merum, & mixtum imperium, & iurisdictionem. Doct. in c. cum contingat. de foro compet. qui tamen merum imperium exercere non potest sine mādato speciali. Sbroz. d. lib. 2. q. 165. & 167. Decimò, quòd eum offendens dicitur ipsum Episcopum offendere, quod inteligitur vbi id agit ratione officij, secus si ob odium priuatum, vel ab eo iniuria sit affectus extra officium, & non in executione officij. Sbroz. lib. 3. q. 60. Vndecimò, potest erigere sibi tribunal in quocunque loco diocesis, & ciuitatis, modo locus sit honestus, & partibus tutus, & si is locus eligatur pro iuridico, modo domus non sit laicorum, & causa spiritualis, nisi consuetudo extet in contrarium, vt dicit Sbroz. lib. 1. q. vlt. Duodecimò, dicitur habere idem tribunal cum Episcopo, vnde à sententia eius diffinitiuam non appel-

latur ad Episcopum constituentem. Guid. Pap. q. 4; 6. nu. 47. secus ab interlocutoria, vt ibi dicit addit; vt & potest appellari à collatione beneficij facta à Vicario generali ad Episcopum. ex decis. 7. Rota. tit. de offic. vic. in nouis. vt & potest dici de nullitate sententiæ Vicarij generalis, & peti restitutio in integrum coram Episcopo contra eam. Maranta. 4. p. dist. 5. nu. 382. vt & à sententia delegati Episcopi appellari potest ad eum, vt is alium deputer. cap. si quis contra. ver. exequutor. de foro cõpeten. vt & si Episcopus deleget causam particularem, appellatur ad eum, vel Vicarium generalem. Card. in cle. 2. q. 24. de rescript. nisi id faciat in fraudem Metropolitanani, plures causas delegando. Franch. in c. Romana. in prin. de appell. in 6. & pariter à sententia Vicarij foranei appellatur ad Episcopum, vel Vicarium generalem. gl. in d. clem. 2. Rota. decis. 3. de offic. vic. in nouis.

S V M M A R I V M.

- 1 Vicarius habet ordinariam potestatem.
- 2 Vicarius habet eandem potestatem, quam Episcopus, & quomodo.
- 3 Vicarius qua possit in particulari, scilicet restituendo in integrum, & exequendo ea qua sunt iustitia, &c.
- 4 Vicarius qua non possit sine speciali mandato.

De potestate Vicarij. Ver. 2.

V
Vicarius habet ordinariam potestatem.

X officio iniuncto, multiplici potitur Vicarius potestate, cum dicatur habere ordinariam potestatem. gl. in c. Romana & ibi Doct. de appellat. in 6. quod procedit etiam in Vicario Capituli sede vacante. Pau. de pot. ca. sede vac. 2. p. prin. q. 10. num. 8. & 9. etiam si nunquam sederit pro tribunali, quia illam habet actus quod intelligitur si sit Vicarius generalis Episcopi, non autem in Vicario foraneo, nisi ad vniuersitatem causarum sit deputatus. Secundo, declaratur in his qua iure communi, & generali conceduntur Vicario Episcopi, quia in illis est ordinarius, secus si vltra ei aliquid specialiter committitur, sic enim est delegatus non ordinarius, nisi specialia simul cum potestate

state ordinaria ei committantur, tunc enim est ordinarius. Sbroz de Vicar. lib. 2. q. 55. & dicitur præesse toti territorio, vt ibi dicit. num. 21.

I I. Vicarius dicitur habere eandem potestatem quam habet Episcopus, & idem tribunal cum eo habere, & associatus ei in iurisdictione, & regulariter omnia potest, quæ Episcopus, & cognoscere omnes causas territorij, etiã si creatus esset ab Archiepiscopo inuito Episcopo: & regulariter Vicarius est aduendus, qui licet de iure sit creandus cum consensu Capituli, tamen consuetudo contrarium obtinet. Sbroz. d. q. 55. nu. 11. 12. & 13. quæ tamen supra narrata procedunt in his quæ competunt ex iurisdictione ordinaria, non autem delegata, quia Episcopus, & Vicarius non sunt, idem in his quæ competunt de iure speciali, vt nec exercere potest causas criminales, nec conferre beneficia, licet sint de ordinaria iurisdictione, sine speciali mandato: cum maior sit potestas Episcopi, quàm eius Vicarij. Gem. in c. licet. de offic. vic. in 6. Vnde nec concurrere potest cum Episcopo, nec in omnibus esse superior, vt Episcopus, nec in omnibus ei esse par: vt nec Vicarius Archiepiscopi habet iurisdictionem in Episcopos suffraganeos, quam habet Archiepiscopus, nisi eo absente, & quo ad causas ciuiles tantum, non autem criminales, quæ Papæ referuntur, qui tamen tunc eos potest excommunicare, suspendere, & interdiceret. Sbroz. d. lib. 2. q. 57. & 58. qui tamen Vicarius Archiepiscopi, nec etiam Archiepiscopus habet potestatem in Vicarium Episcopi, & suffraganei, nisi casibus quibus & contra alios eius subditos procedere potest, qui ex causa etiam potest eum excommunicare, & procedere contra eum quando aliquid facit in iis quæ sunt iurisdictionis, non autem si delinquit, vt priuatus, nisi vt quilibet alius subditus suffraganeorũ. Sbroz. d. lib. 2. q. 59.

III. Vicarius potest in integrum restituere, maiorem & minorem ex causa, tam aduersus sententiam propriam, quàm Episcopi, nisi transierit in rem iudicatam. Abb. in c. ex litetis. de in integ. restit. Sbroz. tract. cit. lib. 3. q. 13.

IIII. Potest expedire ea quæ sunt iustitia, & necessitatis, non autem ea quæ sunt mera gratia sine speciali mandato, quia id spectat ad Episcopum. glo. in cap. si Episcopus. de pœn. & rem. in 6. etiam si Episcopus non sit in diocesi, nisi ex speciali mandato in casibus quibus Episcopus potest

2
Vicarius habet eandem potestatem, quam Episcopus, & quomodo.

3
Vicarius quæ possit in particulari: scilicet restituendo in integrum, & exequendo ea quæ sunt iustitia, &c.

dispensare, & remittere pœnam. Sbroz. lib. 2. q. 38.

V. *Vicarius non censetur exclusus facta mentione de Episcopo, sed continetur sub Episcopi mentione.* Fel. in cap. si quis contra. nu. 5. de foro compet. Sbroz. lib. 2. q. 43. nu. 29.

VI. *Potest cognoscere causas beneficiales civiliter motas, non autem criminaliter, nisi ex speciali mādato, vel nisi esset creatus à Papa.* Sbroz. d. lib. 2. q. 125. nu. 1. 2. & 3.

VII. *Potest sequorstrare possessionem beneficij cum fructuum custodia apud idoneam personam, idem ibi lib. 2. q. 126. & arctare illicitum possessorem ad ostendendum titulum.* idem d. lib. q. 127. & etiam potest mandare executioni sententiam suam. idem d. lib. q. 128. num. 1. & inhibere iudici seculari ne instrumentum, quasi vsurarium exequatur. Franch. in c. cum teneamur. num. 24. de appell. Bald. in l. hac consultissima. C. de testam. qui & potest reuocare inhibitionem, & reuocationem inhibitionis in causa vsurarium: & potest recipere cautionem de restituendis vsuris ab hæredibus vsurarij manifesti, & compescere per censuras, dominos, & vniuersitates ne permittant alienigenas conducere domos in terris suis ad fœnus exercendum, & inhibere iudici laico ne procedat contra clericum, qui falsum coram eo deposuit. idem Sbroz. d. lib. 2. q. 148. & 149.

VIII. *In criminibus mixti fori potest procedere contra laicos per viam capture, dummodo prælatus hanc facultatem legitime præscripserit, aliàs non.* Sbroz. d. lib. q. 152. qui & potest inferre torturam absque metu irregularitatis, & mandate laicis ministris, vt torqueant clericum, etiam si is postea sit ad mortem damnatus, si id facit cum assistentia iudicis secularis, quæ tamen tortura non debet esse nimis seua. Sbroz. d. lib. q. 153. vt nec debet verberare clericos, si immodica sit verberatio, secus si modica, etiam quòd aliqua effusio sanguinis fiat. Sbroz. d. lib. quæst. 154. numer. 3. & 5. qui & potest imponere pœnas pecuniarias clericis, & illas curiæ Episcopali applicare. cap. dilectus. de offic. ord. Sbroz. d. lib. 2. q. 160. & dare potest consilium Inquisitori in causa hæresis Episcopo absente. Sbroz. d. lib. q. 161. & 162. & potest requirere Magistratus seculares, vt faciant obseruare constitutiones contra hæreticos, vt & eos cogere ad exhibendum statuta facta contra sanctum officium Inquisitionis, priuando etiam illos officio. Sbroz. d. lib. q. 163. & 164.

IX. *Potest absolvere inquisitum absque mandato speciali, non à crimine, sed ab inquisitione ad effectum transmittendi inquisitum ad Episcopum ab eo puniendum, si inuentus fuerit culpabilis.* Diaz. in pact. crim. can. c. 3. num. 5. Sbroz. d. lib. 2. cit. q. 166. qui & potest exercere actus voluntariæ iurisdictionis extra diocesim, sine mandato speciali. Fel. in c. ex parte. col. 3. de constitut. Sbroz. d. lib. 2. q. 66. exceptis casibus, de quibus Sbroz. d. lib. q. 194. quando scilicet auctoritas spectat Episcopo de consuetudine, ut in electione Archiepiscopi, vel in collatione Doctoratus, vel in collationibus, aut permutationibus beneficiorum, etiam si sibi concederetur, quod possit recipere resignationes, & institutiones, nec in alienationibus rerum ecclesiæ, nec ubi ius specialiter requirit auctoritatem Episcopi, nec in his quæ non pertinent ad eius iurisdictionem, ubi dicit Sbroz. qui tamen potest interponere auctoritatem in alienationibus minorum. Sbroz. d. lib. q. 55. num. 22.

X. *Potest facere constitutiones, edita, & statuta infringentia totam diocesim.* Abb. in c. cū olim. de maior. & obed. & etiam Capitulum sede vacante, non potest tamen Vicarius statuere super his quæ competunt Episcopo iure speciali, vel in arduis. Sbroz. d. lib. q. 168. & potest etiam mandare magistratui seculari, ne relaxet eum qui est in carceribus suis, nec eum relaxet sine eius licentia, & potest cogere eum sub pœna excommunicationis ad præstandum sibi brachium seculare, in criminibus tamen mixtis debet ei fides fieri de processu, & modo subsit causâ id petēdi, scilicet quando alia remedia deficiunt, Sbroz. d. lib. q. 190. qui & potest deputare Cancellarios, Notarios, & Nuntios, qui arma defendere possunt pro executione iustitiæ. Sbroz. ibi. q. 191. qui & priuare potest officiis officiales seculares in concernentibus fidem. idem d. lib. q. 26. nu. 19. ut supra est dictum.

XI. *Potest dare curatorem minoribus ad exercendas lites spirituales, & in emancipationibus liberorum interponere auctoritatem: non tamen in his quæ ad suam instructionem non pertinent.* Sbroz. d. lib. q. 194. qui & potest dare licentiam religioso professuro renunciandi bonis, & se obligandi. cap. 16. sess. 25. in Trid. Conc. Sbroz. d. lib. quæst. 206. qui & Episcopo absente, vel impedito, vel de eius speciali mandato potest, & debet explorare voluntatem virginis volentis suscipere habitum regularem, vel postea proficere.

cap. 17. d. sess. 25. de regul. Sbroz. d. lib. q. 207. qui & remittere potest denunciations in matrimoniis, vt dicit Sbroz. d. lib. q. 201.

XII. *Potest instituere presentatum à patrono sine mandato specialis. gl. Franch. & alij in c. ex frequentibus. de offic. vic. in 6. vt & Capitulum sede vacante. c. 1. de instit. in 6. & etiam potest admittere tantum presentatum, & recipere resignationem in manibus eius factam beneficij spectantis ad Episcopi institutionem, vel collationem, & etiam potest cogere patronū ecclesiasticum post presentationem ad dandam portionem sufficientem Vicario, & si sit controuersia inter patronos, potest reliquias tollere, & inhibere ne celebretur, qui tamen non potest presentare, vel instituere seipsum. Sbroz. d. lib. q. 11.*

XIII. *Potest vnà cum examinadoribus adesse examini parochialium, Episcopo impedito. c. 18. sess. 24. de reform. in Trid. Conc. qui & accedere poterit cui patti voluerit, vbi vota sint patia, vel singularia, & etiā examinare personas tam seculares, quàm regulares ad nutum amouibiles deputandas ad curam animarum in monasteriis, vel domibus Vicariorum quibus imminet cura animarum personarum secularium. sess. 25. de regular. c. 11. in Trid. Conc. exceptis monasteriis Cluniacensium, vel locis in quibus Abbates generales, vel capita ordinum sedem principalem habēt, & in aliis monasteriis in quibus Abbates, vel alij superiores regularium iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & parochianos exercent. d. c. 11. ad fin. vel nisi Episcopus nominarit aliquot Vicarios quibus Vicarius confetteret, quos tamen si Vicarius inhabiles repererit, monere debet Episcopum. Sbroz. d. lib. 2. q. 211.*

XIIII. *Potest excommunicare etiam Episcopum suffraganeum absente Archiepiscopo, si sit eius Vicarius, etiam si Vicarius Episcopi non sit sacerdos, & etiam iudices qui denegant moniti sacramenta damnatis ad mortem, & etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante, idq; non potest facere principaliter puniendo crimina, cum illa non possit iure communi cognoscere. c. 2. de offic. vic. in 6. sed consequenter ne eius iurisdictione sit elusoria. Sbroz. d. lib. 2. q. 168. & potest etiam concedere excommunicationes ad finem reuelandi, vt c. 3. sess. 25. in Trid. Conc. congreg. decis. 12. & etiam potest denunciare publicè religiosos, qui clericis, vel laicis extre-*
mam

nam vnctionem, vel Eucharistiam ministrarunt, vel matrimonia celebrarunt, sine licentia speciali Episcopi, vel Parochi, vel qui excommunicatos à canone, præterquam in casibus à iure expressis, vel sine priuilegio apostolico, absoluerent attentarint. clem. 1. de priuileg. modo ei constet de excommunicatione. Sbroz. d. lib. q. 169. qui & anathematizare potest sine mādato speciali. Sbr. d. l. 170. qui & potest se introumittere de criminib. quæ nō sunt merè ecclesiastica, vel mixta, indirectè, quò ad pœnitentiã imponendam, & delictum prohibendum. c. nouit. de iudic. & etiam excōmunicare eum qui daramum dedit ratione peccati. d. c. si sacerdos. de offic. ord. & de causa temporali consecutiua ad ecclesiasticam, vt de dote. Abb. in c. gemma. de sponsal. & excōmunicare adulteros. Abb. in c. cum haberet. de eo qui duxit in matrim. & concedere monitoria contra detinentes res alienas, ex consuetudine saltem. Sbroz. d. lib. q. 171. etiam quòd non sit sacerdos, qui & potest absolueret excommunicatum, etiam si Vicarius sit extra diocēsim, & etiam quòd non sit sacerdos, respectu pœnæ non autem culpæ, nisi sit sacerdos, vnde melius esset vt remitteretur ad sacerdotem absoluentis. Si tamen Vicario esset delegata tantum excommunicationis sententia, non posset tunc à se excommunicatum absolueret, nisi quando id in commissione habeatur, nisi ab Episcopo haberet mandatum ad excōmunicandum, si enim in contumaciam excommunicauit, poterit absolueret, nisi causa sit commissa cum termini præfixione, qui sit elapsus, tūc enim non poterit Sbroz. d. lib. q. 172. & potest etiam Vicarius absolueret excommunicatum ab Episcopo, si Episcopus non sit in diocēsi, vel loco vicino, aliàs non, nisi habeat mandatum speciale absoluentis. Sbroz. d. lib. q. 174. qui & potest absolueret excommunicatum à delegato Episcopi, eo absente, vt supra. Sbroz. d. lib. q. 175. & è conuerso potest Episcopus absolueret excommunicatum à suo Vicario, nisi causa à Papa, vel alio sit ei delegata. Sbroz. d. lib. q. 177. & si sit Vicarius Archiepiscopi potest absolueret excommunicatum à Vicario Episcopi suffraganei, cum ad eum prouocatur. c. venerabilibus. §. 1. de sent. excō. in 6. etiam si excommunicatione lata sit post appellationem, constituto, quòd ex tali causa sit ad Archiepiscopum appellatum, quia ad cautelam est relaxanda præstita cautione de parendo mandatis ecclesiæ. d. c. §. sed si. vbi Io. And. nisi sit certum excommunicationem esse iustam,

injustam, quia tunc est remittendus ad excommunicatorem. d.c. §. sane, nisi excommunicator requisitus malitiosè denegasset absolutionem. d. §. & etiam id procedit quando excommunicatus adiuit Archiepiscopum per viam appellationis, non autem per viam quarelarè, vel si excommunicatio esset apertè iniusta, vel periculum esset in mora, quia tunc Vicarius Episcopi etiam per viam quarelarè aditus in casibus prædictis potest absolvere ad cautelam cum cautione de stando iuri, & de parendo mandatis ecclesiar. d.c. in princ. & §. porro. non tamen ad id tenetur; & cõtumax probatus absolui non potest, nisi cum cautione de stando iuri, & solutis expensis, sicut in contumace præsumpto. Sbroz. d. lib. q. 178. qui & absolvere potest excommunicatum à canone, nisi absolutio Episcopo sit specialiter reservata, vt si Episcopus in eius constitutione talem absolutionem sibi reseruet, vel nisi talis excommunicatus sit exemptus ab ordinario, quia non potest absolui à Vicario, vt nec si Episcopus excommunicarit, etiam quod non reseruarit sibi absolutionem, nisi sententia sit generalis. Sbroz. d. lib. q. 179. qui Vicarius non potest sine mandato speciali absolvere excommunicatum à canone pro violenta manuum iniectione in clericum, nisi ubi & inferior sacerdos potest absolvere, vt nec Vicarius id potest sine speciali mandato. Sbroz. d. lib. q. 180. qui etiam Vicarius potest alteri committere absolutionem excommunicati, casibus quibus ipse potest absolvere. Sbroz. d. lib. q. 181.

XV. *Vicarius potest suspendere, & interdicere.* Abb. in c. cum ab ecclesiarum. num. 4. de constit. etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante, nisi suspensio sit perpetua, vel multum diuturna, quam nec Episcopus potest ferre sine Capitulo. Sbroz. d. lib. q. 182. qui & potest relaxare interdictum, & absolvere à suspensione. Nau. c. 27. num. 158. 159. & 161. qui tamen non potest sine speciali mandato absolvere à suspensione iuris, nec id nisi in casibus quibus Episcopus potest, idque quando suspensio est in contumaciam lata, non autem in pœnam delicti, quia tunc Vicarius non potest absolvere, nisi delictum sit occultum, nec deductum ad forum contentiosum, quia tunc Vicarius specialiter deputatus absolvere potest à suspensione, etiam in casibus Papæ reservatis. c. 6. sess. 24. in Trid. Conc. & ex speciali cõmissione potest Vicarius relaxare interdicta casibus quibus Episcopus

scopus potest, qui tamen non potest absolvere suspensum in casibus Episcopo specialiter per Papam demandatis. Sbroz. d. lib. q. 185. & 186.

Decimosexto: *Potest absolvere à iuramento, vel id relaxare ex causa.* Sbroz. d. lib. q. 187. etiam parte non citata ad finem agendi tantum, ex consuetudine, non verò ad finem tollendi vinculum: modo Vicarius habeat omnimodam potestatem in omnibus causis, & factis, vel aliquid speciale sit enumeratum, & ubi specialia enumerata sint paria saltem absolutioni iuramenti, nisi petens absolutionem iam esset factus periurus, quia Vicarius non potest absolvere à periurio. Sbroz. d. q. 187.

Decimoseptimò: *Potest exhibere sacerdotibus ad Episcopum recurrentibus sacramenta, qua sunt ordinis presbyteralis, si sit sacerdos, & habeat mandatum speciale: qua verò sunt ordinis Episcopalis non.* Sbroz. d. lib. 2. q. 11. qui tamen licet, ubi non est sacerdos exequi non possit ea quæ sunt fori pœnitentialis, potest tamen concedere facultatem alicui exequendi ea quæ sunt fori pœnitentialis, & dare licentiam subdito eligendi sibi confessorem, & audire potest confessiones si est sacerdos ex mandato speciali, qui tamen non debet dare licentiam religiosis ministrandi sacramenta clericis alienæ parochiæ, sicut presbyter parochialis. Sbroz. d. l. q. 13. 14. 15. & 16. qui & potest si est sacerdos publicas iniungere pœnitentias, & eodem mandato reconciliare pœnitentes, quando Episcopus sit absens, & Vicarius sit sacerdos. Sbroz. d. lib. q. 17. & 18. qui tamen non potest absolvere à casibus Episcopo reservatis, nec vota commutare sine speciali mandato. Sbroz. d. lib. q. 1. 19. & modo sit sacerdos, qui tamen cum dicto mandato potest id alteri committere. Sbroz. d. q. 19. num. 5. cum seq. qui & de mandato speciali potest prædicare. Sbroz. d. lib. q. 21.

Decimooctavo: *Potest concedere dimissorias ad ordines etiam sacros, etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante in archatibus, vel post annum omnibus.* Et idem de Vicario, dummodo in hoc speciale mandatum habeat, vel si illi sint commissi aliqui casus speciales cum clausula generali, vel Episcopus sit absens, vel successerit Vicarius, qui eam facultatem habebant ob bonam fidem. Sbroz. d. lib. 2. q. 41.

Decimonono: *Agere & experiri potest in iudicio, ac si esset procurator Episcopi* Sbroz. d. lib. 2. q. 48. in fin. qui & cogere

gere potest fideicommissarios laicos ad exequendum pias voluntates defunctorum. Sbroz. d. lib. q. 50. & prorogate iis tempus executionis piarum voluntatum, & in aliquo potest commutare testatoris voluntatem. Sbroz. d. lib. q. 50. 51. & 54. & exigere rationem à religiosis etiam exēptis de executionibus testamētorum. idē ibi q. 52. qui & punire potest excessus officialium laicorum, vt Cancellarij, notatorum, nuntiorum sibi seruentium, imò etiam familiarium Episcopi, modo hoc casu id notum faciat Episcopo. Sbroz. d. lib. 2. q. 146. qui & potest imponere laicis pro crimine ecclesiastico, poenam pecuniariam si illa magis timetur, omissa spiritali. Ioan. And. in c. 1. de homic. Abb. in c. licet. de pœnis. vbi dicit, ad quem vsus illa pecunia sit applicanda, qui & potest excommunicare non reuelantes furtum. Abb. in c. dilectus. de excess. præl. qui & procedit contra inferentes iniuriam clericis. Abb. in cap. olim. de iniur.

4
*Vicarius
 que non pos-
 sit sine specia-
 li mandato.*

Secundum dictum. *Tumetsi ita ampla sit Vicarij Episcopi potestas, vt supra est dictum, multa tamen sunt, quæ sine specialis mandato agere non valet.* Primò enim nō potest exercere ea quæ sunt ordinis Episcopalis, nisi sit Episcopus, & proprius Episcopus illi ea mandat, vel si non Episcopus, id faciat de priuilegio, & mandato Papæ, reconciliando Ecclesias cum aqua prius ab Episcopo benedicta, benedicendo paramenta, citra calices, & patenas, & probabiliter corporalia, & generaliter ea quæ sunt ordinis Episcopalis ex constitutione humana, non autem diuina, vt est collatio ordinum factorum, Sbroz. d. lib. 2. q. 5. qui & si est Vicarius Archiepiscopi non potest consecrare Episcopos suffraganeos, nisi sit Episcopus, cum mandato speciali Archiepiscopi, vt nec ei potest concedi vsus Pontificalium, vt mitra, baculi, nisi à Papa, nisi sit Episcopus, quia tunc proprius Episcopus ei id cōcedere potest; vt nec potest cōsecrare Ecclesias, calices, vel patenas, conficere olea sacra, nec sacros ordines conferre, nisi sit Episcopus de proprij licentia; vt nec potest si non est Episcopus cum prædicta licentia, consecrare virgines, benedicere Abbates, & Abbatissas, vel dare eis velum consecrationis, nec ministrare sacramentum confirmationis nec prædicta etiam Vicarius Episcopus exercere potest sine speciali mandato. Sbroz. d. q. 5. 6. 7. 8. 9. 10. d. lib. 2. potest tamen Episcopus dare specialem auctoritatem Vicario committendi alteri Episcopo ea quæ sunt ordinis Episcopalis,

lis, & eum inuitandi ad ea exercenda in propria diœcesi, vt & Vicarius Capituli sede vacante potest inuitare Episcopum ad ordines cōferendos post annum, vel arctatis in propria diœcesi, qui tamen casibus prædictis protestari debet, quòd per id nō acquiratur aliquod ius illi Episcopo. Sbroz. d. lib. q. 12.

II. *Vicarius sine mandato speciali non potest Indulgentias concedere*: quas cum eo illas potest concedere, etiam si non sit sacerdos, quò ad Indulgentias generales, quas dare potest Episcopus, secus in iis quæ ex Papæ licentia dantur per sacerdotes, pœnitentibus, quia sic oportet, vt sit sacerdos. Sbroz. d. lib. 2. q. 40.

III. *Non potest sine speciali mandato dispensare cum in habili*, cum eo vero potest dispensare casibus quibus Episcopus potest, vbi mandatum id continet, & cum inhabili, si Episcopus potest. Sbroz. d. lib. 2. q. 33. nec per mandatum speciale ad dispensandum poterit dispensare in casibus specialiter per Papam Episcopo demandatis, etiam si mandatum se extenderet ad causas Episcopo delegandas. Sbroz. d. lib. q. 36. nisi in casibus occultis, iuxta cap. 6. sess. 24 in Trid. Conc. vt ibi dicit Sbroz. qui nec ex generali potestate dispensandi, potest dispensare super crimine, vel commutare pœnas, aut facere compositiones, vt dicit Sbroz. d. lib. q. 37. vbi & declarat quibus casibus possit Episcopus dispensare, aut pœnas commutare, vel non.

III. *Non potest cognoscere causas matrimoniales sine mandato*. Bertach. tract. de Episc. in quò tamen probabilius est, quòd possit; qui tamen sine tali mandato non potest conuocare synodum diœcesanam, nec Capitulum. Sbroz. d. lib. 2. q. 44. & 46. cum eo vero potest, & etiam accedere ad Concilium prouinciale pro Episcopo impedito, & etiam ad Concilium generale, vt ibi dicit Sbroz. q. 47. qui & sine tali mandato non potest exigere quartam decimarum mortuorum, synodaticum, & subsidium charitativum, vel eum generali cum libera. Sbroz. d. lib. q. 48.

V. *Non potest exequi pias voluntates sine mandato speciali, & nisi ex causa*. Sbroz. d. lib. q. 49. nec adire sine eo hæreditatem lucrosam delatam Ecclesiæ Cathedrali, vt nec ecclesiæ œconomum constituere. idem q. 53. nec omnia potest quæ Capitulum sede vacante. Sbroz. d. lib. q. 29. nu. 7.

VI. *Non potest interuenire electioni, nec cōsentire statu-*

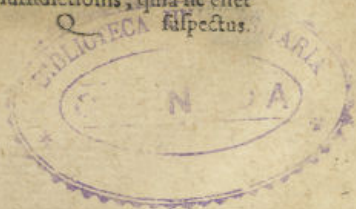
vis in quibus Episcopus interuenit, & consentit de iure speciali: Nisi Episcopus esset absens: quia tunc satis est consensus Vicarij, nisi ibi consilium requiratur, quia id præstare non potest, vt nec præstare consensum collationi beneficiorum. Sbroz. d. lib. 2. q. 30.

Septimò: Non potest sine speciali mandato interponere auctoritatem in creatione nouæ dignitatis: Nec in creatione iuris patronatus, nec id transferre in laicum, nec sufficit in his tacitus consensus Episcopi, nec etiam si Vicarius haberet mandatum generale cum expressione aliquorum specialium, nisi Episcopus esset absens, in translatione iuris patronatus, vel electione. Sbroz. d. lib. q. 31. qui nec create potest nouum beneficium in ecclesia sine speciali mandato Sbroz. ibi. q. 32.

Octauò: Non potest constituere delegatum ad vniuersitatem causarum. Sbroz. d. lib. q. 55. num. 6. nec facere alium Vicarium sine causa, & sine mandato. Sbroz. lib. 1. q. 15. num. 7. qui nec omnia potest exercere sine eius mandato, vt ibi dicit in si. & q. 66. lib. 2. etiam si mandatum habeat speciale ad substituendum, quia non poterit constituere alium Vicarium, nec in temporalibus tantum, nec in spiritualibus, nec etiam si sit Vicarius Capituli sede vacante, nec etiam si sit Vicarius Legati, qui nec dare potest œconomum, nisi ad sit mandatum speciale: nisi in mandato dicatur, damus potestatem substituendi alium quem nos Vicarium cum eadem potestate substituimus: vel nisi crearet Vicarius Vicarium ad certum actum, quia id potest sine mandato speciali, vel nisi adsit necessitas sic creandi ob absentiam, vel infirmitatem Vicarij, vel si creetur ad modicum tempus, vel id habeat consuetudo, & in hoc creditur Vicario sic asserenti: & id potest etiam Vicarius in vna parte diœcesis ex his causis, sic tamen vt laico non possint delegari causæ criminales etiam cum clerico, nec etiam coniugato. Et prædicta intelliguntur in his quæ sunt contentiosæ iurisdictionis in quibus Vicarius non potest dare Vicarium, secus in voluntaria, vt & potest alicui committere vices suas per modum delegationis, nisi Vicarius in illa causa esset delegatus, quia alteri delegare non posset, & aliis casibus potest Vicarius feruire per substitutum, vt dicit Sbroz. remissiuè d. lib. 2. q. 56. qui & in casibus in quibus est delegatus non potest prorogare iurisdictionem ad similia. idè lib. 1. q. 67. num. 6. vt nec potest sine mandato

mandato speciali procedere in casibus de quibus in c. pen. & fin. de offic. vic. in 6. vbi Doct. qui nec multis casibus habet eam iurisdictionem quam Episcopus, nec idem constitutorium, quò ad supplicationem. idem Sbroz. lib. 3. quæst. 6. nu. 24. vt in causa per Episcopum alij delegata, & quæst. 12. num. 3. d. lib.

IX. Non potest cognoscere causam specialiter Episcopo delegatam à Papa sine noua cõmissione: etiam si mandatum se extenderet ad causas Episcopo delegandas. Quod intelligitur quando Episcopo committitur nudum ministerium, vel causa specialis in qua eligitur eius industria, secus si causa Episcopo committatur generaliter, quia potest eam subdelegare. Zerola in praxi. ep. Vicarius. 2. 1. dub. 5. qui in occultis, vt supra, poterit ex Episcopi commissione absoluere si specialiter deputetur etiam in Papæ reseruat. c. 6. sess. 24. in Trid. Conc. modo ibi expresso. Sbroz. d. lib. 2. q. 36. nec ad Capitulum sede vacante transeunt causa Episcopo delegata; & si mandata, præcepta, & literæ apostolicæ sint Episcopo directæ non transeunt iis eius Vicarij, nisi à Papa Vicarius sit constitutus, vel causa commissa sit alternatiuè Episcopo, vel eius Vicario. Sbroz. d. lib. 2. q. 135. nec è contra Episcopus potest cognoscere causam Vicario à Papa delegatam, quod intelligitur quando causa est delegata Vicario sub nomine proprio, & dignitatis, quia Episcopus non potest cognoscere, nec etiam si sub nomine Vicarij; & prædicta intelligitur de delegatione facta Vicario quæ nõ transit in Episcopum; præcepta etiam literæ, & mandata apostolica Vicario directæ non transeunt in Episcopum. Sbroz. d. lib. 2. q. 136. nisi, vt supra, causa sit generaliter Episcopo delegata, quod tamen fieri non consuevit, & idè tutius est, vt sic abstineat, & è cõuerso, modo quo supra, qui nec sine speciali mandato potest facere gratiam, sed tantum iustitiam exequi, etiam si Episcopus non sit in diocesi, sed ad Episcopum est recurrendum. Abb. in clem. vnica. de offic. vic. idem d. lib. 2. q. 138. vt nec potest cognoscere de validitate, vel inualiditate dispensationis ab Episcopo factæ. Pürpurat. conf. 381. vol. 1. idè d. lib. q. 139. qui nec potest esse iudex in causa Episcopi, nec etiam in causa ecclesiæ Episcopi, eo casu quo nec Episcopus esse potest, qui tamen poterit testificari in causa pro actore coram Episcopo si necessitas, postulet nisi deponeret de exercitio suæ iurisdictionis, quia sic esset

suspectus. Sbroz. d. lib. q. 137. qui nec potest se introumittere in causa Vicarij specialis Episcopi. Sbroz. d. lib. quest. 139. Episcopus tamen potest esse iudex sui Vicarij, nisi sit in culpa in delicto per Vicarium in iurisdictione commissio. idem q. 138. si tamen Vicarius specialis in aliquo loco diocesis ex iuris dispositione, vel consuetudine, derogatiue non accumulatiue sit constitutus, in illo loco Episcopus non habebit ordinariam iurisdictionem, nec illam per se, vel alium poterit exercere. Sbroz. d. lib. q. 140.

X. *Non potest sine mandato speciali cognoscere causas criminales.* e. licet. vbi Doct. de offic. vic. in 6. alijs processus est nullus, etiam si sit Vicarius Capituli, vel ei sit commissum regimen, & cura Episcopatus, nisi in mandato essent expressa similia, vel maiora, vel collatio beneficiorum, vel si Vicarius inquirat, vt referat Episcopo, non vt puniat, etiam si inquirat ad eum absoluendum: vel si Vicarius inquirat, vt delinquentes se emendent, non vt puniat, vel si inquirat ad publicam vtilitatem non priuatam, vel si vult interrogare penam pecuniariam, vel similem, quod potest, non autem depositionis, vt potest inquirere in crimine hæresis, & Vicarius Episcopi creatus per Papam, qui potest cognoscere causas criminales. Sbroz. d. lib. q. 143. qui tamen non potest procedere contra canonicos, nisi adhibitis duobus de Capitulo, nisi ex privilegio constitutionibus, consuetudine, vel concordis aliter sit obtentum. Sbroz. d. lib. q. 135.

XI. *Non potest dare facultatem clerico exuli reuertenti domum, & sic reuocando eum ab exilio, cum id ad solum Principem spectet, & sic Episcopum.* Præpos. in c. imprimis. 2. q. 1. nisi ad sit iusta causa reuocandi, vel mandatum sit speciale, vel verba in mandato importantia speciale mandatum, vel nisi clericus de facto esset missus in exilium per Vicarium, quia sic posset eum reuocare. Sbroz. d. lib. q. 136. qui & non potest deponere clericum ab ordine sine speciali mandato. Sbroz. d. lib. quest. 157. vbi latè agit de verbali, & actuali depositione, qui nec potest sine speciali mandato sisco addicere bona clericorum, nisi sit Vicarius Papa generalis. idem quest. 158. qui nec potest condemnare hæreticum ad mortem, sed potest declarare illum esse hæreticum. Sbroz. d. lib. quest. 161. num. 3. absente Episcopo, vel de eius conscientia, vt ibi dicit, vt nec exercere iudicium sanguinis condemnando ad mortem, vel membri mutilationem, potest tamen torquere,

torquere, carceri mancipare, modestè verberare, & etiã
 triformibus addicere ex causa clericos. Sbroz. d. lib. quæst.
 153. 154. licet ab ultimo sit abstinendum si fieri potest, qui
 & sine mandato speciali Episcopi non potest exequi man-
 data, præcepta, & pœnas edictorum, vt nec potest statuere
 super his quæ competunt Episcopo de iure speciali, sine eius
 speciali mandato. Sbroz. d. lib. quæst. 188. & 189. qui nec po-
 test facere gratiam sine speciali mandato delinquentibus, vt
 supra est dictum, modo ibi expresso; vt nec potest transfere
 ius patronatus in laicum, vel approbare similem donatio-
 nem sine consensu Episcopi. Sbroz. d. lib. q. 197. nec præsta-
 re auctoritatem ædificationi monasterij, nec illi præficere
 Abbatissam, aut cum ea dispellere si sit corrupta. Sbroz. d. lib.
 q. 198. vt nec dare licentiam monachis eundi ad studium in
 locis in quibus Episcopus est loco Abbatis, sine speciali
 mandato. Sbroz. d. lib. quæst. 200.

XII. *Non potest dare licentiam clerico, prorogandi iuris-
 dictionem alterius iudicis, & sic in eum consentiendi cum id
 non liceat sine consensu proprii Episcopi.* c. significasti. de fo-
 ro compet. sine licentia speciali, & modo is sit iudex eccle-
 siasticus. Sbroz. d. lib. q. 203. qui nec dare potest licentiam
 Episcopis expulsi à suis diocœsibus exercendi iurisdictionem
 in sua diocœsi, nisi Episcopus proprius esset multum
 absens. idem ibi quæst. 205.

XIII. *Non potest confirmare prelatos electos sine speciali
 mandato, vel pleno mandato cum expressione aliquorum spe-
 cialium.* Quæ confirmatio potest fieri etiã extra diocœ-
 sim, nisi adsit contradictor, quia tunc non potest fieri extra
 diocœsim. Sbroz. d. lib. 2. quæst. 70.

XIII. *Non potest conferre beneficia sine speciali man-
 dato.* Doct. in cap. fin. de offic. vic. in 6. nec Vicarius Capituli
 sede vacante, nec Vicarius à Cardinali Episcopo, vel Papa
 in aliquibus constitutus, neque si Vicarius haberet potesta-
 tem recipiendi resignationes ex causa permutationis, vel
 simpliciter, quia non poterit conferre beneficia resignata
 sine speciali mandato conferendi; vt nec sine speciali licentia
 conferendi, potest recipere resignationes, & expedire renun-
 ciationes beneficiorum; nec etiã potest conferre beneficia
 deuoluta, quæ per Capitulum sede vacante conferti possunt,
 nec instituire Vicarium perpetuum in ecclesia; neq; si Vi-
 carius haberet facultatè eligendi, & præsentandi, & maioræ
 Q 2 facien

faciendi: adhuc enim non potest conferre; nec etiam potest consentire collationi: etiam Episcopo absente. Et minus constituitur pensionem, nisi in prædictis habeat speciale mandatum; nisi sit Vicarius generalis Episcopi à Papa constitutus, quia poterit conferre beneficia etiam sine mandato Episcopi. Oldr. consil. 208. num. 3. cui & dirigi possunt nominationes, ut debeat graduatis, & nominatis providere sicut Episcopus: vel nisi Vicario esset data potestas providendi ad beneficia, quia sic poterit conferre. Sbroz. d. lib. 2. quæst. 71.

Et ubi Vicarius habet mandatum ad conferendum, tale mandatum recipit multas interpretationes. Primò enim, se extendit tantum ad beneficia, quæ Episcopus iure ordinario conferre potest, non autem autoritate Apostolica, ut in casu clem. vnica de suppl. negl. præl. nisi in mandato id exprimitur: ut dicit Sbroz. d. lib. 7. q. 72. modo quo ibi dicit Sbroz. Secundò, ex mandato conferendi beneficia, non potest conferre beneficia de nouo creata, nisi talis singularitas in mandato exprimitur. Sbroz. ibi quæst. 73. ut si habet potestatem conferendi Episcopo absente, id non potest si Episcopus adsit, modo Vicarius non ignorarit præsentiam, aliter enim valet. idem ibi. q. 74. Tertio, si habet potestatem conferendi beneficia affecta graduatis, & nominatis, vel vacantia in certis mensibus, non potest aliter conferre. idem ibi q. 75. nisi dictum sit, quòd conferat clericis beneficiatis, quia non prohibetur conferre non beneficiatis, ut ibi dicit, ut nec ex mandato speciali potest conferre beneficia vacantia, in curia etiam post mensem, idq; ante factam collationem, quia facta tenet, vel nisi Episcopus esset absens, cum eo præsentem non possit per aliù conferre. idem ibi q. 76. qui nec potest conferre beneficia reservata Papæ, etiam si deputatus sit Vicarius à Papa ad conferendù beneficia reservata, vel affecta. idem ibi q. 77. sic nec substitutus à Vicario, qui habet generalem potestatem conferendi, potest conferre, nisi sit substitutus cum simili potestate, vel cum potestate cõferendi. idem ibi q. 78. & si Vicarius nulliter conferat, tenetur ad damna & expensas, & ad conferendum aliud beneficium, & Episcopus nõ tenetur stare tali collationi, nisi quis possederit per triginta annos bona fide, probabile enim est valere collationem asserti Vicarij. idem ibi q. 79. 80. Quarto, si Vicarius habet licentiam conferendi beneficia, potest conferre etiam

etiam dignitates. Gem. & Franch. in c. si. de offic. vic. in 6. idem ibi q. 81. & etiam beneficia curata, capellas, officia, & alia manera ecclesiastica, & etiam commendare, modo sit Vicarius generalis, non verò si specialis ad conferendum, qui non possit commendare. idem ibi q. 82. 83. & habens facultatem conferendi beneficia, poterit conferre etiam vacantia ante datam facultatem. idem ibi q. 84. & si habet speciale mandatum conferendi, potest conferre etiam Episcopo præsentem, nisi dictum sit, Episcopo absente; & potest etiam de illis disponere quæ Episcopus habet in personam suam ex illa generali facultate, & etiam in mense alternatiuo. idem ibi q. 85. 86. & 87. Quintò, vbi Vicarius confert ex mandato speciali, dicitur conferre vt delegatus, nõ vt ordinarius. idem ibi q. 88. & si Vicarius, vt canonicus prouidet de beneficio spectante ad collationem Episcopi, & Capituli, valet collatio. idem ibi q. 89. non potest tamen Episcopus dare facultatem conferendi beneficia ei qui non sit Vicarius in temporalibus, idem ibi q. 90. Sextò, si Vicarius habet mandatum speciale ab Episcopo conferendi beneficia, non poterit tamen conferre sibi ipsi, nec Episcopo suo, nisi sit Vicarius Episcopi apostolica autoritate creatus; vel nisi sit substitutus à Vicario habente autoritatem substituendi, is enim poterit conferre Vicario constituenti. idem ibi q. 91. & 92. Septimò, si Episcopus dedit potestatem Vicario conferendi beneficia, ante Vicarium potest conferre, cum sibi retineat potestatem quam alij dedit. c. constitutus. de concess. præb. & si eodem die conferunt, præfertur collatio Episcopi. c. si à sede. de præb. in 6. etiam si Episcopus contulerit beneficium extra diocesim, vt & si Vicarius, & Capitulum cuius est Vicarius sede vacante conferant eadem die, præfertur collatio Capituli, nisi prouisus à Vicario possessionem accepisset ante prouisum ab Episcopo, quia sic melior est conditio possidentis, vt & si in collatione Vicarij adesset dies, & hora, & in Episcopi collatione non adesset hora, quia sic præfertur prouisus à Vicario; si tamen primò prouisus à Vicario non acceptat, redit ad Episcopum, & si duæ institutiones fiant à Vicario & Episcopo, præfertur illa Episcopi quando Vicarius non habebat ius instituendi. Sbroz. d. lib. q. 93. & 94. qui Vicarius non potest etiam cognoscere de viribus collationis Episcopi. idem ibi q. 95. vbi & remissivè quærit an collatio facta à Vicario Episcopi excommunicati, suspensi, interdicti, vel

reuocati teneat. q. 96. 97. Octauò, si cõfert Vicarius indignis, nõ potest dignis conferre, etiam si sit delegatus ab inferiore Papa, & potestas deuoluitur ad Archiepiscopum, quando Episcopus est in culpa, aliàs non. Sbroz. lib. 3. q. 37. & 38. & si in mandato Vicarij habetur, quòd conferat idoneis, potest conferre etiam beneficiatis, modo beneficium incompatibile non obtineat, quia sic primum vacat. idem ibi q. 101. Nonò, si Vicarius habet mandatum speciale conferendi, potest conferre etiam extra diocesim. Rota decif. 2. de offic. vic. in vlt. qui & ibi potest recipere insinuationes, nominationes, & gradus, & id etiam potest committere Episcopus Vicario alterius diocesis, vbi consensus committentis, commissarij, & partium interueniat; qui Vicarius tamen non potest conferre beneficia vacantia in curia, nec extra diocesim, quando ei limitatur, vt conferat in ciuitate, & diocesi. Sbroz. d. lib. 2. q. 102. Decimò, Episcopus, vel Vicarius non potest aliquid recipere pro collationibus beneficiorum, literis testimonialibus, vel eorum sigillo, etiam sponte oblatum. c. 14. sess. 24. in Trid. Conc. Sbroz. ibi q. 103. nisi parum, vt ibi dicitur. Vndecimò, potest Vicarius accipere insinuationes beneficiorum Episcopo absente, vel impedito, & in eius absentia officialium, & ligat id Episcopum, dummodo probeatur eum haberi pro Vicario, & si Episcopus Vicarius Episcopi recepit insinuationes intelligitur eas recipere, vt Vicarius non vt Episcopus. idem d. lib. 2. q. 104. 107. & 108. Duodecimò, si plures sint Vicarij sat est mandatum apostolicum vni præstari, & id ligat Episcopum etiam absentem, nisi insinuatio fuisset facta Vicario in subsidium quando non posset haberi copia Episcopi, tunc enim Episcopum non ligat. Sbroz. d. lib. q. 105. & 106. Decimotertiò, si Vicarius constitutus erat ante familiaris Cardinalis constituentis, eius beneficia vacantia reducuntur sub regula de familiaribus Cardinalium, aliàs non. idem q. 109. Decimoquarto, Vicarius Episcopi sine mandato speciali non potest præsentare. Abb. in c. 1. de offic. vic. qui nec habens tale mandatum potest præsentare seipsum, vt d. Sbroz. d. lib. 2. q. 110. Decimoquinto: *Vicarius Episcopi sine mandato speciali potest instituire præsentatum à patrono.* glo. & Doct. in c. fi. de offi. vic. in 6. Boët. decif. 30. nu. 6. Roch. de Curt. de iure patr. q. 31. nu. 66. testans de communi. & etiam potest præsentatum tantu admittere. c. vnico. eod. in 6. & etiam potest admittere resignationem

tionem simplicem in manibus eius factā alicuius beneficii spectantis ad Episcopi institutionem, vel collationem, vt institutionis præambulam, & etiam ex officio, vel ad instantiam patris potest cogere ecclesiasticū patronum post præsentationem ad dandum congruam portionem Vicario pro eius sustentatione, & onerum ecclesiæ supportatione: & si est discordia inter patronos potest inhibere celebrationem, & reliquias tollere, & claudere hostia ecclesiæ, & ibi constituere œconomium, qui conseruet fructus donec de Rectore prouideatur, qui tamen Vicarius non potest instituere, vel præsentare seipsum, nec substitutus etiā potest substituētē instituere. Sbroz. d. lib. q. 111. modo, vt supra, qui etiā non potest remouere institutum per Episcopum, etiam si in mandato adsint aliqua specialia, adhuc enim non potest cognoscere de institutione Episcopi, nisi constet de expressa, & speciali cōmissione Episcopi. Sbroz. d. lib. q. 112. qui Vicarius potest etiā extra dioccesim instituere, & facere institutiones nominationis, cui tamen Vicario asserenti in institutione de iure patronatus non creditur in præiudiciū Episcopi. idem q. 113. & 114. Decimosexto, Vicarius etiam non potest vnire beneficia sine mandato speciali. idem q. 115. vt nec potest reuocare vniones, & diuidere ecclesias parochiales. idem ibi q. 116. Decimosseptimo, non potest sine speciali mādato nouam erigere parochiam, nec transferre ecclesias viciate collapsas in matrices, aut alias ecclesias viciniores, nec beneficium suppressere. idem ibi q. 117. Decimo octauo, non potest alienare res ecclesiæ sine speciali mandato, nisi habeat mandatum faciendi quod Episcopus potest, si tamen illa alienatio non sit mera donatio. Decimonono, potest Vicarius recipere iuramentum à vassallis Episcopi fidelitatis, modo non sit feudum Episcopale, vt nec potest facere nouas inuestituras, vel renouare, vel recipere homagium, nisi cum speciali mandato. idem ibi, q. 119.

XVI. Principaliter. *Vicarius Episcopi non potest visitare diocesim sine speciali mandato.* c. decernimus. cap. si tempus. vbi Archid. & alij. de offic. ord. in 6. nisi Episcopus fuerit impeditus, tunc enim potest illam visitationem perficere quam Episcopus potest. cap. 3. sess. 24. in Trid. Concil. non autem eam quotidianam quam Archidiaconus facere solet, cum Episcopus alteri, quam Archidiacono eam committere non possit, nisi hoc casu Episcopus per alios

privilegio apostolico visitare possit. Sbroz. d. lib. q. 120. & dum Vicarius visitat diocesim, necessaria ad victum ei subministrantur, sic tamen quòd Episcopus tenetur ei dare vestes, equos, familiam, & alia opportuna, visitandi verò expensas victualium, nisi scandalum surgat, vel consuetudo aliud obrineat, quæ est seruanda. idem ibi q. 122. & 123. vt & Episcopus tenetur ex delicto Vicarij commissio in visitatione. idem ibi q. 124.

XVII. *Non potest cognoscere, vt supra, causas feudales sine speciali mandato, nec Capitulum sede vacante.* Qui & in procedendo non debet attendere statuta, vel consuetudines laicorum super ordine procedendi, nisi ab Episcopo, vel synodo essent approbatæ, idque in prophanis tantum, non in spiritualibus. idem Sbroz. d. lib. 2. q. 125. qui & non potest cognoscere causas beneficiales criminaliter motas, sed tantum ciuiler, nisi esset creatus Vicarius à Papa. idem ibi q. 126.

XVIII. *Non potest dispensare in irregularitate sine mandato Episcopi, cum eo verò potest si delictum est occultum, secus si apertum.* Nau. c. 27. nu. 134. in fi. & in homicidio casuali super irregularitate, non verò si sit voluntarium. Nau. ibi. nu. 210. & cum eo qui ante ætatem legitimam occultè est ordinatus, & ministravit, & etiam in irregularitate occulta cõtracta ab eo, qui est alterius diocesis, & ibi degit. Zerola in praxi Episc. verbo, Vicarius, num. 16. & si agitur de causa Episcopi, datur Vicario adiunctus. addit. ad decis. Rotæ primam. de offic. vic. in nouis.

S V M M A R I V M.

1. Vicarius qua agere debeat.
2. Vicarius qua agere non debeat.

De officio Vicarij. Ver. 3.

1
Vicarius
qua agere
debeat.

R I M V M sic dictum: *Multa Vicarius ex officij debito peragere debet.* Primò enim debet residere in Episcopatu. Sbroz. li. 1. de vic. q. 69. potest tamen in quocunque loco diocesis sibi tribunal eligere, modo locus sit honestus, & partibus tutus, si illum eligit pro iuridico, & modo locus
non

non sit exemptus; idem q. 70. d. lib. 1. qui & in domo laico-
rum id agere potest, vt ibi dicit.

II. Statim ingressus officium publicare debet literas te-
stimoniales. idem d. lib. 1. q. 64. nu. 16.

III. Intra triginta dies debet exhibere acta gratis appel-
lanti. idem lib. 3. q. 9.

IIII. Debet per censuras compellere dominos tempo-
rales, qui permittunt in terris suis alienigenas conducere
domos ad fœnus exercendum. idem lib. 2. q. 150.

Cætera ad hanc rem facientia, videnda sunt tract. de Ma-
gistratibus in communi.

Secundum sit dictum. *Vicarius Episcopi, nonnulla non de-
bet agere.*

Primo enim non debet concedere licentiam regulari-
bus ministrandi viaticum extremam vñctionem laicis, nec
clericis alienæ parochiæ, nec matrimonia celebrandi. Sbroz.
lib. 2. q. 16. nu. 1.

Cætera ad hanc rem facientia, videnda sunt d. tract. de
Magistratibus in communi.

2
*Vicarius
qua agere
non debet.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Vicarius potest ad libitum remoueri.
- 2 Vicarij potestas, & officium, quibus casibus expiret.
- 3 Vicarius in quibus peccare possit.
- 4 Vicarius delinquens à quo puniri possit.
- 5 Vicarius an possit recusari, vt suspectus, & quomodo.

De reuocatione Vicarij, & vt in officio peccare
possit. Ver. 4.

A M E T S I Vicarius Episcopi, tanta, vt supra
est dictum, potiatur potestate, tamen ad libi-
Sbroz. de Vic. lib. 1. q. 45. nu. 9.
tum Episcopi reuocari potest, & remoueri.

1
*Vicarius
potest ad li-
bitum reuo-
cari.*

II. *Expirat eius potestas, morte propria, vel
Episcopi.* Qui tamen causas cœptas viuo Episcopo, illo
mortuo potest expedire. idem lib. 3. q. 44. & 45. imò, & si
ei fuit commissa causa proprio nomine, adhuc potest pro-
cedere, licet desinat esse Vicarius, modò cœperit de cau-
sa cognoscere, nisi contraxerit inhabilitatem per quam
fiat

2
*Vicarij pote-
stas, & offi-
cium, quibus
casibus ex-
pires.*

fiat incapax iurisdictionis Ecclesie. idem d. lib. 3. quæst. 46. qui tamen finito officio non potest procedere in causa sibi commissa, etiam si cœpisset hoc casu causas cognoscere, licet secus sit, vbi tantum Episcopus est mortuus. Sbroz. d. lib. quæst. 47.

III. *Expirat potestas Vicarij si eius Episcopus resignet Episcopatum.* Gestata tamen per eum ante notitiam resignationis valent; & idem si ecclesia vacet per depositionem Episcopi, translationem, relegationem, ingressum religionis, vel alio modo, sic enim expirat potestas Vicarij. gl. in c. si propter. de suppl. negl. præl. in 6. etiam si Episcopus ignoret translationem, modo à Papa sit admissa, & etiam expirat ante aduentum successoris cum non habeat iurisdictionem coherentem territorio, & idem in Vicario Capituli sede vacante, cuius potestas expirat per adeptionem possessionis noui prælati, & idem probabile est si ecclesia vacet per permutationem; potest tamen nouus Episcopus, si is idoneus sit, & deberet illum confirmare. Sbroz. d. lib. q. 42. si tamen Vicarius translatus sit de vno officio ad aliud, gesta per eum valent. Sbroz. ibi. q. 43. & etiam si Episcopus sit excommunicatus, Vicarius non potest exercere iurisdictionem. cap. Romana. vbi glo. de offic. vic. in 6.

III. Si alius Vicarius constituatur, non censetur per hoc reuocatus, nisi expresse, vel tacite, id apparet ex verbis secundæ institutionis, primum esse scilicet reuocatum, vel nisi primo fuerit facta mortificatio, vel intimatio constitutionis secundi, nec valet per eum gesta post notificationem secundi, maxime si primus ob culpam est amotus, quæ procedunt, modo primus habuerit notitiam constitutionis secundi, tunc enim non valent per eum gesta, modo id ei fuerit intimatum per Episcopum per literas, vel eius nuntium; nisi sciēte, & patiente Episcopo primus aliqua agat, sic enim valent, prædicta etiam intelliguntur modo secundus Vicarius sit constitutus generalis, & nō ad certas causas, sic enim primus non reuocatur, licet primus foraneus reuocetur per constitutionem secundi: si tamē secundus Vicarius constitutur citra reuocationem primi, vel si secunda constitutio sit nulla, primus non censetur reuocatus. Sbroz. d. lib. 3. q. 33. qui tamen non censetur reuocatus per Episcopi præsentiam, nisi constitutus sit eo absente, vt si datus sit donec alius conualuerit, eo sanitate adepto, est reuocatus, nisi
Episco

Episcopus solitus esset habere Vicarium in eius presentia tunc enim hoc casu eo presente si aliud non exprimatur, reuocatus non censetur. idem ibi quaest. 34. qui Vicarius dum ignorat reuocationem, & secundi creationem, debet habere salarium. idem ibi quaest. 35. & tenet collatio beneficiorum facta à Vicario reuocato, cui reuocatio non est intromissa, & idem in insinuatione nominationis ad collationem beneficij, vt & tenet collatio facta à reuocato, sciente & patiente Episcopo, quæ & valet si Episcopus est mortuus in longinquis sine scientia mortis eius. idem ibi. q. 36.

V. Vicarius Episcopi finito officio syndicari debet iuxta consuetudines prouinciae ab Episcopo approbatas. idem d. lib. 3. q. 52.

Peccare verò potest Vicarius pluribus modis, & primò, si ³ *dat pecuniam Episcopo, vt fiat Vicarius.* Quo casu officio *Vicarius in* priuari debet. c. 1. & 2. vbi Abb. ne prael. vices suas, etiam si *quibus pec-* id actum sit vt eum faceret Episcopus Vicarium in tempo- *care possit.* ralibus. Sbroz. ibi q. 54. lib. 3.

II. Si differt poenam delinquentibus per gratiam, vel dissimulationem. idem ibi. q. 55. qui tamen non tenetur pro delictis, vel debitis aliorum Vicariorum. idem ibi. q. 56.

III. Si vsurpat sibi iura Episcopalia, nec tunc debet amplius admitti ad Vicariatum. c. il ud. vbi gloss. de excess. prael. Sbroz. ibi quaest. 58. qui & vigore rescripti Apostolici conueniri non potest extra diocesim. Archid. in cap. statutum. §. cum verò. de rescript. in 6. Sbroz. d. lib. q. 53. nec etiam potest conueniri durante officio. Sbroz. d. lib. q. 58. num. 13.

Quòd si Vicarius delinquat, non potest ab Episcopo puniri ⁴ *Vicarius de-* si peccat circa iurisdictionem. Nec si vt priuatus, modo *linguà quo* Episcopus sit in culpa, si enim non sit in culpa concurrente *puniri possit.* in facto Vicarij potest eum punire delinquentem etiam circa iurisdictionem; absolute verò sub Vicariis punitur ab Episcopo, & Vicarius Capituli sede vacante à successore Episcopo. sess. 24. cap. 16. in Trid. Concil. Sbroz. d. libro 3. quaest. 57 & 58. & absolute vbi Vicarius delinquit in his quæ sunt iurisdictioni, punitur ab Archiepiscopo. Sbroz. libro 2. de Vic. quaest. 58. num. 5. & quaest. 138. eod. lib. 2. qui Vicarius in malefactis non repræsentat personam Episcopi, nec Episcopus tenetur stare eius malefactis, & est iudex

in causa sui Vicarij, nisi sit in eadem culpa. idem d. libro 2. q. 138.

Potest quoque Vicarius recusari ob suspicionem Episcopi:
 Non solum quando causa Episcopo, & Vicario simul committitur, sed etiam quando Vicarius procedit, vt Vicarius, nisi causa esset commissa Episcopo non vt Vicario, sed vt delegato: sic enim non potest recusari, cum tunc non habeat idem tribunal cum Episcopo, quod procedit etiam in Vicario Capituli sede vacante, qui in causa sibi delegata non facit idem consistorium cum Capitulis: si tamen Vicarius Episcopi sit creatus à Papa, vel alium superiore, non potest recusari, vt suspectus, si Episcopus recusetur, nisi sit eadem causa suspicionis in vtroque. Secundò, de stilo signaturæ, Vicarij non allegantur suspecti, sed dantur eis adiuncti. Sbroz. lib. 3. q. 14.

Econuerso verò Vicario suspecto existente, non potest recusari, vt suspectus Episcopus, nisi causa concernat Episcopum, vel sit oriundus de terra aduersarij, quia sic etiam Episcopus est suspectus. idem ibi q. 15. Causa verò suspicionis Vicarij est ventilanda coram Episcopo, & idem in recusatione delegati ab Episcopo, nisi causa concernat Episcopum, vel Vicarius sit oriundus ex terra aduersarij; & id procedit siue Episcopus sit præsens, vel absens, modo non sit in remotis, quia tunc Vicarius Episcopi cognoscit de causa recusationis delegati Episcopi, nisi alter Vicarius etiam sit in solidum, quia ad Episcopum pertinet huiusmodi cognitio, ex consuetudine tamen Episcopus committit causam recusationis alicui confidenti. idem d. lib. 3. quæst. 16. Sic etiam Vicarij iurisdictionio dicitur suspensa in causa per Episcopum aduocata. Sbroz. libro 2. quæst. 174. numero septimo.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonici vnde dicantur, & eorum eminentia.
- 2 Canonici vt distinguantur, & constituantur.
- 3 Ad Canonicatum obtinendum, qua requirantur.
- 4 Canoniorum prerogatiua qua, & potestas.
- 5 Canonici qua præstare non possint.
- 6 Canonici qua præstare, & agere debeant, & à quibus cauere.

7. *Capitulum Canonicorum quod sit, ut constituatur, & conuocetur.*
8. *Capituli prerogatiua, & potestas qua.*
9. *Capitulum qua facere non possit.*
10. *Capitulum, sede uocante, quibus prerogatiuis, & potestate fruatur.*
11. *Capitulum, sede vacante, qua agere non possit.*
12. *Dignitates in Ecclesia Cathedrali, qua dicantur, & ut constituantur.*
13. *Archidiaconi dignitas, & potestas, & officium quod.*
14. *Archipresbyteri dignitas, potestas, & officium quod.*
15. *Prepositi dignitas, potestas, & officium quod.*
16. *Primicerij, & aliarum dignitatum, dignitas, potestas, & officium quod.*

De Canonicis, & Capitulo, & primò de Canonicis secundùm se. Cap. XXIII.

NOTANDUM, quod Canonici dicuntur, qui canonem, vel redditum certum ex Ecclesia capiunt, & priuilegia certis maioribus clericis destinata habent, vel primi in Ecclesia sunt, sicut apud Pythagoricos dicebatur *ἡρώδης*, qui primus in iudicando partes habebat, teste Cælio Rodig. l. 5. c. 11. Vnde & Coanici dicuntur Clerici primi gradus, aliis beneficiariis honorabiliores dignitate carentibus. c. relatum. c. dilectus. de præb. not. Innoc. in c. sedes. de rescript. Boer. in tract. de ord. grad. ut. for. in pen. par. num. 24. cum seq. & faciunt vnum corpus cum Episcopo. cap. nouit. vbi Abb. de his quæ fiunt à præl. & dicuntur fratres Episcopi, sicut Cardinales fratres Papæ. cap. 2. de offic. leg. in 6. qui & licet dignitatem non habeant vel officium, æquiparantur tamen eam habentibus, vnde & Papa iis causas delegat non minus quàm in dignitate existentibus. c. statutum. cum ibi nor. de rescript. in 6. qui & cognoscere possunt de causa sibi commissa, & si renunciet canonicatui, vel ingrediantur religionem, de licentia superioris, si causa iam erat cæpta, aliàs non. Franch. in d. cap.

Secundò: Notandum, quod Canonici distinguuntur inter *seculares, & regulares*. Regulares, qui præbendas habent in monasteriis

1
Canonici vni
de dicantur,
& eorū emi-
uentia.

2
Canonici vni
distinguantur
& cõstitua-
turi

monasteriis, & ius suffragij in suo Capitulo. cap. fin. de regular. c. constitutis. de elect. de quibus tract. de Regularibus. Alij sunt seculares, qui habent præbendam in ecclesia collegiata, vel Cathedrali, qui & propriè tantum Canonici dicuntur. Dicuntur verò præbendæ ecclesiastica beneficia habentia ius spirituale annexum, diuisis tamen portionibus non antea c. ex parte Astensis. de concess. præb. Et hæc rursus, vel simplices sunt, vel Canoniales, simplices sunt quæ habent ius spirituale percipiendi certos prouentus in ecclesia collegiali, cui præbendatus inseruit. Abb. Feli. & alij in cap. cum Martinus. de constit. & hæc possidentur per clericos secundæ ordinis in ecclesia collegiali, qui per vices per singulas hebdomadas Missas solemnes, & diuina officia celebrare tenentur, qui hebdomadarij dicuntur, & vno gradu simplices præbendarios antecedunt. arg. c. dilecto. de præb. Sunt & alterius generis simplices præbendarij, dicti Assitij, vel Mansionarij. cap. pen. vbi glo. de cler. non resid. & prædicti qui alibi in duos gradus distinguuntur: vt scilicet alij sint Capellani, alij Mansionarij, habent præbendas proprias distinctas, & participant de redditibus mensæ communis aliquam portionem, quæ datur tantum presentibus in choro diuinis officiis, & non dicuntur Canonici, cum non habeant vocem in Capitulo Canoniorum, nec faciant vnum corpus cum Episcopo. Canonialis præbenda, dicitur quæ est annexa Canonicali, & omnia continet quæ simplici præbenda continentur, & vterius habet ius ferendi suffragium in Capitulo, si modo illas obtinentes subdiaconi sint, aliàs non. clem. 2. clem. ex ratione. de ar. & qual. Conc. Trident. 24. c. cum dignitates. & stallum honorificentius in choro, & alicubi pacis osculum, & almutiam pretiosorem, vel alibi ex priuilegio Apostolico, mantelletum cum rochetto. cap. pro dilecto. &c. pro illorum. de præb. Et hi Canonici rursus distinguuntur. Alij enim sunt actu Canonici, qui habent præbendam, & vocem in Capitulo: Alij, qui dicuntur Canonici in herba, vel honorarij, vel habent ius ad primam præbendam vacaturam. Qui quotidianas distributiones non percipiunt, nec actibus Capitularibus interfunt, Imola in clem. fin. de præb. etiam si sub futuro, de mandato Papæ supra numerum sint recepti. Rota decif. 11. num. 16. de concess. præben. in antiq. qui & propriè non dicuntur Canonici respectu presentis temporis, nisi quò ad denominationem &

Hebdomadarij qui sint.

Assitij vel mansionarij aut perpetuis.

& stallum sibi assignatum in choro, & ius ad rem, id est ad præbendam proximè vacaturam. Rota decif. 3. de præben. in antiq. c. fi. de concess. præb. in 6. cap. quædam. de præben. in 6. cap. relatum. cap. dilectus. de præben. c. cum super. extra. de concess. præben. cap. cum. Martinus. de constit. qui tamen non possunt stare diu sine præbenda, cum canonicatus trahat ad se præbendam, non è cõtra. Rota decif. 33. de rescript. in nou. & causa 24. dub. 46. Thomæ Fastoli. & canonicatus se habet ad præbendam, vt mater ad filiam, quam parit. Rota decif. 11. de concess. præb. in antiq. & etiam Episcopus ob tenuitatem reddituum cum consensu Capituli, potest suppressere aliquos canonicatus, sine auctoritate sedis Apost. c. 15. sess. 24. in Tri. Conc. & è conuerso novos constituere ex reddituum super. crescentia. gl. in cap. ex parte. de conc. præb. Boët. decif. 62. n. 7. Silua 4. p. 9. 7. n. 26. ver. 15. Zerola in praxi ep. verbo. Beneficium. num. 1. ver. 13. §. 5. modo vt infra.

Rursus reditus Cathedralis, duplices sunt: primò enim Canonici, & præbendati, habent præbendam, id est certam portionem annuam, quæ sibi debetur ratione tituli beneficij, & percipitur etiam ab absentibus à choro, modo vltra tempus statutum non absint. vt infra. Alij, qui datur tantum præsentibus diuinis officiis diurnis, & nocturnis, & excipiuntur ex mensa communi si adsint, non autem absentibus etiam causa studij, nisi qui absint ob ecclesiæ necessitatem, vel à choro ex infirmitate absentes sint, quibus duobus casibus, solitis in sanitate interesse diuinis, & non alijs, distributiones quotidianæ debentur. cap. vnico. vbi gl. & Doct. de cler. non resid. in 6. c. de cætero. extra. cod. e. licet. de præb. c. olim. de verb. sig. Et hæc si ita tenues distributiones, vel nullæ sint, ita vt diuinus cultus negligatur, extrahenda est tertia pars fructuum præbendarum canonicatum, & beneficiorum Cathedralis, & conuerti in distributiones quòdrianas, quæ tantum præsentibus diuinis officiis distribuuntur, salua consuetudine ecclesiarum, vbi non residentes nil, vel minus tertia parte percipiunt. c. 3. sess. 21. in Tri. Conc. & sess. 22. c. 3. Et si præbendæ cum distributionibus non sufficiunt decenti victui residetium, de consensu Capituli, vnix ei debet Episcopus beneficia simplicia, modo tamen regularia non sint, vel si id non licet, aliqua beneficia suppressere de patronorum cõsensu laicorù, si ipsorum sunt, quorù fructus in distributiones conuertantur, licet tamen vt tot superant seruientes,

ut dignitati ecclesie, & diuinis officiis peragendis respondeant; locis prædictis. & sess. 24. cap. 15. non debent tamen sumi beneficia extantia extra Cathedralē pro augmentis distributionibus, etiam simplicia, nisi vnita sint dignitati, vel canonicatui. ex decis. congreg. 333. His ita notatis.

Primum sit dictum. *Canonicatus, ut legitime obtineatur, & possideatur debent plura concurrere.*
 3
 ad Canonica
 tum obtinen-
 dum qua re-
 quirantur.

Primò enim; illum obtinens non debet esse prohibitus ob-
 tinere, ut nec alij beneficiati. De quo late agitur tract. de
 Elect. per tot.

Secundo, *Debet esse ætatis legitima, ut scilicet si est sine cura, in eâ ætate sit, ut ordinem requisitum intra annum recipere possit: iuxta clem. vt ij, de ætat. & qual. Conc. Trid. sess. 24. c. 12. ut scilicet si est ei annexum sacerdotium, eius ætatis sit, ut intra annum ordinem illum suscipere possit, & itidem si diaconatus, vel subdiaconatus respectiue ei est annexu, cum omnis canonicatus aliquem ex his ordinibus saceris annexum habere debeat. d. cap. 12. qui si intra annum non sunt ad eos promoti, vocem in Capitulo non habet ex tunc, donec ad eos promoti sint, & eis pars dimidia distributionum subtrahi debet. d. clem. vt ij, qui & si debent fieri sacerdotes, ante annum elapsu, si non sint subdiaconi, vocem non habent in Capitulo. d. clem. in princ. Post annum verò neque si sacerdotium non susceperint. d. clem. verbo, ex tunc. & idem de diaconatu; quæ intelliguntur in Ecclesiis Cathedralibus, quò ad necessitatem suscipiendi ordines sacros, si illi præbendæ, vel portioni annexus sit ordo sacer, qui tamen, ut supra, vocem in Capitulo ibi non habent, ut nec in regularibus, nisi in ordine sacro sint constituti. d. clem. in princ. & si ordo sacer iis est annexus, ut deberet, si tempore debito non sunt promoti, amittunt vocem in Capitulo, & distributiones, modo quo supra. d. clem. Si verò canonicatibus collegiatarum ordines sacri non sunt annexi, cum id necessario statuatur de existentibus tantum in Cathedralibus. d. cap. 12. tunc canonicatus collegiatarum probabiliter conferri possunt simplici clerico, & Episcopus etiam eo casu poterit dispensare cum illegitimo, ut id obtineat, cum sit beneficium simplex. cap. 1. de fil. presbyt. in 6. Zerola in praxi ep. verbo, Canonici. num. 1. & 2. cum & decisio. d. c. 12. Conc. Trid. non habeat locum in collegiatis, ex decis. 262. fact. congreg. Quòd si quis in Cathedrali obtinet dignitatem*

gnitatem sine cura, non debet esse minor viginti duobus annis, si cum cura attigisse debet vigesimum quintum annum. d. cap. 12. Archidiaconi verò, ubi fieri potest, in Cathedrali, debent esse magistri in Theologia, vel Doctores, aut licentiatii in iure canonico. d. c. 12. In ecclesiis tamen insignibus omnino Doctores esse debent, ut sacri congreg. respondit, scilicet si habent iurisdictionem contentiosam, quo casu debent esse promoti in publico gymnasio, aliàs gradus eis non suffragatur. ex Bulla 63. Pij V. & glo. in l. societates. verbo, suppleat. ff. pro soc. dicit, quòd Canonici debent assumi literati, vel nobiles viri, ut & Concilium hortatur, ut omnes dignitates, & dimidia saltem pars canonicatum in Cathedralibus, & collegiatis insignibus Doctoribus tantum in Theologia, vel iure canonico conferri debeant. d. c. 12.

III. *Debent illa beneficia legitime obtinere absque simonia nota, & à valente de illis providere, iuxta præscriptam consuetudinem ecclesiarum, quæ alicubi habet, ut vacantia in certis quatuor mensibus anni à Capitulo conferantur, in alijs, à Papa, vel Episcopo, sic tamen ut prima dignitas post Pontificalem sedi Apostolicæ reservata esse intelligatur.* ex regul. Cancell. Apostolicæ. & dimidia saltem pars canonicatum debent esse presbyteri, nisi consuetudo sit quòd plùs dimidia sint presbyteri, alij diaconi, & subdiaconi. d. cap. 12. & Episcopus cum Capitulo assignare debet cuilibet canonicatum suum ordinem. d. cap. qui tamen facere non potest, ut maior pars sint presbyteri. ex decis. 6. & 9. sac. congreg.

III. *Requiritur, ut prouisus de canonicatu, vel dignitate in Ecclesia Cathedrali coram Episcopo, vel eius Vicario, & in Capitulo quoque, intra duos menses, à dio adeptæ possessionis, publicam catholicæ fidei professionem facere debeat, aliter fructus non facit suos, nec illi possessio suffragatur.* d. c. 12. In reliquis observando quæ de reliquis beneficiis in tract. de materijs beneficalibus habetur.

V. *Requiritur, ut is sit clericus saltem, & intra annum ordinem requisitum suscipiat, ut supra est dictum, & donec in sacris non sit constitutus, vocem non habet in Capitulo.* d. clem. vt ij. per hoc tamen acta in illo Capitulo non irritantur, etiam si is suffragium tulerit, licet eius votum alijs adnumerari non debeat. Abb. in c. fin. col. 4. de procur. Fel. in cap. cum M. Ferrariens. col. 11. de constit. Io. And. in c. quod gratiosè. de reg. iur. in 6.

VI. Requiritur, vt pro ingressu ad Canonicatū, nil soluat Capitulo, nisi id habeat consuetudo; dummodo id in causam piam expendatur. ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 14. Canonici enim id statuere non possunt id onus imponendo, etiam in diuinum cultum, sine simoniæ labe. Socin. in c. Iacobus. de sim. & in c. significasti. de præb. & circa id adest Bulla 104. Pij V. id vetans, & vbi etiam adest consuetudo, vt conuertatur in pios vsus, dimidium fructuum præbendæ vnus anni, id excedere non debet. ex d. Bulla.

4
 Canonicorū
 prerogatiua,
 & potestas
 quæ.

VII. Recepto in Canonicum assignandus est stallus in choro, quo factō adipiscitur possessionem Canonicatus, non tamen præbendæ. Vnde non potest conueniri se spoliatum, licet postea præbendam non sit consecutus, licet mandato Episcopi, pulsatione campanæ, tactu ostij, vel altaris in possessionem sit missus, etiam si præceptum sit colonis, vt ei fructus reddant, nisi certus quidam locus ei esset assignatus, cuius possessione, præbendæ etiam possessio acquisita censetur. Rota decis. 267. in nouis.

Secundum sit dictum. Canonici multa possunt, & plurimis prerogatiuis potiuntur. Primò enim possunt ex causa, minuere vel augere numerum cōsuetum, & id potest etiam Episcopus cum Capitulo. Abb. in c. dilecto. nu. 10. 18. & 20. in cap. vacante. nu. 3. de præben. quod procedit etiam si non sufficiant ecclesiæ facultates. Rota decis. 2. num. 1. de elect. in antiq. quod fallit, nisi statutum numerum illum taxans iuratum sit, quo tamen casu valet admissio, licet periculum incurratur, nisi admissus fuerit in causa, vt admittatur non habita ratione iurandi, quia sic non creditur valida talis receptio in eius odium. Abb. locis cit. Capra concl. 1. num. 66. Fallit item si statutum id numerum taxans, sit à Papa confirmatum, cum clausula irritante, nisi sint auctæ facultates ecclesiæ, ita vt denuo noua præbēda possit creati, quia, non obstante tali clausula, possunt Canonici aliquem sibi in confratrem recipere. Io. And. in cap. cum dilecto. de præben. cum communi. Tertio, fallit si numerus longissimo tempore sit confirmatus, quia sic Canonici sine Papa numerum illum alterare non possunt, augendo, vel minuendo. Abb. in cap. dilecto. 2. de præb. & hoc est tutius, vt inquit Fusch. de visit. lib. 1. cap. 15. num. 10.

Quæ autho-
 ritate &
 quando au-
 geri vel mi-
 nui potest
 Canonicorū
 numerus.

Causa verò iusta augendi, vel minuendi numerum est, si reditus sint aucti, vel diminuti. Doct. in c. cum M. Ferrar. de

de constituit. imò si opes collegij auctæ sint, probabile est, ut Canonici cogi possint ab Episcopo addere statuto numero tot Canonicos, quod ex redditibus commodè valeant sustentari. Abb. in c. ex parte. num. 1. de concess. præb. Is verò dicitur diffinitus numerus, quæ in Ecclesia Cathedrali Episcopus cum cõsilio Canonicorũ, in inferioribus collegiatis, ipsarum Canonici cum Episcopi cõsensu desuper accedente, præmierint, ultra quem numerum si quis recipiatur, æquè iura Canonicorum consequitur, atque qui sunt de numero, siue Papæ autoritate, siue Capituli mera volûtate, receptus fuerit, & sic ei quoque causæ à sede Apostolica delegari poterunt. Fel. in d. c. cum M. de constit. num. 23. & etiam princeps erit emolumentorum aliis Canonicis competentium, & habebit ius suffragij ferendi in Capitulo. Fel. loco cit. Fed. de Sen. conf. 291. & poterit assequi dignitatem Canonico dari consuetam, ut ibi dicit Feli. etiam si dum reciperetur, numero iam expleto, nil dictum esset, sic enim ius suffragij cum aliis haberet. Abb. & Fel. in d. c. Verum est tamen, quod ubi à Papa impetratur Canonicatus, qui sit supra numerum, debet id in literis exprimi, aliàs impetratio non valet, ubi ecclesia est numeratâ. Doct. in d. cap. cum M. Ferrar. Fallunt tamen prædicta, si dum Capitulum hunc recepit apertè protestatus sit velle hunc esse extra numerum, & ordinem aliorum Canonicorum, vel si Papa mander hunc recipi simpliciter, non adiecto cum plenitudine iuris Canonicalis; vel sub expectatione, ut supra, vel si consuetudo Ecclesiæ ita se habeat, ut qui recipitur ultra numerum iura canonicalia non habeat, quæ in pluribus locis viget. Felin. in d. cap. ver. tertio limitat: tunc enim iura cæteris Canonicis in numero conscriptis competentia non participaret. Abb. Imol. Fel. in d. c. cum te. aliàs si prædicta non adsint, debet quamprimum ei provideri de præbenda, ut supra, & sequitur Fusch. de visit. lib. 1. cap. 15. num. 11. Vbi tamen Canonici sunt privilegiati super numero certo, si postea aliquem recipiunt supra numerum, non possunt uti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem supra numerum cõstituere. Abb. in c. pro illorum. de præb. qui tamen si sit consuetudo, quod non participet de iuribus Canonicalibus, illa non participabit, ut supra.

II. Canonici dicuntur legitimi administratores præbendæ, & habere simplicem eius usumfructum. Nec tenentur ad

prestationem procuracionum debitam Legatis sedis Apostolicae, vel similia onera quando eis assignatur prae-benda pro eorum sustentatione tantum. Abb. in cap. accedentes. num. 5. de praescript. in cap. ex literis. de probat.

III. *Possunt agere contra Episcopum, absque eo quod veniam petant.* Abb. in c. cum olim. num. 7. de causa possess.

IIII. *Canonicis relictum non intelligitur relictum ecclesiae, nec ei acquiritur.* Abb. in c. ex literis. num. 8. de probat. nisi probetur intuitu ecclesiae, non personae esse relictum, ut not. in c. cum esset. de testam. si enim aliqui sint propius nominibus expressi, non acquiritur ecclesiae, si vero relinquitur Canonicis talis ecclesiae, adhuc non acquiritur ecclesiae, sed ipsis, cum ibi sint habentes dignitatem. Capellani etiam, &c. quod si relictum sit clericis talis ecclesiae simpliciter ecclesiae acquiritur. gl. & Doct. in c. requisisti. de testam. cum alias non dicatur successor Canonici, qui eo mortuo in eius loci coopatur. c. cum esset. vbi Abb. Dec. & Berous. de constitut. sed creetur ex noua electione ad Canonicatum, qui erat extinctus. glo. Abb. & alij in c. consentire. de elect. vnde & acquisita per Canonicum intuitu ecclesiae, vel praebendae, non cedunt successori, sed Capitulo. Abb. in cap. relatum. 2. de testam.

V. *Possunt dare vocem per procuratorem.* Abb. in c. cum olim. num. 9. de re iudic. dummodo sit de Capitulo, si id habet statutum Capituli.

VI. Si habent dignitatem cum Canonicatu ex Papae dispensatione, cum alias id non liceat, si ambo sunt de Capitulo, & tenentur residere, iuxta c. de multa de praeben. c. executabilis. de praeb. in extr. communi. c. 4. sess. 7. c. 17. sess. 24. in Trid. Conc. debent habere duas voces in Capitulo, & distributiones duorum. ex Abb. in c. cum olim. num. 6. de re iud. verius tamen est, ut tantum distributiones vnius percipiant. Ant. in cap. olim. de re iudi. Staph. de expect. fol. 13. num. 5. Rebuff. de dispensatione et. ver. in Cathedrali.

VII. Soli Canonici habent vocem in Capitulo, non autem habentes in Cathedrali dignitate sine Canonicatu iure communi, nisi aliud habeat consuetudo. Abb. in d. c. num. 7. & 8. quia Canonici soli faciunt Capitulum cum Episcopo, non alij beneficiati in Cathedrali etiam perpetui, etiam habentes dignitatem. idem Abb. in cap. 1. num. 13. de elect. in cap. scriptum. nu. 4. eo. dummodo sint constituti in ordine sacro.

sacro. clem. 2. de ar. & qualit. c. 4. sess. 22. in Trid. Conc.

VIII. Canonici possunt statuere super qualitate, & quantitate distributionum. Abb. in cap. 1. de cler. agrot. licet alias regulariter non possint statuere sine Episcopo. idem in cap. cum omnes. num. 4. de constit. in hoc tamen contrarium tenet Franch. in c. constitutionem. §. ceterum. de verb. sign. in 6. quod verum esse potest circa res Capituli, si sit rationale, non autem circa statum ecclesie sine Episcopo, vt infra.

IX. Canonici seruientes Episcopo suo, licet absentes, percipiunt fructus beneficiorum non obstante constitutione in contrarium. Abb. in c. ad audientiam. num. 1. §. de cler. non resid. quod intelligitur de duobus, & idem de inferioribus clericis, dummodo concurrat dispensatio Episcopi, & utilitas ecclesie. Rota Rom. dec. 222. nu. 1. & 2. p. 2. in nouiss. non tamen distributiones quotidianas. d. c. vnico. de cler. non resid. in 6. & Abb. loco cit. dicit idem esse in aliis beneficiis inferioribus, si Episcopus illis vitur pro seruitio communi, vel Ecclesie Cathedralis, ex causa vrgenti, non autem si pro seruitio personae solius Episcopi, nisi causa sit vrgens, cum filij teneantur subuenire parentibus in necessitatibus, quod extenditur ad quatuor menses, vt sacra congregatio, respondit pro seruitio ipsius personae, & eo magis si pro seruitio ecclesie, & diocesis, qui tamen seruientes Episcopo sunt duo tantum. c. ad audientiam. de cler. non resid. & Episcopus potest ad id cogere duos tantum. Silua. de benef. 2. p. q. 11. Rebuff. tit. de disp. non resp. nu. 37.

X. Possunt simul cum Episcopo Canonici constituere dignitatem consuetam in ecclesia, vt Archidiaconatum, vel Archipresbyteratum, modo sibi dos assignetur. Abb. & alij in c. cum accessissent. de constit. Corn. conf. 193. nu. 19. 2. vol. nonam tamen dignitatem solus Papa ibi creare potest. Abb. ibid. qui & veterem dignitatem suppressam simul cum Episcopo suscitare possunt. Fel. ibi. dummodo dos ei assignetur, vt ibi not.

XI. Priuilegiantur, vt Episcopus non possit statuere modum celebrandi diuina, nisi cum duobus de Capitulo, vbi Synodus provincialis non prouidit. c. cum dignitates. in fin. sess. 24. qui & eget presentia duorum de Capitulo in reformando hospitalia. cap. 8. sess. 25. vt nec potest procedere contra eos de Capitulo, nisi cum presentia duorum ex ipsis.

c. 6. ead. sess. nec Indulgentias publicare, nisi adhibitis duobus de Capitulo. c. multa. sess. 21. in Trident. Concil. qui & duos de Capitulo adhibere debet, & duos de clero in providendo seminario clericorum. sess. 23. c. 18. Fusch. de visit. li. 2. c. 15. nu. 8. cum seq.

XII. Canonici quando incedunt professionaliter cum suo Episcopo, præferuntur Abbatibus, & alijs Prælati inferioribus Episcopo, & stare debent in loco honorabiliori, quia non debent recedere à suo capite. Gemin. in c. quamuis. §. quanquam. de præb. in 6. not. Abb. & Fel. in cap. cum non liceat. de præscript. non tamen id conceditur singulis Canonicis, sed Capitulo congregato etiam absente Episcopo, quod omnes prælatos dempto Episcopo præcedit, ut iidem dicunt.

XIII. Possunt Canonici optare præbendas, ubi sit talis mos, vel statutum, & etiam permutare. Rota Rom. decis. 411. num. 1. p. 1. in nouiss. sic tamen ut titulus Canonialis non censeatur mutatus, nec ius præcedentiæ. Cucch. de Canon. nu. 24. in fi. & ut dicit gloss. in c. cum in tua. de consuet. tunc optatio fieri debet intra viginti dies à die notitiæ. d. gloss. potest tamen Capitulum per duos dies eum terminum antiquiori prorogare. Tiraq. de vtr. retr. §. 1. gl. 10. num. 58. alias optabit alter, vel deuoluitur ad Episcopum. c. 2. de concess. præb. Effectus verò optionis est, ut tribuat ius ad rem, unde Episcopus non potest conferre id beneficium, ad quod quis habet optionem, nec valet etiam impetratio facta coram Papa non expresso iure optionis, & si minor Canonicus optat, tenet optio, si maior intra tempus non optat. Non potest tamen quis optare præbendam minorem propria, nec beneficia vacantia in curia, nec reseruata generaliter, vel specialiter, nisi derogetur, nec intrusus potest optare, nec deuoluta ad sedem Apostolicam optari possunt, nec prima dignitas in Cathedrali post Pontificalem; nec vacantia in curia, aut reseruata motu proprio; & sic optans debet mutare locum in choro. c. quamuis. de rescript. in 6. Zerola in praxi ep. verbo, Canonica. nu. 7. & 8. & si qui non optat, ubi est talis mos, non ex hoc amittitur facultas optandi. Capyc. decis. 134. num. 4. Zerola loco cit. nu. 12. & si post possessionem, Canonicatus adeptam, aliquem is repetit eius bona occupare, potest eum expellere. Rota Rom. decis. 19. nu. 13. p. 2. in nouiss.

Secundum dictum. Canonici multa præstare non possunt.

I. Enim,

I. Enim, non possunt ire ad seruiendum hac intentione principali, vt lucentur distributiones, sic enim esset mortale, & simonia mentalis, quæ tamen non obligat ad restitutionem, & poenitentia abolerur. c. si. de simon. Abb. in cap. significatum. de præben.

5
*Canonici
 qua præstare
 non possunt.*

II. Non possunt alterare statum ecclesiæ sine Episcopo, Episcopus tamen cum maiori parte Capituli potest. Abb. in c. quoniam. nu. 8. de vita & hon. cler. nec locare bona ecclesiarum ultra triennium. ex c. ambitiosæ de rebus eccl. in extr. communi. nec possunt tollere statuta honorabilia ecclesiis. Abb. in c. ex parte nu. 1. de constit.

III. Non sunt legitimi testes in causa Canonici sui, si recusentur, vt possunt. Abb. in c. cum venissent. de iudic. nu. 10.

III L. Non possunt agere pro canonico sine mandato. Doct. in c. cum Mart. de constit. & regulariter non agunt etiam pro ecclesia sine mandato. Abb. in c. ex parte Astensis. nu. 8. remissiuè. de concess. præb. vt mandatum requiritur speciale ad recipiendam possessionem iuris canonici, vel præbendæ. Rot. decis. 290. in nouis.

V. Canonicorum præbendæ, non possunt capi pro executione rei iudicatæ, nisi in subsidium. Boët. decis. 226. nu. 3. sic enim capi possunt earum fructus, sic tamen vt aliquid pro eorum victu honesto relinquatur. Boët. ibi.

VI. Non possunt Canonici permutare præbendas si habent diuersum officium, vt cantoris, &c. sine autoritate superioris, si verò sunt eiusdem qualitatis, si agitur de eorum titulis, requiritur dicta autoritas, secus si de temporalitate earum agatur. Imol. in c. exhibita. de rerum permut.

Tertium dictū. Canonici multa præstare, & agere debent.

I. Vivere debent iuxta modum sibi ab Episcopo præscriptum, ex Conc. Arelaten. III. de vita clericorum. & Arelat. III. c. 5. qui quoque sicut in cæteris, sic etiam in vestitu modum discretionis tenere debent, cauendo ab immoderato cultu vestium, sed virtutum indumenta induendo, vt eorum exteriora ornamenta, nec nitida nimis, nec abiecta plurimum sint, ex Conc. Aquisgranen. c. 124. & probat. Hier. epistol. ad Eustoch. dicens: *Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura de vestibus est, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat, crines calami stri vestigio rotantur, digiti de annulis radiant; & ne plantas via humidior spargat, vix imprimunt summa vestigia, tales cum videris sponfos magis*

6
*Canonici
 qua præstare
 & agere de-
 beant, & à
 quibus ca-
 uere.*

Lege ep. 12. existimato, quàm clericos. Quod & Gregorius hom. 6. in Euang. infectatur, cum vestitus morum indicium sit, & vestitus insignis, ac mollis superbix vexillum sit, & nidus luxurix: vt inquit Suet. in vita Aug. c. 73. ideò cum vestitum adhibere debent, in quo modestia, & humilitas cernatur, sic tamen, vt exquisitæ sordes in eo non sint, vt nec delitix. ex Conc. Trid. sess. 12. c. 1. non etiam induendo cucullas monachorum, vt ab iis distinguantur. c. 25. ibid. qui & diurnas horas deuotè recitare debent, & completorio expleto cubitum ire, omnibus in vno dormitorio quiescentibus, singulis in singuli lectis, in cuius dormitorij medio, lucerna noctu ardere debet, nil ibi indecens agendo. ex eod. Conc. Aquisgran. c. 136. qui proinde simul habitare, & in còmuni viuere consueuerant, & lectionibus, & diuinis officiis insistere. ex Conc. Med. c. 53. manendo in claustris congruis horis, vt ibi habetur; & qui in episcopis versantur in vno dormitorio dormire, & vno refectorio comedere debent, vt facilius ad horas canonicas celebrandas concurrere possint, & de eorum vita, & conuersatione admoneri, & proinde victum, & vestitum, iuxta Episcopi facultatem accipiendo. ex Sin. Turon. c. 23. Lectiones etiam audiendo tam in Ecclesia, & Monasterio, quàm in mensa. ex Conc. Moguntiac. cap. 9. clausis portis expleto completorio claustrum a viro probatæ vitæ, à quibus nullus, nisi ex licentia egrediatur, fœminis illuc nequaquam intrantibus, & si quis extra inuentus fuerit indecens perpetrare, vel in biuiis, aut plateis otio, vel vanis vacare, primo, secretè corripitur, tum acrius iudicetur à Prælati, & Magistris. ex Sin. Aquisgranen. c. 143. & 144. & vbi Capitulum tales corrigere solet ad iussionem Episcopi, infra certum tēpus id agat, aliter Episcopus eos corrigat. ex Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. 7.

Quæ tamen, quò ad vitam communem, recessere vbi que ferè ab aula, & reliqua etiam non ita exactè seruantur, qui tamen in ædibus canonicalibus, si adsunt, habitare debent. ex Conc. I. Mediol. tit. de cler. vestitu, &c. §. de clericalibus ædibus, qui & tenentur ad reparationem ipsarum iudicio Episcopi pro ratione fructuum præbendæ, vt ibi habetur.

I I. Debent horis debitis diuinis adesse, videlicet Matutinis Precibus, Primæ, Tertix, Missæ solemni, Sextæ, Nonæ, Vesperis, & Completorio, recitando eas integrè, distinctè,

*Canonicorū
idem refe-
ctorium &
idem dormi-
torium esse
debet.*

distinctè, deuotè, non fractè, cursim, vel truncatè, & omnes psallant, & cantent, senes cum iunioribus, nec ibi priuatim officium recitent, aut legant, nec huiusmodi agant à recitatione precum; & debita attentione aliena. ex Conc. Colon. p. 3. c. 4. 5. & 6. aliter, qui ab Epistola toti Missæ, & à primo psalmo singulis horis non interfuerit, nisi necessitate auocante, ac petita, & obtenta licentia, illius horæ, vel officij stipendio in totum careat. ibid. cap. 10. & cap. 1. c. dolentes. de celebr. Miss. cap. vnico. de cler. non resid. in 6. Et distributiones debentur habenti dignitatè in Cathedrali, ratio ne cuius habet curam in ciuitate, vel extra, dum ibi residet, & curam exercet, nisi aliud habeat consuetudo, vel sit extra diocesim: & similiter debentur sacerdoti audienti confessiones, vel ministranti alia sacramenta intra ecclesiam, vel extra. c. 8. in fin. sess. 24. in Trid. Conc. & studenti cum licentia, exceptis incertis quotidianis. ex decif. 239. sacre congreg. & hoc ubi præbendæ non sunt distinctæ, alias non debentur, sed debet esse contentus fructibus suæ præbendæ. Quartò, debentur infirmis. d. c. vnico etiam si infirmi sint ex propria culpa, modò ægrotet quis intra locum. Couar. lib. 3. var. resol. c. 13. & lib. 2. c. 16. nisi infirmitas ita leuis sit, vt sine damno nõ impediatur ab officio, vel si dum esset sanus parum frequentaret ecclesiam. Quintò, debentur clerico gerenti negotia ecclesiæ. cap. ex parte. 2. de cler. non resid. Sextò, debentur clerico iniuste carcerato, suspensò, excommunicato, vel proscripto. Cald. conf. 17. de præben. secus si culpa sua, nec si abesset tempore pestis, nec si quis peregrinetur de licentia Episcopi. Boër. decif. 17. num. 6. nisi omnes absint ob pestem.

Non debentur verò absenti sine causa, etiam si Papa inseruiat, Episcopo, vel alij. Sylua. de benef. 4. p. q. 6. per totum.

Et ubi quis abest, eius portio si extrahitur ex tertia parte præbendæ, debet applicari fabricæ ecclesiæ, vel alij pio loco, alia verò accrescunt præsentibus. ex decif. congreg. 191. & ubi aliquis contribuit pro augmento distributionum, iuxta c. 3. sess. 21. Trid. Conc. lucratur & maiorem portionem absentium. ex decif. congreg. 337. & si abest plus amittit. d. c. 3. Trid. Conc. & distributiones gaudent priuilegio, vt non contribuant seminatio. ex decif. congreg. 338. Zerola in praxi ep. verbo, Distributiones. ex Cóc. verò primo Mediol. tit. de diu. offic. qui non interfuerit Missæ ante primas colle-

Canonici sine iusta causa absentes à diuino cultu, solito stipendio careant.

Qui absentes excusentur.

Absentium canonicorum stipendia cui rei applicanda sint.

Etas, Matutino ante primum Psalmum cœptum, aliis horis ante secundum Psalmum cœptum, illius horæ non sunt participes, & distributiones diuidi debent; pro rata singularum horarum glo. in clem. 2. de atar. & qualit. & Missæ. Nau. c. 23, nu. 122. Conc. Later. c. 9. sess. 9. c. statuimus. & debent horæ recitari hora competenti, ita vt *Matutina verè sint Matutina*,

Mand dici debent matutina preces alioqui frustra sic vocantur.

nisi ex causa aliter sit fiendum, vt quia Canonici absint à Cathedrali, & huiusmodi, sic tamen, vt diluculo, vel paulò post incipiantur: vt not. in d. c. 1. in clem. 1. de celebr. Miss. nec dicantur vesperi, nisi ex causa processionis, vel alia simili, quod licet quandoque, vt inquit Nau. de orat. c. 3. §. 17. qui & dicit, *extantes, nec psallentes*, cū aliis etiam si canonici sint, tuta conscientia in choro non posse distributiones percipere. In quo ego sentiri sic dici posse, quod omnes sub peccato, impedimento legiimo cessante, teneantur horas simul cū aliis recitare, & ad id cogi posse per pœnas, & multas à prælatis. ed Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 12. vers. omnes verò, cū ad id iure teneantur, cū ob officium detur beneficium. c. si. de rescript. in 6. & ipsi ad id iure teneantur. clem. 1. de celebr. Miss. c. 1. cap. dolentes. extra. eod. & ex aliis pluribus, quæ congerit Nau. loco cit. & post eum, Ioannes Langhecruch. lib. de vita Eccles. lib. 4. c. 9. 10. & 11. In foro tamen conscientia, si statutum, vel consuetudo à prælatis scita, & tolerata, vel fundatio habeat satis esse quòd Canonici adsint diuinis, horæ verò, & diuina per Capellanos recitentur, sentiri canonicos nō recitantes horas, modo eas domi recitarint, & ad id à prælatis non cogantur, vel ius synodale, vel prouinciale eos ad id particulariter non adigat, vt est in pluribus locis, maximè in prouincia Mediolanensi. ex Conc. Prouincial. non peccare, nec teneri distributiones restituere, vt colligi videtur ex Bulla Pij V. 132. licet ibi non definiat eos tutos esse, tametsi innuat eos tolerari posse, & probat idem apertè Aragon 2. 2. q. 83. art. 13. in si. cum & iura statuunt non recitantes, sed tantum absentes à choro distributionibus carere c. 1. de cler. non resid. in 6. licet opinio Nau. & Lanchrecue. tutior sit, & ob id, legitimo impedimento cessante, eas simul cum aliis recitādo, vt & ego semper seruauī; qui ideò cauere debent ne in choro risibus, vocibus inmodestis, colloquiis, literarum lectioni, & huiusmodi operam dent. cap. in loco 2. q. 4. Nau. c. 2. de orat. qui etiam cauere debent, ne in recitando officio omittant par-

Canonici nō psallentes in choro peccāt si accipiant solitam distributionē.

tem notabilem versuum, sincopando, deglutendo, anticopando, &c. Nau. c. 10. nu. 9. d. tract. c. 13. nu. 24. c. 16. nu. 2. 3. & 28. & ex Bulla Pij V. incip. Quamprimum. idem Nau. c. 16. nu. 2. 5. & 26. clem. 1. de celebr. Miss. sed piè, deuotè, tractim, & animo ibi intento est recitandù. d. clem. 1. c. dolentes. extra. cod. Cypr. de orat. Dom. Basil. cõstit. monast. c. 12. Cassia. col. 9. c. 3. quæ itè distributiones dari debet tantù presentibus diuinis officiis, nisi ecclesiæ necessitas, aut infirmitas excuset, nõ obstãte quacunque collusione, vel remissione. c. 1. vbi Doct. de cler. nõ resid. in 6. c. cõ dignitates. fess. 24. in Tri. Cõc. *Qui etiã Canonici tenentur recitare officii B. Virginis in choro, vbi ante consuetũ erat, ex Bulla Pij V. in princ. Breviarij reformati, & similiter in Aduentu, Quadragesima, diebus teinorũ, celebrari debet dua Missa solènes, altera feria, altera diei festiui, & si tũc celebratur Missa solénis pro defunctis, tertio loco celebrari debet, & Missæ ac Vesperæ solènes die Natali Domini, Circuncisionis, Epiphania, Resurrectionis, Ascensionis, Pētecostes, Corporis Domini, Assumptionis B. Virginis, Beatorũ Petri, & Pauli, & omnium sanctorum, pat est, vt ab Episcopo solemniter celebrentur, cui Põtificalia exercenti, Canonici, & in dignitate constituti, inseruire, & ministrare debent. fess. 24. c. cum dignitates. & similiter dum confert sacros ordines. fess. 23. c. 8. vel exercet Põtificalia extra Cathedralẽ in ciuitate, sic enim cogere potest eos qui solent ei assistere in Cathedrali, dum ea exercet, non verò dum est in dicecesi, sed tantum clerus. ex decis. 9. congreg. & eo impedito ab Archipresbytero, diebus verò Dominicis, Aduentu, & Quadragesimæ, festis Natalitiis, Resurrectionis, Pentecostes, Beate Virginis, Apostolorum, pat est, vt à Canonicis canantur, aliis diebus à Mansionariis, vel aliter iuxta ritum à Concilio Prouinciali statutum, ad quem spectat ordinare quæ pertinent ad diuina officia. d. cap. cum dignitates. in fin. & interim Episcopus cum duobus canonicis, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur, in iis poterit prouidere, prout expedire videbitur. d. c. in fi. & quilibet tenetur per seipsum, non per substitutum diuina obire officia. d. c. Qui etiam dato signo, induentes superpellicem mundum in choro, vel potius sacrario, illum deuotè ingredi debent, ad diuina officia peragenda, vbi ante sanctissimum sacramentum genuflectentes, grauiter ad suam sedem tendere debent, & ibi genuflexi, Dominica oratione,*

*Quib. diebus
dua Missa
aut una cum
Vesperis so-
lemniter à
Canonicis
dici debent.
&c.*

oratione, & Aue Maria deuotè recitata, candelis accensis dato campanæ signo, & præfecto chori iubente, deuotè confurgere, & ad diuinas laudes celebrandas, piè, & alacriter ingredi, nec vllus ante discedat, quàm officium expletum sit, & Antiphona Beatæ Virginis, in fine recitata, nisi infirmitas, aut necessitas personæ, vel ecclesiæ id exposcat, quo tamen casu, qui capellas habent cum onere celebrandi, non debent ea hora, qua horæ in choro recitantur, celebrare, ne simul duobus oneribus satisfaciant, nisi hora celebrandi labatur, vel necessitas ecclesiæ id exposcat, tamen si stricto iure satisfaciant, si dum horæ recitantur, celebrent, *tum quia is fungitur tantum vna persona, & satisfacit oneri sui beneficii, tum quia præstantius seruitium esse non potest ecclesiæ exhibitum, quam celebratio sanctissimi sacrificij, si tamen quis esset Canonicus, & capellam haberet in Cathedrali, si celebraret vt capellanus, dum horæ recitantur, non perciperet distributiones, vt canonicus, cum sic fungatur officio duarum personarum, quod non licet. ita Abb. in c. cum olim. num. 6. de re iud. nec alia etiam de causa quisque è choro discedat, nisi officio expleto, nisi ex necessitate, vt supra, eaque re significata primum locum in choro obtinenti, & punctatori, qui punctator per singulos menses mutari debet, & punctare omnibus horis absentes sine licentia, vel infirmitate, aut causa vtilitatis ecclesiæ excepta, vel qui non adsunt horis, hora competenti, vt supra, vel discedunt ante officium expletum sine causa, vt proximè dictum est, vt habetur in Conc. I. Mediol. sub tit. Quæ ad diuina officia.*

*Concionibus
adesse debent
Canonici.*

Iidem etiam & alij clerici concionibus interesse debent, & Episcopum deducere ad ecclesiam euntem, ac reducere. ex d. Conc. I. & II. Decret. 27. tit. quæ ad Missam, qui & cum canitur Hymnus, Gloria, Symbolum, Sanctus, & Agnus ad Episcopum ordine venire debent, & cum circumstare, & discedendo eidem reuerentiam facere. Con. I. Mediol. loco cit. & I II. l. ut. quæ ad Missam, & diuina officia, &c. quibus locis, & omnibus iis Concil. Mediol. exactè tractantur quæ pertinent ad diuina officia, piè, deuotè, & laudabiliter celebranda.

III. Debent anniversaria celebrare pro Papa defuncto. c. vbi periculum. de elect. in 6. & pro Episcopo, ac Episcopis prouinciæ, & Canonicis, ac alijs residentibus defunctis. Cóc. II. Mediol. tit. quæ ad Missam. decret. 14. impèlis mela commu

communis si defunctus ex residentibus sit, Mensæ vero Episcopalis, si Episcopus sit, si Papa utriusque, ut æquum videtur.

III. *Singulis hebdomadis Capitulum habere debent*: in quo de iuribus Capituli agant, ante cuius initium recitetur à primo chori Oratio de Spiritu sancto, & post ab eodem Oratio pro gratiarum actione, & omnia ibi occultis suffragiis definiantur, nil ibi statuendo, quod non sit rationale, ut nec vllum eorum statutum esse debet quod rationale non sit, qui & archidiaconum habeant in quo iura Capituli conferentur, & si qui scripturas ad illud pertinentes habent apud se, illi eas omnino reddere teneantur. cap. 15. sess. 24. in Trid. Conc. *Aliud quoque Capitulum in hebdomada habeant*: ad quod omnes Canonici, & reliquus clerus Cathedralis conveniant, in quibus spiritualia tantum tractentur, an decreta constitutionum, diocesanarum circa divina officia executioni tradantur, an cæremoniæ debitæ obseruentur, legendo aliquam partem constitutionum, de vita, & honestate clericorum agentem, vel alium librum in quo ea quæ ad pietatem, vel disciplinam ecclesiasticam pertinent, continentur. Ex Conc. II. Mediol. tit. quæ ad Missam, &c. decret. 13. & Capitulum debet convocari ab antiquiore Capituli, id est, qui prior tempore canonicus est, qui aliis præfertur. Abb. in c. 2. de his quæ fiunt à maior.

V. *tenentur residere*. Nec aliquis ultra tres menses quolibet anno abesse potest, salvis constitutionibus ecclesiarum, quæ longius servitij tempus requirunt, aliter primo anno præventur dimidia parte fructuum, quos ratione præbendæ, & residentia fecere suos, tum omnibus fructibus, ac demum iuxta canonum decreta contra eos procedatur. d. c. cum dignitates, & sic quod distributiones, nisi præsentibus divinis officiis non dentur. d. c. ut supra, & ea ratio est in eunda, ut toto anno maior pars residentium in choro sit præfens, & debent proinde, ut supra, ordines requisitos intra annum suscipere, aliàs non faciunt fructus suos. c. 12. §. neminem. sess. 24. in Trid. Conc. nisi sint Canonici collegiatæ, & canonici tui sacer ordo non sit annexus, ut supra, & tunc sat est in eoratas quatuordecim annorum. sess. 23. cap. 6. in Trid. Conc. decil. congrega. 471. qui tamen, ut supra, non habent vocem in Capitulo. ex d. clem. 2. de xt. & qual.

V I. si habent ecclesiam parochialem simul cum canonicatu,

*Antiquior
canonicus
quis dicatur.*

catu, ex apostolica dispensatione, sine qua id non licet, cum sint simul incompatibilia. c. de multa. de præb. residere debent in parochiali, ex Bulla 6. Pij V. 8. Idus Iulij 1568. inc. Cupientes. & lucrantur fructus canonicatus, exceptis distributionibus, si diuinis ibi non intersint. d. cap. vnico. de cler. non resid. in 6. & dicta Bulla; si verò cura esset annexa ipsi canonicatu, dum curæ exercitium agunt pro præsentibus in choro habentur, nisi consuetudo sit, vel statutum, quòd non seruietes in dignitatibus aliquid amittant, quod ascendat ad tertiam partem fructuum. c. 3. sess. 22. in Trid. Conc.

Quindennia seu annuatim anni. 15. debet Pa. pe Ecclesia Parochialis capitulo vni. et.

VII. si habent parochialem vnitam eorum mensæ, potest Episcopus ei prouidere, si ipsi videbitur, de idoneo Vicario perpetuo etiam cum assignatione tertiæ partis fructuum. sess. 7. cap. 7. in Trid. Conc. & sess. 14. c. 9. sess. vlt. cap. 6. qui & tenentur soluere pro ea sedi Apostolicæ quindennia, id est annuatim quolibet quintodecimo anno, quæ tamen non debent solui si ibi sit constitutus Vicarius perpetuus pro quantitate fructuum eidem assignatorum, ex Bulla 50. Pij V. inc. Ad exequendum.

Simoniaci mentales sunt qui ob solam distributionem diuinis. 26. ad sunt.

VIII. cauere debent ne ad diuina officia propter distributiones, aliàs non ituri accedant, aliàs, si intentio sit talis principalis, simoniam mentalem committunt, & sic esset mortale, sine tamen onere restituendi. c. fin. de simo. Silu. simonia. §. 9. post D. Th. quodlib. 6. & 8. Adr. quodlib. 9. & est communis opinio, licet Sor. lib. 9. de iustit. q. 8. art. 1. ad sextum arg. inclinet, quod is teneatur ad restitutionem, in alio tamè casu loquens quando dat pretium deprauata intentione pro beneficio consequendo sine pacto, quod non est hic: si tamen quis palam diceret se ire ad diuina principaliter, vt distributiones percipiat iure posset iis priuari, cum non sit simonia mentalis, sed exterius expressa. D. Th. quodlib. 6. Adr. quolib. 9. Abb. in c. mandato. in fi. de sim. Io. Lanchrecuch. de vita Eccl. c. 8. vnde ad diuina officia accedant, vt Deo laudes, & debitum seruitium in eorum munere persoluant, pro publicis necessitatibus, & benefactoribus Deum exorent, & iis quibus aliqua lege, vel pacto tenentur, & inde vitæ presentis sustentationem percipiant.

IX. expleto officio, in quo se habere debent, modo quo dixi tract. de Orat. & tract. de Horis canonicis, honestis occupationibus attendere debent, scilicet orationi mentali operam dando, operibus pijs incubendo, seminarij curam gerendo,

gerendo, Episcopum adiuuando in iis de quibus tract. de Episc. c. 3. ad si. egi, ecclesie bonis bene vtendo, studiis sacris vacando, antequam cubitum eant orando, & in diuinorum cogitatione somnum capiendo, ne daemones illusionibus variis eos aggrediatur: & cum expergiscuntur, statim de Deo cogitando, de eius maiestate, bonitate, beneficiis ab ipso acceptis, & huiusmodi, vt ita primitias diei ipsi exhibentes, diei reliquum in eius seruitio facilius infumere possint: prauas societates vitando, superfluitates conuiuiorum, & vestium, vt ita ecclesie senatus virtutibus praeditus, & micans verè sint, & appareant, alia quoque obseruando: de quibus supra late est dictum, & respectiue tract. de Praelatis, & clericis habetur.

De Capitulo Canonicorum.

Quartum dictum. Canonici constituunt Capitulum soli, non alij clerici ecclesie. Dec. & Ripa in cap. eam te. de praescript. quod venit appellatione canonicorum. Ripa in cap. cum M. de constitut. num. 11. cuius tamen Capituli nomine non venit eius praelatus. Ripa in d. c. eam te. licet dicatur eius caput, glo. in c. irrefragabili. de offic. ordin. & dicitur Capitulum etiam si caput vacet. idem Ripa in d. c. num. 14. quod & venit appellatione ecclesie. Dec. & Ripa in d. cap. eam te. quasi paruum caput, vt dicit Cucchi. de offic. & pot. cap. in princ. & dicitur Capitulum, vbi maior est pars Canonicorum, licet aliqui contradicant. Abb. in c. ex parte Astensis. num. 3. de constitut. scilicet maior pars non respectu minoris, sed respectu totius Capituli. Boer. decif. 3. Bellam. decif. 275. quod intelligitur in iis quae sunt ex necessitate, si enim fiant ex mera voluntate, fat est quod vnus omnibus resistat. Abb. post gl. in cap. cum omnes. de constitut. Fallit favore liberationis. Item fallit, vbi Canonici vellent aliquid disponere ad vsum pium, non solum de rebus Capituli, sed etiam de fructibus praebendarum singulorum, dummodo relictus sint superflui. Itē fallit in causa utilitatis communis, & pietatis, his enim casibus valet, quod fit à maiore parte capituli minori etiam obstante. Abb. in d. c. cum omnes. num. 6. Et regulariter valet actum à maiori parte capituli, nisi minor pars ostendat causam legitimam contra maiorem. Abb. in c. l. de his quae sunt à maiori parte c. in c. cum nobis.

7
*Capitulum
 Canonicorum
 quid sit, vt
 constituatur,
 & connoce-
 tur.*

nobis. in cap. cum inter canonicos. de elect. in cap. prudentiam. de offic. deleg. & ubi minor pars contradicit, debet adiri superior prælatus, vel eligi arbitri, coram quibus est probanda causa contradictionis. cap. secundò requiris. de appellat. Innoc. & Abb. in d. cap. 1. de his quæ fiunt à maio. & tacens habetur pro consentiente, nisi appellet, vel petat recursum ad superiorem, etiam si contradixerit. Abb. in d. c. 1. in c. bonæ. de appell.

Ad hoc verò, vt valeant gesta per Capitulum, debent esse præsentés saltem duæ partes vocandorum, & ex iis maior pars consentiat. Abb. in d. c. 1. nisi quis de vocandis fuerit cõtemptus, quia potest prosequendo contemptum facere actum retractari. Abb. in d. cap. 1. Item requiritur, quòd absentes vocentur ad Capitulum, vel citentur, sub his tamen distinctionibus, quod aut sunt in ciuitate, & sunt vocandi, aut extra eam, & tunc aut ex culpa propria sunt expulsi, vel relegati, & non sunt expulsi, vel relegati, & non sunt vocandi, aut ob timorem, vt ob timorem tyranni, vel aliam iustam causam, & sunt vocandi etiam si res sit leuis, ad hoc vt possit illis præiudicare, qui sic possunt mittere procuratores; Aut sunt absentes ex mera voluntate, & regulariter non sunt vocandi, fallit in electione prælati, & cum volunt prouidere ecclesie de canonicis, & cum volunt cessare à diuinis, & in quolibet actu graui: vt dicit Abb. in d. c. cum omnes. num. 7. Vltèrius requiritur, quòd consensus maioris partis capituli præstetur in communi, & capitulum more solito debeat congregari, & ibi actus explicari, si enim omnes essent in platea, & aliqueum actum facerent, non diceretur actum à collegio, sed à singulis: vt dicit Abb. loco cit. Quandoque etiam in casibus particularibus requiritur non solum maior pars Capituli, sed etiam sanior, & sanior pars consistit in zelo, qui zelus consistit in idoneitate electi, & eligentium, in autoritate quæ consideratur respectu dignitatis, & ordinis, & in tempore institutionis, & in spiritali intentione. cap. dudum. t. c. ecclesia. de elect. cum ibi not.

Et debet Capitulum conuocari ab antiquiori ipsius, quòd ad tempus receptionis ipsius, vt alibi dixi.

Quintum dictum. Capitulum multis pollet prerogatiuis, & potestate.

8
Capituli prærogatiua, & potestas quæ.

I. enim potest sine prælato facere statutum, dum modo non mutetur status ecclesie, sed concernat tantum factum ipsius

ipſius capituli, aliàs non valet ſine conſenſu prælati glo. in cap. 2. de verb. ſign. in 6. nec in arduis poteſt facere ſtatutum ſine conſenſu Epifcopi. Innoc. & Abb. in cap. 1. de his quæ ſunt à maiori parte cap. nec etiam poteſt ſtatuerè circa ſtatutum eccleſiæ generalem ſine Epifcopo, nec ſi ſtatutum tangat Epifcopum, vel eius iuriſdictionem. Innoc. in cap. cum conſuetudinis de conſuet. poteſt tamen ſtatuerè ſuper his quæ tangunt ſingularia eius negotia. Abb. in d. c. cum omnes. 2. col. de conſtit. & etiam in prædictis poteſt ſtatuerè, ſi priuilegio, vel alio in re ſpeciali id poſſit. Imol. in c. de his. de his quæ ſunt à maiori parte cap. Capra. reg. 9. num. 3. & 5. & reg. 93. num. 16.

II. Si facit expenſas pro electione prælati, cuius electio ad ipſum iure communi ſpectat, licet hodie Papa in regulis Cancellariæ id ſibi referuet, poteſt illas ab eo repetere. c. vt præterita. vbi Doct. de elect.

III. Poteſt prælato inuito obuiare præiudicio eccleſiæ, & contradicere, ac appellare glo. & Abb. in cap. dilecti, de maior. & obed. & agere contra prælatum, & alium quemcunque ſine curatore, cum habeat liberam adminiſtrationem. cap. ex parte. c. olim. de accuſ. Abb. in cap. edoceri. 4. col. de reſcript.

III. Poteſt monere prælatum, & ſocium abſentem, vt veniat ad reſidentiam, iuxta formam. c. qualiter. cum ſeq. de cler. non reſid. non poteſt tamen procedere ad eligendum ſine eius autoritate, quia oportet, vt monitus prius per ſuum iudicem priuetur, antequam alius eligatur. Hoſt. & Io. And. in d. c. qualiter.

V. Capitulum non tenetur contribuere fabricæ eccleſiæ, vbi non habent canonici vltra commoditatem ipſorum, niſi parcè viuendo. Abb. in cap. ſin. de his quæ ſunt à maiori parte cap.

VI. Capitulum debet conuocari per Decanum capituli, ſi id habet conſuetudo, aliàs per canonicum primo inſtitutum, qui & erit primus in danda voce ſubſcribendo, & ſedendo. Abb. in c. auditis. 1. col. de elect.

VII. Capituli maior pars vbi deliquit, faciendo actum minus legitime, poteſtas remanet penes non delinquentes, & idem ſi aliqui de Capitulo ſint excommunicati, vel ſuſpenſi. Abb. in c. gratum. de poſtulat. prælat.

VIII. Capitulum ſupplet negligentiam Epifcopi in col-
S latione

latione beneficiorum, quod intelligitur quando communis erat ei cum Episcopo ea conferendi potestas. c. licet magister. de suppl. negl. aliàs secus, nec etiam ubi ea potestas ad Episcopum pertinet non iure ordinario, sed deuoluto, sicut enim in iis conferendis eius consilium non requiritur. Fel. in cap. irrefragabili. de offic. ordin. & idem si scienter consultis indigno. Abb. in cap. cum in cunctis. de elect. in cap. dudum. r. num. 11. eod.

I X. Capituli maior pars si eligit scienter indignum, minor dignum, venit confirmanda electio minoris partis. Abb. ibid. num. 10.

X. Capitulum potitur priuilegio, ut Episcopus non possit ardua sine eius consensu expedire, nec sufficit consilium, vt in institutionibus, & destitutionibus. cap. nouit. de his quæ fiunt à prælat. collationibus, & electionibus. cap. quando. eod. tit. ubi Abb. idem in cap. nouit. post medium. eod. tit. & non solum ubi agitur de aliquo statuendo, sed etiam de aliquo negotio graui gerendo. Innoc. & Abb. in d. c. nouit. in c. 2. de instit. Dec. in c. cum omnes. col. pen. de constit. Vnde irrita est Episcopi donatio, venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ sine consensu, & subscriptione capituli. c. 1. & c. tuo nuper. de his quæ fiunt à prælat. potest tamen id confirmari ex rati habitatione capituli. c. 3. de his quæ fiunt à prælat. nec potest veterem dignitatē suppressam in ecclesia sine Capituli consensu suscitare. Innoc. Fel. Host. in cap. cum accessissent. de constit. nec statum suæ ecclesiæ sine eiusdem consensu immutare. Abb. & alij in d. c. cum accessissent. & c. cum omnes. de constit. nec alia ardua explicare, aut beneficia conferre sine capituli consensu, vt & idem consilium adhibere debet in electione magistris in Theologia. sess. 5. c. 1. in Trid. Conc. & aliis casibus, de quibus de stat. Episc. c. 3. in fin. habetur. nisi aliter se habeat præscripta cōsuetudo. Imol. in clem. quia contingit. col. 3. de relig. dom. Firm. de Episc. lib. 4. p. 4. num. 52. cum seq. vel nisi adit rationabilis causa cur id facere non debeat arbitrio boni viri, vt dicit Abb. in d. c. nouit. circa medium. nec in notoriis est opus consensu capituli, vt si requirit clericū absentem vt resideat. Oldr. conf. 230. cum id sit quædam iuris executio, vt dicit Abb. in c. ex parte. de cler. non resid. & in d. c. nouit. In leuibus verò non requiritur consensus capituli: sed sât est consilium requiri, quod etiam non tenetur sequi. Innoc. in cap. si. de maior. & obed. Innoc. & Abb. in d. cap. nouit.

*Magister in
Theologia
eligi debet
ab Episcopo
& capitulo
simul.*

Ex Conc. Trid. quoque sess. 25. c. 6. statuitur in casu illius capituli, quod initio cuiuslibet anni Capitulum duos ex gremio capituli eligere habet, de quorum consilio, & consensu Episcopus, vel eius Vicarius tam in formando processum, quam in aliis omnibus vsque ad finem causae inclusivè, coram notario tamen Episcopi, & in eius domo, aut consueto tribunali procedere teneatur: sic tamen ut vnum sit vtriusque vorum, & alter Episcopo possit accedere, & si ambo discordes ab Episcopo in aliquo actu, vel interlocutoria fuerint, vel diffinitiva sententia, tunc intra sex dies cum Episcopo tertium eligant, in cuius electione si discordes extant, ad viciniorum Episcopum eius electio devoluatur, & iuxta eam partem, in qua tertius conveniet, articulus in quo erat discordia terminetur, aliàs processus, & inde sequuta nulla sint: congregatio tamen Conc. decis. 487. censuit id decretum habere locum tantum in Capitulo exempto à iurisdictione Episcopi.

In quo etiam loco habetur, quòd ubi canonicis aliquid deliberandum proponi oporteat, in quo nec de re Episcopi, nec de proprio, aut suorum commodo agatur, Episcopus ipse capitulum convocare debet, vota exquirere, & iuxta ea diffinire, absente verò Episcopo, id ab his de capitulo, ad quos de iure, vel consuetudine spectat, perficiatur, nec ad id Vicarius Episcopi admittatur, & ceteris in rebus capituli iurisdictionis, & potestatis, si qua eis competit, & bonorum administrationis salva, & integra omnino relinquatur: quæ tamen non habeant locum in his ecclesiis, in quibus Episcopi, aut eorum Vicarij ex constitutionibus, vel privilegijs, aut consuetudinibus, vel concordijs, aut alio iure maiorem habent auctoritatem, & potestatem, quam eo decreto statuitur, cui sancta synodus derogare non intendit.

Sic etiam non potest Episcopus sine consilio fratrum suorum, videlicet Capituli, Abbates, & Abbatissas, & alias ecclesiasticas personas instituere, vel destituere, & electiones confirmare, nec clericos ad beneficia, quorum habent patronatum, instituere. cap. novit. de his quæ sunt à prælat. nec ecclesias baptismales cœnobijs, aut ecclesijs conventualibus, ad quas ius patronatus pertinet, vacantes perpetuò largiri, ita ut monachi fructus illarum habeant, & eos in proptios vsus, & ecclesias illas retineant. cap. tua nuper. eod. tit. de his quæ sunt à prælat. nec criminales causas sine consensu,

vel saltem consilio capituli cognoscere, vel crimina corrigere. glo. in cap. irrefragabili. vbi Felin. num. 3. de offic. ord. nisi priuilegio, vel consuetudine Episcopus habeat vt ea sine Capitulo, vt supra, exercere possit. glo. in cap. cum apostolica, de his quæ fiunt à præl. vt requiritur eiusdem consilium, & consensus in postulando per Episcopum charitatum subsidium. Remig. quæst. 32. qui Episcopus sine capitulo caducitatem remittere non potest. Bursat. conf. 26. nu. 23. hb. 1. cum communi.

XI. Capituli bona singularia possunt annecti præbendis si fructus præbendarum sunt minus sufficientes. Abb. in cap. cum omnes. 1. col. de constit.

XII. Potest Episcopo dementi vnum, vel plures dare coadiutores de redditibus Episcopatus alendos moderatè. cap. vnico. §. cum verò. & §. fin. de cler. & rot. in 6. quo Episcopo mortuo officium coadiutorum cessabit, & tota potestas in capitulum transibit. glo. in c. fin. de suppl. negl. prælat. in 6. Pauinus 2. p. tract. de Episc. q. 6. num. 5. seruatis tamen seruandis, de quibus ibi. Cucch. de pot. cap. num. 57. Nec singuli de capitulo pro obligatione capituli conueniri possunt. Anch. in cap. mandatum. de præben. in 6.

Et Capitulum Cathedralis inuitari debet ad concilium Prouinciale à Metropolitanano. cap. si. de his quæ fiunt à præl. Cucch. de Conc. in fin.

XIII. Potest acquirere quasi possessionem conferendi beneficia ex scientia, & patientia Episcopi, quæ multis modis probatur. Rota Rom. decis. 166. 1. p. in nouiss.

XIIII. Si iurat seruare statutum, & in eo contenta, & contrauenit, valet quod statuit, sed peritium incurrit, secus si iurat tantum seruare statutum, sic enim non incurritur peritium. Capra. reg. 9. num. 94. & 95.

XV. Capitulum succedit in fructibus Canonici defuncti, non autem is qui illi succedit. Innoc. in cap. quod sicut. & ibi alij Doct. cum glo. de elect.

Cætera ad hoc facientia, videnda sunt supra, vbi de Canonico est actum, secundo dicto.

Sextum dictum. Multa sunt quæ Capitulum facere, vel præstare non potest.

⁹
Capitulum
qua facere
non possit.

I. Enim non potest exercere ea quæ sunt ordinis Episcopalis, nec eius auctoritatem sibi attribuere, vt inquit Cucch. de pot. cap. num. 14. & 15.

II. Non

II. Non potest etiam cum Episcopo, sine autoritate fundatoris, vel hæredis diminuere præbendam ecclesie.

III. Non potest sine Episcopo facere regulariter statutum in ecclesia, nec mutare antiqua statuta, vel consuetudines, vel si vult statuere circa iura Episcopi, vel statum ecclesie, vel in negotiis arduis, secus in pertinentibus tantum ad Capitulum, vt quomodo sit congregandum, de modo distribuendi distributiones, vel de rebus leuibus. Abb. in c. cum consuetudinis. de consuet. nec si id concernat aliorum præiudicium, vt ibi dicit Anch. in c. 1. de constit. de quo, & supra est dictum, ad quod me refero.

III. Non potest iure communi excommunicare; vel interdicere. c. quæ fuit. de his quæ sunt à maiori parte c. ex speciali tamen consuetudine, quæ præsumitur ex priuilegio inducta, cum aliàs irrationabilis esset, potest Capitulum acquirere eam iurisdictionem. Abb. in cap. ex parte Decani. de præscript.

V. Prælati non potest dare in emphyteusum, vel feudum, rem solitam dari personæ singulari, Capitulo, cū nunquam moriatur, nec spes subfit, vt res ad ecclesiam redeat; Card. conf. 37.

VI. Non potest dare de iure spectante ad cameram, vel successorem. Rota Rom. decis. 809. 1. p. in nouiss. nec etiam conferre beneficium in quo Episcopus habet dimidiam, eo contradicente, secus si habet vnā vocem tantum, vt Canonieus, tunc enim etiam nõ vocatur si sit absens. Rota Rom. decis. 783. 3. p. lib. 3. in nouiss.

VII. Vno tantum contradicente non potest statum Ecclesie alterare, vt quòd clerici in communi viuant. c. quod omnes. de reg. iur. in 6. Capra. reg. 23. in si. nec potest statuere in præiudicium absentium, nisi ex causa, & quòd vocati sint, & duæ partes ex vocatis concurrant. Capra. reg. 9. in. 7. cum seq. nisi aliud habeat consuetudo, sic enim ratum est quòd fit à præsentibus, non vocatis absentibus. Pap. lib. 1. Arest. tit. 3. Arest. 9.

Septimum dictum. Capitulum sede Episcopali vacante; multis, & amplioribus potitur prærogatiuis, & potestate.

I. Enim, sede vacante dicitur successor Episcopi, & successit in iurisdictione tam temporalium, quàm spiritualium Episcopo competente. Abb. in cap. cum olim. de maior. & obed. in c. verum. de foro comp. Feder. de Sen. conf. 30.

10
Capitulum,
sede vacante,
quibus præ-
rogatiuis, &
potestate
fructur.

Rom. conf. 506. num. 13. vbi testatur de communi. Innoc. in cap. eam te. de rescript. vbi dicit, tunc Capitulum idem esse cum Episcopo. Ioan. And. in c. fin. de suppl. negl. præl. col. pen. in nouell.

II. Inde sequitur, quod cum habeat exercere ea que sunt iurisdictionis Episcopalis, quod possit iudices dare, & omnia que iurisdictionis sunt exercere. Ioan. And. in c. fin. de suppl. negl. & etiam potest decretum in alienationibus rerum minorum interponere, & in emancipationibus liberorum, & curatores pupillis ad lites dare, & beneficia post primam sententiam in curia latam sequestrare, & suas sententias executioni mandare. Pau. de pot. cap. 1. p. q. 2. quam iurisdictionem, etiam in laicos Cathedralis Ecclesie temporali iurisdictioni subiectos Capitulum exercere creditur. Pau. d. q. 2.

III. Potest œconomum Ecclesie vacanti præficere. c. cum vos. de offic. ord. & etiam commendare ad breue tempus, vt sex mensium alicui beneficium. Innoc. & Abb. in c. illa. ne sede vacan. in c. bonæ. de appell. & etiã ad maius tempus prorogare commendationem, si is ad quem spectat, ei beneficio non prouiderit, & etiam donec ecclesie sit prouisum, cum id suadet ecclesie necessitas. Pau. d. tr. 2. p. q. 3. & etiam potest instituire præsentatos à patronis laicis, vel clericis, licet aliàs institutio illorum beneficiorum ad solum Episcopum sine consensu Capituli spectaret. c. 1. de instit. c. cum in illis. §. cum autem. vbi gl. de præb. in 6. & etiam præstare potest assensum permutationibus beneficiorum, & ex dicta causa resignationesmittere, dummodo ea beneficia non soleat Episcopus sine Capituli consilio, vel consensu conferre, secus verò si Episcopus solus illa conferre consueuisset. gl. & ibi Imol. in cle. 1. col. 4. de rerum permut. & ibi Card. q. 11. & etiã recipere potest resignationem beneficiorum simpliciter, nõ ex causa etiam permutationis factam. Abb. & Felin. in c. cum olim. de maior. & obed. vt & Episcopus potestmittere resignationem beneficiorum Papæ referuatorum, licet illa conferre non possit. Feder. tit. de rerum permut. q. 36. vbi etiam Lapsus. Et etiam potest ex causa aliquem beneficio priuare. Pau. 2. p. prin. q. 6. nõh tamen ordine aliquem exauthorare. Abb. & Fel. in d. c. cum olim. Pau. d. q. 6. nec Abbates destituere, vel priuare. Gem. in c. 1. de pœnit. in 6. Pau. ibid. nu. 3. Et similiter postulationem admit-

tere potest, dum modo nil postulato obijciatur, cum id nō sit mera gratia, sed iuris necessitas. Pauin. 2. p. q. 4. d. tract. potest etiam conformare electiones legitimē factas, & intulidas infirmare. glo. in d. c. cum olim. Pauin. d. q. 4. Et si Capitulum aliās habet ius eligendi, poterit electione ipsa vnico actu illam personam electam confirmare. idem d. q. ver. quāto in superis & etiam Capitulum Metropolitanā ecclesiā probabiliter poterit suffraganeos confirmare, & Capitulum Patriarchalis Archiepiscopos. Io. And. in c. si Episcopus. de suppl. negl. in 6. Pauin d. q. nu. 2. si tamen ius confirmādi aliquas personas, vt Abbates monachorum, vel eorum generales ministros, ex priuilegio Episcopi competeret, id ius in Capitulum non transfret. Ioan. And. in c. si postquam. de elect. in 6. Pauin. loco cit. nu. 5. nisi & id priuilegium Capitulo esset commune; & similiter si Episcopus solus nō confirmaret, sed cum aliis collegis, solum Capitulum confirmare non poterit sine illis. Innoc. in c. ad abolendam, de hæret. Pauin. loco cit. num. 2. ver. præmissa tamen. Idem etiam potest egerē suos subditos ad ostendendum titulos suorum beneficiorum. c. ordinarij. de offic. ord. in 6. Pauin. d. p. q. 6. num. 5. & quo priuilegio plures dignitates, vel beneficia possideant. Pauin. d. tract. p. 2. q. 10. & potest etiam instituere præsentatos à patronis, & destituere beneficiatos ex causa. Sylua. de benef. 2. p. q. 11.

III. Potest vice defuncti Episcopi decretum interponere alienationibus rerum ecclesiasticarum. seruatis seruandis. gl. in cle. vnica, de rerum permut. Berous in c. i. col. 6. de rebus eccl. non alien.

V. Potest visitare ecclesias, & personas subditas si vacatio sit diuturna, nec subsit vicina spes promotionis Episcopi, videlicet post annum corrigendo corrigenda, iuxta dicta, de statu Episc. cap. 6. & inde procurationes accipere, quando cessatio à visitatione animabus periculum sit allatura, & idem de Capitulo Metropolitano respectu Prouinciæ, prædictis causis concurrentibus. Abb. & Felin. in cap. cum olim. de maiorit. & obed. Cucchus de pot. cap. num. 47.

VI. Potest aduocare Episcopum, qui Indulgentias subditis elargiatur, id enim Capitulum per se non potest cum sit dignitatis Episcopalis. Cucchus. d. tract. nu. 61. vsq; ad 65. vbi & dicit, posse aliquibus communicare merita bonorum,

quæ fiunt in suo Episcopatu. Ioan. And. in c. cum eo. de potest. & remiss.

VII. Ex causa legitima potest dispensare in casibus in quibus Episcopus iure communi potest, not. in c. transmissam. de elect. vt cum obrinente parochialem, vt causa studiorum abesse possit, & interim non teneatur ad sacerdotium promoueri. c. cum ex eo. de elect. in 6. & pariter in omnibus casibus quibus supra de stat. Episc. c. 3. dictum est Episcopum posse dispensare; vt inquit Ioan. And. in d. c. cum ex eo. in c. 1. de maior. & obed. Fede. q. 30. incip. An capitulum. Pauin. p. 1. q. 5.

VIII. Potest condere statuta quæ durant etiam penes Episcopum successorem, & ex causa potest etiam antecessorum Episcoporum constitutiones reuocare, cum id ad iurisdictionem spectet, Pauin. p. 1. q. 6. sic tamen, vt per eas constitutiones non inferat præiudicium futuro Episcopo, licet apostolica auctoritate munitæ sint. Fel. in c. cum omnes. nu. 10. de constit. Pauin. loco cit. nisi id exprimitur.

IX. Potest promouere ad Doctoratum quem Episcopus iure communi promouere valet, vt in gymnasijs publicis, secus si iure speciali id ei competat. gl. fi. in clem. fi. de magistris. Pauin. loco cit.

X. Potest excommunicare, & absolueri ab excommunicatione, quem Episcopus potest. Abb. & Fel. in c. his quæ. de maiorit. & obed. Nau. c. 27. nu. 39.

XI. Potest concedere dimissorias clericis ad alios Episcopatus transire volentibus, nisi sint beneficiati, vel nisi ecclesia ex hoc magnum detrimentum patiatur, vt dicit Cucch. de pot. c. nu. 75. vsque ad 80.

XII. Potest se ingerere in iurisdictione Episcopo à Papa delegata, vbi periculum est in mora, & res grauis existit, alias non. Ioan. Monach. in c. 1. de maior. & obed. in 6. Innoc. & Host. in c. ad abolendam, de hæret. Pauin. p. 1. q. 10. Fel. in c. eam te. nu. 7. de rescript.

XIII. Potest esse executor vltimarum piarum voluntatum, vbi viuente Episcopo, id ei cum illo erat commune, nisi iure speciali id ius Episcopo competat, cogendo executores testamentorum, vt infra annum pijs defunctorum voluntates executioni mandent, & eligendo pauperes in quos relicta distribuuntur, vbi nulli curatores, vel executores sunt dati, vel negligat ea exequi, & potest etiã executionis tempus proroga

prorogare, & cogere religiosos piarum voluntatum ex-
cutores, vt de iis rationem reddant. Io. Imola in clem. 1. de
testam. Pauin. p. 2. q. 7. Cald. conf. 20. & q. 10. Cucchus d.
tract. nu. 81. 82. 83.

XIIII. Potest etiam de causis matrimonialibus cogno-
scere, & diffinire. Card. in c. veniens, de eo qui duxit in vxor.
Pauin. d. q. 10. num. 6.

XV. Potest etiam exercere, quod competit Episcopo
ex consuetudine, vt iudicare inter laicos ecclesiarum cultor-
es. Abb. in c. cum olim. de maior. & obed. Pauin. p. 1. q. 9.
num. 6.

XVI. Potest ecclesie hæreditatem delatam adire, quam
tamen Episcopus si ei damnosam viderit, poterit repudiare
per in integrum restitutionem, & pari ratione transigere, &
continuare compromissum ab antecessore factum. Pauin. p.
2. q. 3. nu. 17. & 18.

XVII. Potest se vacante pecunias pro necessitate Ca-
pituli accipere, & bona Capituli obligare, & etiam Prælati,
vbi sic vrgeret necessitas, vt nullam moram pateretur. gl. in
c. cupientes. §. ad hoc. de elect. in 6. Rodan. de rebus eccl. non
alien. in rubr. de alien. quæ sit sede vac.

XVIII. Potest facere commendas ecclesiarum, do-
necc ecclesie fuerit prouisum per habentem potestatem.
Io. And. in cap. 1. ne sede vac. in 6. & deputare in iis œcono-
mum. Capra. tract. permut. reg. 88. numero 77. & etiam po-
test recipere resignationes beneficiorum ex causa permuta-
tionis, quas postea Episcopus perficiet. Capra. loco cit. cum
communi.

XIX. Potest absoluere à casibus referuatis Episcopo, vel
dare confessorem, qui id agat. Doct. in c. his quæ. de maior.
& obed.

XX. Succedit sede vacante etiam in iis quæ Episcopo
competunt iure speciali, quando illa competunt Episcopo
simul cū Capitulo, vt in collatione beneficiorum ad vtrum-
que spectante. Abb. in cap. verum. de foro compet.

Et generaliter succedit Capitulum in iurisdictione Epi-
scopo in temporalibus competente. Abb. & Felin. in cap.
ex transmissa. de præscript. Rota, decis. 212. in nou. Pau-
uin. q. 1. p. 1.

Prædicta verò, & similia agere Capitulum potest sede
Episcopali vacante, quod intelligitur si Episcopus sit mor-
uus

tuus naturaliter, similiter si sit translatus ad aliam ecclesiam, donec successor detur, vel si resignauerit simpliciter: si enim ex causa permutationis, vel ad fauorem, succedit alius compermutans, vel resignatus, vel si depositus sit, vel priuatus, si tamen Capitulum ei restiterit deliquenti, aliàs non. Ripa in c. si quando. num. 1. de prescript. vel si captus ab hostibus fidei sit, vel matrimonium cōtraxerit, vel si non fecerit se promoueri temporibus à iure statutis, vel beneficium incompatible adeptus sit, quibus casibus iure Episcopatu priuatur, de quo alias: vt inquit Cucch. in d. tract. nu. 94. & 95. non tamen si sit tantum suspensus, etiam à toto officio. Abb. in c. graue. t. col. de præb.

Tenetur verò Capitulum intra octo dies à morte Episcopi Vicarium creare, vel creatum confirmare, qui Doctor sit, vel licentiatu in iure canonico, vel aliàs, quantum fieri potest, idoneus, aliàs ad Metropolitanum huiusmodi deputatio deuoluitur, & si Ecclesia sit Metropolitana, vel exempta, & Capitulum negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus in Metropolitana, & propinquior in exempta æconomum, & Vicarium constituit in Ecclesiis insignibus, & ubi Doctores sunt in Capitulo, Vicarius debet creati omnino Doctor, vt sacra congregatio Concilij respondisse dicitur: & si intra octo dies non cōstituitur, eo ipso Archidiaconus, qui est iure Vicarius Episcopi, erit Vicarius, vt dicit Zerola in praxi ep. verbo, Archidiaconus. Tutius tamē est, vt eum eligat, ex verbis Concilij, quem ex causa deponere potest; & alium, vel plures create, etiam si iurasset eum non reuocare sub certa pœna D. Ant. 3. p. tit. 19. §. 2. c. 10. Sylua. de benef. 3. p. q. 27. num. 2. licet opus sit absolute à periuro. Boët. decil. 347. & vterius, quando munus percipiendorum fructuum Capitulo incumbit, tenetur constituere vnum, vel plures æconomos, qui eorum curam gerant, & tam Vicarius, quàm æconomus Episcopo futuro administrationis officiorū, & iurisdictionis rationem reddere tenentur, qui eos delinquentes punire potest, etiam si à Capitulo, redditus rationibus, absolutionem, vel liberationem obtinuerint, & Capitulum pariter tenetur scripturas ad ecclesiam pertinentes Episcopo reddere. sess. 24. cap. 16. in Trid. Conc. qui Vicarius ea quæ ad iurisdictionem spectant, exercet, & probabile est sine glo. quod Capitulum possit illum amouere, cum sit Vicarius Capituli, & Vicarius sit ex natura sua amouibilis, vt

suprà

suprà habetur tract. de Vicario.

Officium dictum. Multa sunt quæ Capitulum agere non valet, sed vacante.

Primo enim, non potest beneficia vacantia conferre ad solius Episcopi collationem spectantia. c. pen. extra. ne sede vac. c. 1. de instit. in 6. cum illorum collatio inter fructus Episcopatus connumeretur. glo. in c. cù olim. de maior. & obed. quos Capitulum dilapidare non potest; sed Episcopo futuro referuare tenetur. c. quia sæpè. de elect. in 6. Pauin. p. 2. q. 1. idque siue sint beneficia magna, vel parua, secularia, vel regularia, vel minus si dignitate, etiam si aliàs Episcopus sine consilio, & assensu Capituli illa conferre non consuevit esset. c. vnico. §. cùm verò. ne sede vac. in 6. Rebuff. in praxi Cancell. tit. de deuolut. nu. 70. nisi sint beneficia, quæ Episcopus simul cum Capitulo conferre solitus esset, tunc enim totum id ius Capitulo accrescit. d. c. vnico. & c. fi. de reg. iur. & eo magis si tale sit beneficium quod Episcopus non vt Episcopus, sed vt Canonicus conferre posset. Abb. in c. fi. de conc. præb. Rebuff. loco cit. num. 74. & similiter si Capitulum viuente Episcopo tale beneficium consilio alicuius adhibito conferre poterat. d. c. vnico. §. fin. tenetur Episcopo rationem reddere eius administrationis. Rebuff. conf. 131. sed nec beneficia ad Episcopum deuoluta conferre potest, vt dicit Cucch. d. tract. de pot. cap. nu. 92.

II. Non potest exercere ea quæ sunt ordinis Episcopalis, licet inuitare possit aliquem Episcopum, qui sine præiudicio futuri Episcopi, & præmissa desuper protestatione, prædicta præster. Pauin. 1. p. q. 3.

III. Non potest concedere clericis dimissorias ad ordines, nisi post annum à die vacationis ecclesiæ, aliter Capitulum subiacet ecclesiastico interdicto, sic verò ordinatus, si in minoribus caret priuilegio clericali, si in maioribus ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati suspensus est: ex Conc. Trid. sess. 7. c. 11. & etiam id potest concedere intra annum arctatis ratione beneficij tam habitij, quam habendi. d. cap. & Rebuff. tit. de deuolut. nu. 67. & etiam Vicarius Capituli, qui vicem eius gerit, potest etiam concedere literas commendatitias euntibus ad studium, non tamen dimissorias ad ordines, nisi vt suprà. Abb. in c. relatum. nu. 4. de cleric. non resid.

IIII. Non potest duo beneficia vnire, vel alteru suppressere,

II
Capitulum
sede vacante,
qua agere
non possit.

mere, cum sic præiudicaretur Episcopo. Io. And. in c. i. ne sede vac. in 6. si enim fieri posset vt nullum inde Episcopo præiudicium irrogaretur, id agere posset. Lup. in c. i. de maior. & obed. Pau. 2. p. q. 4. nu. 17.

V. Non habet tetricorium, reos tamen in carceribus Episcopi custodire potest. Innoc. in c. cum contingat. de foro compet. Pau. p. 2. q. 6. glo. in clem. i. de hæret.

V. Non potest res ecclesiæ alienare, vbi alienatio sit futura damnosa, secus si profutura, cum causæ tamen cognitione, & dato defensore ecclesiæ vacanti. Abb. & Butr. in c. i. ne sede vac. Rodoa. in tract. de rebus eccl. in rubr. de al. quæ sit sede vac. tex. in c. i. de rebus eccl. in 6.

VII. Non succedit Episcopo in his quæ competunt Episcopo ratione consuetudinis, contra ius inductæ, nec in his quæ competebant Episcopo iure speciali, vel ex gratia. gl. & Abb. in cap. scriptum. de elect. in c. verum. de foro compet. in c. his quæ. de maior. & obed. nec etiam in iurisdictione delegata Episcopo. Abb. in c. cum olim. 3. col. de maior. & obed. nec in priuilegiis indultis dignitati Episcopali. Abb. ibi vlt. colum.

VIII. Non potest agere de rebus, & iuribus communibus Prælato, & Capitulo, si id possit generare præiudicium Prælato. Abb. in c. i. de præser.

IX. Vbi Capitulum non potest esse in iudicio sine Prælato, nec sede vacante id potest. Abb. in c. cum venissent. 3. col. de institut. nec succedit in causa feudali, quæ est de mensa Episcopi, ne Episcopus vassallum habeat quem habere nolit. Abb. in c. verum. 1. col. de foro compet. nec si agatur an quis subditus sit Episcopo, vel ne, aut an locus sit de diocesi, vel non. Abb. in d. c. verum. 2. col.

X. Nil potest disponere in præiudicium mensæ Episcopalis. cap. si qua de rebus. 12. q. 2. aliàs Episcopus successor potest id in integrum reuocare. Host. in c. sicut nostris. de iureiur. nec alienare potest res Episcopatus immobiles, vel etiam mobiles, quæ seruari possunt sine licentia Papæ. cap. i. ne sede vac. cap. i. de rebus eccl. potest tamen alienare res Episcopatus, quæ seruando seruari non possunt. arg. l. quæ tutores. C. de admin. tut. & interponere autoritatem alienationi rei ecclesiæ inferioris, seruatis tamen seruandis. Fed. de Sen. conf. 28. & interponere autoritatem permutationi beneficiorum. clem. i. de rerum permut. Abb. in c. cum olim.

olim. de maiorit. & obed. modo quo supra.

XI. non potest sede vacante ea præscribere, quæ alioqui sibi non competunt. Abb. & Felin. in cap. ex transmissa. de præscript. cum sede vacante non currat præscriptio contra ecclesiam. Pavi. l. p. q. 9.

XII. non succedit sede vacante in litigijs Episcopalis mensæ, quia ecclesia vacat, nec potest se in illis intromittere. Rota Rom. decis. 1. 2. p. in nouiss.

*De dignitatibus in Cathedrali existentibus,
& eas obtinentibus.*

Observandum est primo loco, quod dignitas ecclesiastica est administratio rerum ecclesiasticarum cum iurisdictione, etiam in modicis causis: ut inquit Ancha. in clem. si dignitatem. de præb. vel beneficium habens administrationem rerum ecclesiasticarum, cum iurisdictione. Card. in clem. 2. ver. quid est. de præben. & propriè dicitur dignitas, quando quis habet iurisdictionem in foro contentioso, ut quidam Archipresbyteri, qui in aliquibus locis excommunicant, suspendunt, & absoluunt, qui propriè dicuntur Prælati: ut inquit Abb. in c. de multa. de præb. & etiam Præpositi ecclesiæ collegiatæ, vel Rectores dicuntur habere dignitatem, ut inquit Pavin. in cl. 1. de elect. & in clem. ne in agro. de statu mon. & similiter Abbas, & Abbatisa, ut dicit Card. post gl. in clem. 2. de rescript. & Prior conuentualis, Curatus verò largè dicitur habere dignitatem, & prælaturam, ut dixi supra de statu Prælat. circa princ.

Dignoscitur etiam dignitas ex vocis nuncupatione, ut quia eam obtinens appelletur nomine dignitatum, quæ sunt in iure expressæ, ut Archidiaconus, tamen si nullum dignitatis ministerium exerceat. Et pariter si in loco reputatur dignitas, licet in iure ita non appelletur, ut inquit Abb. in d. c. de multa. Similiter quoque ex institutione, si fuit instituta, ut esset dignitas. Requiritur etiam ut sit perpetua, vel saltem esse possit, ut Vicariatus Episcopi, Provinciales, Priores, &c. arg. c. clericos. vbi glo. in verbo, clericos. de cohab. cler. & similiter si habetur in ecclesia pro dignitate, & habet administrationem rerum perpetuam, vel si habet prærogatiuam in gradu: ut inquit gl. in c. quia nonnulli. de cler. non resid. Archid. in c. 1. de consuet. in 6. & ibi Ioann. And. & alij: Port.

conf.

12
Dignitates
in ecclesia
Cathedrali
qua dicuntur,
& ut
constituantur.

conf. 165. num. 2. Præminentia verò circa illas habetur ex modo sedendi, qui enim sedet in loco digniori, censetur habere maiorem dignitatem respectu consuetudinis, licet de iure aliàs secus esset, & primam habere dicitur dignitatem, qui primo loco sedet, primus præest Capitulo post Episcopum, & illud conuocat, si tamen sit de Capitulo, vt supra est dictum: & huiusmodi facit ex consuetudine. gl. in cap. deliberatione. de offic. leg. in 6. Card. conf. 30. & 62. Rebuff. in praxi benef. tit. de referuat. tam generali, quàm speciali. n. 7. Nau. in Man. cap. 25. num. 135.

Ideo autem dignitates in ecclesiis, maximè Cathedralibus, sunt institutæ, vt iis conseruaretur, & augetur ecclesiastica disciplina, & qui eas obtinent pietate alios præcederent, & exemplo iis essent, & Episcopum opera, ac officio iuuant. c. 12. sess. 24. in Trid. Conc. His ita notatis.

Primum sit dictum. *Archidiaconus est, qui oculus, & præordinator. Episcopi dici solet* c. 1. c. ad hæc. de offic. ord. & dicitur princeps diaconorum: vnde & diaconus esse debet. c. 1. de æta. & qual. Abb. in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & absente Episcopo ipso facto est eius Vicarius in quibusdam. cap. 1. vbi glo. & Butr. cap. ad hæc. §. secundum de offic. Archid. vnde & dicitur Vicarius natus, vt dicit Host. in summa de offic. Archid. num. 1. Berous in rubr. de offic. deleg. n. 9. Abb. in c. dilecto de offi. Archid. & Spec. tit. de iurisd. omni. iud. col. 3. dicit, eum esse clarissimum, quod intelligitur si assumitur à collegio, non autem si creatur ab Episcopo. gl. in cap. nullus. dist. 6. c. & præcedit Præpositum, nisi repugnet consuetudo. Cucus tit. de Vic. Episc. num. 35 & Bononiæ habet priuilegium Doctorandi, teste Calder. conf. 3. de priuileg. Pauin. de pot. cap. sede vac. 1. p. q. 10. n. 17. & constituere potest Vicarium glo. & Card. in clem. & si principalis. de rescript. & habet principalem dignitatem post Pontificalem. Butr. in c. 1. de offic. Archid. in c. 1. de offic. Archipresb. Ioann. And. in c. deliberatione. de offic. leg. in 6. & est maior Archipresbytero, cui Archipresbyter obedire debet, ratione maioritatis administrationis, & officij, ordine tamen sacro minor est, quia is est sacerdos iste diaconus. c. 1. vbi gl. de offic. Archipresb. vnde in diuinis Archipresbyter præcedit Archidiaconum, nisi & Archidiaconus sit sacerdos, quia sic extra Missam eum præcedit, vt & in loco, voce, iurisdictione, & huiusmodi. Gem. in c. Episcopus 17. dist. Fel. in rubr. de maior. &

13
Archidiaconi dignitas, potestas, & officij quoad

& obed. Is tamen hodie non cognoscit causas matrimoniales, nec criminales: ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 20. nec causas concubinatus. sess. 25. c. 14. nec potest petere charitativa subsidia, nisi privilegio, vel alio iure fulciatur. Boër. decif. 133. n. 2. Zerola quoque in prædictis id sentit, in praxi ep. verbo, Archidiaconus, qui dicit, idem esse de aliis dignitatibus, quas hodie dicit carere actu iurisdictione ob contrariam consuetudinem, quæ si adest, adhuc eam retinet: ut ibi dicit, de quo & infra sit sermo in speciali.

Archidiaconi officium extat in inquirendo qualiter quisq; vivat. c. 1. §. ite Epist. & §. sciendum de offi. Arc. pro Episcopo tam in vrbe, quam extra clerici curâ gerendo: curando, ut parochia diligenter administretur, singulorû iurgia cognoscendo, & certior factus de statu clerici, eum habet corrigere, nisi excessus sit grauis, ita ut maiore possit autoritate, & curado, ut ecclesiæ sanctæ recte seruentur, & tertio quoq; anno diocesim visitado pro Episcopo, & singulis, propriâ parochiam, modo tamen de quo hodie habetur in Conc. Trid. sess. 24. c. 2. 3. examinando quoque pro Episcopo ordinandos, & eos coram Episcopo præsentando. c. 1. vbi glo. c. mandamus. de offic. Archid. de Episcopi tamen hodie mandato, quò ad examen, non aliter, cum ad Episcopum spectet tantum clericos examinare. sess. 23. per tot. in Trid. Conc.

Ad Archidiaconum quoque spectat in beneficiis institutos in possessionem mittere, & ponere Abbates, & Abbatissas in sede, & præficiendos ecclesiis examinare. c. ad hæc. §. in quadam verò, de offic. Archid. vbi Io. And. dicit, quòd prædicta competunt Archidiacono de iure communi. vnde habet intentionem suam fundatam, in aliis verò oportet, ut ea præscripserit per spatium quadraginta annorum. Et de iure potest etiam excommunicare, ac suspendere, & etiam absoluerè à censuris: ut inquit Archid. in c. Romana de sent. excom. in 6. Innoc. & Abb. in c. 1. in fi. de offic. Archid. quòd intelligitur si eligatur à collegio, quia sic tribuit ei iurisdictionem in ipsos de collegio, licet si eligatur ab Episcopo, quia sic caret iurisdictione excommunicandi in foro contentioso, ut inquit Rocchus Veronensis: vir doctissimus lib. de visit. verb. Archidiaconos: ex consuetudine tamen potest carere ea potestate, quæ est attendenda, mihi tamen videtur, quòd etiam si eligatur à collegio, quòd non habeat huiusmodi facultatem, cum tantum is qui eligitur à collegio,

vt sit caput collegij, vt est Præpositus collegiatæ, habeat iurisdictionem in eos de collegio, vt dixi tract. de Electione: at Archidiaconus nõ eligitur, vt sit caput Capituli, cum eius caput sit tantum Episcopus, nec possit vnum corpus duo capita habere: ex priuilegio tamen, vel consuetudine præscripta, quæ præsumitur ex priuilegio emanata, potest id ei cõpetere, prout iuxta prædicta optimè docet idem D. Rocch. d. lib. verbo, Archipresbyteros: dicens, Archipresbyterum, licet eligatur à collegio, non tamen habere iurisdictionem in illos de collegio, nisi assumatur in Prælatum ipsius, quod non est hic, vt supra: & ego dixi loco cit. vel dici potest, quod licet non habeat iurisdictionem in eos de collegio, si tamen habet subditos extra collegium, quod ex consuetudine in priuilegio fundata, in eos habeat iurisdictionem. Idem quoque, sede Episcopali vacante, sustinet. vices Vicarij in iis quæ pertinent ad officium Archidiaconi iure communi, donec Vicarius creetur, Abb. in cap. dilecto. num. 3. de offic. Archid.

Ad eundem quoque spectat custodire vasa sacra, & elemosynas collectas, & Episcopo reddere. cap. 3. eod. tit. qui & in Missa solemnè Euangelium canere debet, & edocere ministros quæ sint eorum partes, quæve officia obire debent, cap. 2. eod. tit. de offic. Archid. qui & errata diaconorum Episcopo debet notificare, & sacerdotibus aperire statos dies solemnitatatum, & ieiuniorum, ac sacramenta custodire. cap. ad hæc. eod. tit. dignosque ad ordines præsentare. d. cap. quantum scilicet patitur humana fragilitas. Innoc. in cap. vnico. de scrut. in ord. fac. Host. eod. tit. in summa. §. quæ sit forma. vers. forma verò. Ad eundem etiam spectat curare, vt diuina officia in ecclesiâ statis horis recitentur, & sacrificia rationes reuideri, quò ad datum, & receptum, nisi consuetudo ius aliqua ex iis agendi ademerit. Ad eum quoque spectat parochiarum curam habere. cap. 1. eod. tit. & iubere vt Leuitæ vestes sacras induant, quas lectiones, vel responsoria in ecclesiâ pronuntiare debent, sine cuius licentia id agere non debent, & idem etiam officia inter acolythos partitur, quis eorum thuribulum, quis candelabra gestare debeat, & quod quisque ordinum minorum munus obire debeat. cap. 2. eod. tit. & is iure habet ordinariam iurisdictionem, & præcedit omnes de Capitulo, & alios non de Capitulo, non tamen Vicarium generalem, vt nec iure habet curam animarum;

vt dicit D. Roch. verbo, Archidiaconos, contra Cucchum, & bene, cum non sit illi assignatus certus populus suis finibus designatus, cum necessitate sacramenta illi ministrandi, & ipsi ab eo accipiendi, quod ad curam requiritur, vt habetur in tractat. de Parocho, qui nec hodie vlllo casu potest dare dimissorias ad ordines. Concil. Trident. sess. 2. 3. de reform. capit. 10. qui & visitare non potest, nisi vbi adest consuetudo, & tunc iuxta formam. cap. 3. sess. 2. 4. de reform. in Trid. Conc.

Secundum dictum. *Archipresbyter Cathedralis primum post Archidiaconum locum tenet*, vt dicit gl. in c. 1. de offic. Archipresb. & dicitur Archipresbyter, quasi princeps presbyterorum, id est sacerdotum, & dicitur Vicarius natus Episcopi, quò ad quædam spiritualia, vt in prouidendo ad vitam omnium presbyterorum, in celebrando Missam maiorem, absente Episcopo, & absoluendo à casibus Episcopo referuatis, eo concedente, & alia præstando, de quibus infra; & docet Host. in summa de offic. Archip. Abb. in c. conueniente. de offic. ordi. Dec. conf. 664. nu. 2. Berous in rubr. de offic. deleg. nu. 9. & licet sit minor Archidiacono, ratione dignitatis, & maioritatis officij, & ideò ei obedire debeat. Abb. & alij in cap. 1. de offic. Archipresb. Felin. in rubr. de maior. & obed. ratione tamen ordinis est maior, & ideò in diuinis præcedit Archidiaconum, modo, vt infra, vt ibi dicit Felin. cum sit Vicarius Episcopi in diuinis, & spiritualibus à iure constitutus: vt dicit Abb. in clem. 1. de priuileg. in c. officium. de offic. Archipr. adeò, vt nec Vicarius generalis Episcopi debeat se in iis ingerere, sed tantum in iis quæ sunt fori contentiosi: vt dicit Abb. in d. clem. 1. Archidiaconus tamen in voce, loco, iurisdictione, & huiusmodi, eum præcedit, vt dicit Felin. loco cit. & etiam in diuinis, præter Missam, si ipse quoque Archidiaconus sit sacerdos, vt not. in cap. 1. & cap. officium. de offic. Archipresb.

Ad Archipresbyterum spectat curam habere presbyterorum, & Episcopo absente, vel impedito, eius vice Missam canere, & inchoare diuinum officium, & dare benedictiones presbyterales in ecclesia, iubendo quoque Missam cani, & cum Episcopus eam canit, mandando presbyteris, vt se induant vestibus sacris, & custodi ecclesie, vt iugiter adsit Eucharistia ob infirmos, & vt confessio, & Eucharistia à sacerdotibus infirmis administrantur. Ad eum etiam spectat

T

audire

14
Archipresbyteri dignitas, potestas, & officium quod.

audire confessiones omnium discreto ad se conuenientium, & curare, vt infantes baptizentur. c. 1. c. officium. cum ibi not. de offic. Archipresbit. Ad eundem quoque pertinet fontes benedicere, infirmos oleo sacro inungere, honis diuinis interesse, & collectam dicere, vel iubere quis eam dicere debeat, & pœnitentem ægrius consulto Episcopo reconciliare, sic tamen vt sine Episcopi licentia non absoluat à casibus Episcopo reseruat. c. 2. eod. nisi Episcopo absente, & in magna necessitate. Io. And. in c. si Episcopus. de pœnit. in 6. Iplius quoque partes sunt mandare, vt vasa chrisimatis, infirmorum, & cathecumenorum consecrata, tuto conseruentur, & vt sacerdotes alia præstent, quæ ad eorum officium pertinent, & maxime circa curam animarum, cæteris sacerdotibus pœnitentiam inungere, ac horas diuinis officii parari: vt dicit Cucch. de Archipresb.

Archipresbyter dicitur habere dignitatem, & iurisdictionem voluntariam habet, non tamen contentiosam, nec territorium, nisi in foro pœnitentiæ, quod illi cum Episcopo est commune. Abb. & alij in c. cum contingat. de foro compet. de Rurali verò habetur infra tract. de Plebano.

15
Præpositi dignitas, potestas, & officium quod.

Tertium dictū. *Præpositus in Ecclesia Cathedrali sequitur gradum post Archipresbyterum, & vbi non est Archidiaconus succedit in eius locum, & eius munera præstat: vt dicit Rota dec. 442. in nou. text. in c. translato. de constit. cap. is qui in ius. de reg. iur. in 6. & sonat in nomen dignitatis, causa dicta, & etiam quia sic reputatur, licet iure tantum officium sit: vt dicit Innoc. in cap. de multa de præb. Archid. in cap. 1. de consuet. in 6.*

Huius officium est, subire munus Archidiaconi, vbi is non adest, & curare vt iura Capituli custodiantur, vbi talis viger consuetudo.

16
Cantoris, Primicerij, & aliarum dignitatum nomina, potestas, & officium quod.

De Præposito verò Ecclesiæ collegiatæ habetur infra suo loco.
Quattum dictum. *Primicerius, qui & Cantor dicitur, est dignitatis nomen, vt ait Cucch. tit. de Primicerio. Huius partes sunt ordinate officium acolythorum, exorcistarum, psalmistæ, & modum psallendi in choro pro solemnitate ratione, & quæ lectiones, Psalmi, Responsoria, & huiusmodi sunt recitanda, decernere: iubendo, vt executioni mandentur, curando etiam vt diaconi, & inferiores literis, disciplina, ac custodiæ, vel residentiæ debitæ incumbant, exponendo tabulam;*

tabulam, qua notetur quid in choro ab iis sit recitandum. cap. 1. de offic. Primicer. & transmittendo literas Episcopi pro diebus ieiuniorum per Parochias, clericos delinquentes corrigendo, vel ad Episcopum referendo, & pariter si quæ ecclesiæ in urbe instaurationem expectant providendo. cap. perlectis. §. ad Primicerium. dist. 25. vetando etiam ne in ecclesia, vel organo, vel cantu, quid prophanum, vel lasciuum canatur, iuxta Conc. Trid. sess. 22. decret. de euit. & etiam ad eum spectat basilicarum custodes ponere, & diaconis erudiendis præest, sic tamen, vt Archidiacono pareat, vt dicit Cucch. tit. de Primicerio. *Vicedominus, vel œconomus, vbi adest, curam habere debet surium Capituli.* cap. diaconum. 19. dist. c. 1. de iudico. & vbi adest consuetudo, vel priuilegium, sede Episcopali vacante iura Episcopalia tuetur, cum aliâ id spectet ad Capitulum, vt supra est dictum, quod deputare debet ad id œconomum qui id agat curam gerendo reddituum, & custodiendo scripturas, & instrumeta eiusdem in archiuo tuto, & bene clauso, easque Episcopo successori consignando Capituli vice, vt supra est dictum; & is quoque ex vsu nomen habet dignitatis.

Decanus habet nomen dignitatis. Rota decif. 17. titu. de præbend. in nou. & decif. 4. titu. de elect. in nou. Doct. in cap. post electionem. de concess. præbend. Dec. in cap. ad aures. de rescript. & est inter præcipuos Capituli. d. c. post electionem; & succedit in locum Archipresbyteri. ex Concil. Trid. sess. 24. c. 3. & 20. vt dicit D. Rocch. d. tract. verbo, Archipresbyteros. Huius partes sunt curare vt Capitulum ecclesias vnitas sibi inuisat, providendo ea quæ pertinent ad ditinum cultum.

Sunt & aliæ dignitates in Cathedrali sub aliis nominibus, iuxta variarum ecclesiarum consuetudines, quæ tamen non propria autoritate, sed Papæ sunt instituendæ, vt certior sit earum dignitas: vt dicit Fel. in c. cum accessissent. de constit. modo quo supra est dictum.

Sacrista quoque, qui & *Thesaurarius* dicitur, constituitur in Cathedralibus. Huius partes sunt, custodire vasa sacra, ecclesiæ vestimenta, & cereos, ac oleum pro luminaribus, & rotum ecclesiæ thesaurum, & curam suscipit chrisimatis conficiendi, & baptisterij instruendi, & luminariū sacris parandorum, cap. 1. cum ibi not. de offic. sacristæ. Idem edituum, vel ostiarium ecclesiis custodiendis ponit thus in sacris adhibendum

Sacrista officium.

Ædituum.

bendum præparat, & Archidiacono parere debet, custodem tamen regit.

Custodis officium.

Custos quoque in Cathedrali constituitur, cuius officium est iubere campanas pulsari mandante Archidiacono ad populum ad diuina conuocandum, suppellectilem ecclesiasticam custodire, lampades accendere, & extinguere, curare, vt vinum, ac panis pro sacrificio præsto sint, ac oblationes inter fratres diuidere. cap. 1. & 2. de offic. custodis. & curare, vt lumina in ecclesia ante sanctissimum sacramentum, & sacras reliquias non extinguantur, & thus pro diuinis paratum sit. In prædictis tamen, vbi de iurisdictione agitur, standum est consuetudini, quæ dat, & adimit iurisdictionem, vt not. in locis prædictis.

Præbenda Theologalis.

Ex Conc. porro Trid. sess. 5. cap. 1. statuitur, vt in Cathedrali, & collegiatis insignibus constituitur præbenda Theologalis, quam obtinens sacram scripturam in ecclesia interpretari debet, cui prouideri debet, modo vt in Concilio cauetur, si tamen Capitulum soleat stipendium dare lectori, id est seruandum, & potest etiam Episcopus cum Capitulo triennium tantum præfinire cōductioni lectoris, qui ab Episcopo eligi, & confirmari debet; ex decif. 110. sacre congr. & is talis esse debet, vt à Concilio statuitur in d. cap. 1. scilicet Doctor in sacra Theologia, &c. *Et pœnitentiarius præbenda,*

pœnitentiarii officium.

ex Conc. Trid. sess. 24. c. 8. qui pœnitentiarius probabiliter tenetur audire confessiones diœcesanorum ad se accedentium, cum sit ordinarius confessor, vt inquit Pal. 4. dist. 17. q. 4. conclus. dicens, obtinentem præbendam in Cathedrali cum onere audiendi confessiones illorum de diœcesi, esse ordinarium cōfessorem illorum de diœcesi, & solet ab Episcopo præfici oneri absoluendi à casibus Episcopo referuatis, & constitui eius Vicarius in spiritualibus, vt eius vice, absoluat à censuris, vel casibus iure, vel consuetudine, vel ab homine Episcopo referuatis, vota commutat, quæ idem potest, & in iis dispenset, ac in iuramento, & impedimento petendi debitum, & contrahendi ex delicto impediante, & non dirimente in foro conscientie, & in irregularitatibus ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, prouenientibus, iuxta c. liceat. sess. 24. & vt etiam aliquem casum referuatum alteri absoluendum delegare possit, & etiam vt Parochi ad eundem recurrant pro dilucidatione dubiorum in confessione occurrentium: debito tamen confessionis sigillo seruato,

seruato, vt alijs mihi dixit se concedere suo Pœnitentiario. Illustriss. D. Carolus Borromæus Cardinalis, vener. & foelmem. quæ tamen propria autoritate præstare non potest, sed Episcopi delegata, vt sacra cōgregatio Concilij respondent, licet ex vsu Episcopis non contradicentibus prædicta agant; tutius tamen est, vt licentia expressa ab Episcopo petatur, & eo magis subdelegandi, licet ob annexam præbendam is videatur esse ordinarius, & sic posse subdelegare, ex Palud. loco cit. D. Ant. 1. p. summæ. c. 5. tutius est tamen, vt licentiam habeat ab Episcopo in prædictis; qui & debet esse Doctor, vel Theologus, aut licentiatus in Theologia, vel iure canonico, & prædicta ex debito charitatis, & obedientiæ præstare, vt & ego semper præstiti, licet fortè sine gl. appositione, ex debito iustitiæ ad id cogi non possit, cum nouum onus non sit præbendis imponendum à prelato etiam cum consensu Capituli, nisi id à Papa confirmetur, vt not. Abb. in c. significatam. nu. 1. & 2. de præb. & hic eligi debet ab Episcopo, ex decif. congreg. Conc. 479. & si est delegatus ab ordinario Episcopo in Cathedrali, & diœcesi generaliter potest fortè suam potestatem subdelegare alijs confessorijs, si Episcopus ei dat facultatem absoluendi à reseruatis, & alijs suis casibus, cum sit delegatus principis, cum Episcopus sit princeps in sua diœcesi. Bart. & Alex. in l. 5. ff. de verb. oblig. & delegatus principis possit subdelegare. Couar. lib. 3. var. resol. c. 20. nu. 5. qui tamen non potest cōstituere alium Pœnitentiarium, nec dare facultatem absoluendi à casibus Episcopo reseruatis generaliter, sed tantum dum actu consultatur, nisi hanc facultatem ab Episcopo haberet. Nau. cap. 27. num. 45. Zerola in praxi ep. verbo, Pœnitentiarius.

Hi omnes debent esse idonei scientia, moribus, & ætate, & examinandi sunt probabiliter, vt dignoscatur an idonei sint ad munus suum exequendum, iuxta c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & est expressum, quò ad Theologalem, & pœnitentialem in Conc. Prou. Mediol. V. tit. quæ ad Beneficiorum collat.

Hi præterea, vt & Canonici, sicut alios dignitate clericos præcedunt, sic & vitæ exemplo, ac pietate alios præcedere debent. c. cum dignitates. sess. 24. in Trid. Concil. cauendo ab iis quæ supra sunt dicta, & iis de quibus, latius Deo dante, tract. de Clericis, agetur, & ea præstando ad quæ tenentur, iuxta superius commemorata.

Et ex his, ad ad laudem Dei Optimi Maximi, impositus sit finis huic tract. de Canonicis, & Capitulo.

S V M M A R I V M.

- 1 Abbates unde dicantur, & qui sint.
- 2 Abbates quotuplices sint.
- 3 Abbas regularis ut quis sit qua requirantur.
- 4 Abbates quibus prerogatiuis potiantur.
- 5 Abbates in quibus possint cum monachis dispensare.
- 6 Abbates qua possint, in genere, & in specie. nu. 7.
- 8 Abbates qua agere non possint.
- 9 Abbates ad qua teneantur.
- 10 Abbas ut desinat.
- 11 Abbatiſſa qua dicatur, eius officium, & potestas.
- 12 Prior monasterij qua possit.

De Abbatibus. Cap. XXV.

I
Abbas unde
dicatur, &
ut institua-
tur.

Archiman-
drita mona-
chorum in
speluncis la-
tentium prin-
cipes.

NO T A N D U M primo, in vniuersum, quod *Abbas*, dicitur ab *Abba*, quod in nostra lingua sonat patrem. Hebraei si quidem patrem, ab, vocant, cui nomini *Siri* in fine addunt, a, & sic fit ab a, & in hoc sensu institutores religionum dicuntur Abbates, quasi earum patres, qualis fuit *Hilarion Anachoreta*, qui primus heremum coluit, & plures habuit sui instituti sequeaces, qui heremi cultum in caeterum transulere, teste *Sozomeno* lib. 5. hist. c. 10. & *D. Hier.* in vita *Hilarionis*, iidem Abbates apud Graecos dicti olim fuere *Archimandrita*, quia instantibus persecutionibus tyrannorum religiosi in speluncis, & cauernis se abdebant, quasi principes eorum qui caernas inhabitant, & ita appellantur in nos reddeſtes. §. omnes. C. de summa Trin. & in Prouinciali Romano habetur caput ordinis sancti *Basilij* vocari *Archimandrita*, & hodie qui caput obtinent in monasteriis regularium non mendicantium dicantur Abbates, si enim sint ordinis mendicantium dicuntur, modo Priores, quandoque Praepositi, nonaunquam custodes, vel guardiani Abbates tamen potiori, quam illi prerogativa potiuntur, ut infra patebit, unde & in dignitate dicuntur constituti, vt inquit *Card. Alex.* in clem. 1. de rescript. Abb.

Abb. in c. 2. de iudic. eaque clarissima, vt ibi dicit Abb. & Ripa. vnde & prælatorum nomine veniunt, & præcedunt omnes prælatos Episcopo dempro, etiam Vicarium Episcopi, & Archidiaconum maximè si sint exempti à iurisdictione Episcopi. gl. in cle. 1. de rebus ecclæs. aliàs cedunt Vicario non autem aliis. Cortæ. in temp. iud. lib. 2. & Abbatia est de maioribus dignitatibus, vnde speciali nota est digna, nec venit simplici appellatione dignitatum. Lopus alleg. 84. nu. 11. & æquiparatur Episcopatibus. Mandos. in reg. de benef. vac. per promot. q. 3. nu. 8. in ecclesia tamen Cathedrali, & in processibus cedunt etiam Canonicis. Fel. in c. pastoralis. de offi. deleg.

Secundo, norandum, quòd Abbates distinguuntur inter se, alij enim actu sub se subditos habent regulares, quos regant, & eorum res, iuxta c. cum ad monasterium. de statu reg. c. in singulis. cod. & hi propriè sunt Prælati, & potiuntur omnibus prærogatiuis Abbatum, de quibus infra, *quidam nomen tantum Abbatibus obtinent*, absque eo quòd regulares sub se habeant, vt quia fortè monachi locum reliquerunt, vel monasterium est aliò translatum, vel suppressum, aut commendatum alicui clerico seculari; *tertio Abbates* quandoque dicuntur dignitatem habentes in ecclesia seculari: vt dicit Rebuff. in praxi in prin. c. seculare beneficium. num. 5. & hæ duæ vltimæ species Abbatum, licet dici possint prælati, & secundi dici valeant præcedere tertios, de quibus supra, non tamen potiuntur omnibus prærogatiuis, quibus prima species Abbatum potitur. Ex Abbatibus quidam sunt exempti, quidam non, & si est exemptus habet ecclesiam sibi subiectam pleno iure, ita vt in ea potest instituire, & destituere, visitare, & corrigere cum potestate Episcopali, vel quasi in sibi subiectos, nec Episcopus potest se intromittere in ecclesiis subiectis tali Abbati, qui & potest præstare consensum alienationi, & permutationis recipere. Paris. de resign. benef. lib. 7. q. 15. si verò non est exemptus, subest Episcopo, & licet possit instituire in suis ecclesiis, institutus, tamen non administrat sine licentia diocæsani. Paris. ibi. num. 2.

Tertio, norandum, quòd vt Abbas sit, & dicatur in ecclesia regulari, plura requiruntur: primò enim, debet tetigisse saltim vigesimum quintum ætatis annum, cap. cum in cunctis s. inferiora. de elect. gl. in 6. indemnitatibus. de elect. in 6.

²
Abbates
quoduplices
sunt, & quibus
proprij magis.

³
Abbas quis
esse possit,
vel non, &
& qualis
esse debeat.

vt & alij quibus animarum cura est commissa. d. §.

II. Debet esse sacerdos. c. 1. de æt. & qual. licet in hoc spectetur loci consuetudo, vt dicit Corrad. tit. de Abbate.

III. Oportet, vt religionem expressè sit professus, aliàs est deponendus. Abb. in c. cum ad nostram. de elect. c. cum in magistro. c. causam. c. officij. 16. q. 6. c. cum in magistris. de elect. nec appellatio suffragatur in hoc. d. c. cum in magistris. Borg. de irreg. p. 1. numer. 23. licet nouitius quandoque ad Episcopatum promouetur. cap. nullus. vbi gl. de temp. ord. in 6.

III. Debet eligi ex gremio ecclesiæ cui præficitur, si ibi adsit idoneus, aliàs alius extra eam eligi potest ex aliis monasteriis ordinis. c. quàm sit. 18. q. 2.

V. Oportet, vt eligatur à conuentu illius monasterij, non autem ab Episcopo. c. abbatem. 18. q. 2. sic tamen, vt eligatur per vota secreta, nec Abbates, Priores, vel alij titulares ad effectum electionis faciendæ absentium defectum suppleant. cap. 6. sess. 25. in Trid. Conc. de regular. aut omnes Abbates religionis interesse, & consensum præstare debent, vt dicit Corrad. loco cit. num. 7. non tamen eligi statim, ac est ingressus religionem, ne sub hac promissione censetur admissus. cap. officij. vbi gloss. in verbo, incontinenti. de elect.

VI. Conuenit eum esse literatum. d. §. inferiora. ac bonis moribus præditum, & magis idoneus minus idoneo est præferendus.

VII. Vt vnus tantum Abbas vni monasterio, non autem duobus præficiatur, nisi vnum ab alio pendeat. c. clericus. 21. q. 1. c. ne nimia. de relig. dom. & ex Conc. Trid. d. sess. 25. c. 7. & 8. *requiritur, quòd sit confirmatus, & benedictus.* Quæ confirmatio est petenda ab Episcopo, si Abbas exemptus non sit, aliàs à Papa, vel eius Legato de latere. c. cum monasterium. de elect. cap. si abbatem. eod. in 6. c. abbates. 18. q. 2. benedictio verò ab Episcopo præstatur iure communi, nisi adsit consuetudo, vel priuilegium in contrarium, dummodo Episcopus ter requisitus non recuset benedicere, quia sic deuoluitur ad Abbates benedictio. cap. 1. de suppl. negl. prælat. & tam benedictio, quàm confirmatio debent peti intra annum post electionem loco cõsecrationis Episcopalis. cle. 2. §. statuimus. de statu monach. cum ibi not. dicitur tamen Abbas ante benedictionem si sit confirmatus,

firmatus, vt not. Dom. Abb. & alij in c. meminimus. de accusat. & beneficia confirmati ante benedictionem acceptam vacant si sit in pacifica possessione. cap. de multa. de preb. & confirmatione acquiritur potestas iurisdictionis, benedictione verò auctoritas ordinis, vt dicit Syluest. verbo, Abbati valet tamen consuetudo, quòd non benedicatur. Felin. in c. meminimus. de accus. & debet electus in Abbatem iurare, iuxta formam. cap. ego N. de iureiur. & venit etiam appellatione monachorum in materia favorabili, secus in odiosa. Abb. & Fel. in c. mādato. de sim. Card. in Clem. 1. de reg. non potest verò cum seipso dispensare, vt ibi dicit Felin. & Papa priuilegio, cum iure cōmuni id non competat, solet concedere quibusdam Abbatibus aliqua insignia Episcopalia, videlicet vsus mitre, baculi, pastoralis, & annuli, ad ornamentum eorum ecclesiarum, non autē ad aliquid significandum. c. vt apostolicę sedis. vbi Frāch. de priuileg. in 6. quibus tamen vbiq; vti nō possunt, si enim exempti sint, vt possunt mitris in prouincialibus synodis, vel diocesanis, quibus quandoque interesse tenentur, aureatis, non tamen habentibus laminas aureas, vel argenteas, gemmāsve, non exempti verò simplicibus planis, & albis vtuntur, aliis verò locis iis vti possunt eo modo, quo priuilegium eis concessum dicitur. d. c. vt apostolicę. His ita not.

Primum sit dictum. Abbates pluribus prerogatiuis possuntur, tam ratione ordinis, quàm iurisdictionis, quòd enim attinet ad spectantia ad ordinem Episcopalem, si sit confirmatus, & benedictus, vel saltem electus & confirmatus, potest promouere suos monachos professos, vel conuolantes ad eius monasterium ad primam tonsuram, & lectoratum, ac hostiariatū si sint regulares ei subditi, & non seculares clerici. c. Abbates. vbi Franch. de priuileg. in 6. non subditos verò ordinare non potest, nec iis concedere literas dimissorias. gl. in d. c. & habetur in Conc. Trid. sess. 23. c. 10. etiam si petentes ordinari dicant se esse exemptos, vel nullius diocesis, vt ibi habetur, nisi de licentia Episcopi diocesanis, nec etiam concedere potest dimissorias literas ad ordines clericis sibi subditis, ex Cōc. Trid. sess. 23. c. 10. nisi regulares sint. & ex decis. congreg. Cōc. 190. imò Episcopi clericos ei subiectos existentes intra ambitū suę diocesis ordinare possunt. d. decis. & decis. 140. Abbas verò nō potest ordinare clericos subditos Episcopis, nec regulares alterius religionis sine

4
Abbates qui
bus preroga-
tiuis potius
sunt.

licentia eorum superiorum, nec extra propriam Ecclesiam, & Episcopi dant dimissorias clericis prædictis. Zerola in praxi. verbo, Abbas.

I. In Ecclesiis sibi pleno iure subiectis populo solemniter benedicere potest post Missas, Vesperas, vel Matutinas horas, in aliis locis non, nec per vias, nisi speciali privilegio id ei concedatur. glo. in d. c. abbates. ver. pleno iure.

III. Potest benedicere vestes sacerdotales, non tamè calices consecrare, vel huiusmodi, vbi vñtionis ministerium adhibetur, nisi speciali privilegio à Papa id ei cõcedatur. gl. in d. c. Abbates. verbo, Tonsura. Card. in clem. 1. §. statumus. q. 9. de statu monac.

*Authoritas
Abbat. is.*

Quo verò ad auctoritatem iurisdictionis, potest monachos sibi subditos corrigere, & cõercere. Spec. tit. de arbit. c. 3. §. si. ver. sed quæro. nu. 27. Abb. in c. quanto. de offic. ordin. cum habeat iurisdictionem in suos monachos, vbi cunq; contrahãt, vel delinquãt, & nõ Episcopus, nisi in casibus expressis, vt infra. Franc. Turzan. conf. 186. Capra. reg. 84. nu. 2. & 3. etiã si non sit consecratus, modo sit confirmatus. Capra. ibi. nu. 16. eosq; carceri tradere potest, ac pro ratione delicti punire, absq; sui Capituli consensu. Io. And. in c. Ioannes. de Regul. & in d. c. quãto. eosdẽ etiam suspendere, & excõmunicare, & postea ecclesiã reconciliare. Host. de sent. excom. in summa. §. quis possit. col. pen. & in c. irreprehensibilis. vbi Franch. de Regul. nec potest Episcopus monachũ exẽtrum delinquentẽ punire, nisi notoriẽ, & cum scãdalo extra claustra delinquat, quia potest Episcopus eũ fortẽ carceri tradere, & requirere eius superiorẽ regulatẽ, vt illum puniat, qui si intra sex menses eũ non punient, vel aliũ terminũ competentem sibi ab Episcopo præfixũ, Episcopus illum puniet. c. 14. sess. 7. & c. 14. sess. 2. de Reg. in Triid. Conc. Glo. Abb. Fel. & alij in c. quanto. de offic. ordin. & idẽ si quis prædicet errores, vel scandala, quia sic ab Episcopo corrigetur. sess. 5. c. 2. & idem si quis degat extra claustra, etiam ex causa honesta, & de licentia superiorum, non tamen sub eorũ obedientia. sess. 6. c. 3. vel si repeniat extra claustra, etiam sub pretextu adeundi suos superiores sine licentia scripto exarata, vt defector proprii instituti ab Episcopo punitur. c. 4. sess. 2. 5. de Regul. & etiam si sine habitu religionis inueniatur, & si quis dicat se habere licentiam à Papa, vel superiore manendi extra monasterium sub alio habitu, secundo mensẽ post ingressum

*In quibus
Episcopus
monachum
exemptum
punire pos-
sit.*

ingressum diocesis id Episcopo ostendere debet: aliàs vt apostata punitur, & si quis dicat se per vim, vel metum monasterium ingressum id ante quinquennium coram Episcopo, & eius superiore deducere debet, post verò non auditur, & si ante habitum dimiserit, vt apostata punitur. *sess. 25. c. 19.* Similiter si superior non reuocet monachum vagabundum, Episcopus eum poterit reuocare. *c. ne religiosi. de Regul. Abb. in d. c. quãto. de offic. ord. similiter si regula non obseruetur, Episcopus iubebit eam assumi, & si intra sex menses superiores non visitarint, Episcopus eos visitabit, & corriget. cap. 8. *sess. 23.* & coget etiam monachum vagabundum omnia renunciare in manibus superioris, si ipse non prouiderit. *d. c. quãto. de offic. ordin. sic etiam Episcopus punit monachum de crimine merente depositionem, vt hæresis, criminis falsi, vt dicit Abb. in c. cum contingat. de foro compet. vel si Abbas multum distet, vt de facili adiri non possit, sic enim ab Episcopo puniri poterit, quasi argui possit Abbatis negligentia: Extra verò hos casus monachus à Priore, vel Abbate est coercendus, & vbi contra eum de crimine agit, non oportet, vt exactè seruet formam iuris, sat enim est procedere de plano simpliciter, & sine strepitu, & figura iudicij, omisiss articulis, & citationibus examinandis testibus debitis, & etiam appellatione reiecta. cap. irrefragabili. de offic. ordin. c. cum speciali. cap. reprehensibilis. de appellat. & vbi monachus vult se defendere, impense sunt ei præbende à monasterio, & Abbate, ne indefensus remaneat. Abb. in d. c. cum contingat. de foro cõpet.**

Secundum sit dictum. Abbas potest cum monacho in pluribus casibus dispensare.

I. cum monacho nocturna polluto illusione, vt die sequenti possit celebrare. *c. testamentum. cum seq. 6. dist.*

II. In diuersis capitulis iuxta monasterij consuetudinem, dummodo non sit contra ius, regulam professam, vel bonos mores. *c. ecclesiasticarum. cum seq. 11. dist. c. illa. 12. dist.*

III. In pœnitentia monachi, qui nupsit. *c. presbyter. 27. dist. c. nec aliqua. 27. q. 1.*

III. Cum illis, qui in oratorio loquuntur contra inhibitionem Beati Benedicti. *c. in oratorio. 42. dist.*

V. Cum apostata eum reconciliando, & pœnitentiã inuagendo, non tamen si in apostasia fuerit ordinatus. *c. vlt. 50. dist. c. si extra de Apost.*

VI. Vt miles ante probationem triennij monachetur,

contra

5
Abbas quæ
possit in spe-
ciali conce-
dere, vel a-
gere.

contra cap. ego. 53. dist. vt habetur in c. ad apostolicam. de Regul.

VII. Cum illegitimo, vt possit in monasterio ad sacros promoueri, & administrationes tenere. c. 1. 56. dist. c. 1. de fil. presb.

VIII. Cum seruo monasterij manumittendo ipsum, vt monachus fiat. c. qui ex famulis. 54. dist. c. de famulis. de seruo. non ordin.

IX. Quòd monachus detur in capellanum ecclesie parochiali, de Episcopi, & populi consensu. cap. 1. & 2. 47. dist. c. doctos. c. monachus. 16. q. 1. dummodo secum habeat socium sui ordinis, & in defectum clericorum secularium. c. 2. de statu monac. c. ex parte. c. ad audientiam. de cap. mon. Canonicus verò regularis solus esse potest. d. c. doctos. cū alijs iure communi monachus non possit habere capellas, decimas, vel sepulturas c. 1. c. placuit. c. peruenit. 16. q. 1. sed ex indulgentia. d. c. peruenit. & vt eum reducat ad claustrum, si non vult esse in capella, vel prioratu c. quorundam. 74. dist.

X. Cum monacho murmuratore, & susurrone, quò ad pœnitentiam, & correctionem. c. alienus. cum seq. 90. dist.

XI. Vt possit monachus, Episcopum, vel alium Prelatum accusare. §. fin. 2. quæst. 7. vel si quid surripit occultè contra regulam. c. non dicatis. 12. q. 1. c. cū ad monasterium de statu reg.

XII. Vt fiat Episcopus. c. vnico. 18. q. 1. & vt Episcopus factus denuo fiat monachus. c. post translationem. de renū. cum Papæ assensu.

XIII. Vt ex causa infirmitatis inhabitet cellam salubriorem, & magis commodam alijs, in monasterio. c. nullus. 18. q. 2. c. fi. 20. q. fi.

XIII. Recipiendo misericorditer fugitium, quem ad claustrum reducere debet. c. abbates. 18. q. 2. c. fi. de Regul.

XV. In pœnitentia homicidæ monachi facti dispensat. c. amoueri. 33. q. 2. non tamen in irregularitate, & ministrante in ordine c. liceat. sess. 24. in Trid. Conc. not. Couar. in clem. 1. §. 2. nu. 6. de homic. potest tamen dispensare cum monacho in alijs irregularitatib. homicidio excepto. Doct. in c. cū in illorum. de sent. excom. nec etiam in bigamia, vt ibi dicit Couar.

XVI. In ieiunijs cibis, & esu carniū, & operib. manubilibus ad quæ monachus tenetur. c. nō mediocriter. c. carnem. c. nun

cap. nunquam. de conf. dist. 5. cap. cum ad monasterium. de statu Reg.

Decimoseptimò, cum nouitio, vt illi recedenti restituantur bona eius cap. ex transmissa. de renunc. quod & ex Conc. Tr. sess. 25. de Reg. cap. 15. & 16. decernitur: nisi donasset inter viuos. c. sunt qui opes. 17. q. 3. cap. quia. cap. perlatum. 19. q. 3. non tamen, vt promoueatur ad ordines sacros, ex Bulla 75. Pij V. incip. Romanus Pontifex: vbi requiritur, quod sit professus in religione, vbi fit professio perpetua, & non temporalis, alias censeretur clericus secularis.

Decimooctauò, vt monachus etiam inuitus testificetur in causa sui monasterij. cap. statuimus. de testib. cap. cum nuntius cap. tuis. cap. nuper. de iureiur. non tamen, vt nouitius ante annum profireatur. cap. 15. sess. 25. de Reg. in Tr. Conc.

Decimononò, vt monachus transeat ad strictiorem ordinem, non autem ad laxiorem, vel parem nisi ex causa. cap. sane. de Reg. cap. non est. eod. & tunc de licentia Papæ.

Vigesimalò, vt habeat expensas pro iuncta administratione, si quam quis habet, sed non proprium. cap. 2. & 3. de statu mon.

Vigesimalprimò, vt clericus secularis admittatur ad beneficia in monasterio; in quo tamen Apostilla ibi contrarium tenet, & rationi id consonum est.

Vigesimalsecundò, dando licentiam monacho eundi ad scholas: de consilio tamen conuentus. cap. vt periculosa. ne cler. vel mon.

Vigesimaltertiò, cum illo, qui antequam fieret monachus furtiue ordines suscepit. cap. cum M. extra de eo qui furt. in quo tamen hodie exigitur Papæ dispensatio, ex Bulla Sixti. V. contra cler. male prom.

Vigesimalquartò, cum eo qui ante ingressum religionis incurrit excommunicationem ob iniunctionem manuum in clericum, vel si existens monachus idem commisit in monachum, & si ex ignorantia iuris, vel facti excommunicatus, scienter ordinem sacrum suscepit, nisi contra ignorantiam violententer præsumatur. cap. cum illorum. de sent. excom. cap. 2. de eo qui furt. cap. per tuas. cap. monachi. de sent. excom. secus si clericum percussit. cap. religiosus. de sent. excom. in 6. & potest etiam excommunicatum à se recipere sine iuramento, cum monachi promissione. cap. super. eod. de sent. excom.

Vigesimo

Vigesimoquintò monachus maneat ex causa in doma paterna ad subueniendum parentibus. c. si. qui cler. vel vou.

Vigesimosexto, dispensat in regulæ obseruantis remittendis. c. si. 20. q. vlt. c. carnem. de conf. dist. 5. in his que non sunt de substantia. c. Deus de vita, & hon. cler. & in pœnitentia arbitrio suo monacho imponenda. §. his. de pœnit. dist. 5.

Vigesimoséptimò, cum monacho, qui mutato habitu sine licentia Abbatis in alio monasterio recepit ordinem. c. ex parte. vbi Coff. de temp. ord.

Vigesimooctauò, potest concedere monacho, vt faciat eleemosinam. cum sine vlla licentia non possit. clem. 2. §. sed de statu mon.

Vigesimononò, potest concedere administrationem nomine conuentus monacho, non sic tamen, vt sit eius proprium, sed dare illi administrationem illi iniunctam, vt quia sit officialis monasterij cui quandoque conceditur aliqua villa administranda, sic tamen, vt sit ad nutum superioris reuocabilis. c. cum ad monasterium. §. tales. de statu mon. & reddat rationes conuentui, vel si ei conceditur cella, vt supra, reuocabilis tamen ad nutum superioris, nullū in ea ideò ius habens, vel si quid ei conceditur pro viatico, & si quid superest expendat in eius vsus honestos, vt dicit Nau. de Reg. commun. 2. ver. tertio principaliter. num. 14. & vt post professionem monachus maneat in domo paterna ex causa, amouibiliter tamen ad nutum superioris, & detineat aliqua, quò ad vsum, in quo etiam sufficit licentia tacita, & vt erogat aliqua ei concessa in eos vsus, in quos ipse Prælati potest iusta de causa, scilicet ob necessitatem personæ, vel religionis, aut vtilitatem, velut vt sibi emat libros pro prædicando, &c. vt ibi dicit Nau. ver. q. Host. in c. quãto. de offic. ordin. Innoc. in c. insinuante. ne cler. vel mon. Abb. in c. ex rescripto. de iureiur. & potest fortè Abb. pro vtilitate monasterij tenere fratres extra monasteriū, dando eos etiã in obsides, vt ibi dicit Pan. ad tēpus scilicet ex causa graui: & etiã vt monachus possit quæstia ex laborib⁹, vel industria cõuertere in proprios, & necessarios vs. Ab. in c. edoceri. de resc. & vt teneat vtilia ad vsum propriū. id. Abb. in c. d. eod. tit.

Trigesimò, potest ex causa concedere, vt monachus maneat extra monasterium ob vtilitatem monasterij. cap. moq. nachi. 16. q. 1. etiam vt sit procurator Episcopi, vel amici qui prodest, vel profuit, aut prodesse potest monasterio, vt dicit

Inno

Inn. in c. cum I. & A. de re iud. tutius est tamen, vt accedat, & authoritas summi Pœnitentiaij. arg. Bullæ 67. Pij III. inc. In sublimi, & vsus videtur id recipere; & ex causa studij, & magis ad docendum disciplinas monacho licitas. c. non magnopere, ne cler. vel mon. cap. 2. cod. tit. in 6. & ob alias iustas causas arbitrio prudentis. arg. c. de causis. de offic. deleg. Idem etiam ex magna causa potest talia concedere quæ sita per artem, operam, & industriam, donationem, vel successionem, iis tamen prius sibi, & monasterio consignatis. quod tamen intelligi debet de vsibus honestis, & necessariis, ne sic concedatur monacho proprietatis bonorum, quod non licet, vt nec moniali concedi potest, vt degat extra monasterium: vt dicit Nau. dist. com. 2. extra tex. & glo. nu. 40. & degentes extra monasteria, cum facultate cõuertendi quæ sita aliter quàm ex bonis monasterij in suos vsus, possunt ea erogare etiam in opera pia: vt ibi dicit Nau. n. 41. Testandi rament facultatē Regulari solus Papa dare potest, vt ibi dicit ver. quò ad vltimas. n. 57. & 58. idque Papa solet concedere maximè Regularibus beneficiariis, & quid de aliis ibi tradit Nau. cum non sit præsentis speculationis. Idem etiam monacho concedere potest, vt sit Vicarius Episcopi, vt ibi dicit Nau. ver. nunc quò ad iudicia. & idem Abbas, vel saltem Provincialis potest concedere Regulari potestatem manēdi extra monasterium ad subueniendū parentibus, vt dicit Nau. com. 3. ver. duodecimò quæritur. n. 48. & 49. modo tamen, quo supra Idem etiam potest concedere licentiam personis honestis, & ex iusta, ac necessaria causa ingrediendi monasteria monialiū ab Episc. exemptarū, & ipsi subiectis: vt dicit Nau. co. 4. ver. post præfatam. n. 59. Tutius tamē est, vt solus Episcop. id concedat, vt dicitur congr. respondiſſe. Idē etiam potest fortè concedere, quod quilibet habeat decem pro veltimentis, & aliis rebus necessariis, est tamen abstinendum, Cum Conc. Trid. sess. 25. c. 2. concedat tantum, vt iis mobilia possint concedi, quò ad vsū, & id etiam nō sit de iure. Pau. in d. c. cum ad monasterium. in si. n. 8. de stat. Molina de iust. disp. 276. ver. verum. non aut vt expēdat ad libitum, quia sic nec Papa potest id concedere. d. Abb. in c. ex parte astēsis. de Conc. præb. in c. mon. in c. cum ad monasteriū. de statu reg.

Tertium sit dictum. Abbas potest sine conuentu agere in iudicio, cum habeat liberam administrationem, sic tamen, in arduis adhibeat consensum Capituli. Abb. in c. edoceri. de rescript.

6
Abbas quæ
possit in iudi-
ciis, & quo-
modo.

rescript. & ibi Barb. & etiam potest constituere economum
 nomine suo, & conuentus qui agat. Innoc. in c. cum I. & A.
 de re iud. sic tamen, vt non constituatur generalis procura-
 tor ad administrandum negotia conuentus, quia sic vt in re
 adua exigeretur consensus Capituli Abb. in d. cap. edoceri
 qui tamen non potest agere proprio nomine, sed suo & cō-
 uentus, si habet omnia bona communia cum conuentu, sed
 si habet sui tituli bona distincta, potest nomine proprio
 agere. Idem etiam potest ratificare gesta per solum conue-
 tum, vt si id tendat ad eius vtilitatem. Abb. in d. cap. & in cap.
 causam quæ 1. de iudic. vbi Barbat. & potest etiam agere pro
 capellis suis si indebitè grauantur, priusquam eius rector.
 Abb. in cap. cum deputati. de iudic. & generaliter is habet
 agere pro defensione monasterij, cum tota potestas sit apud
 eum. cap. nullam. 18. q. 2. & in tantum est hoc verum, quòd
 etiam pro monachis singularibus habet conueniri, cum ra-
 les habeantur pro mortuis, nec possint stare in iudicio, nisi
 in casibus expressis, nec etiam constituere procuratorem si-
 ne licentia superioris. clem. religiosus. de procurat. & Abbas
 indistinctè conuenitur pro contractu monachi initi etiam
 antequam esset monachus, & eatenus tenetur Abbas pro eo
 quatenus peruenit ad monasterium, nisi monachus habuisset
 mandatum à monasterio ad cōtrahendum: quia sic mo-
 nasterium ad omne tenetur, & potest etiam Abbas defen-
 dere monachum in causa criminali, ita Zab. in clem. reli-
 giosus. de procur. vel dicendum, quòd monachus conueni-
 tur coram Abbate, monasterium verò coram conseruatore.
 Id tamen fallit in regularibus manentibus extra claustra,
 qui in causis mercedum, & miserabilium personarum cogi
 possunt ab ordinario ad soluendum. ex cap. 7. sess. 7. in Trid.
 Conc. Item fallit si sit electus ad aliquã prælaturam, & eam
 acceptauit de licentia superioris, sine qua non licet, quia sic
 sine noua licentia potest agere ad illius prosecutionem, &
 impense sibi dabuntur à monasterio. Item fallit si accuset
 superiorem. c. ex parte. de accus. & in his in quibus non po-
 test habere licentiam superioris, vel cum est absens de licen-
 tia superioris, & conuenitur vel conuenitur, & etiam si eiicitur
 à monasterio, potest petere alimenta sibi ab eo debita, & vbi
 agere potest, etiam constituere valet procuratorem, vt dicit
 Nau. commen. 2. de regulat. ver. vlt.

In hoc etiam videnda, quæ dicta sunt supra de Præ-
 latis

latis in genere capit. 3. 4. & 5.

Quartum dictum. Abbati ulterius licet alia plura sparsim peragere.

I. Enim, si habet ecclesiam sibi pleno iure subiectam, habet per consequens iurisdictionem in clericos institutos in illa, not. Abb. in cap. his quæ. de maio. & obed.

II. Potest ad libitum remouere priorē manuelem, etiam sine causa, vt sunt commendatores, præceptores, institores, de quibus in c. cum deputati. de iuda. imò illum non potest perpetuare in prioratu manuali, quominus possit eum ad libitum reuocare. cap. cum ad monasterium. §. tales. de statu mon. etiam si iurasset, quia adhuc poterit ad libitum reuocare, etiam si prioratum, vel aliam administrationē ei concesserit, quò ad vixerit. Fed. de Sen. cons. 259. Abb. in cap. Ioannes. de cler. coniug. Si tamen est prior solutus per electionem assumi, vel si est perpetuus, non potest sine causa reuocari, & sine obseruatione statutorum regulæ. cap. 2. §. priores. de statu. mon. & quòd prior manualis possit ad libitum reuocari, tenet Io. And. in c. cum singula. in nouella. de præbend. in 6. vbi Gem. Papa tamen potest in perpetuum concedere prioratum mannalem monacho. Innoc. in c. fin. qui cler. vel vou. Fed. de Sen. cons. 259. casu talis est.

III. Potest eligi in Abbatem alterius monasterij, Episcopus verò debet postulari. c. si Abb. de elect. in 6.

III. Potest sine solemnitate monachos suos benedicere, & alia ad suum officium pertinentia exercere cum hæc sint de solemnitate, non de substãtia. arg. c. 1. de suppl. negt. Abb. in cap. inter monasterium. de re iudic. & etiam ante benedictionem potest Abbas vti mitra, baculo pastoralis, & annulo, vt ibi dicit, non potest tamen iis vti extra monasterium, nisi aliter in priuilegio caueatur. cap. vt Apostolicæ. de priuil. in 6. si tamen inuitetur ad monasterium exemptum, potest in Pontificalibus celebrare. Ioan. And. in c. Abbates. de priuil. in 6. & etiam potest expellere monachos. de monasterio iuxta regulæ instituta. c. quanto. vbi Abb. de offic. ord. in cap. ea quæ. de statu mona. in cap. si quis contra clericum. in repet. de foro compet. & etiam ciuilitèr est eorum iudex. Abb. in c. cum contingat. de foro compet. vbi Barbar.

V. Potest ex consuetudine acquirere illa quæ sunt iurisdictionis, vel dignitatis Episcopalis. cap. auditis. c. cum olim. vbi Abb. de præscript.

7
Abbas que
alia ulte-
rius agere
possit.

VI. Potest denegare obedientiam contra libertatem ordinis indultam à Papa. c. sanè. cum ibi not. de excess. prælat. & si eo casu Abbas ab Episcopo excommunicatur, excommunicatio est nulla. cap. quia cognouimus. 10. q. 3. cap. cum ad quorundam. de excess. prælat. & si delinquit in monasterio suo exempto non potest per Episcopum puniri, nec respondere tenetur coram eo super iurib. monasterij, si tamen eius membra non sint exempta tenetur respondere pro eis. Abb. in c. ex ore. de priuil. Hodie tamen ex Bulla 15. Greg. XIII. tenetur monasterium sibi constituere conseruatores virum ecclesiasticum in dignitate constitutum, vel Canonicum Cathedralis, iuxta ius commune, cuius nomen in curia Episcopali sit descriptum, coram quo Abbas, & regulares alij conueniantur, aliàs Episcopus pro miserabilibus personis ad se confugientibus, & in causis mercedum cognosceret, & desiniet. sess. 7. cap. 7. in Trid. Conc. & idem si negligens sit in capellis non exemptis sibi subiectis regendis, non potest ex hoc priuati ab Episcopo ecclesia non exempta. Innoc. & alij in c. postulasti. de foro compet. ex alia tamen causa, quam delicti, vt ratione contractus, vel rei ipsarum, tenetur coram Episcopo respondere: vt ibi dicit Innoc. & in c. 1. de priuil. in 6. & in talibus capellis non exemptis Episcopus instituit ad præsentationem Abbatis. d. c. quanto. de offi. ord. quæ tamen in temporalibus tenentur Abbati respondere. c. cum & plantare. §. in ecclesiis. de priuil. c. in Lateranensi. de præb. & si ecclesiæ sint subiectæ monasterio pleno iure, quò ad legem diocesanam, & iurisdictionis, institutio pertinet ad Abbatem. Anch. post Innoc. in d. c. ex ore. de priuil.

VII. Potest repetere monachum suum, etiam si sit in alio monasterio. c. Ioannes. vbi Doct. de regular. c. Abbates. 18. q. 2. cap. monachum. 20. q. 3.

VIII. Potest transire ad religionem strictiorem prælatura dimissa, petita licentia à Papa, eo non respondente, potest tamen Papa eum reuocare si sit exemptus. Ioan. And. in cap. cum stat. in Mercur. de reg. iur. in 6. Abb. in cap. licet de regul.

IX. Potest alterare statum sui prioratus, ita vt prioratum regularem possit reducere ad secularem si reditus non sufficiunt pro pluribus, aliàs non. cap. cum singula. de præben. in 6. Abb. in c. 1. de c. mona. hodie tamen crederem requirendam licentiam Papæ. ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 10.

X. Si

X. Si eligitur in Episcopum, & sit confirmatus, ac benedictus, potest conferre eos ordines subditis Episcopatus, quos poterat monachis dum esset Abbas. Felin. in cap. iam renum. 1. 2. de rescript.

XI. Potest præscribere, vt possit vnire ecclesias sibi pleno iure subiectas, vel vnã alteri subijcere saltem in simplicibus, & manualibus. Franch. in cap. cum singula. num. 4. de præbend. in 6. aliàs non. Zab. in clem. ne in agro. §. ad hæc. de statu mona. cum id spectet ad Episcopum loci, vt ibi dicit.

XII. Potest esse procurator pro ecclesia Cathedrali. Abb. in cap. in nostra. de procur. & etiam aliorum monasteriorum cum habeat administrationem. Abb. in cap. sopita. de censibus.

XIII. Potest ex consuetudine acquirere ea quæ sunt dignitatis, vel iurisdictionis Episcopalis. nor. in cap. edoceri. de rescript. in cap. cum deputati. vbi Abb. de iud. modo vt supra.

XIII. Potest, si hæreditas, vel legatum, est monacho delatum, id sine eius consensu agnoscere, & repudiare. Alex. in l. legatum seruo. de leg. 1. Bertrand. conf. 68. num. 2. cum magis communi opinione, non verò ipse monachus, vt iidem dicunt.

Quintū dictū. Multa sunt quæ Abbas explicare nõ valet.

I. Enim, non potest dispensare, nisi in casibus concessis. Innocent. Anchar. & Abb. in cap. 2. de eo qui Furt. ord. nec absolueret ab excommunicatione canonis, nisi in casibus expressis. Abb. in cap. monachi. & in cap. cum illorum. de sent. excom.

8
Abbas quæ
non possit.

II. Non potest habere domicilium, nisi in claustro, vbi habet residere. Innoc. in cap. ex ore. de priuileg. vnde & ibi solum potest conueniri hodie tamen coram cõseruatore conuenitur, vt supra est dictum, licet in monasterio citetur.

III. Non potest vnire suum monasterium, vel alteri subijcere sine consensu Episcopi. cap. sicut vnire. vbi Doct. de excess. prælat.

III. Si sit exemptus non potest renunciare abbatiæ sine licentia Papæ. cap. dilecti. vbi Doct. de renunc.

V. Non potest presentare ad ecclesiam secularem regulares. Felin. in c. in nostra. ver. decimò. de rescript.

VI. Non potest solus facere monachum sine vocatione fratrum,

trum, nisi Abbas solus, vel vnus de conuentu, aut etiam extraneus reciperet professionem nomine Abbatis, & nomine conuentus, quia sic sufficit ratificatio eorum vt professio valeat, vel si monasterium vacaret, quia sic posset recipi professio per conuentum nomine Abbatis futuri, quo ratificante valebit professio; præterea solus Abbas id non potest, si vult creare monachum obligando ipsum monasterio, & monasterium sibi, secus si eum recipiat ad professionem obligando eum ordini tantum, & non religioni. Fel. in cap. si ad solum. de regular. in 6. hodie tamen hoc vltimum non crederem procedere, cum non liceat admittere aliquem ad ordinem sacrum, nisi profiteatur ante, & sic obligetur monasterio, & è cõuerso, ad hoc vt dicatur habere patrimonium, ex constitut. 75. Pij V. incip. *Romanus Pontifex.*

VII. Non potest remouere capellanum præsentatum coram Episcopo, & ab eo institutum in capellis monachorum, quæ populum habent, nisi dilapidet bona ecclesiæ, vel viuat incontinenter, quia sic potest eum remouere de consilio fratrum, & Episcopi consensu. c. 1. de cap. mon. in 6.

VIII. Non potest concedere alicui iura, vel redditus ecclesiæ ad vitam eius, vel certum tempus, nisi ob vtilitatem, vel necessitatem monasterij, aliàs eo ipso suspenditur ab officio. clem. 1. de rebus eccl.

IX. Non potest interesse nuptiis, vel suscipere infantem de baptismo, vel cõfirmatione, ex Conc. Antisiod. can. 24. & 25.

Sextum dictum. Abbas ad multa tenetur.

I. Enim, tenetur sui bonum dare exemplum, & curam habere subditorum, iuxta dicta supra de Prælati in genere.

II. Si sit etiam exemptus, & habeat capellas, quæ habent populum, tenetur ire ad sinodum. cap. ex ore. de priuil. Abb. in c. quod super his. de maiorit. & obed.

III. Tenetur curare ea quæ pertinent ad cultum diuinum, & vtilitatem monasteriorum. cap. nullum. 18. q. 2. Abb. in cap. ea noscitur. de his, quæ fiunt à prælat.

IIII. Si abundat redditibus tenetur ad recipiendum monachos, & potest ad id cogi ab Episcopo, & idem de Abbatissa respectu monialium. Io. de Anan. in c. quoniã. de simo. si tamen monasterium patitur defectum monachorum, vel monialium. Franc. in c. si ad solum. de regular.

V. Tenetur visitare sua monasteria etiam commendata. cap. 20. sess. 25. de regul. in Triid. Conc.

9
Abbas quæ
agere de-
beat, & te-
neatur.

Abbatibus di-
uites omnes
monachos
viatores ex-
cipere debet.

V I. Tenetur conferre ecclesiam parochialem ad eum, & conuentum pleno iure spectantem infra sex menses, alias eam Episcopus conferet regulari, si ita est consuetum, vel seculari, si ita, & si est exempta conferet autoritate Apostolica. clem. quia regulares. de suppl. negl. fell. 2. §. cap. 21.

V I I. Tenentur Abbates, vel Priores de triennio in triennium facere capitula in regnis, & prouinciis. c. in singulis. de statu mon. alias Episcopus prouidebit, si monasterium sit immediatè sub protectione sedis apostolicæ, & non sub capitulis generalibus. d. c.

V I I I. Tenetur prouidere sibi commissis de cibo corporali, ut nil eis desit, & cibo diuinæ lectionis, studio eos informando, & dando illis bonum exemplum, q̄ & præfectæ monialium agere debent, & curando ne in monasteriis sint anguli, vel loca occulta visui prælatorum, ex Sin. Aquif. gran. c. 1. 2. 3. 12. 13. & 14.

I X. Tenetur degere vitam communem cum aliis. clem. ad nostram. de censib. Graff. de regul. nu. 122. & in correctione seruare dicta supra, & de statu Prælat. ad fi.

Septimum dictum. Abbas desinit morte, renunciatione, & depositione, & translatione, & ubi renunciat, vel deponitur remanet monachus monasterij vltimi ubi deponitur siue renunciat. Abb. in c. cum ad monasterium. ad fi. de statu mon. depositus tamen ibi est pœnitens. Vnde si quid legatur monachis talis monasterij, si tempore quo datur legatum, ecclesia vacat, debetur successori. Rom. in cons. 259. qui si est exemptus non potest renunciare sine licentia Papæ c. dilecti. de renunc. & si deposuit officium debet habere primum locum in choro, & conuentu. Fel. in cap. quæ in ecclesiatum. nu. 115. de constit. & si Abbas conuincitur de crimine tenetur cedere officio, & idem si infamatus sit. Pau. tract. de pot. c. q. 6. p. 2. princ. nu. 3. & 4. & etiam si appellat. gl. in c. quia vos. de appellat. & etiam submouetur ab officio, vel datur ei coadiutor, si senio, vel infirmitate impeditur officium exercere. Pau. ibid. alias eius officium est perpetuum: vt dicit Abb. in cap. ad monasterium. nu. 5. de statu mon. licet administratio locorum concedatur modo huic, modo alteri.

Et hæc de Abbatibus dixisse sufficiat, cætera quæ hic desiderantur requirenda sunt in tract. de statu Prælatorum in genere per tot.

IO
Abbas vt
desinat esse.

Abbatissa etiam & ipsa dicitur habere dignitatem. cap. indemnitatib. vbi Gem. de elect. in 6. Fel. in c. meminimus. de accus. & equiparatur Abbati in administratione. Abb. in c. fi. de statu regul. & debet esse quadraginta annorum, & idem de Prionissa. c. 7. fess. 2 §. in. Trid. Conc. & quæ per octo annos post professionem laudabiliter vixerit, & si talis in eo monasterio non reperitur, de alio accipiatur, quod si id fieri non potest, ex eo monasterio eligatur, quæ excesserit triginta annos, & per annos quinque saltem post professionem laudabiliter vixerit, quod si non manserit ibi per quinquennium in religione, laudabiliter tamen se gessit, poterit confirmari per biennium, si petatur à suis monialibus, & de licentia superioris, ex decis. congreg. 227. & modo sit expressè professæ, non tacite tantum, & debet eligi à monialibus professis eiusdem monasterij, & confirmari ab ordinario loci, sed si id monasterium est immediatè subiectum Papæ, ab ipso est confirmanda, vel Legato prouinciæ. Silu. Abbatissa. nu. 4. §. 1. quæ ultra triennium eligi non debet, ex Bulla 84. Gregorij XIII. nec debet esse de monasterio alterius religionis. clem. 1. vbi Abb. de elect.

I. non debet esse illegitima. glo. in d. c. indemnitatibus. nec cum tali, vel etiam quæ fuit corrupta ante potest Episcopum dispensare, vt fiat Abbatissa, vt dicit Fel. in d. c. meminimus. Card. in clem. attendentes. §. statuimus. q. 11. de statu monach.

II
Abbatissa
dignitas, potestas & officium.

II. Debet benedici intra tempus statutum à iure, aliàs cadit à iure suo. cle. 2. d. §. statuimus. de statu mon. in quo tamen notandum, quod non omnes Abbatissæ benedicuntur si sit mos monasterij in contrarium, & causa rationabilis etiam excusat, vt si sit infirma, vel vacet sedes Episcopalis, vel per Episcopum steterit, vel non sit adepta possessione, nec per eam steterit, quominus sit adepta, vel si sit electa corrupta per Papam, cum talis non benedicatur, vt ibi dicit gloss. quam sequitur ibid. Card. & si transit ad aliud monasterium denuo potest benedici, vel si iterum eligitur Abbatissa, vt dicit Fel. in d. c. meminimus. licet possit benedici ante possessionem adeptam, & administrare post confirmationem, vt dicit Franc. in c. indemnitatibus. §. verum de elect. in 6. nec venit appellatione monialium. Abb. & alij in c. omnes. de simo. & debet benedici diebus à iure statutis, vt & accipere. velum. Doct. in c. 1. de tēp. ord. & in cle. attendentes. de statu mon.

mon. & in electione Abbatissæ, publicato scrutinio, possunt moniales variare, accedendo maiori parti, modo id fiat in continentii, scilicet antequam deueniatur ad actus exteriores. Anch. in c. indemnitatibus. nu. 6. notab. decimo, vnde c. de elect. in 6. distinguendo tamen, vt per Dynum in c. quod semel. nu. 12. de reg. iur. in 6. Hæc vt & Abbas potest habere clericos sub se si habet capellas pleno iure sibi subiectas. Abb. in c. his quæ. de maior. & obed. & habere potest iurisdictionem fori contentiosi. c. dilecta. de excessi. prælat. Abb. in c. noua. de pœnit. & remiss. & habet iurisdictionem in moniales: vt not. in c. dilecta & potest etiam habere collationem beneficiorum. Abb. in cap. cum dilectus. 4. col. de cõsuet. & habet liberam administrationem sui monasterij, vt & Abbas, sic tamen vt in arduis habeat cõsensum capituli. c. 2. de his quæ sunt à præl. & potest ac debet visitare, extra tamen monasterium aliis visitationem committere debet. Paris. de relig. benef. lib. 3. q. 12. *Non potest tamen excommunicare sibi subditos*, licet ad id possit implorare officium Episcopi, quod Episcopus ei tenetur impendere. c. dilecta. de maiorit. & obed. & etiam auxilium brachij secularis. c. abbatis. 18. q. 2. *Nec etiam potest absoluere à peccatis, nec suspendere ab actu ordinum, aut interdicerè, nec ea demum agere qua pendent à potestatis clauum, cum non cadant in mulierem.* cap. noua. de pœnit. Abb. in d. c. dilecta. nec predicare publicè, licet priuatim possit monere moniales. Abb. in d. cap. noua, nec etiã potest velare virginem, vel viduam, aliàs excommunicatur. d. cap. statuimus. 20. q. 2. c. predicandum. 20. q. 1.

Clauum potestatem non habent scemina.

Prior etiam monasterij iisdem ferè quibus Abbas vtitur priuilegijs in iis quæ spectant ad iurisdictionem in monachos, & prioratus est principalis dignitas in ecclesiã collegiata, vel regulari, & habet quasi iurisdictionem Episcopalem, & in effectum est eadem dignitas cum Abbatia. Card. in clem. dudum. d. 5. statuimus. de sepult. qui duplex est conuentualis, & claustralis, & primus dicitur habere dignitatem, & ei causæ à Papa delegantur, non autem claustrali. Ias. conf. 77. lib. 1. & eligitur à conuentu, ac perpetuus est, & nullum in conuentu maiorem se habet, claustralis verò præceditur ab alio quandoque in eo monasterio, & poni potest ab Abbate, vel Prælato suo ad tempus, & eum potest ad libitum remouere. Franch. in cap. præsentis de offic. ord. in 6. Item

conuentualis habet liberam administrationem monasterij, & iurisdictionem in monachos, vt & Abbas, ita vt eos punire, & excommunicare valeat, & etiam potest Vicarium sibi constituere. Cardin. Alex. in c. perlectis. 24. dist. nō tamen præcedit Archidiaconum. cap. humilis. de maiorit. & obed.

Et quæ dicuntur de Priore, quō ad iurisdictionem, & liberam administrationem, intelliguntur, & de Guardianis sancti Francisci, sic tamen, vt nullus præficiatur monasterio, nisi professus sit. c. sanē. de statu mon. c. cum de beneficio. de præb. in 6. nisi in commendam ei detur. Mandos. de signat. gratiæ. ver. prorogationes.

S V M M A R I V M.

- 1 Collegium quod dicatur.
- 2 Collegiata ecclesia vt sit, qua requirantur.
- 3 Collegiata ecclesia, & eius Rector, quibus, prerogatiuis potiantur.
- 4 Collegiata ecclesia Rector ad qua teneatur.

De Præposito, seu Rectore collegiatae Ecclesiae.
Cap. XXVI.

1
Præpositus
quid dicatur,
& quis in
proposito.

NOTANDUM est primo loco, quod collegium dicitur quasi delectus, vel coelectio, quoties homines eiusdem professionis in vnum coadunantur, qui & ideo dicuntur collegæ, vel collegiati. l. collegatum. ff. de verb. sign. hinc Ecclesia dicitur collegiata in qua plures sunt clerici in communi se habentes, quasi vnum corpus in ea.

2
Collegiata
ecclesia, qua
dicatur, &
qua ad eam
requiratur.

I I. Notandū, quōd ad hoc vt ecclesia sit collegata, oportet, vt ibi sint plures clerici, vel canonici in ea perpetuo instituti, qui non sint minus quā tres, vt inquit glo. recepta. in c. nobis. de iure patr. Et potest esse collegiata habitu & actu simul, vel habitu tantum; primo modo si adsit priuilegium, vel institutio; quōd sit collegiata, & actu ibi adsunt canonici, & parochiani, si ei cura sit annexa, licet ibi caput non adsit, vt inquit Felin. in c. ex literis. de constit. vel, licet non inueniatur institutio, vel priuilegium, quōd sit collegiata, vel fundata cum hac conditione, quod sit collegiata, si plures

plures collegiati ibi adsint, secus si fundata sit, ut ibi sit tantum vnus Rector cum clerico, sic enim non erit collegiata. arg. c. vt quisque. de vita, & hon. cl. Quod si non apparet de priuilegio, vel fundatione, defendetur in sua possessione, si enim habita sit pro tali æstimabitur talis: alias non. arg. cap. cum venissent. de instit. Vnde præsumitur collegiata, si ibi exercentur pertinentia ad collegiũ, ut si solent eligere syndicum, & per eum iurare. c. Imperatorem. de iuram. cal. & habent sigillum commune. arg. c. significauit. de appel. vel vbi collegiati consueuerint eligere prælatum. c. 1. de elect. & sint vnus corpus, ac habeant res communes, arcam cõmunem, rectorium, & dormitorium commune, tractatum communem, confraternitatẽ communem, & huiusmodi, ut dicit Io. And. in c. nobis. de iure patr. vel tales opinione hominum habeantur, ut inquit Arch. in c. 1. 10. q. 1. Oldr. consil. 281. Rom. conf. 436. Alex. conf. 48. lib. 4. nec sufficit, quod in ecclesia sint plures clerici beneficiati, cum possint esse singulares, ut dicit Anch. in c. ex laicis. 10. q. 1. nisi vnus corpus faciant, vel nisi ecclesia sit instituta cũ hac conditione, ut ibi plures collegiati resideant, ut inquit Abb. in d. cap. nobis. Rom. d. conf. Guid. Pap. decif. 258. sic tamen, ut vbi agitur de præsumptionibus, vna non sufficiat conditio, sed plures requirantur. Vnde omnes Ecclesiæ Regulares iure communi sunt collegiatae, ut & Cathedrales. c. ne pro defectu. de elect. glo. in c. nobis. de iure patr. nisi sit simplex prioratus religiosus, ut inquit Card. in clem. vt hi. de ær. & qual. Habitu tantum quando primo habuit collegium, sed modo caret illo, vel morte, vel priuatione, vel extinctione ipsorum, cum collegium deficiat deficientibus personis ipsius. arg. gl. in c. licet canon. de elect. in 6. licet vbi solum personæ deficiunt, & non collegium est extinctum, vel suppressum, adhuc dicitur collegiata, cũ fieri possit personas ad collegium redire, ut inquit Alex. in conf. 34. lib. 4. Doct. in c. statutum. de elect. in 6. Fel. in c. accedentes. de præscript. Vnde & in ea locum habent statuta de collegiata, ut idem dicit. Potest verò Papa ex priuilegio facere collegiatam, cùm habeat plenitudinem potestatis. c. vnam sanctam de maior. & obed. in extr. communi. Episcopus verò id non potest nisi vocatis iis quorum interest. c. inter quatuor. vbi gl. de maior. & obed. ne fundatores conuenerint, & si ecclesia est patronata, aut capella, nõ potest fieri collegiata inuito patrono, nisi adũt necessitas,

& ubi patronus consentit, perdit ius præsentandi, sed retinet alia iura. Innoc. & Abb. in d. c. nobis de iure patr. & Fusch. loco cit. nu. 13. & si est etiam libera, tutius est ut accedat Patris autoritas in faciendo ecclesiam collegiatam, ut inquit Rebuff. in 2. p. benef. tit. de erect. in colleg. Potest inde parochialis ab eodem Papa collegiata, ut not. in cap. statutum. de elect. in 6. cum eius honor augeatur. His ita notatis.

³
Præpositus
collegiata,
quibus præ-
rogatiuis po-
tatur.

Primum sit dictum. Ecclesia collegiata, & eius Rector multis prærogatiuis potitur.

I. Si quidem eius Rector dicitur constitutus in dignitate, & esse prælatus, ut inquit Cucch. in instit. Maior. tit. de Præposito, & eo magis si Abbatum prærogatiuas habeat, quia tunc antecellit etiam Archidiaconum Cathedralis, ut ibi dicit Cucch.

II. Non vacat eius ecclesia si non promoveatur ad sacerdotium intra annum, ut contingit in parochialibus. c. statutum. de elect. in 6. cum cura non sit penes eum; sed alios de collegio, ut inquit Fusch. de visit. c. 1. nu. 14.

III. Non tenetur ad residentiam, ex Conc. Trid. indi. c. 6. c. 2. de reform. licet ecclesia parochialis sit unita collegiatae c. extirpanda. §. qui verò. de præben. qui tamen per Vicarium ei inseruiet, nisi esset consuetum, quod ibi inseruiet. quia tunc tenetur, ut dicit Fusch.

III. Si eius ecclesia sit curata non confertur per concursum, ut sit in parochialibus, ut sacra congregatio Concilij respondit, & iure communi eligitur à collegio. c. 1. de elect. ex reservationibus tamen generalibus, hodie id Papa sibi reservat, si excedit valorem decem florenorum, ut in reservationibus Gregorij XIII. constitut. 1. habetur.

V. Habet iurisdictionem in clericos collegij, & punit delinquentes, non tamen in grauibus, cum id ad Episcopum spectet, ut dicit Abb. in c. cum contingat in c. si quis contra. ubi & alij. de foro compet. in c. edoceri. de rescript. sed in leuibus in causis criminalibus, in civilibus verò possunt conveniri coram Prælato, & Episcopo, & similiter in poenitentialibus, ut ibi dicit Abbas, & est locus præventioni, qui tamen non habet territorium, nec potest excommunicare suos parochianos, nisi ex consuetudine præscripta: ut dicit Cucch. loco cit. sed tantum illos de collegio, si in eos exercet iurisdictionem, ut dicit Abb. in d. c. cum contingat. de hoc tamen videatur quod plenius est dictum supra, de
Præl.

Præl. in gen. ver. quò ad tertium. ca. 26.

VI. Potest conferre beneficia suæ ecclesiæ, simul cū collegio, nisi consuetudo sit in contrarium, vt dicit Abb. in d. c. cum contingat. num. 32. & tunc eos etiam potest priuate ob non residentiam, vel malam administrationem, non autem ex alio crimine, quia id spectat ad Episcopum, vt ibi dicit Abb. qui tamen Pan. contrarium in hoc vltimo sentit in c. fi. de offi. Arch. nisi ex priuilegio id ei competat, dicens, tales posse solum leues pœnas imponere grauiora ad Episcopum referendo, qui solus potest eos destituere, videndum tamen quod est dictum suprâ, de Præl. c. 3. d. ca. 26.

VII. Potest cum collegio facere statuta. Doct. in cap. cùm omnes. de constit.

VIII. Potest statuere modum circa diuina celebranda in ecclesiâ, vt not. in d. c. cùm contingat.

Secundum dictum. In ecclesiâ collegiata debent tot clerici institui, quot cõmodè ibi possunt sustentari. gl. in c. cum M. de constit. vt saltem ibi sint tres. c. 2. de suppl. negl.

II. Tenetur ad hospitalitatem seruandam, & soluenda iura Episcopalia Episcopo, vt charitatum subsidium, procurationes, & huiusmodi. c. conquerente. de offic. ord. gl. in c. cum sit. de consecr. eccl. & dos eius debet sufficere saltè pro duobus, vel tribus, vt ibi dicit.

III. Subest visitationi Episcopi. sess. 6. c. 4. sess. 25. c. 6. sess. 24. c. 3. de refor. in Trid. Conc.

III. Rector eius si delinquat ab Episcopo conuenitur, vt not. Abb. in d. c. cùm contingat. & habetur in d. Conc. sess. 24. c. 11. exceptis id expressis.

V. In ea ecclesiâ horæ canonicæ debent recitari, vt & in Cathedrali, & si distributiones sic tenues sunt, vt idè diuinus cultus minuatur, debet extrahi tertia pars omnium beneficiorum ibi existentium, & in distributiones conuerti, quæ præsentibus tantum diuinis officiis assignentur. sess. 21. c. 3. d. Cõc. & si distributiones adhuc sunt tenues cū præbendis, eis sunt vnienda beneficia simplicia, vel aliqua beneficia ex ipsis supprimi, & conuerti in distributiones. sess. 22. c. 3. & sess. 24. c. 15.

VI. Si sit curata debent eligi idonei scientia, moribus, & ætate, qui curam exerceant. c. cùm in cunctis. §. inferiora. de elect. & Præpositus dum actu curam exercet, exceptis distributionibus, potitur fructibus canonicatus, ex Bulla Pij V. 65. incip. Cupientes.

VII. Si

⁴
In Collegiata Ecclesia, que debeant agi.

VII. Si locus sit insignis debet in illa constitui lector Theologiae cum opinione praebendae. sess. 5. c. 2. in Trident. Conc. & beneficiati in ea tenentur intra duos menses emittere professionem fidei coram Episcopo post possessionem adeptam si curam habeant. c. cum dignitates. sess. 24. in Tri. Concil. & residere sic, ut ultra tres menses in anno non absint. d. cap. & si est curata, tenetur ad ea quae de Parochiali infra, Deo dante, dicentur.

S V M M A R I V M.

- 1 Plebanus quis dicatur.
- 2 Plebanus ut quis dicatur, quae requirantur.
- 3 Plebanus quibus prerogatiuis potiatur.
- 4 Plebani officium quod sit, & ad quid teneatur.

De Plebano, vel Archipresbytero forensi.
Cap. XXVII.

¹
Plebanus
quis sit, eius
dignitas, &
praeminentia.

NOTANDUM, quod Plebanus, qui & Archipresbyter Ruralis, aut Curio, vel Decanus dicitur in cap. si de offic. Arch. in cap. si ne cler. vel mon. in cap. 1. eod. in 6. & in Cōc. Tri. sess. 5. cap. 2. est qui habet sub se capellas in quibus clerici perpetui instituuntur, & subsunt Plebano, & ab eo sacramenta accipiunt, & eius ecclesia dicitur Plebania. d. c. 1. eod. in 6. & eius Rector dicitur constitutus in dignitate, ut inquit Franc. in d. c. 1. & Patro. lib. 1. p. 1. q. 11. art. 5. ubi multos allegat idem tenentes; & dicitur etiam Praelatus si per electionem assumatur, & gaudet privilegiis Praelatorum inferiorum Episcopo, ut inquit Abb. in c. cum contingat. n. 29. ver. & in istis. de foro compet. ubi etiam Plebanum Praelatum simpliciter nominat. Fusc. de visit. lib. 2. c. 6. & probatur aperte in c. cum ab ecclesiarum. de offic. ord. unde est exprimenda ista qualitas in impetratione, nec sufficit dicere, quod sit simplex curata, ut inquit Gem. in d. c. 1. & Card. in cons. 45. cum simplex parochialis non sit dignitas, ut ibi dicit Franc. in fi. si non habet sub se capellas, vel non est collegiata, ut ibi dicit, unde probabile est, quod Plebanus praecedat simpliciter canonicum

Carthe

Cathedralis, cum non sit in dignitate constitutus, licet tali æquiparetur in cap. statutum. de rescript. in 6. Cucch. de Canon. in princ. & minus sit Prælati, vel saltem ei cedere non tenetur cum canonici eos tantum præcedant qui dignitate carent, ut ibi dicit Cucch.

I. notandum, quod ut quis dicatur Plebanus non sufficit, ut habeat altaria in ecclesia propria etiam quod dentur in titulum, & sint beneficia ecclesiastica, & in perpetuum concedantur clericis, in eis institutis, cum sic dicantur capellanæ, & non capellæ, ut dicit Rebuff. in praxi benef. in princ. tit. seculare beneficium. num. 14. sed oportet, ut sit ecclesia, & corpus per se subditum ipsi Plebano, sic enim dicitur capella, ut idem dicit. Secundo, oportet, ut in ea clerici perpetui instituantur, ut dicitur in d. cap. 1. & est probabile, quod etiam debeant esse curatæ, cum à Plebano percipere debeant sacramenta, ut infra dicitur. & est probabile quoque ut sufficiat, quod Plebanus sub se habeat unam tantum capellam, ut dicatur in dignitate constitutus, ut videtur sententia gl. & Franch. in d. cap. His notatis.

Primum sit dictum. Plebanus multis potitur prærogatiuis.

Primo enim, dicitur in dignitate constitutus, & esse prælati, modo supra exposito. Secundo, habet iurisdictionem iure communi in clericos in capellis institutos. Primo enim in penitentialibus sunt ei subiecti, & in civilibus causis possunt coram eo, & Episcopo conveniri, & in utroque casu datur locus præventioni, sic tamen ut in paritate præferatur Episcopus.

Secundo, potest eos excommunicare, non autem parochianos, nisi id præscripserit. Tertio, in criminalibus potest levem penam eis iniungere, & etiam eos priuare beneficiis, si illos instituat, sed tantum ob non residentiam, vel malam administrationem, in aliis enim criminibus ad Episcopum recurritur, ut inquit Abb. in c. cum contingat. n. 21. cum seq. & maxime n. 29. de foro cõpe. in c. si quis contra. eod. Franc. in d. c. ne cler. in 6. qui tamen in c. cum ab ecclesiarum. de offic. ord. probat, quod potest excommunicare etiam laicos qui sunt in plebanatu, & interdictum proferre, eaque relaxare, quod & Episcopo licet. d. c. ubi glo. vel dicendum est pro concordia, quod si plebanatus est ecclesia collegiata, vel si Plebanus eligitur à collegio, & ab Episcopo confirmatur, quod

3
Plebani potest
as, & præ-
rogatiua qua

quod habet prædictam iurisdictionem illos de collegio, in
civilibus, & criminalibus: aliás non, nisi de mandato Episco-
pi, vel in pœnitentialibus tantum, iuxta cap. si. de offic. Arch.
In reliquis tamẽ dicitur constitutus in dignitate, qui tamen
habet prædictas iurisdictiones, etiam si eligitur ab Episco-
po, & præficiatur collegio: vt ibi dicit Abb. in d. cap. cum ab
ecclesiis. idem Rota de præscript. decif. 2. in nou. vel si ea
præscripsit.

II. Iure communi potest conferre dictas capellas cum
vacant, vt ibi dicit. & Franc. & prædicta eo magis procedunt
si adsit priuilegium id dictans, vel præscriptio legitima, vt
ibi dicit Abb.

III. Dicti capellani tenentur ab eo recipere sacramenta,
non alibi, eo inconulto.

III. Potest eos visitare. c. cum venerabilis. de censib. in
6. si id habet consuetudo, ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 3. assump-
to tamen notario de Episcopi consensu per seipsum tamen,
& infra mensem reddita ratione Episcopo visitationis,
qui etiam Episcopus poterit seorsum easdem ecclesias visitare.

V. Potest admittere resignationes subditorum. Abb. in d.
c. cum contingat. in fin. & excommunicare, ex quo habet
iurisdictionem, licet id non possit simplex curatus, & actus
iudicarios exercebit in loco suæ residentie, vel vbi mos est,
vt dicit Abb. in d. cap. si quis contra.

VI. capellani tenentur ei in pertinentibus ad ecclesiam
obedire, vt dicit Gem. in c. 1. de consuet. in 6. non potest verò
exercere iurisdictionem in parochianos sui plebanatus in
foro contentioso. Abb. in d. c. cum contingat.

VII. Potest constituere vicarios, Lap. alleg. cap.

VIII. Habet ius patronatus. Fusch. lib. 2. cap. 6. de visit.

IX. Capellani tenentur ab eo recipere sacramenta, quæ
aliis ministrant. Fuschus ibid. & Cucch. tit. de Archiepiscopis
terro, vt supra.

X. Est proprius sacerdos capellanorum, & populi. cap. fin.
de offi. Arch.

Et hæc de iure procedunt, vt dicit Abb. in d. cap. cum con-
tingat. sed quia consuetudo dat, & admittit iurisdictionem,
standum erit consuetudini, vt dicit Abb. in d. c. cum contin-
gat. qui tamen adhuc dicitur constitutus in dignitate, ex
supra dictis.

Secundum dictum. Plebanus tenetur curam habere cleri,
&

4
Plebanus
qua agere de
beat.

& populi plebanatus, & eorū actus spectate, & eorum confessiones audire, & eorum graui delicta Episcopo referre, sic tamen, vt non agat quid contra ius. cap. fin. de offic. Arch. modo supra exposito, nec absoluat à casibus referuatis Episcopo, nisi de eiusdem licentia, cum id nec. Archipresbytero ciuitatis liceat, vt dicit glo. in cap. 2. eod. & etiam tenetur accipere olea sacra ab Episcopo quotannis, & Capellanis distribuere.

Quia verò idem habet curam animarū, obseruet infra dicenda tit. de Parocho: in cæteris videnda quæ de Prælati in genere sunt tradita.

S Y M M A R I V M.

- 1 Parochia vnde dicatur, cur instituta, & quid ad eam requiratur. num. 2.
- 2 Parochialem ecclesiam quis constituere possit, quibus ex causis, & quomodo.
- 3 Parochialis ecclesia non debet esse sine dote, & qua dicatur dos eius sufficiens.
- 4 Parochi qualiter se habeant ad Episcopos circa onus cura animarum, & quod eorum maius sit onus.
- 5 Parochi à quibus eligantur, & qua forma, & quis concurrentium preferendas, & qualis debeat esse Parochus. num. 7.
- 6 Parochialis ecclesia an possit optari, vel peti, vel recusari, si superior vocet.
- 7 Parochus, & ecclesia parochialis multis prerogatiuis potitur. Beneficia vt vnienda, & quando parochialibus, d. num.
- 8 Oblationes, vt debeantur Parochis.
- 9 Oblationes debentur Rectori parochis, & quomodo.
- 10 Oblationes à quibus non recipienda.
- 11 Sacramenta vt sint necessariò sumenda à Parocho, & quomodo.
- 12 Decima debentur Parochis.
- 13 Decima de quibus, à quibus, & vt soluenda.
- 14 Primitia debentur Parochis, remissuè.
- 15 Sepeliri vt debeant decedentes in parochiali, & an sepultura eligi possit, & quomodo.
- 16 Quarta vt debeat parochiali, de quib, & quomodo.

do, vbi quis extra eam sepelitur.

19 Circa Sepulturam à quibus cauendum.

20 Sepultura qui careant.

21 Parochus, vt sit Iudex parochianorum in foro penitentie, & quibus alijs priuilegijs potiarur, circa celebrationes, benedictiones, reparationem ecclesie, obedientiam, & reuerentiam.

23 Parochus ad qua ex officio teneatur, circa curam animarum exercendam, Eucharistia retentionem, & sacrorum oleorum, ecclesie reparationem, celebrationem diuinorum, doctrina Christiana eruditionem, cultum ecclesiarum, correctionem, obedientiam erga Episcopum, & alia.

24 Parochus qua ulterius saltem ex consilio prestare debeat.

De Parocho. Cap XXVIII.

LICET Parochus simplex non dicatur constitutus in dignitate, nec praelaturam habere: vt not. Franch. in cap. i. in fin. ne cler. vel mon. in 6. tamen quia largè dicitur praelatus, quia præsfit sibi commissis, quò ad forum penitentie, licet non quò ad iurisdictionalia, vt habetur in c. tua de cler. ægrot. vbi praelatus dicitur. Ideò de eo dicendum. Pro clariori vero intelligentia dicendorum, obseruandum est in vniuersum, primo loco, quod parochia dicitur, quasi partitio curæ: quia Rector ecclesie curam habeat animarum totius populi intra illos limites congregati. cap. i. de cap. mon. cap. cum singula. de præb. in 6. cap. de multa. extra eod. Abb. in cap. extirpandæ. §. qui verò. de præb. Gem. in c. licet canon. de elect. in 6. & in cap. pastoralis. de his quæ fiunt. Io. And. in cap. quia nonnulli de cler. non resid. Host. in summa de parochiis. cum enim augetur populus Christianus, Dionysius Papa vigesimusquartus post B. Petrum singulas ecclesias, singulis sacerdotibus assignauit, ne quis alterius fines ingrederetur. cap. ecclesias. 13. q. 1. & vt quisque animarum sibi assignatarum curam haberet, idque tam in ciuitatibus, quam in castris, & villis: vt inquit Nau. in cap. placuit. de penit. dist. 6. vt Episcopis in partem sollicitudinis pastoralis

I
Parochia
quid sit, &
vt instituta.

opem ferrent, quique & curiones dicuntur, quia & regionibus vrbis in factis, & alibi præponuntur, vel ita dicuntur Parochi à præbitione, eo quòd sibi commissis sacramenta, & sacra præbeant, Parochi enim, Græcè, idè quòd præbitio est.

II. Prænotandum, quòd vt dicatur Parochia, & Parochus eius Rector, oportet, quod certos habeat parochianos, & certam regionem sibi infra certos limites assignatam, cum potestate fori pœnitentialis, & necessitate sacramenta subditis administrandi, & illis ab eo ipsa accipiendi autoritate Episcopi fundatam, cum id sine illa non liceat. c. nullus omnino. 16. q. 7. & in Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 13. ad id enim non sufficit tacitus consensus populi, qui in eo nõ potest se intromittere. cap. messana. de elect. imò si parochiales non habent proprios fines, sed promiscuè sacramenta petentibus ministrant, debent Episcopi distinctio populo in proprias parochias, cuique proprium assignare Parochum, ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 13. Dec. in c. ad aures. de rescript. quæ quidem distinctio parochiæ probatur ex testibus deponentibus, quòd à tẽpore, cuius initij memoriam in contrarium non extat, talis limes fuit obseruatus, vt inquit Archid. in c. plures. 16. q. 1. & in c. 1. de consuet. in 6. qui etiam fines, vbi de ipsis cõstat, præscribi nõ possunt. cap. super eo. de paroch. ob malam fidem, quæ in præscriptione nil facit. c. 1. de præscript. in 6. & dicitur parochia, etiam quòd parochiani actu ibi non adsint, sed recesserint, vt dicit Cald. conf. 4. Io. Andr. in d. c. licet canon. quæ tamen ecclesia non vacaret per affectationem alterius: vt dicunt Doct. in c. de multa. de præben. licet de eo in impetratione sit mentio fienda. Ex actu verò solo sepeliendi non efficitur ecclesia curata, vt dicit Feder. conf. 8. & 135. cum consuetudine, vel Episcopi concessione id haberi possit, vt dicit Anch. in c. 1. de sepult. & Host. in c. quia nonnulli. de cler. non resid. Nec per actum solum baptizandi, si nõ habetur certa parochia, vt dicit Paul. in clem. vnica. de bapt. & ibi Card. q. 4. & Imol. Vnde fratres minores, & prædicatores, licet possint audire cõfessiones, non per hoc dicuntur curati, quia nõ habent certam parochiam, nec populus tenetur eis confiteri, nec ipsi eos audire, vt inquit gl. in clem. dudum. verbo, impendant. de sepult. Abb. in c. significasti. de foro cõpet. & in c. omnis. de pœnit. sed oportet, vt supra, quòd limites sint distincti, cum necessitate ministrandi, & recipiendi sacramenta ab eo, maxime Baptis-

²
Parochia vt
dicatur, qua
requiratur.

inum, Pœnitentiam, Eucharistiam, & alia, cum sepultura ecclesiastica, vt infra. Card. in clem. 2. §. fin. de relig. domibus. Gom. q. 2. in reg. de Idiom. & vt exerceat curā nomine suo. Doct. in clem. vnica. de offic. ord. oportet etiā ad hoc vt quis dicatur curatus, quod vnus sit tantum qui exerceat curam proprio nomine non alieno. Staphil. de literis gratiæ. tit. de stat. & qual. & si duo instituatur in ecclesia parochiali neuter est curatus, vt dicit Oldt. conf. 67. cum non debeat esse duo capita in vna ecclesia, ex quo in eis non habet locum dispositio. c. licet canon. de elect. in 6. nec etiam Parochus dicitur, qui habet beneficium simplex cui sit annexa parochia. Oldt. conf. 203. Et parochialis est quandoque cum dignitate, vt si sit in collegiata, plebanatus, & huiusmodi, aliquando non, si simplex sit parochialis.

³
Parochia vt
constitui pos-
sit, à quo, &
quomodo.

III. Notandum, quod Episcopus potest constituere ecclesiam parochialem de nouo, vbi populus non potest recurrere ad parochiam ob amnem intermedium, locum muratum, & parochiani sint extra eum, & ob nuntiam distantiam cum animarum periculo, eam dotando ex fructibus matricis, qui si nõ sufficiunt potest cogere populum ad subueniendum Rectori ex Conc. Trid. sess. 1. de reform. cap. 4. Secundò, si ecclesiæ parochiales non possint reparari ex fructibus beneficij, nec à populo, potest eas Episcopus trāsferre ad matricem, vel ecclesias viciniores, cum eorum commodis, & oneribus, erigendo in eis altare sub eisdem inuocationibus, ex Conc. Trid. d. si. c. 7. Cauendum verò ne parochiales vniatur regularibus, dignitatibus, vel canonicatibus collegiata Cathedrali sive, simplicibus beneficijs, aut militiis, & si huiusmodi vniones sunt factæ à quadraginta annis post Conciliũ, eas Episcopus declaret nullas si per obreptionem, vel surreptionem sunt obtentæ. sess. 24. c. 1. & si parochialis est vnita mensæ capitulari, Cathedrali, vel alijs pijs locis, provideatur ibi de idoneo Vicario etiam cum assignatione tertiar partis fructuum beneficij si Episcopo videbitur, ex eod. Conc. sess. 6. c. 2. & sess. 7. c. 5. & 7. Tertio, potest Episcopus etiā vnire ecclesias parochiales cum alijs similibus, vel simplicibus ob earum paupertatem. sess. 21. c. 5. eod. Conc. & potest etiam augere numerum sacerdotũ in parochialibus, vbi populus exereuit sic, vt vnus non sufficiat sacramentis administrandis, & diuinis officijs celebrandis ex fructibus beneficij alendos. sess. 21. c. 4. & in subsidium populus cogi potest,

poterit, vt eis subueniat. d. cap. in quo tamen spectandus est vsus locorum similium, nec sine causa ecclesia grauetur. Quarto, si in ciuitate, oppido, vel loco nullæ sunt constitutæ ecclesiæ parochiales, vt certus adfit cuilibet Parochus. sess. 24. c. 13. §. fin. Quinto, effici potest etiam curata ecclesia ex consuetudine, vel præscriptione ab iis qui capaces sunt curæ, vt dicit Card. in clem. 1. §. fin. de relig. dom. Arch. Ioan. And. in c. conuenerunt. ver. si autem. de offic. ord. cum temporis cursus mutet statum qualitatibus beneficij, vt dicit Staphil. tract. de literis gratiæ. tit. de qual. & stat. benef. Sic tamen in prædictis, vt parochia habeat saltem decem homines. c. vno. §. fin. 10. q. 3. & curetur vt parochialis constituitur in loco commodiori populo, aliàs ad aliam ecclesiam transferatur, saluis iuribus parochialibus, & maximè si subest latronum incurfibus, & huiusmodi, vt promptius sacramenta populo ministrari valeant, iuxta not. per Doct. in c. licet canon. de elect. in 6.

III. Notandum, quòd Parochialis ecclesia debet habere dotem sufficientem, dummodo homines non morentur sine sacramentis, sic enim construi potest etiam sine dote, vt inquit Abb. in c. ad audientiam. de eccl. ædif. Dicitur verò dos competens, quæ sufficit ministris, & luminariibus, cap. piæ. 16. q. 7. & ad hospitalitatem, procuraciones, & munera alia Episcopalia persoluenda. c. de monachis. de præb. & cap. 2. de suppl. negl. prælat. cum aliis oneribus persolendis, & vbi saltem vnus clericus apud Rectorem alatur. c. vt quisque. de vita, & hon. not. in cap. statuto. §. vbi autem. de decim. in 6. iuxta qualitatem personarum, loci, & temporis. gl. in cap. cum adeo verbo, sufficientem. de rescript. Lamb. de iure Patr. lib. 1. p. 1. quæst. 5. art. 21. Vnde ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 13. decernitur parochialem ecclesiam, quæ non excedit redditum annuum centum ducatorum nõ posse pensionem grauari, quæ centum intelliguntur, iuxta valorem ducatorum in qualibet regione, vt congregatio sacra respondit: idque pro victu Rectoris, deductis oneribus perpetuis illi impositis, visitationis tamen impensa est fienda impensa Rectoris, cum is visiteretur, vt & candelarum, quibus celebrat. & desert sacramentum, & clerici, qui ei seruit, impensæ verò olej, pro lampade, & candelarum, quæ distribuuntur fiant impensa reuerentiarij, si aliud non sit expressum. Nou. conf. 46. de præben.

4
Parochialis
ecclesia, qua
liter consti-
tuenda.

⁵
*Parochi qua-
 liter se ha-
 beant ad Epi-
 scopum.*

V. Notandum, quòd Parochi se habent ad Episcopum sicut balui ad Regem, Episcopi enim habent curam ouium suæ diœcesis principaliter, vnde & soli dicuntur sponsi ecclesiæ, vnde sine licentia Papæ non possunt renunciare Episcopatu, qui solus dispensat in votis perpetuis, Parochi verò habent aliquas administrationes sub Episcopis, sic vt nil arduum sine eorum licentia agant, vt habetur in cap. si. de offic. Archipresb. & sunt vt officiales Episcopi, Episcopi verò vt agentes principales, vt inquit Caiet. 2. 2. quæst. 184. artic. 6. & 8. & ibi Valent. Dom. Sot. 4. distinct. 18. quæst. 1. artic. 5. & ideò Parochi non tenentur ad manendum perpetuò in beneficiis curatis, cum eis liceat transire ad religionem. cap. duæ. 19. quæst. 2. vnde ex his colligitur, quòd Parochi licet veniant appellatione pastorum, & teneantur animarum sibi creditarum Deo rationem reddere. Heb. 13. Osius de sacr. vernac. ling. cap. 7. vnde & Patres dicuntur, cap. omnes qui. 3. quæst. 5. cap. sacerdotes. 6. quæst. 1. & dicantur curam animarum habere. cap. 1. sess. 23. in Trident. Concil. attamen Episcopi sunt principales in cura, Parochi minus principales, ex quo fit, vt Episcopus præferatur Parochis in administratione curæ animarum si aliquas ex eis curare velit, & si Episcopus aliquos casus, vel personas sibi referuet, quòd circa illas Parochus nil attentare possit, nec quid aliud quòd Episcopus prohibeat, vel ad Episcopi auctoritatem spectet, qui & dicitur perficiens, sacerdotes verò solum illuminantes minora, vt inquit Dionys. de eccles. hierarch. cap. 5. debent tamen ea exercere Parochi, quæ eis conueniunt, de quibus infra, nisi prohibeantur, qui & ideò non dicuntur esse in statu perfectionis, vt Episcopi, vel religiosi, cum non habeant principaliter ipsi perficere, sed tantum illuminare, nec obligentur ad perpetuò retinendum beneficium, nec etiam principaliter ad ponendum animam pro ouibus, cum id sit onus Episcopi, nisi quatenus de cura participant, vt dicit D. Thom. d. art. 6. ad secundum. dicuntur tamen esse in statu perfectionis ratione difficultatis bene operandi in cura animarum, cum virtus versetur circa difficile. 2. Eth. cap. 3. ob exteriora pericula, vt inquit ibi D. Thom. art. 5. 6. 7. & 8. in corp. & in resp. ad contraria.

⁶
*Parochi ele-
 ctio ad quem*

VI. Notandum, quòd electio Parochi iure communi ad Episcopum spectat. c. omnes basilicæ. 16. q. 7. c. expedit. sess. 24. in Trid. Concil. & ex Bulla 38. Pij V. etiam vbi collatio

ad

ad Papam, vel inferiorem spectat, ex dicta Bulla, nisi ecclesia sit patronata laicorum, quo casu patronus idoneum sacerdotem ad ecclesiam regendam Episcopo presentabit, quem ipse Episcopus instituet, idque sine concursu, vt sacra congregatio Concilij respondit, decif. 288. poterit tamen Episcopus rejicere presentatum a patrono, si non sit idoneus. d. c. expedit. & si patronus scienter presentauerit indignus, priuatur ea vice potestate presentandi. c. cum vos. vbi gloss. de offic. ord. & Episcopus supplebit eligendo, nisi accumulatiue presentauerit: quia sic, primo reprobo, alium poterit presentare: intra quatuor tamen menses, vt dixi tr. de Iure Patr. quod si patronus sit ecclesiasticus, fiet concursus, & patronus magis idoneum ex illis, qui concurrerunt, Episcopo presentabit, qui eum instituet. d. c. expedit. Conc. Trid. Similiter si beneficium vacat per resignationem in fauore in curia. sic prouisus examinabitur coram Episcopo, vel eius Vicario cum tribus examinadoribus, sine concursu tamen, ex decif. 89. sacra congreg. vel examinabitur in curia si ibi adsit, cum fide ordinarij de vita, & moribus: quod si ecclesia sit collegiata, Papa eam conferet sine concursu. ex decif. 266. sacra congreg. & idem si parochialis Papæ sit reseruata, Papa eam conferet, Episcopi tamen erit electio persone, nisi sit collegiata. ex dicta Bulla 38. Pij V. & Episcopi est electio eo magis personæ, si collatio spectet ad Patriarcham, & ecclesia vacet in diocesi Episcopi. d. decif. & decif. 274. & si ius patronatum sit ecclesiasticum, & collatio ad inferiorem Episcopo spectet, tunc Episcopus solus eligit digniorem ex iis quem patronus presentarit. d. c. expedit. Conc. Trid. Si verò ecclesia sit libera, & beneficium vacet, in ea Episcopus Vicarium constituet cum congrua fructuum assignatione, qui interim onera ecclesiæ sustentet, & iubebit affigi edictum ad valuas ecclesiæ Cathedralis, & vacantis, quo inuitentur qui ad id beneficium volent concurrere, vt intra decem dies se presentent, & nomē suum per tres dies ante lapsum decem dierum in actis describere faciant, vt inquiri possit de eorum vita, & statu. d. c. expedit. quod edictum vltra alios dies decem prorogari non potest, ex dicta Bulla 38. Pij V. & hoc edictum, & examen fieri debet, aliàs collatio est nulla, ex d. Bulla; & beneficium Papæ reseruatur, si secus fiat, vt in d. Bulla habetur, vt & si non fiat concursus, ex d. Bulla; & beneficium per concursum conferri debet, & examen fieri, etiam

*spectet, &
qua forma
in agi debet.*

*Examen pa-
rochorum &
concursum.*

si beneficium sit conferendum personæ notæ, & præstanti scientia, moribus, & ætate. Fusch. de visit. lib. 2. c. 7. nu. 10. & etiam si Episcopus id conferat suo Vicario generali, vel Pœnitentiario, vel famosissimo Doctori, etiam promotò ad Doctoratum in publica Academia, ut dicit ibi Fusch. & congreg. sacri Concilij respondit, & etiam quòd quis habeat testimonium ab Episcopo, q̄ sit idoneus scientia, moribus, & ætate, est adhuc denuo examinandus per concursum, ex decis. congreg. Et hoc examen fieri debet ab Episcopo etiam quòd Abbas in Parochos, & parochianos exerceat iurisdictionem Episcopalem, & idem de inferioribus, adhuc enim edictum, & approbatio vnus ex cõcurrentibus examinatis, fiet ab Episcopo. In beneficiis etiã reseruatis Papæ, & mensibus reseruatis, Episcopi debent proponere edicta, & à Papa collatio fiet electò ab Episcopo in concursu, ex dicta Bulla 38. Pij V. modo fidem ab ordinario habeat, quòd sit electus; Concursus tamen non fit in resignatione ad fauorem, sed tantum examen, nec in cura animarum, quæ exercetur in ecclesia collegiata per canonicos, fit concursus, ex decis. congreg. nec vbi permutatio fit in curatis, quo casu si ambo sint talia, nõ requiritur nouum examen. Cautus verò debet esse inferior, ad quem spectat collatio, ut fiat instrumentum, in quo protestetur se in ea ecclesia conferenda ordinariũ præuenire, & eam conferre illi quem Episcopus magis idoneum elegerit, ex approbatis ab examinadoribus, denunciando ut edicta proponat, & examen fiat, ut & datur appellatio à mala electione quam facit Episcopus, eligendo minus idoneum; quòd examen est fiendum coram Episcopo, vel eius Vicario absque eorum tamen voto decisiuo, qui tamen accedere possunt vbi vota sunt paria, vel singularia, cui eis magis videtur, ex d. cap. expedit. & decis. congreg. Et vbi collatio patochialis spectat ad Papam, vel alium Episcopo inferiorem, debet Episcopus intra quatuor menses à die vacationis eligere magis idoneum ex approbatis ab examinadoribus, & significare intra id tempus illud Papæ, vel alio collatori, aliter dispositio eius beneficij spectat ad Papam, vel aliũ collatorem, ut & si intra sex menses Episcopus in eius mensibus magis idoneum non elegerit, & cõtulerit, beneficium Papæ reseruatur, ut & si beneficium est iuris patronatus ecclesiastici, vel clericorum, & laicorum simul, si præsentatus intra tempus à iure præfixum, præuio examine approbatus,

non petitur institui, & si institutio per duos menses à die præsentationis dilata fuerit, collatio, & institutio huiusmodi Papa reservatur, vel indulta ab eo habentibus, data tamen in parochialib. optione patronis, vt si institutio ad ordinarios spectet, & illam facere negligant vltra dictos duos menses, vt possint pro huiusmodi institutione obtinenda recursum habere ad Metropolitanum, vel viciniorem Episcopum, aut apostolicam sedem, vt habetur in dicta Bulla. Flam. Paris. lib. 8. de resig. benef. q. 9. ad fin. quandoque tamen examen fit in vrbe de persona, quæ ibi diu mansit, & mandatur ordinario, vt eius rationem habeat in electione facienda. Paris. lib. 10. de resig. q. 7. in fin. Et edictum de quo supra, debet stare affixum per totum illud tempus, & id amouens, si sit persona priuata, vel contumpit, aut auferit de manu nuntij, graues pœnas incurrit Socin. in l. si quis id quod. ff. de iuris. omn. iud. Guid. Pap. decil. 579. nu. 5. Lamb. de Iure Patr. lib. 2. fol. 174. Rebuff. in reg. de publ. resig. gl. 10. quod edictum, vt per decem alios dies prorogetur, oportet vt subsit causa legitima id agendi, vt quia in primo termino descripti fuerint legitime impediti, quominus potuerint interesse, ex Conc. I. Prou. Bonon. rit. de examine per concursum. ver. quando prorogandum.

Tranfacto verò tempore statuto, descripti examinentur, præsentate Episcopo, vel eius Vicario generali, à tribus examinatorebus in synodo diœcesana electis, qui sint Doctores in iure canonico, vel Theologia, aut licentiarum, aut alias magis idonei, quàm fieri possit, etiã si sint regulares; & peracto examine renuncientur qui magis idonei scientia, morib. & ætate ad ecclesiam regendam, per fabas secretas albas & nigras, fuerint iudicati, & si vora sint paria, vel singularia, Episcopus, vel eius Vicarius accedere poterit quibus magis ei videbitur, & ex his omnibus Episcopus eliget quem cæteris magis idoneum iudicauerit, etiã si collatio ad pertineat. d. c. expedit. à quo fiet, cum eligendo, notario præsentate, & de hoc rogato, & duobus saltem testibus adhibitis, eum qui in loco residere, & curam animarum per seipsum exercere possit. c. quia nonnulli. de cler. non resid. & magis cæteris idoneus sit scientia, moribus, & ætate ad ecclesiam regendam, vt scilicet scientiæ sit præstantis, vel saltem sufficientis: modo vt dixi tract. de Elect. & annu vigesimum quintu attingerit. cap. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & nullo crimine

7
Parochi qui
pra cæteris
eligendi, &
an id liceat
appetere.

*Parochus
eligendos qui
annum. 25.
attigerit.*

irretitus iudicetur, vel sit denunciatus, in paritate eum præponendo qui sit incola loci, vt qui magis notos habet mores populi, & amore potiori erga animarum illarum salutem affectus existat, & eum qui est de gremio ecclesiæ, extraneo, nisi exterius scientia, & moribus multum præmineat, pauperem diuiti, nisi ecclesiæ ære alieno grauetur, & egeat diuitis potentia, intitulatum non intitulo, Doctorem plebeium, nobili tantum, legitimum legitimato, Canonistam, Theologo, vbi est magna causarum vtilitatio, Theologum verò, vbi hæreses vigent, semper bonum ei qui ex deuio est reductus, seniore & priorem ordine, iuniori, & ordine posteriori, eum qui curam animarum exercuit otioso, vt late dicit Lambert. de Iure Patr. lib. 2. p. 3. q. 5. prin. art. 1. cū seq. Et in summa, eum eligendo, qui præ cæteris sit scientia excellens, Dei cultor, hominumque amator, & in quo Dei amor, & zelus in odium non vertatur, hominum infirmitatibus compati sciens, moribus castus, discendi studio deditus, iustus, sobrius, benignus, iræ expertus, iniuriæ propriae immemor, patiens, pecuniæ contemptor, liberalitatis amator, misericordiæ sectator, charitate præstans, facilis ad adiuuandū, personarum nequaquam acceptator, pacis curator, infirmorum & pauperum pater, curiosè attendens ne Deus lædatur, aut populus, vel clerus peccet, feruidus ad bonū populi promotor, labore indefessus, seq̄e denique cum eius familia, apud Deum, & homines tanquam formam gregis sine reprehensione ostendens; quòd si Episcopus, digniori omisso, minus dignum eligat, tanquam personarum acceptator, mortaliter peccat. c. 1. sess. 24. de refor. in Trid. Conc. Lamb. de Iure Patr. lib. 2. q. 10. art. 3. & ipse reiectus ex prædicta Bulla 38. Pij V. potest appellare, vt supra, ad Archiepiscopum à mala electione Episcopi, non tamen à reiectione examinatum, & interim prouisus ab Episcopo administrabit, qui Episcopus & cauere debet ne ante concursum peractum alicui beneficium vacans promittat, vel designet, aliter grauiter peccaret.

Caveat verò quilibet, ne importunis precibus, nedum pretio beneficium huiusmodi procuret, cum id graue sit peccatū, vt not. in c. tuam. de ætate, & qual. etiam si quis eo aliàs dignus existat, ex tali namque affectatione se indignum eo demonstrat, honores enim refugientes se quaerunt, quaerentes verò fugiunt, & re veta honores ecclesiastici, & maximè curam

earam animarum habentium rationabiliter non ambiendi,
 sed fugiendi sunt, rationibus, de quibus suprà de statu Episc.
 c. 1. ad fi. & de statu Prælat. circa princ. habetur, & etiam cum
 vix quisque sufficiat pro propriis delictis rationem reddere,
 & tamen Prælat. etiam pro peccatis populi teneatur, mo-
 do quo dixi de statu Episc. c. 7. vnde *Iosue principes populi
 contra Solem suspendit, & furor Dei à populo est amotus.*
 vt d. gloss. Num. 25. Præterea bonus pastor agra pecora in-
 uisit, dispersa requirit, relicta colligit, lassa sustentat, vt dicit
 gl. Zach. 11. Oves Christi non ad lucrum, sed Christi amore
 pascens, Domino propter Dominum inferuiens: vt dicit gl.
 Matth. 23. quæ sunt sollicitudinis, & laboris operationes,
 vnde indignus est lana, & lacte, scilicet honore, & utilitate,
 qui non pascit oves, qui non vigilat in custodia gregis. cap.
 fortè. 23. q. 4. & docet Aug. lib. de Pastoribus. Præterea pas-
 tor bonus gloriam propriam non querit, sed Dei. Luc. 2.
*nec acceptum talentum ligas in sudario, sed nummularijs
 partitur, quibus vsuras Domino quarit.* Luc. 19. Matth. 25.
 Præterea tenetur Prælat. subditis de tēporalib. prouidere
 si eger, & ipse superabūder. §. ecce. 36. dist. vbi gl. ac carnem
 subicere spiritui, mundū despiciere, & proximo cōpati, vt di-
 cit Hugo de Claustro. lib. de his qui. & subditis prælati de-
 bent esse matres eos fouēdo, patres per disciplinam eos cor-
 rumpiendo, vt inquit Bern. serm. 12. in Cant. & habetur in cap.
 hinc etiam. 45. dist. quæ sunt perfectionis, & prudentiæ ma-
 gnæ operationes, vltcrius prælat. debet vitæ actiue, & con-
 templatiue operam dare, contemplatiue Deum pro pro-
 priis & peccatis populi deprecādo, & à Deo quid agendum
 sit, cōsiliū petendo, tū à Deo peccata subditis fideliter mi-
 nistrando. c. si quis vult. 33. dist. vt sic pastores attendant sibi,
 & pretioso deposito illis credito, anima si quidem ciuitas
 est, vt eius intendatur custodia. Luc. 2. sponsa est; vt sic stu-
 deant ornatiui eius per virtutes, & opera bona. c. formine. 30.
 q. 5. Oves sunt, vt sic earum pascuis intendatur. 1. Petr. 5. cap.
 esto. 95. dist. eas custodiendo à vi tyrannorum. c. hoc. 6. q. 1. à
 fraude hæreticorum. c. inter. de purg. can. & à tentationibus
 dæmonum. c. 2. 16. q. 1. & vt ornentur orationibus, virtuti-
 bus, & bonis opetibus. c. ipsi sacerdotes. 1. q. 1. Pascēdo sacris
 scripturis, & sacramentis, ac monitionibus. Ad custodiam
 opus est fortitudine. Eccles. 7. *Noli fieri iudex, nisi ualeas
 desumpere iniquitatem, spiritali astutia contra dæmonum*

*Parochi con-
 ditiones &
 virtutes.*

*insidias. 2. Cor. 10. & fidelitate, ut non querat praelatus qua
 sua sunt, sed Christi. cap. sunt in ecclesia. 8. quest. 1. & ad
 mores corrigendos disciplinae censuram adhibere debent.
 cap. disciplina. 45. dist. magna si quidem est sacerdotum glo-
 ria rectitudo subditorum. 1. Thess. 2. sic, ut non praeesse
 hominibus appetant, sed prodesse. c. qui Episcopatum. 8. q. 1.
 cum potestas accepta non honor, sed onus sit existimanda. c.
 ante omnia. 40. dist. & pastor in veritate Christum an-
 nunciat, mercenarius occasione. cap. tres. 23. q. 4. Præterea
 pastor bonus semper affici debet pro iis qui ad eius sollicitu-
 dinem pertinent. 2. Cor. 11. nec aliud eius pectus occupare,
 quam animarum salus, exemplo Moysis, & Pauli, qui cupie-
 bant separari à Deo propter fratres. cap. disciplina. 45. dist.
 Rom. 8. reuocando quod errauerat, deuos reconciliando.
 26. q. 6. per tot. errantes confirmando Dei exemplo. Psal. 67.
 Confirma hoc Deus, deficientes in iustitia, hortando ne pe-
 reant, & ne desperent de venia cap. 1. de pœnit. dist. 7. profi-
 cientibus animum addendo spe futurorum, ut progredian-
 tur; nec debeat proinde honoris ducatum suscipere, qui ne-
 scit subditos tramite melioris vitæ præite. §. nunc autem.
 25. dist. §. 1. dist. 49. cum nulla ars debeat præsumi doceri nisi
 prius discatur. 59. dist. per totum. & animarum regimen ars
 artium sit. c. cum sit. de ætat. & qual. & tradit Greg. in past. p.
 1. c. 2. cum variæ sint hominibus affectiones, & homini dif-
 ficile sit scire regi, id est regenti obtemperare, & ut pluri-
 mum potestati te calcitrret: ut inquit Seneca, ac proinde is ad
 præsulatum sit promouendus qui omnibus passionibus mo-
 dum imponere norit, qui aliena non appetit, sed propria lar-
 gitur, qui nulla mala perpetrat, sed ab aliis patriata, ut pro-
 pria deplorat Roman. 12. qui cordis affectu alienæ compa-
 ritur infirmitati. 2. Cor. 11. c. vera. 45. dist. & in bonis proximi,
 ut propriis lætatur, qui se imitabilem cunctis præbet, &
 si recte viuunt, ut corda populi arescentia doctrinæ fluētis pa-
 bulo irriget. c. de viro. 12. q. 2. Ezech. 37. qui orationis assiduitate iam didicit, quid à Domino obtineri possit c. si quis.
 36. dist. & sic à grege vitæ integritate distat, ut grex à pa-
 store distare solet. §. nunc autem. 25. dist. ita ut sit cogita-
 tione mundus. Luc. 2. actione præcipuus, discretus in silen-
 tio, vultus in verbo. c. si rector. 43. dist. singulis compassio-
 ne proximis præ cunctis contemplatione suspensus. c. nisi §.
 nec putes. de re iur. bene agentibus per humilitate socius
 c. esto.*

c. esto. 95. dist. contra delinquentium vitia per zelum iustitię erectus. c. disciplina. 45. dist. interiorum curam exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam, interiorum sollicitudine non relinquens. c. Petrus. 39. dist. & tradit Greg. in past. p. 1. c. 13. ita vt parvuli ad pastoris mentem, vt ad matris sinu confugiant. cap. ad Romanam. 2. q. 6. & ita se pastor habens, vt totum quod agit ratio agat, & furor nil sibi vendicet. c. illa. 12. q. 3. & in se habet bonitatem, disciplinam, & scientiam, bonitas enim attrahit, disciplina corripit, scientia pascit. c. esto. 95. dist. bonitas amabilem, disciplina imitabilem, scientia docilem reddit, suum honorans ministerium, non cultu vestium, non fastu equorum, non amplis ædificiis, sed moribus ornatis, studiis spiritualibus, ac bonis operibus; verbi Dei prædicationi insistentem, quod è fidelium cordibus vitia latentia euellat, & ad bonum alacres reddat, vigilem se præbendo circa subditorum curam assidue, ne ipso dormiente inimicus zizania superfeminet. Matth. 13. Præpositorum enim sollicitudo subiectorum est cautela, quia si super rem creditam quis vigilat, hostis dedinat infidias, & lux gregis est flamma pastoris, pastor siquidem vita, & scientia clarescere debet. c. licet. 8. q. 1. ac vigilantia, alias enim si cura pastoris gregi defuerit, facile laqueos insidiatoris incurret, quę omnia sunt maximæ sollicitudinis, perfectionis, & laboris operationes. Vnde cum sapiētis non sit se sponte periculis, laboribus, & vigiliis subicere, non est quod prælaturæ ambiantur, aut quærantur.

Si tamen à superiore quis ad regimen animarum suscipiatur, & idoneus sit, vel si prælatus ipse in impedimento, quo forte irretitur, dispensare possit, non potest iure oblatum regimen recusare, qui enim virtutibus pollens regimen animarum renuit admittere, pastorem omnium, qui se amare testanti, dixit: *Si diligis me, pasce oves meas.* Io. 21. cap. in scripturis. 8. q. 1. cōvincitur non amare, & docet Greg. in past. p. 1. c. 6. cum & vnigenitus Dei filius, vt nobis prodesset, de sinu patris in publicum sit progressus. d. c. is enim verè humilis est, qui ad suscipiendum id quod vtiliter præcipitur, pertinax non est, nec prodesse aliis contemnit. c. sciendum. cum seq. 8. q. 1.

Non arbitraret quoque eum peccare, qui sponte ad concursum se exhibet Episcopo generaliter per edictū inuitante, dummodo ei animus sit bene vtendi officio suo ad Dei gloriam,

8

Parochia an possit recusari à superiori à superiore collata.

gloriam, & subditorum salutem, & cōsequenter inde se honestē sustentandi, cum hæc vocatio prælati sit, licet generalis tantum, cui quoq; est obediendum, prædictis virtutibus, & animo existentibus, quòd si ad Papam, vel alios institutio beneficii spectet, ordinarius ei mittat exemplar examinis facti per concursum, & informationē clausam, & sigillatam, sigillo eius, & examinatorū. cap. post cessionē, vbi gloss. de probat. qui caueant ne quid ratione examinis ante, vel post recipiant, aliter pœnam simoniæ, & priuationis beneficiorum ipso facto incurrunt. d. cap. expedit. §. caueant. in Trid. Conc. Nec is etiam mortaliter peccat qui petit beneficium cui animarum cura annexa sit, non tamen id licet in Episcopatu, si ei animus prædictus insit honestē, & laudabiliter se in officio habendi, & facultatibus bene vtendi, se committendo Deo, & superiori. Caiet. beneficium. sanctus Ant. 2. p. tit. 3. c. 5, & dixi tract. de statu Episc. cap. 1. ad fin. melius est tamen Theologo intendere magisterio, quàm curæ animarum, nisi instante necessitate, cum satius sit illos instituere, qui sibi & aliis prodesse possunt, quod fit primo modo, quàm eos qui sibi sibi solis profunt, quod fit secundo modo, vt inquit D. Th. quodlib. 1. q. 7. art. 13. His ita not.

Theologo vtilius est docere quàm parochum esse.

Parochi multis priuilegijs potiuntur.

Primum sit dictum. Parochus, & Ecclesia Parochialis multis prærogatiuis, & priuilegijs potitur. Primò enim, si ecclesia parochialis ita tenuis reditus sit, vt ministri sustentari non valeant, nec ecclesia reparari, Episcopus ei vnire debet aliqua beneficia simplicia, vel etiam curata, dummodo regulatari non sint, vel aliquam aliam parochialem, baptismalem, vel curatā ecclesiā, sine tamen præiudicio obtinentium. ex Conc. Trid. sess. 21. c. 5. & sess. 24. c. 13. sic tamen vt beneficia vnus diœcesis non vniantur alteri. sess. 14. c. 9. & si Parochus ipse positus sit in egestate, parochiani eum sustentare tenentur. glo. in c. omnis Christianus de consec. dist. 1. Abb. in c. ex parte. de testib. Fel. in c. veniens. 2. col. eod. cum dignus sit operarius mercede sua, Luc. 10. *Nec os boni trisuranti sit obturandum.* 1. Cor. 9. & qui præsent benè, duplici sint digni honore: subsidio scilicet temporali, & spiritali. Maiora enim danti, scilicet spiritalia, minora vtique scilicet temporalia debentur. 1. Corint. 2.

Parochi quibus prærogatiuis in specie ali potiuntur.

II. Priuilegiatur, vt ius parochiale eidem conferretur, vt scilicet parochiani in diebus festiuis in suis parochiis conueniant, vbi Missam audiant. c. vt dominicis. de paroch.

&c.

& fess. 5. c. 2. & fess. 24. cap. 4. aliter si sine causa, vel in contemptum Parochi ibi Missam non audiant, peccant, non autem si vt deuotius alibi audiant, vel ibi statim prædicationem audiant, aut communicent: vt ibi not. Abb. & alij, & Parocho oblationes in Missa, & eleémofynas tribuere debent, maxime vbi est consuetum dari, ex consuetudine, quæ initium habuit à deuotione populorum, & non exactione clericorum, quo casu non debet Parochus eis sacra subtrahere, si nolint consueta persoluere, sed sacris ministris poterit eos conuenire, vt partes suas obeant, vt dicunt Io. And. & Butr. in rubr. de paroch. Fel. in d. cap. veniens. Borgas. tr. de Irreg. p. 6. tit. de primit. & oblat. num. 11. & 12. oblationum verò nomine intelligitur id quòd Deo immediatè est oblatum, scilicet ad Dei cultum, licet quandoque cedat in vsus ministrorum, vt candelæ oblatæ in altari, panis, pecuniæ, ornamenta, & huiusmodi, & licet huiusmodi oblationes sui natura sicut voluntariæ, quandoque tamen cadunt sub necessitate, vt si concedatur fundus congregationi, vel vniuersitati hac conditione, vt fiat oblatio ecclesiæ. cap. qui oblationes. 13. q. 2. vel ex deputatione, aut promissione, vt si quis inter viuos, vel in vltima voluntate relinquat ad ecclesiæ persolendum, aut offerendum, vel si ministri egent. cap. 1. de paroch. aut consuetudo sit introducta, vt oblationes fiant, quæ tamen consuetudo est interpretanda prout fieri consuevit, vt scilicet offerat maior pars populi, non autem pauperes, pueri, vel qui ad manum non habet pecuniam, & si vniuersitas per statutum eam introduxit, non potest oblationes tollere, vt dicit Abb. in cap. abolendæ. de sepult. nec etiam conuertere in vtilitatem alterius ecclesiæ, nisi fieret ob fabricam alicuius ecclesiæ, & sit expleta, quia sic potest mutare, & conuertere in vtilitatem alterius: vt dicit Silu. Decima. n. 5.

Hæ verò oblationes factæ ecclesiæ cedunt commodo Rectoris parochiæ, & si alij ecclesiæ, prælato eius debentur, & laici omnino prohibentur eas percipere. cap. sanctorum. cum seq. 10. q. 1. si sunt cultui diuino dicatæ, & eas propria authoritate rapiunt, vel ratione affinitatis remota necessitate, vt inquit D. Th. 2. 2. q. 86. art. 1. 2. nec etiam religiosi eas percipere possunt, nisi delictentia Rectoris, vel per ordinationem ecclesiæ, vel vt ministri altaris, si iis ob id dentur, & ex Conc. Trid. sess. 22. cap. 11. huiusmodi vsurpantes incurrunt excommunicationem Papalem, à qua absolui nõ possunt.

II
Oblationes,
vt debeantur
Parocho.

sunt, nisi facta restitutione, mortis articulo excepto: in quo tamen Fel. in cap. dilectus de offic. ord. num. 3. tenet oblationes factas celebranti infra parochiam alterius, quod cedunt parochiano, & non celebranti.

Ampliatur, vt etiam si oblationes fiant ecclesie sitae intra parochiam, vel altari, adhuc enim sunt Rectoris parochiae, & non presbyteri capellae: vt inquit Abb. & alij in rubr. de paroch. in c. pastoralis de his quae fiunt a prael. in c. ex transmissa. de praescrip. & eo magis si fiant imagini sitae in pariete domus priuatae, vt iidem dicunt, in quo tamen Fel. in d. cap. dilectus dicit, non deberi Parocho si paries ille sit priuati viri, sed id stare in dispositione Episcopi, quod crederem procedere vbi consuetudo id introduxit, vt & Fel. ibi sentit, & quod dicitur de altari, procedit quando offertur altari intuitu ecclesiae, secus si intuitu ipsius altaris si habet bona distincta, quia tunc cedunt vsui ipsius altaris, in quo coniecturis est standum ad videndum cuius intuitu factum sit, vt ibi dicit Fel. num. 4. & similiter si oblationes fiant in aliena ecclesia, occasione ibi sacramentorum perceptorum, debentur illi ecclesiae, & non parochiae, vt ibi dicit Fel. Quod si Episcopus celebrat in Cathedrali, vel parochia oblationes erunt Episcopi. cap. super eo. de paroch. nisi consuetudo sit in contrarium, vel nimis frequenter ibi celebret, vt dicit Silu. Decima. sub n. 5. & si celebret in locis exemptis, vel etiam Archiepiscopus oblationes erunt eius cuius est ius parochiale, vt dicit Fel. in d. cap. dilectus. & si diebus solemnibus consuevit parochus oblationes suscipere, & aliquod altare in prima Dominica mensis, si festum illud veniat in illa die Dominica, oblationes erunt Parochi, vt ibi sentit. Silu. & si Archiepiscopus celebrat in prouincia eius erunt, vt ibi dicit Silu. & quando Episcopus celebrat in parochia, & ex consuetudine Parochus percipit, debetur canonica portio Episcopo. cap. conquerente. de offic. ord. cap. sacerdote. 10. q. 1.

11
12
Oblationes a
quibus non
recipienda.

Caveat tamen Parochus ne a prohibitis oblationes recipiat, vt Hæreticis, Iudais, Excommunicatis. sanctus Ant. 3. p. tit. 12. §. 11. & oppressoribus pauperum. cap. oblationes. 90. dist. & raptoribus. c. super eo. de raptor. & vsurariis manifestis. c. quia in omnibus. de vsur. dissidentibus, violatore ecclesiae, qui non vult emendari. c. miror. 17. q. 4. & sacrilegorum. c. de vero. 12. q. 2. & publicis poenitentibus quandoque c. eos. de consecr. dist. 4. si sint notorij, & impoenitentibus, ab alijs

aliis vero recipi non probentur etiam à Iudeis, si acquirere fundos super quibus Christiani eas soluebant. c. quanto. de vsur. si habent vnde licite soluant, & idem de religiosis eo casu, cum res transeat cum suo onere.

¶ I I. Privilegiatur Parochus, quò ad sacramentorum ministracionem, quæ ipse subditis conferre, & ministrare tenetur, & ij ab eo suscipere, & primò, omnes tenentur semel in anno proprio Parocho peccata confiteri. cap. omnis. de pœnit. & remiss. nisi de licetia Episcopi, vel Parochi alteri confiteantur. d. c. vel nisi sit sigilli fractor, aut corruptor pœnitentium, & aliis casibus expressis in tract. de Sacram. Pœnit. & ab eo licentia alteri confitendi haberi non possit, quo casu etiam debet quis confiteri approbato ab ordinario, aliis confessio non valet, articulo mortis excepto. c. 7. sess. 13. in Tr. Conc. Fallit item si quis cõfiteatur, fratri mendicanti ab Episcopo tamen approbato, & generaliter exposito ad confessiones audiendas. Silu. Confessor. i. idque etiam tempore Paschali, nec aliis temporibus licet alteri Parocho confiteri, nisi de proprij licentia, cum opus sit vt pœnitens sit subditus ordinaria, vel delegata iurisdictione, quod non est hic. de pœnit. dist. 6. in princ. c. si Episcopus. eod. tradit. Nau. c. 4. n. 1. & 4. & late habetur in d. tr.

¶ I I. Tenetur quilibet in propria parochia, semel in anno in Paschare Eucharistiam sumere. d. c. omnis. nec etiam aliis temporibus licet nõ Parocho eam ministrare, nisi de Papæ, Episcopi, vel Parochi licentia, ex Concil. I. Carthag. c. 7. d. c. omnis. & clem. dudum. de sepult. sine sit tacita, vel expressa, vel si sit regularis ex ordine mendicantium, vel societatis Iesu, quibus dicit Nau. concessum, vt exceptò die Paschatis, possint illam cuilibet ministrare: & idem potest probabiliter alius Parochus si credit probabiliter proprium fore contentum, vt dicit Nau. in Man. c. 21. num. 58.

¶ I I. Solus etiam baptismum ministrat, & extremam vnctionem, articulo mortis excepto. d. cap. omnis. & clem. 1. §. dudum de sepult.

¶ I I I. Solus ministrat sacramentum matrimonij, & nuptias benedicit, & sine eius, vel Episcopi licentia actum non valet. cap. 1. sess. 24. in Tr. Conc.

Et generaliter ipse solus ministrat omnia sacramenta, cõfirmatione, & ordine exc. c. l. de priuil. c. eos cū seq. de tẽp. ord. in 6. c. si dilig. de foro compet. c. nullus. de paroch. Abb. in c. vt domi

13
Parochus
qualiter pri-
uilegiatur
circa sacra-
menta.

Religiosi mē-
dicantes ab
Episcopo ad
confessiones
audiendas ap-
probati id pos-
sunt etiam in
festo Pascha.

dominicis. eod. & si religiosi sacramentum extremæ Vnctionis, Matrimonij, vel Viatici ministrant alienis parochianis, excommunicationem incurrunt. clem. religiosi de priuil. Valent tamen collata ab alio, excepta confessione. d. cap. omnino. modo tamen quo supra, & hodie matrimonio. d. cap. 1. sess. 24. in Trid. Conc.

Caveat tamen Parochus ne Eucharistiam ministret publicis peccatoribus, etiam si publicè petant, vt dixi tract. de Euchar. cap. 9. nec absoluat non pœnitentes. cap. quod quidam. de pœnit. & remiss.

IIII. Primilegiatur circa decimas, & primitias percipiendas à parochianis, idque iure diuino, & naturali, sic enim Abraham in lege naturæ Melchisedech ex manubus hostium eas persoluit. Gen. 14. Heb. 7. & Iacob. Gen. 28. *Decimas cū Horum se Deo daturum promisit.* Et in lege Moysis præcepit Deus, vt decimæ, & primitiæ persoluantur. Exo. 22. Leuit. 27. idque testatur esse diuinum præceptum Papa. in c. parochianos. de decim. cap. cum non sit. cap. tua. eod. cap. 2. c. ecclesias. 13. q. 1. 90. dist. c. Episcopi. 80. dist. & habetur. 16. q. 7. & 16. q. 7. 1. c. reuertimini. idque rationabiliter, cum operarius dignus sit mercede sua. Matt. 10. Luc. 10. 1. Tim. 1. 1. Cor. 5. c. cum secundum. de præb. gl. Arch. & Anch. in cap. 1. de decim. idem sentit. Hieronymus, Augustinus, & Ambrosius in d. c. reuertimini & in cap. quicunque. 16. q. 7. c. maiores. c. Quadragesima. de consec. dist. 4. & est communis opinio Canonistarum, tam quò ad decimas prædiales, quàm personales, quæ ex industria hominis proueniunt, & mixtas, vnde debentur decimæ ex fructibus terræ, vt frumeti, olei, vini, & c. cap. 1. c. ad apostolicæ. c. peruenit. de decim. officio. artificio, negotiatione, scientia, & huiusmodi. d. c. ad apostolicæ. cap. pastoralis. eod. vel partim ex industria, partim ex fructibus terræ, vt ex molendino etiam vento molente. c. ex transmisfa. eod. de piscatione, fœno, lana. c. peruenit. eod. de animalibus, eorum fructu, venatione; & militia. c. nuntios. eod. c. ex parte. eod. c. decimas. 16. q. 1. c. quicunque. 16. q. 7. & in summa personales, vel mixtæ ex omnibus sunt persoluedæ, quæ quis iuste potest acquirere. d. cap. ex transmisfa. non autem ex turpi quæstu. Deut. c. 23. prædiales tamen etiam ab inuasoribus percipiuntur. cap. de terris. de decim. & debentur ecclesiæ, vbi quis ecclesiastica suscipit sacramenta, licet aliunde lucrum contigerit. d. cap. ad apostolicæ. & c. pastoralis.

14.
Parochis decimas, & primitias debentur.

ralis.eod.& Trid.Conc.sess.25.de reform.c.12.mandat non
soluentes integrè decimas excommunicandos, consuetudo
tamen obtinet, vt soluantur tantum prædiales, vel quasi, aut
mixtæ, non autem personales. Nau.c.21. num. 31. Valent. 2.
2. disput. 6. q. 5. punct. 3.

*Tenentur verò prædiales soluere decimas qui prædia in
aliena parochia detinent, siue persona ecclesiastica sint, siue
seculares. c. tua de decim. & præteritas, & futuras. cap. ve
niens. in fin. de transact. vel si ibi sacramenta percipiunt, nisi
contraria adsit consuetudo. Valent. ibi punct. 5. & de rebus
Abbatix. c. suggestum. de decim. & etiam monachi de rebus
nuper cultis ex quibus ante decimæ soluebantur. c. commif
sum. eod. cap. fi. §. pen. eod. in 6. leprosi etiam eas soluunt, ex
ceptis eorum hortis, vel animalibus si communiter viuunt,
c. 2. de eccl. x. dif. Iudæi etiam tenentur eas soluere pro præ
diis quæ possident c. de tertis. de decim. & etiam ecclesiæ de
prædiis illis, quæ assignantur in dotem, quia decimarum so
lutio sequitur rem, & eius detentorem. l. pen. sine censu, &
reliq. fund. com. & c. nisi modica sint, cap. nuper, eod. cap. 1.
vbi gloss. de censibus. Monachi tamen ordinis Cisterciensis,
Templarij, & hospitalarij non soluunt decimas laborum suo
rum, vel eorum, qua colunt proprijs manibus, vel sumptibus
de quaestis ante Concilium generale, post verò sic, etiam si
noualia sint. cap. ex parte. c. pen. de decim. alij religiosi si non
colant suis manibus, exemptio ad noualia non extenditur.
cap. ad audientiam. eod. si verò excolant noualia suis mani
bus non soluunt, vt nec de hortis, & nutrimentis animalium,
cap. ex parte. eod. quòd si fratres minores, & prædicatores
religiosi alijs colenda prædia dent, vel hortos, decimas sol
uunt. c. de benignitate. eod. nõ autem de hortorum fructibus
si eos colunt. cap. nimis praua. de excess. præl. Alij etiam deci
mas non soluunt, quos enumerat Rebuff. ff. tract. de decim.
quæst. 5. & qui id habent ex Papæ priuilegio, qui solus id
concedit, vt ibi dicit Rebuff. num. 28. cum seq. qui tamen si
soluerint eas renunciaffe videntur priuilegio, nisi cum pro
testatione soluerint. c. accedentibus. c. si de terra. de priuil. c.
cum accessissent. de constit. Rebuff. loco cit. q. 13. num. 113.
qui tamen exempti à decimarum solutione, tenentur soluere
aliquam portionem ecclesiæ parochiali ad iura Episco
palia, & alia onera subeunda cap. 2. §. vbi autem. & §. reli
giosos. de decim. in 6.*

15
Decima vs
& qualiter
debeantur
parocho.

Religiosi ex
priuilegio
Papa nõ sol
uunt deci
mas.

Qui verò ad eas tenentur cogi possunt, vel rei vendicatione, c. moderamine. vbi glo. 16. q. 1. vel actione personali aduersus debitorem. Abb. in cap. tua. de decim. & post monitionem id omittens est excommunicandus. cap. omnes. 1. 6. quæst. 7. c. peruenit. de decim. & si persistat in excommunicatione, implorandum est auxilium brachij secularis. c. postulasti. de homic. & si clericus, vel rei gl'iosus eas soluere differt post duos menses ab omni administratione, officio, & beneficio est suspendendus. clem. 1. de decim. & concionatores non possunt dissuadere earum solutionem. c. 1. eod. de decim. in 6. & in hac quæstione solus ecclesiasticus est iudex competentens, si quæstio sit iuris: si verò facti, laicus in auxilium adiri potest, & etiam possunt fructus sequestrari, vt sic decimæ soluantur. Aufer. in addit. ad decim. capell. To. losan. 117.

Debentur verò decimæ personales Episcopo, & ecclesie parochiali, vel baptismali, vbi quis diuina audit, & percipit sacramenta. cap. licet. 16. q. 1. nisi aliud obtineat consuetudo præscripta, qua stante possunt percipi in aliena parochia. c. 2. c. ad apostolica. de decim. aut præscriptio. princeps tamen personales soluet Episcopo sui domicilij principalis. & si in duabus dioccesibus habet domicilium, diuidentur inter illas. Prædiales verò debentur illi ecclesie in cuius parochia prædium est situm cap. si quis. 16. quæst. 6. c. fin. de paroch. cap. quoniam. de decim. cap. cum contingat. eod. & si prædia dicuntur esse in nullius parochia Episcopus assignabit cui volet, vel sibi retinebit. d. cap. quoniam. & si in ecclesia sit vnus Rector principalis, qui sub se habeat Vicarium perpetuum, vel perpetuum coadiutoris in cura, decimæ debentur principali Rectori, reseruata congrua portione Vicario perpetuo. Papius lib. 1. rapf. arest. tit. 12. arest. 7. & 11. Mixtæ, & animalium debentur ecclesie, vbi animalia morantur, & pascuntur gl. in c. 1. §. item quis. 15. q. 1. & si in vna hieme, in alia æstate morantur, vel in vna pascant, in alia dormiant, diuidentur inter illas gl. in d. c. ad apostolica. & si ob bellum alio fugiant, & ibi pariant, ibi decima est soluenda. Bald. Castr. in l. huiusmodi. ff. de leg. 1. & si in vna mulgentur, ibi datur decima lactis, si in alia caseum fit, ibi decima casei datur, decima lanæ, & foetus, vbi nascuntur. Rebuff. tr. de decim. quæst. 6. Consuetudo tamen in huiusmodi est sequenda, cum ecclesia præscribat contra aliam ius decimandi. c. cum contingat.

tingat. c. tija. de decim. dummodo id non fiat ob fines parochiarum, qui prescribi non possunt. glo. & Doct. in c. fin. de paroch. & si animalia gratis pascantur, dominus bestiarum dabit decimam herbarum, ultra decimam fructuum bestiarum. Decimarum vero piscationis, venationis, debetur in loco, ubi percipiuntur sacramenta, si liberè fiant: si verò pretio, parochio loci ubi id fit; Laici tamen eas prescribere non possunt, ut eis solvantur. cap. quarta. de decim. eas tamen possunt tenere in feudum ab ecclesia, si eas habuerit ante Concil. Lateranense, alias non, ut dicit Silu. Decima num. 16. vel si id habent ex Papæ privilegio, vel per emptionem, aut donationem eis factam ab ecclesia, quò ad fructus percipiendos, non ius spirituale percipiendi decimas, ante Concil. Lateran. Valent. loco cit. quæst. 4.

Quo verò ad modum eas percipiendi, prædiales statim debentur, cum fructus sunt recollecti, etiam non deductis expensis pro fructibus colligendis factis, vel semine. c. cum sint. de decim & sufficit date mediocritas. c. decimæ. 16. q. 1. & statum consuetudini utrum dentur in agris, vel vineis, aut ducantur ad ecclesiam, ut ibi dicit Silu. & grana, quæ paleam habent in palea debent solui, cum & palea sit in fructu. Spec. tit. de decim. §. vno. & prædiales statim fructibus collectis; nisi aliud habeat consuetudo. Collect. in c. cum homines. de decim. & prius solvantur, quam census prædij domino, quia & ab illo accipiuntur. c. cum non sit. de decim. personales solvantur in fine anni. Abb. in c. petuenit. de decim. & deducuntur impensæ ex iis. cap. pastoralis officij de decim. & sunt dandæ fideliter, quia inde resultat remuneratio triplex, abundantia fructuum, sanitas. Malac. 3. c. reuertimini c. decimæ. 16. q. 1. & bonitas principatus. c. maiores 16. quæst. 7. Mixtæ solui debent eo modo, quo prædiales, scilicet fructibus collectis, nisi aliter habeat consuetudo: ut ibi dicit Silu.

Quo demum ad quantitatem, *Decima pars cuiusque rei* (de qua supra,) *solui debet* Leuit. 27. c. omnes decimæ. 16. q. 7. potest tamen per consuetudinem, vel prescriptionem induci ut soluantur minus decima parte, nam licet solutio decimarum sit debita iure naturali, & diuino, ut supra est dictum, id tamen intelligitur, quò ad substantiam, ut scilicet alimentum, aut prescriptio, quòd soluantur minus decima parte,

Quomodo & quando solui debeant decima.

Solutio decimarum quoad substantiam est iur.

*ni, sed quoad
quantitatem
seu quoram
est positum.*

cum solutio decimarum, quò ad quantitatem sit iuris positivi humani. Et ideo vt ius posituum potest tolli per consuetudinem, præscriptionem, vel priuilegium: sic & quora decimarum minui potest priuilegio, vel consuetudine, non autem tolli, quò ad sustentationem ministrorum; cum sic sit iure naturali, & diuino inducta, vt sentit Nau. c. 21. num. 28. cum seq. in Man. Couar. var. res. lib. 1. c. 17. Vnde cõsuetudine induci potest, vt clerici à solutione decimarum personalium immunes sint: laici verò nõ, si clerici sine eis ministrare non possunt, aliàs sic nõ tamẽ omninò induci potest, vt ex certis fructibus decimæ non soluantur, si ex aliis fructibus superfit iusta sacerdotum sustentatio, non valet tamen consuetudo liberans omnino laicos à solutione decimarum, nec priuilegium Papæ circa id, licet idem aliquem particularem ab huiusmodi solutione eximere possit, nec etiam valet consuetudo, vt grana recondantur in horrea clericis nõ inuitatis; potest etiam cõsuetudine induci, vt clerici percipiant decimas in aliena parochia. c. ad aures. de præser. & quò decimæ vni ecclesiæ debitæ alij soluantur. c. cum contingat. c. quoniam. de decim. & in hoc consuetudo etiã decennio inducta sufficit. Abb. in c. cum sint homines. eod. & etiam consuetudine induci potest, vt decimæ prædiales ad vigesimam, vel similem reducantur, si illa portio sufficit honestæ ministrorum sustentationi. Guid. Pap. decis. 284. & in prædictis sufficit præscriptio quadraginta annorum, vt ibi dicit Couar. sic vt illa præscriptio in aliena parochia non extēdatur ad noualia inuenta decimas soluere, vt ibi dicit Couar. c. cum contingat. cap. cum in tua eod. & nisi adsit titulus cum bona fide, vel præscriptio immutabilis. c. veniens. de præscript. c. 1. eo. in 6. & in his habetur titulus per priuilegium, concessionem, vel concordiam inter ecclesias initam, cum causæ cognitione, & consensu superioris. cap. 2. cap. dilecti. de transact. cap. 3. de decim. ac decreto Episcopi. c. 2. de transact. quibus nõ interuenientibus transactio non valet super futuris decimis. c. de cætero. c. veniens. de transact. Laici tamen cum diuinis non intendant, non possunt percipere decimas ecclesiasticas, vel retinere, aut præscribere. cap. peruenit. l. q. 3. c. causam quæ. de præscript. cap. 2. §. sanè. de decim. in 6. Priuilegio tamen Papæ id possunt; si tamen sint ecclesiæ feudatarij possunt eas percipere si habuerunt id ante Concil. Lateran. ex decis. Tolos. 439. quò ad commoditatem percipiendi decimas,

non

non quò ad ius eas accipiendi, quas tamen in alios laicos transferre non possunt, nec impignorare, aut tradere aliis, quam propriis ecclesiis. c. prohibemus. c. ad hoc. de decim. c. si. eod. nec etiam inf feudare monachis, nisi de Episcopi consensu. c. 2. §. sanè. eod. in 6. & probat Couar. sub num. 3. & licet quis eas habuerit ante Concilium Lateran. non potest tamen eas iuste nunc detinere quis, nisi probet se eas iure habere, vel ecclesie tantundem de re propria se largitum probet. c. dudù. de decim. c. 1. de rerum permut. c. ea enim. §. sed permutare. 10. q. 2. fructus tamen decimarum possunt laicis concedi ad vitum, quia & vendi possunt, sed non in feudum, nec iure successionis, aut prescriptionis. gloss. in c. quamuis. de decim. cap. fin. ne præl. si tamen à Papa laicus ostendat decimarum concessionem, ad noualia tamen non extenditur. c. tua. §. si. de decim. c. 2. §. fin. eod. in 6. & D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. & quodlib. 6. art. 10. dicit, laicos non soluentes decimas, vbi non petuntur, esse tutos in conscientia, modo eis animus sit soluendi si petantur, & quodlib. 2. art. 8. dicit, Sacerdotes non debere eas petere, vbi non est consuetum, quod intelligitur, vbi non est consuetum per Papæ concessionem, vel vbi scandalum esset si peterentur, quia sic differri posset petitio, vt vbi dicit Couar. si tamen aliunde ministris sufficienter prouideatur, iuxta prædicta, non tamen excusantur laici debitores, etiam si non petantur, modo Papæ concessio, vel consuetudo, legitimo titulo, & bona fide præscripta, & fundata in priuilegio Papæ, eos non excuset, vt ibi Couar. sentit; potest etiam componi cum laicis, vt soluat minus quam decima, idque autoritate Episcopi, vbi ius ecclesie est dubium, vt quia quis se dicat pauperem, vel alleget priuilegium Papæ, quod sit dubium: si enim ius ecclesie sit clarum, non potest componi cum laicis sine Papæ autoritate. Abb. in c. statuimus. de transact.

Primitiæ etiam debentur ecclesie parochiali, vbi ius est, vel consuetudo, vt exigantur, vt inquit Nau. in Man. cap. 21. num. 31. not. in c. 1. de decim. de qua re dixi, Tomo Theol. Mor. c. de Primit.

V. Priuilegiatur Parochus circa ius funerandi, vel corpora mortuorum ecclesiasticæ sepulturæ tradenda, vt scilicet omnes decedentes in parochia sepeliri debeant in ecclesia parochiali, vbi sacramenta receperunt, vel recipere debuerunt. c. ex parte. 1. de sepul. c. is qui de sepul. in 6.

Ampliator etiam si sint peregrini, vel transeantes; clerici, laici, vel religiosi si ibi decedunt. cap. 1. 13. q. 1. c. 1. de celebr. Miss. cap. pastoralis. de his quæ sunt à prælat. Abb. in cap. 1. de sepult. in cap. ex parte. eod. si tamen sint peregrini, locus est præuentioni inter ecclesiam parochialem, & Cathedralē, ut dicit Silu. Sepultura. num. 8. ver. secundum. & religiosus debet sepeliri in loco, vel monasterio sui ordinis. cap. 1. 16. q. 1. si commodè illuc deferri potest, aliàs in parochia.

*Expensa fune-
res aris
alieni solu-
tioni prae-
suntur.*

I. Ampliatur; vt ex hoc officio, Parocho debeatur quicquid funus comitatur, vt cerei, & huiusmodi, & expensæ fiendæ in funere sunt accipiendæ ante æs alienum, etiam si creditores ex hoc præiudicium patiantur. Couar. in cap. Raynaldus. §. 3. num. 1. de testam. & si is sit beneficiarius, partim sunt fiendæ sumptibus hæredis, partim ex spoliis relictis. Capyc. decif. 84. & in subsidium ex fructibus sequentibus beneficij impenis successoris. not. in cap. 1. de solut.

*Fallit si quis habeat sepulchra maiorum, quia in ijs est sepelendus, & non in parochiali, si alibi sint. c. 1. de sepult. c. 1. vbi gl. eod. in 6. c. is qui. vbi Archid. eod. in 6. Io. And. in c. vt animarum. eod. in 6. facit. c. 1. 13. q. 1. quia maiorum nostrorum actio nostra est instructio. c. significasti de elect. cap. is qui. de sepult. in 6. & oprabile sit vnicoique sepeliri in sepulchro maiorum: vt inquit Io. Abd. in d. c. vt animarum. idque conceditur laicis, vt sepeliantur in sepulchro maiorum, & vt habeant sepulchrum in ecclesia, vel cœmeterio ex quadam humanitate, cum sit res spiritalis, quæ laicis competere non potest, nec quò ad proprietatem, nec quò ad possessionem, aut quasi, vt inquit Abb. in c. quanto. ad fi. de iudic. nec potest iniri pactum à religiosis cum aliqua familia, quòd edificando capellam, vel altare cum sepulchro; ibi sepeliantur solum illi de familia, cum turpis sit conditio, & non pro adiecta habenda, & ea non obstante, poterit prælatus ibi stante necessitate, alios sepelire. arg. cap. Hebron. 13. q. 2. qua cessante par est abstinere, vt inquit Lamb. lib. 3. de Iure Patr. q. 5. art. 4. qui & dicit in fin. id non posse fieri sine graui causa, vt quia non adesset locus alios sepeliendi, & minus potest contentus, vel Prælatus dictum sepulchrum aliis concedere, vt ibi dicit; & si illa familia deficiat, poterit aliis concedi vsus ille, vt inquit Silu. Sepultura, sub num. 3. Dicuntur
verò*

*Turpe pactū
vt in aliquo
sacello nulli
sepeliuntur
præter posse-
ros fundato-
ris.*

verò maiores, pater, auus, & alij superiores. l. maiorum. ff. de verb. sign. l. Jurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. l. quacunque. §. parentes. ff. de in ius voc. hic tamen proprie veniunt pater, & auus, cum vno sepultura procedat ex charitate, quæ fuerat inter viuos, quæ magis extenditur ad patrem, & auum, quàm ad alios superiores, qui cogniti non fuere: vt dicit Oldr. conf. 2 §. vnde si pater, & auus sunt sepulti in vno loco, & proauus, & tritauus in alio, sepelietur cum patre, & auo, & si pater in vno loco, auus, & alij maiores in alio, sepelietur cum auo. gl. & Io. And. in c. cum quis eod. in 6. Si verò in vno sepulchro non sunt plures maiores, sed in vno pater, in alio auus, in alio proauus, sepelietur in parochia, vbi audit diuina, & percipit sacramenta. c. i. c. is qui. c. in nostra. de sepule. & si in vna audit diuina, in alia percipit sacramenta, vel est parochianus duarum ecclesiarum, quæ habent ius funeriandi, est locus præuentioni. c. duobus. de rescrip. in 6. & quartæ diuidentur, & si non est præuentionis, sed contendunt, Episcopus concordabit, vt inspicitur, vbi maiori tempore habitat, si enim quis habet domicilium in ciuitate, & se transfert ad villam ob recreationem, vel pro exercendis ruralibus, si ibi moritur, sepelietur in sepulchris maiorum, vel ecclesia parochiali ciuitatis, quarta tamen data ecclesiæ rurali, vbi sacramenta percipit, quæ omnia intelliguntur si commodè ad sepulchra maiorum deferri potest, vt d. Ioan. And. in c. is qui. eo. in 8. aliàs enim sepelitur in parochia, & si ecclesia, vbi quis debet sepeliri est interdicta, si debebat sepeliri in sepulchro maiorum, sepelitur in parochia, si hæc in Cathedrali, si omnes in monasterio proximiori, vt dicit Silu. Sepultura, sub num. 8. Vbi tamen sepultura ad alios transfertur, arma primi fundatoris non sunt auferenda à sepulchro, vt inquit Lamb. de Iure Patr. lib. 3. §. q. princ. art. 4. Sic etiam peregrini sepeliuntur in sepulchro maiorum, si illic commodè deferri possunt, si verò id fieri commodè non possit, vel ignoretur sepulchrum maiorum, erunt sepelendi in Cathedrali, & idem de scholaris, si venit sine animo moram trahendi ibi, nisi sacramenta percipit in ecclesia parochiali, quia sic tacite videtur ibi elegisse sepulchrum, & simpliciter sepelietur in parochia, si venit animo ibi manendi, in quibus tamen statuitur consuetudini, & idem dicendum de damnatis ad mortem, quæ de peregrinis: Religiosi verò peregrini de-

*Laudabile
est omnes in
sepulchris
maiorum se-
peliari.*

bent sepeliri in monasterio sui ordinis. c. 1. 16. q. 1. si commo-
 dè illuc deferri possunt, aliàs idem in iis, vt & in laicis. *Filij*
verò naturales tantum sepelientur in sepulchro patris, nisi
pater fuisset in dignitate constitutus. l. ex facto. §. si quis. ff.
 ad Trebell. Spurijs verò etiam legitimi à principe, nisi pa-
 tre petente, sepeliuntur cum matre. l. 1. ff. ad municip. nisi sit
 illustris mulier; filij verò arrogati, vel adoptiui, si moriùtur
 viuo patre adoptiuo in eius sepulchro sepeliùtur, si eo mor-
 tuo, cum patre naturali, vt not. in c. 1. de cogn. leg. Legitimi
 verò & naturales cum patre, etiam si non sint eius hæredes.
 d. c. Hebron. 13. q. 2. Vxor cognita, vel traducta ad domum
 viri in eius sepulchro. d. c. Hebron. aliàs non, vt nec si sit se-
 parata ob adulterium à viro, nisi sit reconciliata, & si plures
 viros habuit cum vltimo sepelietur, cuius domicilium, &
 honorè retinet. c. is qui. eod. in 6. c. quos Deus. 33. q. 2. etiam
 si vidua effecta transferat se ad domum patris, vel alium lo-
 cum, adhuc retineat domicilium viri, vt dicunt Io. And. &
 Arch. in d. cap. cum & regina vidua mortuo viro dicatur reg-
 ina, & si vir in vna ecclesia habebat sepulchra maiorum, &
 alibi eligit sepulturam, sepelitur cum viro. d. c. Hebron. si ta-
 men legitime fuit sepultus, non est excòmmunicatus, interdi-
 ctus, & c. & si potest commodè vxor eo deferri. c. religiosi.
 eod. in 6. & si præcedit viro, statur consuetudini, vel sepe-
 litur in sepulchro mariti, si habet sepulchrum maiorum, &
 declarat se velle ibi sepeliri, vel in alio loco quem elegit sibi
 maritus pro sepultura, quòd si non constet vbi vir velit se-
 peliri, sepelietur in sepulchro maiorum, vt dicit Abb. in c. de
 vxore de sepult. vir tamen non est necessario sepeliendus in
 sepulchro vxoris, sed maiorum. Prælati verò regulares in
 ecclesia prælaturæ, & si in duabus sint prælati, vbi moriùtur,
 vt dicit Archid. in c. cum quis. eod. & alij religiosi apud lo-
 cum suæ religionis. c. 1. 16. q. 1. nisi sint nouitij, qui velint re-
 dire ad seculum, quia sic sepeliri debent, vbi aliàs si essent in
 seculo sepulti fuissent, clerici verò in ecclesia, vbi sunt cleri-
 ci, vel beneficiati, & idem de Episcopis, & si quis sit canoni-
 cus ecclesiæ Cathedralis, cui sit annexa parochialis, sepe-
 litur in Cathedrali, vt dicit Silu. Sepultura. num. 8. Fusch. de
 visit. cap. 2 §. in quo tamen vltimo sentirem, cum eo casu can-
 onicus, ex Bulla Pij V. teneatur residere in parochiali, &
 sic ibi domicilium habeat, quòd per consequens ibi debeat
 sepeliri.

I I. Fallit si quis extra parochialem elegerit sibi sepul-
 ram, electio enim sepulchri libera est, & est quis sepelien-
 dus, vbi elegit. c. cum liberum. de sepult. gl. in c. 1. in fin. r. 3.
 q. 2. c. 1. eod. in 6. Eligere verò sepulchram sibi quilibet po-
 test masculus, vel fœmina, si pubes sit etiam in patria pote-
 state existens, & sine patris consensu. §. 2. r. 2. q. 2. c. licet. eo. in
 6. & etiam seruus: vt dicit Io. And. in d. c. de vxore. extra eod.
 cum in spiritualibus cesset dominica potestas. c. 1. de coniug.
 seru. Religiosus tamen cum non habeat velle, vel non, non
 potest eligere sepulchram, nisi ita absit à loco sui monaste-
 rij, vt illuc commodè ferri non possit. c. religiosi. eod. in 6. vel
 nisi sit Abbas, vel Prælati. arg. d. c. quod intelligitur si nul-
 lum habet superiorem, Papa excepto, aliàs non. Similiter
 nec morte plectendus à iudice, cum vltimam voluntatem
 facere non possit. l. eius. ff. de testam. nec etiam pro anima
 relinquere, vt not. Io. And. in addit. Spec. tit. de instr. edit. licet
 possit sacramenta percipere. clem. 1. de pœnit. & remiss. quod
 intelligitur, quando iã est damnatus per sententiam, si enim
 sententia non est prolata, vel appellatione suspensa, potest
 sepulchram sibi eligere, similiter nec impubes. c. licet. eo. in
 6. nec furiosus. c. si. de success. ab intest. Alteri verò eligere se-
 pulchram aliqui possunt, vt dominus seruo impuberi. Io.
 And. in d. c. de vxore. & c. conuerso, seruus pubes domino im-
 puberi, vt dicit Ang. Sepultura. nu. 7. quod intelligi potest si
 careat tutoribus, & similiter pater filiis impuberibus, si id ha-
 bet consuetudo. d. c. licet. eo. in 6. aliàs sepelietur in sepulchro
 maiorum, vel parochiali, modo quo supra, & etiam mater
 id potest, si id habet consuetudo, si filij sint legitimi, & na-
 turales, vel arrogati, aut adoptiui, non autem pater pro filio
 pubere, vel frater pro filio impubere; sed sepelitur in parochi-
 ali, vel in sepulchro maiorum. d. c. licet. Silu. Sepultura. &
 similiter amicus amico potest eligere sepulchram, si id ha-
 bet consuetudo per quadraginta annos præscripta, vt dicit
 Franc. in d. c. licet. r. resp. in fi. eod. in 6.

Quando quis tamen sepelitur extra parochialem, vel ex
 electione, vel ob sepulchrum maiorum, quarta debetur ec-
 clesie parochiali, ab ecclesia sepulchri, etiam si sit exempta.
 c. requisisti. de testam. c. relatum. vbi Innoc. & c. in nostra. de
 sepult.

Debetur hæc autè quarta, nõ solum de relictis, sed etiã de
 aliis quæ portantur ad funus, vt de cereis, candelis, quæ dantur

*Sepultura e-
 lectio omnib.
 adultis libe-
 ra religiosis,
 & morti ad-
 iudicatis, ac
 furiosis ex-
 ceptis.*

18

*Quarta quæ
 do, & quo-
 modo debeat
 dari Parocho.*

ad manus, equis, armis, & quibuscunque bonis relictis, vel
funus comitantibus glo. & Paul. in clem. dudum. ver. verum.
de sepult. Abb. in c. in nostra de sepult. & de relictis pro Mis-
sis dicendis si habitus fuit respectus ad ecclesiam, & non ad
personam. arg. cap. requisisti. de testam. similiter de relictis
ecclesie non solum iure legati, sed etiam institutionis. cap.
cum super. de sepult. clem. dudum. eo. lo. And. in cap. 1. de
sepul. & relictis pro confessionibus, & aliis sacramentis. cap.
in nostra. eod. c. 2. eod. in 6. Innoc. in 2. extra eod. & idem
de relictis ob donationem causa mortis. d. clem. dudum. cum
magis accedat legato, quam contractui, & generaliter de
quibuscunque relictis, vel donatis ecclesie, ratione sepul-
turae, & ista pars canonica si consuetudo in contrarium
non adfit, est precise quarta pars. gl. & Doct. in c. certificati.
de sepult. valet tamen consuetudo, vt sit dimidia pars, vel
vltra, aut minus quarta. Host. in summ. eod. §. cui liceat. Abb.
in d. c. certificari: & sufficit consuetudo decem annorum, vt
ibi dicit.

*Magna est
vis consue-
tudinis.*

*Fallet, si relinquitur aliis ecclesiis, quam vbi quis sepeli-
tur, quia sic canonica non debetur. glo. & Abb. in c. 1. de se-
pult. in c. cum super. c. certificari. eo. lo. And. in clem. dudum.
eo. & Arch. in c. 1. eod. in 6.*

II. Non debetur de donatis ecclesie inter viuos. Host. in
d. cap. 1. de sepult.

III. Nec de ingrediente religionem, & relinquire ali-
quid ibi pro sua sustentatione, nisi in infirmitate ingredia-
tur. Doct. in c. de his. de sepul. Abb. in c. 2. eod. si tamen in-
trauit animo se obligandi religioni, in sanitate non debetur
quarta, secus si ingressus est animo exeundi, si moriatur an-
te professionem. Silu. canonica portio. nu. 8. ver. quinto.

III. Nec derelicto facto pauperibus certi loci. Abb. in
cap. officij de testament.

V. Nec si quis aliquid relinquit parochiali ecclesie, quia
id debet computare in quartam. Abb. in d. c. officij. & in c. de
his. 2. norab. de sepult.

VI. Nec si qui sunt oblati, & conuersi, qui se, & sua ec-
clesie tradiderunt. Abb. in c. in nostra. eod. tit.

VII. Si consuetum sit vt. quarta non soluatur. Host. in
sum. de sepult. §. an licitum. ver. quid si. Abb. in c. requisisti.
de testam.

VIII. Si qui per priuilegium Papae eximuntur a quat-

te præstatione, vt de fratribus minoribus, & prædicatoribus assent. Silu. verbo, Canonica. nu. 8. licet iure communi contrarium statuatur in d. clem. dudum. & ideo oportet diligenter inspicere tenorem priuilegiorum.

IX. Nec cum aliquid relinquatur pro ornamentis ecclesiasticis, vt calicibus, paramentis, vel pro ornamentis recuperandis, vel reficiendis, vel pro fabrica, aut reparatione ædificij, vel pro luminaribus, vt cereis, lampadibus, & huiusmodi, nec si relinquatur pro anniuersario annuo, pro anima faciendo, aut aliis officiis pro defuncto, vt tertio, septimo, trigesimo, vel cum relinquatur ad perpetuum cultum diuinum, vt quod quotidie Missa celebretur in certo altari. c. quod alij 13 q. 2. Abb. in c. si. de testam. col. 1. vel si oblatio fiat, de qua non debetur quarta. Silu. Canonica portio. nu. 4. ver. 4. nec quando testator in vita soluit legatum factum ecclesiæ, quia sic transit in donationem inter viuos. gl. in l. legatum. ff. de leg. 2.

X. Nec si quis ingreditur domum leprosum cum lepra, si sibi moritur non ex lepra, licet cum lepra, in quo tamen statur consuetudini, secus de illo qui recipitur in cõfratrem alicuius religionis, retinens tamẽ bona sua, quod ad proprietatem etiam si religiosi sint exempti. c. cum plantare. de priuil. secus si retinuit sibi tantum vsumfructum bonorum proprietate dimissa religioni, quia sic gaudet priuilegio religionis c. vt priuilegia. de priui.

XI. Nec cum contra voluntatem religiosorum sepelitur in eorum ecclesia, vt tempore interdicti. Gem. in c. 1. de sepult. in 6. quia is non potest eo tempore eligere sepulturam apud mendicantes. Innoc. in c. vt priuilegia. de priuil. licet ij possint tunc recipere mortuaria, vt orent pro iis qui cum penitentia mortui sunt. Innoc. in cap. tanta. de excess. p. xl. nec etiam si eum sepeliant volentes, licet incurrant penam interdicti violati, tenentur tamen restituere corpus, & oblationes occasione sepulture factas, non autem legata, vt ibi dicit Silu. ver. 7.

XII. Nec vbi ecclesia parochialis est interdicta ex culpa sua, & non parochiani, & sepelitur vbi elegit, vel apud maiores, secus si ecclesia non fuit in culpa. Gem. in cap. 1. eod. in 6.

XIII. Si reuocat electionem sepulture alibi factã, quia tunc cõsetur reuocati & legatum, si fecit intuitu sepulture, nisi

nisi aliud constet, vel si non sepelitur de facto in sepultura quam elegit ex facto hæredum, vel distantia, nisi talis ecclesia legatum occasione sepulturæ adipiscatur, quia sic debetur quarta. Silu. d. loco. ver. 9. & 10. Nec vbi legatur pro incertis malè ablati, vt ibi dicit. ver. 1.

XIIII. Cùm in ecclesia parochiali non potuit audire diuina ob longam vacationem, quia sic non debetur quarta, vt ibi dicit ver. 14. nec si in testamento elegit sepulturam in vno loco, & in morte in alio, nisi fiat in fraudem, quia sic non debetur quarta de relicto primæ ecclesiæ. Silu. ibi ver. 13. Nec si apud aliquam ecclesiam corpus defertur, vt alibi perpetuè sepulturæ tradatur. Silu. ibi ver. 15.

Quod verò est dictum quartam deberi ecclesiæ parochiali, intelligitur de ea in qua quis audit diuina, & percipit sacramenta, vel debet iure percipere. c. cum quis. de sep. in 6. Vnde qui dimisit ecclesiam, vbi maiores consueuerant sepeliri, & alibi eligit sepulturam, quarta non debetur ecclesiæ dimissæ, sed vbi audit diuina, & percipit sacramenta. d. c. cum quis. & si transtulit aliò domicilium, quod ibi tamen nondum sit sortitus, quarta debetur parochiali relictæ, vt dicit Arch. in c. 1. eod. in 6. & si quis habet duas parochias, æqualiter manens in eis, & eligit alibi sepulturam, quarta diuidetur inter eas, & si Parochus negligit petere quartam, Episcopus petere potest pro eo, vt dicit Host. in c. si. de succes. & si in vna audit diuina, in alia percipit sacramenta, debetur isti secunda, si vtraque habet cœmeterium, & curam. c. 1. de sepul. d. c. cum quis. eod. in 6. clem. dudum. eo. & si quis in vna parochia inhxmetur, & se transfert ad aliam, vbi moritur, quarta debetur relictæ. clem. dudum. eod. & similiter si fratribus nil legatur, sed datur frater executor ad distribuenda bona pauperibus, qui distribuit inter fratres, quarta debetur parochiali, ex dicta distributione, & idem si testator nil eis relinquit, sed mædet executoribus, vt aliquid eis dent, vel promittant, etiam ad vsus non determinatos, & etiam de iis quæ dantur occasione funeris non solum cum funus defertur ad ecclesiam, vt equi, anima, & huiusmodi, sed etiam cum aliquid offertur dum funus est in ecclesia, licet hoc nõ seruetur ex consuetudine, & etiam si testator mandet aliquid distribui singulis fratribus, vt pro emptione librorum, quia intelligitur relictum monasterio, cum fratres singulares non sint capaces relicti. c. non dicatis. 12. q. 1. & idem si donat eis in
mortis

mortis articulo, & ad id cogi possunt fratres non per ordinarium, sed per Papam, vel Legatum, aut hodie per conservatores, si tamen per privilegium fratres eximuntur à quartæ præstatione à Papa, ei esset standum, & idem de iis qui eligunt sepulturam apud sorores ordinis, vt dicit Silu. Canonica portio, ad fi. & vbi est consuetum, vt exigatur quarta Episcopalis, ante quadraginta annos est danda, ex Conc. Trid. sess. 24, cap. 13.

Vbi verò aliquis est alibi sepeliendus, vel ob electionem, vel sepulchra maiorum, non debent religiosi ingredi parochiam alterius sine licentia Episcopi, vel Parochi, vt dicit Old. conf. 81. *cum privilegia sint intelligenda, vt minus laedant ius commune, quam fieri possit.* Et privilegia maris magis sint reducta ad terminos iuris communis, ex Gregorio XIII. in constit. incip. In tanta. 1572. & iure communi nemo possit immittere manum in aliena parochia. c. scriptum est. 6. q. 3. clem. dudum. §. huiusmodi. de sepult. & sic tenet Fed. conf. 154. Rebuff. lib. 1. constit. Franc. de sent. excom. art. 3. gl. 1. num. 3. vel si ingrediuntur parochiam, vt sentit Silu. verbo, Sepultura. eos id agere posse: ad Parochum tamen spectat suus è domo defuncti tollere, & vsus sic obseruat, vt Parochus suus è domo defuncti tollat, & si Parochus id recuset præstare, vt regulares ea de causa parochiam eius non ingrediuntur, ad id per Episcopum cogi posset, cum facilis esse debeat ad huiusmodi licentiam concedendam, etiam tenendo opinionem, quòd sit petenda, in quo tamen credendum consuetudini.

Caueat verò Parochus, vt & alij etiam, ne inducat aliquem ad eligendum sepulturam in sua Ecclesia, vel prohibeat volentem alibi eligere, pacto, voto, promissione, vel iuramento, vel electam non mutare, aliàs peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem corporis, & eorum quæ iccirco obenerunt, quod si non præstet, eius ecclesia, & cœmeterium est interdictum, vsque ad congruam satisfactionem, & hodie huiusmodi est excommunicatus, cum reservatione absolutio- nis Papæ. per clemen. cupientes. de pœnis. quod intelligitur si inducat ad eligendum voto, iuramento, vel promissione, secus si inducat ad eligendum sine voto, iuramento, vel promissione, id etiam intelligitur si inducat ad eligendum in sua ecclesia, secus si in aliena, sic enim non incurrit pœnam prædictam, vt ibi dicit Franch. vt & non incurrit si

*Priuegia
iuris commu-
ne minus
quam fieri
potest laedat.*

19
*Parochus
quæ cauero
debeat circa
sepulturam,
& exequiis.*

roget

roget tantum sine adhibitione promissionis, & iuramentum, etiam non obstat, quominus sit sepeliendus, ubi iure debebat

Caueat etiam ne quid indebitè exigat ratione sepulturae, terrae sacrae, vel benedictae, aut cultui diuino dicatae, terra enim pura vendi potest pro sepultura, & ex necessitate vna ecclesia potest alteri ecclesiae terram cimiterij vendere, vt & vasa sacra, vt dicit Silu. Sepultura. num. 12. non enim licet pretio vendere sepulturam, alias esset simonia ex Conc. Tribur. cap. 16. c. abolendae, de sep. sic etiam: non potest vendi ex pacto officium funeris, vel sepultura à clericis, quia ratione

*Clerici non
parochi labo-
res & morā
in funeribus
locare possūt
nō pro pratio
sed pro sustē-
tamento.*

beneficij ad id tenentur. c. dictum. 1. q. 1. c. p̄cipimus. 13. q. 1. c. in ecclesiastico de sim. alij enim clerici possunt locare operas suas eorum potales, & labores, ac moram quam faciunt, non autem spirituales, vel officium sepulturae idque possunt non vt pretium, sed vt sustentamentum. d. c. abolendae c. c. caritatem. 12. q. 2. c. cum ex officij de p̄script. sic etiā est simonia si fiat pactum, vt extraneus, qui vult sepeliri in sepulturis cōfratrum soluat tantā summam, c. audiuimus. c. sicut. de sim. Vnde officij est prius persoluendū, & corpus sepulturae tradendum, & postea populus cog. poterit ab Episcopo ad seruandum laudabilem consuetudinem introductā ex eius deuotione de dando aliquid id munus obeuntib⁹, vt dicit Abb. in c. ad apostolicam. de sim. & religiosi debent petere, non pro sepultura, sed dicere, consuetum est ita dari pro mortuis, vel pro officio, aut loco sepulturae, ex deuotione populi, qui ob id non desint eorū officio in tradendo mortuos sepulturae, non discedendo ante officium expletum, etiam in aliena ecclesia, & piè pro iis orando, iuxta proprium Rituale, & ad id tenetur hæres defuncti, & bona relicta. l. 1. ff. de relig. vel contra commissarium testamenti agi poterit. l. si quis. §. funus. cod. & impensa funeris ante omnia debita deducitur ex hereditate. l. pen. eod. & si materfamilias sepelitur, hæres eius tenebuntur ex bonis quæ ultra dotem marito debitam, eis supersunt. l. Neratius. §. si. eod. & si maritus ex pacto eam lucratur, vel statuto, tenetur maritus in id quod facere potest. l. Celsus scribit. cum seq. ff. eod. si tamen diuortij sit factum, dote per eum lucrata, & ipsa alij nupta moriatur, maritus non tenetur. l. si mulier. eo. & si nulla sit dos, pater tenetur, vel eius hæres emancipatae, quibus non valentibus soluere, maritus tenetur in quantum facere potest. l. quod nulla.

nulla.eod.& si impensa excedat lucrum dotis,datur actio in
trem in superfluum.d.l.Neratus.§.si maritus.eod. & si quis
sepeliuit filium familias tenetur pater, vt de in rem verso
pro eius dignitate, & facultatibus. l. si filius familias. ff. de in
rem verso. l. in patrem. de relig. si tamen filius habet pecu-
lium castrense, primum tenentur hæredes, & mox pater. l. si
filius familias. de relig. & si seruus sepelitur actio datur cõtra
dominum. l. si filius familias. §. qui seruum. ff. de relig. & vbi
est consuetudo, vt nil peratur, Parochus solis funeralibus de-
bet esse contentus, cum ex officio teneatur sepelire. cap. non
fatis. de sim. vt dicit Silu. Canonica. num. 18.

Caueat demum ne sepulturæ eos tradat, qui iure prohi-
bentur, videlicet, *Paganos, Infideles, Iudaos, & Hereticos, li-
cet post mortem appareat de hæresi.* c. sanè. 24. d. 2. c. ecclesiam.
de consec. dist. 2. cap. si Episcopus. de hæret. clem. 1. de sepult.
vsurarios publicos. c. quia in omnibus. de vsur. c. quanquam.
de vsur. in 6. clem. 1. eod. nisi pœniteant, & caueant de testi-
tuendo, dictis iuribus, se voluntariè occidentes. c. placuit. 23.
q. 5. cap. in quibus. 13. q. 2. si ex desperatione, vel ira, secus si
ex fatuitate, vel præter intentionem. cap. de occidendis. 23.
q. 5. cap. ex parte. de homic. nisi superiuuens det signa con-
tritionis, & eos qui certo non sunt confessi, nec communi-
carunt tempore Paschatis, si est publicum, & non dederunt
signa contritionis in morte, ad quod sufficit vnus testis prout
bandum. c. qui recesserunt. 26. q. 6. hæredes tamen tenentur
pro eo satisfacere. c. parochiano. extra eod. & sic excusatur
etiam qui tempore solito est confessus, & morte præuentus,
vel infirmitate, aut itinere, & huiusmodi non est confessus,
monachos inuentos proprietarios. cap. super quõdam de
statu mon. blasphemos Dei. cap. 1. de mal. Interdictos no-
minatim. clem. 1. eod. vel qui sunt de loco interdicto tem-
pore interd. c. cum in partib. de verb. sign. c. alma. de sent. ex-
com. in 6. excõmunicatos maiori excõmunicatione, etiam
iniuste. c. sanè. 24. q. 2. vel minori publicè. d. c. Interdictos ab
ingressu ecclesie. c. is qui. de sent. excom. in 6. vltimo suppli-
cio dånatos, si is moritur impœnitens, aliàs sepelitur: vt dicit
Abb. in cap. ex parte. de licentia tamen iudicis secularis. l. 1. ff.
de cadau. pun. morientes in torneamentis, vbi imminet pro-
babile periculum mortis. c. 1. de torneam. relinquentes pres-
byteros tutores in testamento. cap. neque apud. 38. d. raptor-
es non satisfacientes. c. super quodã. de statu mon. & demũ
quibus

20
Sepeliri quõ
non debeat.
Iudai scili-
cet Infideles,
Hæreticos &
excõmuni-
cati vsurarij
publici, mo-
nachi & pro-
prietarij &c.

quibus viuus non communicatur. cap. ex parte. cap. sacris. de sepult. vt notorij peccatores, & incorrigibiles in mortali existentes. cap. non æstimemus. cap. quæsitum. cap. quibus. c. pro obeuntibus. 1. 3. q. 2. in mortali decedentes, nisi dent signa contritionis, ad quod sufficit vnus testis, vt dicit Arch. in c. qui recedunt. cum seq.

Et si huiusmodi sepeliantur, *ecclesia, vel cæmeteriū poluitur, & est reconciliandum.* cap. consulisti. de consec. eccl. & ossa debent exhumari si possunt discerni, aliter non. c. sacris. de sepult. & si infidelis ibi sepelitur debent etiam tigna, & parietes rad. cap. ecclesiam. de consec. dist. 1. & si dubitatur quorum sint ossa, benignior pars est sequenda. d. c. Et vterius sepeliens publicè excommunicatos, vel nominatim interdiktos, incurrit excommunicationem maiorem Silu. Sepultura. num. 11. & si mendicantes sepeliunt vsurarios manifestos excommunicatos, & interdiktos nominatim, & publicatos, potest ante factum inhibere Episcopus ne tales sepeliant, post non, quia reputantur non esse in sua diocesi ob exemptionem. Abb. in d. cap. factis. extra eod. Et generaliter Parochus, vel alius sepeliens eum, qui alibi est sepeliendus vi, amittit ius quod habebat, & tenetur restituere corpus, & quod inde obuenit, & quartam canonicam, & idem de conuentu, si maior pars consentit, vt nec occasione debiti impediri debet sepultura, aliàs id faciens, cadit à credito, & publicatur tertia pars eius bonorum, & fit infamis. l. cum sit. C. de sepul. viol. & si quis spoliat mortuos grauissimè punitur. l. 3. ff. de sep. viol. quò ad ea quæ remanserunt apud mortuum ex intentione tumultantium.

V II. Priuilegiatur, vt noua ecclesia, vel capella intra eius fines non possit ædificari. cap. ecclesiæ. cap. quicunque. 1. 6. q. 1. Abb. in rubr. de paroch. nisi de Episcopi concessu, vbi est parochia, sic tamen vt nil de possessione, decimis, & huiusmodi ecclesiæ parochialis depereat, dictis iuribus, & minus curata, nisi ex necessitate, vt supra in principio est dictum; & iusta de causa huiusmodi oratoria concedendi est distantia à parochia ob fatigationem familiæ, & itineris difficultatē. cap. si quis etiam. vbi glo. de consec. dist. 1. cap. ad audientiam. de eccl. ædif. & si adest necessitas eius ædificandæ, oportet, vt rector matricis contribuat ibi celebranti, referuata tamen præsentatione, & honore rectori matricis. dist. cap. & in huiusmodi ecclesiis ex necessitate sic ædificatis potest celebrari

celebrari etiam diebus solemnibus, vt dicit gl. in d. c. si quis. si autoritate Episcopi sunt ædificata.

VII. Priuilegiatur, vt in orationis non celebretur in Pascha, Natali Domini, Epiphania, Ascensione, Pentecoste, Natali sancti Ioannis Baptistæ, & aliis maximis festiuitatibus. d. cap. nec dum in parochiali concio habetur etiam per regulas. clem. dudum. de sepult. si tamen qui prædicat est Prælatus, non autem si sit simplex Parochus, vt ibi notatur.

VIII. Priuilegiatur, vt sit iudex ordinarius suorum parochianorum in foro pœnitentiæ, & habeat territorium in huiusmodi foro. Abb. in c. cum contingat. de foro compet. Corn. conf. 268. lib. 2. num. 4. & quandoque eos possit excommunicare, vbi consuetudine id præscripsit. Abb. & alij in cap. si sacerdos. de offic. ord. vel saltem indirectè eos à sacramentis amouendo, aut ecclesiastica sepultura, casibus quibus iure id debet, & etiam in aliena parochia suum parochianum absolueret. Silu. Confessor. 1. §. 14. Cardin. in clem. dudum. de sepult. & eos alteri probato ab Episcopo tamen, ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 7. delegare etiam in aliena diocesi, vt arbitror, ex ratione. cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss.

IX. Vt nemo in eius ecclesia sine ipsius licentia celebrare, vel sacramenta administrare valeat, cum nemo debeat mittere falcem in messem alienam. cap. scriptum est. 6. q. 3. clem. dudum. de sepult.

X. Vt benedictiones à Parocho solo, nisi de eius licentia, recipiantur. Innoc. & alij in rubr. de paroch.

XI. Vt parochiani teneantur reparare ecclesiam, si ipse sit pauper, vel onus per consuetudinem in ipsos est translatum, vt not. in cap. ad audientiam. de eccl. ædific. & iidem tenentur alere concionatorem, & illi eleemosynam dare si consuetudo id habeat. sess. 5. c. 2. sess. 24. cap. 4. in Trident. Concil. & vterius cogere possit populum ad seruandas laudabiles consuetudines de tribuendo aliquid sacerdotibus celebrantibus, sacramenta ministrantibus, vel diuina agentibus, ex pia deuotione eorum introductas, vt not. in cap. ad apostolicam. de simon.

Econuerso autem Parochi non tenentur si quid ex beneuolentia soliti sint aliquid dare populo, vt candelas benedictas, cū non detur præscriptio in his quæ humanitatis causa

21
Parochus
quam iuris-
dictione ha-
beat in paro-
chianos.

22
Parochiani
tenentur re-
parare suam
ecclesiam.

stantur. cap. si Episcopus. 16. q. 3. lo. Med. de restit. q. 1. 6. Silu. Restitutio. 1. §. 1. & in terminis de candelis benedictis id sentit Silu. idem. decima. num. 7. quod ego intelligerem, vt non teneatur ad domum parochianorum eas mittere, etiam si id habeat consuetudo, sed bene iis qui adsunt in ecclesia, & accedunt ad altare ad eas accipiendas, iuxta Rubricam Missalis, & ægrotis, vel alijs impeditis, vt sentit Fusch. de visit. lib. 1. cap. 33. non tamen censerem teneri certum pondus earum seruare, sed id sibi esse arbitrarium, cum mysterij representandi causa distribuatur, & Zerola. Candela. in praxi ep. confensit, licet sentiat Parochos nõ teneri eas dare, mihi tamen magis placet opinio Fuschii, gratia saltem scandali vitandi ad id cogi posse ab Episcopo, tum ob mysterium, tum ratione consuetudinis, & scandali.

XII. Vt obedientia, & reuerentia ei præstetur, dignitati enim debetur reuerentia. 1. Petr. 2. c. solitæ. de maior. & obed. potestati obedientia. Rom. 13. c. qui resistit. 1. 1. q. 3.

XIII. Vt nemo possit renunciare vsui parochiæ, vt ab iis se eximat, vt nec ab vsu putei, vt à solutione eius manutentionis se eximat, vt dicit de Iure Patr. libro 2. num. 129. Nic. Delphi.

Efficitur verò quis parochianus alicuius loci si eo transfuit domicilium animo ibi morandi, vel per commorationem sex mēsum eo loci. cap. omnis. vbi Abb. de penit. Silu. Paroch. ad fin.

23
Parochus ad
qua teneatur,
& qua
agere debeat
eum.

Secundum sit dictum. Parochus ad multa ex officio tenetur, quæ vt leuiora appareant, aciem mentis intendant se non ad delicias, & propria commoda, sed labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatum esse. sess. 25. in Trid. Conc. c. 1. & magnum sibi in cælo præmium esse paratum, si rectè officium obierit, vt inquit Chri. lib. 2. de sacerdotio; & habetur Matth. 24. & 25. vbi talenta sibi credita fideliter dispensans, à Deo multis bonis cumulatur, & ob officium datur beneficium. c. si. de rescript. in 6. ac cura pastoralis signum sit dilectionis Dei. Ioan. 21. & qui virtutibus niter gregem domini pascere debeat, ac utilitatem subditorum exquirere, cū & ipse vnigenitus patris, vt prodesset hominibus de sinu Patris ad publicum nostrum egressus sit. c. in scripturis. 8. q. 1. & docet Greg. in past. p. 1. cap. 6. & magnum sit bonum animarum saluti insistere, & ibi opera pietatis corporalis, & spiritualis assiduo exerceantur, quorum rationem Dominus
in

in die iudicij est petiturus. Matth. 25. & in eo statu, otium, malorum omnium semen, fugiatur, & occasio præstetur multa bona faciendi in ea vocatione, & sancto officio, iccirco curæ sibi commissæ perpetuò & fideliter attendat, Dei gloriam, propriam & subditorum salutem omni diligentia curandos; Deum ante officium susceptum, & post assidue rogans, vt omnia eius opera ad ipsius gloriam dirigat, ac eius gratiam præstet, vt animas sibi conceditas ad cœli beatitudinem secum perducere valeat, & in earum seruitio, ac vocatione assidue perseverare intendens, vt Apostolus monet. Ephes. 4. 1. Cor. 5. cap. sicut. 7. q. 1. c. mutationes. ead. q. 1. cum mutationes beneficiorum improbentur. c. non oportet cum seq. & d. c. mutationes. 7. q. 1.

I. Ergo, tenetur Parochus residere in parochia sua, & prope ecclesiam si fieri potest, vel saltem intra parochiam, alias fructus suos non facit, & mortaliter peccat. c. 2. sess. 6. & c. 1. §. eadem omnia. sess. 23. in Trid. Concil. & iuxta Bullam Pij V. 8. Idus Iulij 1568. quæ intelligenda sunt, iuxta tradita supra de statu Episc. cap. 5.

II. Tenetur curam animarum per seipsum exercere. cap. quia nonnulli. de cler. non resid. c. fin. §. præterea. de præb. & non per substitutum, vt not. in c. 1. de offic. Archiepisc. cum sit electa industria personæ, & ideo non possit id per alium explicari. cap. fin. de offic. deleg. c. cum sit. de æt. & qual. quod intelligi debet quò ad actus saltem principales, & quatenus potest, vt not. in d. c. 1. si enim sit infirmus est ei dandus coadiutor cum congrua fructuum assignatione. cap. 1. de cler. ægrot. & idem si sit imperitus, aliàs tamen bonæ famæ. c. 6. sess. 21. in Trid. Conc. & etiam si populus est numerosus, ita vt solus non sufficiat pro sacramentis administrandis, & diuinis officiis obeundis, potest cogi ab Episcopo, vt assumat coadiutores, cum assignatione portionis congrua, qui in prædictis eum adiuent. c. 4. ead. sess. cap. 21.

III. Tenetur Eucharistiam continuò promptam habere pro infirmis, & eam mundè & fideliter sub clauibus custodire, lampade coram ea iugiter prælucente, eam cum lumine, & honorificè, vt adoretur, ad infirmos deferendo cap. presbyter cum seq. de consecr. dist. 3. c. sanè. vbi glo. de celebrat. Miss. c. 1. de custod. Euchar. & sess. 13. c. 5. & 6. & can. 6. & 7. in Trid. Conc.

III. Debet quotannis sumere à Cathedrali sacra olea, scilicet

licet chrisma factum. cap. omni tempore de consecr. dist. 4. sine quo baptismum non conficitur sine peccato. cap. nullus presbyterorum. ead. dist. & oleum cathecumenorum, & infirmorum quæ ab Episcopo sint consecrata. c. si iubet. 26. q. 6. c. 1. de sacram. vnct. quæ olea non per minorem clericum, sed æqualis ordinis à proprio Episcopo quotannis accipere debet. c. presbyteri de consecr. dist. 4. ea quotannis renouando, veteribus in sacrario combustis. c. si quis. de celebr. Miss. de consecr. dist. 4. & primis duobus oleis fontem baptismi in Sabbato sancto, & Pentecostes renouando. c. in sabbato. ead. dist. & ea fideliter sub clauibus custodiendo, ne sortilegiis abutantur, quod grauissimum est, vt dicit Abb. in cap. 2. & per tot. de sortileg.

*Quis ad Ec-
clesiarũ re-
parationem
teneatur.*

V. Teneatur ecclesiam reparare simul cum aliis in ea beneficiatis proportionem fructuum beneficiorum, deductis eorum victu, & vestitu decenti, nisi adsit fabrica ecclesie, vel populus ex consuetudine id onus sustentet. cap. vnio. 10. q. 3. etiam vbi opus esset eam de nouo fabricare, vt dicit Abb. in cap. 1. in cap. de his. c. ad audientiam. 1. de eccl. ædific. & Conc. Trid. sess. 21. cap. 7. si verò Parochus in non potest, debent ei vniri beneficia, vt supra. cap. 1. de præb. vel parochiani id præstare. d. cap. 7. quibus omnibus egestate pressis, transferri aliò possunt, vt supra. d. cap. 7. & in dubio teneatur. Parochus pro tertia parte, & parochiani pro reliquis duabus. cap. vnio. cap. priscis. 10. quæst. 3. quia sic olim Episcopus tertiam partem ab ecclesiis accipiebat, qua onera fabricæ subibat, quod si impensæ non sunt necessariæ, vel viles, sed voluntariæ ad ornatum, qui huiusmodi facit teneatur ad eas, non alij. cap. si monachus. 16. quæst. 1. cap. de his. de eccl. ædific. cum nullibi in iure reperitur, quod Rector ecclesie parochialis teneatur suis parochianis de templo prouidere, ita Nic. Delph. de Iure Pat. lib. 2. num. 127. cum seq. & vterius prouidere debet de suppellectili ecclesiastica necessaria, vt calcibus, corporalibus, purificatoriis, cortis, albis, stolis, manipulis, planetis, dalmaticis, pluuiialibus, palliis quinque colorum, mappis pro altaribus, & huiusmodi, de quibus tract. de Missa, sub c. de Ecclesia.

VI. Teneatur sacramenta subditis administrare, & sanis, & infirmis, vt not. Dec. in c. ad aures. de script. idq; promptè, & celeriter agere debet, omnibus aliis propriis negotiis omissis, præsertim cum ad ægros inuendos inuitatur, & in gratia

gratia Dei existens, ne alios sanans, seipsum polluat, & ideo quāprimum veretur se peccato mortali, mentali, vel actuali irretitum, statim confiteatur, vt munus suū meritorie agere possit, & simul cum aliis proficiat, & priuatis orationibus sibi, & aliis prodesse valeat, & tutior, ac magis quietus sit in consciētia. Vnde baptismi sacramentū, cum sit absolute necessarium, tenetur absolute omnibus infantibus ministrare. Io. 3. de quo tract. de Bapt. est actum, & etiam adultis. Quo vero ad confessionem. Sil. Confessor. l. nu. 14. tenet nō teneri eum audire, nisi quando ex præcepto obligatur confiteri. Candel. vero sub tract. de Confessione, dicit, semper eū sub mortali teneri ipsum audire cum subditus illum requirit. In hac difficultate sic distinguerem, quōd vbi quis tenetur ex præcepto confiteri, videlicet in articulo necessitatis, vt in articulo mortis, vt in graui infirmitate, quādo prælium est ingressurus, vel in certissimo naufragio, vel scit sibi insidias ab inimicis parari, & idem de muliere prægnante, si adsit probabilis mortis timor, vel si voto, aut iuramento se obligauit ad pluries confitendum, vel id acceptauit in pœnitentiā, vel initurus est longam peregrinationem, & certus est cum non adfuturus ad annum, nec habiturum copiam superioris, vel si ei imminet periculum habendi copiam superioris, qui modo est præsens, vt eū à reseruatīs absoluat, vel si conscientia ei dicat, vt conuertatur in Deum, vel quando habet cōmunicare, vel celebrare, vel vult suscipere, aut ministrare sacramenta, vel actus ordinum maiorum exercere, nec hoc casu est sufficienter cōtritus: tenetur & Parochus eū audire. In aliis vero casibus si quidem occurrit pœnitens grauius, & multis peccatis irretitus, quid id petit, cum sic à Deo speciali auxilio vocetur, impium esset non concurrere instrumentaliter ad eius iustificationem, & sic nō est tutus à mortali, & idē si videt insidias pudicitie alicuius parari, vel magnas pati tentationes, & egere hoc remedio ne ruat in culpam, idem est dicendū, vbi verò occurrit mulierculæ, quæ vt plurimū vacat mortali culpa, non auferem recusantem eas quandoque audire de mortali accusare, maxime si ægritudine, vel lassitie occupetur, grauiori negotio præmaturo, & scandalum absit; qui tamen cum ad bonum subditos promouere debeat, debet etiā non rogatus in confessionali sedere assiduo, & ad se accedentes benignè audire, & eos honorari in sermonib. suis, vt sacramenta, frequentē, nec signum

*Parochus
etiam nō ro-
gatus sedeat
in confes-
sionali.*

dando, q̄ ægrè confessiones audiat, licet defessus existât, nec nisi omnibus auditis, sine causa rationabili discedat. Quo verò ad Eucharistiã, pro eius prudẽtia est ministrãda, prout viderit fructum ex eius frequentatione capi, iuxta dictã tr. de Euch. sub cap. 9. Tum, quia præceptum de sacramentis ministrandis est affirmatiuum, quod obligat pro loco, & tempore, ac personarum qualitate: tum quia *sacerdos non est dominus sacramentorum, sed dispensator.* 1. Cor. 4. ergo iis pensatis ea ministrare debet; sed an teneatur sub periculo propriæ vitæ sacramenta ministrare. Resp. q̄ in articulo necessitatis ea sic ministrare tenetur, vt est baptismus in paruulis, sine quo non est salus Io. 3. & confessio in eo quẽ non credit sufficienter contritum, & in articulo mortis est positus, & Eucharistia, & extrema vnctio in iis qui loquelã miserunt, casu quo eis illa sunt ministranda, iuxta tradita in tr. de Euchar. & de extrema Vnct. vt sic de attrito virtute absolutionis sacramentalis, vel sacramenti calore fiat contritus, his enim casibus tenebitur probabiliter, etiam sub periculo propriæ vitæ, vt tempore pestis, ea ministrare, quia sic salus animæ est anteponenda saluti corporis Parochi, vt inquit D. Tho. 2. 2. q. 26. art. 5. & q. 32. art. 5. Nau. in Man. c. 24. cal. 3. & c. 25. cal. 20. vbi verò prædicta necessitas non adest, potest omitti illorum ministratio, maximè vbi Parochus est solus, nec alius esset, qui ea infectis ministraret, vt dicit Cucch. tract. de Parocho. nu. 35. qui tempore pestis non potest abesse ab ecclesia, nec resignare beneficium, nisi æquẽ idoneum sufficiat, vt dicit Valent. 2. 2. disp. 3. q. 4. punct. 3. & crederem etiã cum teneri etiam post sacramenta ministrata assistere moribundo, qui magnis tentationibus diaboli concutitur, & æget frequenti peccatorum absolutione, aliàs non, post ea ministrata, & animam Deo commendatam, ex præcepto; & vbi is scit sibi insidias parari, & noctu vocatur ad sacramenta infirmis ministranda, si certo scit se in via interfectum iri antequam ad domum infirmi accedat, non crederem eum teneri accedere, cum ita nil infirmo sit profuturus, si verò id sub dubium ei cadit, vel potest alia via incedere, vel bene sociatus, & tutus, vel si insidiæ sunt parandæ post reditum ab infirmo, & sciat verè infirmum egere sacramento, & ei esse necessarium tenebitur adire, vitã suam Deo omnium Creatori humiliter commendando, & post exhibitum sacramentum domi infirmi moram trahendo
 cym

*Parochus
 quando te-
 neatur etiã
 cum vita
 dispendio sa-
 cramenta
 ministrare.*

cum pastor bonus animam ponat pro cuius suis. Ioan. 12. & pretiosa sit in conspectu Domini mors sanctorum eius, & inter sanctos fors illorum est. Sap. 5.

VII. Tenetur Missam celebrare Dominicis, & festiuis diebus, & intra hebdomadam sic frequenter, vt muneri suo satisfaciat. c. 14. sess. 23 in Trid. Conc. & Missas, ac Vesperas, & alia officia diebus festiuis in ecclesia canere iuxta loci consuetudinem, supplicationes deuotè obire, & pijs canticis defunctos tumulare.

VIII. Tenetur piè, & vtiliter cum breuitate, & facilitate sermonis Dominicis, & festiuis diebus, & quotidie in Quadragesima, & Aduentu, vel tribus diebus in hebdomada si Episcopo videbitur expedire, populo predicare cum spiritu, & paterno affectu, ac vehementi, docendo eos quæ sunt de necessitate salutis scienda, vitia annunciano, quæ vitare, & virtutes, quas amplecti debent, vt pœnam æternam euadere, & gloriam celestem consequi valeant, per se vel alios, si legitime impeditur, impensis eorum qui tenentur, vel solent, ita vt si legatum adsit pro eo munere exequendo, vel populus id præstare consueuit, feruetur, aliàs Parochus tenebitur, nisi ipse prædicare velit. sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 2. in Trid. Conc. & congregatio Concilij diffiniuit, & cum sacramenta administrat eorum vim, & effectum populo explicare. c. 7. ead. sess.

IX. Tenetur apud se clericum habere ætatis prouectæ, qui secum cantet, & lectionem, ac epistolam legat, & scholas tenere possit docendo pueros psalterium, & cantum, & populum monere, vt mittat filios ad ecclesiam, ad fidem Christianam discendam, quos ipse cum omni charitate erudiat. c. vt quisque. vbi gl. de vita, & hon. cler. quod intelligitur, vbi facultates suppetunt, & alij clerici, qui ea præstet ibi non adsunt, vt ibi nor. Abb. & alij. & etiam idem iurare debet de obedientia Episcopo præstanda, de residendo, & feruendo ecclesie in spiritualibus, & temporalibus, nec alienandi eius bona, sed alienata pro posse recuperandi, nec alio se transferendi sine Episcopi licentia. Rebuff. in praxi benef. in forma collat. nu. 2. ad 11. & fidem profiteri. ex Conc. Trid. sess. 24. c. 14.

X. Tenetur curare, vt pueri diebus Dominicis, & festiuis edoceantur in ecclesia fidei rudimenta, & debitam reuerentiam, & obedientiam erga Deum, & parentes.

d. c. 4. fess. 24. idē habet Abb. in c. vt quisque. de vita. & hon. cler. & id præstare debent, qui tenentur, vel debent. d. c. vt patrini. patres ipsi naturales, clerici, & huiusmodi, cum Parochus omnia semper præstare non possit, & parentes cogi possunt ob id ad ecclesiam eos mittere. d. c. vt quisque de vita, & hon. cle. qui & curare debet, vt in locis campestribus à parochiali distantibus in aliqua ecclesia ibi propinqua edoceatur, quo ipse, vel eius coadiutores adēant donec introducta sit, bonisque viris opere commendato, id quandoque inuisant, qui & curet, vt in carceribus, arcis, & hospitalibus edoceatur.

XI. Non potest permittere, vt clerici peregrini celebrent in eius ecclesiis sine dimissoriis eorum ordinarij, nec vt diuinis officiis habeantur lasciui cantus, sonive. c. 1. fess. 22. nec permittere, vt tempore diuinorum in ecclesia fiant deambulationes, strepitus, colloctiones, & huiusmodi, sed vt composito corporis habitu omnes ibi stent. d. c. & ex Bulla 6. Pij V. incip. Cum primum; & debet quæstuarios expellere. c. 9. fess. 21. nec celebrare presentibus excommunicatis, vel interdictis nominatim, aut eos ad diuina admittere, aliàs suspensionem incurrit. cap. episcoporum. de priuil. in 6. nec celebrare in ecclesia interdicta, aliàs irregularitatem incurrit. c. is qui. §. si verò. de sent. excomm. in 6. nec in ecclesia polluta, aliàs suspensionem incurrit, & si post in ecclesia celebrat, irregularitatem incurrit, vt dicit gloss. in d. cap. in princip.

XII. Cauere tenetur ne erret in sacramentis administrandis, vel Missæ celebratione, ne ea ministret alieno parochiano sine proprij licentia. c. omnis de pœnit. c. si Episcopus. de pœnit. dist. 6. Nau. c. 4. num. 1. & 4. nec absoluat à seruatis sine licentia, vt dicit Nau. c. 26. nu. 6. c. nullus. de paroch. c. 13. q. 1. clem. 1. de priuil. Abb. in c. vt Dominicis. de paroch. & ea in ecclesia ministret casu permissio excepto. c. sicut. de consecr. dist. 1. clem. vnica. de baptis. & ea cum cotta, & stola ministret, vbi maximè adest constitutio particularis, & est mortale in baptismo eorum omisso, vt dicit Sot. 4. dist. 4. q. 1. art. 3. concl. 2. nec ea ministrando illi qui ægrè suscipit, & erga illa reuerentiam non demonstrat. gl. in cap. sicut. de Iudæis. D. Th. 3. p. q. 69. art. 9. & 4. dist. 4. q. 9. art. 1. Sot. dist. 6. q. 1. art. 7. non mutando, vel omittendo ceremonias ab ecclesia statutas. ex Conc. Trid. fess. 7. can. vlt. aliàs

erit

erit mortale si res non sit leuis. Sor. dist. 1. q. 1. art. 8. cauendo etiam ne quicquam pro iis ministrandis etiam nutu petat, quia sic esset simonia, non vetando tamen quin sponte oblata suscipiat. cap. ad apostolicam. vbi Abb. de simon. In particulari verò baptismum, caueat ne baptizet quem scit esse baptizatum etiam à commatre domi, licet debeat supplere cœremonias omisissas, aliàs fieret irregularis. cap. 2. de apost. & si dubitet an quis sit baptizatus, nec ne, vt quia sit expositus, baptizet eum sub conditione, si es baptizatus, Ego te non rebaptizo, sed si non es baptizatus. Ego te baptizo: In nomine Patris, & c. cap. de quibus. de baptr. caueat etiam ne baptizet existentem in vtero matris, licet vbi aliquod membrum apparet, & adest periculum mortis possit eum ibi baptizare, & maxime si caput appareat: caueat etiam ne vltra vnum, vel ad summum vnum, & vnam in baptismo suscipiant infantem, docendo eos quam cognationem contraxerint, & illos in librum deferat. c. 2. sess. 24. in Tri. Conc. nec Episcopus potest dispensare, vt sint duo viri, loco viri & mulieris; sex declar. 490. sac. congreg. nec vxor leuantis contrahit affinitatem cum baptizato, vel eius partibus, ex Bulla Pij V. Calendis Decemb. 1564. incip. Cum illius vicem; vbi declaratur quæ personæ contrahant hanc affinitatem, quæ Bulla est numero 29. monentes parentes ne detineant infantes in lecto intra annum, aliàs si adest periculum suffocationis non absoluantur. cap. si. cum ibi. not. de his qui fil. propr. occid. & etiam moneant parentes, vt quamprimum infantes baptizent ob pericula. cap. nulla de conf. c. dist. 4. clem. 1. de baptr.

Circa Confirmationem doceat eos pariter, vt non suscipiant eam ante septennium, pariter monendo parentes cognationis contractæ, & eos in libro describendo, vetando ne religiosi suscipiant, contra. cap. non licet. 1. de consecr. dist. 1. cap. placuit. 2. 15. q. 4. nec minores quatuordecim annis, ver non confirmati. gloss. in cap. in baptizate. ead. etiam debet docere populum formam baptismi, ob casus necessitatis, & videre an obstetrices intelligant eius formam.

Circa sanctissimam Eucharistiam, & extremam Vnctionem, obſeruet ea quæ dicta sunt supra, ver. 3. & 6. curâ etiam, vt primò communicantes instruat, vt tunc tantum sacramentum suscipiant, iuxta ea quæ dixi tract. Euchar & vt notat qui in eius parochia communicent, vel non imprimi faciat

Pueri in vtero matris baptizari possunt si caput foris appareat & imminet mortis periculum.

ciat multas politias, cum nomine sancti suæ ecclesiæ, quæ-
rum singulati cuilibet communicanti à clerico dari iubeat
eo cernente, post Eucharistiam susceptam, & transacto die
octauo Paschatis, singulas domos adeat parochiæ, & petat
à singulis politias prædictas, & eos qui illas non dederint,
viso in libro status animarum qui communicet, pro incon-
fessis habeat, & post monita facta, Episcopo denunciât eos
qui ad id tenentur, scilicet usum rationis habentes arbitrio
confessoris, masculi in quatuordecim, feminae in duodecim
annis ætatis, nisi prudentia suppleat ætatem, nisi excusentur
aliqui, qui ob aliquod impedimentum communicare non
possint quod ab eis auferri non possit sine eorum culpa, vt
excommunicationis, casus reseruati, &c. vel ob periculû re-
cidiui arbitrio Parochi, quibus differri potest communio, &
in huiusmodi casibus, arbitrio prudentis.

Circa ordinem, vbi quis est promouendus ad sacros or-
dines, edicta proponat in ecclesia an quis norit circa eû im-
pedimenta, & denunciât, ex Conc. Trid. sess. 23. c. 3. & videat
an functiones in ecclesia exercuerint, in habitu, & tonsura
incesserint, & literis operâ dederint, iuxta cap. 11. ead. sess. &
c. 17. & ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonsura, vt de iis veram
Episcopo fidem facere possit, qui & aduertat, vt ordinandi
in sua ecclesia habeant debita requisita, scilicet pro prima
tonsura, septem annos completos. c. in singulis. 77. dist. c. fi.
de temp. ord. in 6. & nati sint ex legitimo matrimonio, nisi
hoc casu religionem ingrediantur. d. c. fin. in aliis tribus mi-
noribus duodecim completos. d. c. in acolitu, quatuordecim
completos. d. c. vbi glo. pro subdiaconatu, vt attigerint
vigesimalium secundum ætatis suæ annum, pro diaconatu vi-
gesimalium tertium, pro presbyteratu vigesimalium quintum.
cap. 12. ead. sess. 23.

II. Requiritur pro prima tonsura, vt is sit legitime na-
tus, secundo, norit rudimenta fidei, & necessaria ad salutem,
tertio, vt sit confirmatus, & quarto, quod ingrediatur liant
vitam non causa vitandi iudicij secularis, sed vt debitû Deo
famulatum præstet. c. 4. ead. sess. & carens prædictis esset ir-
regularis. Nau. c. 27. nu. 205. quæ docum. èto authentico Epi-
scopus significare debet. Vnde pro minoribus testimonium
esse debet Parochi, de legitimo matrimonio, excerpto ex
libro baptizandorû, de functionib. ordinis, de morib. habitu
& tonsura, confessione & communione semel in mense su-
cepta

*Mares anno
14. & foemi-
na 12. debent
comunicari.*

*Ordinando -
rum asas &
alia quali-
tates.*

cepta, vel aliàs, iuxta cuiusque Episcopatus, constitutiones, & quòd is reuerentiam exhibeat presbyteris, & superioribus, ac bonum exemplum det, & magistri, de exercitio literarum, & simul quòd adsit Doctrinæ Christianæ docendæ, vel addiscendæ, & congregationibus, quæ à sacerdotibus sunt, interstitiæ Conc. Trid. sess. 23. c. 4. 5. 11. & 17 qui ordines minores non simul, sed per interstitia temporum conferri debent, vt in ecclesia in qua ascribi debent, illorum actus exerceant. c. 6. 11. ead. sess. & c. 13. & 14. nisi ob bonum ecclesiæ aliud Episcopo videatur. c. eisdem. & 17. ead. sess. & ex Bulla Sixti V. de cler. malè prom. aliàs ordinatus non per interstitia, remora Episcopi dispensatione, esset suspensus ab executione ordinis, & in eo ministrans esset irregularis. Nau. d. c. 27. num. 70. & licet sacra congreg. decl. 139. censcat nullum teneri seruire in ecclesia in qua non habet beneficium, & Abb. in c. authoritate de instit. id intelligi potest, vt quotidie ibi seruire non teneatur, iniungi tamen potest ei, vt diebus festiuis saltem illi inseruiat, ex Conc. Trid. ead. sess. c. 6. licet consultius esset vt prouentus erigeretur conferendi iis qui huiusmodi functiones exercent. c. 17. ead. sess.

Quo ad scientiam verò, requiritur vt prima tonsura initiandi norint competenter legere, & scribere, & fidei rudimenta, pro minoribus intelligant linguam Latinam. cap. 4. & 11. ead. sess. Ad maiores promouendi in ecclesia, vt supra sunt publicandi. c. 5. ead. sess. & fides transmittenda de eorum natalibus, ætate, & moribus, à fide dignis iis intellectis. c. 5. ead. sess. qui & quarta feria ante ordinationem Episcopum adire debent, qui, ascitis sibi viris prudentibus, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter examinet, & inuestiget. c. 7. ead. sess. qui idcirco habeant bonum testimonium parochi, & in minoribus ordinibus probati, & literis, & instructi in iis quæ ad ordinem exercendum pertinent, qui sperent, Deo dante se cõtinere posse, & ecclesiis quibus ascripti sunt inseruiant, & sciant maximè decere vt saltem Dominicis diebus, & sollempnibus, & cum altari ministrarint, sacram communionem accipiant. cap. 13. ead. sess. quorum omnium testimonium ad Episcopum Parochus transmittat, cum iis de quibus supra, qui & ad subdiaconatum promoueri nõ debent, nisi cum patrimonio sufficienti ad vitam sustentandam, pensione, vel beneficio. c. 2. sess. 21. in Trident. Conc. de quo

*Ordinando-
rum sciẽtia.*

loco suo egi, qui & non nisi post annum à susceptione vltimi minoris ordinis, nisi aliud Episcopo videatur, ordinari debent. cap. 11. in fi. sess. 23. qui & nisi post annum, ad alium ordinem promoueri non debent, nisi aliud Episcopo videatur. cap. 13. & 14. ead. sess. qui & norint horas canonicas recitare, quorum omnium testimonium Parochus ad Episcopum transmittat: ad sacerdotium verò promouendi per annum in diaconatu verari sint, nisi aliud ob bonum ecclesiæ Episcopo videatur, & apti sint ad docendum populum ea quæ omnibus scire necessarium est ad salutem, & apti ad sacramenta administranda, & pietate præluceant, & vitæ integritate, qui & post Dominicis, & solemnibus diebus debent celebrare. cap. 14. ead. sess. & dicitur annus in prædictis, à temporibus Quadragesimæ ad alia similia, licet ante duodecim menses contingat, cum is sit annus ecclesiasticus, vt dicit Zerola in praxi ep. verbo. Ordo. nisi quis careret ætate legitima, quia sic requiritur annus solaris. Staphil. de liceris gratiæ. fol. 128. nu. Zerola loco cit.

*Dominicis
& solemnibus
diebus debent
celebrare
sacerdotes.*

Cætera videnda in tract. Ordinis, præter supra relata, vbi & retuli qui non possint ordinari, & tract. de Clericis.

Circa Matrimonium, obseruet statuta in Conc. Trid. sess. 24. c. 1. vt scilicet in ecclesia intra Missarum solemnia tribus diebus festiuis tres proponantur denunciaciones, vt qui scit impedimenta, id denunciet, quibus peractis, si non apparet impedimentum, ipse, vel alius sacerdos de eius licentia, presentibus duobus saltem testibus, matrimoniū celebret, quos & in librum deferat, aliàs, si matrimonium sine eius presentia, vel alterius de eius licentia, & sine testibus celebretur, irritū est. d. c. monendo etiã sponfos, vt ante benedictionem confiteantur, & non cohabitent. d. c. eos benedicendo cum Missa sacramentali, vt in Missali, cauendo etiam ne benedicat secundas nuptias, etiã si vnus tantum ante fuerit benedictus. c. 1. c. 7. de sec. nupt. in quo loci consuetudo seruetur, vt dicit Abb. in d. cap. 7. & si impedimentum apparet, vltimus non progrediatur, sed Episcopo id denunciet. ex eod. Conc. c. 1. & 7. ne in gradu verito inungantur, iuxta c. non debet. de consang. aliàs in excommunicationem incurrunt, & matrimonium est nullum. clem. 1. de consang. & affin. vel alias illegitimè, exteros, & vagos ad matrimonium non admittendo, nisi cum fide Episcopi eorum

rum sigillo munita, quod publicationes emissæ sint, & nullum subit impedimentum, & re prius ad proprium Episcopum delata. cap. 7. cit. & etiam non celebret matrimonium pro muliere, cuius vir diu absens fuerit, nisi habito certo nuntio de morte viri. c. 2. de secun. nupt. Idem quoque ante denunciations, in ecclesia si commodè fieri potest, interroget sponfos seiunctim, an consentiant liberè, vt denunciations fiant, nec id contrahat, nisi vterque, verbis, vel signis apertis eidem matrimonio consensum præbeat, muliere per se respõdente, & non alio pro easqui & laboret, ne in secundis nuptiis cimbala, vel folubra pulsantur, dum secundæ nuptiæ contrahuntur, contra. cap. fin. de secun. nupt. populo etiam modestè matrimonij impedimenta notificando, cauens etiam ne tempore verito matrimonium contrahat. contra. cap. 10. ead. sess. 24. qui, & caueat, vt supra, ne matrimonia clandestinè contrahantur, quod fit quando fiunt sine præsentia Parochi, & testium, vel sine publicationibus præmissis. d. c. 1. sess. 24. & Episcopus debet declarare nullum matrimonium factum sine præsentia Parochi, vel alterius sacerdotis de licentia eiusdem, vel ipsius Episcopi, vel sine testibus, & Parochus in hoc dicitur is sub cuius parochia contrahens domicilium habet principalis, & in maiori parte anni habitat, vnde vbi quis ciuitatem colit, & quandoque rus adit ad opera rustica videnda, *Matrimonium contractum à Parocho raris nullum est.* Nau. de cland. despon. cons. 2. nisi ibi pro maiori tempore habitet, vt ibi dicit, valet tamen contractum à Parocho viri. Nau. de spon. cons. 1. & 52. Si verò omisse sunt denunciations sine licentia ordinarij, dicitur clandestinum, sed tenet. ex decis. 68. sacre congreg. sed si impedimentum impediens, & dirimens detegatur, filij sic nati eunt incapaces successionis: vt dicit Abb. in c. cum inhibitione, de cland. despon. etiam si parentes ignorent impedimentum, qui tamen sunt legitimi, quò ad successionem aliorum, præsertim si matrimonium est contractum seruatis seruandis, & parentes ignorarunt impedimentum. Abb. ibi. Nau. cap. 22. num. 70. notab. 3. Couar. de spon. 2. p. c. 6. num. 12. vers. 2. Silu. Filij. §. 9. vers. 2. potest verò Episcopus remittere vnam, vel duas, aut omnes denunciations ex causa sibi bene visa, vt quia timeatur ne matrimonium malitiosè impediat: si fiant. d. c. 1. sess. 24. & decl. 3. sacre congreg. modo ante consummationem semel saltem denuncietur, locis prædictis,

dictis, vt & remitti possunt si adest tempus, quo nuptiæ prohibentur, ex decl. 1 §. sacre congreg. vel si nobilis cum ignobili, diues cum paupere, senex cum adolescentula contrahat, vel alia ex causa iusta. Nau. cap. 22. num. 70. notab. §. qui tamen Episcopus non potest dispensare, vt fiant diebus feriabilibus, ex decl. 1 §. sac. congr. nec Parochus, sed solus Episcopus eas remittere potest. Nau. consi. 1. de cland. despons.

Idem Parochus, etiam aduertat, quod quando contrahentes sunt diuersarum parochiarum, publicationes fieri debent in utroque loco: ex decl. 67. sacre congreg. Abb. in d. cap. cum inhibitio. nu. 7. & si ij sint diuersarum dicecesum, debent pariter denunciationes fieri in ambabus parochiis, & curatus viri debet scripto significare Parocho mulieris, se emisisse denunciationes, & nullum impedimentum inuenisse; ex d. c. 1. Conc. & decl. cit. congreg. & ulterius ordinarius viri significare debet ordinario mulieris legitimo documento, quod vir est solutus omni vinculo matrimonij; ex c. 7. cit. sess. 24. quodq; publicationes emissæ sunt, nec impedimentum detectum, quo casu incognito proprio Episcopo matrimonium fieri non debet in vagantibus. c. 7. ead. sess. Abb. in d. c. cum inhibitio, nu. 7. & vbi fides alterius ordinarij haberi non potest, sat erit probare per testes fide dignos sumptos per curiam Episcopalem, vbi matrimonium contrahitur, eos solutos esse ab omni vinculo matrimonij, vel impedimento canonico, præmissis tamen publicationibus utroque in loco, & vbi aliqui de nouo habitant in parochia, inter vagos habentur, & proprius eorum Parochus erit in cuius parochia habitant tempore contractus matrimonij: ex decl. 69. sac. congreg. & hæc testimonia diligenter custodiantur, vt & licentia Episcopi, qua remittit denunciationes.

Vbi verò, factis denunciationibus, detegitur impedimentum contrahendi, debet, vt supra, Parochus id significare Episcopo antequam contrahat, & sat est vnus testis ad impediendum matrimonium contrahendum, cum ibi agatur de peccato vitando. c. licet de testibus. c. præterea 2. de spons. Nau. c. 22. nu. 83. modo iuret se testificari, non odio, amore, vel commodo, secundo, quod assignet gradus ab utroque latere: tertio, quod id audierit à maioribus: quarto, quod viderit personas saltem in vltimo gradu: si verò deponeret de auditu, & non de visu, nisi alia indicia accedant, vel fama, nõ probat: fama verò per se non sufficit, vbi nullus gradus assignatur,

gnatur, & demum id relinquitur arbitrio iudicis. Couar. loco cit. n. 11. qui, in dubio, inquirat an impedimentum probari possit, & supersedendum est à contractu si quid rationale probetur, vel opponatur, donec id discutatur. Abb. loco cit. & hic testis potest esse consanguineus, vt & in dispensatione probanda. Innoc. in cap. super eo. de testib.

Inuigilet etiam Parochus, vt supra, ne sponsi simul cohabitent, vel consumment ante contractum, aliter 11. puniri possunt pœna stupri. ex decle. 27. § 8. & 75. sac. congr. vbi tamen aliqui contraxerint clandestinè, & consummatunt, possunt, si nil obstat, sine dispensatione in faciem ecclesiæ contrahere ex decl. 35. sac. cong. licet. 11. puniri, vt supra, possint. Couar. in 4. decret. 2. p. cap. 6. ver. verum. & qui matrimonia promiserunt contrahere, moneri debent, primò, vt contrahant, secundo, etiam cogi possunt, nisi ex iusta causa recedant, à confessario, non tamen à iudice. Silua de benef. 1. p. q. 7. Couar. in 4. decret. 1. p. c. 4. vt & attendere debet Parochus ne vxorati sine iudicio ecclesiæ diuisi habitent. cap. 3. de diuort.

Aduertat demum Parochus, quando opus est dispensatione in matrimoniis, vt sponsi narrent Papæ veritatem, aliàs dispensatio non valeret, si falsa causa exprimeretur, ex qua Papa moueretur ad dispensandum. Couar. de spons. 2. p. cap. 6. §. 9. & 10. num. 14.

Causæ verò admittuntur in contrahendo, si adsit dotis incompetencia, vel loci angustia, quia ibi sint omnes ferè consanguinei, vel affines, vel ob sedandas inimicitias, & discordias, vel si vir diues velit pauperem consanguineam ducere, dotem illi assignando, vt dicit Nau. c. 22. nu. 87. & sac. cong. decl. 53. In contracto verò dispēlatur ob bonum pacis. c. 2. de spons. vel si ex separatione oriretur scandalum. c. quia de consang. vel si orta sit proles. c. de gradibus 35. q. 8. vel si mulier remaneret aliàs perpetuò diffamata, dummodo de nouo contrahatur. Nau. loco cit. nu. 86. qui & cons. 5. de consang. dicit, non esse necesse exprimere Papæ copulam sequutam, cum super incestu Episcopus possit dispensare. Tutius tamen est, vt exprimat, & etiam si ideo sit consummatum, vt facilius dispensatio obtineatur. Conar. in 4. decret. 2. p. cap. 6. §. 10. nu. 14. dicens aliter dispensationem non valere, in foro tamen conscientie sentirem cum Nau. talem dispensationē valere, hoc tacito, & eo magis si post supplicationem

*Causa ob
quas in gra-
dibus probi-
bilis dispen-
setur.*

tionem signatam, copula esset sequuta; qui Parochus etiam non se immisceat in coniugiis inuendis, nisi ubi aliqui in peccato morarentur, vel aliqua parentibus careat, quod tamen cautè, & probis viris adhibitis fiat, ne famæ suæ iacturam faciat, vel mali suspensionem præbeat. Cætera ad hoc facientia, videantur supra, & latius in tract. meo de Sacram. Matrim.

Quæ sint cauenda in celebratione missæ.

Circa Missam, caueat ne celebret ante auroram, vel post meridiem notabiliter, vel ne omittat Missam diei ob votiuam, nisi ex causa. cap. 2. de celeb. Miss. & minus quod celebret absque eo quod conficiat, quod est grauissimum. c. de homine. eod. vel ad perdendum aliquem, quod est immane crimen, vt habetur tract. de Missa, vel in peccato mortali. sess. 13. cap. 7. in Trid. Conc. de Sacr. Euchar. vel ne celebret sine lumine, vel cum pane fermentato, non ieiunus, vel in vasi ligneo. cap. 1. eod. vel ne apponat plus de aqua, quàm de vino. cap. perniciosus. eod. vel, ubi plures celebrat Missas in die Natiuitatis Domini, ne sumat purificationem, nisi in vltima, aliter non esset ieiunus. cap. ex parte. eod. nec sine Missali, nec extra ecclesiam. sess. 22. in Tr. Conc. de celeb. Missæ. Potest tamen, & debet Episcopus dare licentiam alicui nobili Marchioni, & huiusmodi, vt possit facere celebrari in oratorio constructo in aula sui Palatij in loco honesto, occluso, & constructo vt decet, & ad diuinum tantum cultum dicato, ob necessitatem senij, vel infirmitatis, aut aliam necessitatem: ex decl. c. 82. 92. & 230. sac. congreg. cum clausula tamen sine præiudicio ecclesiæ parochialis, quod ad sacramentorum administrationem, & alia de quibus supra, ex decif. 98. factæ congreg.

Id etiam aduertendo, quod qui suscipit onus celebrandi in certo loco, non satisfacit celebrando alibi Nau. de hor. can. cap. 5. num. 12. nisi de licentia Episcopi, vel conducentis, & Abb. in cap. fraternitatem. num. 4. de sepult. dicit, Missam plus prodesse animæ si celebretur ubi sepultum est corpus eius, quàm alibi, quod tamen nescio, vt verum sit, nisi fortè ob maiorem deuotionem ibi adhibitam à celebrante ex opere operantis, & conatum. Id præterea aduertendo, vt Missa conueniat officio, & qui suscipit onus celebrandi de Spiritu sancto, &c. debet id implere: potest etiam legatum institui, vt Missa quotidie celebretur de Beata Virgine. Abb. in c. significasti. num. 4. de præb. quod tamen onus Episcopus

pus debet commutare, cum non deceat, vt talis Missa celebretur in die Natalis Domini. Abb. ibi nu. 3. *Certus etiam numerus candelarum, & Missarum, ex Conc. Trid. sess. 22. de obs. & euit. & exactiones pro Missis nouis vetantur, non vetando tamen tertium, septimum, & trigessimum, tertium in memoriam Domini, qui triduo resurrexit, vt inquit sanctus Clem. lib. 6. constit. Apost. c. 48. dicens, peragatur dies tertius mortuorum in psalmis, & lectionibus, & orationibus, propter eum, qui tertia die resurrexit; & septimum, cum is dies sit symbolum futuræ quietis, vt inquit August. lib. 5. quæst. super Gen. ad fin. vt & trigessimum pro defunctis celebrari hortatur sanctus Ephrem in suo testamento, & Annuariarium. sanctus Clem. lib. 6. d. cap. 48. Tert. lib. de Monogamia, quia ignoratur qualiter eorum causa habeatur in alia vita, vt inquit Fortun. lib. 3. de eccles. offic. cap. 44. vt & Missæ triginta dierum continuatæ probantur, vt inquit Hildeb. tract. de ordin. hæremir. potest verò Episcopus minuire numerum Missarum, si relictum sat non sit illi oneri Conc. Trident. sess. 25. cap. 4. ita vt sacerdos habeat vnde viuat, & ubi magnus numerus Missarum celebratur ex voto, alij sacerdotes aduocandi, qui ei oneri satisfaciant, & de illis elemosynis participant; ex decl. 4. sac. congreg. In cæteris videnda, quæ dixi tract. de Missa, & operam det, vt omnes ei audiendæ Dominicis, & festiuis diebus ex præcepto, vel consuetudine, intersint, cap. Missas de consec. dist. 1. nisi qui ab hoc excusentur, vt infirmi, quive aliàs domo exire non possunt, vt custodes arcium, seruientes infirmis, qui sine periculo infirmos dimittere non possunt, & nutrices infantes, vel si timor subsit, ne tunc domus relicta derelicta expiletur, vel magna iactura sit subeunda, si audiatur, vel si graui inimicitia quis prematur, vel si aliàs domo exire non potest, vt honorem seruet, vt mulier carens calceis, virgo, ubi mos est non exeundi, qui tamen est ab Episcopis, si fieri potest, auferendus, vel ex aliis causis iustis, de quibus tract. de Missa, cap. vlt.*

Circa extremam unctionem, caret eam administrare, dum sensus vigent, quæ & ministrari debet iis qui decimum tantum annum attigerint.

XIII. Tenetur habere transumptum Bullæ Cœnæ Domini, & illud, Episcopo mādante, populo denūciare & casus Episcopales, quos populo honestè explicet, cum excommu-

Episcopus potest minuire numerum Missarum fundatarum si non sufficiens elemosyna ad alendum celebrantem.

Quos libros
habere de-
bet Paroch.

nicationibus, & interditiis, in quæ populus frequentius incurrit qui & habeat libros necessarios, vt Missale, & Breviarium reformatum, Indicem librorum prohibitorum, Bibliam sacram, Catechismum Romanum, Concilium Tridentinum, Constitutiones dicecesanas, & provinciales, Rituale sacramentorum, Calendarium, Sacerdotale, Graduale, Antiphonarium, Psalteria, &c. Sermones Granatæ, Osorij, Diez Stapletoni, S. Vincentij, & alios pro eius capto, Summas probatas, maximè Navarra, Syluestri, Gregorij de Valentia, & nostros libros, si placet, ac alios vtilis, maximè de rebus spiritualibus agentes, quorum nunc, Dei beneficio, ingens est copia.

Idem quoque quinque libros initio possessionis beneficii adeptæ, confici curet: *In quorum primo* statum animarum conscribat, describendo per se, adhibito secum vno, vel duobus probis viris parochiæ, omnem parochiam lustrando, singulas domus per vicos distributas, hoc ordine, primo notando nomen patris familias, eius professionem, vel artem, ætatem, & an confirmatus sit, & factam communionem suscipiat, tum eius uxorem, filios, seruos, adhibitiõis iis qui confirmati sunt, hoc caractere K, & iis qui sacramentum communionem percipiunt C, in eius margine, & spatio quatuor digitorum ab vna domo ad aliam relicto, vt nascentes in ea notet, & duorum vel trium foliorum à vico ad vicum, vt nouiter aduenientes conscribat, sic.

In Vico Nuncupato N.

Dominus Petrus N. nobilis, vel faber lignarius annorum quadraginta.

Domina Martha eius vxor, annorum viginti octo.

Paulus filius, annorum quindecim.

Martinus N. famulus, annorum viginti quinque.

Anna N. famula, annorum triginta.

Et si quis confirmatus non sit, non ponatur litera K, & si

communione non suscepit, non adjiciatur, litera C.

Et hic liber, si non singulis annis, triennio saltem vnoquoque, reficiatur.

In secundo libro conscribat baptizatos, cum nomine eorum patris, & matris, & suscipientes, & in calce eius, ab Episcopo confirmatos.

In tertio notet matrimonia, in quibus libris eum ordinem setaet, quem tradidi in libro Sacramentorum, sub Sacramento Baptismi, Confirmationis, & Matrimonij.

In quarto notet bona mobilia, & immobilia ecclesiæ, notando singulas domos, & agros cum eorum finibus, & liuella, & mobilia domus, & ecclesiasticam suppellectilem, & quæ ipse illuc vltius attulit, vel confecit, notando etiam vsurpationes bonorum ecclesiæ, & qui ij sint, & huius libri exemplar deferat ad archiepium Episcopale.

In quinto notet parochianos cum scandalo viuentes, scilicet hæreticos, vel de hæresi suspectos, sortilegos, supersticiosos, excommunicatos, interdictos, inconfelios, blasphemos, concubinarios, meretrices, lusores publicos, dierum festorum, & Quadragesimæ violatores, vsurarios coniuges disiuictos, discordes, quos, inonitis, amicum via, vel potentium ad bonam frugem reducere curet; & è regione libri notet an sint emendati, & incorrigibiles Episcopo denunciando. In altera eius parte conscribat singulos pauperes parochiæ, quibus pro ecclesiæ opibus frequenter, maxime in Natali Domini, Paschate, & Ecclesiæ festo subueniatur, & curet, vt à locis piis, & diuitibus eisdem subueniatur. In tertia verò eius parte morientes cõscribat, die, mense, & anno notato, pro quibus sacrificium Deo offerat, & in statu animarum delectat, vel addat signum crucis in margine, sic.

Ex his libris, eum qui cõtinet statum animarum, & quartum, & hunc postremum domi sub clauibus fideliter custodiat, alios ibi quoque, vel in sacratio sub clauibus, ita vt ab aliquo surripi non possint, quorum etiam, secundi scilicet & tertij; exemplar ad Episcopum deferat.

XIIII. Tenetur Dominicis diebus, populo enunciare dies ieiuniorum, qui sunt omnes dies Quadragesimæ, Dominicis diebus exceptis, Quatuor anni tẽpora, vigiliæ sancti Matthiæ, Pentecostes, Natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ, sanctorum Petri, & Pauli, sancti Iacobi Apostoli, sancti Laurentij, Assumptionis Beatæ Virginis, sancti Bartholomæi Apostoli, sancti Simonis, & Iudæ, omnium sanctorum, sancti Andree Apostoli, sancti Thomæ Apostoli, & Natiuitatis Domini, & quæ præterea voto receptæ sunt. cap. consilium de obs. ieiun. sic tamen, vt vbi festum cadit feria secunda, sabbato præcedenti ieiunetur. cap. i. de obs. ieiun. monendo omnes teneri iis diebus ieiunare, nisi infirmitas, minor vel grauis ætas, excuset, vel paupertas, vt nisi frustra-
 tim quis panem inueniat, nec illi adsit copia integrum prandium sumendi, secus si corpus multum non fatigent, vt in

Quibus diebus sit ieiunandum.

Qui obligentur ad ieiunium & qui excusentur.

futotibus, pictoribus, &c. vt & excusantur pia opera exercentes, si cum iis ieiunare non possunt, vt concionantes, legentes, audientes confessiones ex officio, vel necessitas lac infantibus præbēdi, vel vteri repletio, aut labor, vel peregrinatio necessaria, ob quæ non sufficiant vires ad ieiunādum, & huiusmodi, de quibus tract. de Ieiunio habetur, & quòd semel tantum in die circa meridiem cibum sumere debent, nisi pro graui debilitate, vel siti vrgenti, aliquid minimum in vesperi sit sumendum pro potus & alimento, iis diebus abstinendo à carnibus; ac ouis, & lacticiis etiam extra Quadragesimam, vbi priuilegium, vel cōuertendo in coarctatum non extat, circa oua etiam, nisi ob infirmitatē aliud faciendum sit, de licentia tamen Medici, & Vicarij Episcopi, aut alterius ad id ab Episcopo delegati scriptis exarata. *Et parimodo*, vt dies festiuos colant, cap. 12. sess. 25. de Regul. qui sunt, Natiuitas, Circuncisio, Epiphania, Resurrectio, cū duobus sequentibus, & Ascensio Domini, Pentecostes, cum duobus sequentibus, dies Dominici omnes, Assumptio, Natiuitas, Purificatio, & Annunciatio Beatæ Virginis. Dies festiui duodecim Apostolorum, Inuentio sanctæ Crucis, Natiuitas S. Ioannis Baptistæ, S. Laurentij, S. Michaëlis, S. Martini, sancti Stephani prothomartyris, sanctorum Innocentium, solemnitas sanctissimi corporis Christi, festū omnium sanctorum, ac patroni loci, & dedicationis ecclesiæ. c. pronuntiandum. de consecr. dist. 3. & qui præterea voto, vel consuetudine loci sunt introducti, quibus diebus quisque tenetur sub mortali abstinere ab operibus seruilibus, nisi in casibus necessariis, de quibus supra tract. de statu Episc. c. 7. sub num. 36. ver. edictum ad dierum festorum obseruationes, & Missam saltem audire, quòd curet vt præstetur ab iis quoque qui pecora custodiunt, qui nec alienas fruges, lædant, & vitentur ea quæ prohibentur in Concil. Trid. de inuocat. & vener. §. illud. nisi infirmitas, pietas, necessitasve à facto audiendo excuset, modo quo habetur sub cap. de Sabbati sanctif. vt & necessitas, modicitas, pietas, excusat, à transgressione festi, modo quo. d. tr. habetur.

*In reliquiis
vñ venera-
tione osten-
sione & ima-
ginum cultu*

XV. In reliquiarum veneratione, abstinere tenetur ab omni turpi questu, & superstitione. sess. 25. in Trid. Concil. decret. de inuocat. cum sine Papæ autoritate non liceat nouas reliquias, vel corpus, vt sanctum, venerari. cap. 1. in fi. de reliq. eas etiam extra capsas non ostendendo. d. c. fi. nec cuiquam

cuiquam eas vendendo, vel donando, ex Bulla Gregorij *qua seruanda & cauenda.*
 X I I I. 15. Februa. 1583. Pro prouincia Mediolanensis
 nec eas transferendo de loco ad locum sine licentia Episcopi. c. corpora. de consec. dist. 1. nec nouum miraculum introducendo, aut extra morem imagines ornando, & vbi quid nouum apparuerit Episcopum consulat, & in grauioribus Apostolica sedes consulatur, vbi quid inusitatum induci velit, ex d. decret. Conc. Trid. sess. 25. de reliq. sanct. vt & sacrae imagines lasciuè pingi non debent; *Qui Parochus* etiam Indulgentias non publice, nisi ab Episcopo probatas. Conc. Trid. sess. 21. de refor. cap. 9. nec iis ad quæstum vtatur. d. cap. & sess. 25. de Indulg. nec Indulgentiæ cum manibus adiutricibus publicentur, ex Bulla 33. Pij V. incip. Et si Dominici.

XVI. Tenetur corrigere peccatores, tum publicè, tum priuatim magis quàm quilibet alius, & obuiare ne peccetur, arguendo etiam publicè in plateis peccantes, & ludentes, & chorizantes, si ibi aperte peccatum mortale committatur, vel subsit periculum ne incurratur, & periculum sit in mora. Leuit. 19. c. admonet. sess. 24. in Trid. Conc. etiam si nil profit peccantibus talis correctio, cum ad id ex officio teneatur, modo profit aliis is actus, & abusus tollendo qui habentur in conuenticulis stabulorum, ludis, & huiusmodi actibus, maximè vbi iuuenes & puellæ conueniunt, vbi sæpè impudici tactus, & inde actus, occurrunt, vt & vetare debet colloquia inter iuuenes, & puellas inita, & munera, etiam super specie futuri matrimonij, cum id non liceat tunc, & sub ea specie puellas decipi sæpè experientia comperiat. Incorrigibiles Episcopo denunciando, obseruando in hoc latè tradita supra de statu Episc. cap. 7. sub num. 3. vt & cura re, vt in parochia introducatur societas nominis Iesu, ad tollendas blasphemias, & ad tollendos alios abusus, de quibus, de quibus dixi d. cap. 7. & sanctissimi corporis Christi, & sanctissimi Rosarij ob Indulgentias, opera charitatis, & frequentiam sacramentorum ac Doctrinæ Christianæ; qui & curet tollere abusus in processionibus habitos, vel Episcopo denunciari, qui & curet ne sacrae imagines, ipso, vel Episcopo inconsulto, pingantur, ne quid indecorum apponatur, monens populum, vt hæreticos sancto officio denunciaret, ex Bulla Sixti V. contra Astrol. & iis quæ dixi tract. de Hæresi, ex cõmuni sententia Doctorum, & ne aliquis sacra scriptura

*Pastor ad
 ouisum cor-
 rectionem
 tenetur.*

abutatur ad vana scurrilia, detractiones, superstitiones, & huiusmodi, sub pœna graui ab Episcopis infligenda ex Conc. Trid. sess. 4. de edit. & vsu sacr. libr. & inquirat de dictis, & factis eorū qui veniunt ex partibus hæreticorum, quo & sine licentia sancti officij adire non licet, ex edictis eiusdem in his regionibus, & si quid nota dignum conspexerit, Episcopo id denunciet, vt habetur in Conc. I. Mediol. tit. de iis quæ ad fidem tuendam, & alia peragendo, de quibus dixi tract. de statu Episc. c. 6. & 7. & supra de Prælati in communi, & ob id inuigilando, vt notit vitam subditorum, & an aliqui cum periculo peccati simul dormiant, vt eos emendet, absque tamen exactiōe iuramenti. cap. 1. §. sanè. de censibus in 6. idque à vicinis viris probatæ vitæ, in apertis tamen, non omnino occultis, vel conficiendo statum animarum, aut dum inuisit infirmos, quod assidue facere debet, aduertendo præsertim an adsint inconfessi, excommunicati, interdicti, hæretici, vel suspecti de hæresi, superstitionibus operam dantes, vsurarij publici, lafores, concubinarij, coniugati diuim viuentes sine ecclesiæ iudicio, dissidetes, & huiusmodi, quos in aliquo libro, vt supra, apud se extante secreto descripto, orationibus monitis, amicorum ope, minis, & aliis viis ad bonam frugem diligentissime reducere conetur, & incorrigibiles demum Episcopo denunciaret, vt sic propriam conscientiam exoneret, à monitionibus tamen ob id non cessando, & Episcopo mandante, cōtra eos censuras iuxta iuris formam promulgando, vt dicit Ant. Pag. 1. in eius summa, in statu curatorum.

XVII. Tenetur obedire Episcopi mandatis, tum quia se habet ad eum, vt manualis respectu architecti, Episcopus si quidem est vt architectus, qui disponere habet quomodo ædificium spirituale sit construendum, & Parochus, vt manualis ea executioni mandare debet: vt inquit D. Thom. quolib. 1. art. 14. tum quia id ei præcipitur in cap. si quis. de maio. & obed. Vnde debet eius constitutiones, & decreta euulgare, & obseruare, & adire synodum diocesanam, si habetur sess. 24. c. 2. Conc. Trid. & ibi in prima synodo, Papæ obedientiam spondere, decreta Concilij semper recipere, hæreses detestari. fideique professionem emittendo. sess. 25. c. 2. §. cæteri. Conc. Trid. & denique omnia iusta Episcopi statuta executioni mandet, ex prædictis & cap. qui resistit. 11. q. 3. etiam aliquos publicando excommunicatos, vt supra,

pra, si id mander, iuris tamen forma seruata.

Et hæc omnia Parochus, nisi legitime impeditus, tenetur, vt plurimum, sub mortali, vt arbitror, præstare.

Tertium fit dictum. Vt Parochus rectus, & perfectus, ac laudabilis munus suum exequatur, sicut consilia, & virtutes supra præcepta addunt perfectionem, & dona Spiritus sancti, supra virtutes, sic pastor magna præditus charitate, Dei gloria, & animarum salute accensus, infra scripta obseruare debet, vt ad maiora præstanda, pro Dei gloria consurgat, quorum tamen aliqua sunt etiam præcepta eis.

I. Vt eam rectam intentionem induat se, de qua dixi de statu Episc. c. 7. nu. 6. ea considerando, & obseruando, quæ ibi dicuntur. num. 1. & 5. cum seq. ferè per tot. id caput 7. & hoc tract. 6. notab. & de Prælat. in gen. §. 2.

II. Ecclesiam custodiendo, & sacramenta, ac ea ministrando eo cultu, & reuerentia, de qua ibi habetur, & cap. 6. de statu Episc. sub num. 31. & latius in tract. de Missa, & Sacramen. per tot. & maximè ad finem cuiuslibet.

III. Sanctum sui exemplum præbere debet, iuxta tradita de statu Episc. c. 4. & 7. nu. 8.

III. Curate debet, vt in ecclesia sancta conuersatio existat, & mundè, ac ornate seruetur, ac eius immunitas custodiat, iuxta tradita. d. c. 7. nu. 14. & c. 6. num. 2. & latius tract. de Missa, sub c. de reueren. in ecclesia conu. & c. de immunit. eccl. cum aliis.

V. Vt diuina officia piè, & deuotè recitentur, supplicationes religiosè obeantur, abusus tollendo, si qui in iis obeundis irreperint, vel eas, ad breuius iter redigendo, si ei deuotio adit; nec ei rei aliter succurri possit, Episcopo tamen consulto; & curando, vt pueri in Ecclesia Doctrinam Christianam ritè edoceantur, modo vt habetur. d. cap. 7. num. 15. 16. & 20. & sacre reliquiæ piè exponantur, & Indulgentiæ publicentur, & suscipiantur, iuxta dicta. d. cap. 6. num. 24. cap. 7. num. 21. & d. tract. de Missa. cap. de eccl. curans, vt ter in die pulsetur salutatio Angelica, & vt oratio vespertina introducatur, iuxta ea quæ habentur d. cap. 7. num. 22. curans, vt dum pulsetur, patet quilibet familias simul cum tota eius familia Litanias piè recitet, cum Psal. *Miserere*, vel coronam, si legere ignorant, & easdem post vespertas, maximè in ætate, & diebus ferialibus post vicesimam tertiam horam, ictibus

24

Parochus
qua vitio-
rius præsta-
re debeat
sultem ex
consilio.

campanæ pullatis, clero, & populo conuocato deuotè recitet in ecclesia, & quandoque ipse in eo actu più ad populum sermonem habeat; qui & in confessionibus audiendis, & prædicatione, obseruet ea quæ habentur. d. c. 6. nu. 35. & d. c. 7. nu. 18. & 24. & latius d. tract. de Missâ ad fin. qui & curet, vt numerosus clericorum conuentus habeatur, & institui, atque ordinari curet, vt habetur. d. c. 7. nu. 26. & 27. & vt congregaciones sacerdotales habeantur, iuxta tradita d. c. 7. nu. 28. vt & confraternitates, hospitalia, & pia loca introducantur, quæ præsentent ea quæ habentur. d. c. 6. num. 15. & 36. vt & prima die Lunæ mensis non impedita, & aliâ sæpè, pro defunctis piè Missam celebret, & defunctos piæ sepulture, iuxta proprium Rituale tradat.

Qui & curet, vt prauis moribus corrigantur, ea diligenter obseruando circa correctionem, curam, & monitiones, quæ habentur d. c. 6. nu. 19. & 37. & c. 7. nu. 2. 3. 4. & 36. cum seq. qui & simul cum aliis Parochis, & clero sæpè conueniat ad casus conscientiarum enodandos, & ad curam spectantia conferendum, & in die solemni suæ ecclesiæ, ecclesiã diligenter ornet, & curet, vt adsint multi sacerdotes qui celebrent, & confessiones audiant, sic tamen, vt non dimittant propriam ecclesiam sine Missâ diebus festiuis.

Quanta debet esse Parochi cura erga infirmos.

Qui demum, ante omnia, circa infirmos inuigilet, eos sedulo visitando sacramenta illis debito tempore quâprimum administrando, & illos hortando ad infirmitatem patienter ferendam Dei amore in expiationem peccatorum eorum, modo quo dixi cap. de Patientia. lib. de Inst. ciu. qui & si in egestate positi sint, eis pro viribus opem ferat, vel curet, vt ab aliis diuitibus, & piis viris id præstetur, curans quoque vt de medicorum, & medicinarum auxilio eis prouideatur, in eorum testamentis condendis se non immiscendo, nisi ad exonerandam quandoque eorum conscientiam, cauens ne ecclesiæ suæ sibi uel minus aliquid ab iis relinqui, præter statutarum precum, & Missarum celebrationes, curet, iisque piè assistendo, audito à Medicis, qui infirmum post tertium diem, nisi confessus sit, inuisere non possunt, ex Bulla Pij V. incip. *Super gregem*, nec eis præbere medicamenta animæ noxia. cap. cum infirmitas. de pœnit. & remis. eum morti proximum esse; & vt aptius officium suum exequatur, vbi Medicorum copia non adest, initio morbi Parochus audiat infirmi confessionem, iuxta c. c. cum infirmitas. de pœnit. & remis. & Bul

Post 3. diem medicus agrum non confessum visitare non debet.

& Bullam Pij V. *Qui & ut aliqua ratione norit quando sanctissimum sacramentum Viatici ei ministrare debeat*, hæc signa, & notas grauis morbi, & periculo referti, quo casu id est ministrandum, obseruare poterit: vbi scilicet æger iacet supinus porrectis manibus, & cruribus, si nocturna vigilia premitur, licet in die dormiat, quo peior est somnus, qui inter quartam horam, & noctem, quam qui mane conigit, pessimum verò si somnus die vel nocte non capitur: vt & malum est signum somnum vltra debitum vrgeri, & magis si die, ac nocte contingat. Malum est etiam signum sæpè, & valdè spirare, à sexto die horrescere, pus expuere, vix excreare, dolorem habere continuum, difficulter ferre morbum, brachia, & crura iactare, sine voluntate lachrymati, habere humorem glutinosum, dentibus hærentem, cutem circa vmbilicum, & pubem macram, præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intensa, & magis si à dextera parte sint, & si vena ibi valdè agitantur, & si nimis citò emacrescit, & caput, manus, & pedes calidos habet, ventre, & lateribus frigentibus, vel frigidis extremas partes in acuto morbo, vel si post sudorem horrescit, vel post vomitum singultum patitur, vel si ei rubent oculi, vel cibum fastidit post eius desiderium, vel si multum sudet, maximeq; frigidò sudore, quique sudores non habet per totum corpus æquales, & qui febrem non finiant, vel si habet febrem quæ quotidie eodem tempore rediit, vel pares accessiones habet, nec tertio die leuetur, vel quæ continuat, & per accessiones increseat, & per discessiones tantum molliatur, nec vnquam integrum corpus dimittat: & si non leuetur febris, sed æquè cõcitata continuat, vel si timet ex somno, vel in prima febre mentem omnino turbatam habet, vel membrum aliquod resolutum, vt & vomitus sinceræ pituitæ, vel bilis est periculosus, & magis si viridis, vel niger est, vt est mala vrina, in qua subsidunt subrubra, vel liuida, & peior in qua sunt fila quædam tenuia, & alba, & peior si nubeculas repræsentat, vt ex suffuribus factas, vt & diluta est vitiosa; vt & mala est aluus ex toto suppressa, vt & fluens inter febrem, si quod descendit est perliquidum, aut albidum, pallidum, vel spumans, vel post longas febres sincerum.

Is etiam obseruare debet mortis indicia futura, quo casu extrema vnctio non est procrastinanda, quæ sunt in febre continua, nares acutæ, & reflexæ, collapsa tempora, oculi

*Communiã
mortis indi-
cia in agro.*

*Alia eaque
certiora mor-
tis proxima
in agro si-
gna.*

concaui, & reflexi, aures frigidae, & languidae, & imis partibus leniter versa, cutis circa frontem dura, & intenta, color niger, vel per pallidus si non videt, vel audit. Hipp. apph. 73. si oculi lumen refugiunt, & illachrymant, & quae in iis alba esse debent, rubescunt, & in iis venulae apparent, & pituita in iis innatans angulis haeret, & alter ex iis minor est, vel valde ij subfederunt, vel facti tumidiore, & si palpebrae pallent, qui pallor nares, & labra decolorer, & si labra, nares, oculi, palpebrae, & supercilia, aliante ex his peruertuntur, & si is ob imbecillitatem non audit, vel non videt, & si aeger supinus cubat, & genua ei contracta sunt, & indodeorsum ad pedes dilabitur; & si brachia, & pedes nudat, & ea inaequaliter dispergit, nec iis calor subest, vel si hiat, vel assidue dormit, vel si mentis suae non extans, dentibus strider; si vngues ei sint, & digiti pallidi, spiritus frigidus, vel si manibus, in morbo, in veste floceos legit, vel fimbrias diducit, vel in pariete minuta eminentia capit; vel si dolores circa coxas, & inferiores partes oriantur, & ad viscera transeunt, & cito desinunt mortem adesse testantur, vel si quis sine vilo tremore febricitans, subito strangulatur, & deuorare saluam suam non potest, vel si ei in eodem febris, & corporis habitu ceruix conuertitur, & deuorare nil possit; vel si cui, febre non quiescente, exterior pars friget, interior sic calet, vt etiam sitim faciat, vel si febre non quiescente, delirio, & spirandi difficultate vexatur; vel si sudor frigidus in acuta febre est, vel vomitus varius, & multorum colorum, & maxime si malus in eo odor est; vel si sanguinem in febre vomuit; vel si vrina nigra, crassa, & mali odoris est in viris, & mulieribus, in pueris si tenuis, & dilata est; si alicui excrementum liquidum, nigrum, pallidum, vel pingue est, & magna foeditas oris accessit, vt late probat Hippocr. in Prognosticorum lib. in princ. & Cornelius Celsus de re Medica. lib. 2. c. 4. & 6. id tamen aduertens Parochus diligenter, vt prius praeueniat quam praeueniatur, & sacramenta ministret dum adhuc sensus infirmi integri sunt, & optime omnia intelligit, modo mortis periculum subsit; vt sic daemones insidias, qui calcaneo nostro insidiantur. Gen 3. cum Dei adiutorio superatis, in Domino moriantur, eos hortando vt velint alacri animo mortem suscipere, vt ad Deum omnium finem accedant, & orationibus ac bonis operibus, piis locis relictis, quatenus propria eis suadet conscientia, ne sic cognatis id

aufe

auferatur, nisi ex rationabili causa, & huiusmodi, se ad Ad-
 uentum Domini præparare dignè suscipiendum, iuxta
 Amos 4. *Præparare in occursum Domini Dei tui, hortando
 illum, ut relicta pia post peccata confessa disponat, ut dicit
 Nau. in Man. c. 26. num. 36. & 37. arcendo inde personas il-
 las, quæ infirmo peccati affectum excitare possunt, ut alea-
 rum socios, prauas conuersationes, atroces inimicos, &
 huiusmodi, solando grauibus doloribus afflictos, qui quan-
 doque in desperationem adducunt, cogitando, quòd parum
 dolor durabit, & gaudium in æternum manebit. Es. 54. &
 quòd in paucis vexati in multis bene disponentur. Sapient. 3.
 & quòd mortis occursum nulli vitare licet. 1. Reg. 14. & om-
 nes mirimur, & quasi aqua dilabimur, & quòd conueni de
 morte nil aliud est quàm conueni, quòd nati sumus, & nos
 hic aduenas positos esse, ac vitam à Deo mutuò accepisse, ut
 eandem illi cum repetierit libenter restituamus, qui nos
 potioribus bonis in cælestibus cumulabit, considerando
 patientiam Christi, qui peccatum non fecit, & tamen tor-
 dolores & mala sustinuit. Hebr. 12. *Recogitate eum qui ta-
 lem sustinuit à peccatoribus contraditionem, ac sanctorum
 tormenta, propinquos Deo commendando, qui lilia agri
 pascit.* Eisdem etiã iuuando contra dæmonum insultus,
 qui nituntur auertere à fide, eos humilitate vincendo, nec
 eum illis tunc disputando, sed humiliter protestando
 se velle in fide ecclesiæ, extra quam non est salus, mori,
 & si quid dixerint morbi furore, vel dæmonum sug-
 gessione, quòd ei aduersetur, se protestari non intende-
 re illi suggestioni consentire, sed velle in fide catholica
 mori, symbolum recitando, & ad mentem reducendo, sine
 fide impossibile esse placere Deo. Marc. ult. Ioan. 11. 2. Ti-
 moth. 2. *Si dæmon tentat de desperatione, reducat ad me-
 moriam infirmi, Dei misericordia, qui vult omnes sal-
 uos fieri.* Sap. 1. Ezech. 18. & creauit hominem, ut summum
 bonum possideret, nec lætatur in malo suorum, & quòd
 amore nostro non timuit mortem obire, ostendendo ei
 imaginem Crucifixi, & humiliter deosculandam tradendo.
 Si dæmon tentet de presumptione proponenda sunt ea quæ
 ad humilitatem inducunt, videlicet *omne bonum de super esse.*
 3. Corinth. 3. *non esse nos sufficientes aliquid boni à nobis
 cogitare, sed auctori omnium, & prima causa omne bo-
 num tribuendum, non esse condignas passiones huius tem-
 poris**

*Qui arcendū
 sint à visi-
 tatione ma-
 ribūdorum.*

*Quomodo
 cōsolādi sint
 moribundi.*

poris ad futuram gloriam. Iac. 1. & ob id remunerationē à sola Dei pietate, licet nō sine concursu operum nostrorum, expectandam, & illi gratias agendo, quod vires dederit ad bona agēdum, eaque illi vt tributa seruitutis nostrę tribuendo, vt sic à proprio ad Dei amorem infirmus transferatur, tunc enim quā maximē æget infirmus in Deū toto mentis affectu tendere, vt prius quasi eū teneat per dilectionem, quā ei post per fruitionem, & gloriam, ipsius gratia, felicissimē iungatur, & ob id cum de tota hominis salute tunc causā agatur, consurgat fides, tripliciter spes, & charitas tum infirmi, tum pastoris extollatur, vt de hoste teterrimo felix, Deo præstante, victoria reportetur, & ob id humiliter, & toto mentis affectu, & lachrymis effluentibus, pius pastor Deum exoret pro anima agonizātis, vt ei Deus misereatur, dæmonis insidias auertat, & ad felicia Paradisi pascua illum deducat, eum frequenter absolueno à peccatis si aliqua culpa se inquinatum vereatur, interrogando, an aliquid alicui debeat, quod præsentibus testibus scribat, vt sic restitutio fieri possit, si id prius non præstitit, vt par est, & eum hortando, vt omnibus offensores ex Dei amore pareat, statas preces recitando, eidem suadendo, vt Iesu nomē in eius ore resonet, humiliter se eius misericordiæ, merita, ac passiones eiusdem Patri æterno offerendo, commendet, Angelo quoque custodi, ac patrono loci, & aliis sanctis animam suam commendet, & præsertim Beatæ Virgini, peccatorum refugio, desolatorum spei, & fidæ anchoræ ad eius patrociniū aduentium, offerendo & applicando eidem coronas, quæ Indulgentias habent cum inuocatione nominis Iesu, humiliter deosculandas, agnus Dei, imaginem Crucifixi, ipsi quoque depictam sanctorum gloriam ostendendo, qui nomen Iesu inuocet ore, vel corde, vt sic Indulgentias consequatur, & ab eo petito vt generaliter doleat de peccatis, & specialiter confiteatur ore, vel nutu, si quæ recolit, eum generaliter absoluat, vt in Rituali, & Sacerdotali, vt sic alacriter mortem suscipiat, vetando ne propinqui clament, vel tunc temporis fleant, sed humiliter pro anima defuncti Deum exorent, & eleemosynas pauperibus, & piis religiosis, quæ pro infirmo orent, distribuant, nec multos simul eos ad mortem hortari permittat, sed vnum tantum qualibet vice, eumque charitate, & prudentia præditum, ne afflictō infirmo quid quod eum turbare valeat, insinuet, & demum nihil non laboris,

ris, vigilia, & operis præstet, vt pretiosum depositum sibi creditum, Deo fideliter, ipso præstante, restituat; & propinquos defuncti hortetur ad mortem coniuncti patienter ferendam, causis dictis, & eo mortuo, statas preces pronunciet, & recitet, in Missa præsertim pro eos orando, vt monet Damasc. serm. quod qui in fide migrarunt, & sanctus Clem. lib. 6. constit. Apost. 30. & Dion. hier. eccl. cap. 7. & Tert. de Monogamia, dicens, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione cõsortium. Aug. in Ench. c. 110. Cyrill. cath. 5. mistag. Conc. Arelat. II. can. 12. Carthag. III. c. 79. Valence I. c. 2. Cypr. lib. 1. ep. 9. qui & exequias piè pro eis peragat: vt monet Clem. ep. 1. ad Iacobum frat. Dom. Aug. lib. 1. ciuit. cap. 13. tum ad animam iuuandam, tum ad fidem resurrectionis adstruendam, vt dicit Aug. serm. 34. de verbis Apost. cum & pium sit defunctos cum triumpho sepeliri, vt dicit Victor. lib. 1. de persec. Vand. Vnde & mortuis antiqui ora mox claudebant, & oculos, vt dicit Euseb. lib. 7. hist. c. 17. qui & lauati soliti sunt. Tert. in apolog. c. 42. cum pœna esset fœdatum mori. Leuit. 20. & probat Greg. lib. 3. dial. c. 17. vt & myrrha condiri solebant, vt dicit Greg. in Cant. c. 1. & vestiebantur. Hier. epist. 49. ad Innocent. Athanas. in vita S. Antonij, & post sic lotos in ecclesijs locare consueti, cereis accensis, ob fidem resurrectionis. Naz. orat. 2. in Iul. vt sic appareat omni pietatis officio defunctos prosequendos esse, eleemosynis etiam cum orationibus iunctis, vt dicit Orig. in c. 3. Iob. ita vt nil demum vnquam Parochi pectus possideat, quàm Dei gloria, & animarum sibi creditarum salus, quod Deus Optimus Maximus, cuique pastori, de plenitudine gratiæ suæ, præstare dignetur.

Quod si Parochus carcerum curam exerceat, inuigilet, vt carcerati, de licentia custodum illuc ingrediens, Christianè se habeant, maximè, vt frequenter, & saltè tẽpore Paschatis confiteantur, & deuotè communicent, eos ad id efficaci sermone excitando, eos monendo, vt Confessionarium Patris Bruni, vel Emerij sibi comparent, vt sciant qua ratione conscientiam expurgare valeant, eis Eucharistiam in die Lunæ, vel Martis hebdomadæ maioris deuotè ministrando, in ecclesia ibi constituta celebrando, aliàs à parochia sacrâ Eucharistiam deferendo, & post octauâ Paschatis videat qui non communicarint, & eos Episcopo denunciet,

*Funeres
pompa piæ &
laudabiles.*

*Pastoris erga
carceratos
minutus.*

ciet, nisi respiciant: si ex causa non iudicet posse illis Eucharistia ministracionem differri: idem quoque sæpe eos inuisat, & sermonem ad eos habeat, ante eorum oculos grauitatem peccati ponendo, quæ fortè illos eò perduxit, & vt respiciant, & præsentem tribulationem patienter ferat, & penis peccatis debitis satisfaciant, & mereantur. Aduertens quoque ne reos capitalis criminis absoluat, nisi iuxta iuris ordinem interrogati, quando scilicet delictum est semiple-nè probatum, parati sint verum aperire, & iis præsertim qui neci addicti sunt piè assistendo, vt sanctis sacramentis refecti, & Christi Domini innocentis, Mortis, & Passioni se conformantes, piè in Domino moriantur, & eis sacramenta administrando, qui illa suscipere cupiunt, & errorum penitet, infirmos inuisendo, modo quo supra, & iis de necessariis corpori prouideri curando, & vt à ludis, blasphemis, & aliis illicitis abstineant, eosque Domini temporalibus, & aliis piis vitis commendando, vt orationi se dent, libros spirituales legant, & aliàs piè occupentur, in Domino fiduciam locantes, qui tribulationes patientibus sæpe adest, si piè inuocetur: & vt homines ad ipsum conuertantur, & iuste liberentur curando. *Si etiam quis hospitalium curam gerat*, Christiana charitate inuigilet, vt omnibus maximè infirmis sacramenta frequenter ministret, curando vt si duo in eodem lecto degant, dum alterius confessionem vult audire, alter si fieri potest inde abscedat, aliàs remotè se habeat, & aures obturet, & si quid audierit norit sub mortali illud celare teneri, & impetrando ab Episcopo facultatem absoluedi à casibus referuatis, vt & in carceribus, & arcibus, cum sæpe ibi inueniantur, & curando, vt deuotè orent, & infirmitates sæpe ob peccata immixtas, patienter ferant, & vitam inno-uare, ac mores proponant, simul cum detentis in carceribus, sic enim, si ipsis expediet, & corporis salutem cum animæ purgatione consequentur. In reliquis videat Parochus, quæ dixi lib. de statu Episc. maximè c. 1. 4. 5. 6. & 7. & lib. de Sacram. vbi plurima ei accommoda reperiet.

Si quis prætoræu arcium curam gerat, inuigilet, vt ibi rectè officium suum exequatur, Missam hora competenti celebrando, curando vt omnes quotidie, qui occupationibus non detinentur, eius auditioni intersint, & eos in sermonibus monendo vt à blasphemis, ludis illicitis, carnis vitis, odiis, homicidiis, furtis, & aliis peccatis abstineant, & si qui

Parochi erga genos degentes in Xenodochio officium.

De Parochi in milites officio.

si qui iis viriis detineantur, eos fraternè arguat, inuocato auxilio, etiam si opus sit, ducis arcis, & eos demùm Episcopo denunciet, si incorrigibiles sint, bonum sui exemplum eis præbendo, & curando, vt orationibus se dedant, & libros spirituales legant, vt Granatam, Loartem, vitam sanctorum Patrum, & huiusmodi, in cæteris supra in materia dicta, seruando. Qui & in conuiujs festorum ecclesiæ, & congregationum, debita parsimonia vratur, plures duobus terculis non apponens, nec nimis parcus sit, cuius etiam suppellex domestica, & vestes modestæ sint, scitico amoto, & coloribus incongruis, nec familiam alat nisi necessariam, & boni exempli, vt super sit quod pauperibus detur, & forma sit gregis sui.

Si demum aliquis monasterij monialium curæ exercent, caueat sibi diligenter, cum res periculi plena sit, & Deum exoret, vt eum custodiat ne ruat, & ob id nulli monialium familiarem se præbeat, sed piè durus, & rigidus cum eis existat, curando nedùm, vt sacramenta suscipiant, sed &, amotis omnibus impediendis peccandi, quod præstare solitudo, rotæ, muri, clausura, & huiusmodi, vt ad perfectionem, ad quam religio tendit, cõtendant, vt omnibus curis seculi abiectionis, Deo, in qua re Christiana perfectio consistit, intimo animo coniungantur, qui sit eorum sponsus, pater, mater, delicta, refugium, & consolator, ne secus faciendo cum virginibus fatuis à ianua cœli excludantur, nil inordinate amantes, moniales, vel aliad quicquam, vanitates quoq; vestium, & frequentes colloquutiones in totis vitantes, literarum & munerum dationes, orium quoque fugientes, ac odia, & rancores quosque deponens, nilque sibi appropriando, sed omnia prælatæ consignando, nilque iis in se, & inuitis detinendo, & paratæ ad eorum iussa, iuxta regulare institutum, cuncta communicare; easque exercendo, vt mentali orationi se dedant, nec vnquam à nocturnis, & diurnis horis absint, regulas frequenter legant, atque custodiant, libros spirituales perlegant, vt opera Thomæ de Chempis, Granatæ, Diegi Stellæ, Diegi Perez, Ioannis Cassiani, que etiam dum laborant, aliqua earum perlegat alternatim, vt ita vana colloquia relinquuntur, & spiritualiter alantur, qui & curet, vt à religiosis vitæ probatæ sermones ad eos habeantur.

Is verò caueat ne septa ingrediatur, nisi necessitate adigente

De cura monialium.

libri legēdi à monialib.

libri legēdi à monialib.

Libri legēdi à monialib.

gente, nec munera, aut operas ab eis accipiat, & sollicitus sit ad audiendas earum confessiones, & communionem eis præstandam, vt ita Deo adhaerentes, ad gradum gloriae sublimem eorum operibus congruum, Deo dante, hinc abeuntes, petruent.

Quartum, & vltimum sit dictum. Parochus peccare potest, si non sit legitime ingressus, si non residet, & alia non præstet, de quibus supra, secundo dicto.

S V M M A R I V M.

I Pralati, vs se precedant, vel precedantur.

De ordine, vel præcedentia Prælatorum.
Cap. XXIX.

Pralati vt se precedant, vel precedantur.

Omnia fecit Deus in mensura, numero & pondere. Sap. 11.

VM in Ecclesia triumphanti inter cælestes illos spiritus, & beatissimos detur ordo, & gradus prærogatiua, vt testatur Dion. lib. de cælest. hierarch. non est quod vitio ascribatur si in Ecclesia militante, quæ à triumphati est exemplata, vt dicit Abb. in cap. nouit. de iudic. detur ordo, & inæqualitas graduum, sic enim relucet diuinæ sapientia radius, qui vt in multorum effectuum varietate micat, vt patet in dispositione orbium cælestium, & elementorum, ac varietate fructuum, & animalium, sic in varietate ministrorum eius maiestas, & sapientia commendatur, vt per multos perficeretur, quod per vnum perfici non poterat, & pluribus iuxta cuiusque captum via panderetur in via Domini progrediendi, Vnde & Regina Saba videns eximium ordinem ministrorum Salomonis præ stupore obstupuit, vt habetur 3. Reg. 10. vt sic dignoscatur varietate graduum, & prærogatiuarum, ecclesiam, tum militantem, tum triumphantem mirum in modum decorari.

Vt ergo dignoscatur qui inter Prælatos alios præcedere debent.

Prima regula sit, quod qui primò in literis Papæ nominatur is dignior alio posteriori censetur, vt not. Abb. in cap. discernimus. de iudic.

Secunda regula, ex ordine sedendi & incedendi maietas dignoscitur, vnde qui consuevit in digniori loco sedere,

dere, & prior incedere, is dignior existit, vt ibi dicit.

Tertia regula, Prior ad ordinem, vel titulum praelaturæ assumptus, posterus promotum, cæteris paribus, præcedit. cap. 1. vbi Abb. de maiorit. & obed.

Quarta regula, in cognoscenda maiori prærogatiua, vt plurimum consuetudo attenditur. cap. 1. de offic. Arch.

In particulari verò si loquimur de officijs, vel praelaturis curiæ Romanæ, Vicecancellarij officium alios præcedit, vt dicit Vestrius de Vicecancellario, cui dignitate succedit Camerarius, vt dicit idem libro 2. cap. 1. & ibi Comment. tum Papæ Vicarij, vt ibi dicit Comment. libro 2. cap. 16. post summus Pœnitentiarius, vt idem Comment. d. lib. 1. cap. 1. in Vestrium. Tum Thesaurarius, vt ibi dicit Vestrius lib. 1. cap. 3. postea Camaræ Auditor, vt ibi dicit cap. 4. Tum Gubernator Urbis, vt ibi dicit cap. 5. post Camaræ Apostolicæ Præsident, vt ibi dicit cap. 6. mox Aduocatus pauperum, post Fiscij, post Procurator Fiscij, & postea Commissarius Camaræ Apostolicæ, vt ibi dicit cap. 7. 8. 9. & 10. & post Clericus facti Senatus, vt ibi dicit cap. 11. Tum Clerici Camaræ Apostolicæ, & post Rotæ Auditores, vt ibi Vestrius sentire videtur, & alij successiue. Inter maiores verò dignitates, Papa, vt caput, supra omnes, & per se stat: secundò, Patriarcha Constantinopolitanus: tertio, Antiochenus: quarto, Hierosolymitanus, &c. Cardinales Episcopi præcedunt presbyteros, & hi Diaconos, primas cedit Cardinalibus, & fortè etiam Patriarchæ, licet alij secus censeant. Inter Archiepiscopos, & Episcopos præcedentia constituitur, vel ex dignitate ecclesiarum, vel munere illis concessò, vel secundum antiqua priuilegia, vel consuetudinem, quod & in inferioribus seruandum, vt dicit Tolos. de Repub. lib. 4. cap. 10. num. 9.

Si verò de alijs Prælatijs loquimur, Abbas exemptus præcedit Archidiaconum, & etiam Vicarium Episcopi, non exemptus Archidiaconum tantum, extra tamen Cathedrallem, & processiones, quia sic cedit etiam Canonici, vt dixi supra de Abbate circa principium; Capitulum verò collegialiter congregatum præcedit omnes Episcopo dempto, Archidiaconus præcedit Archipresbyterum. capit. 1. de offic. Archidiacon. cap. 1. de offic. Archipresbyt. Archipresbyter Decanum, & sequentes, in quibus tamen statum consuetudini, Canonici præcedunt omnes Clericos non Prælatos, vt supra est dictum, Præpositus Ecclesiæ collegiatæ præcedit

Clerici seculares præcedunt regulares ceteris paribus.

Plebanum, Plebanus simplicem Parochum, vt supra est dictum, quatuor Abbates generales, omnes alios Abbates, Abbates Clericos seculares, Clericus secularis Regularis, si plures sint eiusdem dignitatis præferuntur qui in maiori loco habent dignitatem, vt & qui merito vitæ, scientia, nobilitate, vel promotione alios antecedit, vt dicit Cassian. de gloria mundi, ip. 4. parte.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici vnde dicantur, qui sint, cum excellentia eorum status.
- 2 Clerici dicuntur in dignitate constituti.
- 3 Clerici dicuntur ciues.
- 4 Clerici an sint in statu perfectionis.
- 5 Clericorum priuilegia qua sint, & vt intelligantur.
- 6 Clericorum priuilegia quando amittantur.
- 7 Clerici à quibus cauere, & qua agere debeant, cum singularum pœnis.
- 8 Clerici qua præstare debeant.
- 9 Clerici quid etiam debeant agere.

De Clericis in communi, & primò secundum se.

Ver. I.

Clerici vnde dicantur, qui sint, cum excellentia eorum status.

CONSERVANDVM est primo loco, quòd Clerus, & Clericus, ideò dicitur, quia Mathias sorte electus est, qui primus per Apostolos legitur ordinatus, κληρῶν enim Græcè, Latine fors, vel hæreditas dicitur: vnde dicti sunt Clerici, quòd de sorte Domini sunt, vel quia Domini partem habent: vt inquit Iude lib. 7. Orig. c. de Clericis, & habetur in c. clericos. 21. dist. c. cum secundum. de præb. κληρῶν enim dicitur, vt supra, fors, vel pars sortita, vel contingens alicui, vnde & hæreditas sic appellatur κληρῶν apud Demosthenem. Et hoc nomen Clericorum significat collegium eorum qui ministerio factorum operam dant, vt & in lege veteri, vna pars tribuum Israel, quæ Deo dedicabatur, dicebatur Levi, cui Deus pars, & hæreditas. Num. 18. Deut. 18. Vnde Clericus dicitur, qui ex Clero est. d. c. clericos. & docet Tert. lib. de Monogam. & diuina

uino cultui consecratus, procurandæ religionis, & rerum sacrarum, Deo iubente, prouidentiam, ac sollicitudinē suscepit, vt inquit Hier. epi. ad Nepot. Interpretetur primò vocabulum suum, & nominis diffinitione prolata, nuntur esse quod dicitur, si enim *κλῆρ* Græcè, Latine fors appellatur, propterea vocatur Clerici, vel quia de sorte Domini sunt, vel quia ipse Dominus, fors, id est pars Clericorum est, hæreditas verò dicitur fors, quòd sæpe inter plures sorte diuidatur. Psal. 77. Et quia hæredes nascuntur, vt plurimum, non sunt, sed que sine meritis præcedentibus, sed beneficio legis, vel testatoris, nemo enim gratiam inuocat, nisi præuentus à gratia, nemo diligit Deum, nisi prius à Deo dilectus, nemo diligit nisi dilectus, & quia quòd nobis fors est, Deo prouidentia, & prædestinatio est, ideò Clerici dicuntur de sorte Domini, quia eius prouidentia, & gratia excitati hanc vitam eligere debent, vt innuit Apost. ad Coloss. 1. *Dignos nos fecit in partem sortis sanctorum*, ad Ephes. 1. *In quo nos sorte vocati sumus*, & in hoc sensu Clerici dicuntur omnes, qui à laicis ordine sunt distincti: vt patet apud Tert. loco cit. & in Concil. I. Niceno, can. 1. 2. 3. 8. 17. 18. & can. 12. 13. 15. Apoc. qui ad Clerum accedere non debent, vel clericalem eligere vitam, vt laucius vitam degant, vel ex beneficiis ecclesiasticis ditentur, id enim miserrimum est, & à fine clericalis vitæ alienum, cum imò cupidi à promotione remoueantur. cap. in summa. 47. dist. sed vt Deo attentius, & strictius inserviant, & animas Christo lucentur, licet & ipsi inde honestè sustentari possint. c. cum secundum. de præben.

II. Obseruandum est, quòd generaliter, & largo modo Clerici dicuntur, qui in ecclesia in aliquo gradu ordinis seruiunt, & à laicis distinguuntur, vt inquit Iud. loco cit. c. duo. 12. quæst. 1. c. clericos dist. 21. cap. cum contingat. de arat. & qual. c. cum secundum. de præb. in quacunque dignitate, vel ordine sint, etiam in prima tonsura, & etiã Episcopi, & Religiosi in materia fauorabili, & in priuilegiis. nor. Abb. in rubr. de vita, & hon. cler. facit. §. hæc autem. 54. dist. not. in c. 2. de suppl. in 6. in materia verò odiosa appellatione Clericorū non veniunt Episcopi, vel in dignitate constituti, nec etiam Canonici Cathedralis ecclesiæ, nec regulares. c. quam periculosum. de sent. excom. in 6. c. fidei. de hæret. in 6. cap. statutum. de elect. in 6. glo. in clem. 1. de suppl. negl. præl. nec appellatione monachorum veniunt Clerici seculares, in

*In materia
fauorabili
Episcopi &
religiosi &
Clerici cen-
sentur nõ tu-
men in ma-
teria odiosa.*

materia larga, vel stricta: vt inquit Abb. in cap. 1. de instir. Nec appellatione populi veniunt Clerici in materia odiosa, vt dicit Abb. in cap. c. 1. de vita, & hon. cler. in materia tamen priuilegiatiua dici potest, quod comprehendantur. not. in c. dilecti. de foro compet. & in cap. Rodolphus. de rescript. nec appellatione laicorum veniunt Clerici coniugati in materia odiosa, vt dicit Io. And. in c. Ioannes. de cler. coniug. Abb. in cap. 1. de præb. vnde & possunt vt consuetudinibus laicorum Clerici ad commodum suum, vt not. Abb. in c. fi. de vita, & hon. cler. licet iis non ligentur in eorum præiudicium, vt inquit gl. in cap. 1. ne sede vac. In præfenti verò, propositum est dicere de Clericis, prout distinguuntur à laicis, & Regularibus. His ita not.

²
Clerici dicuntur in dignitate constituti.

Primum sit dictum. *Clerici omnes dicuntur in dignitate constituti*, vnde & laicos loco præcedunt, sicut Religione eos debent præcedere. c. statumimus. vbi gl. dist. 4. c. duo sunt. 96. dist. cap. solita. de maior. & obed. vnde & comparantur Soli eo quod animas regant, potestas vero laica Lunæ, cum corpora moderetur, vt habetur in locis prædictis, & dixi supra in princip. tract. de Statib. Person. & late probat Chris. lib. 1. 2. & 3. cum seq. de sacerdot.

³
Clerici ciues dicuntur.

Secundum sit dictum. *Clerici sunt ciues*. Deo nobis. C. de episc. & cler.

⁴
Clerici an sint in statu perfectionis.

Tertium dictum. *Clerici sunt in statu perfectionis*, quod ad hoc, quod manciantur perpetuo Dei seruitio si in sacris existant, non tamen simpliciter, cum etiam curati possint statum mutare, vt dicit D. Tho. 2. 2. quæst. 184. art. 6. si fiant Religiosi.

De Priuilegijs Clericorum. Ver. 2.

Cum ius, & æquitas postulet, vt qui Dei seruitio manciantur, aliquibus prærogatiuis præ cæteris potiuntur, vt & milites seculi variis priuilegijs à seculi Imperatoribus decorantur, pro custodia, & pugna quam gerunt in custodiendo Rempublicam tutam ab exterioribus hostibus, sic hi qui non profluxis, sed æternis pugnant, vt viriliter dimicantes, Carne, Mundo, & Dæmone superatis, gloriosus de illis triumphus referatur, & demum tuto in æterna requie viuatur, æquum est, vt sic seruetur immunes, quo castris suis sedulo commorantes, & vigiles excubias ducentes, summo
caeli

cæli Imperatori illæfos populos representent, ea propter, & legibus Cæsareis & Pontificiis effectum est, vt plura eis priuilegia concessa sint, tum ad eorum personas, tum bona, ac res spectantia.

Primum ergo priuilegium generale est, quòd potantur omnibus iis priuilegijs quæ illis congruunt, quibus & seculi milites gaudent, vt inquit Abb. in c. Episcopus. de præb. de quibus habetur per gl. in l. i. ff. ex quibus causis maio. & explicabuntur, Deo dante, infra tract. de Militibus, quia sicut ij Imperatoris terreni, sic isti Dei milites sunt. c. Christianos. vbi gl. 2. q. 1. in c. militare. 20. q. 1. c. Saluator. 1. q. 3. c. 1. vbi gl. de cler. 2. qrot. sic tamen, vt ignorantia iuris non profit clericis, vt militibus. l. 1. vbi Doct. C. de iuris, & facti ignor. qui tamen conueniunt vt non teneantur ultra quàm facere possint, nec bonis cedere teneantur. l. miles. de re iud. c. Odoardus. de solut. nisi debitum sit ex delicto contractum, & vbi est eadem ratio.

Secundum priuilegium specialiter est, quòd eos percutiis incidit in excommunicationem Papæ reseruatam, si percussio sit enormis. c. si quis suadente. 17. q. 4.

Ampliatur, vt id procedat etiam si quis percutiat conuersos ecclesiarum. Imo. in c. dilecta. de maior. & obed. & etiam id procedit in mulieribus quæ canonicè seculares dicuntur, quando seruiunt in ecclesia, & habent habitum religiosorum, aliàs non. Io. And. in d. c. dilecta. Rota decif. 167. in antiq. & idem in alijs mulieribus quæ portant habitum religiosum. Io. And. in d. c. Rota decif. 332. in antiq. & etiam id procedit in monachis, & monialibus, conuerso, & conuersa religionis, ac nouitijs religionum, & hæremitis. c. cunctis. c. non dubium. c. veniens. c. cum illorum. de sent. excom. c. religioso. eod. in 6. Quod procedit etiam si quis prædictos detinet in custodia vel carcere publico, vel priuato, non si nens eos abire. cap. nuper. de sent. excom. & idem si quis eos detineat per vestem ne abeant, vel frenum equi, ne recedat. Innoc. in d. c. nuper. vel si quis spuit, aquam vel aliud effundit in eos. gl. in d. c. si quis suadente. Zab. in clem. 1. de pœn. vel si fiat vis rebus clerico in hærentibus, vel aliquid, quod tenet, violenter eripitur, scinditur, vel frangitur. Zab. in d. clem. nisi is dormiat, nec sentit sibi zonam auferri. Zab. in d. clem. nec si detineatur ab alio per vim oppressus, ne ei fiat iniuria. Zab. in d. clem. vt nec incurritur excommunicatio si

Clericorum
priuilegia
qua sint, &
vt intelli-
gantur.

Percussores
clericorum
qui peccant.

ei inferatur metus etiam armorum, cessante vi modo non tangatur. Zab. in d. clem. vt nec incurritur si fiat vis clerico ob recuperationem rei ablatae, modo fiat incontinenti. Zab. ibid. vel verbis tantum, nec si quis vibret gladium in eum, vel illum aggrediatur, non tamen tangens. Archidia. in §. si rego. 17. q. 4. nec si quis clericum insequatur, nulla alia vi ei illata. Dom. in cap. felicis. de pœn. in 6. si tamen is fugiens cadat & lædatur, sic agens incurrit excommunicationem. arg. eorum quæ dicit Bart. in l. si gemma. ff. arb. furt. cæf. arg. l. qua actione §. proinde. l. si obfetrix. §. si feruum. ff. ad legem Aquil. quod is vulnerat qui in causa est vt quis vulneretur, quæ tamen non incurritur si quis detineat clericum in custodia, non vt ei vis inferatur, sed vt eius verecundia detegatur. Innoc. & Felin. in d. cap. nuper. Zab. in d. clem. r. de pœn. quod tamen non caret dubitatione, vt dicam tract. de Excom. nisi id fiat vt suo iudici tradatur, si inuentus sit in flagranti delicto. Sic mandans iniuriam fieri clerico, modo quo supra, incurrit excommunicationem. cap. mulieres. de sent. excom. nisi reuocet mandatum, & id notificet mandatario re infecta. Innoc. in d. c. vel re infecta moriatur, cum mandatum omne morte reuocetur. Abb. in d. cap. si constat eum pœnitentem decessisse, sic qui ratam habet percussio-nem clerici suo nomine factam, incurrit excommunicationem, secus si eius nomine non sit facta. c. cum quis. de sent. excomm. in 6. sic si quis dolo induxit aliquem ad percutiendum clericum, vt quia dixit, nisi aliud de tali audiero, ægrè me habebō, vel si quis talem percuteret, rem mihi gratam faceret, effectu securo, est excommunicatus. Abbas in cap. ex litetis. de excess. prælat. Bart. in l. si quis mihi. §. iussum. ff. de acq. hæred. & idem de quolibet cooperante, & auxiliante. Doct. in d. cap. mulieres. & idem si quis nõ obuiet ne clericus percutiatur, id valens, modo is teneatur ad obuiandum ex officio, vel si non prohibet dolosè, aliàs secus, si id agit, quia nolit se immiscere rixis, vel si id omittit ex timore, vel negligentia; Sic etiam verberans clericum spontè verberibus se subjicientem, incurrit excommunicationem, & clericus est excommunicandus. cap. contingit. de sent. excomm. & si temerariè clericus se percutit est excommunicatus, secus si ex deuotione id agit. Doct. in d. cap. contingit.

Fallit vñ hoc priuilegium, si quis percutit clericum, non odio,

odio, sed leuitate iocosa. c. 1. de sent. excomm.

I I. Fallit si causa correctionis, vel disciplinae magister clericum percutit. d. c. 1. c. ex tenore. c. cū voluntate. eod. dūmodo correctio sit moderata. c. presbyterum. de homic. & idem procedit in praelatis causa disciplinae clericos verberantibus, qui non incurunt excommunicationem, Episcopi tamen id per se facere non debent, sed per alios, non laicos, sed clericos, vel religiosos. cap. non liceat. 86. dist. cap. vniuersitatis. de sent. excomm. vt nec per laicos clerici debent torqueri. d. c. & si id fiat Abb. in c. vt fama. de sent. excom. & Imol. in d. c. vniuersitatis, dicunt, eos incurtere excommunicationem: quod tamen ex consuetudine non seruatur, quia clerici noscent, vel nescirent id agere, & ob id consuetudo potest dici quod excuset à pœna, licet non à culpa. gloss. & Abb. in cap. venerabilis. de consuet. si quis tamen capiens clericum de mandato Prælati, modum excedat, vt quia cum is non resistat, calce vel pugno eum cadat, incurrit excommunicationem. gloss. in c. si clericos. de sent. excom. in 6. vt & non licet detinere clericum, qui præstat fidei iuramentum de patendo, nisi excessus enormitas, vel alia grauis causa aliud suadeat. gl. in d. cap. Et vbi Prælatus, vel magister potest corrigere clericos, procedit, etiam si in sacris existant. d. c. 1. de sent. excomm. cap. ex tenore. c. cum voluntate. eod. Sic patet etiam causa correctionis potest corrigere clericum in minoribus cōstitutum, non verò in sacris, & idem de alio propinquo familiam regente. Abb. in d. c. cum voluntate. Sic & senex iuuenem, dominus seruum, frater fratrem, Abbas monachum clericum moderatè castigare potest arbitrio boni viri. Menoch. de arbit. iud. cal. 364. & in dubio causa correctionis præsumitur id agere. Menoch. lib. 5. præsumpt. 14. Sic regens ecclesiam, clericos in minoribus extantes, perturbantes officium in ecclesia, verberare potest. Innoc. Host. Abb. in c. cum veniens. de sent. excomm. & seniores clerici erga iuniores idem agere moderatè possunt. d. c. cum voluntate. §. si. vbi Host. & Abb. si tamen officialis laicus, aliter quàm arcendo turbam, injicit manus in clericum hec leuiter, à Papa tantum absolui potest, cum is vsurpet iurisdictionem in clericum, si id facit vt minister, & non vt priuata persona. Abb. in cap. si verò. de sent. excomm.

I I I. Fallit, si quis percutit clericum in crimine inuentum,

Ab b 4 quia

Quibus peccant percutientes clericum.

quia potest detineri per viginti horas, ad conueniendum testes, ne sit locus inficiationi, glo. in cap. cum non ab homine. de iudic. etiam si capiatur pro vtilitate priuata. Innoc. in c. vt famæ. de sent. excom. qui tamen debet detineri curialius quam laicus. Zab. in clem. i. de offic. ord. qui & in flagranti à priuato capi potest si sit de fuga suspectus, vel aliter ab iniuria compesci non potest, modo intra viginti horas suo iudici remittatur pro iustitia ministranda, glo. in d. cap. cum non ab homine. vt & quis potest capere clericum suum debitorem, & de fuga suspectum, vel rem suam asportantem, vt & is eum capere potest, Prælato mandante, vbi verò quis remittit clericum ignominiosè, dicit Domin. in cap. si iudex. eod. in 6. talem incurrere excommunicationem.

III. Fallit, si quis percutiat clericum se defendendo, suos, vel alios, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, quo casu etiam eum capere licet, & ad proprium iudicem deducere. Abb. in cap. cum non ab homine. de iudic. Innoc. in cap. si verò. i. de sent. excom. & etiam pro defensione rerum. cap. dilecto. eod. in 6. quo tamen casu non licet occidere, vel mutilare, si id est recuperabile per iudicem. Bart. in l. furem. ff. de fidei. vt nec licet percutere si clericus rem ad locum destinatum detulit, cum non fiat incontinenti. Doct. in cap. olim. & cap. significasti. 2. de homic. & idem de rebus proximi. Innoc. in c. si verò. de sent. excomm. sic interficiens aggressorem proximi, verens ne eum interficiat, non est excommunicatus, sed bene irregularis, si occidat, vel mutilet. Abb. in cap. clerici. de vita, & hon. cler. quòd si quis excedens modum defensionis, percutit clericum, id non agens ex proposito, non est excommunicatus. Abb. in d. capit. olim. etiam si fugere posset, & euadere, si fuga ei esset ignominiosa; quo tamen casu occidens esset irregularis. Abb. in d. c. olim.

V. Fallit, si quis percutit clericum turpiter inuentum cum vxore, matre, sorore, filia. c. si verò. de sent. excom. & Hippol. in l. i. num. 50. ff. de quaest. dicit, talem posse sine excommunicatione occidi, quod tamen est falsum, cum id non liceat, sed tantum leuiter percutere, vel capere. Couar. de spons. 2. p. c. 7. §. 7. num. 5. sed si sint aliæ propinquæ, sic percutiens est excommunicatus. Ang. Excommunicatio. 5. §. 16. 17. nec est excommunicatus percutiens etiam clericum inuen

inuentum cum prædictis in osculis, amplexibus, & tactibus occultè, secus si publicè iuxta morem patriæ. Angel. ibi. §. 18. quia ea sunt antecedentia copulæ. Couar. de spons. 2. p. cap. 7. §. 6. num. 3. Hippol. sing. 638. & post monitionem ei factam trina vice, poterit talem is capere, & iudici suo præsentare. Ang. ibi. §. 19. non tamen occidere. Ioan. Anan. in c. interfecisti. de homic. nec etiam adulteram. cap. admonere. 33. q. 2. si tamen mulier verbis sollicitetur à clerico non potest eum percutere, nisi tangatur, si verbis potest eum repellere, aliter si zelo castitatis ex improviso sine deliberatione eum percutiat, non est excommunicata. Angel. ibi. §. 21. sed si vir procuraret vt clericus sollicitaretur ab vxore ad turpitudinem, vt sic eum verberaret, vir & mulier sunt excommunicati cum sit suasio dolosa. d. c. si quis suadente.

VI. Fallit, in casibus quibus clerici amittunt priuilegium clericale.

VII. In ignorante quem esse clericum; quia careret habitu, vel esset nox. c. si verò. 2. de sent. excomm. secus si sciebat talem esse clericum, licet non deferret habitum. gloss. & Doct. in d. c. si verò.

VIII. Fallit, in inuasore sedis Apostolicæ, qui pecunia, vel gratia, vel vi se fecit intronizari in sede Pontificali sine canonica electione Cardinalium, quia laici possunt eos pellere. c. si quis. 79. dist. & idem si clerici volunt fidem subuertere. c. quo iure. 17. dist. & idem fortè cum clerici schisma faciunt, & contemnunt excommunicationem. c. de liguribus. ead. cau. & q. vbi deest ecclesiastica potest. cap. vt famæ. de sent. excomm.

IX. Fallit, sede vacante, quia laici possunt includere Cardinales in conclau. c. vbi. de elect. in 6. modo vt ibi.

X. Fallit, vbi percutiens non peccat mortaliter, vt in puero non doli capace. cap. 1. extra eod. vel si fugiens inimicos, vt se defendat eripiat gladium à clerico. Angel. loco cit. §. 25.

XI. Fallit, si laici capiunt clericum ad finem remittendi mandato Prælati. d. c. vt famæ. modo clericus sit subditus illi Prælati, & eum possit corrigere, & modus, vt supra, nõ excedatur in capiendo.

Alias fallentias ponit Duenna reg. 35. Ang. loco cit. Nau. cap. 17. num. 8. Silu. Excomm. Rosella Excomm. 2. de quo & dicam, Deo dante, tract. de Excom. idque est inductum iure

positio, quò ad excommunicationem. d. c. sed. de iure diuino, quò ad læsionem rei factæ.

Clerici eximuntur à iurisdictione laicorum.

Tertium priuilegium, quòd Clerici coram iudice seculari in nulla causa, vel ciuili, vel criminali conueniri possunt etiam volentes. c. significasti. vbi Doct. de foro cõpet. c. cum non ab homine. de iudic. Burfat. conf. 41. num. 2. lib. 1. Alciat. in d. c. cum secundum. & id probabiliter est inductum de iure diuino, vt videtur probari Genes. 47. Esdra. 8. facit. cap. duo sunt. c. cum ad verum. cap. si Imperator. 96. dist. vbi dicitur, quòd Deus voluit ad sacerdotem pertinere quæ de ecclesia disponenda sunt, non ad seculi potestates, & idem de clericis ordinandis, & iudicandis, vt ibi habetur, quod confirmauit & Imperator. in auth. statuius. C. de Episc. & cler. in auth. vt cler. conu. & de sanctiss. Episc. vel si ad rem, vel ad possessionem ea causa pertineat, summaria sit, vel ordinaria, vel si causa principaliter, aut incidenter agatur, vt inquit Roland. cõf. 12. nu. 37. col. 2. Adeò vt clerici ipsi, etiam Episcopo assentiente, huic priuilegio renunciari non possint, cū id concernat bonum publicum, & concernat ius ordinis ecclesiastici, cui priuatum renunciare non possint, vt not. in d. c. significasti. & clarius in c. si diligenti. eo. tit. de foro compet. & id diuino iure sit, vt supra, inductum. Felini in c. 2. de maior. & obed. Alciat. in cap. cum non ab homine. de iudic. Couar. pract. qq. c. 31. nu. 1. 4. c. 33. Rolan. conf. 4. num. 36. Et licet Imperator ea priuilegia non confirmasset, nec essent inducta iure diuino, vt sunt, id potuisset tamen Papa concedere, vt dicunt Innoc. Host. Sic. in c. 1. de maior. & obed. quia sunt res spirituales, & Papa est maior Imperatore, & causa omnes olim coram sacerdotibus tractabantur. Deut. 17. c. per venerabilem. qui fil. sint leg. Vnde id nec vlla consuetudine tolli potest. Couar. loco cit. etiam si clericus citatus à iudice laico priuilegium suum nõ proposuerit. Fel. in c. veniens. de accusat. Clar. in pract. crim. q. 36. nu. 1. & seq. & etiam si inuentus sit in habitu laicali, & in eo comprehensus à iudice laico, quia, mox vt constiterit eum esse clericum sub excommunicationis sententia est relaxandus, & idẽ si prius habebatur pro clerico, si enim dubitatur an clericus sit, vel ne, quæstio ad iudicem ecclesiasticum spectat. tex. est in c. si iudex laicus. de sent. excõ. in 6. & pendente causa clericatus, supersederi debet in causa criminali coram iudice laico. Couar. pract. quæst. cap. 37. num. 3. & 4.

& si clericus ducitur per officiales laicos, potest impunè ab eis auferri, modo constet eum esse clericum. Guid. Pap. q. 73. num. 2. qui clericus non incurrit etiã pœnam contumaciã, si postea ostendit Bullas clericatus. Guid. Pap. q. 450. nu. 1. & etiam si clericus socius laicis in aliquo crimine patratu fuerit, quia nedum ipse, sed etiam laici iudici ecclesiastico sunt remittendi, tametsi delictum id sanguinis pœnam mereretur, nec debent à iudice seculari iudicari: vt inquit Ant. à Prato in l. 1. in fin. ff. quæ sent. sine appel. rescind. Bart. in l. iuris peritos. §. 1. ff. de excus. tut. Barth. Soc. in l. eum senatus. in fin. ff. de rebus dub. quo casu tamen si minus debito iudex ecclesiasticus eos punierit, potest iudex laicus à laicis debitas pœnas sumere. Felin. in cap. 2. de mut. pet. in cap. 1. de præscr. idq̄ue pluribus locis seruatur, vt testatur Cuch. de priuileg. cler. nu. 16. modo vt infra. Quo priuilegio etiam clericus illegitimus gaudet, & etiam conjugatus, dummodo vnicam & virginem vxorem habuerit, & habitum, ac tonsuram clericalem gesserit. Clar. loco cit. vers. habet etiam. & vers. quæro an clericus. Couar. d. pract. q. c. 31. nu. 7. licet vxorem, quam vnicam, & virginem acceperat, & adulterij causa dimiserat, rursus receperit. Aufser. decil. 64. dummodo seruet contenta in c. vnic. de cler. coniug. in 6. & in Conc. Trid. sess. 23. cap. 6. scilicet quod deferat habitum, & tonsuram, & inseruat alicui ecclesie Episcopi mandato, vel in seminario, aut vniuersitate de eius licentia. Guid. Pap. q. 83. Et etiam licet quis post patratum delictum ordini clericali sit adscriptus, sic enim seruat personam à iudice laico, licet non bona quæ à iudice laico iudicari possunt, & auferri. Marian. in c. 1. c. proposuisti. de foro compet. Couar. pract. q. c. 32. quando in fraudem esset ingressus, secus si vt impleret votum iam emissum, & etiam licet post patratum delictum, & accusationem de eo porrectam, clericus effectus fuisset, quia non esset remittendus ad iudicem secularem, cum tamen tempore patrati delicti remittendus foret, & eo magis si is qui ecclebs fuerat clericus, post delictum commissum, coniugiũ inuit, adhuc enim iudici ecclesiastico est remittendus. Gramat. decil. 10. Clar. loco cit. vers. qua ratione. Imò & clericus in habitu, & tonsura incedens, facit vt eius quoque vxor gaudeat hoc priuilegio, ne à iudice seculari conueniri possit, sed Ecclesiastico remittatur: vt dicit Ang. Excommunicatio. 7. vers. sed quæ sunt. Et etiam
 si post

si post patratum delictum absque fraude clericali ordini sit adscriptus, immunis est a potestate iudicis secularis, quæ fraus abesse præsumitur si ante accusationem, ordinem clericalem suscepit, vt votum ante emissum adimpleret. Duen. in reg. 100. limit. 16. vers. ex quo confirmatur. Et in hoc stabilitur eius iuramento, vt inquit Cucch. d. tract. quod si patrio delicto, & accusatus ordinibus ecclesiasticis sit adscriptus, suberit suspitio ne in fraudem ad subterfugiendum iudiciū iudicis secularis id egerit, nisi apertissimis probationibus eam fraudem eluat: quod si non faciat, poterit à iudice laico multis pecuniariis, & bonorum confiscatione multari, non tamen corporaliter plecti, nisi iudex ecclesiasticus eum ab ordinibus deiecerit, & curiæ seculari tradiderit, vt inquit Imola in cōf. 119. nu. 1. Couar. d. c. 32. Duen. d. reg. 100. limit. 16. vers. ex quo. Clarus loco cit. Soci. in c. 1. & c. proposuisti. de foro compet. & idem est in prædictis, de eo qui est professus in aliqua religione. Couar. ibi. & Sixtus V. in sua Bulla vetuit huiusmodi admitti ad religionem, & alios scelestos, sed fieri debere diligentem inquisitionem in Concilio prouinciali de vita, & moribus, ac natalibus quorumcunque. Zerola in praxi ep. verbo. Clericus. num. 6. prædictis concordat, cum communi. Imola cons. 118. Clar. lib. 5. §. si. q. 36. Germon. lib. 3. de immun. eccl. Hoc verò priuilegio fori ecclesiastici gaudet non solum clerici seculares, sed etiam oblatores, conuersi, regulares, poenitentes Religiosi, templarij, hospitalarij, & huiusmodi, de quibus casu de percutiente clericos, & etiam mulieres religiosæ, dum sunt in diuino seruitio, & clerici coniugati, vt supra, non exercentes artem indignam, vt infra, vt inquit Cucch. d. tract. nu. 15. & 16. monasteriorum quoque perpetuo seruitio adstricti, hospitalium rectores, fratres, ac moniales tertij ordinis sancti Francisci. Abb. in c. nullus. de foro compet. Clar. loco cit. & famuli Clericorum conductitij, qui ad tempus eis seruiunt, vbi vtilitas clericorum quibus inserviunt, est coniuncta, Episcoporum verò famuli semper hoc priuilegio fruuntur. Clar. in pract. crim. q. 35. Abb. in c. 2. de foro compet. nu. 6. idem Clarus ibi. vers. sed pone Capel. Tolos. decif. 378. In tantum, vt si clericus alium clericum ad iudicem secularem trahit, causam amittat, & excommunicationem incurrat, nec etiam in causa reconuentionis clerici coram iudice seculari trahi possint. c. si diligenti. de foro compet. Cucch. d. tract.

tract. nu. 14. 15. & 16. licet hoc postremum dubitatione non careat, vt ibi dicit, & verius contrarium opinor, vt in causa reconventionis coram laico trahi possit, ne denegetur laico defenso, iuxta c. si clericus laicum. cum ibi not. de foro compet. licet aliis clerici legibus, vel consuetudinibus laicorum non adstringantur, vt not. in c. quæ in ecclesiarum. de cõstit. nec ante degradationem licet iudicibus laicis clericis criminosis quomodocunq; in eos manus injicere citra excommunicationis incursum, etiam si iudices ecclesiastici, alioqui peccarent eos non deiciendo ab ordinibus; vt inquit Bart. in l. 1. num. 3. ff. de pœnis. quod tamen privilegium amplectitur tantum regulares, & clericos seculares, vt de commissis criminibus coram iudice seculari conveniri non possint, vt inquit Card. in c. perpendimus. in fi. nu. 8. de sent. excom. Feder. conf. 97. nu. 4. in fi. Marf. sing. 533. Duena reg. 100. limit. vt. in fi. non autem sodales tertij ordinis sancti Francisci, nec alios qui ordinibus ecclesiasticis initiati non sunt, nec vitam regularem ingressi, vt dicit Cuch. d. tract. nu. 25. in fi. quando scilicet isti in fraudem vitam participantem de religiosa ingressi sunt, vt ibi sentire videtur. Et ita clerici non possunt conveniri coram iudice seculari, etiam in realibus. Id tamen fallit, vt supra, in clerico degradato actualiter, & tradito curiæ seculari puniendo. Alciat. in d. c. cum non ab homine.

II. Fallit, si conveniatur per laicum. Curt. Iun. in l. 2. n. 48. cum communi. de iurisd. omn. iud.

III. Si est vassallus, quia coram domino convenitur in causa possessionis. Aret. in c. cæterum. num. 24. de iudic. modo agatur de possessorio, & causa feudali more civili. Innoc. in c. verum. de foro compet. secus si de iniuria, vel emenda damni, vel criminaliter de possessione ad pœnam, quia sic convenitur coram ecclesiastico, & etiam si agatur de amissione feudi criminaliter, vel civiliter de crimine. Imol. in d. c. cæterum. & si eodem tempore clericus vassallus vocetur à Papa, & Rege, tenetur potius Papæ obedire. Præp. in cap. cum parati. nu. 20. de appel. cum communi.

III. Fallit, in clerico inuento in flagranti delicto, quia potest capi à familia Prætoris, vt tradatur iudici ecclesiastico. Felin. in c. si verò. num. 2. de sent. excom. & etiam priuatus id potest sine metu excommunicationis. Felin. ibi cum communi, & idem si delinquens sit suspectus, de fuga, potest enim capi

cap. à laicis, vt tradatur ecclesiasticis. Alciatin d.c. cum non ab homine. nu. 94. & idem in creditore, qui absque mandato potest capere debitorem clericum suspectum de fuga. Alciat. in d.c. nu. 74. cum communi.

V. Fallit, si ecclesia succedit laico cuius lis est inchoata coram iudice laico, est enim coram eo prosequenda. Boër. decif. 69. nu. 32. 34. & 49. Conar. pract. q. c. 3. nu. 2. cum magis communi. & dicitur cœpta lis per solam citationem, non autem per solam productionem mandati. Guid. Pap. decif. 421. Cassa. conf. 45. nu. 27. Peregr. decif. 88. si verò lis non est cœpta coram laico, clericus hæres defuncti, non potest coram eo conueniri. Io. And. in cap. at si clerici. de iudic. qui & non potest reconueniri coram laico in actione famosa, vel re spirituali, sed tantum merè prophana. Host. in d. cap.

Quod si causa sit criminalis, pro crimine, nec ciuilitè, nec criminalitè potest conueniri coram laico etiam principe, licet sit primæ tantum tonsuræ, vel in factis non defectus habitum. Clar. q. 36. Dec. in d.c. at si clerici de iudic. cum communi. *Nisi sit crimen assassini*, sic enim amittit priuilegium clericale, & potest ab utroque iudice puniri. Diaz. pract. crim. c. 21. & 91. cum communi. Quod intelligèrem postquam est degradatus ab ecclesiastico, & traditus seculari puniendus, etiam si non sit incorrigibilis. Clar. in §. fin. lib. 5. q. 36. cum communi.

Et si clericus citatur à iudice laico, non tenetur comparere, nec potest condemnari in expensis, sed est remittendus ad iudicem ecclesiasticum, si dicat se clericum, vel id cõstet, & sine dedecore, & ignominia. Dec. conf. 241. Clar. d. q. 36. Nec ecclesiasticus tenetur stare processui iudicis laici, vt incompetentis. Clar. loco cit. *Qui tamen potest citari à laico*, si sua putauerit interesse, cum ista clausula. Dec. conf. 187. col. 3. Et licet clericus per principem in aliquo officio sit admissus, si delinquat, non potest tamen per eum puniri, sed per iudicem ecclesiasticum tantum, etiam in minoribus constitutus. Clar. d. §. si. q. 26. verif. quæro pone; vt & si vassallus potest à domino conueniri tantum ciuilitè in causa feudi, non autem personalitè poterit detineri. Guid. Pap. quæst. 139. qui clericus si fideiubeat coram iudice seculari, non potest renunciare foro, vt coram eo conueniatur. Ang. in l. i. ff. si quis in ius voc. c. si diligenti. de foro compet. vbi Doct.

V. Fallit,

V. Fallit, si Papa deleget laico iudici causam clericis criminalem, vel civilem, ut potest, sic enim per illum iudicari potest, & puniri. Henr. in c. at si clerici. de iudic. Host. Io. And. Sic. in c. 2. de iudic. Menoch. de retin. poss. rem. 3. n. 400. quod intelligitur in aliqua causa speciali, generaliter verò id Papa quò ad omnes clericos facere non potest eos subdendo iudici seculari, quia sic decoloraretur status vniuersalis Ecclesiæ, quod Papæ sine causa non licet. gl. in c. literas. de restit. spol. Spec. tit. de del. sub rubr. de dispens. §. nunc breuiter quod hic eueniret.

VI. Fallit, in clerico coniugato nõ deferente habitũ, cum is non gaudeat priuilegio clericali. c. vnico. de cler. coniug. in 6. vel si in minoribus extans, contraxit cum vidua, vel corrupta, vel duas habuit, quia is subest iudici seculari. c. 1. de bigam. in 6. nisi is sit monachus. Cald. Io. Mon. Gemin. in d. cap. 1. sic enim non amittit priuilegium fori, ut nec qui contraxit cum virgine, cuius vxor post notoriè est adulterata, nec qui contraxit cum virgine, quæ non cognita decessit, & post cum alia contraxit, vel si contraxit cum ea quam credebat virginem, sed erat corrupta, sic enim licet sit suspensus, retinet tamen priuilegium fori, modo non reddat debitum adulteræ. Capell. decis. 64. 2 16. & 2 54.

VII. Fallit, in clerico ioculatore, macellario, in minoribus, tertio monito non desistente, vel in deposito verbaliter incorrigibili, & post excommunicato, modo quo infra.

VIII. Fallit, si clerici arma ferant contra edicta generalia principis, quo tamen casu possunt tantum armis priuari, non verò aliter à laico puniri, sed facere eos puniri per ecclesiasticum. Couar. practic. quæstio. capit. trigésimotertio numero septimo.

IX. Fallit, in clerico assassino, modo quo infra latè, & idem de se immiscente enormitatibus, vel qui habitu dimisso, ut laicus incedit, vel in minoribus militiam exercet, modo quo infra latè explicatur, vbi & alij casus similes explicabuntur. Quod verò est dictum clericum in causa reconuentionis, dum conuenit laicum coram seculari, posse coram eo reconueniri; id non procedit si laicus cum fraude id egit, ut ibi clericum reconueniret. Butr. in cap. ecclesia. de constit. vel clericus, ut ibi reconueniatur: ut dicit Ang. in l. 2. §. sed si agat. ff. de iudic. nec si clericus laicum conueniat coram

coram laico super actione famosa, vel iniuria sibi facta, sic enim ibi non reconuenitur. Bald. in *auth. & consequenter. C. de episc. & cler. nec si reconuentio tangat causam spiritualem, vel ei annexam: sic enim non potest fieri coram laico.* Bald. ibi. Doct. in cap. 1. de mut. per. nec si reconuenitur super crimine. Imol. in cap. at si clerici. de iudic. etiam si agatur de crimine ciuilitate, vt ibi dicit, nec si agatur de distributione personæ clericici. Archid. in cap. vnico. de cler. coniug. in 6.

X. Fallit, si clericus habet feudum à Rege, qui retinuit sibi aliquod seruitium, sic enim appellatur ad Regem. Siculus in cap. verum. de foro compet. Anan. in cap. 2. de del. pue.

XI. Fallit, si clericus successit laico, cuius causa erat cepta coram seculari, ibi enim ob eam conuenitur probabiliter. Imol. in l. si eum hominem. ff. de fideiuss. Viuius libro 2. opin. 48. in com. opi. non tamen si clericus vendit ob eitionem rei venditæ. glo. in cap. nullum. r. 1. quæst. 1. Spec. tit. de primo, & secundo dect. §. restat. ver. quid si dominus clericus.

XII. Fallit, si pater vult emancipare filium clericum, id enim est sciendum coram laico. Nic. Mil. vers. iudex secularis. vel si clerico donet laicus rem excedentem quingentos aureos, debet enim insinuatio fieri coram laico, vel si statutum habeat, quod non valeant legata, nisi fiat insinuatio coram iudice loci; & clerico legetur. Bald. Castr. in l. testamenta. C. de testam. vel si clericus, vt tertius possessor rei super qua est lata sententia, vult se opponere contra executionem sententiæ factæ inter laicos, id enim coram seculari est agendum. Bald. ibi. vel vbi testamentum est publicandum coram defensore ciuitatis, & clericus prætendat interesse, id enim est sciendum coram laico. §. nulla. *auth. de defensi. ciu. Sicu.* Bald. in cap. fin. de fide instru. & idem si clericus sit creditor laici qui conficit inuentarium, id enim est sciendum coram laico, & ibi clericus citandus: & idem videtur vbi citantur generaliter quorum interest, ne causa diuidatur. Bald. in l. testamenta. C. de testam.

XIII. Fallit, si depositum, vel aliud fuit factum ordinatione iudicis secularis, sic enim, is ab ecclesiastico poterit cogi, vt id reddat & rationes, Tiraq. de rett. reconu. §. 4. gl. 7. num. 9. Salic. in l. acceptam. C. de vsur. & idem in iudiciis duplicibus vbi sunt plures contententes, & maior pars laici, vel

vel in collegio maior pars laicorum, minor clericorum, sic enim conveniuntur coram laico. l. 1. vbi glo. ff. qui rei apud eund. iud. Sic. in c. si diligenti. de foro compet. vel si clericus & laicus compromiserunt in laicum, & laicus vult recurrere ad arbitrium boni viri, id enim est sciendum coram iudice laici, nisi causa sit ecclesiastica. Rom. cons. 165.

XIII. Fallit, si per Episcopum causa merè civiles laico sint delegata. gl. in c. decernimus. de iud. vel si is sit assessor, qui tamen non iudicat, sed consulit, non tamen si clericus agat contra clericum super possessione beneficii, quia sic ecclesiasticus tantum cognoscit. Menoch. de retin. possess. remed. 3. q. 52. num. 349. nisi ad sit privilegium apostolicum, vel fama eius cum consuetudine temporis immemorabilis, aliàs non. Gem. in cap. 2. §. sanè. de decim. lib. 6.

XV. Fallit, in datione tutelæ, quia legitima tutela dari potest clericis per iudicem laicum. Ang. in §. sed hoc. Instit. de tutel. tut. non tamen cogi eam suscipere, & similiter per laicum datur curator clerico minori coram eò litiganti. Domin. in c. si annum. de iud. lib. 6. curator verò ad lites generalis datur clerico per suum iudicem.

XVI. Fallit, in clerico negotiatore, quia tenetur ad gabellas in concernentibus negotiationem, non verò si vendit suos redditus. Crau. cons. 65. num. 3. Tiraquell. de nob. cap. 28. num. 16.

XVII. Fallit, si clericus agit rei vindicatione contra laicum pro re ecclesiæ, quia eum convenit coram laico, quãdo tamen laicus negaret rem esse ecclesiæ, & res est dubia, si enim constaret rem esse ecclesiæ esset terminanda coram ecclesiastico, ratione rei annexæ spirituali, & ob sacrilegium. Doct. in cap. cum sit generale. de foro compet.

XVIII. Fallit, quando causa ecclesiastica tractatur per quæstionem facti non iuris, vt an habitus sit clericalis, vel non, ius funeris sit promissum, non autè si quæstio sit iuris, quia si agitur de causa clerici, est remittendus, vel de actione reali pro vsu funeris, quia ecclesiasticus cognoscit. Butr. Sic. in c. quanto de iud. Sic. in c. tuam. de ord. cogn. Felin. in cap. causam. de præscript. in cap. cum sit. de foro compet. vt & si agitur de fructibus decimarum inter laicos, cognoscere potest laicus. Doct. in d. c. causam. in c. quamuis. c. prohibemus. de decim. ecclesiasticus tamen tantum cognoscit an quis sit clericus, vel ne. cap. si iudex. de sentent. excomm. in 6. Couar.

pract. qq. cap. 33. num. 1. sic laicus cognoscit in questione facti nō iuris in iure patronatus, vt an sit promissum, vel non. Io. Ant. Butr. in cap. tuam. de ord. cogn. & an aliqua sit desponsata, vel non, non tamen an matrimonium fuerit legitimum, vel non: qui tamē cognoscit de iure patronatus cum vniuersitate bonorum, quando id petitur copulatiuē, vt peto hæreditatem talis, & ius patronatus, secus si petatur hæreditas cum iure patronatus. Sic. in c. quanto. de iud. in c. quarelam. de simon. vel si agitur de fructibus beneficij quos laicus surripuit, sic enim laicus potest cognoscere. Doct. in d. c. cum sit generale. de foro compet.

XIX. Fallit, quando iudex secularis cogitur exequi sententiam ecclesiastici super crimine latam, sic enim ex iustitia potest cognoscere. Bart. in l. diuus. 2. ff. de cust. reorum & in hæresi cogitur. e. inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. vt & si ecclesiasticus inuocat eius brachium. Oldr. conf. 39.

XX. Fallit, in criminibus mixtis, in quibus est locus præuentioni. Doct. in cap. cum sit. de foro compet.

Vbi tamen iura ciuilia, & canonica ponunt diuersas penas, quarum vna per aliam non tollitur, punitus in vno foro poterit in alio puniri. l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. Ioan. And. in cap. feclicis. de poen. in 6.

Vbi demum clerici conueniri possunt coram laico, in ordinatione litis, vt in oblatione libelli, seruandum est ius secularis. glo. in c. quod clericis. de foro compet. sed si agitur de lite decidenda, si agitur de contractu, consideratur locus contractus, & eius ius. l. si fundus. de euis. & idem si de religitur. c. Raynuitus. de testam. & idem in delicto. auth. quæ in prouincia. C. vbi de crim. sed si ius, vel statutum respicit personam clerici, non stabitur ei sed canonico. arg. cap. 1. de iure patr. in 6. cap. portō. de priuileg. & ideo si statutum dicat, quod solutio debiti non possit probari per testes, tamen clericus litigans coram laico poterit sic probare per testes. Sic. in cap. quod clericis. de iud.

Ad hoc verò vt clerici prima tonsura, vel minoribus ordinibus initiati, hoc priuilegio potiuntur, oportet vt beneficium ecclesiasticum habeant, vel clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui ecclesie de mandato Episcopi inferuiant, vel in seminario clericorū, vel aliqua schola, aut vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines ascendendi inferuiant. ex Concil. Trident. sess. 23. c. 6. Guid.

Pap.

Pap. q. 37. Similiter clerici coniugati qui cum vnica, & virgine contraxerunt, hoc priuilegio fruuntur, vt coram iudice seculari criminaliter, vel ciuilitate conueniri non possint, nec in persona, vel ære condemnari possint, si tonsuram, & vestes deferunt clericales, & alicuius ecclesiæ seruitio ab Episcopo deputati sint, & eidem ecclesiæ seruiant, vel ministrent. d. c. 6. in Trid. Conc. in fin. qui clerici coniugati priuilegio tantum canonis si quis suadente, & forti fruuntur, aliis verò clericis concessis nequaquam. c. vnico. de cler. coniug. in 6. vbi Doct. Cucch. d. tract. num. 30.

Quod si iudex laicus clericum, vel ecclesiasticam personam coram se in iudicio trahere præsumpserit, est excommunicandus, & nisi cesset ipso iure excommunicationem incurrit. Io. And. & Host. in c. non minus. de immu. eccles. quæ excommunicatio hodie Papæ in Bulla Cœnæ reservatur. Et iudex ecclesiasticus quam primum clericum à iudice laico detineri comperit cum repetere debet, aliàs vt ignauus ab administratione est deponendus, vel aliis pœnis plectendus. Cassan. conf. 13. Clar. q. 36. vers. regulariter autem. Et hoc priuilegium fori difficilius à clerico amittitur quàm priuilegium canonis si quis suadente, cum id pluribus casibus non proficit: & hoc certius fit de iure diuino esse inductum. Socin. conf. 12. lib. 1. col. 7. Roland. conf. 4. num. 28. lib. 1. nec secularis potest etiam punire ciuilitate quoque clericum, qui coram eo falsum deposuit. Fel. in cap. verum. de foro compet. Afflict. decif. 230. Couar. pract. qq. c. 18. num. 8.

Nec potest quis renunciare priuilegio, vt coram iudice laico conueniatur. c. si diligenti. de foro compet. vbi omnes, nec etiam coram alio, quàm proprio Episcopo. Couar. pract. qq. c. 8. & 10. nisi in minoribus extans dimittat habitum, & tonsuram, & velit esse laicus. Silu. Excommunicatio. 6. nu. 7. cum seq. Nau. c. 27. num. 81. notab. 6. nec etiam si detinens habitum, enormibus se misceat, nisi post trinam monitionem. Nau. ibi. num. 80. notab. 5. si tamen quis reassumit habitum, & bene viuit, recuperat priuilegium clericale. gloss. & Abb. in cap. fin. de vita, & hon. cler.

Quartum priuilegium est, quòd clerici immunes sunt ab oneribus personalibus, & realibus pro rebus ecclesiæ principii ab aliis debitis seculari. c. peruenit 86. dist. c. non minus. cap. aduersus. de immu. eccl. c. quanquam. de censib. in 6. cap. clericis laicos. de immu. eccl. in 6. clem. 1. eod. tit. quòd

Clerici sunt immunes ab oneribus personalibus & realibus.

& apud Ethnicos seruabatur: vt inquit Arist. li. 2. *Æconom.*
 & idem concedebatur sacerdotibus *Ægyptiis.* Genes. 47. &
 ij etiam apud Gallos idem obtinebant, & etiã exempti erant
 à militia, vt dicit *Cæsar.* lib. 6. de bello Gallico; & iure etiam
 ciuili id eis concedi, dicit *Germon.* de sacror. iramut. libro 1.
 cap. 13. & qui eas exigeret cogendo, incurreret excommuni-
 cationem. *Nau.* c. 27. num. 128. & si quis exigat à clericis
 ea quæ à laicis exigì possunt, incurrit excommunicationem.
 c. quanquam. de censib. in 6. quæ est *Episcopalis*, quòd si exi-
 git eas quæ nec à laicis exigì possunt, incurrit excommuni-
 cationem *Bullæ Cœnæ*, vt pro iis quæ dicuntur ad vsum
 proprium. *Nau.* d. cap. num. 61. & idem si gabella imponatur
 eorùm personis, vel ecclesiasticis bonis, & fructibus. *Nau.*
 cap. 27. num. 202. & 287. etiam si quis ea deferat ad familia-
 sustentationem, & eam fraudantes non peccant. *Silu.* Gabel-
 la. 2. num. 14. §. 20. nec etiam si quis fundi sui beneficij, vel
 patrimonij fructus vendat, si clericus est, vel monachus, te-
 netur ad gabellas. *Silu.* ibi. num. 2. & 3. nec etiam si muret
 formam rei. *Abba.* in c. fin. de vita. *Nau.* d. c. 128. nisi sit nego-
 tiator quia sic soluit gabellas. *Abb.* loco cit. & idem si non
 incedit in habitu, & tonsura. *Couar.* pract. quaest. cap. 31. vel
 si adsit *Papæ* facultas à clericis exigendi. *Nau.* ibi. vel si quis
 sit colonus clericorum, qui soluit, & clericus coniugatus.
Zerola in praxi ep. Clericus, num. 9. sub his distinctionibus,
 vt inquit *Abb.* in cap. non minus. de imm. eccl. quòd aut agi-
 tur de muneribus, vel oneribus personalibus, & tunc aut agi-
 tur de fortididis, vt de arena fodienda, calce coquenda, & hu-
 iusmodi, de quibus in l. maximarum. C. de excus. muner.
 lib. 11. & ab his, quæ dicuntur officia vilia, quæ talia esse di-
 gnoscitur, cum pro huiusmodi habentur in illo loco, vt ibi
 dicit *Abb.* immunes sunt clerici, & eorum coloni etiam de
 iure ciuili. l. placet. C. de sacrosan. eccles. lib. 2. C. de episc. &
 cler. c. nouarum. 16. q. 1. nec in aduentu principis coloni ec-
 clesiarum, vt ibi dicit *Abb.* ad id tenentur, cum sint exempti
 à iurisdictione laicorum; quod intelligitur in hoc de fami-
 lia perpetua ecclesiarum, & earum seruis, secus enim est quòd
 ad colonos liberos qui seruiunt pro mercede, vel cum por-
 tionè reddituum, cum ij sint sub Imperatore, not. in cap. in-
 ditatum. 89. dist. qui in multis tamen sunt exempti per le-
 ges Imperatoris, & Canones, vt in l. 1. & 2. C. de episc. &
 cler. & Ideò eorum iurisdictionem potest etiã limitare. arg.
 eorum

eorum quæ not. in c. cum secundum. de hæret. in 6. & hi tenentur ad gabellas, & alia onera de parte eis contingente; vt dicit Fed. conf. 4. clerici tamen ipsi ad ea onera vilia non tenentur. Quædam sunt munera honorifica, vt habere officia, vel magistratus, de quibus toto tit. ff. de muner. & hon. & hos honores inter laicos habere non possunt, cum *Deo militans non possit implicari negotijs secularibus. c. 1.* ne cler. vel monach. vnde nec sunt de vniuersitate laicorum, nec habet vocem in consilio populi, vt inquit Innoc. in cap. dilecta. de excess. prælat. c. sed nec procurationis. ne cler. vel mon. l. placet. C. de episc. & cler. Quædã sunt onera personalia mixta, carentia dignitate, honore, & vtilitate, vt tutela & cura, & non tenentur eam subire, possunt tamen si volut legitimam agnoscere, quæ scilicet à lege proximioribus consanguineis defertur, quod est officium pium. glof. in c. peruenit. 88. dist. Abb. in d. c. non minus. num. 15. datiuam tamen, vel testamentariam suscipere non possunt; Episcopi vero, vel monachi nullam ex iis. c. Episcopus. 88. dist. c. monachi. 16. q. 1. nisi sint miserabiles personæ, quia sic omnes clerici & monachi possunt eam suscipere, de licentia Prælati, si monachi sint. d. cap. peruenit. cum sit officium pium, ad nulla tamen eorum onera personalia ordinaria, vel extraordinaria tenentur. d. l. placet. C. de episc. & cler. auth. item nulla. C. eod. cap. quamquam. de censib. in 6. *Nec etiã tenentur custodire ciuitatem,* vt inquit Abb. in c. peruenit. eod. tit. nisi subit maxima necessitas, quæ tamen cognosci debet per iudicem ecclesiasticum, scilicet Episcopum, & per eum compelli, non autem per laicos præsides. not. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. Host. in summa de immun. eccl. cum sine eis ciuitas defendi non potest. d. c. peruenit. c. pen. de homic. vbi tempore inuasionis clerici simul cum laicis possunt sumere arma, & pugnare, nec sunt irregulares, si ibi multi sint occisi, modo ipsi nullum manibus occiderint, licet vulnerarint, vel etiam si occiderint aggressi cum moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta clem. 1. de homic. & eo casu tenentur Episcopo obedire, non tamen tenentur ire ad bellum, vbi alij sunt impugnandi, etiam contra Saracenos, cum clericatus eos inhabiles faciat ad pugnam. c. ex multa. §. si. de voto. etiam si ageretur de recuperatione tetra sanctæ, nisi Papa mandante, qui potest eos liberare ab irregularitate, cum sit de iure positiuo inducta, de quo alijs.

Clerici & Episcopi & religiosi tutelam nõ debent suscipere nisi vergeat necessitas.

Quo verò ad eorum bona, notandum, vt dicit Abb. in d. c. non minus. nu. 15. quòd quædam sunt munera patrimonialia, vel realia, id est quæ sumptibus patrimonij, & administrationis illud fiunt, vt in l. ff. de mun. & hon. §. patrimoniorum, & huiusmodi onus est triplex, nam quoddam est reale, quoddam personale, quoddam mixtum de vtroque; quò ad personalia dictum est supra, quò ad realia, tripliciter imponuntur; *Primo rei*, de eo quòd est faciendum de ipsa re, vt quòd equus, vel currus ecclesie vadat ad seruitium Reipublice, quandoque imponuntur super eo quòd percipitur ex ipsa re, vt quòd detur certa pars fructuum, vt in l. modios. C. de suscept. & arca. lib. 10. *quandoque imponuntur ipsi rei de eo quòd non percipitur ex re*, nec est in ipsa re, sed omnino extra rem, vt quòd debet quis dare pro re annuatim certam quantitatem pecunie. d. l. munerum. §. patrimoniorum cum seq. & in l. hætenus. ff. de usufruct. scilicet tributum; vel vectigal, quòd soluitur in pecunia pro rebus. c. r. in fi. de censib. l. placet. C. de sac. san. eccl. & hoc onus differt ab onere personali, quòd soluitur, vel præstatur pro rebus, quia ibi est obligata persona, & per consequens omnes res patrimonij. Laufertur. §. fiscus. ff. de iure fisci. hic verò quælibet res tenetur pro munere quòd eam respicit. l. Imperatores. ff. de publica. quandoque mixtum imponitur onus persone pro rebus, & sic obligata est persona, & per consequens omnes res patrimonij. d. l. Imperatores. quandoque imponuntur persone non habito respectu ad rem, & sic dicitur capitatio, quia imponitur per capita, non habita ratione ad rem, vt in l. vnica. C. de capitacione cui, & c.

His ita distinctis, si onera sunt merè realia. Abb. in c. fi. de vita, & hon. cler. dicit, quòd si quòd talia bona per emptionem, donationem, vel aliter peruenerunt in ecclesiam, quibus imponitur onus reale, habebant tunc onus tale annexum inuariabile, & certum, vel ex publica dispositione, puta principis, vel priuata, vt in c. quanto. de censib. ecclesia ad tale onus tenetur, vt est tributum, de quo in d. l. Imperatores & cap. 1. in fi. de censib. Silu. Gabella. num. 8. ver. 5. quia res transit cum onere suo. cap. pastoralis. de decim. c. ex literis. de pignor. non tamen licet alicui irrumperè domos ecclesie ad id ius consequendum, vt hospitium militum, aliter esset sacrilegium, nec inde auferre aliquid violenter, nisi Prælati id agat, vt dicit Silue. Immunitas. 1. num. 21. vt nec

Onera realia quando soluant clericis.

nec licet augere tale onus clericis quod extabat quando res ad eos peruenit. Abb. in c. ex literis. de pignor. Gram. decisi. 29. per tot. & pariter si res sit feudalis ecclesie donata, tenetur soluere principi quod prius solvebat. Silu. Gabella. 2. nu. 10. §. 7. si vero patrimonium donatur clerico loco beneficii, vt ordinetur, est immune a solutione gabelle. Couar. lib. 1. var. resc. 4. nu. 4. Goin. q. 23. de infirm. resign. & etiam ecclesia non tenetur ad onus reale rei quæ ad illam transit, nisi vbi viget statutum, quod res in quemcunque transeat soluat onus ordinarium, vbi enim tale statutum non adesset, ad id onus ante etiam impositum non teneretur. Bursat. conf. 16. nu. 10. lib. 1. & conf. 42. num. 7. d. lib. cum magis communj. & idem vbi adest statutum, quod omnia prædia soluant annuatim certum quid, sic enim, & ecclesia tenetur. Iass. in d. l. placet. 2. lect. C. de sac. san. eccl. scilicet si post deueniunt ad ecclesiam, aliàs non; si vero non erant onerata tali onere certo, & inuariabili, licet incerto, & variabili, vt sit in impositionibus, quæ variabiliter imponuntur, sic ecclesia non tenetur, vt nec de domibus, atrijs, & hortis iuxta ecclesiam positis, & in mansu, de quo est dorata, quia de his nullum debet solui tributum, vt dicit Silu. Immun. 1. num. 19. & vbi esset opus reficere iter ante domum, ecclesia tenetur, vt dicit Abb. in d. cap. non minus. non debent tamen ecclesiastica bona grauari oneribus sordidis, licet ante eis annexis, honestis verò, vt tributis sic. Archid. & Ioan. And. in cap. 1. de immun. eccl. in 6. quædo prius erant imposita rebus, quæ modo, vt supra, in ecclesiam trāsierunt, inuariabiliter tamensimiliter ecclesia tenetur ad alia onera necessaria, vt purgare puteum simul cum alijs necessariam toti viciniae, & similiter soluere ad portam construendam, vel pontem pro plaustris, ad conseruationem ipsius pontis. Barr. in l. ad instructiones. C. de sacros. eccl. Innoc. in d. cap. non minus. in modo vt infra.

Quædam sunt onera extraordinaria, & hæc vel pertinent ad pietatem, & tunc aut pietas, vel necessitas concernit utilitatem ecclesie a remotis, vel per quandam consequentiam, vt construere pontes, muros, & vias, reparare ciuitatem, vel castrum, & huiusmodi, & tunc aut facultates secularium sufficiunt, & ecclesia non tenetur, aut non sufficiunt, & fieri ecclesia non tenetur, nisi sponte velit, approbante tamen prius Episcopo, & clero, & ante consulto Romano

Pontifice. d. c. non minus. & c. aduersus. de immun. eccl. c. 1. cod. in 6. tenetur uerò contribuere ubi necessitas concernit utilitatem clericorū, & laicorum simul, unde tenetur contribuere ad reparationem aggerum fluuioꝝ, ubi clerici habent possessiones vicinas, & si hostes inuadant agros ad euitandum incendia, & deprædationes, sic tamen ut simul cum populo conueniat. Bertr. cons. 53. vol. 1. Burf. cons. 45. lib. 1. & si ecclesia recuset hoc casu, potest cogi per iudicem ecclesiasticum, & in hoc casu non est recurrendum ad Papam, cum id concernat priuatam utilitatem clericorum, si enim respiceret pietatem tantum, vel publicam utilitatem non tenetur ecclesia, nisi in defectum laicorum, & prius consulto Papa, & de consensu Episcopi, & cleri, ut dicit Abb. in d. c. non minus. num. 18. Silu. verbo. Immunitas l. num. 20. & si periculum esset in mora posset id fieri sine recursu ad Papam, ut ibi dicit Abb. & Silu. Nec etiã tenetur ecclesia inscribere eius bona in ararijs laicorum, ut dicit Abb. in d. cap. non minus.

Ecclesia non tenetur inscribere sua bona in ararijs laicorū.

Aut gabella sunt qua imponuntur, & tunc ecclesia, vel clerici non tenentur ad gabellas, quæ hodie ponuntur in vino, & similibus, ut dicit Abbas in d. cap. non minus. nisi res onerata transisset in ecclesiam, quia sic transit cum onere tributi Imperialis, modo, ut supra est dictum, & probat Bar. in d. l. ad instructiones, quod intelligitur de vino, frumento, & c. collecto ex bonis patrimonialibus, nec etiã pedagium de his est soluendum, ut dicit Abb. in c. fin. de vita, & hon. cler. nec de patrimonio clericorum est soluendum pedagium, vel gabella. cap. quanquam. de censib. in 6. clem. præsent. eod. tit. nec laici possunt statuere super bonis patrimonialibus clericorum. Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. num. 21. & in repet. num. 26. quia sic indirectè transfertentur ad forum seculare, & est communis opinio, quòd clerici pro bonis etiã patrimonialibus non teneantur ad collectas. Nau. cons. 280. 2. vol. num. 3. cum communi. & ubi clerici tenentur, executio est fienda per iudicem ecclesiasticum, non laicos, aliàs si mōiti non desistant, incurrunt excommunicationem Capra. reg. 96. num. 79. cum communi si uerò ponitur gabella super carnibus, & huiusmodi, quod indirectè tangit clericos, quia emūt carius, si id faciunt ob communem utilitatem clericorum, & laicorum, id licet eis, si uerò ob utilitatem laicorum principaliter, à remotis tamen, & cleri

clericorum, quia ecclesie ex laicorum abundantia ditantur, aut id faciunt animo extorquendi pecunias ab ecclesiasticis, quod alio modo non licet, & sic id non est licitum, aut id faciunt non habita ratione ad clericos, quia id imponerent etiam si non adessent personæ ecclesiasticæ, & sic licet, dummodo fiant ex iusta causa, moderatè, & autoritate domini temporalis.

Si verò sint redditus ecclesiastici, sic de collectis ex eis, etiã si illos vendunt, non est soluenda gabella. Doctor. in l. omnis. C. de episcop. & cleric. *nec etiam ad portæ ingressum, ut dicit Barr. in l. placet. C. de sacrosan. eccl. nec etiam si res ecclesie ad alium locum transferant causa negotiationis, sic enim non est exigendum pedagium, vel gabella.* Abbas in d. cap. fin. de vita, & honest. cler. secus si eo casu res negotiationis causa delatæ non sint ecclesie, quia sic tenentur ad gabellam, ut dicit Silu. & pariter coloni clericorum rerum ecclesiasticarum immunes sunt ab oneribus personalibus, & aliis, non tamen à gabellis, & datus, amoto privilegio. *Bursat. conf. 25. num. 12. lib. 1. cum communi.* si tamen clericus habet bona communia cum fratre, tenetur frater pro sua rata ad collectas. *Capra reg. 96.* & etiam clerici tenentur ad collectas impositas rebus quæ deueniunt ad ecclesiam post eius dotationem, quãdo onus est stabile, à statuto præfixum. *Gemi. conf. 303. Ang. conf. 19.* ut & pro refectioe murorum, pontium, & viæ, modo, ut supra, vel si sit clericus coniugatus, qui gaudet tantum privilegio fori, & canonis. *c. 1. de cler. coniug. in 6.* & si res à clerico transit ad laicum, tenetur ad omnia onera. *Ripa lib. 2. de rescript. cap. 72. num. 17.* remoto privilegio. Et de his latius agitur vbi de Gabelis est sermo.

Quid verò clerici, & eorum ecclesie debeant Episcopo, habetur supra de statu Episc. c. 3. in prin. an verò celsus ecclesie possit augeti, & huiusmodi, docet Silu. Gabella. 2. per tot.

Quantum privilegium, quod clerici non ligantur, vel eorum bona statutis laicorum. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. vbi Abb. in lectura, & in repetit. de constit. num. 20. in lect. & nu. 37. & si specificè statutum disponit de ecclesiis, vel ecclesiasticis personis, aut eorum bonis, non valet etiam in fauorem ipsarum, ut ibi dicit Abb. nu. 26. in repet. & si tale statutum sit contra libertatem ecclesiasticam inualidum est, & sic statuentes incurrunt excommunicationem. c. nouimus.

*Ad portæ
ingressum
clericorum
bona nil de-
bentes.*

*Laicorum
statuta non
ligant cla-
ricos.*

*Ecclesiastica
libertas
quid.*

de immu. eccl. c. clericis. eod. in 6. c. fi. eo. in 6. Dicitur verò ecclesiastica libertas *omnis exemptio ecclesie collata à Deo, vel hominibus, quibus libera est in rebus personis, & iuribus à quocunq; grauamine potestas, vt dicit Card. in cap. pendimus. de sent. excom. vel libertas concessa clericis facere quæ sibi non prohibentur à iure cõmuni, vnde quomodo- cunq; id impediens, dicuntur facere contra libertatẽ eccle- siasticam, vt dicit Fel. in d. c. ecclesia. nu. 72. & 73. ver. 3. vel si ob id clerici efficiuntur timidiore, vel si tolluntur, aut di- mittuntur priuilegia concessa à Principe, vel Papa Eccle- siæ, vel ecclesiasticis personis, vt ibi dicit Dec. nu. 2. 3. & 4. qui idẽ sentit nu. 3. quando fit iniuria vni ecclesiæ particula- ri, quod ego intelligerem respectu priuilegiorum concessor- um omnibus ecclesiis, vel clericis, secus si illi soli ecclesiæ essent concessa, vt infra dicetur generale, vt priuilegiũ, quòd ligatum à sacerdotibus censetur à Deo ligatũ. Mat. 16. vel à Papa. de quo in c. si quis suadente. 17. q. 4. & ne clerici lædan- tur in persona, quod est priuilegium generale concessum omnibus ecclesiasticis, quædam concessa ab Imperatore, vt quòd non fiat iniuria loco sacro, vel ecclesiæ in genere, id est congregatiõni fidelium, de quo l. 1. C. de sacrosan. eccl. quædam sunt data ecclesiæ ab inferioribus, quædam data, vt suprà à Papa toti ecclesiæ, vt de non lædendo ecclesiasticos, quædam data alicui ordini specialiter, vt in c. cum ordinem. de rescript. quædam personalia, vt quòd non lædatur, nec conueniantur coram iudice seculari, quædam sunt realia, id est circa res ecclesiæ, de quo in cap. si. de vita, & hon. cl. er. Et prædicta priuilegia, quandoq; violantur simplici facto, in quo non semper incurritur excommunicatio, quandoque statuto, & tunc sic. Non dicitur verò violari ecclesiastica li- bertas, si violentur priuilegia concessa ecclesiis particulari- bus, sed solum cum violentur concessa vniuersali. Innoc. in c. nouerit. de sent. excomm. vel etiam vbi læditur priuilegium ecclesiæ particularis, quando id priuilegiũ non est vnius ecclesiæ particularis, sed generalis aliarum: vt in c. 1. de immu. eccl. in 6. secus si illa libertas non competit omnibus ecclesiis generaliter, sed vni tantum, quia sic non læditur ecclesiastica libertas.*

Vnde si communitas statuatur, quòd non reddatur ius ali- cui Prelato per suos iudices cõtra ipsius debitores, nõ valet, cum id redundet in ecclesiam generalem, quia fit contra priui

privilegium concessum omnibus clericis, vt dicit Zab. in d. perpendimus. Sicut & vnus clericus vocetur coram iudice seculari, vel collectæ exigantur à laicis ab vna ecclesia, cum sint priuilegia concessa omnibus clericis. d. c. clericis. de immun. eccl. in 6. Et pariter violatur, si statutum disponat ne quis contrahat cum clericis, vel coquat eis panem, vel vadat ad eorum molendinum. c. si. de imm. eccl. in 6. Similiter non valet statutum quoddam Prati, quo disponitur, vt nullus allegare præsumat, quod Præpositus Ecclesiæ Prati non habeat iurisdictionem quasi Episcopalem in loco illo, cum id tendat contra libertatem dicecesani, qui habet iure communi intentionem suam fundatam, vt possit exercere iurisdictionem in vniuersam dicecesim, nisi contrarium probetur, nec similiter valet statutum permittens cuiunque habere regressum contra bona ecclesiarum, ac si tenerentur per laicum, etiam si in fine ponatur protestatio, quod non intendunt ledere ecclesiasticam libertatem, vt dicit Fel. in d. c. ecclesia. num. 73. ver. primo; quod statutum, qui & dicit clericos venire in materia priuilegiatiua, secus in materia stricta, & odiosa. nu. 74. cum seq. quod si statutum ponat extra protectionem communis omnes declinantes forum suum, si id intelligat etiam de clericis, est contra ecclesiasticam libertatem, & in dubio non videtur id intendere, nec ad eos extenditur, vt ibi dicit Fel. num. 78. vbi & ponit quinque cautelas, quibus clericus habet declinare forum seculare.

I. Dicendo iudici, non possum respondere coram vobis, quia c. si diligenti. de foro compet. punit clericum litigantem coram iudice seculari.

II. Non declinando forum, sed comparando coram Prælato proprio, & petendo vt reuocetur à foro iudicis secularis.

III. Vt compareat in habitu, & tonsura coram iudice seculari, & dicat ei, paratus coram vobis litigare, dummodo possim.

IIII. Vt protestetur, quod non intendit consentire in iudicem secularem, quia licet litiget, nullam tamen iurisdictionem habebit iudex secularis.

V. Quod iudex ecclesiasticus petat declarari tale statutum non intelligi de clericis. Felin. ibi vsque ad numer. 83. Quod si statutum disponat, quod omnia prædia ciuium sint tributaria

tributaria pro collectis imponendis, tale statutum non extenditur ad clericos, nisi transferint ad ecclesiam post illam legem, si testator legando dicit, ut ecclesia ad id teneatur, vel si onera realia sint mixta, ad collectas enim non tenetur ecclesia, nisi iam fuisset pro certis annis collecta imposita, & res illa post illam impositionem, in ecclesiam certa transferat, quia sic tenetur, ut ibi dicit Fel. à num. 83. ad 87. Quod si statutum disponat, ut litigantes cogantur ad compromissum, comprehenduntur etiam clerici litigantes in foro seculari, quod intelligitur si simpliciter disponat: secus si ulterius procedat, mandando, ut laudum secutum ex tali compromisso habeat executionem paratam, vel quod non possit à laudo appellari, quia in hoc statutum non procedit in clericis litigantibus in foro seculari, ut nec statutum, quod contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, comprehendit clericos, cum executio non possit dari à seculari contra illos, laudum enim est de preparatoriis, in quibus statuitur foro, ubi causa agitur, unde clerici possunt cogi compromittere, sed non dabitur executio laudi contra illos à iudice seculari, ut non valebit tale statutum si specialiter disponat, quod clerici litigantes in foro seculari in specie teneantur compromittere, quia sic extenditur ad personas circa quas non habetur iurisdictio. Et non solum non valent statuta facta contra clericos directè, sed nec cum aliis personarum, intuitu clericorum, opprimuntur, ut si fiant contra eorum consanguineos, eorum intuitu, ut dicit Dec. in d. c. ecclesia. nu. 45. & 46. Sic non valet statutum laicorum, quod conductores bonorum clericorum etiam certo casu possint res conductas dimittere, quia laici id non possunt statuere in præiudicium clericorum. Bart. in conf. 187. ut nec statutum, quod conducens apothecam etiam ecclesie, vel clericorum, non possit expelli soluendo solitam pensionem, non enim valet in præiudicium clericorum. Dec. in d. c. num. 6. valet verò statutum, quod tale ius reddatur clericis in foro seculari, quod laicis in foro ecclesiastico, quia nulla inde iniuria fit clericis, sed solum beneficia laicorum illis denegantur, ut ibi dicit num. 48. qui & ibi dicit, non valere statutum Florentie, quod possessio beneficii ecclesiastici non possit capi sine licentia dominorum, vel beneficium non possit impetrari sine Principis licentia, cum ibi deficiat potestas etiam si fiat bono fine, ut scandalis obvietur, ut ibi dicit nu. 48. & idem plunibus probat

probat Fel. q. 11. num. 113. dicens eos incurrere excommunicationem, quod intelligitur, nisi Papæ cōsensus accedat. Nec etiam statutum excludens monialem à successione, cum loquatur in specie de religiosis, vt ibi dicit Dec. nu. 59. & Fel. nu. 88. si verò statutum generaliter excludit fœminas (non loquens de monialibus) statibus masculis, excluditur etiam monacha, si effecta est monacha post statutum, secus si ante, vt ibi dicit Fel. nu. 87. & 89. sic tamen vt monialis debeat omni casu dotari, cum tale statutum non excludat fœminas, nisi dotatas, vt ibi dicit Felin. vsque ad num. 94. id tamen quod pater offert simpliciter in altari, filia proficiente, non computatur loco dotis, & dispositio simpliciter loquens de virginibus maritandis, procedit etiam in profitentibus, vt ibi dicit. Quod si statutum disponat, quod masculi excludant fœminas, clericus gaudebit hoc statuto cōtra fœminas, vt idem dicit nu. 94. non valet etiam statutum, quod vxore ingrediente religionem maritus lucretur certam partem dotis, nec statutū laicorum inhabilitās sibi subiectos ad clericatum, valet. Quod si statutum laicorum non disponit de ecclesiis, vel clericis, vel circa aliquod tangens priuilegia, vel iura sua, sed simpliciter aliquid honestè disponit, an id extendatur ad clericos, vel eorum bona, sic distinguitur, quod aut statutum non vtitur verbis præceptiuis, vel arctatiuis, sed priuilegiatis, vel concedendo immunitatem in aliquo casu, & extenditur ad clericos si profertur per verba apta ex proprio significato eos comprehendere, quia sic gaudent beneficiis laicorum, quia licet non supportent onera eorum temporalia, subeunt tamen onera spiritualia, vt dicit Castr. consi. 296. in Christi. & hoc dummodo clerici vtantur statuto cum sua forma, vnde si statuto cauetur, quod instrumenta mandentur executioni, nisi sint lapsi decem anni, debet clericus intra tale tempus agere, & post ager via iuris communis, & hoc procedit etiam si statutum excluderet forenses, cum clerici non sint forenses, & subeant onera spiritualia, secus si excluderet non subditos, quia sic clerici in illo statuto priuilegiatiuo non comprehenderentur.

Secundus casus est, quando consuetudo est in loco induta tam per laicos, quam clericos, quia sic statutum tale comprehendit etiam clericos.

Tertius casus, quando clericus agit in foro ciuili, & in præpa

Quando laicorum leges clericos obligent, & quando non.

præparatoriis, ac ordinatoriis iudicij, quia sic statur dispositioni iudicij, quia sic statur dispositioni iuris civilis.

Quartus casus, quando statutum, vel consuetudo concernit solemnitatem adhibendam tempore contractus, vnde si statutum requirit donationem excedentem quingentos debere insinuari, non valet etiam si fiat clerico, nec pariter institutio clerici in testamento carente solemnitate legis, vel statuti, vt registratione, & huiusmodi, valet, nec contractus quem init cum aliquo non seruata statuti solemnitate, si verò sit testamentum ad pias causas sufficit seruare solemnitatem iurisgentium. cap. relatum. cap. cum esses. de testam.

Quintus casus, quando statutum concernit rem, vt si dicit quòd res dotalis possit alienari, si enim clericus emit, non valet contractus. Et sic ecclesia ligatur statuto laicorum in quo adiecit contractui certa forma, quæ potest sine magna difficultate seruari, si enim sine magna difficultate seruari non potest, secus est: Sic si statutum prohibet contractum, non ligat ecclesiã si ex hoc ei sit præiudicium, si verò nullum sit, secus est: vt dicit Fel. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ: à nu. 95. ad 113. extra hos casus ecclesia non ligatur statuto laicorum. Quòd si statutum prohibeat alienationem fieri in non subditum, non ligat clericos quin possint emere, & acquirere à laicis. cap. si. de immu. eccl. in 6. & est communis opinio, teste Feli d. nu. 113.

Fallit tamen prædicta conclusio, primò, si ex tali prohibitione ecclesia non pateretur notabile præiudicium, quia sic ligatur tali statuto. Card. in d. c. peipēdimus. de sent. excom.

I. Limitatur, si statutum non prohibeat alienationem generaliter in non subditum, sed certo casu, quia sic valeret etiam respectu ecclesiæ.

II. Limitatur, vt sustineatur statutum si prohibeat alienationem respectu certæ rei in non subditum, quia sic comprehenduntur etiã clerici, secus si generaliter, vt dicit Fel. in d. c. ecclesia. nu. 114. vsq; ad 119. qui tamē dubitat de hac vltima limitatione, & bene cū sit cõtra libertatem ecclesiæ, si clerici ibi nominentur. Quòd si statutum disponat, quòd de quolibet relicto ad pias causas soluantur duo solidi certæ fabricæ, huiusmodi statutum nil operatur contra ecclesiã quibus sunt talia legata, etiam si loquatur in genere non facta mentione ecclesiarum, cum sit contra libertatem ecclesiæ, licet

licet proſit alteri eccleſiæ, ſi fiat præiudicium eccleſiæ, vt nec
 valet ſtatutum minuens impenſas funeris, circa cercos, pec-
 cunias, & huiusmodi, quæ perueniunt ad religioſos, ſecus
 ſi minuat, quò ad veſtes lugubres, & huiusmodi, quæ ad
 clericos non ſpectant, vt ibi dicit q. 10. num. 119. ad 123. qui
 etiam ibi nu. 122. dicit, valere ſtatutum, quò bona peregrin-
 orum morientium diſpenſentur per ſyndicum communi-
 tatis, de quo tamen in fine dubitat, cum id videatur ad Epi-
 ſcopum ſpectare, & ſit locus præuentioni, & proſectò ſi illa
 ſint bona incerta, ad Epiſcopum eorum diſtributio ſpectat.
 Sic non valet ſtatutum laicorum reuocàs priuilegium con-
 ceſſum eccleſiis per aliud ſuum ſtatutum merè priuilegia-
 tium, vt quòd quolibet anno certæ eccleſiæ dentur cétum
 aurei, niſi Prælatuſ eccleſiæ committeret ingratiſtudinem
 aduerſus latores legis, & eſſemus in caſu quo delictum Præ-
 lati nocet eccleſiæ, aliàs ſecus: vt ibi dicit Felin. quaſt. 12.
 nu. 124. & 125. Similiter non valet ſtatutum laicorum im-
 ponens pœnam conſanguineis clericorum, vel eorum colo-
 nis propter inobediẽtiã ipſorum, quia ſic clerici reddun-
 tur timidioreſ: vt ibi dicit Felin. q. 13. num. 126. vſque ad
 129. nec in prædictis valet conſuetudo, vel ſtatutum, vbi ſit
 præiudicium eccleſiis, licet laici præſcriptione poſſint ac-
 quirere bona laicorum, cum præſcriptio fundetur in iure
 communi, ſtatutum verò in iure ſpeciali: vt ibi dicit nu. 129.
 Quòd ſi ſtatutum præfert primogenitum in hæreditate, ex-
 cluſis aliis fratribus, tale ſtatutum nocet clerico ſecundo ge-
 nito, quando iniectum eſt vinculum ante clericatum, quia
 erat laicus, licet poſtea efficiatur clericus, vel forma ex-
 cluſa à ſtatuto erat ius initio laica, licet poſtea fiat monialis,
 quia ſic iniectum eſt vinculum à quo non eximitur per cle-
 ricatum, vel monachatum, ſecus ſi tempore ſtatuti conditi
 eſſet clericus, quia ſic ei non nocet, vel ſi nondum tempus
 ſtatutum decurrit cum eſt factus clericus, quia ſic ei non
 nocet: vt dicit Fel. ibi. q. 15. nu. 130. & 131. Dec. in d. c. nu. 51.
 & 52. qui dicit, prædicta non procedere in cauſis, quæ ha-
 bent principium, vel fundamentum poſt clericatum, quia
 ſic vinculum non eſt iniectum, ſecus vbi principium eſt
 ante clericatum, verbi gratia, in iſto caſu, in caſu de ſecundo
 genito, vel moniali ſuprà explicata, exemplum, quando vin-
 culum eſt iniectum poſt clericatum, ſi ſtatuto caueatur,
 quòd ſolutio debiti per teſtes probari non poſſit, ſi laicus
 poſt

post solum debitum efficiatur clericus, poterit solutionem testibus probare, quia probatio fit post clericatum, & respectu probationis vinculum non est iniectum ante clericatum, cum probatio deducatur in esse, cum coram iudice deducitur, ut ibi dicit Dec. Similiter statutum editum contra concubinas clericorum non valet, quia sunt de familia clericorum, licet turpiter, vel melius, quia committunt crimen ecclesiasticum peccando cum clericis, & ideo à iudice ecclesiastico veniunt puniendæ.

III. In honorem clericorum ne per laicos scandalizentur, ut ibi dicit Anch. in con. 192. & sequitur Felin. in d. cap. ecclesia. num. 132. ubi & dicit incurrere excommunicationem iudicem laicum remittentem clericum ad ecclesiasticum procedentibus tubis, cum id sit in opprobrium clerici, nec etiam valere statutum disponens, quod percussus clericum puniatur solum in quinque solidis, quia favet iniuriantibus clericis, ut ibi dicit Felin. Subdens num. 133. posse eo casu Episcopum statuere cum clero, quod clerici iniuriantes laicos non puniantur plus quam laici clericos iniuria afficientes, dummodo talis poena non sit contra canones, dicens etiam clericum coniugatum incedentem in habitu, & tonsura, si contraxit cum vna, & virgine, potiri privilegio fori, de quo supra, ut ibi dicit num. 134. *Sunt verò multi casus in quibus ecclesia, vel persona ecclesiastica non comprehenduntur in verbis generalibus, ut ibi dicit Felin.*

I. Quod statutum disponens quod ferens granum extra civitatem ad molendinos, soluat decem solidos, si verò per certam portam soluat quindecim, non valet in præiudicium Episcopi loci, cum per illam portam iter esset ad suum molendinum.

II. Statutum ordinans, quod debitum præscribatur per quinquennium, non procedit contra ecclesiam.

III. Si in loco sunt Iudæi, & statuto caueatur, quod Iudæi non teneantur restituere pignus ei qui non probet se dominum rei pignoratae, non procedit contra clericos.

III. Statutum disponens, quod vadens de nocte soluat centum, non includit clericos.

V. Si statutum disponat, quod aliqua pars gabellæ solvatur de alienatione, vel donatione, non ligat ecclesiam, ut ibi dicit Felin. à num. 133. ad 143. Clericus enim non tenetur solvere gabellam pro contractu, nec pro rebus, quas deserit,

nisi

nisi sit negotiator, quia sic eam soluit in concernentibus negotiationem, vt dicit Feder. conf. I I I. col. penult.

I I. Fallit, quando gabella imponitur pro refectione viæ, vel pontis, ad quod etiam clerici tenentur, modo, vt supra.

I I I. Limitatur, quando clerici vtuntur beneficio statuti laicorum pro quo imponitur gabella.

I I I I. Si deferunt res alienas, his enim casibus clerici tenentur ad gabellas, vt ibi dicit Feli. num. 143. & 144. Dec. in d. cap. ad fin. Sic non valet statutum, quod qui vadit ad molendinum ecclesiæ, soluat decem communitati, vel quod bona allibrata nõ possint vendi ecclesiæ. Bald. in l. I. C. de sum. Trinit. Nec etiam valet statutum, quod ecclesiæ, vel hospitalitate teneatur vendere tantum singulis annis. Bald. in authen. hoc ius. 3. col. C. de sacr. sanct. eccl. Nec etiam statutum prohibens legata ad pias causas. Card. in conf. 66. Nec quod iudex laicus possit iudicare super decimis, nec super causa vsuraria, nec quod de legatis ad pias causas soluantur duo denarij pro libra. Nec, vt supra, quod in funere sit taxatur certus numerus clericorum, & cereorum, licet possit statuere super vestes lugubres, quæ non spectant ad clericos: Nec etiam statutum, quod exceptio excommunicationis non possit opponi in foro seculari, vt latè probat Dec. in d. cap. num. 49. quia specialiter disponunt de clericis, vel ecclesiis.

Quod si verò clerici ipsi violant ecclesiasticam libertatem: pœna est eadem quæ & laicis irrogatur, vt si clerici vnus ecclesiæ statuunt ne quis de sua parochia vocet ad funus religiosos, nisi vocet totum capitulum ecclesiæ, quia posse diuinas laudes circa funus persoluere, & inde recipere elemosynam est beneficium, & priuilegiũ totius cleri, vt dicit Silu. Immunitas. 2. nu. 7. q. 7. quod intelligo nisi accedat auctoritas valentis id statuere etiam respectu religiosorum, qui est Episcopus, si non sunt exempti, aliàs Papa tantum.

Pœna verò violantis ecclesiasticam immunitatem, & libertatem est excommunicatio si fiat statuto. d. c. non minus. c. aduersus de immun. eccl. c. clericis. eod. in 6. si verò sit simplici facto est peccatum mortale in re notabili, cum sit contra iustitiam, quandoque est excommunicatio ferenda: sententiæ etiam si fiat simplici facto, vt si quis ecclesias violat, vel ab ipsis rapit violentè, vel vsurpat bona earum potestate priuata. cap. nullus. cap. si quis deinceps. 17. quæst. 4. si

Pœna violantis ecclesiasticam immunitatem est excommunicatio.

enim fiat autoritate publica usurpata in ultimo casu est excommunicatio lata sententia Papæ reservata. ex Concil. Trid. sess. 25. de reform. c. 12. quandoque est excommunicatio lata sententia, vt si quis verberat clericos, vel manus violentas in eos inicit, vel ecclesias incendit, vel frangit loca sacra surripiendo, vel occupat bona vacantium ecclesiarum, vel ius patronatus, & huiusmodi, de quibus tr. de Iure Patr. Quin & huiusmodi violatores ecclesiasticæ immunitatis pœna pecuniaria multari possunt arbitrio iudicis ecclesiastici pro modo criminis. cap. si quis. 17. quæst. 4. & pœnæ debentur personæ, loco, vel ecclesiæ, cui facta est iniuria, & facientes statuta contra ecclesiasticam libertatem priuantur iurisdictione, & iudicantes secundum ea sunt ipso iure infames, & sententiæ cum secutis sunt ipso iure nullæ. auth. cassia. C. de sacr. sanct. eccles. vt & statuta, quæ etiam tenentur intra duos menses eradere ex eorum libris, aliàs excommunicationem incurunt, vt dicit Silu. Immunitas. 2. quæst. 10.

Cætera ad idem facientia, videnda sunt supra tract. de Lege, vbi de potestate legis humanæ est actum.

Sextum priuilegium clericorum est, vt nō possint subijci equaleo, licet adsint inditia nō leuia, nisi fama vigens contra eos sit eos perpetrasse delictum, cuius accusantur. Dec. in cap. at si clerici. num. 19. de iudic. Boss. in pract. crim. titu. de iud. num. 103. Diaz. cap. 117. Clar. in pract. q. 64. Cucch. tr. de priu. cler. num. 36. cum seq. dicens, id non seruari tamen, & etiam per laicos subijci tormentis mandato iudicis ecclesiastici, quod sibi durum videtur, & vix pœnam excommunicationis vitari à torquentibus, eos cum Doctores seculi hoc priuilegio potiantur ne tormentis subijci possint. Ripa in l. centurio. ff. de vulgar. in quo tamen Cucchus non se determinat ob vsum contrarium, dicens tamen mitius cum clericis agi debere, nec cōuenire vt per carnificinos laicos, vt ipse dicit, tormentis subijciantur, sed potius per clericos, de quo etiam dubitat, cum nec iis in alios clericos manus injicere liceat. Abb. in cap. 1. de sent. excom. nisi ex causa rationabili fiat per clericos, per laicos enim id fieri non debet etiam causa disciplinæ, etiam mandato iudicis ecclesiastici, aliàs vterque incurrit excommunicationem. cap. vniuersitati. vbi Abb. de sentent. excom. vel subijciendo tormentis, vel injiciendo in carcerem, licet ibi dicat contrarium seruari, & si Præ

Quomodo & à quib. torqueri possint clerici.

si Prælati excedit modum in corrigendo, vel torquendo clericum, incidit excommunicationem, vt ibi dicit num. 9. & etiam ipse exequens, nisi sit causa rationabilis, vt ibi habetur. Sed quia vsus in contrarium extat, Papa sciens, & tolerante, quod clerici mandato iudicis ecclesiastici per laicos capiantur, & torqueantur, ideo si modus non excedatur, non audeo dicere, modo eos incutere excommunicationem: licet, vt supra, sit abstinendum, præterquam in casibus degradationis, & huiusmodi atrocibus, vt ibi dicit Cucch. imò nec crederem licere clerico aliquem torquere, quia si non adhibet debitam diligentiam, & mors inde sequatur, efficitur irregularis. cap. presbyterum. de homicid. licet in casu d. cap. vniuersitati. id concedatur clerico, quia tantum verberat leuiter causa disciplinæ, mandato superioris, quod licet, nisi modus excedatur. d. capit. presbyterum.

Septimum priuilegium, quod habent peculium quasi castrense ad modum militis armatæ militiæ, & de eo possunt testari. c. quia nos. vbi Abb. Host. Card. Butr. Imola, & Barbatia, & idem est de bonis à patre eis, intuitu clericatus donatis, vel vndecunque quæsitis. Couar. in d. cap. quia nos. nec in iis pater vsufructum habet, vel ex clericatu, vel aliunde sint quæsitæ, etiam si in minoribus tantum ordinibus sit constitutus, modo incedat in habitu, & tonsura, vel sit beneficiatus, & bona sint quæsitæ post clericatum, quia in acquisitis ante pater vsufructum habebit. Nec eius testamentum ob præteritionem potest dici nullum, licet non possit filius parentes à legitima excludere. Couar. in d. cap. non potest tamen compendiosam substitutionem militarem facere, vel omittere solemnitates à iure canonico in testamento faciendo statutas, qui & generaliter, vt supra, fruatur priuilegiis militum seculi, nisi diuersa subsit ratio. Abb. in cap. i. de cler. ægrot. Felin. in cap. ex officij de præscript.

Octauum priuilegium est, quod in iudicio causæ ciuilib, si seruit ecclesiæ, vel in sacris existens, non potest, nisi in quantum facere potest, condemnari. c. studeat. 50. dist. Doct. in c. Odoard. de solut. glo. & Bart. in l. miles. ff. de re iudic. vnde fructus beneficij in causam debiti eis auferri non possunt, nisi ipsis, aliud, vnde viuere possint, super sit. glo. in l. stipendia. C. de execut. rei iudic. Cucch. de priuileg. cler. num. 55.

qui nec ob res alienum possunt carceri mancipari. Io. And. in cap. si clericus. de sentent. excom. in 6. Abb. in d. c. Odoardus. nec excommunicari. d. cap. vbi Abb. & alij, & in c. 1. de cler. xgro. dummodo debitum fateantur, & promittant se cum peruenerint ad pinguiorem fortunam restitutos, nec etiam tenentur bonis cedere ad carcerem vitandum. Abb. in d. c. Odoardus. Fel. in c. ex officij. col. 2. de præscript. Rota decif. 2. in antiq. de iureiur. Couar. præct. qq. cap. 2. §. idque etiam si est clericus tantum primæ tonsuræ. Neuzan. conf. 59. verum est, quòd si clericus habet beneficium, eius fructus adiudicari debent creditoribus, reseruatis ei congruis alimentis. Aufser. decif. Tolof. 245. cum communi. & ita seruatur in curia Romana, etiam si sit debitor ex debito priuato, & non intuitu ecclesiæ factò, & etiam Camera succedens in eius spoliis tenetur ad omnia eius debita. Rota Rom. decif. 855. in antiq. clericus tamen coniugatus non deferens habitum & tonsuram potest pro debito carcerari. Nata conf. 356. vol. 2. quibus tamen potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, sicut & ipsi aliis eandem opponere possunt. Cucchi. ibi num. 60.

Nonum priuilegium est, in ferendo testimonio, nam non tenentur iuramentum per contactum scripturæ proferre, sed sat est si sacrum Euangelium coram iis propositum sit, vel manum pectori, in signum fidei datæ, adimoueant. c. fin. vbi Doct. de iuram. calum. Vestrius lib. 6. praxis. nu. 7. præterea iidem quoque in criminalibus maiori quàm alij numero testium conuinci debent, nec contra eos testificari valent in criminali causâ, causis certis exceptis, vt hæresis, simoniæ, & c. qui ex aliquo suo vitio, vel morbo ad ordines promoueri non possunt. gl. & Doct. in c. de cætero. de testib. Couar. præct. qq. c. 18. nu. 2. c. tanta de sim. cap. cum P. Manconella de accusat. qui nec possunt à laicis accusati, nisi propriam, vel suorum iniuriam prosequantur, vel aliquibus criminibus exceptis Doct. in d. c. de cætero. & in d. c. cum P. Manconella. & ad hoc, vt clerici potiantur priuilegio fori, sat est possessio, vel quasi clericatus, & ideo is remittendus est iudici ecclesiastico, quin tamen eum non puniet, nisi prius certior factus sit de titulo clericali, quo non probato, iudex laicus eum puniet, dummodo illum remittendo, reseruauerit sibi ius cum puniendi si clericus non erit, si enim absque tali reseruatione eum remisit, tali iuri renunciaffe videtur. Aufser.

Aufrer. decif. 117. Gemin. Franch. & alij in c. si iudex laicus. de sent. excomm. in 6. & si clericus coram iudice laico falsum deponat, non potest ab eo puniri, sed est remittendus ad ecclesiasticum. Imol. Fel. inc. verum. de foro compet. cum communi.

Decimum privilegium est, quia possunt vindicare rem concessam ante traditionem c. ex literis. de consuet. l. fin. C. de sac. san. eccl. & eorum familia gaudet privilegio fori. gl. in c. eos. 22. dist. in cap. clericum. t. 11. q. 1. & facientes statuta contra clericos sunt excommunicati. c. eos qui. de immun. eccle. in 6. & ipsi soli possunt obtinere beneficium ecclesiasticum. c. ex literis. de transact. nec possunt conveniri per literas contra laicum impetratas cum clausula generali. c. fedes. vbi gl. de rescript. nec tenentur sportulas dare. c. cum ab omni. de vita, & hon. cler. & disponere possunt de acquisitis etiam sub patris potestate. auth. presbyteros. C. de episc. & cler. & pro rebus suis recuperandis agere possunt sine patris consensu. Archid. in c. si. de iudi. in 6. nec vendi possunt à patre ob eius necessitatē. l. 2. C. de patrib. qui filios propr. diltr. & si quis seruus domino sciente, suscipit clericatum, liberatur à potestate dominicā. c. si seruus. 54. dist. & possunt facere collegium. c. si. de religiof. domib.

Vndecimum privilegium est, quòd ecclesia, & eius Prælati multis in causis, ac casibus potestatem habent in laicos. Vnde Papa habet vtrumque gladium. cap. vnam. de maior. & obed. & potestatem regalem, ac sacerdotalem, quod fuit figuratum per dominium Melchisedech, qui fuit simul Rex, & Sacerdos. Gen. 21. c. denique 21. dist. & innuit id Apost. Heb. 7. & habetur in c. omnes. ead. dist. & potestas regalis est excellentiori modo in Papa, quàm in Regibus aliis, quia in ipso est per correctionē eorum, in eis per executionem, & administrationem, & ideo plenam habet iurisdictionem in temporalibus, & spiritualibus; quia est dominus totius Orbis directè; vt dixi Tomo I. tract. de Rom. Pont. vel saltem indirectè ratione spiritualis suæ potestatis, potestatem habet disponendi de omnibus temporalibus rebus si necessitas spiritualis id exposcat, vt dicit Bellarm. tom. I. controu. 3. lib. 5. c. 1. 4. & 6. & ita est maior omni alio. c. 1. 9. dist. Anchar. in c. canonum statuta. de constit. vt dixi supra tract. de statu Rom. Pont.

*Ecclesia
quomodo
vtrumque
habet gla-
dium.*

¶ I. Laici in concernentibus pietatem subiecti sunt Epi-
Dd 3 scopò;

*In quibus
laici sub-
dantur Epi-
scopo & cle-
ro.*

scopo, & ubi agitur de peccato. cap. 1. ubi Innoc. de empr. & vend. in cap. significantibus. de offic. deleg. Doct. in c. nouit. de iud. qui & potest cogere laicum per excommunicationem, ut faciat elemosynas, & exerceat hospitalitatem, in maxima necessitate. Sic in d. c. 1. & coingere peccata notoria laicorum, cum sic deprehendatur negligentia iudicis secularis. Doct. in d. cap. nouit. & verate ne res vendantur ultra iustum pretium, & ne fraus in iis adhibeatur. Siculus in d. cap. 1.

II. Cogere potest iudices laicos, ut clericis iustitiam ministrent, qui si tertio requisiti, id neglexerint, ipso facto sunt excommunicati. c. administratores. ubi Archid. 23. q. 5. & iure ciuili officio tunc sunt priuandi. auth. statuimus. ubi Io. Fab. C. de episc. & cler. qui & iudici laico mādare potest, ut non exequatur testamenta vsurariorum Bal. in l. consulta. C. de testam. vel incestuosi, ut ibi dicit Bald. ut & inhibere potest iudici laico ne procedat contra clericum etiam coram eo litigare volentem. Capol. cons. 10. col. 1. & ne procedat in causa pendenti quæ vertitur coram iudice ecclesiastico. Sic in c. tuam. de ord. cogn. qui & potest interdicare locum quando officiales temporales nolunt remittere clericum detentum, vel cessationem apponere. cap. canonici. de offic. ord. in 6. c. si iudex. de sent. excom. in 6.

III. Si fuerit compromissum in laicum, & clericum, si res reducatur arbitrio boni viri, est ad eundem Episcopus. Bal. Sal. in l. præcipimus. C. de appel. & idem si iudem simul sententiam ferunt, est enim appellandum ad Episcopum. Zab. in c. super. §. si verò. de offic. deleg. maxime si clericus maiorem habet administrationem. Imol. in d. §. si verò. & idem si in collegio plures sunt clerici, vel Rector eius est clericus. Bar. in l. h. col. 3. ff. de coll. illic. Doct. in c. si diligenti. de foro compet. Sic & Præp. in rubr. de appell. maxime si statutum, vel consuetudo aliud non disponit, & idem si plures inquisiti sint, quorum vnus est clericus, alius laicus, vel plures: ij etiam ad ecclesiasticum sunt remittendi. Marian. in cap. 2. col. 4. de mut. per. & idem si laici & clerici executores testamentorum fiant, coram ecclesiastico sunt conueniendi. Iaf. in l. si emancipati. num. 10. de collar. & idem si clericus, & laicus pro aliquo fideiubeant. Bart. in l. præcipimus. de appellat. & idem si laici focij sint criminis cum clerico, ne causa diuidatur. Menoch. de arbit. casu 371. dicit tamen Couar.

cap. 34. pract. qq. id non seruari, sed quemlibet tradi suo iudici, reductio tamen est fienda coram superiore arbitratoris, modo quo supra, & si Episcopus est dominus temporalis, non recognoscens feudum à laico, erit ab eo appellandum, aliàs non. Bald. in addit. ad Specul. de appell. colum. 30.

V. Ratione iuramenti ecclesiasticus iudex cognoscit inter laicos. c. cum. c. laicus. de foro compet. in 6. Doct. in cap. cum sit. de foro compe. etiam si prælitum sit à defuncto, & etiam vbi quis est dicturus contractum vsurarium, petit relaxationem iuramenti gl. in c. parochianos. de sent. excom. nisi sit remissum per partem, quia sic cessat iurisdictio ecclesiastica ratione iuramenti. gl. in c. eum plures. de offic. deleg. in 6. sic ecclesiasticus cognoscit etiam de causa dotis inter laicos. Zab. Imol. in c. ex lite. de pign. etiam si à laico sit viro promissa. Ang. Dos. §. 21. vel si vir eam petit ab vxore ob adulterium. Sic. in c. cum sit. de foro compet. Bald. Non. tract. de dotib. 9. p. speciali. 16. maxime si vidua illam petat, vel dos sit accessoria ad matrimonium. Anch. conf. 21. nu. 1. secus si reperatur à patre mulieris, quia sic agitur coram laico. Sic ecclesia se immiscet de notorio crimine laici non solum vt pœniteat, sed & vt satisfaciatur. Sic. in c. fin. de sep. in c. nouit. de iud. cum sic deprehendatur negligentia secularis, & similiter ecclesiasticus procedit cõtra laicos blasphemantes. c. 2. de Maled. & Sodomitas, cum sit mixti fori in laicos. Sic. Ana. in c. clerici. de excess. cler. & cõtra violatores pacis. Sic. in c. cum sit. de foro compet. dicit tamen Inno. in c. inquisitioni. de sent. excom. q. laicus nõ tenetur obedire Pape præcipienti aliquid sine causa præiudicans valde bonis temporalibus, ecclesia etiã potest cogere laicos ad treugam ineundam. Fel. in rubr. de treug. 7. fall. & cognoscit inter laicos de causis matrimonialibus, & spiritalibus, & eis annexis. c. quanto. de iud. & miserabilium personarum, maxime data negligentia secularis iudicis. c. significatibus. vbi Doct. de offi. deleg. vt sunt, pupilli, viduæ, orphani, peregrini, puellæ nobiles, pauperes, mercatores, grauati pedaguis, infantes expositi, ecclesiæ seruientes, publicè pœnitentes, senes de erepiti, cæci, infirmi, incarcerati, neophiti, & vbi est maior ratio. Menoch. de arbit. casu 661. & de criminibus per ius canonicum inductis, vt simonia. Domin. in c. 2. de excess. in 6. vbi maxime laicus est negligens. gl. in d. cap. & de fide, &

articulis eius. c. excommunicamus. 1. de hæret. & de criminibus mixti fori. Domin. in d. c. 2. & contralaicos qui manus violentas in clericos injiciunt, qui sunt excommunicati. c. si quis. 17. q. 4. & contra inobedientes sententiæ delegati. cap. quærenti. de offic. deleg. & contra habentes literas apostolicas falsas, vel si iis vtuntur, vel eas recipiunt Romæ aliter quàm de manu Papæ, vel eius officialium, qui sunt excommunicati. c. dura. c. ad falsariorum. de crim. falsi. & contra incendiarios ecclesiarum, vel aliorum. c. pessimam. 23. q. 8. qui vt sunt excommunicati, & denunciati, per solunt Papam absoluntur, & contra effractores ecclesiarum cum spoliatione, qui denunciati à solo Papa absoluntur. c. conquesti. de sent. excom. Incendiarij enim prædicti ecclesiarum sunt excommunicati ipso iure, alij veniunt excommunicandi. c. tua nos. eod. & contra Principes, & eorum officiales, & alios qui recipiunt pro Papa eum qui est electus à paucioribus, quàm duabus partibus Cardinalium, qui sunt excommunicati; vt & si spoliatio fiat cum effractione, aliàs non; & generaliter in omnibus casibus Papa laicos excommunicat, quos latè explico in tract. de Excomm. & ponit Nau. in Man. & vbiunque, vt supra, agitur de peccato. Doctor. in cap. nouit. de iudic.

VI. Potest iudex ecclesiasticus mandare iudici laico, ne exequatur testamentum laici incestuosi. Bal. in l. consulta. C. de testam. & si clericus spoliatur bonis à laico, potest eum conuenire coram Episcopo ratione sacrilegij. Sic in c. qualiter. de iudic. Innoc. in c. cæterum. eod. & potest iudex ecclesiasticus habere officiales armatos. Mod. in c. significasti. de offic. deleg. & eos punire etiam laicos si delinquant in officio. arg. l. si quis. §. si quos. ff. de pœn. c. cum parati. de appell. & cogere potest iudicem secularem per excommunicationem ad dandum sibi auxilium, & familiam suam, licet non fiat ei fides de processu. Innoc. Butr. Sic. in c. 1. de offic. ord. & è conuerso ecclesiæ debet excommunicare subditos rebelles Principi. Innoc. in c. licet. de foro comper. & ecclesiasticus iudex potest cogere laicos hæredes ad satisfaciendum pro anima defuncti. c. à nobis. 2. de sent. excom. modo dederit signa contritionis. Sic. ibi. qui & cogere potest laicos ad obseruandas laudabiles consuetudines ecclesiæ fauorabiles. c. ad apostolicam. de simo. modo initium habuerint à libera voluntate eorum, & non ab exactione sacerdotum. Abb.

Ana. in d. c. qui & potest procedere contra laicos, quando eius iurisdicctio prorogatur à laicis. Felin. in c. significasti. de foro compet. Ias. in l. 7. §. & post. ff. de noui op. nunc. qui & potest creare notarios in spiritualibus, in pertinentibus ad eum si sit Prælatus. Abb. in c. cum P. de fide instrum. qui & potest bellum gerere de Papæ mandato sine metu irregularitatis, licet mors inde sequatur. Cald. in c. petitio. de homic. & subditus Imperatoris potest conuenire ipsum coram Papa. Abb. in c. r. de præb. Host. in c. nouit. de iud. & idem quando Princeps non recognoscit superiorem: licet enim iudicare possit in causa propria, quando agit contra subditum. Bart. in l. 1. C. ne quis in sua causa. Abb. in c. cum venissent. de iudi. secus tamen est quando subditus agit contra talem Principem: sic enim eum conuenit coram Papa, vt ibi dicit Abb. & hoc, modo causa sit acta, aliàs non, & tunc à Principe tali appellari potest ad Papam. Butr. Abb. in c. per venerabilem. qui filij sint leg. Innoc. in c. cum te. de re iudic. Sic ecclesia cogit per censuras iudices seculares, vt repellant excommunicatos ab agendo, & testificando in suis curiis. cap. decernimus. de iudic. & ecclesiasticus cognoscit an excommunicatio teneat, vel non. Anchar. in eap. pia. de ex cap. in 6. & ecclesiasticus cogit etiam iudicem secularem ne cogat clericum ad soluendum etiam debita liquida. cap. 2. de foro compet. in 6. qui ecclesiasticus cogit iudicem loci secularem ad seruandum ius canonicum, quod ad prouisionem animarum est statutum. c. licet. de iureiur. in 6. & ad admittendum exceptionem rei iudicate per ecclesiasticum. eap. 2. de exc. in 6. quando ad eum pertinuit cognitio de iure, vel consuetudine. d. c. sic ecclesia cognoscit inter laicos, vbi habet temporale dominium. cap. fin. ne cler. vel mon. in 6. & idem si delegeretur per laicos, etiam in causa criminali, modo non procedatur ad sanguinis effusionem. c. in Archiepiscopat. de raptor. auth. si quis. C. de episc. aud. & per reconuentionem. c. cuius. 3. q. 8. auth. & consequenter. C. de sentent. & per præoccupationem in criminibus mixtis. c. 2. de exc. in 6. vbi Gem. & idem si laici sint, vt supra, de familia ecclesiæ. Io. And. in d. c. 2. & vbi laicus est negligens. c. ex transmissa. c. licet. de foro compet. & contra inobedientes sententiæ delegati, vt supra. c. querenti. de offic. deleg. qui & cognoscit de artis datis pro matrimonio. Feder. de Sen. cons. 160. & Episcopus potest esse delegatus Principis, Abb. in c. inter di-

lectos. de fide iustru. qui tamē debet abstinere, nisi res concernat animam. Abb. & Ana. in c. in Archiepiscopatu de rapt. qui & potest esse procurator laici in vna causa non in pluribus, & quilibet clericus. Abb. in c. per venerabilem. qui filij sint leg. & potest esse de consilio Regis. Feli. in c. licet. de foro compet. & administrare bona Principis, qui tamen non potest ab eo carcerari. Doct. in c. dilectus. de appel. nisi sit suspectus de fuga, vt consignetur iudici ecclesiastico. Inno. in c. vt fama. de sent. excom. qui & potest auxilium præbere dominis temporalibus pro conseruatione Reipublicæ, maximè instante magna necessitate. Abb. in cap. non est de voto. modo vt supra; qui & ratione iuramenti cognoscere potest de prauitate contractus. Bald. in l. ordinarij. C. de rei vend. & si iudex secularis est suspectus, potest adiri Episcopus. glo. in summa. 11. q. 1. & ei datur adiunctus Episcopus. l. apertissimi. C. de iudic. cum auth. si verò. eod. & cognoscit de conuenticulis laicorum. c. conuenticulas. vbi Bald. de pace iuram. fit. & excommunicare potest Principem suæ diocesis. gl. in c. omnes. de maior. & obed. dilecto. de sent. excom. in 6. & eum iudicare. c. Imperator. 96. dist. c. sacerdotibus. 11. q. 1. modo quo supra; qui & exequitur sententiam latam per iudicem laicum contra clericum reconuentum ad literas iudicis laici. Imol. in c. postulasti. de foro compet. qui & est iudex, vt supra, reductionis à laudo lato per clericum & laicum. Bart. Bal. in l. præcipimus. C. de appel. maximè si laudum est iuratum, vel sit de matrimonio, vel re spirituali, vel re nuttiente peccatum. Butr. in c. quinquaginta. de iure iur. c. nouit. de iudic. vel si pro parte ecclesiæ petatur reductio. c. cum sit. de foro compet. & si clericus laico succedit, debet coram ecclesiastico conueniri. Bal. in l. 2. C. vt in poss. leg. nisi, vt supra, iam cepta esset lis aliqua coram laico à testatore, sic clericus minor restituitur in integritum contra laicum coram iudice ecclesiastico, etiam in bonis patrimonialibus. Butr. in c. constitutus. de in integ. restit. Feli. in d. cap. cum sit. 2. col. de foro compet. & idem si ecclesia petat sic restitutionem. Feli. in d. c. constitutus & si laicus, & clericus, vt supra, sunt conrei debendi, debent coram Episcopo conueniri. Bart. in l. iuris peritis. §. cum oriundus. ff. de excus. tut. Sic & laici ratione cuiuscunque peccati, vt supra, possunt in foro ecclesiastico conueniri. c. nouit. vbi gl. & Doct. de iudic. qui & declarant quomodo ad intelligatur; & dictum

Etiam est suprâs etiam cogere potest iudicem laicum negligentem facere iustitiam, vt id agat gl. in cap. Iudæi. 2. de Iudæis. & in aliquibus casibus concurret cum laico in causâ cognitione. auth. si verò. C. de iud. vt suprâ est dictum; & si non potest fieri iste concursus, erit ad eundem ecclesiasticus, vt dignior. cap. quanto. de iud. Bald. in l. præcipimus. C. de appel. sic Papa habet iurisdictionem in laicos omnes, quò ad decidenda dubia legistarum, de quibus variè sunt opinionès. But. in cap. super. col. 3. num. 4. de rescript. & potest deponere laicum à sua dignitate, & officio, si non vult obedire in his in quibus est subditus iudici ecclesiastico. c. Adrianus. 63. dist. Gem. in cap. vt officium. §. statuimus. de hæret. in 6. qui & potest absoluerè laicos vassallos à subiectione Principis temporalis ratione iuramenti præstiti. c. grauem. de excess. prælat. nec quis potest excipere enim nõ esse suum iudicem competentem, sed vbi Papa id non solet agere, potest dici Papam non habere in eum exercitium iurisdictionis. Milus. verbo, Iurisdictione. §. iurisdictionis prærogatio, dicens sic in Rota seruari. Idem etiam Papa ex causa potest absoluerè aliquem ab obligatione quæ sita laico, qui ei non subest temporaliter, si talis obligatio surgit tantum ex fidei præstatione. c. quanto. de iureiur. secus si ex contractu licito, vel aliundè licitè, cum id sit de iure gentium. clem. pastoralis. de re iudic. Innoc. in c. quæ in ecclesiastiarum. de cõstit. Doct. in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. publ. si clericus conuenire potest laicum coram ecclesiastico in re ecclesiæ nunciando nouum opus, cum id sit quodammodo sacrilegium. Abb. in cap. significantibus. de noui oper. nunc. sic laicus contra laicum in concernentibus forum ecclesiasticum, vel mixtum, agere potest conditione. l. diffamari. C. de ing & man. vt dicit Innoc. Abb. & Fel. in c. conquerente. de offi. ord. sic laicus pro damno sibi dato recurrere potest ad ecclesiasticum, vt generaliter excommunicet eos qui sibi damnum dedere, licet probari non possit quis damnum dederit, idque per modum edicti monitione generali. cap. 2. de offic. ord. Abb. in cap. tam literis. de testibus. c. proposuit. de cler. excom. Rota decis. 449. vel 444. decis. 19. de dolo, & contu. in nou. & tale edictum ligat scientem, & contumacem delinquentem. Sylua nupt. verò lib. 3. num. 28. id limitat septem modis. Similiter vbi lis diu durauit inter aliquos, & sit valdè intricata, ecclesiasticus cogere potest partes inire

concor

concordiam, licet causa sit civilis. cap. placuit. 90. dist. Ant. & Imol. in cap. 1. de mur. petit Fel. in rubr. de treuga, & pace; & peccat mortaliter Prælati non redigens ciues ad concordiam pro posse. c. 1. vbi Abb. in 2. notab. de treuga, & pace. in c. 1. de offic. ordin. & vbi crimen est mixti fori, potest ecclesiasticus, absolutione, vel punitione laici non obstante, talem laicum punire. Bald. in l. placet. C. de sac. san. eccl. idq; in causa civili non criminali, modo quo dicit Abb. in c. tuæ. de procur. col. si. Sic clericus potest agere contra laicum conditione. c. reintegranda. Cald. in cap. cum ad sedem. de restit. spol. Abb. in c. cum sit. col. 6. de foro cõmpet. & interdicto vti possidetis. Abb. d. c. 6. col. ob violentiam quæ ibi fit. Sic ecclesia iudicat in fraude facta in bonis ecclesiæ, vt si Prælati emit fundum de bonis ecclesiæ nomine laici eius consanguinei. Innoc. Abb. Fel. in c. cum sit. de foro cõpet. & tales excommunicantur. c. quicumque. 12. q. 2. & generaliter vbi ecclesia potest excommunicare laicum. Abb. & Fel. cum excommunicatione non sit maior pœna. Sic Episcopus potest inquirere de omni crimine contra laicos respectu pœnitentiæ imponendæ. Io. And. in c. ad nostrã. 2. de iureiur. & ad euitationem peccati. Gem. in c. 2. in fi. col. 1. de constit. in 6. Sic, vt supra, Papa succedit in cognitione in principatu vacante non recognoscente superiorem. Ioannes XXI. in extrat. si fratrum. Felin. in cap. licet. de foro cõmpet. col. 1. pari modo emphiteota cogi potest per ecclesiasticum iudicem ad rescindendum rem emphyteoticariam. §. scire. auth. de non alie. Bar. in auth. si rem. C. de sac. san. eccl. sic ecclesia cogit dominos temporales administrari sinendum damnatis ad mortem, sacramentum pœnitentiæ, & Eucharistiæ si petierunt. clem. 1. vbi glo. de pœnit. & remiss. c. quæsitum. 13. q. 2. Couar. var. resol. c. 1. nu. 11. Clar. q. pen. num. 3. sic ecclesia punire potest laicum qui reuelat peccatum sibi detectum in confessione in articulo necessitatis. Abb. in c. omnis. col. si. de pœnit. Similiter ecclesia cogere potest iudicem laicum, vt liberet laicum quem in carceribus iniuste detinet. Host. Io. And. in c. exposita. de arbit. & emancipatio clerici potest fieri coram ecclesiastico etiam Dom. in c. si annum. §. si verò. de iudic. in 6.

Sunt & alij casus in quibus ecclesia habet iurisdictionem in laicos, de quibus dixi tract. de Episc. cap. 3.

Vbi verò ecclesia habet iurisdictionem in laicos, id agere potest

potest per excommunicationem, & interdictum, & etiam per pœnas pecuniarias. Abb. in c. licet. c. ad aures. de rescript. c. statimus. 26. q. 1. si crimen est ecclesiasticum. Abb. in cap. in quibusdam. de pœnis; & etiam eum carcerare potest in causa hæresis. c. vt commissis. de hæret. in 6. clem. 1. eod. & in fortilegio. gl. in c. contra. 26. q. 5. & sacrilegio. cap. attendendum. 17. q. 4. & stupro. c. 2. de adult. & in crimine ecclesiastico. Gem. in cap. cum Episcopus. de offic. ord. in 6. quo casu quandoque ecclesia confiscat bona laicis, & quandoque priuat eos honoribus, officiis, & dignitatibus. c. Adrianus. 2. dist. 43. cap. præceptum. 32. q. 5. Doct. in c. nouit. de iudi. in c. cum sit. de foro compet. etiam quod ei temporaliter nõ sint subiecti in criminibus ecclesiasticis, & quod dicitur de pœna pecuniaria, procedit quando eam imponit pro multa si illa magis timeretur, Doct. in cap. 1. de homic. in 6. non tamen diffiniendo, si statutum imponit pœnam delinquenti, cum delicta pecunia redimi non debeant. cap. pauper. 11. q. 3. Io. And. Host. in c. si. de constit. si verò statutum dici, quod vltra pœnam iuris, imponere possit pecuniariam, id licet. clem. ne Romani. de elect. si verò non adsit statutum, vel consuetudo exigendi talem pœnam, si vult exigere pœnam pro delicto extraiudicialiter procedendo, & non potest, si verò iudicialiter procedendo, si certa pœna non est imposta delicto, potest pecuniariam imponere si magis timeretur. cap. licet de pœnis.

Duodecimum priuilegium clericorum est, quòd adhuc multis decorantur priuilegiis, soli enim possunt obtinere beneficium. c. ex literis de transact. nec possunt cõueniri per literas generales impetratas cum clausula generali. gl. in c. sedes. de rescript. nec tenentur dare sportulas. c. cum ab omni. de vita, & hon. cler. & disponunt de quæsitis, etiam sub potestate patris. auth. presbyteros. C. de episc. & cler. Franch. in c. indecorum. de ætate, & qual. & agere possunt sine consensu patris pro suis recuperandis. Arch. in c. si. de iud. in 6. nec vendi possunt à patre pro necessitate. Franch. in d. cap. indecorum; & si quis clericus fiat, domino sciente, sit liber. c. si seruus. 54. dist. qui & possunt collegium facere. c. si. de relig. dom. qui nec exhæredari possunt si post commissam causam ingratitude fiat clericus, nec filius Iudæi factus Christianus; qui & in causis beneficij stant in iudicio sine consensu patris, nec veniunt puniendi ob statutum loquens genera

*Priuilegiõ
clericorum
breuis enu-
meratio.*

generaliter de malefactoribus, aut capiendi, vt nec ligantur
 itaturis laicorum, nisi modo, vt supra, in preparatoris iu-
 dicij, &c. vt & poena criminis laesae maiestatis, commissio de-
 lecto à patre, non extenditur ad clericos, nec l. quisquis. C. ad
 legem Iul. maiest. comprehendit filios clericos, & clericus
 potest scribere testamentum in quo pater sit institutus, licet
 alij filij non possint; & filij clerici etiam ex aduentitijs sibi
 non patri quærunt, & filius spurus per ingressum religionis
 purgat infamiam, & frater religiosus admittitur ad testimo-
 nium pro fratre, & ordinatio clericalis tollit omnem infamiam,
 nec clericus potest torqueri, nisi modo, vt supra, & si
 filia mille legentur si nupserit, & ducentum si fiat monialis,
 facta tamen talis habebit mille, modo vt dicitur tract. de
 Regul. & vt pater alienat bona subiecta fideicommissio pro
 filia nuptui tradenda, sic pro eius ingressu ad monasterium:
 & clerici dicuntur Dij. c. cum. de hæret. & maiores Principe.
 cap. solita. de maior. & obed. & si laicus habet ius commu-
 ne cum clerico, non præscribit nisi spatio quadraginta, vel
 centum annorum, & si in collegio sunt clerici, & laici, Re-
 ctor esse debet clericus non laicus, & si clericus & laicus si-
 mul hæredes fiunt, vt aditur iudex ecclesiasticus, ita Hippol.
 de fideiuss. nu. 116.

Et in summa maxima semper reuerentia à Christianis
 Principibus sacerdotibus præstina est, cum polleant potestate,
 qua nec Angelus, nec alia creatura potuit, vt dicit Chrys.
 de dignit. sacerdot. c. 4. vt quibus solis datum est Domini cor-
 pus consecrare, & peccata soluere. Matth. 16 & 18.

Vnde Constantinus Imperator Beato Syluestro, & eius
 successoribus tradidit Palatium sui Imperij, & diadema, phri-
 gium, superhumeralia, clamydem purpuream, & omnia im-
 perialia indumenta, imperialia sceptrum, & omnem possessionem
 imperialis culminis, de quibus in cap. 14. dist. 96. &
 refert Balsamon. tit. 8. c. 1. & sacerdotes etiam Constantinus
 honore, pecunia, & muneribus honestauit, vt dicit Euseb.
 lib. 1. c. 8. & lib. 10. c. 8. & de vita Constant. lib. 1. cap. 31. &
 eos secum semper habuit, idem Euseb. lib. 4. cap. 16. de vita
 Constant. & eorum peccata occultare se velle testatur, vt di-
 cit Theodor. lib. 1. c. 11. & habetur in c. 8. dist. 96. & ideo li-
 bellus contra Episcopos conscriptos in ignem projecit. So-
 zom. lib. 1. c. 6. Pompon. Latus in compen. hist. Rom. & Ar-
 cadius, & Honorius privilegia ecclesijs concessa confirma-
 runt

sunt. l. 29. Theodof. C. de epif. & cler. & Athalaricus Rex Gothorum caufas fui cleri Romano Pontifici referauit: vt dicit Caffiod. lib. 8. ep. 44. & alij multi. Vnde & Imperatores perfonas ecclefiasticas honorificis titulis appellare con- fuetere. Iuftinianus enim in l. 7. C. de summ. Trin. Papam fanctum appellat, & Honorios, ac Arcadius Patriarcham Conftantinopolitanum Reuerendifsimum vocant. l. 6. C. de fac. fan. eccl. & Matianus in l. 25. C. de epifc. & cler. Archi- epifcopum fanctiffimum, Reuerendifsimum, & religiofiffi- mum vocat, & beatiffimum, & Iuftin. in l. 29. & 41. C. eod. Presbyteros omnes reuerendifsimos vocat, & etiam beati- fimos, & religiofiffimos. Nouell. 3. §. 123. & 131. & alij de quibus Germ. de factorum immun. lib. 2. cap. 10. qui & aliis priuilegijs gaudent, de quibus Germ. d. lib. 2. c. 15. & 17. cum eorum bonis. d. cap. 17. & lib. 3. per tot.

Amittunt autem clerici priuilegia pradicta in pluribus cafibus. Primò enim clerici in minoribus ordinibus con- ftituti, beneficio ecclefiastico carentes, fi non deferunt ha- bitum clericalem, nullo probabiliter priuilegio clericali po- tiuntur, etiam fi moniti non fuerint, ex Concil. Trid. feff. 23. cap. 6. & fic vsus recepit, teste Cucch. d. tract. cap. 66. licet alij contrarium fentiant, cum fic deferant propofitum vitæ clericalis.

II. Clerici coniugati, licet vnicam & virginem accepe- rint, fi non incedunt in habitu, & tonsura, etiam ante moni- tionem omni priuilegio clericali priuantur. Couar. pract. qq. cap. 32. Clar. quæft. 36. defuncta tamen vxore, vnica, & virgine, omnia priuilegia obtinent, quæ clerico competunt. Couar. c. 31. nu. 7. Abb. in c. clericus. 2. de vita, & hon. cler. fi in habitu, & tonsura incedât, & fi deferat habitum coniugatus, potitur priuilegio fori ecclefiastici. Couar. pract. qq. c. 32. nu. 7. dummodo abftineat à negotiationibus, & armis. Clar. lib. 5. §. fi. q. 36. qui & beneficium simplex habere potest in ftip- endium, non in titulum, ob vtilitatem ecclefiæ, & eius fer- uitia, & in titulum id habere potest, vt & curata ex Pape dif- penfatione. Capra reg. 97. nu. 34. Doct. in c. 1. de cler. coniug. Florian. in c. Ioannes. eod. Qui etiã fi non solebant induere veftes clericales, & eis affumptis, mox delictum patrarint, priuilegio fori potientur, nifi certum fit id factum esse, vt iudicis fecularis iudicium vitarent. Io. And. in c. Ioannes de cler. coniug. Couar. d. c. 31. & Clar. d. q. 36. Econuerfo verò vbi confue

Clericorum
priuilegia
quæ amittuntur.

consecuissent vestibus clericatus vti, licet tempore patratu criminis eas abiecerint, non erunt à iudice seculari, si in vestibus sacerdotalibus inueniantur puniendi, sed ad suum iudicem ecclesiasticum remittendi, nisi dolo eas abiecerint prodebetur, vt iudicis secularis manus effugiant, modo vt supra. Clar. loco cit. Capella Tolos. decif. 104. & 144. si verò fuerit alius clericus non coniugatus, sat est, vt deferat habitum clericalem, vt priuilegio clericali potiatur, in coniugato enim solo vtrumque necessariò requiritur. cap. 1. de cler. coniug. in 6. Zab. in cap. perpendimus. de sentent. excom. Quod verò dicitur de habitu clericorum, sat est ad vtendum priuilegio talis quo eum deferens cognoscatur esse clericus, & à populo distinctus, cum certus color, vel forma vestium clericalium iure non sit diffinitus, tamen si quidam color, rubens scilicet & modus eis prohibeatur, quòd tendit ad incurrendum peccatum, vel pœnam suspensionis, non autem quòd ob id priuilegium clericale amittant, de quibus vestibus. c. seq. habetur; ita Cucch. d. tract. num. 71. vsque ad 77. post Abb. in cap. transmissam. de elect. glo. in clem. 2. de elect. & ibi Doct. in cap. 1. de vita, & hon. cler. in cap. pen. eod. Clar. quæst. 36. Quòd si sit clericus in sacris ordinibus constitutus, qui habitum clericalem non deserit, injiciens in eum manus non incurrit excommunicationem, si id ignoret. glo. in clem. 1. de vita, & hon. cler. Abb. in cap. fin. eod. tit. de vita, & honest. cler. Felin. in cap. exhibita. num. 5. de iud. priuilegium tamen fori statim non amittet, sed erit apud iudicem ecclesiasticum conueniendus, si constet eum clericum esse, licet habitu dimisso, enormitatibus se immisceat, & laicum se esse mentitus sit, nisi à proprio Prælato ter monitus fuerit, vt habitum reassumeret, & à facinoribus abstineret. Doct. in cap. cum non ab homine. in cap. at si clerici. de iudic. cap. perpendimus. vbi Butr. Io. And. & Card. de iud. Soc. cons. 12. lib. 1. Marfil. sing. 338. Fulgo. 154.

II. Clericus in minoribus existens, non deferens habitum, & tonsuram, qui enormitatibus se immisceat, & ea frequentat, ac in iis deprehenditur, omnia priuilegia clericalia amittit. Innoc. in cap. 1. de apost. Capra. reg. 94. nu. 11. & 15. cum communi; si tamen is ante non incedebat in habitu, si post crimen incedat in habitu, non amittit priuilegium fori, Alexand. cons. 8. col. 1. vol. 5. dummodo in fraudem non fecerit. Clar. d. lib. 5. quæst. 36. modo vt supra; & idem si non deferat

deferat tonsuram, & postea deferat, nisi quis excusetur, quia careat capillis, si verò defert habitum, & tonsurā, non amittit priuilegium fori quantumcunque grauius crimina committat. Clar. d. §. fin. q. 36. & clericus dimittens habitum si est beneficiatus, dicitur apostata, aliās non. Clar. d. §. fin. q. 78. & clericus coniugatus mortua vxore, quā virgo fuit, recuperat omnia priuilegia clericorum. Clar. d. q. 36. vt verò in maioribus existens priuilegium fori amittat, oportet præter supradicta, vt ita præceptis contumax sit, vt monitus nullam spem emendationis præ se ferat, Abb. in cap. i. de apost. Ioan. Lup. de lib. eccles. quæst. 3. imò nec tunc priuilegium fori amittit, nisi depositus à vestigio clericali fuerit, & degradatus, etiam si habitum dimiserit; Abb. in d. cap. i. c. cum non ab homine. cap. at si clerici, de iudic. Io. Lup. d. quæst. 3. Fel. in cap. ex parte; de accusat. cum actualiter ab ordinibus depositus priuilegium canonis, & fori amittat, verbaliter verò depositus vtrumque retineat; Innoc. in c. qualiter, & quādo, de accusat. Borgal. tract. de Irreg. p. 6. ver. de sentent. depof. c. 6. & sic vsus interpretatur, nisi casibus quibusdam exceptis, quibus à iure habetur pro actualiter deposito, de quibus infra cap. seq. vel nisi tertio monitus ab Episcopo, vt habitum deferat, & abstineat ab enormitatibus id contemnit, & in iis deprehenditur; Alex. conf. 8. col. pen. & fin. libro 1. Cucch. d. tract. num. 80. cum seq.

III. Clericus in minoribus constitutus priuilegium fori amittit, si ad secundas nuptias transit, vel corruptam ducit, vel militiæ seculari adscriptus sœua exercet, quibus casibus non requiritur monitio Episcopi, licet monitio requiratur, cum ob mercimonia, & negotiationes, tabernariam, carnificinam, vel macellariam artem priuilegio ij priuandi sunt, vel quia iocis, vel scurrilibus ob quæstū turpiter indulgent. cap. i. de vita, & hon. cl. clem. 1. eod. Innoc. in c. 1. de apost. Lud. d. quæst. 3. nisi in vltimo casu per annum integrum, illam artem exercuerint, quia sic nulla monitio exigitur, tametsi Episcopus priuilegium amissum possit eis restituere. d. cap. i. de vita, & hon. cler. Diaz. cap. 62. de quibus latius agetur cap. seq.

Illud quoque est adnotandum, quòd si clericus in habitu seculari detentus à iudice laico sit condemnatus, licet vbi constiterit, ad iudicem proprium sit remittendus, expensas tamen, quæ in iudicio factæ sunt, à iudice ecclesiastico per-

soluere cogetur, ex eo quòd aduersarium silentio suo fatigauit. Egid. Bellam. decil. 2 26. Fel. in c. exceptionem. num. 1. de except. Dec. cons. 2 41. col. 1. Grammat. voto 18. num. 18. qui tamen cogi debet soluere expensas tantum factas ante detectionem clericatus, cum post aduersarius prosequendo causam coram iudice laico sit in culpa, vt dicunt prædicti, nec eo casu iudex laicus potest eum condemnare in causa ciuili, vel criminali, licet negarit se clericum esse, & contumacem extiterit, nec decretum secundum aduersus eum, vt inquit Clar. d. quæst. 36. Cucch. d. tract. in fin.

De Vita, & honestate Clericorum, à quibus canere, quare agere debeant, eorum officio, & exercitio. Ver. 3.

⁷
Clerici à quibus canere, & quare agere debeant, cum singulorum pennis.

Cvm Clerici diuino seruitio sint mancipati, à seculo segregati, in Domini sortem vocati, factorumque adimnistrati, & mundari subeantur qui ferunt vasa Domini; Esa. 53. & sancti esse, ne polluant nomen eius, Leuit. 22. & ipsorum actiones, quasi in theatro positæ sint, vnde laici viri normam viuendi sumunt, & si mali sint ruina populi Dei dicantur esse. Osee 4. Itcirco conati debent ecclesiastici viti, quantum humana fragilitas patitur, vt lucerna ardens, & lucens sint in medio populi, & ab iis cætera humilitatis, modestiæ, cõtinentiæ, charitatis, & cæterarum virtutum exempla desumant, & à leuibus ob id etiam delictis abstineant, ex Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. de reform. ab iis præsertim cauendo, quæ sacrorum canonum iure, & sanctorum Patrum sententiis sibi interdiciuntur, eaque præstando quæ eodem iure peragere debent. Quæ vt facilius vitentur, & obseruanda seruentur, subijcere libuit ea quæ sacrorum canonum iure iisdem verantur, vel præcepta, vt seruent.

Itcirco primum sit dictum. Multa sunt à quibus clerici cauere debent.

I. Enim ad Concilia appellare non debent, nisi sint suæ cognationis, id est prouincialia, vel ad primates, aliàs communionem prouentur, ex Concil. Mileuit. cap. 22. c. placuit. 1. quæst. 6. nisi Romanam sedem appellent, vt ibi habetur non tamen possunt appellare à Papa ad futurum Cõcilium, aliàs excommunicationem Papæ reseruatam incurunt, ex Bulla Cœnæ.

I I. Aliæ

II. Alienas plebes subornare non debent, aliàs de propria ecclesia ejiciendis; ex Concil. Aphric. cap. 13. Carthag. III. cap. 43. cap. 10. Concil. I. Carthag. vbi vetantur alienos fines vsurpare.

III. Debent negotia secularia, & quaestuosas vundinas vitare; ex Concil. Elibertino, c. 19. Carthag. I. c. 8. & 9. non litigando apud iudices seculares, si in sacris sint constituti, nisi propriam, vel ecclesie suae, vel piam causam agant, vel pro miserabilibus personis, vel coniunctis. c. 1. nec cler. vel mon. cap. 1. de postulando, nec conducere res seculares, aut procuratores esse in causis secularibus. cap. 1. & 2. ne cler. vel mon. nec institutarij sub aliquibus Principibus. cap. sed nec, eod. tit. Nec tabellionatus officium exercere. c. sicut. vbi Host. & Io. And. eod. nisi sit causa ecclesiastica, vel coram iudice ecclesiastico, vt dicit gl. in d. c. sicut. & ibi Abb. Dec. in cons. 120. col. 2. ad fin. & etiam antiqua instrumeta exemplare possunt cum Praelati licentia. glo. in c. vt officium; verbo, Praemissa, de haeret. in 6. extra quos casus tabellionatus officium eis est interdiciendum, licet si ante clericatum tabelliones sint effecti, scriptura ab eis effecta valida sit, donec eis officium interdiciatur, d. cap. sicut. vbi Host. & Io. And. Dec. cons. 17. & 42. col. 4. r. 15. colum. 2. 499. num. 10. scriptura tamen priuata ab eis confecta etiam ad causas pias non habet vim scripturae publicae. cap. super specula. vbi glo. & Doct. ne cler. vel mon. d. cap. super specula. de mag. si vero clericus suscepit officium tabellionatus antequam sit ei interdictum, non ideo venit priuandus beneficio, nisi id à Principe seculari accepisset, causas criminales actus, Io. And. & Abb. in d. cap. sicut, & si clericus contra ecclesiam in qua beneficium habet, pro exteris aduocatus, vel procurator existit, vt ingratus debet illo beneficio spoliari, cap. cum sacerdotis; de postulando; & si ij in negotiis secularibus ministri sint, vel laicorum, & in fraude deprehensi sint, indignum est, vt ab ecclesia eis subueniatur, d. cap. 2. vbi gl. & Doct. ne cler. vel mon. si tertio moniti non desistant, licet admissi à Principe seculari ad aliquod officium si in eo deliquerint, non possunt ab eo, vel alio iudice seculari, licet in minoribus ordinibus sint constituti, puniri. Couar. pract. qq. cap. 33. num. 6. Aufser. in clem. 1. num. 25. de offic. ordin.

III. Clerici in sacris constituti nõ debent nubere, aliàs sunt deponendi, ex Decretis Syriaci Papae c. 7. To. I. Conciliorum,

liorum, & si in maioribus ordinibus sint constituti, matrimonium est nullum, cap. presbyteris. 27. dist. & tenetur uxorem abiurare, & priuantur beneficio, & ordinum executione. cap. decernimus. 28. dist. c. de his. c. presbyter. ead. dist. & sunt irregularis: ita ut non possint in susceptis ordinibus ministrare, nec ad maiores promoueri. not. Abb. in cap. 1. & 2. ne cler. vel vou. & veniunt priuandi beneficii per sententiam. d. c. quando est nullum de iure cum consanguinea, vel ratione minoris ætatis, hoc enim casu non amittunt beneficium; cum sint tantum sponsalia, si enim sit aliàs validum de iure, sic vacant beneficia ipso iure. Clar. in d. §. fin. lib. 5. sent. q. 73. ver. clericus. modo secuta sit copula. Capra. reg. 97. aliàs non; & vltierus sunt excommunicati. clem. 1. de consang. & suspecti de hæresi, & potest contra eos ab officio sanctæ Inquisitionis procedi. Io. Lup. in rubr. & cap. per vestras. de donat. inter virum, & uxorem; & incurrunt pœnam stupri si virginem sub figura matrimonij violarunt, & ob id arcto carceri mancipandi, & etiam verberandi, si seducta esset magnæ nobilitatis, si verò in minoribus ordinibus sint constituti, eo ipso vacant eorum beneficia per contractum matrimonij. Silu. Clericus. 2. §. 4. etiam si non sequatur copula, & illa ingrediatur monasterium. Doct. in cap. 1. de cler. coniug. & etiam si matrimonium sit nullum, quia is cum coniuncta contraxit, si ignorantur id egit, si enim scienter, venit priuandus per sententiam, quia primo casu videtur illi beneficio renunciare, secundo non, & ideò in hoc casu ante priuationem poterit id renunciare ad fauorem alterius, & idem si per vim, aliquam coëgit ad matrimonium, vel contrahit cum proxima pubertati, si tamen sponsalia tantum contrahit, non amittit beneficium ipso iure. Staphil. de gratiis expect. f. 74.

V. Non debent adire ad virgines, moniales, vel viduas visitandas, nisi de licentia Episcopi, & cum honesto comitatu, ex Conc. Aphric. cap. 5. cap. clerici. 81. dist. de quo habetur infra tract. de Regl. sub cap. de Monialibus; & si clericus suspectus de fornicatione cum quacunque fœmina, post primam, secundam, & tertiam monitionem, inuentus fuerit cum ea fabulari, vel aliquo modo versari, excommunicationi subdendus est, fœmina verò canonicè iudicanda. c. 1. in fin. vbi Doct. de cohab. cler. & mul. & pariter frequentans monasteria monialium sine manifesta, & rationabili causa,

causa, ab Episcopo arcendus est, & si non desistat, ab officio deponendus. cap. monasteria. vbi Doct. de vita, & hon. cler.

VI. non debent ingredi tabernas causa edēdi, vel bibendi, nisi necessitate compulsi in peregrinatione, ex cod. Conc. c. 7. Cartag. I I I. cap. 27. c. fin. de vita, & hon. cler.

VII. De vno loco ad aliū transire non debent, ex Conc. Cartag. V I. c. 15. c. non oportet Episcopum. 7. q. 1. Conc. Venetico. c. 5. & peccāt qui de vno ad aliud beneficium ex ambitione, auaritia, vel inconstantia, propria voluntate, vel dominatione transeunt; sed id potest fieri ex communi necessitate, & vtilitate de superioris consensu, & non ex propria transeuntis voluntate. d. c. non oportet. & c. mutationes. ibid. & c. scias. ibid. & si mutauerit se, licet amittat priorem ecclesiam. c. de multa. de præb. repeti tamē potest à proprio Prælato, vt not. gl. in c. si reuiuero. ibid.

VIII. Non possunt in publico causam examinare, nec ante iudicem laicum stare, ex Sin. Rom. sub Silu. in epilogo; aliās ab altari sunt deponendi si sine licentia Episcopi id agāt, ex ep. 94. Leonis Papæ I. & Conc. Calcedon. act. 15. c. 9. & tam ipse, quàm iudex eos recipiens à communione arcendi, ex Conc. Agaren. sub Simmacho. c. 8. de quo dictū est supra, quarto priuilegio.

IX. Non decet eos interesse spectaculis quæ sunt in nuptiis, vel scenis, sed antequam chymælici, id est tibicines veniant, de conuiuio abire, nec conuiuia de symbolis celebrare. c. 54. & 55. in Conc. Laodicensi, c. non oportet. de consec. dist. 5. c. non oportet. dist. 44. ex capitulis Sin. Græc. Tom. I I. Conc. c. 59. 61. c. non liceat. 44. dist. c. fi. de vita, & hon. cler. Conc. I. Mediol. tit. de vita, & hon. cler.

X. Non debent vocari ad tutelam, vel curam testamentariam, ex ep. 11. Cipri. ad clerum. Tomo I. Conc. c. Cyprianus. 21. q. 3. datam tamen à lege possunt suscipere clerici. c. fi. vbi gl. dist. 76. non tamen ad id cogi, gl. ibi. & ex causa pietatis miserabilium personarum possunt eam suscipere Episcopi, & clerici, sic tamen, vt id Episcopi exercent per Archidiaconum, vel Archipresbyterum. d. c. fi. c. 1. c. Episcopus. 88. dist. aliarum verò personarum tutelam Episcopi suscipere non possunt, vt not. in d. c. fi. 76. dist.

XI. Non debent ad hæreticos declinare, aliās sunt deponendi; & qui ab orthodoxis ob flagitia erant amoti, si ab

hæreticis restituntur, adhuc excommunicati permanere debent. ex Conc. Ephes. Tomo IIII. can. 3. 4. 5. & 6. & clerici qui ab hæreticis ordinantur, in eo gradu in quo erant permanere debent, & ulterius non promoueri, ex ep. 3. Leonis Papæ I. nec restitui debent officio sine speciali indulto sedis apostolicæ, vel beneficio excommunicamus. §. credentes. vers. sanè de hæret. qui & bonis priuantur sic declinando, & excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt, ex c. ad abolendam. §. excommunicamus. de hæret. & Bulla Cœnæ Domini; & si hæreticus sit, degradatur, & curiæ seculari traditur. c. ad abolendam. de hæret. nisi se velit corrigere, quia tunc depositus detruditur in carcerem. Abb. in cap. ar. si clerici. de iudic. circa quod videantur quæ dixi supra tr. de hæret.

XII. Alieni clerici ab alieno Episcopo recipi non debent sine proprii licentia, & consensu, ex Conc. Aphric. cap. 21. aliàs non recipiantur ad communionem. ibid. ex Conc. Venetico. cap. 5. id enim esset species furti, vt & transfugam militem, vel seruum nemini recipere licet, vt habetur in l. eum qui fugitiuum. ff. ad legem Flauiam, de plagariis, si ei animus sit illum detinendi contra voluntatem proprii Prælati, vel non restituendi si petatur, aliàs secus, vt in simili. ibi not.

XIII. Non debent xenia, vel quid tale à Iudæis recipere, aliter sunt deponendi, & idem si cum iis orant, vel cum iis ieiunant, vel cum iis dies festos agunt, vel metu eorum Christum negant, vel nomen clericum, vel si comedunt carnes in sanguine ipsarum, vel oleum ferunt in eorum synagogas, vel in eorum festis lucernam accendunt, ex can. 61. 62. 63. 69. & 70. Apostolorum. Conc. Venetico. cap. 12. Agaten. cap. 40.

XIIII. Clericus non debet proprium Episcopum accusare, vel ei insidians, aliàs infamis est, & à gradu debet recedere, ex Decr. Stephani Papæ I. c. 8. c. clericus qui. 3. q. 4. nisi à fide deuiauerit, ex ep. 2. Fabiani Papæ, tomo I. Conc. & ep. Pij Papæ ad Italicos, tomo prædicto, nec etiam eidem ij debent esse inobedientes, vt ibi habetur. c. si qui clerici. cap. si clerici. II. q. 3. c. coniurationum. ibid. aliter is debet à beneficio deponi, & officio. c. si quis sacerdotum. I. q. 1. c. grauem. de excess. prælat. & si incorrigibilis sit tradi potest curiæ seculari, qui conspirat contra Episcopum proprium. Abb.

Abb. in c. at si clerici. col. 13. de iudic. Doct. communiter in c. cum non ab homine. de iudic. & infamis est, ac exilio traditur. Archid. in c. clericus. in cap. hi qui 3. q. 4. Clar. lib. 5. q. 26. ver. hinc inferitur, cum communi.

XV. Non debent cum mulieribus extraneis cohabitare, ex Conc. Carrag. III. c. 46. præter auiam, matrem, sororem, & filiam, neptem, vel conuersam, ex Conc. II. Arelaten. c. 3. & 4. vel eas solas personas quæ effugiunt omnem suspicionem ex Conc. V. Carrag. c. 3. c. interdixit. dist. 32. c. 1. de cohab. cler. & mul. cum seq. nec accedere ad domum extraneæ, nisi superioris iussu, & cum testibus bonæ famæ; ex Decretis Lucij Papæ. c. clericus. 8. dist. c. sed si forte. ibid. nec cum extraneis mulieribus habere familiaritatem, aut cum iis ad auertendam suspicionem, loqui secreto, aliter à communione sunt arcendi, ex Conc. Turonico I. cap. 3. & Conc. Agaten. c. 10. nec illas domi recipere, nec ad eas ire, nisi sit mater, soror, filia, neptis, vt ibi habetur; & si prædictæ suspectæ sunt non licet etiam eas domi tenere, ob ipsas, vel pedissequas. c. 1. de cohab. cler. possunt tamen tenere domum in vico, vbi prædictæ maneat, vt illis necessaria subministrant. d. cap. 1.

XVI. Non debent per plateas, & nundinas deambulare, nisi pro emendo aliquid, vel ex officij proprii necessitate, ex Conc. III. Carrag. c. 47. & 48.

XVII. Non debent deesse vigiliis absque corporis necessitate, aliter stipendii priuandi. c. 49. Conc. III. Carrag. & dignitate priuandi, ex Conc. Aurelianen. II. c. 14. & beneficiatus non dicens officium est eo priuandus, & tenetur ad fructuum restitutionem. Bellon. conf. 56. num. 3. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 73. nec inuidere fratrum profectibus; aliter interim non promouendi. cap. 54. eod. nec adulationibus, aut proditionibus vacare, aliter ab officio deponendi. cap. 56. eod. nec esse maledici maxime in sacerdotes, aliter veniam petant, aliàs deponantur. cap. 57. eod. nec frequenter litigare, aliter eorum testimonium non est recipiendum sine grandi examine. c. 58. eod. & discordantes retrahendi. cap. 59. eod. nec scurriles esse, aut ioculares verbis turpibus, aliter ab officio amonendi. cap. 60. eod. Conc. Agaten. cap. 70. nec per creaturas iurare, aliter persistentes excommunicandi. c. 61. eod. nec inter epulas cantare, aliter idem subeant. c. 62. eod. nec omittere ieiunium debitum, aliter minores habendi.

c. 63. eod. nec ieiunare die Dominica, aliter non credendi catholicici, nec turbam facere, & seditiones, ex 5. Sin. Constantinop. collat. 7. c. si quis. 11. q. 3. nec ioculatores, vel buffones, aut lustricnes esse, id est facientes spectaculum sui corporis, iuxta. c. 1. ne cler. vel mon. c. cum decorem, de vita, & hon. cler. c. 1. eod. in 6. qui si per annum illam artem exercet, sunt ipso iure infames, si breuiori tempore, & moniti non desistant, carent omni priuilegio clericali. d. c. 1. vbi Ioan. And. Io. Monac. & alij qui annus debet esse continuus, vt dictam pœnam incurrant, si enim diuersis mēsis diuersorum annorum, qui simul iuncti constituerent annum, quis vteretur illa arte, non incurreret dictam pœnam, vt dicit ibi Gemin. & prædictam pœnam incurrunt etiam clerici in sacris constituti, vt ibi dicit Archid. licet executio per iudicem laicum non sit contra eos facienda, nisi prius à iudice ecclesiastico degradentur, & ei puniendi tradantur, cum protestatione tamen, vt ibi dicit Io. Monach.

XVIII. Non debet clericus fideiubere, aliter est abiiciendus, ex can. 20. apost. scilicet pro laico pro quo non potest fideiubere. c. te quidem. 11. q. 1. c. 1. de fideiuss. nisi in casu necessitatis, quod licet. c. videntes. 12. q. 1. si tamē fideiubeat, tenet indistinctē fideiussio. Abb. in d. c. 1. sed is solum tenetur de patrimonio, vel redditibus beneficij quos facit suos: vt ibi dicit Host. pro clerico verò, vel ecclesia potest indistinctē fideiubere. c. 2. eod. & notat glo. in d. cap. te quidem. nec conducere possessiones laicorum, vel procuracionem, nisi iussu Episcopi ecclesiasticas possessiones conducatur, aliàs contumax dignitate priuetur, ex Conc. Calcedon. act. 6. cap. 2. ex Decreto Hormisdæ Papæ c. 2. c. canonum statutis. c. si quis. 14. q. 4. c. 1. ne cle. vel mon.

XIX. Non debent comam nutrire, vel barbam, ex can. 44. Conc. IIII. Cartag. aliàs ab Archidiacono inuiti dantur, ex Conc. Agaten. c. 20. c. si quis. c. clericus. de vita, & hon. cle. c. prohibetur. c. clerici. c. si quis. 33. dist. & anathema fiunt, id est fieri debent, vt not. glo. in d. c. si quis. quod intelligitur, quod debent ferre tonsuram in modum spheræ in capite, aliter sunt excommunicandi, & peccant mortaliter, vt dicit Abb. in d. c. si quis. de vita, & hon. cler.

XX. Non debent in vestibus, & calceamentis decorem querere, sed professionem suam, & in habitu, & in incessu probare, ex c. 45. Concil. IIII. Cartag. c. clericus. 42. dist. Agathen.

Agathen. c. 20. c. pen. de vita, & hon. cleric. Trid. Conc. sess. 14. c. 6. clem. vt ij qui. de etate, & qual. de quo latius dicitur infra, casu 73.

XXI. Non debent propriam relinquere ecclesiam, sed excommunicandi, vel redire cogendi, ex Conc. I. I. Arelat. c. 13. & can. 14. Apost. si contumax quis sit in redeundo, vel ad aliam inscio Episcopo transferint, nec alius Episcopus eos recipere debet. cap. 15. ibid. sub poena priuationis communionis, vt supra est dictum, casu 12. sed vbi ordinati sunt ibi manere debent, ex ep. 84. Leonis Papæ I. ex Conc. Calcedon. act. 6. cap. 3. Concil. Venerico. cap. 5. aliàs ad communionem ibi non admittantur. ibid. & si obtinent beneficium cum cura animarum, residere tenentur, aliàs non faciūt fructus suos, & contumaces possunt beneficiis priuari, & idem de canonicis, & aliis, qui iure, vel consuetudine residere tenentur, vt dixi supra, tract. de statu Episc. c. 5. qui & fructibus præbendæ priuari possunt. cap. cum dignitates. sess. 24. in Trid. Conc.

XXII. Non debent vsuram exercere, vel alienæ rei secularis conductores esse, aut turpi lucro negotiationis causa operam dare, aliter depositi à clero à communionem habeantur alieni, ex Conc. I. I. Arelaten. c. 14. & c. 17. Conc. VI. Cartag. c. quoniam multi. dist. 47. & cap. quoniam multi. 14. q. 4. Conc. Laodiceno, cap. 5. Cartag. I. can. 13. c. 1. & 2. c. secundum. ne cler. vel mon. & clerici suo alieno nomine vsuras exercere non possunt. c. sicut non suo. 47. dist. & clerici vsurarij sunt ipso iure infames. Abb. in c. inter dilectos. de excess. præl. etiam post restitutionem, & peractam pœnitentiam. Bal. in l. improbum. C. ex quibus cau. irrog. vnde repelluntur à beneficio obtinendò, cum quibus tamen dispensat Episcopus post actam pœnitentiam. gl. in c. præterea. de vsur. Abb. in d. c. inter dilectos. & etiam suspenduntur ab officio, & beneficio. d. c. præterea. arbitrio iudicis. c. i. eod. tit. & etiam debent deponi à beneficio, si non desistunt, aliàs secus. not. Hostien. in summa de vsur. §. fin. vers. alia. & sic primo suspenduntur, & si non corriguntur, deponuntur à beneficio.

XXIII. De ignobili loco ad nobilem per ambitionem transire non debent, sed ex causa vtilitatis id Episcopus de illis facere potest in præsentia Synodi, ex c. 27. Conc. III. Cartag. cap. Episcopus. 7. q. 1. c. 1. cum seq. de postul. prælat.

quæ sic se non mutant, sed mutantur, quod licet. d. c. Episcopus. & c. mutationes. 7. q. 1. cum aliis supra alleg.

XXIII. Sub potestate Episcopi civitatis manere debent, ex Conc. Calcedon. act. 15. c. 8. & 5. Sin. Constantiop. collat. 7. nec sine eius voluntate discedere debent, sed ad propria reverti, ex Conc. Agaten. cap. 38. nec alibi ministrare debent sine literis commendatiis proprii Episcopi, ex Conc. Calced. act. 15. cap. 13. Conc. Turonico l. c. 11. & 12. nec ibi promoveri sine licentia proprii Episcopi, ex Conc. Aurel. III. c. 15. nec celebrare in aliena diœcesi sine voluntate utriusque, ex Conc. Aurel. III. c. 7. & clerici vagabundi sine licentia proprii Episcopi, in omni loco à communione arcendi, ex Conc. Venetico. cap. 5. & à propria communione privati, à nullo recipiendi, ex Conc. V. Sardicen. c. 16. Aquigranensi cap. 53. & habetur in Conc. Trid. sess. 22. decret. de obl. & cuit. vbi habetur clericum peregrinum non admitendum ad celebrandum sine literis testimonialibus proprii Episcopi; & quod non debeant ordinari ab alieno, nisi testimonio, & consensu proprii, habetur in constitut. Pij II. incip. Ex sacrorum; & Conc. Trid. sess. 13. c. 8. aliter promotus ab executione ordinum arbitrio proprii Episcopi suspensus est. d. c. quæ suspensiones, ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, hodie Papæ reservantur, quò ad earum relaxationem, & Capitulum sede vacante non potest concedere dimissorias ad ordines, nisi post annum à die vacationis ecclesiæ. sess. 7. cap. 10. aliter in minoribus constituti, sic ordinari careant privilegio clericali, si in sacris ordinibus executione ad beneplacitum futuri Prælati, & Capitulum subiaceret interdicto ecclesiastico, nisi is arctatus sit ratione beneficii ecclesiastici, recepti, vel recipiendi, & si ante illius beneplacitum celebrat, est irregularis, Abb. in c. si celebrat. de cler. ex com. & si quis ante pubertatem ordinatur ad ordines maiores, si inuitus, potest fortè contrahere matrimonium, & idem si ante pubertatem, & perseverat in contradictione usque ad pubertatem, vel si post pubertatem intra triduum contradicit, aliàs non. Doct. in cap. non est. de temp. ord. in cap. vnico. de cler. per saltum, vbi Host. Innoc. & Ioan. And.

XXV. Non debent conscribi in duabus ecclesiis, sed manere in ea in qua sunt ordinati, nò ad quas confugerunt,
ex

ex Conc. Calcedon. act. 15. c. 10. cap. clericum in duabus. 21. quæst. 1. & iam translatus nil communicet ex bonis prioris. d. c. & c. si quis iam. 21. quæst. 2. & si quis suscipit duo beneficia incompatibilia, scilicet duo curata, vel duas præbendas in Cathedrali, aut dignitatem ibi, vel alibi cum onere residendi, vt in collegiatis, & alterum curatum, tenetur alterum dimittere, alias post adeptionem possessionis pacifice secundi, eo ipso vacat primum, & si vtrumq; nititur retinere absque sedis apostolicæ dispensatione, priuatur vtroque. c. de multa. de præben. c. quia nonnulli. c. præterea. cod. c. quia nonnulli. de cler. non resid. c. execrabilis de præben. in extrauag. Ioannis XXII. Trid. Conc. sess. 7. c. 2. sess. 24. c. 17. quod procedit etiam in regularibus dignitatibus. c. cum singula. de præb. in 6. & prioratibus. clem. 1. de suppl. negl. & vicariis perpetuis. clem. vnica. de offic. vic. & vterius sic contententes vtrumque retinere fiunt inhabiles ad ordines, & ad alia beneficia obtinenda. d. cap. execrabilis. idq; ipso iure, vt ibi not. glo. zenzer. pœnæ tamen prædictæ non procedunt in Episcopatu, quia secundum non vacat, nisi post consecrationem Episcopi, sicut nec in aliis per acceptationem verbalem, sed requiritur corporalis acceptatio, id est apprehensio possessionis secundi, vt not. gloss. d. cap. de multa. de præben. & potest dispensari circa sublimes, & iteratas personas. d. cap. de multa. in fin. & si parochialis non sufficit ad victum, potest adjici vnique simplex beneficium, quod ad victum simul cum illo sufficiat. ex d. cap. 17. Conc. Trident.

XXVI. Ebrietatem fugere debent, aliter triginta diebus communionem priuandi, vel corporali supplicio subdédi; ex Conc. Venetico cap. 13. cap. si. 35. dist. & si non abstinent à crapula, & ebrietate, ab officio, & beneficio sunt suspendendi. c. à crapula de vira, & hon. cler. & Host. in summ. de temp. ordin. §. & cui. vers. pœna autem. dicit, quòd Episcopus presbyter vel diaconus deseruiens ebrietati, si non desinat, deponitur, inferior clericus, vel laicus communionem priuatur. c. si Episcopus. 35. dist. si verò semel tantum id egit, punitur, vt in d. cap. fin.

XXVII. Non debent deesse à matutinis officiis in ecclesia sua intra ciuitatem, excepta infirmitate, aliter per septem dies sunt à communione ardeni; ex Conc. Venetico cap. 14. & si non resident possunt priuari primò fructuum portionem,

portione, tum omnibus, & demum etiam beneficio. cap. cum dignitates. sess. 24. Trid. Conc. & sic non exhibens presentiam diuinis officiis, excepta infirmitate, vel absentia ob ecclesie utilitatem, non potest participare de distributionibus quotidianis, quæ presentibus tantum dandæ sunt diuinis officiis. cap. vnico. de cler. non resid. in 6. non obstante quacunque collusionione. d. c. cum dignitates.

XXVIII. In festiuitatibus solemnibus ecclesie desse non debent, sed illi inferuire, ex Conc. Agaren. c. 64. c. si quis. 7. q. 1. & si ecclesia sit parochialis, non possunt inde abesse, nisi ex graui causa, & de licentia Episcopi, nec ultra duos menses in anno. c. 1. sess. 23. in Trid. Conc. aliàs fructus non faciunt suos, & mortaliter peccant, nec beneficiati in Cathedrali, vel collegiata ultra tres menses, iuxta dicta supra de statu Episc. c. 5.

Nec possunt adire studia si sint beneficiati residentes, habitantes parochiales dignitates, vel personatus sine licentia proprii Episcopi; ex Bulla Pij IIII. 24. Noueb. 1564. qui si id neget, eius superior potest eum cogere, vt id concedat: qui tamen debet eos examinare, & probare an sint apti ad studia. Abb. in c. relatum. 1. de cler. non resid. & requiritur, vt essent minores triginta annis cum studium cœperint. decif. congr. 341. & quod in studiis generalibus morentur per quinque, vel septem annos in Theologia, vel iure canonico, & interim frui possunt fructibus beneficiorum, quibus tamen vetitum est studere iuri ciuili, vel medicina. c. super c. non. ne cler. vel mon. aliàs incurrunt excommunicationem, si publicè audiant, non tamen si minus principaliter eas audiant. Zerola. Studium. nu. 5.

XXIX. Non possunt accedere ad dominos pro petendis beneficiis sine literis commendatiis proprii Episcopi, aliàs honore, & communionem vsque ad plenam & dignam pœnitentiam priuentur; ex Conc. Aurelian. I. cap. 9. nec ad Imperatorem ire sine Metropolitanis, vel prouincialium Episcoporum consilio; ex Conc. Antioch. c. 11. & 12. Aquigranen. c. 73. & 74. c. si quis Episcopus. 13. q. 8. si quis à proprio. 11. q. 5. c. per laicos. 16. q. 7. vbi nemo per laicos obtinere debet ecclesiam, & tales excommunicationem incurrunt. c. quoniam. c. si quis clericus. 16. q. 7. & si ij talia beneficia non resignant, ab officio, & beneficio reddendi sunt alieni. cap. relatum. de iure patr. & collationes huiusmodi
factæ

facta à dominis sine dispensatione sedis Apostolicæ nulla sunt, & sic recipientes inhabiles fiunt ad alia beneficia obtinenda, sine Apostolica dispensatione; ex Conc. Lateran. sub Leo. X. sess. 10. in Bulla cōtra emptos edita. §. & quia sapius. & intrusi sunt, cū id obtineant sine autoritate eius ad quem spectat collatio. Abb. in c. quia diuersitatem. de cōcess. præb. & idem si eas obtinent ab Episcopo excommunicato, interdicto, vel publicè suspensio. Felin. in c. in nostra. de rescript. tex. in c. eum qui. de præb. in 6.

XXX. Canes & accipitres ad venandum habere non debent; ex Concil. Agaten. c. 5. c. Episcopum. 34. dist. aliter Episcopus tribus mensibus se suspēdat à communione, presbyter duobus, diaconus ab omni officio, & communione cesset. ibid. c. 1. de cler. venat. & c. 2. eod. & presbyter etiam ab officio nedum communione est ob id suspensus, si venationi, vel accipitribus operam dat. Abb. & Io. And. in d. c. 1. vel melius, quod non est suspensus ipso facto, sed & in optione iudicis ipsum, & alios clericos suspendere, vt dicit Cucch. de vita, & hon. cler. num. 46. & ita vsus etiam interpretatur, & causa animi relaxandi perrarō id licet exercere, vel causa arcendi feram, quæ vineis, vel segetibus clericorum noceat. Præpos. in d. cap. Episcopum. Abb. & Anan. in d. cap. 1.

XXXI. Non debent accipere munera pro impensis patrociniis, nisi spontē datum, aliter deponendi, ex Decretis Hormisdæ Papæ, cap. 10. cap. obseruandum quoque. 15. quæst. 2. quod intelligitur, quod non debent pretium petere pro seruitio præstito in exercendo iudicio ecclesiastico, de quo supra tr. de Vicario cap. 3. vel melius, quod non debent recipere pretium de patrociniis, quæ impenduntur in electionibus, ordinationibus, vel promotionibus clericorum, quia id est furtum, rapina, & simonia, exigit depositionem, non autem si pretium petatur patrociniis præstito aduocando coram iudice ecclesiastico, vt ibi dicit Archid.

XXXII. Non debent falsum testimonium proferre, aliter rei capitalis criminis sint, ex Conc. Epauensi. cap. 13. & debent ab officio depositi in monasterium detrudi. cap. si Episcopus. 50. dist. Turr. Cr. in cap. presbyter. diaconi. §. q. 6. c. qui iuxta ibid. non sunt tamen beneficiis ipso iure priuati, sed veniunt priuandi per sententiam. Clar. in pract. §. penult.

§.petitium,ver.item clericus. cum communiſſi de illo crimine conſtat via directa, id eſt directè de hoc accuſati, & conuicti,vel in iure conſeſſi,ſecus ſi de eo conſtet incidere, vt dicit Præpoſ. in d. c. ſi Episcopuſ; & multum debet conſiderari à iudice damnũ,quod intulit ſi eſt graue, vel non, quia ſic pœna eſt augenda,vel minuenda, nullo tamèn caſu poſſunt pũniri à iudice laico, licet coram eo peccarint id agendo. Innoc. Butr. Io. And. in cap. verum. de foro compet. Diaz. verbo, Falfi.

XXXIII. Si crimen capitale committunt, ab officio depoſiti in monaſterium ſunt retrudendi, ibi communionem ſumendo, ex d. Concil. Epauenſi. cap. 22. & ſi iſ eſt parricida, debet deponi, & pũniri. Diaz. in pract. crim. can. cap. 109. qui nec admittuntur contra laicum in cauſa ſanguinis criminaliter. Doct. in c. de cætero. de teſtibus; niſi in caſibus de quibus Lancel. tract. de Prætor. tit. de teſtib. cap. circa. num. 77. Campeg. de teſtib. concl. 91. 92. & 97. & reg. 297. Port. lib. 2. ſuarum concl. reg. 28. & tunc etiam requiritur licentia Episcopuſ, vt poſſint teſtificari. Campeg. locis cit.

XXXIII. Non debent ad mulieres indebitis horis accedere, meridianis, & vespertinis, niſi ex cauſa, & cum præſentia preſbyterorum, & clericorum, ex Concil. Epauenſi. cap. 20. circa quod videnda ſunt dicta ſuprà de hoc.

XXXV. In obſidione occidentes, duobus annis ab officio ſuſpendantur, & communionem priuentur, ex Cõc. Ilerdenſi. c. 1. cap. de hiſ. 90. diſtin. ſi verò ibi præſentes ſint, & non occidant, eſt ſecus dicendum, & idem ſi occidant ſe non valentes aliter defendere, nec tunc ſunt irregulares. clem. 1. de homic. aliàs non poſſunt bellare etiam contra Turcas, niſi lachrymis, & orationibus. cap. 1. 23. q. 8. Capra. reg. 96. nu. 29. teſtans de communi.

XXXVI. In carnis peccata corruentes, ſi dignè eos pœniteat ſit in poteſtate Episcopuſ, eos non diu ſuſpendere, ſic tamen vt ulterius non promoueantur, quòd ſi iterato in id ruant, dignitate priuandi, & communionem tantum in exitu vitæ ſuſcipiant, ex Conc. Ilerden. c. 5. Aurelian. II. c. 4.

Hodie verò clerici fornicarij non ſunt deponendi. gl. in c. Maximian. 31. diſt. in c. lator. 2. q. 7. ſed in optione iudicis eſt

est pœna pro modo culpæ, & actus iteratione. Abb. Fel. & Dec. in c. at si clerici de iudic. si verò concubinarij sint detinentes aliquam domi, etiam si ibi adsit mater, & sic eius pedissequa, modo id sit notorium, vel etiam si alibi eam detinent, & id est notorium per euidentiã facti, vel quia de hoc sint conuincti, vel in iudicio confessi, suspensi sunt ab officio, & si interim celebrant, fiunt irregulares. Abb. in c. vestra. de cohab. cler. etiam si in minoribus ordinibus sint constituti, & iudex iuxta facti qualitatem, potest talem suspendere, vel priuare beneficio, monitione tamen præmissa, vt eam dimittat, vt dicit Præpos. in c. nullus. 32. dist. & sufficit monitio facta in constitutionibus sinodalibus. Abb. in c. vt clericorum. de vita, & hon. cler. in c. at si clerici. col. 12. de iudic. & idem statuitur in Conc. Basil. sess. 20. vbi priuatur fructibus beneficij, & si contumaces sint etiam beneficiis priuandi, quas tamen pœnas non incurrunt, si id possit tergiversatione celari, qui tamen si ad mandatum iudicis, sic suspectas non dimitunt, vt supra est dictum, possunt vterius arbitrio iudicis puniri. Silu. Clericus. 2. §. 8. pro adulterio verò deponuntur ab officio, & beneficio. Abb. & alij in cap. vt clericorum. de vita, & hon. cler. vbi Ioan. And. Imola, & est communis; & damnati de tali crimine efficiuntur infames. Abb. in c. at si clerici. §. de adulteriis. col. 5. de iud. etiam si illa esset meretrix, nisi clericus id ignoraret; Sodomitæ verò deponuntur, & in monasterium detruduntur, si in cõsuetudine ea extent. cap. clerici. de excess. cler. dicit tamen Zerola in praxi. priuatio, hodie prædictas pœnas esse arbitrarías, & concordat Couar. var. res. lib. 2. c. 9. num. 8. etiam si pœna sit à iure taxata, & licet iudex in eo crimine dispensare non possit, vt ibi dicit, qui & ibi remissiuè, tradit quibus causis id fieri debeat, pœnam augendo, vel minuendo, hodie verò concubinarij puniendi, vt in Conc. Trident. sess. 25. c. 14. scilicet vt moniti primò, tertia parte fructuum priuentur, secundò, omnibus fructibus, tertio, suspendantur, & priuentur beneficiis, & probabiliter etiam suspensionem incurrunt, modo, vt supra.

XXVII. Conuicti de falso, furto, & periurio ab ordine sunt deponendi, & pro periurio biennio excommunicandi, ex Conc. Aurelian. III. cap. 8. Hodie verò clerici fures de furto conuicti per sententiam, confessionem in iudicio, vel facti euidentiã, deponuntur, & in monasterium

*Clericorum
concubina-
riorũ pœna.*

sterium detruduntur. cap. presbyter. 81. distinct. vbi glo. cap. tuæ. de pœnis. Ioan. Andr. in d. cap. tuæ. Hostien. in summa. de condict. furt. §. fin. pœna tamen intrusionis in monasterio non procedit in quolibet fure, sed latrone, & magnis furtis. Aret. in cap. cum non ab homine. de iudic. & vltimus fiunt infames clerici furti damnati. Felin. in cap. qualiter. 2. §. ad corrigendos. 2. col. de accusat. etiam si contra eos agatur tantum de conductione furtiua, & non actione furti, vt dicit Silu. verbo, Fures. dicens, fures esse quoque qui non reddunt hæredibus sibi à morientibus consignata, vt iis redderent. Periuri verò si sint deponuntur ab ordine, & beneficio. cap. presbyter. 81. distinct. Abb. in cap. querelam. de iureiur. in cap. cum non ab homine. de iudic. & ideò qui iurant ire ad concilium secundum formam. cap. ego enim. de iureiur. possunt deponi à dignitate si non veniunt. Iacobat. de Concil. lib. 2. & idem de eo qui fregit promissionem valatam fidei interpositione. Abb. Felin. Host. in cap. querelam. de iureiur. non tamen est priuatus ipso iure beneficio, sed venit priuandus periurus. Ioan. de Selua tract. de Benef. 3. p. princ. quaest. 3. qui & dicit, collationem factam periuro esse nullam, scilicet per sententiam, id est, quia Papa non priuat periuurum beneficio, nisi periurium sit iudiciale. Rebuf. tract. de pacif. poss. pag. 37. col. 2.

XXXVIII. Clerici duo in vno strato recumbere non debent ad suspicionem vitandam, ex Sin. Turonica 2. c. 15. & si vltius peccarent, incurrerent pœnam, de qua supra, & in tomo III. tract. de Pœnit. in Canonibus Pœnitentialibus, pœnitendo, vt ibi.

XXXIX. Sacrilegi post pœnitentiam arbitrio Episcopi gradum suum recipere possunt & dignitatem, ex Capitulis Græc. Sin. tomo II. Concil. cap. 17. cap. si quis presbyter. 50. distinct.

Hodie verò is est deponendus, Host. in sum. de accusat. §. quis sit effectus. Et quia sacrilegium potest sumi, vel factum in personam sacram, vel violando sacrum, vel auferendo rem sacram, ideò pro qualitate delicti, pœna in huiusmodi varianda venit, vbi iure non est definita, iudicis arbitrio, vt dicit Diaz. verbo, Sacrilegi.

XL. Clerici excommunicati, si ad Imperatorem recurrunt, spe reconciliationis carere debent, ex Capitulis Græc. Sin. tomo II. Concil. cap. 35. cap. si quis Episcopus, presbyter &

ter & cap. 21. q. 5. quod intelligitur si sunt excommunicati de mandato Papæ, vel quando iam est lata sententia, & disputatur apud superiores ecclesiasticos, an sit iusta, vel iniusta: vt ibi dicit Arohid. Et Clericus excommunicatus ipso iure priuatus est fructibus beneficij, & nil ei licet egeno datur, si iusta est excommunicatio. Couar. var. ref. lib. 3. cap. 3. num. 8. & cap. 13. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 73. qui & si per annum stet in excommunicatione, & miles efficitur, beneficijs priuatur, non tamen si tunc excommunicatur pro causa ciuili. Arno. soliloq. vltim. & si clericus scienter, & spontè participat in diuinis cum excommunicato nomine proprio à Papa, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. Clarus d. §. fin. quæst. 77. ver. Clerici qui. Couar. in cap. alma.

XLI. Ante horam tertiam comedere non debent, idque cum gratiarum actione, ex Cap. Græc. Sin. tomò II. Concil. cap. 58. facit. cap. 1. de celebratione Missæ, vt ieiunii prompti sint ad ministranda sacramenta infirmis, vt ibi habetur.

Clerici ante horam. 3. i. p. apud nos comedere non debent.

XLII. Non debent incedere cum armis, vel habitu seculari, & indecenti, aliter triginta diebus incarcerationentur, & aqua tantum, & modico pane singulis diebus sustententur, ex Concil. Matisconensi capit. 5. hodie arma ferentes sunt excommunicandi. cap. 2. de vita, & hon. cler. nisi id agant itineris causa per loca periculosa, vt ibi dicit glo. & si relicto habitu clericali arma portent: si tertio moniti illa non deponunt, priuilegium clericale amittunt. cap. in audientia. de sentent. excom. & etiam si non moniti miscent se enormitatibus, amittunt ipso facto priuilegium. cap. si quis suadente, vt habetur in c. perpendimus. de sent. excom. & cap. cum non ab homine. de iud. Priuilegium verò fori non amittitur, nisi post monitionem. arg. c. si iudex laicus. de sent. excom. in 6. Et clericus si efficitur miles, amittit beneficium. Imol. in c. fin. num. 6. de cler. non resid. testans de communi. Gig. verò de Pens. q. 55. num. 2. dicit, eum non amittere pensio- nem si est assignata pro seruitio impenso, vel impendendo: secus si est assignata in titulum ei qui beneficium dimisit, vt & amittitur si monitus in militia enormibus se immisceat, vt ibi dicit. Sed hodie ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonsura, amittitur pensio excedens sexaginta ducatos ex non delatione habitus clericalis, & tonsuræ, ob quod & clericus non

ff succedit

succedit in feudo, si requirit seruitium personale militare. Bart. in l. hæredib. §. filius ad Trebel. nisi in casibus de quibus dixi tract. de feudis, modo, vt ibi.

XLIII. Non debent permittere se rebaptizari ab hæreticis absque violentia, timore, vel periculo, aliter tribus annis sint inter audientes, septem inter pœnitētes, duobus non admittendi ad oblationes, sic tamen, vt iis in extremo articulo subueniatur, ex Decret. Concil. Rom. sub Fœlice Papa. cap. 3. rebaptizari enim scienter dicuntur iterum crucifigere Christum. cap. qui bis. de consecr. dist. 4. nec sunt ordinandi. cap. confirmandum. §. o. dist. Conc. Carthag. V. cap. 11. etiam si ex ignorantia iuris sint rebaptizati, & sunt perpetuo irregulares. Archid. in cap. fin. §. 1. dist.

XLIII. Neci reorum interesse non debent, nec criminale forum adire, ex Concil. Matisconen. I. l. cap. 19. Conc. Mediol. III. titu. de vita, & hon. cler. nec debent iurare in manu laici sine licentia Episcopi. cap. nullus. 11. quæst. fin. nec in causa criminali testificari coram iudice laico sine licentia Episcopi, vel etiam ciuili, vel vbi pœna sanguinis venit ingerenda.

XLV. Clerici clericos ad secularia iudicia trahere non debent, aliter sunt excommunicandi, & causam perdant, ex Concil. Tolet. III. cap. 13.

XLVI. Non debent exercere artes magicas, incantationes, auguria, ea docere, vel consulere, aliter ab ecclesia ejiciantur, ex Concil. Venetico. cap. 16. & honore priuandi, ex Concil. III. Tolet. cap. 28. cap. si quis Episcopus. 26. q. 5. & hodie subduntur officio sanctissimæ Inquisitionis, ex Bulla Sixti V. contra Astrologos, vt explicauit de Casibus Referu. casu 8.

XLVII. Non debent negotiationes inhonestas sequi, & turpia luca, dicit tamen Zerola in praxi epi. eos posse per alios exercere mercaturam, si non habent, vnde aliunde viuant, vel adiuuando consanguineos inopes, modo id eis à prælatis non vetetur, in verbo, Clericus. num. 15. Nau. c. 2. §. nu. 110. notab. 34. non aliàs, à quo tamen est abstinendum, ob scandalum, & aueritatem, aliter ab officio clericali cessare debent, ex Decret. Gelaf. Papæ cap. 17. cap. consequens. distinct. 88. Conc. Nic. cap. 17. Laodic. cap. 15. Foroiul. cap. 5. Conc. Carthag. VI. cap. 17. Calcedon. cap. 3. Carthag. III. c. 15. Arelasen. cap. 14. & ex Concil. Tاراcon. c. 2. c. canonum. 14. quæst. 4.

quæst. 4. & cap. pen. de vita, & hon. cler. c. 1. ne cler. vel mon. & Card. in clem. 1. in fin. de vita, & hon. cler. dicit, quòd clericus acquisita ex negotiatione debet dare pauperibus, quòd intelligitur ex consilio. Notandum etiam, quòd quedam negotia sunt permilla laicis, vt emere, & vendere, & hoc prohibetur clericis, qui nil commune cum laicis habere debent, non enim debent emere rem, vt carius vendant. d. c. 1. vbi gl. possunt tamen emere materiam, vt stagnum, vt inde conficiant instrumentum aliquod si egent, vt ex illo artificio viuant: vt ibi dicit glo. Similiter, nec possunt esse conductores rerum secularium. d. cap. si tamen succedat alicui, possunt perseuerare in conductione vsque ad præfinitum tempus, vt & possunt vendere vinū quod eis superest, etiam si inde lucrentur, vt not. glo. & alij in d. cap. 1. Similiter non possunt esse procuratores secularium coram iudice seculari, nisi pro causa ecclesiastica, vel miserabilibus personis, vel coniunctis, aut propriam, vel eorum iniuriam proseguendo, modo licito, vel ob aliam honestā causam, si necessitas imminet. cap. 1. vbi Abb. ne cler. vel mon. cap. omnibus. 4. q. 6. c. 1. cap. cum sacerdotis. de postul. artificio verò honestum exercere possunt si egent. 91. distinct. per tot. vt emendo chartam pro libro scribendo, dūmodo ob id non desint diuino officio. cap. nunquam. de consecr. dist. 5. possunt etiam possessiones cōducere, vt se sustentent, vt dicit Host. & Abb. in cap. cum secundum. ne cler. vel mon. scilicet si sint ecclesiasticæ, vel de licentia Episcopi, & etiam locare oues, vel boues, si ex decimis, vel successione, vel alijs ipsis sint debite, & emere rem, vt melioratam vendant, vt pullum equi nutriendum, quia id est artificio, non negotiatio. d. c. nunquam. & cap. canonum. 14. quæst. 4. & clericus negotiator peccat mortaliter si sit in sacris, non autem si in minoribus, & etiam deponi potest si non desistat, ita vt amittat priuilegium fori, quod est vt non vexetur in bonis, vel persona, non autem per priuationem canonis, cap. si quis suadentes quæ monitio debet trina vice fieri per iudicem ecclesiasticum. Silu. Clericus. 3. num. 3.

XLVIII. Non debent docere vllas mulieres, etiam illustres nobilitate, & illas instituere vt legere, scribere, vel canere discant, ex Concil. II. Mediol. titu. quæ ad Missam. Decret. 32. nisi atate, & moribus graues sint, & Episcopi permisso. ibid.

Quòd liceat clericis emere & vendere.

Artem aliquam exercere non est negotiari.

X L I X. Non debent cauponatiam artem exercere, aliter deponantur. can. 54. Apost. 6. Sin. Constantinopol. can. 9. capit. nulli. distinct. 44. & idem de macellaria: si publicè & personaliter id exerceant. clem. 1. de vita & hon. cler. Hi enim tertio moniti si non desistant, si sint clerici coniugati, amittunt etiam priuilegium. cap. si quis suadente. si verò non coniugati, nec incedunt in habitu idem, si verò incedunt in habitu, amittunt priuilegium rerum, & si reassumunt recuperant. Capra. reg. 94. & vt prædicta incurrant oportet, vt per se, & publicè eam exerceant, si enim per alium, secus est, vel si occultè. Gem. in cap. 1. eod. in 6. vel si alij locent, vel si ibi agant artificium quod clericis est permissum: aliàs secus, & si post assumptum dictum officium ante sententiam latam, id dimittunt cessat illa pœna, eodem modo quo conuenit coniugato, vel non, vt in cap. 1. de cleric. coniug. in 6. vt dicit Silu. Clericus. 3. num. 4. & de hoc circa coniugatum dictum est, vbi de priuilegijs clericorum est actum.

L. Non debet præter iussionem Episcopi proficisci. Conc. Laodiceen. cap. 42. Aquisgran. cap. 81. & de hoc dictum est supra, & habetur in Concil. Trident. sess. 22. decret. de obf. & euit. & si locum deserant, diuinorum exercitium eis interdici debet sess. 23. cap. 16. in Trid. Concil.

L I. Si conspirent aduersus Principem, ab Episcopo dignitate priuari debent & honore, nisi Princeps ipse alterum eis restitui petat, ex Concil. Tolet. X. cap. 2. Absolutè tamen degradandi sunt verbali depositione, & priuandi beneficijs per Episcopum suum. Barbat. in cap. at si clerici. de iudic. vbi tenet contra Abbatem, quòd ob id non sunt actualiter, sed verbaliter deponendi, & sequitur Diaz. in pract. crim. can. verbo, læsæ maiestatis rei, ex eo quia non sunt subditi potestati Principi secularis.

L I I. Damnati à sinodo, ministrare non debent, aliter spe restitutionis careant, ex Concil. Antioch. cap. 4. Aquisgran. capit. 47. & 48. capit. si quis Episcopus damnatus. 1. 1. quæst. 4.

L I I I. Non debent interesse conuiuijs hæreticorum, aliter superiores vno anno pace ecclesiæ priuandi, iuniores verberandi, ex Concil. Meldensi cap. 73. & si fauent hæreticis incurrunt excommunicationem Bullæ, & si fautores hæreticorum admittunt eos ad sacramenta, vel sepulturam eccle

ecclesiasticam, vel recipiunt ab eis elemosynas, sunt suo officio priuandi, ad quod non restituntur sine indulto sedis apostolicæ. cap. excommunicamus. §. credentes. ad fin. de hæret. etiam intra annum postquam huiusmodi credentes fuerint denunciati. Host. in summa. de hæretic. §. quæ pœna. in fin.

LIII. Non debent aleis ludere, aliter debent deponi, & laici excommunicandi, ex 6. Sin. Constantinop. cap. 50. nisi causa exercitij, vel recreationis domi. Capra. reg. 86 nec mimi fieri, aut scenica spectacula exercere, vel venationum, sub pœna, vt supra. c. 51. ibid. nec lasciuus, & secularibus cantibus, vel scenis, operam dare, ex Conc. Foroiul. c. 6. spiritualibus tamen conceditur ibi vti, facit circa aleas. c. clerici. de vita, & hon. cler.

LIV. Non debent sic fugere esum carniū, vt nec olera cum eis cocta, comedere velint, aliter quia regulæ nõ consentiūt, ab ordine cessent, ex Conc. Anciran. c. 13. Aquilgran. c. 63. quod ego intelligerem si id agant ex superstitione, & diebus non vetitis.

LVI. Non debent vti vnguentis, & vestibus sumptuosis, ex Sin. Nic. 2. vniuer. c. 16.

LVII. Non debent sine licentia, matre excepta, cum quibusque mulieribus habitare, etiam si affinis sit, vel propinqua, de matre enim testimonium, vel licentia non requiritur, ex Conc. Bracar. II. l. c. 4. permittitur tamen habitatio cum iis quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt, vt mater, amita, soror, & huiusmodi. c. 39. Aquilgran. Conc. c. interdixit. 32. dist. de quo dictum est supra, casu 15. modo cesset suspitio pedissequarum, vel ipsarum etiam.

LVIII. Non debent negotia secularia exercere, nisi ecclesiarum, orphanorum, & viduarum, Episcopo mândante, ex Conc. Vernens. c. 16. Cartag. I. c. 6. qui & præter dicta supra, casu 47. non possunt exercere officia sordida, licet non turpia, vt aptare pelles, & huiusmodi, cum sic dehonestetur dignitas clericalis, qui tamen non incurrunt pœnam dictæ elem. 1. de vita, & honest. cler. licet peccent mortaliter, si id agūt publicè, non autem si occultè ad victum, vt artificium, necessitas tamen magna à peccato excusaret hoc casu. Silu. Clericus. 3. num. 4. in fin. Similiter non debent esse proxenetæ, vel mediatores in contractibus illicitis, aliàs grauior

arbitrio iudicis pro modo delicti sunt puniendi, & si id agitur in crimine simoniæ deponi à proprio gradu debent. cap. si quis Episcopus. 1. q. 1. Rom. sing. 722. Diaz. verbo, Proxenete. *Similiter non debent esse ministri laicorum, vel procuratores in causis eorum, aliter si fraudem ibi committunt, non subuenitur eis ab ecclesia, si in sacris sint, vel beneficiati. c. sacerdotibus. vbi Abb. ne cler. vel mon. ad vnum tamen negotium particulare possunt esse procuratores, vt dicit Abb. in cap. sed nec. vbi Ioan. And. ne cler. vel mon. nisi sit ita arduum, vt habeat multum distrahere clericum, sicut multa negotia, vt dicit Philip. in c. 2. col. 2. de iudic. nec id suscipiatur ex cupiditate. Abb. in c. 2. ne cler. vel mon. Similiter nec procuraciones villarum, aut administrationes suscipere debent, aliter ab officio ecclesiastico fiant alieni. cap. sed nec. ne cler. vel monach. non tamen licet iis casibus iudici laico eos capere, sed ecclesia dicitur eis non subuenire, quia non dat eis pecunias ad se defendendum, vel soluendum. Abb. in d. cap. sacerdotibus. Similiter ij non possunt aleis operam dare, aleis enim iisdem vetitum est, & taxillis ludere. cap. clerici. de vita, & hon. cler. ob mala quæ ibi committuntur, de quibus Host. in sum. de exc. cler. §. clericus. pœna verò talium est, vt sint inhabiles ad obrinenda beneficia, vt personæ indignæ. gloss. in d. cap. Abb. in cap. inter dilectos. si id sit publicum, non verò ob id sunt priuandi beneficio obtento, sed mitiori pœna contra eos agitur, qui tamen si post monitionem non desistant, grauanda erit pœna iudicis arbitrio, vt dicit Diaz verbo, Aleatores. & iisdem etiam prohibentur ludi fortunæ à lege damnati, & etiam à globis ligneis, & follibus, qui vento instantur, & etiam huiusmodi spectatione, ex Conc. I. Mediol. tit. de clericorum armis, arcantur.*

LIX. Non debent demoliri sepulchra, aliter ab ordine deponi debent, & triennio pœnitere, ex Conc. Tolet. IIII. cap. 45.

LX. Post mortem Episcopi bona eius diripere non debent, aliter officio priuentur, ex Conc. Aquisgran. cap. 88. Calced. c. 22. cap. non liceat clericis. 12. q. 2. & similiter bona ecclesiæ dilapidantes dignitate priuandi veniunt. cap. si quis presbyter. 50. dist. cap. 2. de statu mon. potest tamen Episcopus cum tali dispellare, qui res ecclesiæ surripuit, & si clericus patronus eas surripuit, si requisitus non restituit suspen

spenditur ab officio, & beneficio, donec emendet, qui si re-
euset, est deponendus, & in hoc crimine tria sunt specialia:
primò, vt dicit Butr. in cap. licet heli. de sim. quòd absens,
& contumax condemnatur etiam lite non contestata: se-
cundò, quòd ob solam suspicionem, suspenditur ab admini-
stratione is contra quem fit inquisitio. Tertio, quòd quili-
bet auditur accusans, vt dicit etiam ibi Anan. admissis ta-
men prius iis quorum interest, in arbitrio tamen iudicis est
iuxta grauitatem suspicionis, talem suspendere, ab admini-
stratione, vel non. Dicitur verò dilapidator, qui bona im-
mobilia, vel mobilia pretiosa ecclesiæ dilapidat, non au-
tem qui suos redditus. Diaz verbo, Bona ecclesiæ dila-
pidantes.

L X I. Non debent cum monialibus mœchari, aliter
ab ostiario vsque ad Episcopum deponendi, laici excom-
municandi, ex 6. Sin. Constantinop. cap. 4. can. 25. Apost. c.
si quis. 27. q. 1. & in arcum monasterium tradi, ab officio,
& beneficio depositi, etiam si id non fit notorium, nec diu
continuatum. Abb. Butr. in cap. at si clerici. de iudic. Anan.
conf. 1. col. 2. vers. secundo. Hippol. in repet. l. vnica. nu. 41. C.
de raptu virg.

L X II. Si impuberes sint, non debent vagari, sed in vno
conclauì manere, & fidelissimo seniori deputari, ex Sin. To-
let. III l. c. 23. c. omnis ætas. 12. q. 1. Conc. Trid. sess. 23. c. 18.
cui loco, seminarum vocato, prouideri debet, modo ibi
explicato.

L X III. Spectaculis interesse non debent, & inuitati
ad nuptias, cum ludicra aduenerint, surgant, & discedant,
aliter deponantur, ex 6. Sin. Constantinop. cap. 24. Conc.
Laodicen. c. 54. Aquisgran. c. 83. c. non oportet ministros. de
conf. dist. 5. cap. his igitur. 23. dist. Conc. Agaten. can. 39. cap.
presbyteri. 24. dist. auth. de sanctiss. Episc. §. interdiximus.
collat. 9. Card. clem. ne in agro. §. potro. col. 2. de statu mon.
Vnde abstinere debet ab aspectu saltationum, tripudiorum,
comediarum, hastiludiorum, duellorum, ostentationum,
damnatorum ad mortem executionibus, tauricidiis, & hu-
iusmodi actibus secularibus, vt ibi dicit Card. cum horum
spectacula mores corrumpere soleant: vt inquit Lactan.
lib. 6. diuin. instit. c. 20. in fi. cum pat non sit, vt oculi, & aures
hominum sacris, & diuino seruitio addictorum, his mundanis
actionibus contaminentur, qui & ideo non debent incede-

re personati, nec ad talium spectacula accedere, nec artem medendi exercere, nec esse affectæ feminarum, vel eis discumbentibus adfistere, ex Conc. I. Mediol. tit. de armis. & tit. de negotiis.

LXIIII. Non debent ministrare, vel baptizare in oratoriis, quæ intra domos sunt sine licentia Episcopi, aliter deponendi, ex 6. Sinod. Constantinop. can. 31. cap. clericos. de consecr. dist. 1. Conc. Trid. sess. 22. decret. de euit. & obser. vbi tamen prædicta pœna non statuitur, & de hoc supra est actum.

LXV. A mundi voluptatibus debent abstinere, fugere spectacula, & pompas vanas, ac turpia conuiuia, vsurus operam non dare, nec turpi lucro, vel fraudi, & abjicere amorem pecuniæ, quasi cunctorum criminum materiam: secularia negotia vitare, gradus per ambitionem non subire, pro sacramentis munera non accipere, dolos, & coniurationes cauere, odium, æmulationem, obrectationem, & inuidiam, nõ vagis oculis esse, infreni lingua, incessu tumido: sed metis pudorem, simplici habitu, & incessu ostendere, obscenitatem verborum, vt & operum omnino execrando, mulierum familiaritatem vitando, castitatem corporis perpetuò colendo, superioribus obediendo, & in doctrina, psalmis, & orationibus iugi exercitio incumbendo, ex Conc. Moguntiac. c. 10. nec superiores temerè iudicando, ex Conc. Aquigranensi. c. 102.

LXVI. Non possunt sine autoritate Episcopi ecclesiam constituere censualem, sub tit. de pactionibus licitis, & cap. 28. c. 8. aliter ea sunt priuandi. ibid.

LXVII. Si duellum suscipiunt, vel offerunt sunt deponendi, nisi Episcopus cum eis misericorditer dispenset, si inde homicidium non est sequutum. tit. de depos. cler. p. 26. tomo IIII. Conc. cap. 5. cap. 1. de cler. puga. Hodie verò ex Conc. Trid. incurrerent excommunicationem, & pœnas contentas in cap. 19. sess. 25. d. Conc. & ex Bulla sanctiss. Clementis VII. circa hoc. Si verò clericus ex aliquo facto necessitatis duellum suscipit, licet necessitas fuerit euitabilis, non debet deponi, sed mitius puniri, vt ibi dicit Abbas: quod tamè hodie non crederem attendendum, sed dispositionem Conc. Trid. si necessitas fuit euitabilis, & non iusta & maxime ex d. Bulla.

LXVIII. Non debent homicidium committere: aliàs
ab

ab ordine sunt deponendi, ex Conc. Triburien. cap. 11. si tamen quis præsens sit vbi est homicidium commissum, & in nullo homicidio consensu, consilio, vel alio modo operam dedit, nil ei obest, vt ibi dicitur; & quòd homicidæ sint deponendi, probatur in c. presbyter. 8. r. dist. in cap. cum non ab homine. de iudic. in cap. inquisitionis. de accusat. siue committatur à clericis factò, vel lingua, scilicet adhortatione, vel præcepto, aut consilio: vt dicit gl. in cap. sicut dignum. §. clericos. de homic. & post depositionem sunt in monasterium detrudendi. d. c. cum ab homine. c. ruz. de pœnis. Anan. in c. 1. de patrib. qui fil. quæ tamen detrusio non debet esse perpetua, sed minori tempore debent ibi manere, & præterea priuantur beneficiis per sententiam, quibus ipso iure ob id non sunt priuati. Abb. & Feli. in d. c. inquisitionis. qui testantur de communi. Dec. conf. 166. in princ. 1. vol. potest tamen Episcopus iure communi cum homicida dispensare. c. 2. de cler. pugn. in duell. si tamen quis impetraret beneficium talis in euentum priuationis non posset eum eo Episcopus amplius dispensare, cum ius ei sit quitum. Dec. conf. 105. in si. crederem tamen hodie Episcopum non posse tum homicida dispensare, quò ad ordinem, ex c. liceat. sess. 21. in Trid. Conc. si sit voluntarium, quò verò ad beneficium potest tantum forè dispensare in retentione simplicis: Vbi tamen homicida non venit puniendus pœna ordinaria, etiam clericus non incurtetet pœnas prædictas, & prædicta etiam intelliguntur si homicidium sit iniustum: si enim iustum, secus est. Diaz. verbo, Homicidæ. qui & ibi allegat Hippol. & Iacob. Boul. enumerantes multos casus, quibus homicidæ non imponitur pœna ordinaria. Quòd si clericus mandet Christianum occidi per assassinos, vel mandans, vel eos receprans, vel occultans, incurrit ipso factò excommunicationem, & ipso factò deponitur ab ordine, dignitate, officio, & beneficio, & beneficia possunt alij liberè cõferri. c. 1. de homic. in 6. & sufficiunt ad id probandum argumenta probabilia, vt ibi dicit Philipp. & habetur pro degradato actualiter, adeò quòd iudex secularis absque reali degradatione, potest eum punire. Lup. & Gemin. ibi. Boëtius. q. 69. num. 10. si tamen mors inde non sit sequuta pœna extraordinaria venit puniendus. Diaz. verbo, per assassinos. Quòd si patres occiderit, aut Episcopum, vel presbyterum, debet, vt supra deponi, & si in minoribus sit degradari, & tradi curiæ

seculari, in sacris verò existens non est tradendus curiæ seculari, nisi sit incorrigibilis. Aret. in c. cum non ab homine. Diaz verbo. Parricidæ. Si verò veneno occidit est deponendus, & longius detrudendus, cum sic proditoriè occidat. Anan. in c. 1. de homic. in c. 1. de fortil. Dec. in c. quæ in ecclesiis. de constit. quæ pœna depositionis procedit, etiam si mors inde non sit sequuta, vt dicit Diaz verbo, Venefici. Anan. in rubr. de patribus. quòd si truncationem membri fecit, vel mandauit, priuandus est officio, & beneficio c. clericis, vbi Io. And. ne cler. vel mon. quæ tamen pœna non procedit si membrum tantum debilitetur, vt ibi dicit Abb. cum non sit irregularis.

LXIX. Si excommunicati, vel ab officio suspensi, diuina celebrare præsumunt, ab officio, & beneficio sine spe restitutionis deponuntur, & infames, ac intestabiles sunt, ex Conc. Alemanix. c. 6. & sunt irregulares. c. 2. de cler. excom. & si coram nominatim excommunicatis, vel interdictis celebrant, suspensionem incurrunt, & si ea durante, ministrat, fiunt irregulares c. is qui. de sent. excomm. in 6. d. c. 1. & 2. de cler. excomm. cap. Episcoporum. de priuileg. in 6. Et si in ecclesia interdicta, fiunt irregulares. d. c. is qui. §. si. qui excommunicati debent ab Episcopis publicari. ex eod. Concil. Alemanix. c. 8. & similiter recipiens ordines in excommunicatione existens, est deponendus ab illo ordine. Abb. in c. cum illorum. de sent. excom. & cum eo solus Papa dispelat, cum sit irregularis, & idem si suspensus, vel interdictus ordines suscipit, quia sit irregularis. Aug. verbo. Irregularitas. §. 22. Silu. de verbo. vers. secundò quæritur: & proinde sunt etiam beneficiis priuandi si in irregularitate recipiunt beneficium: sic enim collatio non tenet, & si in irregularitate celebrant, sunt deponendi. Nau. c. 16. nu. 249. cap. fraternitati. de cler. excom.

LXX. Ministri, vel procuratores laicorum esse non debent. tit. de cler. depof. p. 26. c. 17. vel causa lucri negotiari. tit. ne cler. vel. mon. p. 26. c. 2. cum seq. de quo casu dictum est supra si tamen is sit constitutus procurator ab aliqua vniuersitate non potest recusari. Capel. Tolof. decis. 131. qui & licet non possit esse procurator laici generaliter coram iudice seculari, secus tamen est ad aliquam causam specialem, ex causa. Doct. in cap. per venerabilem. qui filij sunt legit.

LXXI. Con

LXXI. Concubinis nil in testamento relinquere possunt, ex Constit. oxion. §. & si fortè. nec impignorare, aut vendere ecclesiam suam consanguineis propriis, ibi. §. ecclesiarum. & hodie sic facientes, etiam extraneis, alienando bona ecclesiæ, vel permutando, aut locando ultra triennium citra consensum sedis apostolicæ, nisi in casibus ibi expressis, incurrunt excommunicationem, & priuationem beneficij ipso facto, & inhabilitatem ad alia obtinenda, & contractus est ipso iure nullus. c. ambitiosa. de rebus eccles. non alienand. in extrauag. com. nisi consuetudine receptum sit, vt permutatio fiat coram ordinario, quæ valet. Et si is vendit ipsam ecclesiam committit simoniam, iuxta cap. 1. cum sequent. de simon. de quo infra. casu 76. & quod dicitur eos non posse donare concubinis, idem sentit Capyc. decisione 102. nisi in casibus, de quibus Anch. conf. 247. Crau. consil. 229. Alciat. de præsumpt. præsumpt. 26. num. 3.

LXXII. Non debent concubinas tenere publicè, ex dicta Constit. oxion. §. addètes. aliter fornicarij publici sunt suspensi ipso facto ab officio, & si ante actam pœnitentiam ministrant, fiunt irregulares à solo Papa absoluedi. Cozar. in clem. 1. 2. p. §. 1. nu. 5. de homic. & sunt spoliandi officio, & beneficij, ex Conc. Alemariæ. c. 1. 2. & de hoc dictum est supra, & dixi de Casibus Reseru. casu 1. tract. de Suspensione. num. 19. vers. secundo. & hæc intelligenda, vt supra, casu 26.

LXXIII. Clerici alieni non debent alibi dignitates habere, sed qui sunt in propria ecclesia, ex Sin. 8. generali. cap. 13. nisi de licentia proprij Episcopi, vt supra est dictum, vel si sint ei subiecti, vel si in propria ecclesia idonei non adsint, & extra eam extantes digniores sint, cum beneficia dignioribus sint conferenda, vt dicit Lamb. de Iure Patron. libro 2. p. 2. quæst. 10. art. 3. & dixi tract. de statu Episc. cap. 4. num. 5. vbi explicauit, quando extranei sint præferendi iis qui sunt de gremio ecclesiæ, cum testimonio tamen proprij.

LXXIIII. Iura laicorum sibi vindicare non debent, nec è conuerso, ex Concil. Lateran. sub Innocentio III. c. 42.

LXXV. Non debent personis secularibus sine causa fidelitatis iuramentum præstare. eod. Concil. cap. 43. & sine licentia

licentia Episcopi, nec in causa criminali coram laico testificari. c. testimonium. 11. q. 3. Abb. in c. de cetero. de testib. cog. In ciuili verò sic de Episcopi maximè licentia, vt tunus agatur. Abb. & Felin. in c. 1. de iuram. calum.

LXXVI. Simoniacè à patronis ad ecclesias presentati, officio & beneficio sunt priuandi, nec restituendi sine apostolica dispensatione, ex Conc. Alemaniz. c. 10. & Tolet. VIII. can. 3.

*Pœna Simo-
niacorum.*

Hodie verò simoniaci præter depositionem ab ordine, & beneficio, si simonia sit commissæ in ordine, & beneficio, iuxta c. de hoc. de simon. c. cum super. de confessis, si sit commissæ in ordine non solum non permittit executionem illius ordinis suscepti simoniacè, sed etiam impedit executionem omnium aliorum. Innoc. in c. per tuas. & in c. tâta. de simon. Præpos. in c. statuimus. 1. q. 1. & incurrunt hodie simoniaci in ordide, vel beneficio, excommunicationem Papæ reseruatam, priuationem beneficii ipso facto. c. cum detestabile de sim. in extrau. com. & in hoc crimine proceditur per sola signa, & admittuntur præsumptiones. Abb. in c. sicut. de sim. & admittuntur ad accusandum simoniacum, serui, meretrices, & criminosi, ac socij criminis. c. tâta. c. per tuas. 1. vbi Doct. de simo. & accusatus tantummodo suspèditur ab executione ordinis. c. accusatum. de sim. si verò sit commissæ in collatione sacramentorum inducit peccatum mortale: sed non excommunicationem, & de his latius agitur, suprà tract. de Simon.

LXXVII. Non debent quid agere sine licentia proprij Episcopi, nec presbyteri in sua parochia sine ea Missas celebrent, ex Concil. Tribur. cap. 32. quod intelligitur de presbyteris non intitulatis, quia Parochi, & alij beneficiati, eo ipso admissi intelliguntur ad executionem ordinis quem requirit beneficium. arg. cap. fin. de rescript. in 6.

LXXVIII. Clerici inferioris ordinis non debent accusare constitutum in superiore, ex Concil. Moguntiac. c. 12. quod ex reuerentia intelligitur, & consilio, vel quod id intelligitur, quod Episcopum non possunt accusare, vt suprà est dictum: de alijs enim id non inuenitur nunc esse prohibitum.

LXXIX. Non possunt venire ad militiam, vel aliam mündanam dignitatem, sub pœna anathematis, ex Sin. Tribu

Triburiensi cap. 27. cap. 1. ne cler. vel mon. de quo supra est dictum, vbi de negotiis seculi à clericis cauendis est actum.

LXXIX. Non possunt de his quæ intuitu ecclesiæ acquirunt, condere testamentum, tit. de alienat. rerum ecclesiæ. p. 30. c. 5. quod intelligitur nisi impetrato à Papa priuilegio. Dec. conf. 157. Clar. tract. de test. q. 27. §. testamentum. vel si id præstet consuetudo, saltem ad vsus pios. Couar. in c. cum in officiis. de testam. vel saltem eo casu stante tali consuetudine succedent ei venientes ab intestato, qui & testari potest de quæstis suis laboribus. Clar. d. q. acquisita tamen per curatum præsumuntur quæstia ex bonis ecclesiæ, nisi contrarium ex coniectura eliciatur. c. 1. vbi Abb. de pec. cler. Soc. conf. 216. lib. 2. & si hæres curati sit in possessione, incumbet successorii ecclesiæ onus probandi, intuitu ecclesiæ esse quæstia: & de his dixi in tract. de Testam. vbi egi quis possit testari, sub c. 58. ver. quis possit testari.

LXXXI. Non debent apud se libros habere res leues, vel iocosas continentes. Conc. IIII. Mediol. tit. de vita, & hon. cler. & minus hæreticos, vel aliàs yeritos, aliàs scienter id agentes incurrunt excommunicationem Bullæ, ex Bulla Cœnæ. ca. 1. & Indice Rom. lib. prohib.

LXXXII. Non debent incedere personati, vel laruari, nec comediis, vel hastiludiis intersint, ludisve alcarum, aut saltationibus vacent, vel intersint, nec pila maiori ludant, aut globis, qui malleis ligneis impelluntur, concessio tamen ludo parvæ pilæ gratia valetudinis, si secreto, & sine pretij appositione fiat. Conc. I. Mediol. tit. de armis, ludis, &c.

LXXXIII. Pannis viridibus, vel rubeis vti non debent, vt habitus decentia morum intrinsicam honestatem ostendant, habentes habitum non expectoratum, sed à collo desuper vndique clausum, à manicis lateribus, & retro, nec vestes ferreas deferre debent exteriores domi, vel foris, nisi ex sanguine regio, vel ducali sint orti, vestes verò thalares sint, non fronciatæ, vel partitæ, nec nimia amplitudine superflua, vel nimis breues, vel plus æquo strictæ, sic tamen, vt in eis honestas non fastus cernatur, nec camisuræ fronciatæ sint, nec vestes pariter lacerae sint, nec caligas partitas, vel scæcitas deferat, nec circa genu disfluras, nec calceis lunatis, vel fenestris vtantur, nec annulos gestent, nisi ex digni

Vestes clericorum quales esse debent.

dignitatis gradu eis conueniant, ex Conc. Senonensi. c. 23. & 24. Conc. Trid. sess. 14. c. 6. nigro tantum colore vtantur, nisi ex dignitate alius conueniat, vestes talares sint, nec à ceruicibus in tergum reflectantur, nec caligæ turgidæ sint, mantelletto non vtantur nisi Prælati sint, tonsura eis appareat, labrum superius eis sit rasum, comam & barbam non studiosos nutriendos. Conc. I. Mediol. tit. de clericorum vestitus, iidem in obitu cognatorum, vestes lugubres induere nõ debent; ex Conc. V. Mediol. tit. quæ ad clericorum honestatem pertinet. Zerola in praxi. ep. Clericus. num. 14. Ij præterea in habitu congruo, & tonsura incedere debent. clem. vt ij qui de ætate, & qualitate, cauendo ne vestes virides, rubeas, vel varij coloris, nimis molles, prolixas, vel nimium breues induant; alias per sex menses suspenditur beneficiatus à perceptione fructuum beneficij, in alijs ordinibus verò citra sacerdotium constituti per id tempus inhabilitanter ad beneficium obtinendum, sacerdotes verò per annum, habentes verò curam, vel beneficium cum dignitate per annum priuantur fructibus beneficij. d. clem. vbi gl. & idem statuitur in Conc. Trid. sess. 14. c. 6. & in Bulla Sixti V. de habitu, & tonsura, qui vltorius beneficiatis addit priuationem beneficij, ipso facto: habitus verò clericorum debet esse nigri coloris, si per dignitatem alio vti non liceat, cum veste talari, & birreto cum cruce, vel ad formam crucis cõfecto, & cum tonsura decenti, vt dixi de Casibus Refer. casu 4. qui etiam vti non debent fulgidis vestibus, & vnguents. cap. 1. 21. q. 4. Abb. in cap. clerici. de vita, & hon. cler. quæ intelliguntur, nisi rationabilis causa adsit, vt quia opus sit eos mutare habitum ad vitam tuendam, vel in aliqua solemnitate nuptiali, iuxta morem regionis. Imol. in clem. 2. de vita, & hon. cler. vel nisi ita pauperes sint, vt alium habitum non habeant, nisi qui sibi donatus sit, vt dicit Cucch. tract. de vita, & hon. cler. nu. 14. & 15. qui & abstinere debent à frenis, sellis, & pectoralibus deauratis, sibus, vel zonis auro, vel argento ornatis, & clerici clausas in summo manicas habere debent: Episcopi verò in publico, & in ecclesia superiores vestes lineas habere debent. cap. clerici. cap. pen. de vita, & hon. cler. & clerici in equitando contractiori habitu vt possunt, sic tamen vt clerici esse dignoscantur. Concil. III. Mediol. tit. de vita, & honest. cler. & huiusmodi, vt ibi habetur, & per Cucch. loco cit. & in Bulla Sixti V. statuitur obtinere pensio

penſiones ſupra ſexaginta aureos habitum clericalem de-
ferre teneri.

LXXXIII. Non debent facere ſe promoueri ad or-
dines ſacros extra tempora, vel ante ætatem legitimam, vel
ab alieno Epifcopo, ſine diſpenſatione, aliter ab executione
ordinum ſuorum ſunt ſuſpenſi, & ſi interim miniſtrant,
incurrunt irregularitatem, ex Conſtit. Pij II. incip. Cum ex
ſacrorum. Conc. III. Mediol. tit. de his quæ partim ad or-
dinis ſacramentum, &c. vel ſine patrimonio ſufficienti, vel
aliàs inhabiles, aliter ſuſpenſi ſunt ab executione ordinum,
& egent apoſtolica diſpenſatione, & etiam eos ordinâtes, ex
dicta Bulla Sixti V. contra clericos male promotos, nec ſine
patrimonio ſufficienti, vel beneficio, quod ſit perpetuum,
non enim ſat eſt titulus Vicariæ temporalis, vel beneficium
amouibile. Abb. in c. Michaël. de fil. preſb. poteſt tamen quibz
ordinari ad titulum ſeminarij, vt ſeruiat beneficio ei vnito,
vel patrimonij ſibi donati à patre, vel alio, modo ibi non ſit
colluſio, quod debet eſſe ſufficiens ad victum arbitrio iudi-
cis. Nauar. conſ. 18. de temp. ord. & poteſt etiam quis ordi-
nari vbi eſt penuria clericorum ſine patrimonio, & benefi-
cio, ſi diues ſpondeat fideiuſſore dato ſe miniſtrare neceſſa-
ria ordinato, ex deciſ. congreg. ordinatus tamen ſine patri-
monio, vel beneficio, non eſt ſuſpenſus, ſi nil ſinixerit, ſed
Epifcopus tenebitur. Pariſ. de reſign. benef. lib. 2. quaſt. 6. &
de hoc agitur latè in tract. de Sacram. Ordinis, & dixi tract.
de Caſibus Reſer. cap. de Suſpenſione. verſ. quarto. Clericus
vbi prædictam Bullam Sixti V. expoſui.

Aduertendum autem circa diſmiſſorias ad ordines, quòd
dari poſſunt ab Epifcopo originis, & domicilij. cap. nullus.
de temp. ordin. in 6. intelligitur verò quando quis aliquò à
teneris tranſtulit domicilium, & ibi moratus eſt vſque ad
tempus promotionis, quia ſic poteſt ſcire mores, & vi-
tam eius, vt pluribus probat Zerola in praxi ep. verbo, Di-
miſſoriæ dicens etiam Epifcopum beneficij non poſſe eas
dare, niſi à teneris ibi habitariſ: & quòd nec Epifcopus fa-
miliarem triènalem promouere debet, niſi eum optimè no-
rit, & niſi ſeruatis contentis in cap. 5. & 9. ſeſſ. 23. in Tr. Cõc.
ſubdens tamen ſeruari, vt dentur ab Epifcopo domicilij ei
qui per decennium ibi habitariſ, & illuc tranſtulerit bona ſua
cauſa habitandi, tertio, vt pro natalibus informationes ſu-
mantur à reſſibus originis, & prædicta procedunt etiam
quò

quò ad ordines minores. ex d. cap. 5. 8. & 10. ead. sess. qui tamen non esset suspensus, etiam quòd ante ætatem legitimam esset promotus, cum iura de sacris tantum disponant, nisi ordinatus sit contra ordinantis prohibitionem sub pena illa late sententiæ, ex Nau. cap. 2. 5. num. 70. notab. 5. crederem tamen etiam in minoribus sic ordinatum sine dimissoriis proprii Episcopi, esse suspensum, ex Bulla Sixti V. contra clericos male promotos, & si is ministrat, solus Papa dispensat in irregularitate, ex d. Bulla, si tamen id sit occultum, probabile est, quòd Episcopus dispensare possit, ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reform. Silua. 4. p. quæst. 7. num. 8. ver. 3.

Quòd si sciens prohibitionem, tamen suscepit ordines ante ætatem, vel sine literis dimissoriis, vel sine titulo patrimonij, si non exercuit ordinem, dicit Zerola ibi num. 3. quòd ab Episcopo potest absolui, & quòd similiter si exercuit ordinem, & est occultum, Episcopus potest absolui, & dispensare, & idem dicit, si ignorabat id esse prohibitum, & ante ministrationem eum pœnituit, & eo magis si non exercuit ante ætatem, sed eam expectauit, his enim duobus casibus dicit, eum non egere dispensatione, nisi excommunicatio feratur ab Episcopo late sententiæ, dum ordinat, contra sic ordinatos. Et licet prædicta iure communi sustineri possint, tamen sic ordinatus ante ætatem, vel sine literis dimissoriis, vel aliàs illegitimè, suspensus est ab executione ordinum, & si in iis ministrat etiam minoribus tantum sit irregularis, & omnibus officiis, & beneficiis ecclesiasticis, eo ipso priuatur, & in præmissis tam absolutio, quàm dispensatio etiam in foro conscientiæ Papæ referuatur, ex Bulla Sixti V. contra clericos male promotos, etiam si non ministrat, nisi iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, vt habetur in d. Bulla, & concordat Zerola loco cit. & dixi lib. de Casib. Referu. sub cap. de Suspensione, vbi & dixi, dici patrimonium sufficiens ex quo necessaria vitæ percipiuntur. cap. cum secundum. c. Episcopus. de præb. in xta loci, personæ, & ecclesiæ qualitatem, quod si chasmate, vel alluione perierit, Episcopus ei providere debet. cap. tuis. de præben. vbi & declaravi, quomodo interstitia sint obseruanda, & Zerola loco cit. num. 5. dub. 1. dicit, aliquem posse ordinari ad ecclesiam receptiuam, quæ intelligitur, vt in Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. qui & dub. 2. dicit, satis esse, quòd

quòd pensio, vel beneficium simul cum patrimonio sufficiat ad vitam, licet per se satis non sint, qui & dub. 3. dicit, satis esse si prouideatur à populo de tali stipendio, quod ei satis sit, ex Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12.

In literis potrò testimonialibus debet exprimi, vt is possit ordinari à quolibet Episcopo gratiam, & communionem sanctæ sedis apostolicæ obtinente, si enim exprimeretur à quo Episcopo, & is alium substitueret, qui loco ius ordinaret, is posset promouere tantum subditos Episcopo, de cuius licentia ordines confert, ex declar. 2. sac. congr.

II. Debet exprimi causa cur non possit à proprio ordinari. cap. 11. sess. 7. in Trid. Conc. vt ægritudinis. cap. 3. sess. 23. sub cuius ægritudinis nomine veniunt omnia alia iusta impedimenta. Franc. in c. vnico. de cler. non resid. in 6.

III. Vt exprimatur ordinandum præuio examine idoneum repertum, aliàs literæ non valerent, ex d. cap. 3.

III. Vt exprimatur titulus ad quem promouetur. cap. 2. sess. 21. de reform. in Trid. Concil. Quòd si literæ dicantur amissæ, si non expirat tempus promotionis, alias expectare is debet, aliàs probabiliter admitti poterit, si per aliqua argumenta, testes, & inditia probet de earum tenore, licet tutius sit etiam tunc alias expectare, cum, vbi amissæ sunt sine dolo, ei non curret tempus. Zerola loco cit. num. 6. quæ literæ testimoniales non debent esse vetustiores duobus, vel tribus mensibus à die vltimæ sacrae ordinationis computandis, nisi concedens sit absens, vel legitime impeditus, quæ & non expirat morte eas concedentis. Zerola loco citat. num. 8. & 9. qui & num. 10. dicit, Episcopum censuris publicè innodatum eas non posse cōcedere, vel eius Vicarium, & tunc posse clericos eius subditos ordinari à vicinioribus Episcopis, sine dictis literis dimissoriis, quod non sentio, qui & num. 7. & fin. dicit, Episcopum, vel eius ministros nil pro eis accipere debere, notarium verò non vltra decimam aurei, vbi non viget consuetudo minus, vel nil accipiendi, nisi pro pluribus simul scribatur, & quòd ista decima intelligitur, iuxta regionem, vbi plus, vel minus aureus aestimatur, & quòd etiam pro literis commissorialibus Parocho directis de sumenda informatione, potest hæc decima etiã accipi vltra dimissoriales, & quòd nil potest accipi pro præsentatione literarum, & quòd plus dans non recipit ordinis executionem. cap. 1. de sim. & ordinans excommunicatio-

nem Papalem sic accipiens, incurrit. Nau. cap. 25. nu. 3. notab. 4. 5. & 6. cap. 15. num. 69. notab. 2. si quid tamen liberaliter post eas habitas donetur, non censerem incurri dictas censuras, secus si ante, vel pactum desuper fiat, aut exactio.

LXXXV. Non debent sacerdoti in Missæ sacro inferuire prius quam eo in munere ante instructi sint. Conc. III. Mediol. tit. quæ pertinet ad sanctissimum Missæ sacrificium.

LXXXVI. Non debent occupare iura, vel iurisdictiones ecclesiarum, vel operum piorum, aliàs excommunicationem Papæ reservatam incurunt. sess. 22. cap. 14. in Trid. Concil.

LXXXVII. Si blasphemant Deum, B. Virginem, vel Sanctos, fructuum, vel bonorum priuatione, vel aliis pœnis puniri debent, ex reform. Clen. Germaniæ. cap. 29.

Hodie verò ex Concil. Lateran. sub Leone X. Clericus blasphemus prima vice priuatur fructibus beneficij vno anno, secundo beneficio simplici est priuandus, tertia vice omnibus beneficiis eo ipso priuatur, & in exilium mittitur, si verò beneficio caret, prima vice pœna pecuniaria, vel corporali puniatur, secūda, carceribus mancipetur, tertia, ad triremes mittatur, quæ procedūt si blasphemet Deum, vel Dominum Iesum Christū, vel Beatam Virginem, qui reliquos sanctos arbitrio iudicis pro qualitate blasphemiarū, & modo, loco, &c. ex Bulla 6. Pij V. incip. Cum primum.

LXXXVIII. Non debent si Archidiaconi, vel alij habentes personatus sint, exire ad leges, vel Physicam audiendam. cap. super Spectula. ne cler. vel mon. nisi Parochi sint sub se capellas non habentes, ij enim in dicta prohibitione non comprehenduntur. cap. 1. eod. in 6. illi verò non possunt sine Papæ dispensatione, nisi gymnasio publico tale priuilegium concessum sit, vt clerici ibi existentes, eas audire possint, & ex Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 8. statuitur ne quis clericus in factis constitutus, in gymnasiis publicis, audiendæ Philosophiæ, vel Poësi, post Grammaticam, & Dialecticam ultra quinquennium, sine aliquo studio Theologiæ, vel sacrorum canonum, incumbere debeat.

LXXXIX. Cauere debet in ordinibus suscipiendis ea quæ latè traduntur Tomo III. tract. de Sacram. Ordinis.

XC. In Missa celebranda, & sacramentis administrandis cauere debent ab iis quæ dicto Tomo tract. de Missa, & Sacram. habentur.

XCI. In beneficiis adipiscendis cauere debent ne agant contra ea quæ dicta sunt tract. de Elect. cum seq.

XCII. Cauere debent ne censuras incurrant, de quibus latè traditur in d. Tomo IIII. sub tract. de Censuris. cum seq. & dixi lib. de Casib. Refer. aliquid circa idem, qui si suspensionem incurrant circa ea quæ per actum ordinis non exercentur, vt si suspensi sunt ab eligendo, contraueniens non incurrit irregularitatem, secus si suspensi sunt ab actu ordinis, & contraueniant. Capra. reg. 83. num. 2. & 20. & si is committit delictum ob quod venit beneficio priuandus, tenetur restituere fructus à die commissi criminis, etiam si non extant, nec factus sit locupletior, & ad eos quos percipere potuit, licet habeat ius in re, donec sit priuatus. Clarus d. §. fin. quæst. 37. Suarez Clericus. num. 106. quod intelligitur post sententiam, & in foro exteriori, quod tamen fortè non seruatur, in foro verò conscientie etiam ipso iure priuatus beneficio, non tenetur illud dimittere, nisi initium sit vitiosum, vt quia simoniacè illud obtinuerit. arg. cap. 1. de reg. iur. in 6.

XCIII. Cauere debent ne sint schismatici, si enim à capite Episcopo discedunt, nisi coram Episcopis vicinis conuenerant, vt eorum causa audiatur, debent loco priuari, ex Concil. II. Carthag. cap. 1. si verò contra Romanam Ecclesiam, debent degradari, & curiæ seculari tradi. cap. de liguri- bus. 23. quæst. 5. Io. And. Abb. & alij in cap. cum non ab homine. de iudic. aduertendo, quòd aut quis credit ecclesiam esse apud vnum tantum qui ex pluribus se gerunt pro Papa, & tunc, si erret, erit schisma sine hæresi, aut credit quòd ecclesia penes duos consistere possit, & est schisma cum hæresi, vt ibi dicit Abb. & sic degradantur, non tamen sic in priori, & etiam degradantur sic faciunt nouam sectam, vel noua statuta contra Romanam ecclesiam. Abb. & Aret. in d. cap. cum non ab homine.

XCIII. Non debent esse apostata, aduertendo, quòd triplex est species apostasie, à fide, obedientia, & ab ordine: vt dicit glo. in cap. 1. de apostat. & quòd ad primum is re- ducitur ad hæresim, & punitur pœna hæreticorum, qui verò recedit ab ordine, dimisso habitu redeundo ad se- culum, vel exeundo à religione, vbi professionem emisit, vel abijciendo vestem religionis, vel clericalem, vel ducendo uxorem si sit in sacris; repellitur ab accusatione, & resti-

*Triplex est
Apostasia.*

monio, & est infamis ipso iure. c. alieno. 2. quæst. 7. c. beatus. 3. quæst. 4. Host. in sum. de apostat. §. quot species. nec potest eligi ad dignitatem. c. legi. 16. q. 1. & clericus monitus, si se non correxerit, est deponendus. c. præcipimus. 2. 1. q. 4. & priuatur priuilegio clericali. cap. 1. eod. tit. & hæc si de apostasia constat, & si de hoc sit grauis infamia, tenetur se purgare. cap. tuæ. eod. tit. & si clericus non corrigitur, carceribus est mancipandus, nisi resipiscat. cap. à nobis. eod. tit. si verò est apostata ex inobedientia infamis efficitur, durante apostasia, & repellitur à testimonio, & excommunicatur. Host. loco cit. §. qualiter. si verò non vult obedire Papæ, vel eius constitutionibus credendo eum nõ habere potestatem, punitur, vt hæreticus, si verò ex contemptu, & sit incorrigibilis traditur curiæ seculari, & excommunicatur. Abb. in d. c. 1. & aliter punitur, vt dixi supra, etiam tract. de Apostasia, & de Regularibus.

XCV. Sic etiam cauere debent ne verbis, vel signo pandant peccata eorum, qui sibi confessi sunt, aliter peregrinari debent toto tempore vitæ. cap. sacerdos. de pœnit. dist. 6. & deponi, de quo dixi latè tract. de Pœnit. cap. de Sigillo Conf. aduertendo, quòd si aliundè id quis sciuit, & reuelat, debet id probare quòd aliundè sciuit. Abb. in d. cap. omnis. etiam si dicat, quòd pœnitens sibi dederit licentiam reuelandi, nisi etiam id probet.

XCVI. Similiter cauere debent ne sortilegia committant, aliter deponi debent, & in monasterium detrudi ad pœnitentiam agendam. Abb. in cap. at si clerici. de iudic. & ibi Dec. col. 2. Aret. in cap. cum non ab homine. de iudic. attendendo ad qualitatem delicti, & ad intentionem id agentis, iuxta quod superior habet minuere pœnam, vel augere. Aret. in cap. 2. de sortileg. & quòd debeant deponi, & in monasterium trudi statuitur in Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. & idem de consulente aruspices, artiolos, incantatores, sortilegos, & magicam artem exercentes. cap. si quis Episcopus. 26. quæst. 5. & si celebrant super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & adhibitis nefariis precibus, & verbis superstitionis, deponi debent. d. cap. si quis Episcopus. & similiter si celebrant, vt Deus perdat aliquem, dicendo Requiem pro uiuis ad hoc. Abb. in cap. quidam. de celebr. Miss. & huiusmodi sortilegi, ex Bulla Sixti V. subduntur officio sanctissimæ Inquisitionis.

XC VII. Pariter cauere debent ne omitant baptizare infantem sibi commendatum, aliter si sine baptismo moritur, deponi debent. cap. quicumque. de consec. dist. 4. vel ne omitant bene custodire Eucharistiam, aliter ab officio tribus mensibus suspendi debent. c. 1. de custod. Euchar. & grauius pro modo culpæ. arg. c. de causis. de offic. deleg. cum & ob negligentiam tantum quis possit priuari beneficiis, post monitionem tamen & in grauibus. Card. conf. 55. Phil. in c. ad apostolica. §. si. in fi. de re iud. in 6.

XC VIII. Cauere etiam debent ne beneficia obtineant, quæ eorum patres obtinuerunt nulla persona mediante, aliter non valet collatio. c. apostolica. 8. q. 1. c. ad præsentiam. cum duobus seq. cap. ad extirpandas. c. quoniam. de fil. presbyt. & etiam si sint legitimi, quia adhuc non possunt habere beneficium paternum, nulla mediante persona. Archid. Gemin. Præpos. in d. c. apostolica. Butr. in d. c. ad extirpandas hac tamen differentia, quod illegitimus patre viuente non potest habere aliud beneficium in ecclesia, in qua pater præest de præsentia, licet possit habere eo mortuo, modo paternum non sit, legitimus verò id potest obtinere. Doct. in cap. ex transmissa. de fil. presb. Sic etiam cauere debent ne in beneficiis intrudantur, quod fit cum obtinentur absque facultate eius ad quem pertinet collatio. Abb. in c. quia diuersitatem. de concess. præb. vel à superiore publicè excommunicato, interdicto, vel suspensio. Fel. in cap. in nostra. de rescript. vel aliis modis qui norantur per Gemin. in c. propter. col. fin. 19. dist. & dixi in tract. de Elect. & impetratione, & qui scienter sic ingreditur curatum, eo ipso iure priuatur. c. eum quem. de præb. in 6. & idem si id recognoscunt à laico, qui etiam ab officio deponuntur. c. per laicos. 16. q. 7. c. relatum. de iure patr. & collationes huiusmodi sunt irritæ, ex Conc. Later. sub Leone X. sess. 10. §. & quia sæpius. Sic etiam cauere debent ne occupent beneficium viuentis, aliter eo ipso facto sunt priuati, nec postea id obtinere possunt sine apostolica concessione. Abb. in cap. 1. de concess. præb. & etiam si obtinent aliud beneficium à Papa, tenentur de prima inuasionem mentionem facere, aliter impetratio non valet, vt ibi dicit Abb. & Fel. in c. in nostra. nu. 26. de rescript. & si sit Episcopatus, debent etiam deponi. Abb. ibi. qui & si habent parochiales, tenentur infra annum à die ad præp. possessionis pacificæ, vel si per eos stetit quominus obtinerent, facere se promo-

ueri ad sacerdotium, aliàs iis eo ipso priuantur. cap. licet canon. cap. commissa. de elect. in 6. nisi iustum adfuit impedimentum; vt dicit Ioan. Monach. in d. c. licet. vt si Episcopus non adfuit, vel non potuit, aut noluit eum ordinare, si modo ei non dedit licentiam, vt ab altero promoueretur, vel si incurrit irregularitatem sine culpa, vt ob amissionem oculi, vel infirmitatem, vt ibi dicit Io. Mon. Si tamen quis habet capellaniam requirentem ordinem sacerdotalem, non priuatur ipso facto ea nisi requiratur, & moneatur. Rota decis. 700. in antiq. & vbi impedimentum subest ex parte Episcopi, tutum est, vt beneficiatus protestetur per eum non stare quominus promoueat. Feli. in c. ex trāsmissa. de præscript. de his etiam latius dixi in materiis beneficalibus.

X C I X. Sic cauere debent ne sint calumniatores falsa crimina alicui proponentes. c. si quem. §. notandum. 2. q. 3. Butr. in rubr. de calum. aliàs priuantur officio, & verberati publicè in exilium mitti debent. cap. quia iuxta. §. q. 6. cap. 1. de calum. quæ tamen non est pœna ordinaria calumniatoris, ordinariè enim punitur ea pœna qua erat puniendus accusatus, si crimen esset probatum, & si illa pœna ei non congruit, puniri debet pœna prædicta, vel alia corporali. Butr. & Abb. in d. cap. 1. & præterea clericus calumniator suspenditur ab officio, & beneficio, donec innocentiam suã purget. cap. si. eod. tit. etiam si intendere pœnitentiam tantum, & non pœnam esse imponendam, si verò obijcit crimen electo, vel postulato, & deficit in probatione, triennio suspenditur à beneficiis, & si interim se illis immisceat, eo ipso illis priuatur, nisi à calumnia se purget. c. 1. de elect. in 6. Si verò non de electo agitur pœna erit arbitraria c. 1. de except. euittat tamen eas pœnas si de crimine esset publica fama, vel si adducit vnum testem, non solitus calumniari. gloss. in d. c. 1. de elect. in 6. Anan. in c. 2. de calumniat. & etiam potest puniri post absolutionem rei etiam post aliquod tempus. Butr. & Abb. in d. c. 1. & præsumitur calumniator, qui nullas probationes adducit, nisi in casibus ibi not. per Abb. & pœnam calumniatoris incurrit etiam qui deficit in causa ciuili. Abb. ibi, licet miriorem. Sic etiam cauere debent ne sint maledicti, maxime in sacerdotes, aliter tenentur veniam petere, aliter deponuntur. c. clericus. 46. dist. si verò aliquid dicunt in detrimentum Papæ, vel sedis apostolicæ debent puniri pœna hæreticorum, si derogent debitæ eius potestati, aliàs aliter

ter pro modo criminis. c. 1. de maledicis. & ibi Anan. Felin. in c. 1. de constit. & si religiosi contra praelatos ecclesiarum aliquid dicunt, debent per duos menses subijci pœnis, quæ per eorum regulas imponuntur grauibz criminibus. clem. 1. §. quibus de priuil. & clericus murmurans à fratrum unitate separatur, & sacerdotis arbitrio pœnitete debet. c. alienus. 90. dist. & si aliquem iniuriôsè infamauit poterit agi contra eum a cione iniuriarum, qui si cõdemnetur efficitur infamis. Abb. in c. cum te. de re iud. siue ciuilitè, siue criminaliter agatur. Abb. in c. 1. de iudic. & etiam tenetur a cione iniuriarum, licet verum dixerit, quãdo facit animo iniuriandi. Abb. in d. c. cum te. & etiam poterit iudex eum obligare, vt dicat se esse mentitum, si id habet consuetudo loci, quod iuri naturali consonum est, & in foro conscientie seruandum, quando quod dixit est falsum, vt dicit Diaz verbo, Maledici. Sic etiam cauere debent ne violentiam alicui inferant, quæ inferri potest in personis, vel rebus, si in personis citra homicidium, puniri debent arbitrio iudicis, iuxta facti qualitatem, vt supra est dictum, & si eripere aliquem de manu familie, qui sententia iudicis ducatur ad supplicium, si quidem iniultè erat damnatus, nullam videtur pœnam incurrere. Alber. in l. addictos. C. de episc. audien. Archid. in c. cum homo. 23. q. 5. si tamen ibi scandalum irrogarunt, à suo iudice pro modo scandali sunt puniendi, vt si cum armis, fractis carceribus, & huiusmodi. Si verò erat iustè damnatus, grauitèr sunt puniendi, & etiam si id est dubium, cum præsumatur pro iudice, & si pro ære alieno detinebantur, tenentur ad id quod fisco, & priuato debebatur pro illis debitis pro quibus erat carceratus. Bart. in l. quoties. C. de exactoribus. lib. 10. Faber in §. pœnalis. Instit. de act. si verò in rem vim intulerit, si erat res temporalis propria, vel aliena, cuius possessio erat apud alium constituta, incurrunt pœnam. l. si quis in tantam. C. vnde vi. gloss. & Abb. in c. 1. de dolo, & contumac. si verò in beneficium vim inferunt, eo ipso amittunt ius quòd in illis habebant, & si est curatum, priuantur etiam primo simili, quod obtinebant. c. eum qui. in fin. de præben. in 6. qui etiam non debent accipere naues ad pugnandum, nec conflictum personaliter exercere, vel alios ad pugnam inuitare, aliter deponuntur. cap. quod in dubis. de pœnis. nisi id agant ad suam defensionem, etiam si casus non esset inuitabilis, licet eo casu incurrant

Pœna calumniatoris & susurrantis clerici.

irregularitatem, si inde mors est sequuta ab ipsis, non autem ab aliis. Innoc. & Abb. ibi.

C. Idem etiam cauere debent ne stuprum committant, virgines deflorando, iuxta. c. lex illa. 36. q. 1. aliter deponitur. Abb. in cap. 27 si clerici. col. 12. de iudic. & tenentur etiam eam dotare. Abb. in cap. 2. de adult. & vltierius debeat pecuniariter puniri, vel in corpore. Abb. in d. cap. 2. & si vim adhibuere, debent etiam in monasterium, vel carcerem trudi; & si puella sponte consensit, vel etiam clericum prouocauit, non ob hoc euadit pœnam depositionis, cum actus ipse in eò reprobetur, non tamen tenetur eam dotare, si nil promissit, nec seduxit, nec coegit, idque in vtroque foro. D. Anton. 2. p. tit. 5. c. 6. §. 1. nisi sit in potestate patris, vt dixi de Casib. Referu. in casu incestus; & probat D. Ant. ibi, cum sic egeat maiori pecunia, vt maritum inueniat: quòd si de pretio stupri conuentum est cum virgine, vel parentibus, liberatur clericus à dote, dando pretium conuentum, sic tamen, vt conuentio facta cum virgine non noceat parentibus, vel è conuerso, & si post stuprum mulier inuenit virum sibi paris conditionis liberaretur clericus à præstatione dotis, si deterioris secus, quia sit pauperior, vnde patiat, vel ignobilior, vel eam ob id malè tractat, arbitrio boni viri. Et quò ad dotis quantitatem, si pauper est pater, cõdemnabitur clericus ad integram dotem, iuxta loci consuetudinem, videlicet, quantum dari solet pro dote huiusmodi mulieribus talis conditionis, & defloratæ, considerando etiam facultates clerici, vt not. glo. in c. 1. de adult. si verò est diues, condemnari debet in id quo plus eget puella, vt inueniat virum suæ conditionis ob deflorationem, & etiam iudex habebit eum condemnare pecuniariter ratione iniuriæ patri illatæ si eam petet; quòd si puella est orbata parentibus, & diues, vel ipsis viuis habet aliundè dotem sufficientem, tenetur ad id plus quo eget ob defloratione, & si clericus probet pœnam dotis sibi à puella liberè remissam, ab ea præstanda liberabitur, si sui sit iuris, quia si pater viuat, ad què pertineat eam dotare, secus est, & idem si metu, vel dolo coacta id dicat, vel si id agit vt liberius luxurietur cum clerico, quia iudex debet cogere clericum, vt eam dotet, vt nubat; & si eam reddidit prænantem absque corruptione virginitatis, quod euenire posse absque miraculo, dicere videtur D. Th. quodlib. 6. art. 18. & in partu oporteat eam amittere virginitatem,

tenebi

tenebitur ad pœnam stupri, & dotem, mitiori tamen pœna imposita, vt dicit Diaz verbo, Stupri. *Idem etiam cauere debent ne incestum committant*, qui est consanguineorum, vel affinium abusus. cap. lex illa. 36. q. 1. & ob id clericus deponitur. Abb. in c. at si clerici. col. 12. de iudic. si tamen prius est fornicatus cum muliere, & cum eius consanguinea postea fornicetur. Ancha. conf. 391. incip. Videtur prima facie. vers. itē aduerte. dicit, q. si gradus sit proximus, vt si peccarit cum matre, & filia, vel duabus fororibus, quòd sic est deponendus, & carceri tradendus ad tempus arbitrarium, iuxta delicti qualitatem, vt dicit Dec. conf. 158. vol. 1. testans de communi. *Idem quoque cauere debent ne peccent cum filiabus spiritualibus*. Sic enim ab officio deponuntur, & coguntur peregrinari per duodecim annos, & post trudi in monasterium per totum vitæ tēpus. cap. si quis sacerdos. 30. q. 1. quod intelligitur nedum de baptizatis, vel susceptis in Baptismo, vel Confirmatione, sed etiam de auditis in confessione. cap. omnes. c. si. ead. 30. q. 1. si tamen id in populi notitiam deuenit, id est testibus sit probatum, vt dicit Diaz verbo, Spiritualibus filiabus. qui & ibi allegat Matth. Giber. Veronæ Episcopum, tit. 9. c. 3. suarum constitutionum, idem tenentem; & quòd etiam à beneficio est deponendus, subdens si cognouit eam quam de Confirmatione suscepit, esse deponendum, non tamen aliis subdendum; & quòd cognoscens filiam spirituali sit deponendus, probat Anan. in c. cum dilectus. de accus. Abb. in c. si. de purg. can. Fel. in cap. at si clerici. in princ. col. vlt. & bi Dec. col. 21. de iudic. quæ tamē pœna non procedit in cognoscente illam quæ solum sit de eius parochia, vt dicunt prædicti. Gib. tamen tit. 9. prædicto. c. 2. idem statuit, & de eo, quod & videtur sentire Abb. in c. si. de purg. can. Dec. in c. at si clerici. nu. 233. de iudic. & etiam iudex ecclesiasticus potest punire clerici concubinam, nisi laicus iudicium in ea præuenerit. Anch. conf. 196. & idem de cognoscente commatrem dicit Fel. d. col. fin. & etiam Foller. idem sentit de cognoscente parochianam suam. Diaz tamen contrarium sentit, & videtur hæc opinio, vt mitior amplectēda, nisi grauitas facti aliud, exposcat.

C. I. Idem etiam cauere debent ne clandestinis nuptiis intersint, quod euenit quando fiunt omissis publicationibus in ecclesia. cap. fin. de claud. despons. & hodie intelliguntur ulterius clandestinæ, quando non sūt ab Episcopo,

vel Parocho, sed ab alio sacerdote sine eorum licentia, vel sine duobus, vel tribus testibus in eorum presentia, & sic etiam factæ non valent; & sacerdos sic clandestinè eas celebrans, suspenditur iure communi per triennium ab officio, & beneficio. d. cap. si. vbi Card. gl. in clem. cupientes. de pœnis. quod tempus triennij potest augeri, vel minui ex causa Host. in d. c. si. nec etiam Episcopus potest absoluerè à dicta pœna, cum sit limitata ad triennium, & ob delictum, quo casu inferior Papa non potest absoluerè, secus si ob contumaciam. glo. in c. cupientes §. cæterum. de elect. in clem. 1. §. verum. de hæret. Paulus in clem. de rebus eccl. non alien. Ex Concil. Trid. verò sacerdos celebrans matrimonium sine duobus, vel tribus testibus grauius arbitrio Episcopi puniri debet, & si quis sine licentia Episcopi, vel Parochi id agit, ipso iure suspensus manet, donec ab ordinario Parochi, qui matrimonio interesse debeat, absoluaatur. sess. 24. de matr. cap. 1. Qui etiam non debent secundas nuptias benedicere, siue vir, siue mulier, aliàs benedictionem acceperit. c. vir autem. de secun. nupt. Host. in summ. cod. §. an licitum sit. vers. in aliquibus, subdens, quòd si duo ad secundas nuptias transeunt, qui nunquam fuere benedicti, possunt benedicti, de quo alibi latius, contrarium verò agens ab officio, & beneficio suspensus, cum testimonio proprii Episcopi, mittendus est ad sedem apostolicam. cap. 1. cod. tit. non tamen est suspensus ipso facto, vt ibi dicit Butr. Host. & Abb. ac alij, & idèò arbitrio iudicis est puniendus: qui tamen non poterit ab Episcopo dispensari, vt dicit Host. in summa loco cit.

C II. Idem etiam cauere debent, ne institui hæredes, de hæreditate incapaci restituenda, tacitam fidem dent, aliter aufertur ab eis vt indignis, & applicatur ecclesie Bal. in l. si quis presbyter. C. de episc. & cler. Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 23. ver. sequitur etiam, vbi dicit, quòd in casibus, quibus, vt indignus quis priuatur hæreditate, priuabitur & clericus, & si non implet voluntatem defuncti. auth. hoc amplius. C. de fideicom. vel si non petit tutorem pupillo. l. sciant. C. de leg. hæred. Anch. in c. 1. de constit. in 6. Et vterius clerico, qui talem fidem dedit, auferuntur fructus ante litem motam percepti. l. eum qui. ff. de his quib. vt indig. vel id promiserit chirographo dato, vel nuda pollicitatione. l. in fraudem. in princ. cod. vel fiat instrumentum

tum coram notario, & testibus, in quorum fide ponitur, vt id habeant in secreto, vt ibi dicit Bart. subdens teneri talem respondere positionibus an fuerit rogatus de restituendo incapaci. Bart. in l. fin. eod. & tenetur in conscientia id restituere ecclesie, sicut laicus fisco, nec potest sic rogatus retinere sibi, vel dare incapaci, vt ibi dicit Bart. col. 3. Rosella, Filius. 4. colum. vers. quæro. nec valet iuramentum datum notario, & testibus de non reuelando id. Cardin. cõf. 38. Felin in cap. intimauit. nu. 5. de testibus.

CIII. Idem etiam non debent literas aperire, & ostendere aduersario mittentis, aliàs incidunt in pœnam falsi. Abb. in c. cum olim. 2. vbi Feli. de offic. deleg. & is est puniendus arbitrio iudicis, si eas tamen non ostendit aduersario mittentis non incidit pœnam falsi, sed extraordinariè punietur. Abb. & Feli. ibid. Bart. & Ias. in l. qui testamentum. ff. ad leg. Corn. de fals. vt nec debent inobedire apostolicis mandatis, aliàs deponuntur. cap. nulli fas. 19. dist. vt & si sint generales procuratores vniuersitatis, vel iustitiarj Principis. c. sed nec. ne cler. vel mon. cap. sæpè. 23. q. 8. vt & si corpus Christi infirmo per laicos mittunt. c. peruenit. de cõsec. dist. 2. Qui & suspenduntur si non prohibuerint coniunctiones in gradibus prohibitis. c. si. §. si. de cland. despon. modo vt in c. 1. sess. 24. de reform. in Trid. Conc. vel si glorientur de crimine à se commisso. cap. quam sit. de excess. prælat. vel si ecclesiam sibi commissam grauent debitis alienis. c. de solut. vt & si inuenirentur oppressi morbo demoniaco. c. communiter. 33. dist. vel si sint infamati de crimine publico, donec se purgauerint. c. inter. de purg. can. cap. accusatum. de sim. & aliis casibus de quibus dixi lib. de Casib. Referu. c. de Suspensione. & tract. de Suspensione. & generaliter Episcopus potest suspendere pro peccato mortali. Aret. in c. cum non ab homine. col. 6. de iudi.

Vltimò, cauere debent, ne committant alia notata, suprâ de statu Episc. cap. 6. ad fi. nec incurrant alia crimina præter prædicta, cū Conc. Tr. sess. 22. de reform. c. 1. mandet omnes canones, vbi agitur de moribus clericorū, obseruandos, sub pœnis in eis cõtentis, & maioribus arbitrio ordinarij imponendis, & hoc addito, quòd appellatio non suspendat executionem eorum, quæ ad mores spectant, mandans si quæ in desuetudinem abiire ex his, reuocari in vsum debere, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque, vt ibi cauetur.

Quando

Quandoque etiam tam graua crimina clericorum extant, vt veniat actualiter degradandi, scilicet propter falsum crimen in litetis Papalibus si is sit incorrigibilis: tunc, & conspirationem in proprium Episcopum, & heresim. Gul. Bened. in c. Raynutius. 3. p. de testam. nu. 3. testas de comuni; quod intelligitur de conspirante in proprium Episcopum, si sit incorrigibilis. Clar. lib. 5. sent. q. 36. vers. hinc inferitur: & actualiter degradatus potest puniri a iudice seculari absq; alia traditione iudicis ecclesiastici. Clarus d. q. ver. scias autem. Alciat. in c. cum non ab homine. n. 108. de iudic. in quo tamen manet character sacer ordinis, vt conficiat Eucharistiam, nec sit excommunicatus. Soc. Sen. in c. si quis. de cler. excommun. amittit tamen beneficia, pro aliis vero criminibus non degradatur actualiter, sed tantum verbaliter, quod efficit vt is per sententiam deponatur ab ordinibus, iudex tamen secularis non potest talem punire, nisi sibi tradatur. Clar. loco cit. Vnde pro homicidio etiam Prælati non traditur curiæ seculari, sed in perpetuos carceres truditur. Curt. Iun. conf. 159. nu. 1. Nec etiam degradatur actualiter ob crimen læsæ maiestatis à proprio iudice declaratum. Clarus d. lib. 5. §. si. q. 36. vers. quæro. nec propter assassinium. Lamb. in c. 1. q. 11. num. 8. de heret. in 6. Diaz in pract. crim. cap. 91. Couar. lib. 2. var. resol. licet in his in practica fortè contrarium seruetur. Clarus d. q. 36. vers. scias autem: degradatio verò debet, & potest fieri à solo Episcopo consecrato, actualiter, præsentibus Abbatibus, & Prælati, vt in Conc. Trid. sess. 13. c. 4. non consecratus verò, sed tamen confirmatus potest ferre sententiam degradationis, licet eam non possit exequi, actualiter degradando, nisi sit consecratus, vt ibi dicit Clarus.

Et generaliter clericus pro nullo crimine deponi potest, nisi sit iure expressum. Dec. in cap. ac si clerici. de iudic.

Vbi verò in iure, & casibus proximis, dicitur clericum deponi, intelligitur de depositione perpetua à ministerio altaris, nisi secum fuerit dispensatum, quæ tamen pœna per antiquos Canones Conciliorum Prouincialium imposita, hodie in vsum non inducitur, nisi generalis Canon eam renouet, vel Doctores illam sentiant procedere, vt suis locis habetur, cum & pœna Canonum Pœnitentialium arbitrio superioris committantur, & iudex etiam iudicando, vt supra, possit minuere pœnas à iure taxatas ex causa. Abb. in c.

Pœna canonu pœnitentialium arbitrio superioris relinquuntur.

2. de empt. idè ij modo relegantur, vel in pecunia damnantur, vel in carcerem ad tempus, vel quandoq; pœna statuta à canone imponitur, deposito verò à beneficio fit nisi in casibus expressis, suspensio verò fit ad tempus. Fulch. in sing. Clericus. num. 130. Corn. Scut. de discipl. eccl. in princ. Fulch. verò in eius sing. verbo, Clericus enumerat multos casus, in quibus clerici actualiter deponuntur, vel degradantur, & alios in quibus deponuntur simpliciter, seu suspèduntur, ego tamen non recederem à dictis supra latè in quolibet casu speciali, vbi iuxta præcipuos Doctores quælibet quæstio est examinata; qui etiam potest in exilium mitti. cap. cum non ab homine. de iudic. & aliter puniri, vt suprà, quo verò ad pœnam pecuniariam, si statutum eam imponit pro crimine, cum sic non valeat, *cum delicta pecunia redimi non debeant.* c. pauper. 11. q. 3. Host. in c. si. de constit. non potest imponi, sed si statutum dicit, quòd vltra pœnam auris imponi possit pecuniaria, id licet. clem. ne Romani. de elect. si verò non adest statutum, vel consuetudo exigendi talem pœnam, si vult exigere pœnam procedendo extrajudicialiter, & non potest; si verò judicialiter procedit, si iure certa pœna nò est statuta, potest pecuniariam imponere. c. licet. de pœnis. Sed si est certa pœna statuta, potest ex causa pronunciando eam temperare, vt potest quilibet iudex. Viu. in com. op. verbo, Iudex. nu. 165. modo causa exprimitur. Menoch. de arbit. q. 84. & 96. vt verò pronunciauit, non potest inficio Principe pœnam remittere, infamiam, vel exilium, nisi in sententia id sibi reseruarit. Bart. in l. relegandi. de pœnis. & sic pronunciando potest fortè pœnam pecuniariam imponere. cap. licet. de pœn. etiam si fortè non possit in crimine dispensare, vt per Doct. in c. at si. de iudic. cui verò pœna sit applicanda, dixi tr. de Prælat. Imol. in rubr. de publ. iud.

Secundum dictum. Cùm non solum cauendum sit à malo, sed & bonum agendum sit, idè clerici multa agere debent, ex sacrorum canonum dispositione.

Primo enim, cum Dei seruitio sint mancipati, certæ ecclesiæ adscribi debent in qua diuinis inserviant. ex Còc. Calcedon. can. 6. Conc. Trid. sess. 23. c. 16. quem locum Episcopo inconfulto non desiderant, aliàs sacrorum exercitiam eis interdicitur, & in illa ecclesia functiones ordinum à diaconatu ad ostiariatum exerceant. d. sess. cap. 16. nec ecclesiæ desse

*Delicta non
debent pecunia
redimi.*

8

*Clerici quæ
prestare debeant.*

deesse debent maximè in maioribus solemnitatibus, aliter à communione suspendantur. ex Conc. Agatenſi c. 64. nec omittant explere officium ſuum, aliter loci ſui dignitate priuandi. ex Conc. Aurelian. II. c. 14. & ideò in choro ſemper tabella habeatur, in qua, quid per ſingulum canonicum, vel beneficiatum, cantandum, legendumve ſit per hebdomadam ſcribatur. ex Conc. Baſilienſi ſeſſ. 21. ad fin. & ſi clerici certæ eccleſiæ non ſint addiſti feſtis diebus ad parochiales ad diuina accedere debent in Miſſæ ſacro, & veſperis, niſi aliud Episcopos mandet, etiã ſi ſacerdotes ſint. ex Conc. III. Medioli. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum; & ubi ad aliam eccleſiam in eius ſolemnitate ſunt acceſſi, id non agatur niſi de licentia Episcopos, vel alterius de eius mandato, qui non pariatuſ plusquam quatuor, vel ſex è ſuis eccleſiis euocari, niſi ex legati inſtitutione plures requirantur, & alij quam Parochi eò conuenire poſſunt, Parochi non euocentur, vel ij, illis deficientibus, qui populum habent minus numeroſum, & eccleſiæ illi ſunt propiores, ſic tamen vt prius celebrent in propria eccleſia, vel alium ſufficiant qui id exequatur diebus feſtiuis, ex præcepto eccleſiæ, conſuetudine, vel voto, & ordine euocentur, nec præter euocatos alij venientes recipiantur, nec de eleemoſyna participant, & puniantur arbitrio Episcopos. ex Concil. III. Medioli. tit. de clericorum ad feſtorum dierum celebritates conuentu.

*Quando
cõmunicare
vel celebra-
re debent
clerici.*

II. Cum ſpiritu Deo debeant eſſe coniuncti, & bonum laicis exemplum præſtare, frequenter debet peccata propria conſiteri, & ſacram Euchariftiam ſumere, videlicet in minoribus conſtituti ſemel in meſe, in ſacris diebus Dominicis, & ſolemnibus: ſacerdotes verò diebus Dominicis, & feſtiuis celebrando, niſi ex officij neceſſitate id eis ſæpius peragere opus ſit, qui & ſemel in hebdomada debent peccata propria conſiteri, vt magis purgati ad ſacra peragenda accedant. ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 13. & 14. Medioli. I. tit. de frequenti diuini ſacrificij oblatione, niſi ex ſcrupulo mortalis peccati ſæpius eis id agendum ſit.

III. Penſum ſeruitutis ſuæ, ſcilicet horarias preces, & laudes Deo perſoluere debent, idq; expedite, modeste, & deuote, non inter dentes, vel guttur, vel ſincopando, aut deglutendo diſtiones, non colloquia, vel riſus miſcendo, ſed ſiue ſoli, vel aſſociati, in choro, vel extra diuinum officium

tam

ram diurnum, quàm nocturnum, reuerſer, & verbis diſtinctis, ac debita adhibita attentione, recitent, & in tali loco, vt à deuotione non retrahantur. ex Conc. Baſilienſi ſeſſ. 21. ad fin. c. dolentes. de celebr. Miſſ. Conc. Colon. tit. de horariis precibus. cap. 8. ita vt beneficium quodlibet obtinentes eccleſiaſticum, ſi Dominicum officium recitare quotidie omiſerint, fructus beneficij ſuos non faciant, ſed in fabricam eccleſiæ, vel pauperum erogare debeant, pro rata omiſſionis. ex Conc. Lateran. ſub Leone X. & Bulla Pij V. 131. ſi verò in factis ſint conſtituti, idem ſub pœna peccati mortalis præſtare tenentur, & vltèrius ab Epifcopo puniri poſſunt arbitrio eiufdem, penſiones verò obtinentes quotidie officium Beatæ Virginis recitare tenentur. ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonſura; qui verò in minoribus exiſtunt idem officium Beatæ Virginis par eſt vt quotidie recitent.

III. Cum literarum ſcientia clericis ſit neceſſaria, cum lucem ſapientiæ alijs effundere debeant, & populos in via Domini erudite, ne contra illos id proferatur, *quia tu Oſea 4. ſcientiam repuliſti, & ego repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi.*

Icitco omni aſſiduitate clerici omnes ſacris ſtudijs incumbere debent, eligendo bonos, & doctos præceptores à quibus inſtituantur, aſſiduo ſe exercendo, ad congregaciones accedendo, & libros debitos, ac neceſſarios apud ſe habendo, videlicet Bibliam ſacram, Catechiſmum Romanum, Concilium Tridentinum, Conſtituciones prouinciales, & ſinodales, Calendarium feſtorum dierum ab Epifcopo editum. libros ſpirituales, ſi verò Parochi Homiliarium, Summas probatas, vt Nauarri, ſancti Antonini, Paſtorale ſancti Gregorij, Bracatenſem, & huiuſmodi. ex Conc. Mediol. l. tit. qui libri potiffimum. & III. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum. de quibus etiam dixi ſuprà de ſtatu Epifc. c. 7. ſub nu 26. & 27.

Libri clericis neceſſary.

V. Si ad ordines ſunt promouendi, ea obſeruare debent, quæ habentur in tract. de Sacram. Ordinis, & iis præditi eſſe, quæ ibi dicuntur, & ſuprà cap. de Parocho.

VI. Si ad beneficium eccleſiaſticum ſunt aſſumendi, iis præditi eſſe debent, quæ ſuprà tract. de elect. cum ſeq. & tract. de ſtatu Prælatorum, & de Canonicis, & Parochiis habentur, & ea ſeruare, quæ habentur infrà tract. de Beneficiis, & vltèrius iurent, quòd in adeptione beneficij ſimoniam non

non commiserint. ex Concil. Alemanix cap. 11. qui & ordinario titulum sui beneficij ostendere debent intra mensem, etiam non moniti sub pœna priuationis dimidiæ partis prouentuum beneficij vnus anni, & sic cogendi quandoque ostendere titulum. ex Concil. Mediol. II. tit. quæ ad bona, & iura; & aliquid de iis dixi supra tract. de statu Episc. cap. 6. num. 28. Quòd si aliquis sit ex iis in numero Cardinalium assumptus, ea poterit obseruare, quæ supra de Cardinalibus sunt dicta, si Legatus de latere, ea quæ de Legato, si Patriarcha, vel Archiepiscopus, ea quæ de Patriarchis, & Archiepiscopis sunt exposita, si Episcopus, ea quæ de statu Episc. si Prælati in genere, ea quæ de statu Prælatorum in princip. sunt explicata. Si Prælati curiæ Romanæ, illa quæ de Prælati curiæ habentur, si Abbas, ea quæ de Abbate dicuntur, si Præpositus Collegiæ, ea quæ de Præposito supra habentur, si Plebanus, illa quæ de Plebano, si Parochus, ea quæ de Parocho habentur, si Canonicus Cathedralis, vel in ipsa obtinens dignitatem ea quæ de Canonicis, si demum Vicarius Episcopi, vel Capituli, illa quæ de statu Vicarij habentur non enim hic mentionem de summo Pontifice par est facere, cum sit omnium caput, & Princeps, à quo & cæteri potestatem obtinent beneficiati, & supra istis, licet de eo tractatum particularem conscripserim supra tract. de Beatiss. & Sanctissimo Rom. Pont.

VII. Cum in sortem Domini vocati sint, vt animas Christo lucrifaciant, & non vt propriis incumbant commodis, in eo oculos conijcere debent, vt populum sibi commissum Domino lucrifaciant, & sacrificiis, & piis precibus, monitis, exemplis, correctione, & doctrina id peragendo. ex Concil. Colon. tit. de officio priuato, ac publico. cap. 4. & studiis sacris ob id nauando, vt ibi habetur.

In sacramentorum verò custodia, administratione, & vi cognoscenda, seruare poterunt ea quæ habentur in To. III. per tot. vbi & docetur quicquid ad sanctissimum Altaris sacrificium pertinet: & quas censuras incurrere possunt, vt iis cognitis, ac eorum malo, illas omni studio euitent.

Ij præterea in habitu, & tonsura decenti, vt supra, intendant, malas suspectasve, vel periculosas vitent conuersationes, ita vt sacerdotibus inferiores, alicui probo sacerdoti & seni commendentur, qui decem ipsorum sibi commendatis, inuigi

inuigilet, vt ij in habitu debito incedât, ecclesiis in seruiant, sacramenta, vt supra, frequentent, literis operam sedulam dent, malas societates euitent, pietatem, & deuotionem, humilitatem, ac alias virtutes amplectantur, vt sacerdotes effecti populo, doctrinæ, & vitæ sanctitate lucem afferant maximam, sacerdotes verò ipsi sub quolibet Vicario foraneo vel Curione constituantur, qui curam sedulam eorum habeat, vt seruent prædicta, celebrent, vt tenentur, iuxta prædicta, literis operam dent, congregationibus, concionibus, & aliis piis actionibus intersint, sacramenta debito cultu administrent, zelo pio erga animas iuuandas accendantur, charitate, humilitate, modestia, deuotione, & omnibus virtutibus præluceant, & scientia alios ad tutum salutis iter deducere valeant, & alia præstent, ac vitent, de quibus supra, & omnibus his tract. est dictum.

Qui & disciplinam amplecti debent, quæ est ordinata morum correctio secundum Canones Pœnitentiales, cum disciplina sit custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutis, ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, faciens in Deo viuere, & ei iugiter adhærere, & ad cœlestia præmia peruenire; vnde Cypr. Pamelius. lib. i. epist. 5. dicit: *Fungamini partibus vestris, & meis, vt nihil, vel ad disciplinam, vel ad diligentiam desit*, quia vt dicit Hieronym. epi. 127. mans. 28. & in caput 26. *Isa. Sollicitudo, & timor disciplina impedit peccata, & timore pœnarum, & disciplina destruntur laquei diaboli*, vt idem dicit, & de timore disciplinæ proficimus ad charitatem, vt idem dicit in cap. 14. & 16. Hierem. sic timor diuinæ iustitiæ, & disciplinæ ad pœnitentiam Achab compulit, vt idem dicit d. epi. 127. mans. 24. Dei enim punitio, vel disciplina non corrigit, vt interficiat, atque disperdat, sed vt corrigat, atque emendet, vt idem dicit in cap. 63. *Isa. Deus enim, vt clementissimus medicus incidere cupiens putridas carnes, & cariola vulnera adurere cauterio, non parcat vt parcat, non miseretur, vt magis miseretur, ne quid putridum viuasque carnes sui vicinia corrupturum, remaneat in corpore*, vt idem dicit in cap. 14. *Ezech. & vt pædagogus nos vt filios emendat, & suos quasi in conflatario punit, vt purum aurum, & argentum appareat*, vt idem dicit in Psal. 2. vt sic dignoscatur quantopere disciplina sit amplectenda, & Dei exemplo ab ecclesia ad correctionem, iuncta etiam mansuetudine, exercenda, &

contra ex neglectu disciplinæ omnia mala consurgant, vt dicit Cypr. ser. 5. de lapsis. Et Chriſt. in Matth. cap. 19. Baſep. 63. & 69. Bern. ſerm. 33. in Cant. cauendo ſcilicet à dictis ſuperius, tum vt pœnas ibi expreſſas euitent, tum & prius, vt Dei intuitu, & vitæ clericalis abſtineant, qui & ſi Epifcopi ſint gubernationem viduarum, pupillorum, & peregrinorum non per ſeipſos, ſed per Archiprebyterum, aut Archidiaconum agant. ex Conc. Carthag. III. c. 17. & ſi Epifcopus, vel prebyter cauſa viſitandæ alterius eccleſiæ, ad eam diuertit in gradu ſuo ſuſcipiatur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem faciendam inuitentur. can. 3. eiufdem Concil. qui tamen, & tunc iure communi prædicare poteſt, vt aliàs dixi; & Epifcopus in eccleſia in conſeſſu prebyterorum ſublimior ſedeat, intra verò domum collegam ſe prebyterorum eſſe cognoſcat, ex eodem Conc. can. 35. & 36. Sic impuberes clerici in vno conclauſi atrijs commorari debent, ſub probatiſſimo ſeniore, quæ & magiſtrum diſciplinæ, & teſtem vitæ habeant. ex Conc. Tolet. III. can. 23. vbi in moribus, & literis, ac muſica, & computo eccleſiaſtico, & eccleſiaſticis miniſteris erudiantur. ex Concil. Aquigr. l. c. 35. & in frequentia ſacramentorū exerceantur, ea obleruando alij quoque clerici reſpectiuè, quæ dixi tract. de Ciuili Inſtit. ſub cap. de Puerorum Inſtit. & circa eccleſiaſticam diſciplinam videre. quiſque poteſt librum inſignem Cornelij Scuterlingij nuper editum, qui exactè hanc rem pertractat, tamen ſi mihi videatur noſtias hæſce obſeruationes, magis praxim, noſtrotum maximè temporum, contingere.

9
Clerici etiã
quid agere
debeant.

Tertium dictum. Cum clerici omnes in Dei militia adſcripti, non ad commoditates, & voluptates, ſed ad labores, & ſollicitudines vocati ſint in conſummationem corporis Chriſti, & opus miniſterij, idcirco diligentiffimè caueant ne à recta via deſectant, cum duo profireantur, ſanctitatem, & clericatum, primum propter ſe, ſecundum propter populum, cui inferunt. ex Aug. vt habetur in Conc. Aquigr. cap. 12. col. 3. & ſicut familiares Domini Saluatoris dicuntur, ita moribus, & ſanctitate à laicis debent eſſe diſtincti, ex Decreto Teleſphori Papæ. epi. decret. ad omnes vniuerſaliter, col. 1. & ita mores ſuos omnes, & vitam componant, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, & aliis rebus omnibus, niſi graue, moderatum, & religione plenum præ ſe ferant, leuita
etiam

etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiendo, & virtutibus omnibus, quæ animæ sunt ornamenta præstantia, se exornando, & pro officij sui ratione, curando, ut animæ fidelium pretiosissimo Christi Nostri Sanguine redemptæ, tum monitis, tum doctrinis, & vitæ integræ exemplo, Domino acquirantur; ea quoque seruando, quæ tract. de Regularium exercitio sunt dicta, & clericali professioni non aduersantur, ut est solitudo, silentium, & huiusmodi. quæ clericis non semper, ut regularibus, qui propriam tantum ex se perfectionem curant, cum clerici maximè, & alienam procurare debeant, conueniunt, ea maximè, exercendo, & illa cauendo, quæ in Conciliis prouincialibus Mediolanensibus, in quibus perfecta norma ecclesiasticorum hominum continetur, decernuntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium ecclesiasticum quid sit, & unde introductum.
- 2 Beneficium quotuplex sit.
- 3 Beneficium obtinere quis possit, vel non.
- 4 Beneficiorum pluralitas verita, & quomodo.
- 5 Beneficium desiderare an liceat.
- 6 Beneficiatus tenetur residere, & quomodo.
- 7 Beneficiatus an sit dominus fructuum beneficij.
- 8 Beneficiorum resignatio, ut fienda.
- 9 Beneficiarius à quibus abstinere debeat.
- 10 Beneficiarius an testari possit, & quomodo.
- 11 Beneficiario quis succedat.
- 12 Successor in beneficio an teneatur ad debita defuncti.
- 13 Sacra congregatio quid responderit circa personas & beneficia ecclesiastica.

De Beneficiatis.

SIT primum dictum. Beneficium est ius licite percipiendi redditus ecclesiasticos in perpetuum deputatos, ad aliquas spirituales functiones exercendas.

Notandum I. Beneficij nomen deductum esse, vel à beneficiariis militibus, vel ex eo quòd natura sua

I
Beneficium

quid sit, &
unde intro-
ductum.

gratis conferendum est, quod autem gratis datur communi vocabulo vocatur beneficium; vel postremo, quia ex benefactis populi collectum est: Massa enim beneficiorum est collecta ex eleemosynis populi: sumitur aliquando beneficij nomen pro ipso iure ad redditus ecclesiasticos, & sic obtinere beneficium est obtinere ius istud ad redditus percipiendos: aliquando verò accipitur materialiter pro ipsis bonis stabilibus, quæ ad beneficium pertinent, & in quorum fructus ius acquiritur, quomodo solemus dicere vnum beneficium esse pinguius altero.

Ab initio
mundi fuerunt benefi-
ciarij seu ho-
mines ad di-
uinũ cultum
deputati.
Num. 26.

Origo bene-
ficiorum.

Notandum I. I. Ab ipsa fermè mundi origine homines deputatos ad diuinum cultum, seu sacerdotes accepisse semper sustentationem à populo, & hoc videmus apud omnes gentes fuisse in vsu: qua ratione Deus in diuisione terræ promissionis sacerdotibus non assignauit vllam partem, sed solum eis concessit decimas, vel primitias populi: in lege Christiana primus omnium Christus redemptor noster ex eleemosynis vixit: eandem vitam secuti sunt Apostoli omnes: post Apostolos vbique ferè sacerdotes, & omnes ecclesiasticæ personæ per multos annos vixerunt in communi, & sustentabantur ex eleemosynis populi, quas innumeras cumularunt, propterea quòd erant liberales in pauperes, & in viduas, pro quibus sæpè suscipiebant longa itinera, & magnos labores: posteaquam ex fidelibus populis collecta fuit magna copia eleemosynæ nõ solum pecuniæ, sed etiam bonorum stabilium, cœpit fortè amor proprius intrare in animos sacerdotum, propter quod nec volebant viuere in communi, nec habebant curam tantam pauperum, quantum debebant, hinc traxerunt originem beneficia ecclesiastica, facta est enim diuisio istorum bonorum, & pars vna applicata est Episcopis, altera clericis, & hoc vbique. Duæ aliæ partes de his bonis faciendæ erant, altera pro fabrica, & reparatione ecclesiæ, altera pro pauperibus. Pro fabrica ecclesiæ apparet in multis locis pars aliqua constituta, sed nescitur vtrum ab ipsa diuisione rerum constituta sit, an fuerit de nouo acquisita, neque est improbable esse de nouo acquisitam, quia in paucissimis ecclesiis reperitur, de quarta parte, quæ debebatur pauperibus, vtrum alicubi pars hæc sit illis assignata, ex diuisione prima ecclesiæ fortè certo vbique non constat; & hinc nascitur grauissima inter Theologos, & Canonistas controuersia, *vtrum Pralati ecclesiæ, &*
omnes

omnes beneficiati teneantur dare pauperibus quartam partem bonorum ecclesie; pars illa quæ clericis assignata est, fuit diuersimodè distributa in diuersis locis, in quibusdam tam ecclesiis, & beneficiis curatis, quàm Canonicatibus, & alijs omnibus beneficiis assignata est quædam certa pars bonorum, & sic sunt facta distincta beneficia in diuersis locis: in quibusdam locis videtur remansisse massa communis quæ in communi collecta singulis pro rata parte distribuitur, in alijs ecclesiis omnia posita sunt in distributionibus quotidianis.

Secundum dictum. Beneficia ecclesiastica alia sunt regularia, alia secularia: regularia sunt, Abbatie, Prioratus, & in nonnullis locis Archimandritatus: secularia sunt primò, Papatus, secundò, Episcopatus, sub quo Archiepiscopatus, & Patriarchatus, præterea Archidiaconatus: Archipresbyteratus, beneficia item curata, Canonicatus, Præstimonium, Capellania: beneficia simplicia, & si quæ sunt, quæ alijs nominibus nuncupentur: & aduertendum, quòd licet inueniantur aliqui Abbates, & Prioratus seculares, probabilissimum est istas Abbatias, & Prioratus fuisse ex sui institutione regulares, quæ postea ad seculares translatae sunt.

²
Beneficium
quoduplex
sit.

Notandum primò, alia beneficia habere iurisdictionem, alia verò non habere iurisdictionem, sed solum quoddam officium, quæ autem habent iurisdictionem, sunt duplicis generis: alia enim habent iurisdictionem in vtroque foro, vt sunt ferè omnes dignitates: alia verò habent iurisdictionem solum in foro interiori, cuiusmodi sunt beneficia curata, seu parochialia: quæ nullam habent iurisdictionem, sunt Canonicatus, Personatus, Capellania, Præstimonium, & alia omnia, quæ vocantur beneficia simplicia: hæc habent diuersa officia in ecclesia, vt patet ex praxi.

Notandum secundò, beneficia quæcumque duobus modis solere concedi, vno modo in titulum, & hæc concessio natura sua est perpetua.

Alia modo solent concedi in commendam, & hæc concessio ex natura sua non est perpetua: vocatur enim commenda à commendando, quia commendatur alicui ecclesie, commendare enim alicui aliquid non est tradere illi illud in perpetuum.

Initium duxerunt commendæ ex necessitate, propterea

Ita; quod

quod plerunque mortuo beneficiato non poterat statim inueniri persona idonea, cui illud beneficium daretur in titulum: & ideo quousque aliquis aptus inueniretur, commendabatur beneficium alicui tertio, ne interim aliquid ecclesia pateretur; dum idoneus quaereretur, & communiter istae commendae concedebantur ad sex menses. Hinc patet euidenter initium commendarum fuisse ad utilitatem ecclesiae, postea coepit commendae, siue per vsum, siue alia de causa, concedi in perpetuum.

³
*Beneficium
obtinere quis
possit, vel
non.*

*Hermaphro-
diti quando
possint pro-
moueri ad
beneficia.*

Tertium dictum. Ad recipiendum beneficium aliquae conditiones sunt necessariae, ex quibus maxima pars necessaria est, vt validè recipiatur, quaedam aliae sunt necessariae, vt licitè recipiatur, & sine peccato.

I. Necessarius est sexus masculinus, foeminae enim incapaces sunt de iure naturae ordinis cuiuscunque, & consequenter sunt etiam incapaces beneficij: de Hermaphroditis, si in eis sit principaliter sexus virilis, certum est eos pro masculis haberi, & consequenter capaces esse beneficiorum stando in iure naturae: si par sit potentia vtriusque sexus, cum dubium remaneat vtrum pro mare, an pro foemina haberi debeat, non videtur esse capax beneficij: communiter tamen istiusmodi non essent admittendi, neque ad ordines, neque ad beneficia, quia sunt monstra quaedam.

II. Requiritur Fides, & Baptismus: habetur expressè in c. vnico. de presbytero non baptizato.

III. Requiritur ordo aliquis, latè accipiendò nomine ordinis prout comprehendit ordinem clericalem, seu primam tonsuram: ratio est, quia vt aliquis possit gaudere beneficio ecclesiastico, & fructibus illius debet esse dedicatus ministerio ecclesiastico.

*Aetas ad be-
neficia obti-
nenda ne-
cessaria.*

III. Requiritur aetas debita, nullus enim est capax beneficij cuiusque quantumcunque simplicis ante annum quartumdecimum, vt habetur in Conc. Trid. sess. 23. c. 6. de refor. Beneficij verò curati nullus est capax ante annum vigesimumquintum, vt habetur in c. cum in cunctis. de elect. vnde capax quis est beneficij curati post annu vigesimumquartum completum. d. c. & ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 12. ita vt vigesimumquintum attigerit, eandem aetatem etiam statuit pro dignitatibus habentibus curam annexam; Dignitates autem quae non habent annexam curam requirunt aetatem

tem

tem annorum vigintiduorum.

Canonicatus ex Concilij decreto, in eodem loco, debent coniungi cum aliquo ordine sacro, & requirunt diuersam ætatem pro diuersitate ordinis connexi, vt minimum illi Canonicatus, qui sunt annexi ordini subdiaconatus, requirant ætatem vigintiduorum annorum.

V. Requiritur, vt sit legitimus: illegitimi enim irregulares sunt, & inhabiles, & ad ordines minores, & ad beneficia. Cum his ad ordines minores, & ad beneficia simplicia dispensat Episcopus. cap. 1. de fil. presb. in 6. ad ordines sacros, beneficia curata, & dignitates dispensat solum summus Pontifex. Colligitur ex cap. 1. & 2. de fil. presb. extra. cod. & in sexto.

VI. Requiritur, vt non sit innodatus aliqua censura ecclesiastica, quæ sit valida, nam si censura esset omnino inualida, & nulla, nõ inhabilitaret ad beneficium, de excommunicatione maiori habetur expressè in cap. postulasti. de cler. excom. & cap. cum inter. de elect. & aduertendum est etiam si excommunicatio sit fortè ignota adhuc impedire receptionem beneficii, vt not. glo. in cap. pen. de cler. excom. De aliis censuris idem tenet Nau. in summa. cap. 25. num. 133. colligitur ex can. citatis, & ex c. si celebrat. de cler. excom. modo, vt alibi.

VII. Requiritur, vt non sit filius hæretici; vel vxoris hæreticæ mortuorum absque hoc quod ecclesie ante mortem reconciliarentur, & hoc ex parte ipsius patris hæretici, extenditur non solum ad filios, sed etiam ad nepotes, vt habetur in cap. quicumque. & cap. statutum. 2. de hæret. in 6.

VIII. Requiritur, vt beneficium non obtineatur ad instantiam alicuius hæretici, habetur in d. cap. quicumque. in §. ad hæc. & si quis scienter recipit beneficium ad instantiam hæretici est perpetuò inhabilis, etiam ad alia beneficia.

Hæ omnes conditiones requiruntur ad hoc quòd receptio beneficii sit valida.

IX. Conditiõ, etiam requisita ad valorem collationis est, vt beneficium iustè recipiatur, nõpè sine vi, & sine fraude, simonia. habetur in cap. de restit. spoliat. in cap. 1. de reg. iur. in 6.

X. Conditiõ, est peculiaris pro beneficio curato, vt ille

Hæ 4 qui

qui habet vnum beneficium curatum non possit aliud recipere, nisi suum resignet, q̄ si aliud recipiat priuatur vtroque, ex Conc. Trid. sess. 7. de reform. c. 4. & sess. 24. c. 17. c. de multa. de præben. c. si. cod. c. execrabilis. cod. in extrau. cōmuni modo, vt infra.

XI. *Conditio est, vt recipiens beneficium sit dignus: ad dignitatem autem multa requiruntur, de quibus dixi supra de Accept. Person. vbi etiam ostendi num sit valida, vel inualida collatio beneficij facta indigno.*

XII. *Conditio est, vt beneficia secularia dentur clericis secularibus: regularia verò, regularibus, habetur expressè ex Conc. Trid. sess. 14. de reform. c. 10. vbi prohibet beneficia regularia dari in titulum seculari, imò nec regulari, nisi sit illius ordinis, vel saltem ex hoc quòd beneficium regulare recipit tenetur habitum illius ordinis suscipere, & professionem emittere.*

Vltima conditio, quæ est necessaria, vt beneficium licitè recipiatur, & sine peccato, & vt beneficiatus faciat suos fructus, est intentio seruiendi illi ecclesiæ, cuius est beneficium, & faciendi ea, quæ sunt necessaria pro illo beneficio, & consequenter intentio vitæ clericalis; patet, quia alioqui nõ apparet quomodo possit licitè accipere beneficium ecclesiæ, & gaudere eius fructibus, ille qui non intendit seruire ecclesiæ, ac clericaliter viuere. Cum beneficia, vt aliàs diximus, non sint instituta tanquam præmia virtutis, aut superiorum seruitiorum, sed tanquam mercedes laboris præsentis, & futuri, vt qui altari seruit de altari viuatur; hinc qui non suscipiunt ordines sacros intra annos annexos alicui beneficio, cessante legitimo impedimento, in personatibus quidem, præbendis, & aliis similibus, priuantur voce in Capitulo, & mediocritate distributionum quotidianarum. habetur in clem. vt ij qui. de elect. In beneficiis verò curatis priuantur ipsismet beneficiis. cap. licet. de præb. in 6. & ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 4.

De hac re videantur, quæ latius dixi tract. de Electione, & tract. de Collatione. cum seq.

Quartum dictum. Habere simul plura beneficia etiam curata, etiam Cathedralia, non est ita per se intrinsecè malum, vt propter aliquam causam non possit fieri licitum, præsertim accedente dispensatione sedis apostolicæ, est tamen parum conforme iuri naturæ, & omnino prohibitum iure

1. Cor. c. 9.

4
Beneficiorū
pluralitas
vetita, &
quomodo.

iure humano, in beneficiis curatis, & Cathedralibus, & in quibusdam aliis, & est res quæ raro est sine peccato mortali, remota dispensatione iusta.

Notandum primò, hanc pluralitatem beneficiorum prohibitam esse humano iure, habetur expressè in plurib. constitutionibus in toto ferè tit. de præbend. tum in decretalibus, tum in 6. supra relatis, & in Conc. Trid. sess. 25. c. 17. qui locus diligentissimè notandus est, in hoc cap. vna tantum causa affertur propter quam conceduntur alicui plura beneficia, nempe tenuitas prioris beneficij: tenuitatem autem vocat eam in qua fructus beneficij non sufficiunt beneficiato, ad vitam honestam sustentandam. Et vult habere locum non solum in Cathedralibus ecclesiis, sed etiam in omnibus aliis beneficiis tam secularibus, quam regularibus, & commendatis cuiuscunque tituli, & qualitis existant. Ratio autem cur prohibeatur ne quis plura simul beneficia teneat, duplex affertur ab eod. Conc. *Prior est*, quia beneficiorum ordo pervertitur, quando vnus clericus occupat officia plurium. *Posterior ratio*, quia post acquisitum vnum beneficium sufficiens ad honestam sustentationem, non quaeritur alterum, nisi ex affectu improbae cupiditatis, & auaritiæ; aduertendum est autem diligenter ne quis decipiat semetipsum occasione illorum verborum Concilij, quibus propter honestam sustentationem vitæ concedit accipere secundum beneficium: nam non dicit Concilium propter honestam sustentationem status personæ, qualitatis, aut familiæ, sed dicit propter honestam sustentationem vitæ, propter quam pauci certè redditus sufficiunt, modo tamen quo dixi tract. de Primitiis, in Summa Theologiæ Moralis.

Notandum secundò, quòd pluralitas beneficiorum nõ est omnino mala intrinsecè, ideo ex causa potest dispensari, causa autem debet esse grauis, & valdè rationabilis; primò sufficiens causa est ad dispensandam tenuitas fructuum, de qua iam diximus: ex qua causa in ipso iure habetur dispensatio, secunda causa potest esse necessitas ecclesiæ, & hæc causa est potissima in hac materia. Necessitas est si nõ posset commodè statim de idoneo prouideri, tunc enim ad sex menses solet concedi alterum in commendam. In nostra ætate in locis hæresi infectis sepè propter penuriã bonorum Catholicorum, & potentium, necessariũ est eidẽ viro nobili,

*Qua causa
beneficiorum
pluralitatẽ
excusent.*

& potenti humana auctoritate, & sic ei conferti plures Cathedralis, & plures dignitates: Alia necessitas vix nunc inueniri potest ad concedendum alicui plusquam vnum Episcopatum. Et ex Conc. Trid. d. cap. 17. sess. 25. statuitur, vt vnum tantum beneficium singulis concedatur, quicumque is sit, quod si sat non est ad eius vitam honeste sustentandam, licet ei conferre simplex beneficium, dummodo vtrumque corporalem residentiam non requirat. sequitur Nau. c. 25. num. 125. quod conceditur ob tenuitatem, vnde si quis tria habet tenuia non dicitur sufficienter beneficiatus. Rota dec. 455. in nou. Gom. de expect. nu. 62. vnde potest quis in eadem ecclesia habere canonicatum, & dignitatem, & simplex beneficium. Staphil. de lit. grat. fol. 13. num. 5. quando scilicet vnum per se non sufficit, nec vtrumque requirit residentiam de iure, consuetudine, vel statuto. Staph. loco cit. fol. 73. Gom. de expect. nu. 44. & sac. congr. decl. 25. habet, quod si habens simplex beneficiū sufficiens, adipiscitur possessionem pacificam parochialis, posse aliis priuari, & Nau. conf. 26. de præb. dicit, cogi posse id renunciare, quod est superfluum; videtur tamen quod Papa tolerantia in foro exteriori, qui id scit, & tolerat, excuset. arg. c. 1. de constit. in 6. cum non possit tradi certa regula quantum cuique, ob eorum diuersitatem sufficiat ad honeste degendum, vt dixi d. tract. de Primitiis, de qua re videndus est & Nau. consil. 34. de præbend.

Papa tolerantia an excuset?

Simplicium beneficiorum pluralitas vix tuta conscientia toleratur.

Notandum tertio, pro pluribus beneficiis simplicibus simul obtinendis, & retinendis quantum ex vsu, & consuetudine colligi potest, quod non est necessaria dispensatio passim enim siue dispensatione acquiruntur, & retinentur, raro tamen forte tuta conscientia, nec Episcopus potest dispensare, vt quis habeat duo simplicia, quorum vtrumque sit sufficiens, & minus si vtrumque requirat personalem residentiam, cum non possit dispensare supra Concilium. Doct. in c. 1. de bigam. in 6.

Curata beneficia, Canonicatus, & dignitates communiter requirunt dispensationem sedis Apostolicæ, vt simul plura retineantur, ex cap. execrabilis. de præben. in extrau. comuni. & d. Concil. Trid. sess. 7. c. 4. & cap. de multa. de præben.

Vel in hac beneficiorum pluralitate clarius procedendo dicendum est, quod quædam beneficia sunt incompatibilia primi

primi generis, ita vt si vnum habens, postea aliud simile pacifice obtinet, primum vacat ipso iure. Quædam secundo sunt incompatibilia, ita vt si post secundum quis simile obtineat, cogi possit alterum dimittere, data ei electione, quod maualt retinēdi, iuxta c. prætorca. c. referente. de præb. Quædam tertio loco sunt incompatibilia, quia non possunt simul sine peccato detineri, iuxta c. 17. sess. 25. de reform. in Trid. Conc. sed non inducunt vacationem.

In primo capite constituitur Episcopatus, per cuius ademptionem vacant priora beneficia, modo percipiat fructus Episcopatus, secus si sit titularis tantum, vt nec vetitum est tali beneficium simplex conferre, vt dicit Nau. conf. 21. de præben. Sic per obtentionem secundæ abbatiæ vacat prioris abbatiæ, vt & si is post obtinet dignitatem, vel curatū. clem. fin. de præb. sic obtinens parochialem, vel curatam, si post obtinet possessionem pacificam secundi curati, amittit primum ipso iure. c. de multa. de præben. c. execrabilis. de præben. in extrau. com. uni. etiam si sit datum in commendam perpetuam, non tamen id amittit qui habens curatum, obtinet post simplex cui curatum sit vnitum in alia ecclesia. c. super eo. de præb. in 6. Nau. de præb. conf. 28. num. 1. vt & fallit, si secundi non obtinuerit possessionem pacificam, cum deturbatione de facto, vel litigio de iure, vt & fallit si superior primi non vult ratam habere collationem secundi, sed repetit suum clericum; quod & fallit si secundum calore iracundiæ accipiat, modo incontinenti pœniteat, vel si adeptus curatum, in primo expensas fecit de patrimonio, quia non dimittere tenetur primum, nisi expensis sibi refusus. arg. c. quicumque. 12. q. 4. ita Abb. in d. c. de multa. nu. 13. 14. & 15. sic si habens dignitatem, aliam consequitur, vel beneficium cum cura, prima vacat ipso iure. d. clem. fin. de præb. sic habens personatum, qui est idem cum dignitate, vel beneficio curato, vt sentit Abb. in d. c. de multa. num. 21. si post simile consequitur, primum vacat ipso iure, vt & si habet officium cum iurisdictione, si post simile consequitur, modo sit perpetuum, vt & dignitas, quia non satis esset quod fieret Vicarius Episcopi, qui est temporalis, primum vacat ipso iure. d. cap. execrabilis: sic si quis habet vnum beneficium in vna ecclesia, vt vnam capellam, vel vnum canonicatū, aut præbendam, si post aliud vniforme in eadem ecclesia obtinet, primum vacat ipso iure. cap. literas. d. conc. præb. d. clem.

fi. de præb. c. de multa. in fin. extra. eo. Nau. conf. 29. num. 5. & conf. 32. nu. 2. de præb. secus si sint difformia, licet obtineantur in eadem ecclesia, vbi consuetudo, statutum, vel Episcopi dispensatio id permittit, vt dicunt gl. Franch. & Gem. in cap. vnico. de consuet. in 6. iis enim remotis, alterum eligi debet, vt dicit Nau. conf. 32. de præb. nu. 2. in princ. Dicuntur verò vniformia, quæ habent idem omnino officium, vt duo canonicatus: secus si habent idem nomen, non autem idem officium, si enim quis habeat duas capellas in vna ecclesia, cum onere celebrandi bis in hebdomada pro vna in vno altari, & bis pro alia in alio, non dicuntur vniformia, vnde simul retineri possunt quando vna non sufficit ad sustentationem, vt dicit Nau. conf. 35. de præb. vt & canonicatus cum capella simplici requirente tantum Missæ celebrationem certis diebus, vel beneficium simplex, & capella in eadem ecclesia retineri possunt. Lapsus alleg. 116. nu. 5. Sic habens vicariam perpetuam in beneficio curato, si secundum curatum consequitur, primum vacat ipso iure, nisi sint simul vnita, vt nec beneficium simplex vacat per adoptionem parochialis in quo adest. Vbi tamen primum vacat ipso iure, possessio eius alteri tradi non potest, nisi vocato primi possessore. c. licet Episcopus. de præben. in 6.

In secundo capite continetur is qui obtinens canonicatum, vel aliud beneficium requirens residentiam, modo non sit dignitas, postea consequitur curatum, primum enim non vacat ipso iure, sed datur optio, vt dicit Abb. in d. c. de multa. num. 2. & idem crederem si habens curatū post consequitur canonicatum, qui non sit dignitas, quod primum non vacet ipso iure, sed detur optio, iuxta d. c. præterea. & d. c. referente. de præb. sic habens capellam simplicem requirentem residentiam, si in alia ecclesia aliam consequitur, prima non vacat, sed datur optio, iuribus prædictis, & idem de præstimoniiis, & beneficiis simplicibus cum residentia, & Papa ea tali ex causa potest concedere, & interim datur optio; sic qui habet dignitatem, vel personatum, si post obtinet canonicatum in alia ecclesia, datur optio, & è cōuerso, & idem si habens canonicatum consequitur alium in alia ecclesia, vt supra, datur enim optio, vt latè dicit Paris. de resig. benef. lib. 3. quæst. 1. & generaliter, vbi beneficia requirunt residentiam tantum, nec sunt dignitates, aut curata, idem est, imò & habens officium sine iurisdictione potest habere

vnnum

vnnum beneficium simplex cum beneficio. Nau. conf. 36. de præb. & etiam habens dignitatem, non amittit eam per adeptionem secundæ, vbi nulla, vel prima saltem non requirit exercitium seruiendi, in diuersis scilicet ecclesiis, quæ & sic retineri potest cum canonicatu. Abb. in d. cap. de multa. nu. 21. Nau. tamen conf. 29. de præb. censet hodie ob Cóc. Trid. sess. 24. c. 12. esse incompatibiles primi generis, quod tamen in ecclesia Bixiensi adhuc vsu non est inductum, cum retineant tantum nomen dignitatis absque redditibus, vt plurimum.

Circa tertium caput dicendum est, quod vnnum tantum beneficium, vni est conferendum, quod si ad vitam honestè sustentandam sat non est, aliud ei adiungere licet, in modo vtrumq; residentiam non requirat. Conc. Trid. sess. 25. c. 17. aliàs plura retinens peccat mortaliter. glo. in c. dudum. 2. de elect. Nau. c. 25. nu. 127. attenda qualitate personæ, plus enim vni opus est, quàm alij, vel si non adest Papæ dispensatio. & Nau. conf. 26. de præben. dicit, cogi posse superflua renunciare: Papæ tamen tolerantia in foro exteriori, qui id scit, & tolerat, videtur excusare. arg. cap. 1. de constit. in 6. & regulariter in hoc dispensatio non petitur, & videtur id relinquere conscientia cuiusque.

Notandum vltimò, eū qui ex dispensatione summi Pontificis, obrinet plura beneficia, aut plures dignitates, Episcopatus, &c. primum nõ esse semper tutum in conscientia, primò, quia non semper ex causa rationabili obrinet dispensationem; secundò, quia etiam si causam rationabilem exprimat frequentissimè non mouetur ipse ex illa causa, sed affectu forte cupiditatis, & auaritiæ: tertio, quia communitur, & vt in pluribus, in ecclesiis ratio iustitiæ commutatiuæ requirit seruitium debitum.

Ad dignoscendum verò quod beneficium dicatur sufficiens, potest id committi conscientia cuiuslibet: dicitur enim ali- quod sufficiens simplici clerico, quod non nobili, & literato. glo. in cap. cum adeo. de rescript. Nau. c. 25. nu. 28. & Gom. de expect. cap. 5. num. 25. cum seq. dicit, beneficium dici insufficientem si non ascendit ad summam ducatorum ducentum de camera. Quòd si quis habet duo, vel tria altaria per se insufficientia, cum onere Missas celebrandi, potest ea retinere, modo per se, vel alios ab Episcopo probatos Missas celebret, cū non requirant personalè residentiam. Sta- phil.

*Vnum bene-
ficiū vni
conferendū.*

phil. de lit. grat. fol. 74. nu. 1. & 2. Lopus alleg. 36. Silua. 4. p. q. 2. nu. 3. Couar. lib. 3. c. 13. nu. 9. var. ref. Abb. in c. quia nonnulli. nu. 7. de cler. non resid. etiam si sint in diuersis diocesibus. fact. congr. decl. 143. & 201. nisi fundatio habeat, quod teneatur per seipsum celebrare, & nō alium; potest etiam quis habere canonicatum cum præbenda, & dignitate, quando omnia sunt insufficientia & annexa, & simul cum his potest habere alium canonicatum non requiringem personalem residentiam, vt in ecclesia diruta, vel parochialem ob carentiam populi, alij simplici tamen vnitam, in ecclesia diruta, vel ob fenitatem reparari non potest, iuxta Concil. Trid. sess. 21. cap. 7. modo hæc simul non requirant residentiam, & per se non sint sufficientia victui decenti, sed simul vnita Gom. de expect. nu. 44 Non potest tamen quis habere canonicatum in Cathedrali, & parochialem, quæ non sit annexa illi canonicatui. ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 3. cum alijs vtrumque requirat per se residentiam. d. cap. 3. & cap. cum dignitates. sess. 24. in Trident. Concil. & ex Bulla 121. Pij V. Sic & Archidiaconatus, & alij dignitates sunt incompatibiles cum parochiali. Boer. decis. 296. num. 10. & 14. censet tamen per adeptioem secundi non vacare primum, si vtrumque esset canonicale, sed esse in optione prouisi, retinere alterum, alio dimisso. arg. cap. præterea. de præben.

Quo vero ad ordinem, si testator leget, aut statutum, vel cōsuetudo habeat, quod prouisus de capellania sit sacerdos, vel capellanus, oportet vt sit actu sacerdos, non autem clericus tantum. c. ei cui. de præb. in 6. probabile tamen est, quod patronus cum Episcopo possint concedere, vt conferatur ei qui non sit actu sacerdos, modo sit clericus, & in ætate, vt intra annum ad sacerdotium possit promoueri. Rebuff. in praxi. 3. p. for. sign. super clausula iuris patr. nu. 44. 45. & 46. Zerola in praxi ep. verbo, Beneficia. nu. 7.

De hac re latius dixi tract. de Iustitia, sub c. de Acceptat. Personarum.

Quintum dictum. Desiderare beneficium simplex, aut curatum, aut dignitatē, aut etiam Episcopatum, vel summum Pontificatum non est per se intrinsecè malum, est tamen periculosum, ordinariè quidem minimum periculum est in desiderio simplicium beneficiorum, & fortasse æquale, vel non multo magis desiderare beneficium curatū, quod non est

5
Beneficium
desiderare
an liceat.

est valdè pingue. Maius periculum est in desiderio dignitatum, & Episcopatuū, maximum in desiderio summus Pontificatus, & desiderium Episcopatus valdè frequenter esse potest peccatū mortale, desiderium summi Pontificatus, etiam sæpè esse potest cum peccato mortali.

Notandum primò, ad hoc q̄ licitè aliquis desideret quodcunque beneficium, q̄ duo necessaria requiruntur; primum est, vt probabiliter p̄uret se esse dignum illo beneficio: *secundum*, vt int̄tionem suam, & desiderium dirigat semper in gloriam Dei, & vtilitatem ecclesiæ, vt verò licitè desideretur beneficium curatum, dignitas, Episcopatus, *prater hæc requiritur, vel necessitas ecclesiæ*, quæ præsertim potest contingere quando aliquis videt alterum id iniuste requirere, & se ingerere, vel secundum desiderium laborandi in ecclesiâ pro mercede, quàm ex illa recipit ad gloriã Dei, quomodo pauper aliquis clericus licitè potest desiderare beneficium, potius curatum, quàm simplex hac intentione, vt cum sit sibi necessarium quærere beneficium, vt possit promoueri ad ordines sacros, nolit beneficium simplex in quo non tenetur laborare, sed quærat curatum, vt possit suo labore compensare vtilitatem, quàm ab ecclesiâ recipit, vel *tertiò*, zelus luci faciendi animas Deo, & impendendi seipsum, & omnes suos labores ad vtilitatem animarum; Desiderium Episcopatus frequentissimè esse potest peccatum mortale.

I. Quia non potest quis habere desiderium, nisi licitè prius existimet se esse dignum eo probabiliter, at onus Episcopale est onus angelicis humeris formidandum, & Episcopi debent esse viri perfecti; cum sint magistri perfectionis: magna autem temeritas est talem seipsum iudicare.

II. Quia sæpè tale desiderium nascitur non solum ex cupiditate auaritiæ, sed ex cupiditate honoris, & gloriæ. Hinc multi sancti dicunt, quòd si esset aliquis verè dignus Episcopatu, hoc ipso quod desiderat illum, & se iudicat dignum, indignus efficitur illo; *ex duplici causa potest esse hoc desiderium licitum.*

I. Ex magna, & euidenti necessitate ecclesiæ, quod tunc præcipuè esset quando periculum esset vt veniret ecclesiâ in manus Episcopi hæretici, vel alterius hominis valdè male vitæ.

Secundò, ex quadam motione Spiritus sancti, quæ præcipuè

præcipuè consuevit euenire in magnis necessitatibus, vel si non adsint qui in tyrannorum persecutione velint Episcopatus acceptare, vt sanctus Gregorius in Pastoralis dicit.

Desiderium Pontificatus vix potest fortè vnquam haberi sine peccato graui, quia requirit eminentem quandam perfectionem, & est onus multo aliis grauius, & expositum maximis periculis, & curis, & est onus summi honoris, & gloriæ, nisi in casibus prædictis.

Ex iis quæ de desiderio diximus, manifestè patet, quid sit dicendum de iis qui affectant, ambiunt, & diuersis, & exquisitis modis nituntur peruenire vel ad Episcopatum, vel ad alia beneficia, non enim video, qua ratione isti possint excusari à peccato graui.

De hac re videnda sunt quæ latius dixi tract. de Episcopo, cap. i. in fin. & tract. de Prælati in genere, de Simonia, de Acceptatione Personarum, de Electione, de Beneficiis, & de Parochis.

6
Beneficiatus
tenetur resi-
dere, & quo-
modo.

Sextum dictum. Omne beneficium ex quadam aequitate, & iustitia commutatiua communiter obligat ad residentiam, beneficia autem Episcopalia, curata, & similes dignitates curatas probabilissimum est obligare ad residentiam de iure diuino, vnde in quocunque beneficio id requirentem, sine vlla rationabili causa non residere, valdè probabile est esse peccatum mortale. In beneficiis curatis, Episcopatibus, &c. certissimum est semper esse peccatum mortale.

Notandum primò, in cap. inter quatuor. de cler. non resid. expressè haberi in generali beneficia obligare beneficium ad residendum, & æquitas naturalis, & ratio iustitiæ commutatiuæ hoc postulat, vt cum beneficia sint instituta tanquam mercedes laborum præsentium, & futurorum, quicunque beneficium aliquod habet in aliqua ecclesia in ea laboret. Quoniam autem officia illorum beneficiorum, quæ non sunt curata, &c. non sunt tam necessaria populo; ideò ex leuiori causa, & facilius isti possunt petere, & obtinere dispensationem, & aliquando etiam ex leuiori causa sine dispensatione etiam, dummodo causa sit alicuius momenti, possunt abesse: In beneficiis verò curatis exercitia sunt magis necessaria populo, consistunt enim hæc exercitia in pacifico grege, & in gerenda eius cura: ex institutione autem pastoratus nascitur obligatio personalis curæ ipsius gregis, & consequenter personalis residentia; hinc probabilissimum

Residentia
iure diuino
præcipitur.

liffimum est hoc ipso quòd Christus instituit aliquos pastores obligasse illos diuino iure ad residendum, & gerendum curam gregis, & certum est ex Concil. Trid. sess. 23. de refor. cap. 1. *Pastores de iure diuino teneri agnoscere oues.* Eâque pascere verbo prædicationis, & doctrinæ, & exemplo vitæ: ex hoc probabilissimè infertur etiam residētiam in istis esse de iure diuino, propterea quòd qui non resident non possunt cognoscere vultum pecorum, nec eas pascere saltem verbo, & exemplo.

Ioan. 8.

Notandum secundò, præceptum residendi etiam in beneficiis curatis, & Episcopatibus non esse adeò vniuersale, & rigorosum, quin ex causa rationabili patiatur dispensationem. *Causa* autem propter quas potissimum dispensari potest, quatuor afferuntur à Concil. Trid. loco supra cit. *prima*, est virgens necessitas, *secunda*, debita obedientia, *tertia*, Christiana charitas, *quarta*, & vltima, euiciens ecclesiæ utilitas: Ad has reduci possunt omnes aliæ quæ à diuersis Doctoribus enumerantur, & etiam in Canonibus referuntur, vt causa studiorum Theologiæ, de qua in cap. fin. de magistris. aut etiam studiorum sacròrum Canonum, quorum, præcipuè Canonistæ, volunt eandem haberi rationem, ac Theologiæ, potest referri hæc causa studiorum ad euiden-
tem ecclesiæ utilitatem.

4. sunt causa qua à residentia excusant.

Item causa seruitij Prælati, aut etiam seruitij, & familiaritatis sedis Apostolicæ, de quibus in cap. de cætero. c. cum dilectus. & cap. ad audientiam. de cler. non resid. referri possunt ad debitam obedientiam à Concilio positam, & sic de cæteris.

Notandum vltimò, de obligatione residendi, de temporibus quibus præcipuè residere tenentur Pastores, & quanto tempore possint abesse, & qua pœna puniendi sint, qui non resident, & quomodo se debeant gerere Prælati, & Episcopi suffraganei cum Parochis, vel cum aliis Episcopis non residentibus, præclare hæc omnia instituta sunt in Conc. Trid. sess. 6. cap. 1. & 2. sess. 23. cap. 1.

Quod autem dicimus de beneficiis curatis, quantum ad residentiam, idem ferè prorsus, dicendum est, de Canonici-
tibus, Clericis, & similibus beneficiis, quibus annexum est onus officandi in aliqua ecclesia.

De hac re latius dixi tract. de Episc. cap. de Residentia.

Quod attinet verò ad praxim procedendi contra beneficiatos

Praxis procedendi contra non residentes.

ciatos non residentes in foro exteriori, dicendum est, quòd si quis discessit cum licentia temporis præfixi, debet id tempus expectari, quo elapso, si scitur ubi degat, debet personaliter citari, ut resideat, si verò ignoratur, citetur per edictum ad valvas ecclesie, sed si discessit sine licentia, vel cum ea sine temporis præfinitione, si scitur ubi sit, personaliter est citandus, si ignoratur, per edictum. Silua. 4. p. quæst. 5. per totum. & hodie Prælati maiores si per sex menses abfuerint, quartam partem fructuum amittunt locis piis applicandam. sess. 6. cap. 1. in Trid. Conc. prima vice, & sic de aliis tribus, imò non faciunt fructus suos. sess. 23. cap. 1. etiam curati, sed applicandi fabricæ, vel pauperibus, & curati non possunt abesse etiam, sine licentia, vitra duos menses. d. cap. ita, ut primò per censuras contra eos procedatur, secundò, per subtractionem fructuum, tertio, per priuationem. d. cap. Vnde si quis habuit licentiam pro bimestri, eo elapso in curatis, citatur, & si sine licentia absuit, potest statim citari, & ponuntur tria edicta, distinguendo, ut supra, si scitur, vel non. decif. 20. & 26. de appellat. in nou. & decif. 22. de rescript. in nouis. & tunc expectatur per semestre, plus minùsve arbitrio iudicis. Silu. loco cit. quòd si non venit in petemptorio, & contumax sit, procedi potest ex ordine sacri Concilij, primò, ut citetur sub pœna amissionis fructuum, & censurarum, crescente verò contumacia, fit sequestratio fructuum, & demum fit priuatio, ponendo interim in cura coadiuotorem impensis beneficiati. Innoc. in cap. ex tua. num. 1. 2. & 3. de cler. non resid.

Quòd si curatus absuit causa inimicitiarum, datur ei tempus anni, quo elapso scribendum est ab ordinario ad sacram congregationem, an eius causa sedata non sint, & si sunt, priuabitur, si monitus non venerit, ex decif. 32. & 229. sac. congr. posito in eo interim Vicario. Si verò absuit causa pestis, ut belli, non potest contra eum procedi ad priuationem, vel contumaciam, nisi causa cessante. Gom. de trien. poss. quæst. 57. Si tamen Parochus absit per duos menses sine licentia scripta, vel necessitate instante sine licentia, non incurrit has pœnas. Nau. cap. 25. num. 121. Silua. 4. p. quæst. 6. num. 4. casu 14. ubi & declarat qui excusentur à residentia, & si beneficiatus non potest habere licentiã se absentandi à suo Prælati, si subest causa iusta, potest adire superiorem Prælati, & ubi est periculum in mora, potest sine licentia

licentia se absentare. Abb. in cap. relatum. nu. 6. de cler. non resid. arg. cap. 1. sess. 23.

Quod si beneficia sint dignitates, vel canonicatus non possunt abesse ultra tres menses, saluis constitutionibus requirementibus longius seruitij tempus, aliter primo anno priuandus est quis dimidia parte fructuum præbendæ, secundo anno, omnibus, tertio, contra eos procedendum iuxta factorum Canonum dispositiones, & vbi non adsunt fructus præbendæ, possunt priuari beneficiis. cap. ex parte. cap. ex tua. de cler. non resid. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. quibus tamen tribus mensibus non lucentur distributiones. ex decis. 3. sac. congr. remoto priuilegio, qui & abesse non debent tempore Paschæ, & in ixiatum solemnitarum. ex declar. 453. sac. congr. Episcopus tamen dare potest licentiam se absentandi, vsque ad quatuor menses. ex declar. 145. sac. congreg.

Quod si beneficium sit simplex, non eget residentia. Silua. 4. p. quæst. 1. si tamen uagetur is per mundum, potest priuari ob delictum uagationis. Silu. 4. p. quæst. 5. col. 4. Abb. in cap. ex tua. de cler. non resid. quando scilicet ignoratur ut sit, quasi id beneficium habeat pro derelicto. Abb. in cap. ex parte. de cler. non resid. vel si citatur ad synodum diocesanam, ad quam omnes beneficiati conuenire debent. cap. ex ore. de priuil. Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. Vel in uisitatione vbi Episcopus requireret de omnibus beneficiis ecclesiasticis. cap. ordinarij. de offic. ord. in 6. vel ob longam moram, ignoratur an absens uiuat, vel non, qui rediens tamen id recuperabit, si alij non sit collatum Rebuff. de reprob. viu. impetr. nu. 21. Non possunt tamen ordinarij tales priuare, nisi personaliter citentur. Felin. in cap. quoniam. §. porro. ut lit. non contest. Couat. in cap. alma. 1. p. §. 9. num. 4. & qui per triennium non adiuu possessorem beneficij præsumitur id habere pro derelicto. Boër. decis. 24. num. 3.

Et vbi in prædictis quis subterfugit ne citetur personaliter, potest citari ad habitationem, vel in ualuis ecclesie, & expectari per sex menses, tribus edictis propositis. Couat. loco cit. & si scitur, vbi is sit, sufficit vna citatio personaliter facta, si verò ignoratur, requiruntur tria edicta. Abb. in d. c. ex tua. num. 13. & sic priuari possunt.

Non potest etiam Episcopus edicto statuere, ut quis incurrat excommunicationem si abest per biduum, sed bene sub

Beneficium simplex non eget residentia.

pœna pecuniaria, si non excedit dimidium decimæ. ex deef. 37. sac. congr. potest tamen Parochus abesse per duos menses cum causa sine licentia. Nau. cap. 25. num. 121. & potest quis priuari beneficiis etiam ob solam negligentiam. glo. in cap. 1. de offic. custod. & potest etiam Episcopus ex causa cogere, vt resideant etiam qui aliàs non tenentur si ecclesia iis egeat. cap. cum ad hoc sint. de cler. non resid.

7
Beneficiatus
an sit domi-
nus fructuum,
& vt in hoc
peccet.

Septimum dictum. Beneficiatus habens quodcunque beneficium cuiuscunque generis ex probabilissima sententia Doctorum non est dominus absolutus fructuum sui beneficii, neque est purus dispensator, sed est dispensator habens quandam dispensationem dominij, id est habens ius disponendi etiam pro sua volûrate de aliqua parte fructuum, pro loco, & tempore, ad eum modum quo administratores hospitalium, & aliorum locorum piorum, cum sint dispensatores bonorum, quæ habent circa illa bona, & inde aliquid ius de illis legitime disponendi; vnde possunt relaxare aliquam partem legatorum ad vitandam litem; ex hoc sequitur clericos ipsos beneficiatos nã posse sine grauissimo peccato ditare parentes, & propinquos, sed posse tantum aliquid illis dare non solum tanquam pauperibus, sed etiam vt tanquam propinquis possint dare aliquid amplius, quam pauperibus, verbi gratia, ad subleuandum eos, vt paulò decentius viuant secundum suum statum, vltra statum illos ditare valdè periculosum est, verum est tamen quòd si fructus ecclesiæ essent valdè ampli, ita vt parua illorum parte posset aliquis propinquus ditari vltra statum, non facilè auderem asserere esse peccatum mortale.

Notandum, quòd in Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. de reform. expressè consultitur Episcopis, & Prælati, vt ex fructibus ecclesiæ non ditent cognatos, neque ipsi viuant cum nimio splendore, sed contenti sint modesta suppellectili, & frugali mensa, & hoc consulit etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, ex dictis sequitur beneficiatum non posse testari de bonis ecclesiæ communiter, neque de bonis partis ex fructibus ipsius ecclesiæ, nisi vbi hoc concessum est, vel ex consuetudine vniuersali, vel priuilegio, sed solum posse testari de bonis patrimonialibus, & de partis propria industria.

Non tenetur tamen ad restitutionem malè dispensans fructus beneficii etiã in vsu prophanos, licet peccet mortaliter,

ter, nisi sint bona hospitalium, quæ debentur pauperibus, sic enim teneretur restituere, non tamen si principaliter beneficium sit assignatum ministris, secundariò pauperibus, ut sunt alia beneficia præter hospitalia, ut dixi tract. de Iustitia, sub cap. de Primitiis, vbi latè de hac re egi, & concordat Zerola in praxi ep. verbo, Clericus. nu. 10. cum communi Modernorum Doct.

Tenetur etiã beneficiatus facere se promoveri ad ordinem requisitum, intra annum. c. cum dignitates. less. 24. in Trid. Conc. & si est curatum ad sacerdotium intra annum. cap. licet. de elect. in 6. etiam si non pepercit fructus, sed habet tantum possessionem pacificam. glo. ibi. Rota decif. 3. cum addit. de præben. in nou. idque à die possessionis adeptæ. Tiraq. de vir. retract. tit. 1. §. 1. glo. 10. nu. 109. quæ pœna obligat etiam in conscientia, ita quòd is non facit fructus suos, licet non teneatur dimittere beneficiũ, nisi post sententiam. Nau. c. 25. num. 118. Fallit in casibus, de quibus casibus seq. Primò, fallit in parochiali collegiata. c. statutũ. de elect. in 6. Secundò, fallit, in eo qui abest studij causa eum licentia Episcopi per quinque annos, vel septem, modo fiat subdiaconus: cum eo. eod. in 6. Nau. loco cit. Idq; procedit vbi quis obtinet beneficium, vbi sunt plures sacerdotes, tamen cura residet penes vnum Archipresbyterum ex d. Conc. Trid. less. 25. c. 18. glo. in c. licet canon. de elect. in 6. Quòd si alicubi non adest populus, sed fuit, non tenetur ad id, nisi ibi incipiant adesse parochiani. Silua. 3. p. q. 42. col. 4. & idem si parochialis fiat beneficium simplex, & vniatur parochiali. Gom. de annal. possess. q. 25.

Tenetur demum beneficiatus recitare horas canonicas sex mensibus, post adeptam possessionem. Nau. c. 25. nu. 122. aliter amittit fructus pro rata horarum. ex Bulla Pij V. 131. & si intra sex menses nescit recitare officium, facit fructus suos, si verò scit, & non vult, eos non facit suos: Zerola verbo, Beneficium. in praxi ep. nu. 4. dub. 1. licet & contrarium in hoc secundo casu sustineri posset, cum ius id tempus indulgeat, tutior tamen est prima opinio; & vltierus eas omitteus peccat mortaliter. Nau. d. cap. 25. nu. 29. quæ procedunt etiam in eo qui possessionem est consecutus, sed non percipit fructus, quia in ea turbatur. Zerola ibi. dub. 3. & etiam in eo qui non habuit possessionem, sed percipit fructus. Zerola ibi. dub. 3. & idem in eo qui habet beneficium sine vllis redditibus.

Beneficiatus ad ordinem requisitum intra annum debet promoveri.

Beneficiatus ad canonicas horas tenetur.

diribus. Zerola ibi. dub. 6. Non tamen qui habuit beneficium, & id resignauit. Nau. de hors can. cap. 19. Quod si post possessionem adeptam turbatur in possessione, si intra sex menses, non tenetur ad horas, si verò post, si succumbat, non tenetur, si verò vincat, pro sex mensibus primis non tenetur si officium recitare nesciuit, aliàs, tenendo tutiorem partem, sic; & hæc pœna obligat in conscientia etiam ante iudicis declarationem, vt teneatur fructus restituere fabricæ ecclesiæ, vel pauperibus. Nau. de hors can. cap. 9. num. 10. & cap. 19. num. 41.

8
Resignatio,
vt fienda
beneficio-
rum.

Vltimum dictum Beneficia ecclesiastica non possunt resignari in fauorem alicuius tertix personæ, nisi in manus Pontificis id est in Romana curia: in manus aliorum Prælatorum possunt resignari simpliciter, sed non in fauorem alicuius, nisi in causa permutationis, de quo aliàs dictum est.

Notandum quoque de beneficiis resignatis in manus Prælati cuiuscunque præter Romani Pontificis, quod possunt illi Prælati de illis disponere pro sua voluntate, præterquam duobus generibus personarum, *primò*, propinquis ipsius resignantis, *secundò*, propinquis, vel familiaribus ipsius Episcopi, in cuius manus resignantur, vt est expresse prohibitum per Bullam 38. Pij V. super hoc editam, incip. *Quanta*. vbi & nisi certis causis concurrentibus resignationes huiusmodi admitti non debent.

De qua re latius agetur tract. de Resignationibus Beneficiorum.

Potest quoque clericus acceptare beneficium, cum conditione si licite confertur. Felin. in c. cum contingat. nu. 17. de offic. deleg. & vbi quis diu fuit in pacifica possessione beneficii, scilicet per triennium, non potest amplius molestari. Dec. conf. 118. num. 2. Mandos. in reg. Canc. de trien. nec cogi potest ostendere titulum. Alex. conf. 135. nu. 13. lib. 4. nisi in visitatione generali, & casibus de quibus alibi. & Capyc. decis. 6. vt & quando etiam conuenit suos debitores pro censibus, vt ibi dicit.

9
Beneficia
vni à qui-
bus abstinere
debeat, &
quãdo possit
arbores se-
care, &c.

Cauere præterea debet beneficiatus, ne arbores fundorum beneficii cædat, hac distinctione adhibita, quod arbores arborum cedunt ipsius commodo, dummodo alias earum loco sufficiat. Silva. conf. 76. num. 3. cum seq. si verò sint virentes, si quidem sunt cædunt quæ renascuntur, tempore debito possunt cædi, cum sint in fructu. l. item si fundi. cum seq. ff. de

de usufr. si verò sint grandes quæ non renascuntur, vel fructifera, cædi non possunt, nisi aliis suffectis eorum loco, & quæ excreuerint. l. sed si grandes. cum l. seq. l. æquissimum. ff. cod. alias tenetur ad damnum ecclesiæ. Alb. in l. diuortio. Si fundum. nu. 16. ff. sol. matr. Natta conf. ult. nu. 9. nisi utilitatem ecclesiæ attulerit, reducendo fortè siluam ad culturam in ecclesiæ commodum, quo tamen casu æquum est, vt pretium arborum expendat in utilitatem ecclesiæ, compensatis impensis factis in reducendo siluam ad culturam; sic etiam emphyteota incidens arbores non incidendas, potest expelli, vel si fundum ad sterilitatem reducat. Bald. conf. 290. 2. p. nu. 2. Perus. decif. 5. nu. 20. Rodoanus tract. de rebus eccl. non alien. q. 2. c. nu. 11. in quo tract. latè agit quid possit, vel non possit beneficiatus circa alienationem rerum ecclesiæ mobiliũ, vel se mouentium, sacrarum, vel non, aut stabiliũ, vbi videndus, & de his etiam dixi tract. de Empt. aliqua, nempe quòd *res immobiles alienari non possunt*, nisi seruata solemnitate, de qua ibi, & idem de rebus mobilibus pretiosis, quæ æquiparantur immobilibus. *Res verò sacra alienari possunt*, pro redimendis captiuis, vel alendis pauperibus, vel in casu necessitatis ecclesiæ, modo infringantur & sic tollatur consecratio, similiter se mouentia quando retinentur ab ecclesia, vt corpus immobile alienari non possunt, nisi cum solemnitate, qua & immobilia, vt animalia ad opus ecclesiæ deputata, nisi aliis suffectis, fructus verò, vel res mobiles in commodum ecclesiæ si sint parui momenti, alienari possunt. Rodoanus dicto tract. q. 6. & 7. cum seq.

Ij verò de bonis suis patrimonialibus testari possunt, cum in hoc reputentur vt laici, nec non de quæ sitis ex industria, legendo, Missas celebrando, & huiusmodi, cum eorum verum habeant dominium, nec connumerentur inter redditus beneficij. c. Episcopi. 11. q. 1. c. placuit. 12. q. 3. c. fixum. 12. q. 5. c. quia nos. de testam. auth. presbyteros. 1. C. de episc. & cler. Couar. cum communi. in c. 1. de testam. De bonis verò quæ sunt propria ecclesiæ, siue sint mobilia, vel immobilia, & non sunt redditus beneficij, testari nõ possunt. Nau. in apologet. mon. 22. num. 2.

Quòd si beneficiarius partem aliquam reddituum suæ debite sustentationi subtrahit, parcè viuendo, vel ultra competentem sustentationem, sua industria ecclesiæ utilitatem

Alienatio bonorum ecclesiæ quædo licita.

IO
Beneficiarius an testari possit, & quomodo.

attulit, vnde aliquid inde meretur, potest de eo testari quocumque. Nau. in apolog. monito. 30. nu. 2. & mon. 78. num. 3. licet in exteriori foro hæc difficilis sint probationis, in foro tamen conscientie procedunt.

Similiter si beneficiarius aliqua de suis propriis bonis expenderit, quæ expendere poterat de redditibus beneficii, nec animus ei fuit sic insumptum compensandi cum redditibus beneficii, potest de eo testari ad quoslibet vsus, & idem si aliquid contulit ecclesie de suis propriis bonis absque eo animo. c. si qualibet. 12. q. 2. c. si Episcopus. 12. q. 5. Nau. in d. apologet. q. 3. monit. 4. nu. 3.

De alijs vero redditibus suorum beneficiorum, ex quibus beneficiarius facti sunt locupletiores, non solum ad vsus non pios, sed nec ad eos in quos dum viuerent, & sani essent donatione erogare eos poterant, & licite expendere, iure communi testari possunt. c. Episcopi. cap. sint manifestæ. 12. q. 1. cap. ad hoc. cap. quia nos. c. relatum. 2. de testam. etiam si beneficia fuerint simplicia. Couar. in c. cum in officiis nu. 6. de testam. Nau. d. q. 3. monit. 1. num. 2. nisi de modica quantitate reddituum erga pauperes, vel religiosos, vel eos qui sibi ferauerunt, testentur. d. c. relatum. 2. quod intelligitur, vbi talis remuneratio ex iusticie rigore non sit aliis debita, sed tantum ex honestate, si enim sit debita, solui debet ex redditibus beneficii, licet id multum esset. c. præsent. §. porro. de offic. ordin. in 6.

Ex consuetudine tamen induci potest, vt beneficiarij etiam Episcopi ad pios vsus testari possint de bonis, de quibus proxime dictum est, & si consuetudo habet legitime præscripta, vt de iis redditibus testentur etiam ad nos pios vsus, hæredes, & legatarij dominium sic relictorum acquirant, nisi Papa de nouo condat legem id vetans; & probabile est non obstantibus prædictis consuetudinibus mortale esse si beneficiarij de redditibus beneficiorum testentur ad vsus prophanos, vel ea relinquunt diuitibus consanguineis. ex Conc. Trid. sess. 25. c. 1. vbi vetantur ditare ex iis consanguineos, & quia peccant mortaliter eos infumendo in vsus prophanos, licet non teneantur ad restitutionem. Potest tamen Papa ex rationabili causa iis concedere, vt de iis redditibus testari possint ad vsus prophanos, vt pro remuneratione muneris ecclesie impensæ, sine tamen causa huiusmodi concessio non redderet tutum ea vtentem, & vbi Papa concedit
facul

facultatem testandi, non solum absolute, sed & stare dubio, in quam causam, intelligitur tantum ad vsus pios. Nau. in apolog. q. 3. monit. 6. nu. 3. Qui & tenetur ecclesie de mala sua administratione. gl. & Abb. in c. ex literis. de pign. & si exegit redditus ecclesie ante tempus, & moriatur, tenetur hæres eius id successori dare, nisi probetur esse versos in utilitatem ecclesie. Anch. conf. 116. col. 2. & Couar. lib. 2. var. ref. cap. 15. tractat an successor teneatur stare colono, & dixi tract. de Locato, & Conduct. & de præb. supra.

Quod si beneficiarius intestatus decedat, si nil aliud habebat præter beneficium, quicquid acquisiuit, debetur successor. c. 1. de pecul. cler. iure communi attento, si verò partim pecunias, vel mobilia quæsiuit ex redditibus beneficij, partim ex bonis patrimonialibus, vel ex eius industria, in arbitrio iudicis erit definire, attentis omnibus circumstantiis concurrentibus, quæ sint acquisita ex redditibus beneficij, & sic pertineant ad successorem, vel spolia, vbi vigent, vel ad hæredes, sic tamen vt in dubio censeantur acquisita ex redditibus beneficij. Abb. latè in cap. cum effes. de testam. Couar. in c. 1. su. 6. cum seq. eod. tit. Julius Clarus de testam. q. 77. Molina de iustit. tract. 2. disput. 147.

II
Beneficiario
quis succedat
successor
nempe.

Valet tamen consuetudo, quòd si beneficiarij intestati decedant, bona eorum ex redditibus beneficiorum quæsiita, pertineant ad eorum hæredes. Molina loco cit. 8. c. conclus. post Couar. in c. cum in officiis. de testam. vbi testatur sic vbiq; ferè esse receptum.

Excipiuntur si sint paramenta ecclesie, Missalia, vasa, & aliæ res sacræ, scamna, cathedræ, arcæ etiam lapideæ, mensæ, tabulæ, dolia, vasa vinaria vacua, & alia similia suppellectilia domestica ex redditibus ecclesie acquisita, quæ pertinent ad ecclesiam. ex Bulla 48. Pij V. incip. Romani.

Dicit etiam Molina loco cit. concl. 1. i. peccare mortaliter beneficiarios si absque casu fortuito valentes testari, non testantur, & proinde in causa sunt, vt notabilis quantitas reddituum ecclesie ad consanguineos diuites deueniat. ex d. c. 1. sess. 25. in Trid. Conc.

Quòd si beneficiarius decedat nullis relictis redditibus beneficij, sed fructibus pendentibus, si quidem decedat ante omnes fructus collectos, & reconditos, ij omnes pertinent ad successorem in beneficio, si verò decedit omnibus fructibus collectis, & reconditis, omnes sunt hæredum beneficia.

rij, prout fit inter proprietarium, & vſufructuarium finito vſufructu, vt in l. vſufructuarius. ff. quemadm. vſufr. amittit. l. hærennius. ff. de vſur. & hæc eſt communis opinio, vt dicit Couar. lib. 1. var. reſc. 15. Nau. conf. 61. de præb. probable tamen eſt, quòd hæredes teneantur ad onera eccleſiæ vſq; ad nouos fructus, ſi verò partim ſint exacti, & reconditi, partim pendentes, reconditi pertinent ad hæredes beneficiarij, pendentes ad ſucceſſorem; quòd ſi ſunt collecti, ſed locati, & penſio pro eis debita nondum exacta, ex Conſtit. Iulij II l. 7. incip. Motu proprio; pertinent ad cameram apoſtolicam, etiam quòd beneficiatus fecerit quod potuit vt iis potiretur, & per conſequens ad ſucceſſorem, vbi ſpolia non adſint; vbi verò Bulla prædicta non viget, quam nõ eſſe receptam, niſi in paucis locis habetur in Conc. Mediolan. V. tit. de eccleſ. earum ſupel. & c. p. 3. §. vt litibus. ius commune eſt ſeruandum, vt dicit Couar. var. reſol. lib. 1. c. 15. nu. 12. ita vt collectis etiam non reconditis fructibus ad hæredes ſpectent, & per conſequens penſiones, ſiue affectus iis debiti, & ſi partim collecti ſint, partim non, pro rata fructuum collectorum penſio debeatur, vel vt diuidantur inter hæredes mortui, & ſucceſſorem pro rata, & parte anni pro qua ſubiit onus in eccleſia. Zerola in praxi ep. verbo, Beneficia nu. 6. quæ opinio eſt æqua, prima verò iuri conformior. Quòd ſi penſio ſuper beneficio ſit impoſita, pro rata anni diuidetur inter hæredes defuncti, & ſucceſſorem, cum ſuccedat loco alimentorum, vt ibi dicit Couar. in d. nu. cum ſeq. dummodo in hoc non ſit conſtitutio, ſtatutum, vel conſuetudo prouinciæ, quæ in hoc eſt ſeruanda Nau. d. conf.

12.
*Successor an
 teneatur ad
 debita de-
 functi.*

Si vterius beneficiatus decedit relicto ære alieno, ſi debitum eſt contractum pro ſuſtentatione neceſſaria beneficiarij, vel pro vtilitate, aut neceſſitate eccleſiæ, vel eius lite, vel pro expeditione Bullarum, vel expenſa funeris, eſt ſoluen- dum ab eccleſia, & per conſequens à ſucceſſore in beneficio, ſi tamen onus erat annexum beneficio annuum, quod annis decurſis beneficiatus non præſtitit, tenetur hæres eius ad illud quatenus ad eius authorem inde augmentum peruenit. Ita Gulielm. Rodoanus lib. de ſpoliis. q. 10. vbi late de hac re agit; vel dicendum, quòd ſucceſſor in beneficio teneatur ad debita, quæ debentur ratione beneficij, vt debita realia talliarum, decimarum, vel aliarum onerum, quæ reſpiciunt reſ ipſas, ſed agit contra defuncti hæredes pro ſuo damno

damno reparando, pro debitis verò personalibus non tenetur successor. Gemi. conf. 3. & sic vsus seruat. *Expensa verò funeris pro anima debentur ex fructibus beneficij*: quæ verò pro pompa per hæredem glo. in decif. 497. Capel. Tolof. in inferioribus tamen hæredes solent eas agere indistinctè, debita etiam aliundè contracta potest clericus ex fructibus beneficij persolvere dum viuit, si aliundè id agere non potest. Abb. in d. cap. cum esset. de testam.

In casibus autem vbi beneficiatus testari non potest de redditibus beneficiorum, an possit donationem facere inter viuos, dicit Molina loco cit. disput. 148. quòd si Prælati testari non valet de redditibus beneficiorum casibus de quibus supra, si instituat de iis maioratum per contractum reuocabilem, vel alio modo reuocabiliter, inuvalida est huiusmodi institutio, & illa bona spectant ad cameram apostolicam, vel successorem in beneficio, quia sic simulari vltimæ voluntati, quæ reuocabilis est, vt verò hæc prohibetur, sic & illa.

I I. Si Prælati dum sanus est, de portione ei deputata, donet inter viuos, vel instituat maioratum, peccat mortaliter, valet tamen illa institutio, nec donatarius etiam in foro conscientiæ id restituere tenetur; & idem si beneficiarius qui consuetudine possunt testari, donent inter viuos, vel instituant maioratum, etiam contractu reuocabili.

I I I. Si Prælati in infirmitate, qua decedit, pias donationes inter viuos de iis bonis faciat etiam magnæ quantitatæ, validæ sunt, & laudabiles, in foro exteriori, conscientiæ quæ, etiam si donatio sit remuneratoria, ex gratitudine morali debita, & fiat à regularibus, qui habeant administrationem suorum beneficiorum; sed si in eo statu constitutus donat de iis bonis in vsu prophanos, vel instituat maioratum reuocabiliter, valet huiusmodi dispositio in vtroque foro, licet donans peccet mortaliter, vt ibi dicit Molina.

Id etiam addens sacram congregationem Concilij, plura respondisse circa personas, & beneficia ecclesiastica. Vnde
 Abbates, & Archidiaconi non possunt exercere iurisdictionem, nisi id habeant ex immemoriali consuetudine. sacr. congr. elucid. 509. nec Abbas tenetur residere in Abbacia cano-
 nente cura, & contentu. ead. elucid. 108. & nullus Abbas potest concedere dimissionas clerico seculari. ead. elucid. 165.
 Concil. Trid. sess. 23. cap. 10. Quo verò ad beneficia, Episcopus habenti vnum simplex, quod eius sustentationi decenti

4
*Sacra cõgre-
 gatio quid
 responderit
 circa perso-
 nas, & bene-
 ficia eccle-
 siastica.*

non sufficit, potest conferre aliud simplex, sine dispensatione Papæ, non tamen plura. ead. elucid. 549. nec parochialem habenti beneficium simplex sufficiens, si verò non est sufficiens, Papa est desuper consulendus. ead. elucid. 554. & qui per triennium possedit beneficium non tenetur titulum ostendere. ead. elucid. 130. nisi sit iuris patronatus. ead. elucid. 528. nec est faciendum examen in beneficiorum permutatione, si ambo sint curata, & paria, secus de simplici ad curatum, vel inæqualia. ead. declarat. 352. & adepta possessione pacifica parochialis, vacat canonicatus. ead. elucid. 24. & 528. & hoc est tutius, & si quis obtinet duos canonicatus, in digniori tenetur seruire. ead. elucid. 90. & 318. & obtinens dignitatem, perdit canonicatum. ead. elucid. 157. & distributiones dandæ præsentibus. ea. elucid. 166. & etiam celebrantibus in Cathedrali tempore diuinorum instante superiore si habent vterius capellas, quæ ad id obligent, qui tamen superior ab eo iussu debet abstinere. ead. elucid. 523. & etiam studentes ex licentia debita eas lucrantur, exceptis incertis, & quotidianis proventibus, qui diuidi solent solum inter eos qui sacris interfunt. ead. elucid. 210. & etiam eas lucrantur examinatores beneficiorum, si sine fraude absunt. ead. elucid. 526. potest etiam Episcopus dare parochialem aliam habenti, sed prima vacat. ead. elucid. 23. & parochia, & beneficium habens distributiones quotidianas sunt incompatibiles. ead. elucid. 77. & is tenetur residere intra limites parochiæ. ead. elucid. 93. & 527. & si is obtinet canonicatum, petit licentiam duorum mensium ad dimittendum primum. ead. elucid. 607. & per annum ob inimicitias abesse parochus potest. ead. elucid. 281. & qui parochiam obtinet à Papa, examinatur etiam inuito Episcopo. ead. elucid. 413. & si parochus vult prædicare non est prohibendus. eadem elucid. 351. & parochialium examina, & approbatio ab Episcopo fienda, ac adicta. ead. elucid. 335. 464. 516. & 548.

S V M M A R I V M.

1. Prædicandi muneris præstantia quanta.
2. Prædicare qui possint, vel non.
3. In Prædicatore qua requirantur circa naturalia, vel gratuita, vel acquisita.

4. Prædi

- 4 *Prædicatio qua forma faciendâ sit, & qua in ea vitandâ.*
 5 *Prædicatio qualiter sit habendâ, & qua in ea vitandâ.*
 6 *Prædicandi modi quorû sint.*
 7 *Prædicatores in quibus peccare possint.*
 8 *Prædicatio ut audiendâ, & ut in eo peccetur.*

De Concionatoribus.

Sicut primum dictum. Prædicandi munus est nobilissimum, dignissimum, ac principalissimum omnium munerum, quæ sunt in Dei Ecclesia. Competit autem id non omnibus æquè, ut diffinitur in Concil. Cõstant. sess. 8. & ex Bulla. 2. Martini V. sed aliquibus tantum. ex Concil. Lateran. sub Innocentio III. can. 3. & 6. & Synod. gener. can. 64. ubi laici id usurpâtes excommunicantur, & competit aliquibus quidem ex officio suo ordinatio, & de iure communi. Aliis autem ex privilegio, vel concessione superiorum, & maximè Episcoporum. Conc. Trid. sess. 5. cap. 2. sess. 24. cap. 4.

Notandum primò, dignitatem officij prædicationis desumi ex his capitibus. Primò, ex hoc quòd prædicatio fuit præcipuè munus Christi, qui postquam plures annos nos docuit exemplo ab ipso primo die suæ natiuitatis, prædicationem verbi sibi reseruauit in annum trigèsimum, quando erat perfectæ ætatis, & cum per totâ vitam suam passus sit, per tres solum annos prædicauit. Secundo, colligitur ex eo quòd primi successores, & legati Christi Apostoli, cum alia munera baptizandi, administrandi alia sacramenta, gerendi curam viduarum, & alia his similia aliis discipulis commisissent, solum munus prædicationis sibi reseruarunt, non putarunt ergo hoc esse facile aliis committendum, si ipsi reseruarunt. Tertio, colligitur ex hoc, quòd prædicatio verbi requirit executionem corum, quæ homo aliis prædicat, id est vitæ sanctitatem, ne id quod ore homo affirmat, opere neget, neve cum aliis prædicauerit, ipse reprobus efficiatur. Hinc munus prædicandi est magnæ, & ingentis sanctitatis. Et prædicatores deberent vitæ sanctitate Angelis coæquari, prout viatoribus fas est. Ultimo, id colligitur, ex hoc quòd prædicatione primum, ac principaliter animæ Deo lucrifunt. His addi potest etiam dignitas ipsius rei, quæ tractatur

I
Prædicandi
muneri præ-
stantia quæ-
ta.

Christus
fuit potens
opere & ser-
mone, & cœ-
pit facere &
docere.
Luc. 24. &
Act. 1.

in prædicatione, tractatur enim in prædicatione verbum Dei, & scriptura facta, cuius excellentia, satis colligi potest ex his, quæ scripserunt in ea sancti Patres, namque in his locis notari opus est.

2
Prædicare
qui possint,
vel non.

Munus prædicandi proprium est Episcoporum & Curatorum.

Notandum secundò, munus prædicationis de iure pertinere tantum ad duo genera personarum quibus ex officio competit prædicare: in altero genere continetur summus Pontifex Romanus cum omnibus Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & aliis Prælatibus Ecclesie, isti enim succedunt Apostolis: Apostoli verò sibi reservauerunt munus prædicationis, de summo Pontifice dicit Card. in clem. dudum de sepult. ad ipsum principaliter pertinere prædicationem divini verbi: ex can. in memoriam. dist. 19. quod sit prædicando, vel leges condendo, vel epistolas emittendo, cū omnes præsentibus esse non possint, videmus in principio nascentis Ecclesie summos Pontifices, quamvis occupatissimos in aliis negotiis, diligentissimè incubuisse in hoc negotio: & hoc per multa secula fuit servatum in Ecclesia, ut patet ex multis Homiliis summorum Pontificum, quæ extant vsque adhuc: Episcopus verò in eodem munere diligenter laborasse aperte constat ex eorum scriptis, nam maxima pars sanctorum Patrum, quorum habemus scripta, Episcopi fuerunt: sic fuere Basilus, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Augustinus, & alij similes. Hinc Conc. Trid. sess. 24. de refor. cap. 4. munus prædicandi vocat præcipuè munus Episcoporum præcipit omnibus Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, &c. ut nisi legitimo impedimento fuerint detenti, per se ipsos prædicent populo. Hinc Conc. Lateran. sub Innocentio I. l. I. cap. 10. idem præcipit Episcopis, & ob hanc causam non vult eligi Episcopos, nisi sint sufficientes ad prædicandum, atque hinc puto servari in ordinatione Episcoporum, quòd exigatur ab illis an sciant novum, & vetus testamentum.

De Curatis verò illis competere ex officio munus prædicandi, habetur in Conc. Trid. supra cit. & sess. 5. c. 2. & est communis sententia tam Canonistarum, quam Theologorum. & tam de ipsis, quam de Episcopis probatur evidenti ratione.

Primo, quia ij omnes sunt pastores, Curati quidem in foro interiori, Episcopi etiam in exteriori. At pastoris est non solum vigilare super gregem, sed multo magis est pascere: ut ait Propheta, *Parvuli pascierunt panem, nec*

Joan. 21.
Thren. 4.
2. Timot. 4.

erat qui frangeret eis Hinc Apostolus, *prædica verbum, argue, increpa, &c.* Secunda ratio, quia nemo potest prædicare, nisi mittatur, sic ij qui mittuntur prædicare tenentur, at pastores sunt, qui mittuntur iure quodam ordinario, tanquam ordinarij quidam missi, qui etiam ordinario iure prædicare debent, ordinario autem iure mittuntur omnes hoc ipso quòd eliguntur ad prælaturas, aut ad curam animarum. Hinc est, q̄ ij tanquam legitimi, & idonei prædicare debet, & non est opus alia licentia.

Notandum tertio, ex concessione Romani Pontificis, nec non etiam Episcoporum munus prædicandi posse exerceri licite à quocunque sacerdote, etiam non curato. Hinc Conc. Later. sub Innocentio III. in cap. 3. determinat, vt nullus sacerdos non curatus audeat prædicare præter auctoritatem sedis Apostolicæ, vel Catholici Episcopi, ex quò colligitur non solum sedem Apostolicam, sed etiam Episcopum Catholicum dare posse facultatem sacerdoti simplici prædicandi. Addit idem Concilium, quòd si quis presbyter sine Episcopi licentia hoc munus facere præsumit, excommunicetur. Hinc nasci potest dubitatio, *an simplex sacerdos Catholicus tuta conscientia possit prædicare ex licentia sibi tradita ab Episcopo hæretico* Respon. Episcopum hæreticum toleratum non perdere ipso iure iurisdictionem, præsertim quandiu non est ita notorius; & inde licentiam ab eo obtentam validam esse quousque rescindatur.

Episcopus hæreticus occultus non perdit iurisdictionem.

II. Quando populus esset catholicus, tunc magis consulerem, vt simplex sacerdos non vteretur Episcopi licentia ad prædicandum, præsertim quando non esset omnimoda penuria prædicatorum: & hoc ne sacerdos catholicus videatur participare in peccato Episcopi.

III. In locis infectis non solum de licentia Episcopi hæretici, sed etiam contra eius voluntatem posse eum prædicare, & fidem tueri: quia in necessitate vnicuique incumbit profiteri fidem, & pro ea pugnare omnibus viis.

Notandū quarto, ex priuilegio sedis Apostolicæ iā ferè omnib. Religionib. ex p̄tis cōcessam esse facultatē prædicandi, dummodo fuerint idonei reperti; præter hoc priuilegiū idem est concessum fratribus minorib. in clem. dudum. de sepult. quæ extensa fuit per Clementem V. ad fratres Augustinianos, & per Ioannē XXII. ad fratres Carmelitanos, & paulatim ad alios religiosos, modo vt patet ex eorū priuilegiis.

Vrgente necessitate omnes sacerdotes vbique possunt prædicare.
Augustinia. & Carmel. ex priuilegio possunt prædicare.

Notan

Diaconi & subdiaconi aliquando prædicare possunt femina nunquam.

Notandum quintò, etiam diaconos posse prædicare non solum ex commissione, seu licentia Episcopi, sed etiam ex officio si sint promoti ad aliquam prælaturam, vel ad curam animarum. Silu. in ver. Prædicator. §. 1. quando diaconus non habet curam, nec prælaturam, tunc de licentia Episcopi potest prædicare, & saltem ex communi consensu Doctorum potest declarare populo Euangelium: nam illi commissæ est facultas annunciandi populo Euangelium: quod non intelligendum est solum de lectione, sed etiam de explicatione, quia legere potest ex officio sine vlla licentia, declarare verò euangelium non potest sine licentia.

Notandum sextò, & subdiacono posse ab Apostolica sede committi munus prædicandi: multi volunt posse etiam committi ab Episcopo, præsertim ex causa rationabili, quando subdiaconus esset valde idoneus, nec alij essent adeo idonei, imò D. Anton. in 2. p. tract. 18. cap. 3. §. 5. D. Thom. in 2. 2. quæst. 177. artic. 2. tenent etiam clericis posse committi munus prædicandi saltem ab Apostolica sede, probant hoc ex can. mulier. distinct. 23. Hinc in multis religionibus quibus cõcessum est simpliciter: vt Prælati possint mittere suos religiosos ad prædicandum, non limitando solos sacerdotes, diaconos, & subdiaconos, practican solet, vt mittant etiam clericos ad prædicandum. Quam religionum praxim non auderem condemnare, cum introducta sit à viris doctissimis, qui sunt in illis Religionibus. Hinc puto Episcopos in necessitate posse dare clericis licentiam prædicandi.

Notandum septimò, mulieribus simpliciter interdictum esse munus prædicandi, vt dicunt D. Thom. & Anton. vbi supra, & habetur in can. mulier. cit. Hæc est doctrina Apostoli. 1. Corinth. cap. 17. & Timoth. 2. rationes, cur sit ab ecclesia, & Apostolica sede interdictum, tres afferunt Doctores: prima teste D. Thom. in loco cit. est infima conditio mulieris; est enim eius conditio, vt sit subdita, non autem vt sit præses. Genes. cap. 3. & apud Apostolum in multis locis: Munus autem prædicandi prælationis munus est, & non subiectionis. Secunda ratio, ne animi hominum alluciantur ad libidinem, cum præsertim vox mulieris sit fragrior, & gestus mollis, & homines in concionibus soleant tenere fixos oculos ad concionantes: Tertia ratio, quia mulieres communiter non sunt ita capaces sapientiæ, & doctrinæ,

Cur mulieres prædicare nõ possint. 2. Cor. 14. Mulieres in ecclesia taceant.

etiam, neque sunt ita constantes, neque in corde, neque in sermone, vt viri.

Aduertendum tamen, quod dixi simpliciter prohibitum esse mulieri predicare toti ecclesie, quo loco nomine totius ecclesie, non intelligimus totam ecclesiam vniuersalem, quia hæc non potest conuenire ad vnã concionem, sed totam ecclesiam vocamus totam cõgregationem fidelium, quæ est in aliquo loco: & hanc adhuc non totam quò ad singulos, sed totam quò ad aliquos ex singulis generibus, vnde tota ecclesia est quando conuenit simul pars cleri, & pars populi: vt rectè not. Caiet. in 2. 2. q. 177. art. 2. vnde infert idem eo loco, & licere, & præceptum esse Monialibus predicare suis monialibus; scilicet adhortari obseruantiam regularem, &c. simili modò id est præceptum Abbatisse, & cuius alteri monialium prælatorum,

Notandum occasiõ, personis superenumeratis diuersimodè licere predicare: nam Episcopis est licitum predicare non solum in sua, sed etiam in aliena diocesi, nisi prohibeantur à diocesano loci, vt habetur in c. in nouo. dist. 21. Parochis verò non licet predicare alibi, quàm in sua parochia, nisi de licetia, vel Episcopi, vel Parochi loci, vnde Episcopo ad predicandũ in aliena diocesi satis est si alter Episcopus non contradicat: Parocho non satis est si alter Parocho non contradicat, sed necessarium est, vt petat, & obtineat ab eo licentiam. Regularibus regulariter viuentibus, id est degentibus in monasteriis suorum ordinum licitum est predicare in suis propriis ecclesiis, de licentia suorum superiorum: accepta tamen personaliter benedictione ipsius Episcopi, ad quem, quando pro hac benedictione obtinenda accedunt, debent etiam deferre approbationem suorum superiorum de vita, moribus, & doctrina, vt expressè habetur ex Conc. Trid. sess. cap. 2. de ref.

Ad predicandum verò in alijs ecclesijs, necessaria est iis etiam licentia Episcopi, præter licentiam superiorum. d. c. 2. Regulares verò non viuentes regulariter, id est degentes extra claustra monasteriorum, & seculares sacerdotes non noti, non sunt ab vllò Episcopo admittendi ad concionandum virtute cuiusquã facultatis, aut priuilegijs, etiã apostolicis nisi ipsi Episcopo noti sint, & vita, & moribus, & doctrina probati, quousque super eisdem priuilegijs sedes apostolica ab ipso Episcopo consulatur, vt expressè habetur in

cod. Trid. Conc. loco cit. pari modo, neque admittendi sunt ad prædicandum quæstores eleemosynarum. sess. 21. de reform. cap. 9. in d. Concil.

Notandum nonò, cum ex doctrina Apostoli ad Rom. 10. *nullus predicare debeat, nisi mittatur.* Quòd tribus modis potest aliquis mitti ad prædicandum.

I. De iure hoc ipso, quòd assumitur ad aliquam prælaturam, habentem curam, & aut ad aliam quancunque curam animarum, ut sunt Parochi: Quo modo prædicare possunt omnes Episcopi, & omnes curati.

Trib. modis aliquis mittitur ad prædicandum.

II. Possunt mitti ad prædicandum ex peculiari commissione, seu privilegio superioris, quòd aliquando conceditur personis particularibus, aliquando verò toti alicui ordini. *Tertius modus* mittendi est valde extraordinarius, & rarus, nempe quando quis mittitur ab ipso Deo ad prædicandum, quò modo antiquitus missi sunt Prophetæ, sic missus fuit à Deo ad prædicandum sanctus Ioannes Baptista, ut habetur Ioan. 1. eodem modo missus fuit à Deo ad prædicandum sanctus Equitius Abbas, ut testatur Gregorius in dialogis suis: Pari ratione dicitur missus fuisse ad prædicandum sanctus Vincentius Ferrenus ordinis Prædicatorum, ut legitur in vita sua. Pari modò hæretici facillè sibi solent arrogare tale munus, ideò ex duobus præcipuè debemus cognoscere utrum aliquis sit missus à Deo: *primùm ex humilitate*, nam si quis est tantæ probitatis, ut à Deo in hoc munus eligatur, non potest recedere à superioribus, & Prælati ecclesiæ, unde debet quamvis à Deo missus sit, statim prius mittere ad habendam licentiam à suis superioribus, vel requisitus à suis Prælati debet statim seipsum submittere.

Exod. 3.

III. Id possumus cognoscere, si suam missionem diuinam probe miraculis, Quomodo Moyses missus ad populum Israël liberandum probavit miraculis se missum à Deo.

3
In prædicatore qua requirantur nempe naturalia, gratuita dona, acquisita dona.

Secundum dictum. Im perfecto prædicatore evangelico, tria genera donorum requiruntur: nempe *primò*, aliqua dona naturalia: *Secundò*, alia dona arte, ac labore acquisita: *Tertio*, & dona gratuita, & diuinitus tradita. Hæc autem non omnia sunt necessaria, neque æquè utilia.

Notandum primò, minimè omnium necessaria esse dona naturalia, loquendo de prædicatore verè evangelico, non autem de gentili oratore. Ratio est, quia hæc dona naturalia magis faciunt, vel ad delectandum auditores, & ad comparandum

randum ipsi prædicatori gloriã inanam, vt de eo possit dici, *Recepit mercedem suam.* Finis autem prædicationis euangelicæ, non est iste, sed est salus animarum. *Secunda ratio est,* quia sæpè experientia compertum est prædicatores plenos diuino spiritu; quamuis nullis, vel valde exiguis donis naturalibus ornatos, conuertisse ad Deum infinitos homines.

Contra vero prædicatores cumulatissimi naturalibus donis, propterea quod gratuitis careant, vix vnum aliquem conuertisse. Vnde colligo rem vnam notatu dignam, in qua multi sæpè comuniter decipiuntur: nempe prædicandum fundamentum, & quasi substantiam muneris prædicandi non consistere in naturalibus, sed in gratuitis donis, nempe *in charitate, zelo, humilitate, &c.* Naturalia verò dona esse quasi quædam extrinseca accidentia aliquatulum exornantia ipsam prædicatorem. Hinc prædicatorem abundantem naturalibus, & carentem gratuitis assimilare possumus turpissimæ, & fœdissimæ mulieris vestitæ pulcherrimis ornamentis. 1. Cor. cap. 14. Præcipua verò dona naturalia, quæ prædicatorem iuuare possunt, hæc esse, nempe vocem clarã, & sonoram, præsertim vi pectoris ipsius expressam, consequenter firmã latera, tum ad sustinendum laborẽ prædicandi, tum ad vocem, quam diximus, experimendam. Iudicij maturitas, ingenij perspicacitas, memoriæ tenacitas. Facilitas conformandi vultum pro qualitate eorum, quæ dicit, vt sciat fingere modo vultum iratũ, modo mitem, &c. prout offertur occasio rei: præterea multum confert facilitas quædam dicendi, & docendi, & sermonis perspicuitas: quantum spectat ad formam ipsius vultus, *expedit concionatores, nec valdè pulchros esse, nec deformes.* Circa dona arte quæsita, notandum est requiri.

I. In prædicatore rerum experientiam, & licet conferat sæpè experientia aliarum rerum, præcipuè tamen experientia harum rerum: nempe experientia circa tractandas animas hominum, vt experimento didicimus sit, quibus modis peccator moueatur ad pœnitentiam, quibus inflammetur ad maiorẽ perfectionem, quibus aliquis inducatur ad amorem Dei, quibus ad peccatorum detestationem, quibus armis facilius homo instruat ad resistendum tentationibus. *Postremò* sunt exercitatissimi in his rebus quibus iuuatur ad animas Deo lucrandas.

*Prædicator
nec valdè
pulcher nec
deformis sit.*

Libri à prædicatoribus legendi.

II. Requiritur in prædicatore sufficiens scientia, præcipue verò scientia sacrarum scripturarum; quòd si prædicator sit prædicaturus inter populos fideles, debet esse versatissimus in his lectionibus, primò, ac principaliter in lectionibus piorum doctorum, & librorum. Maxime confert ex Patribus cõcionatorem esse versatissimum in lectione Moralium Diui Gregorij, in lectione sanctorum Patrum super Psalmos, super Prouerbia, super Ecclesiastes, super omnes Prophetas, super Epistolas Diui Pauli, super Euangelia, multum sæpè confert lectio Commentariorum super Cantica, sed hæc non est ita omnibus consulenda: Inter ceteros authores in Epistola D. Pauli egregiè scribit D. Thom. non tam pro expositione literali ipsius Apostoli, quàm pro declaratione infinitarum scripturarum, quas ibi refert, & exponit. In omnes hos scripturæ libros communiter est melius legere recentiores, quàm antiquos, quia recentiores solent referre omnia, quæ in antiquis habentur, & multa alia addere. In eundem finem confert legere etiam hos libros, Catechismum ad Parochos, ex Decreto Conc. Trident. factum, Landulphum de vita Christi, Institutiones Christianas Viguierij, per multa Opuscula Gulielmi Parisiensis, Opuscula etiam Bonauenturæ, &c.

Dona acquisita.

Aduertendum in lectione horum librorum, præcipue concionatorem debere in hoc collocare suam operam, vt quoties in illis libris inuenit, vel aliquam pulchram expositionem alicuius scripturæ sacræ, vel aliqua pulchra dicta moralia, ea annotet in suo libello digesto per communia loca, vt quoties aliquam concionem parat inde possit omnia facile accipere. Deberet autem concionator habere duos libellos locorum communium, alterum digestum per materias ordine Alphabeti, vbi habeat annotata nomina virtutum: vitiorum, & officiorum, singula in diuersis actis. Alter debet esse libellus pro sacra scriptura, qui potest esse distinctus, iuxta libros ipsius scripturæ. Et quoties inuenit apud aliquem authorem pulchram expositionem alicuius loci scripturæ, id notet in suo libello in eo loco, ad quem pertinet illa scriptura.

III. Pleiunque cõfert aliqua mediocris cognitio præceptorum Rhetoricæ, præcipue verò cognitio illorum præceptorum, quæ pertinet ad inuentionem, dispositionem, elocutionem, memoriam, & pronunciationem: necnon cognitio præceptorum

ptorum pertinentium ad exordium, narrationem, & epilogum: nam præcepta confirmationis, & confutationis non ita sunt vsui prædicationi.

IIII. Valdè vtilis est præoptitudo sermonis in illo idiomate, quo quis concionatur, præcipuè verò vt vti possit verbis significantibus, & quæ in seipsis habent pondus quoddam, in iunioribus, & nouitiis prædicatoribus laudabilior est exuberantia orationis, quàm penuria verborum, sed in hoc cauendum est ab omni specie affectationis, & præsertim à frequentia orationis numerosæ.

V. Multum etiam confert imitatio alicuius excellentis prædicatoris: sed quia multi dum alios supra suas vires imitari conantur, perdunt etiam vsum propriorum talentorum: ideo ad imitandum sine detrimento, hæc sunt obseruanda.

I. Vt nullus sibi suscipiat aliquem imitandum, nisi eum quem sine multa violentia imitari potest, sed eum qui sibi facilior sit ad imitandum.

II. Vt nemo incipiat statim aliquem in omnibus imitari, sed paulatim, incipiendo semper à melioribus, vt si non possit in omnibus, saltem in melioribus imitetur.

III. Cum quis vult aliquem imitari, expedit vteum imitari incipiat in locis vbi ille non sit adeò notus: tiam si imitari incipiat in locis, vbi ille notus est, cum non possit iniùs perfecte imitari, parum proficiet. Postremò, caueat ne imitetur in iis, in quibus concionatòr peccat, & non placet aliis.

VI. Expedit nouitio concionatori frequenter se exercere, vel intra priuatos parietes, coram aliqua tamen persona, à qua possit dirigi in iis in quibus errat. Et in hac exercitatione multum prodest tentare varias vias, & diuersos modos prædicandi, vt quem modum iudicio suo, & alterius, à quo dirigitur, sibi inuenit accommodationem, eum sequatur.

VII. Ars musica non nihil etiam confert prædicatori ad vocis mutationes, vt sciat vocem inflectere, prout fert les illa quam tractat: nam modo vtendum est voce grati, modo acuta, modo aspera, modo leni, &c. Ad idè reducitur etiam gestus corporis, vt gestus concordet, & rebus sint quæ tractantur, & vocibus.

VIII. Et vltimò, solent non nihil ornamenti afferre concionatori, & concioni scientiæ humanæ, & prophanæ, id est non sacræ, vt cognitio multarum Historiarum, cognitio Philosophiæ speculatiuæ, Ciuiliam, & Canonicarum legum,

Fabula poetica è concionibus arceda.

Dona gratuita.

Poësis denique, ac Poëtarum. His tamen, in concionibus, parce vtendum est: cognitionem autem fabularum, puto nihil conferre prædicatori, nec cuiquam cōsulerem, vt Poëtarum fabulas pro concione recenseret, præcipue ne fabulas accommodaret ad mysteria Christi, Apostolorum, & ad alia mysteria fidei, tum ne prophetanos Poëtas, cum sæpè fuerint male vitæ, videamur facere Prophetas, tum ne altissima mysteria nostræ Religionis vilia faciamus, dum illis fabulis accommodamus, & licet aliqui ex antiquis Sanctis, aliquando tale quid egerint: hoc tamen & valde rarū fuit, & factum est initio nascentis ecclesiæ, quādo non erat copia tam multarum rerum sacrarum, qualis modo est. Et ideo mihi videtur, nullo modo eos imitandos esse.

Notandum vltimò, circa dona gratuita, seu spiritualia, hæc esse præcipue concionatori necessaria, quæ sunt etiam multo vtiliora euangelico prædicatori ad fortificandum proximum.

I. Debet in prædicatore esse magna, & ingens charitas Dei, & proximi, quæ quanto erit in aliquo maior, eo facit illum aptiorem ad prædicandum: Nam magna charitas Dei generat in animo prædicatorum magnum zelū diuini honoris, & cultus. Quare ex charitate excitatur magnum desiderium, vt totus mundus seruiat vni Deo, vt nullus Deum offendant, omnes Deo, quàm proximè inhæreant. Hic zelus diuini honoris facile potest hominem inducere ad desiderandum malum iis omnibus, qui Deum offendent, & ad sumendam a eis vindictam, ad eorum emendationem curandam, vnde necesse est vt accedat amor proximi, qui affectu quodam paterno, & pio, querat non punire homines pro peccatis, sed eos à peccatis abducesse, & Deo reconciliare.

II. Loco, requiritur in concionatore frequens tractatio cum Deo per orationē, meditationem, & alia pia exercitia. Hoc secundum, & est effectus quidam prioris talenti, & simul est causa, & effectus: quia vt amicus non potest abstinere ab amici consuetudine, sic homo qui verè diligit Deū, vt debet, non potest se continere, quin cum eo sæpè tractet. Rursus frequens tractatio cum Deo magis quotidie incendit, & inflāmat ad eius amorem, & sic est etiam causa amoris. Necessitas autem huius tractatus cum Deo in prædicatore, ex eo desumitur, quod scientia illa, quæ præcipue, ac

Succedat orationi Lectio, & Lectio oratio.

maxi

maximè possumus animas iuuare, ex Deo potius quam aliundè petenda est: Et quia prædicator in prædicando est quidam legatus Dei ad homines; omnis autem legatus de omnibus, quæ ad suam legationem pertinent particulariter instrui debet ab eo à quo mittitur legatus; idè cum Deo versari debet, medio orationis, & bonorum operum, vt ab eo instruat. Adde, quòd experientia compertum est mentem prædicatoris in oratione frequentissimè illustrari non solum ad intelligendum scripturas, sed etiam ad inuenienda remedia peccatorum, & vias, quibus possit animas Christo lucrari.

III. Requiritur in prædicatore profundissima humilitas cordis, quæ est necessaria, siue bene, siue malè quis prædicet: si enim est bonus prædicator, & facit magnos fructus, vel prædicat cum magno applausu, necessarissima est illi humilitas ad euitandum vanam gloriam; si autem malè prædicet sine applausu, sine fructu, non est illi minus necessaria humilitas ad fugandum merorem, tristitiam, pusillanimitatem, &c. Superbia autem, iactantia, & inanis gloria prædicatoris, sæpissimè causa est, vt nullus, vel paruus fortè sequatur fructus in populo, siue quia sic Deus permittit ad humiliationem prædicatoris, siue quia vox prædicatoris superbi est instar illius, de quo dicit Apostolus, *factus sum sicut as sonans, aut cymbalum tinniens.*

Humilitas est concionatorij omnino necessaria.

I. Cor. c. 13.

III. Requiritur, in prædicatore modestia quædam, & compositio exterior, atque interior in omnibus suis actionibus, vt non facilè prorumpat in iram, indignationem, contumelias, risus, iocos, blasphemias, turpiloquia, scurrilitates, &c. & vt sit modestus in victu, & vestitu. *Postremò*, vt ita viuat, vt neminem offendant. *Debet enim prius facere, & deinde docere*, vt de Christo exemplari omnium prædicatorum, docet Lucas, Actuum primo, vt prædicator sit lucerna ardens primum, deinde lucens, ardens per bonitatem vitæ, & lucens per verba doctrinæ, vt dicitur de Ioanne Euangelista, præcipuè verò ad euitandam onanem proximi offensionem, hæc seruanda sunt prædicatori.

Modestia concionantis.

Primum. Vt non versetur frequenter in frequentia hominum, & in locis publicis, nec lectetur nimias eorum familiaritates: sic enim quantumcunque sanctissimus, vix euadet, quin scandalizet proximum.

II. Debet quantum fieri potest euitare omnia conui-

uia, etiam piorum hominum, quia difficile est in conuiuio non aliquem offendere.

II I. Vitet quantum potest non solum familiaritatem, sed etiam simplicia colloquia foeminarum: tum quia conuersatio foeminarum communiter non bene olet, sed parit vinbram, tum quia foeminarum consuetudo verè solet animum titillare. *Postremò*, quia foeminae solent esse valdè verbosae, & ita morabuntur concionatores à suis studiis.

V. Necessarium est concionatori, vt peculiarem operam det maceratiõni carnis, iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum alijs predicauero, ipse reprobus efficiar.* Et hoc quia communiter concionatores, vt possint habere vires sufficientes prædicandi, tum ipsi per se, tum amicorum importunitate solent indulgere aliquantulum corpori, & carni, idèõ necesse est ex altera parte aliquid carni subtrahi.

II I. Quia officium prædicatoris ex sua natura est delectabile, præsertim, quando quis non pessimè illud exercet: omnis autem delectatio iuuat maximè ad faciendâ corporis recalcitrationè, vnde necesse est ex altera parte, vt frenetur.

II I. Quia necesse est prædicatorem in se experiri ea quæ populo suadet.

VI. Illa ipsa quæ plerique homines facere solent industria artis Rhetoricæ mouendo in sua concione, docendo, & delectando, solent etiam aliquando iis qui illa arte præditi non sunt diuinitus tribui, & vocatur gratia gratis data, quam Apostolus. 1. Cor. 12. vocat *gratiam sermonis*, de qua D. Tho. in 2. 2. q. 177. & si homo habeat hanc gratiam ad tractandum de rebus moralibus vocatur *sermo scientiæ*, si autem ad tractandum de rebus diuinis, & fidei mysteriis vocatur *sermo sapientiæ*, vt Apostolus in eodem loco docet. Hinc nemo desperare debet in officio prædicandi ex ignorantia eloquentiæ, quia si sit talis, qualis esse debet, & qualem nos supra diximus, hoc in eo supplebit per hanc gratiam Spiritus sanctus.

*De materia, & forma prædicationis, de quæ
modo prædicandi.*

4
Prædicatio

SI R. *primum dictum.* Materia prædicationis est verbum Dei, colligitur hoc ex infinitis scripturis, è quib. aliquas tantum

tantem enumerabo, primò, est authoritas Apostoli 2. *Timoth. 4. Prædica verbum.* ad Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* & Actuum 4. de Apostolis dicitur, *loquebantur cum fiducia verbum Dei.* Act. 6. *non est æquum nos relinquere verbum Dei,* &c. Hinc officium prædicationis frequentissimè vocari solet in scriptura, ministerium verbi.

Notandum primò, Verbum Dei hoc loco vocari ipsam sacram scripturam tam veteris, quàm novi testamenti, propterea quod tota sacra scriptura est dictata à Spiritu sancto. Vnde in symbolo Apostolorum dicitur, Deus locutus est per Prophetas. Sic Apostolus, *Multifariam multisq; modis olim Deum loquens,* &c. Præcipua autem ratione, & magis peculiari verbum Dei significat scripturam novi testamenti, quam Deus locutus est nobis in filio, peculiarissimè verbum Dei est ipsum Euangeliolum Christi veri Dei ore, vel factò prolatum. Hinc materia prædicationis est tota sacra scriptura. Quare sufficienter omnia, quæ ex scriptura eliciuntur ad prædicationem assumi possunt, & debent in prædicatione: primò enim potest assumi aliquod mysterium fidei ad docendum rudes: *secundò*, potest assumi aliquod peccatum ad arguendum, & increpandum: *tertio*, potest assumi aliqua virtus ad exhortandum ad illam, & ad instruendum, vt in illa nos exerceamus. Sed hæc tria sufficientissimè præstari in scriptura, & nobis ex ea suppeditari expressè docet Apostolus. 2. *Timoth. c. 3.* dum dicit, *omnem scripturam diuinitus inspiratam utilem esse ad docendum, ecce primum: ad increpandum, ecce secundum, ad instruendum in iustitia, ecce tertium, similiter idem Apostolus dicit: Prædica verbum,* ecce primum, *Argue, increpa,* ecce secundum, *Obsecra,* exhortando, ecce tertium.

Notandum secundò, licet principalis materia prædicationis sit sacra scriptura, & in ea cõsummati debeat maior pars prædicationis, intelligendo, tum de ipsa scriptura in se, tum de eius expositione, quæ habetur apud Sanctos, tamen licet potest aliquid interponi in prædicatione, ex humana sapientia, ex Philosophia, ex Historiis, ex dictis gentiliū, vt habetur can. relatum. dist. 37. hoc tamen intelligendum est cum duplici limitatione: altera est vt non nisi pauca accipiantur ex mundana scientia. Vnde Greg. vt habetur in can. cum multa. dist. 85. reprehendit quendam Episcopum;

Hebr. c. x.

2. Timoth. c. 3.

Act. 6.

Act. 4.

Rom. 10.

2. Cor. c. 3.

Act. 6.

Act. 4.

Act. 6.

Act. 4.

eo quod semper prædicabat grammaticam; quo loco. Gl. ait, prædicationem huius Episcopi talem fuisse quod semper in concione referebat gentilium fabulas, & eas postea moralizabat. Altera limitatio est, ut nō assumatur aliquid ex humanis scientiis tanquam ad complendā auctoritatem ipsius sacre scripturæ, sed solum ad ostendendum gentilibus, vel etiam Christianis, hoc ipsum quod docet sacra scriptura esse ita conforme lumine naturali, ut plerumque, ut plurimum fuerit etiam gentili cognitum.

Notandum tertio, ex D. Tho. in 2. 2. q. 168. art. 2. & ex D. Ambro. ibidem relato, ex Cater. ibid. non licere in prædicatione Euangelica, & Christiana interponere aliquid iocosum, & ridiculosum, etiam si fiat ad reuelandos eorum animos iam defessos: probant hoc ipsum etiā testimonio ipsius Ciceronis, qui in præceptis Rhetoricæ artis ait, quando auditores sunt defatigati, expedire Oratori narrare aliquid iocosum, aut ridiculosum, ut illos releuet, nisi tamen rei magnitudo, quæ tractatur hoc prohibeat: sed prædicatione diuini verbi ex natura sua est res grauis, & materia grauis, ergo nunquam in illa debet interponi aliquid iocosum, & ridiculosum. Non tamen ausim asserere hoc esse peccatum mortale, cum neque D. Tho. hoc dicat; nec esse ex grauioribus peccatis venialibus, præsertim si ex bono zelo, & valde parce fiat: probabile tamen est nunquam catere aliqua leui culpa, & indecentia.

Secundum dictum. Forma prædicationis, seu eius solemnitas in his quinque conditionibus posita est.

5
Prædicatio
qualiter sit
habenda, &
qua in ea
vitanda.

Prima conditio est, ut concio sit sermo publicus, & publicus non solum de iure, sed etiam de facto. De iure publicus sermo est, quando fit in loco publico, ut in ecclesia, in foro, & in platea, publicum de facto est, quando non ponitur aliquid impedimentum per quod impediatur, quin possint accedere quicumque volent, verbi gratia, non clauduntur fores ecclesiæ.

Secunda conditio, ut sit sermo generalis, id est pertinet ad omnes homines omnis status, & conditionis: per quam differentiam, sermones, qui haberi solent ad moniales, ad religiosos, ad capitulum, similiter sermones, qui haberi solent in sodalitatibus laicorum, siue habeantur ab ipsis laicis, siue à clericis non vocantur proprie prædicationes; quia nec sunt publicæ, nec generales, imò si essent publicæ ad-

huc

huc non sunt generales.

Tertia conditio est, vt prædicator dum prædicat habeat locum ab aliis distinctum, & eminentiorem, præcipue vero cathedram, vnde collationes, quæ solent fieri inter religiosos, & etiam inter laicos in sodalitatibus, vbi ex suo quisque loco dicit de rebus diuinis, non sunt vere prædicationes.

Quarta conditio, quòd inuocet auxilium B. Virginis, vel Spiritus sancti, dicendo initio prædicationis, vel post exordium, salutationem Angelicam, vel hymnum Spiritus sancti. In prædicatione de Passione solet etiam frequenter dici hymnus de ipsa Passione, vel de Cruce. Si quis diceret solum orationem Dominicam, quamuis hoc per se malum non sit, tamen præberet fortè suspicionem hæresis, propterea quòd hæretici omnes alias orationes ab ecclesia institutas aspernantur, & solum orationem Dominicam admittunt tantquam ipsius Christi ore prolatam.

Quinta, & vltima conditio, requiritur, vt in prædicatione prius exprimaturs thema, de quo est agendum, vel pars Euangelij, quod est explicandum, vbi *viranda est quorundam concionatorum affectatio, qui prius totum Euangelium memoriter recitant.* Notandum hoc loco locum prædicationis propriissimum, & conuenientissimum esse ecclesiam, & hoc primò propter dignitatem rei, quæ tractatur in concione: tractatur enim verbum Dei, ergo in ecclesia Dei tractari debet: *secundò*, propter imitationem Christi Domini, qui in templo docuit, vt ipse testatur Ioan. 18. & Luc. 19. *tertiò*, quia ecclesia est locus sanctus, & consecratus Deo, propter quam sanctitatem Deus quodammodo obligat se ipsi loco, adiuuando nos in eo. Et sicut in templo particulari, quodammodo iuuat orantes: sic in prædicatione Deus particulariter iuuat, tam eos qui audiunt, quàm ipsum concionatorem. Per hoc tamen non tollitur, quin aliquando ob iustam occasionem possit prædicatio diuini verbi fieri in plateis, præsertim quando, vel est tanta multitudo auditorum, vt non posset capi in ecclesia, vel quando in plateis inuenitur numerosa aliqua multitudo hominum otiosorum, & vacatium ludis, vel aliis rebus parum Christianis dignis: tunc est optimum, vt aliquis concionator accedat, & eos occupet in diuino verbo, Episcopo concedente si videtur expedire, & prodesse posse.

Initio concionis inuocadū B. Virginis auxilium & gratiam SS.

Locus concionis est templum.

Quantum

Quo præfer-
rum tempore
sue prædicand-
um.

Quantum ad tempus, communiter infra annum non so-
let prædicari, nisi diebus festis, & Dominicis, & hoc, tum ne
homines fastidiant verbum Dei continuè audiendo, tum vt
non impediatur homines à suis negotiis, quibus vacat aliis
ferialibus diebus. In Quadragesima verò prædicari consue-
uit ferè vbique quotidie, vel saltem bis, tervè in hebdoma-
da, quod præcipuè in eum finè fit, vt cum homo in Paschate
debeat confiteri, & cõmunicare, per totam Quadragesimam
vacet plus solito spiritualibus, & auxilio concionatoris iuue-
tur, & ad maiorem dolorem, & detestationem de suis pec-
catis, & ad maiorem deuotionem erga sanctam sacram que
Eucharistiam, & ad exercitium omnium virtutum.

6
Prædicandi
modi quot
sint.

Tertium dictum. Modi prædicandi diuersi à diuersis assi-
gnantur, & ab aliis plures, ab aliis pauciores. Mihi verò isti
videntur potiores, ad quos omnes alij reduci possunt.

Primus modus est, incipiendo ab initio Euangelij, vel
Epistolæ currentis, vel vtriusque, & paulatim discurrendo
per totum, vsque ad finem aliquid annotando, vel in singu-
lis verbis, vel saltem in singulis clausulis, qui modus prædi-
candi fuit vsitatissimus ab antiquis Patribus, vt patet ex om-
nibus homiliis. Hic modus licet facilis sit prædicatori, pro-
pterea quòd posteaquam memoriter scit totum textum Euan-
gelij, per singula discurrendo aliquid facile diceret: est ta-
men periculosus ipsi concionatori, propterea quòd facile di-
ceret: est tamen periculosus ipsi cõcionatori, propterea quòd
facile est, vt exeat ex memoria materia Euangelij, & etiam
est parum vtile auditoribus propterea quòd nihil in me-
moria teneatur ex auditis.

Secundus modus est, etiam prædicando per totum Euan-
gelium, vel Epistolam, vel vtrumque, reducere ipsum Euan-
gelium in aliqua præcipuè puncta, seu capita, quæ ordinariè
non debent esse plura duobus, vel tribus, & progrediendi-
do per ordinem dictorum capitum relicto ordine ipsius
Euangelij, vel Epistolæ, & hic modus prædicandi est mul-
to facilius concionatori, & minus periculosus: propterea
quòd cum ordine procedet, & rem vniuersam collegerit in
paucis punctis, non facile patietur obliuionem, præferri-
m si puncta illa inter se rectè ordinet, verbi gratia, in Euan-
gelium de diuite Epulone, & Lazaro medico, potest omnia re-
ducere ad tria capita: primum caput erit de vtriusq; cõuer-
satione in hac vita: secundum punctum, de vtriusq; transmigra-
tione

tionem ad aliam vitam: tertium, de utriusque progressu in alia vita. Nam Epulo ille dives desiderabat guttam aquæ, & habere non poterat, Lazarus autem requiescebat in sinu Abrahamæ. Ita in Evangelio, quod legitur in Dominica Septuagesimæ, possunt omnia reuocari ad hæc tria puncta: primum agitur de Patris familias uocatione operariorum ad vineam: secundum punctum, de diuersa operariorum exercitatione, & labore: tertium, de æquali remuneratione.

Tertius modus prædicandi, est non progredi per totum Euangelium, neque per totam Epistolam, sed solam accipere vnam clausulam, id est vnam sententiã Euangelij, vel Epistolæ, vel cuiuscunq; alterius loci sacre scripturæ, & in illa sententia notare duo, vel tria puncta, ad quæ reducuntur omnia alia, quæ dicenda sunt, verbi gratia, prædicaturus de hoc themate; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*: omnia reuocantur ad hæc tria capita: primum agit de gratioso actu dilectionis, qui notatur in illo verbo *diliges*: secundum punctum, est gloriosum, & semper benedictum obiectum dilectionis, quod est Deus, & Deus non quomodo-ocunque, sed Deus tuus: tertium, modus diligendi, id est, ex toto corde tuo, &c.

Ita si quis concionetur de versu Psalmi: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*: hic notantur tria puncta, primum Dei locutio, quod notatur in illo verbo, *Dixit Dominus*: secundum, dignitas Christi, cuius Deus loquitur, est enim dominus omnis creaturæ etiam rationalis, quod notatur in illo verbo, *Domino meo*; tertium, glorificatio Christi, quæ illi traditur à Patre, *sede à dextris meis*.

Quartus modus prædicandi, est in omni prædicatione faciendi tria, quæ docet Apostolus in loco supra citato, nempe primum circa suum propositum thema, circa aliquod mysterium fidei; secundum, instruendo de operibus pietatis, & ad illam exhortando; tertio, arguendo de peccatis, & ab illis deterrendo.

Quintus, & vltimus modus prædicandi, est per distinctionem, seu per enumerationem plurium rerum; primum per enumerationem plurium significatorum, quæ habet vox aliqua in sacra scriptura, vel aliquibus Patribus sanctis, verbi gratia, prædicaturus circa illa verba. *Simile est Regnum caelorum*, &c. distingui potest significare Regnum caelorum multa. Significare aliquando enim

totam

totam Ecclesiam militantem, in qua sunt boni mixti malis; aliquando solos iustos, qui sunt in Ecclesia militante, aliquando significare Ecclesiam triumphantem, aliquando ipsam gratiam Spiritus sancti.

II. Per enumerationem plurium nominum eiusdem rei, ut prædicaturus de Spiritu sancto, assumat & distinguat Spiritum sanctum pluribus nominibus vocari in scriptura.

III. Per enumerationem plurium causarum eiusdem rei, ut tractaturus de illo themate.

Luc. 7.

Remittuntur tibi peccata tua, potest enumerare plures causas, quæ concurrunt ad remissionem peccatorum, nempe ipsam gratiam Dei præuenientem, deinde multos actus ex parte hominis, nempe actum fidei, spei, & charitatis, actus poenitentiae, largitionem elemosynarum, &c. Tandem ipsam diuinam liberalitatem, & misericordiam, & etiam sacramentum poenitentiae.

2. Cor. 11.

III. Per enumerationem multorum effectuum alicuius virtutis, ut de charitate dicit Apostolus, *Charitas patiens est, benigna est, non amulatur, &c.* vel etiã per enumerationem multorum effectuum naturalium alicuius rei, ut prædicaturus de illo themate: *Vos estis sal terra.* Enumeret effectus salis, primò enim est condimentum omnium ciborum, secundò, conferuat à putrefactione, tertio, extergit fetorem, quarto, sanat etiam vulnera, &c. quinto, per enumerationem plurium remedium pro aliqua virtute consequenda, vel peccato vitando, ut pro obtinendo dono castitatis, hæc sunt optima remedia: primò, assidua lectio sacrae scripturae, ut testatur Hieronymus, Ama lectiones scripturarum, & abstinabis à carne: secundò, frequens oratio. Nam *continentia est donum Dei*, ut inquit Sapiens. Hinc orat Propheta: *Cor mundum crea in me Deus*, &c. tertium remedium, mortificatio carnis: quartò, obedientia, quia ut docet Bernardus, sapientissimè permittit Deus, ut cuius animus renititur obedire suo superiori, illi propria caro non obediat: sextò, per enumerationem plurium graduum eiusdem virtutis, ut prædicaturus de illo themate: *Sic oportet nos implere omnem iustitiam.* Triplex est gradus iustitiæ: primus, subdere suo maiori: secundus, subdere se æquali: tertius, subdere se inferiori. Vltimò, per enumerationem plurium conditionum requisitarum ad aliquam virtutem, ut prædicaturus de illo themate, quæ petitis, non accipitis: enumeret omnes conditiones necessarias in oratione,

Sap. c. 8.
2. sal. 30.

prima

prima conditio est, vt oratio sit fidelis, id est cum firma fiducia, secunda, vt sit de re honesta, aut si est de re indifferenti, sit cum resignatione in manu Dei: tertia, vt sit seruens, & deuota, quarta, vt fiat frequenter, quinta, & vltima, vt perseueranter. Potest fieri etiam prædicatio per enumerationem aliarum multarum rerum ad quas per illa quæ dicta sunt facilius patebit via, & maximè materiæ spiritualium tractationem.

Notandum primò, constitutis aliquot punctis, de quibus dicendum sit, vndeunque ea desumatur, necesse est vt concionator, nõ statim illis paucis expeditis deficiat, sed habeat copiam vnde prosequi possit prædicationem suam. His præcipuè modis iuuari potest ad dilatanda ista puncta, & formandam integram concionem. *Primus modus dilatandi est* desumptus ab autoritate potissimum quidem sacre scripturæ; Quòd si hæc haberi non potest afferatur autoritas alicuius Sancti celebris, vt Augustini, Bernardi, Chrysostomi, &c. Ita vt in singulis punctis habeamus saltem singulas autoritates in scripturis, vel alicuius Sancti, quas autoritates scripturæ quidem facillè erit inuenire in concordantiis Bibliæ, vel in Indice Biblico, qui solet inueniri cum ipsis Bibliis minoribus. Patrum verò autoritates inueniuntur frequentissimè in libris Pii. Quòd si quis habeat aliquos Patres inueniet in indice.

Modus dilatandi concionem.

II. modus est per inductionem alicuius probabilis rationis, qua ostendatur rationabilitas illius puncti, de quo tractatur; quæ rationabilitas potest desumi ex locis communibus dialecticorum, & Rhetoricorum.

Tertia via, q̄ est etiã vnus de locis cõmunib. est definitio, vt afferatur definitio illius rei, quæ in illo puncto tractatur.

Quarta via, vt afferatur aliqua figura veteris testamenti, quæ facillè accommodari potest puncto, de quo tractatur.

Quinta via, vt afferantur aliquæ similitudines naturales, quæ possint aptari ad punctũ de quo tractatur, hæc peti possunt, vel ex libris naturalium rerum de piscibus, de auiibus, de animalibus, de plantis, &c. Inueniuntur etiam aliqui libelli de similitudinibus, qui possunt conferre ad hanc rem.

Sexta via, vt afferatur aliqua exempla, hæc enim multum profunt ad mouendũ: hæc exẽpla peti possunt tũ ex Historiis vniuersis, tũ præcipuè ex Historiis Ecclesiasticis, & Sanctorum, tum ex quibusdam libris de exemplis gentilium,

non

non est incōmodus Valerius Maximus. De exemplis etiam Christianorum inuenitur libellus Marci Antonij Sabellij, & alius libellus Marci Maruli, ad idem multum confert se-
gisse vitas Patrum, & libellum Diui Hieronymi de viris illustribus. In his autem exemplis maximè aduertendum est, vt vera sint, & fide digna ea quæ narrantur. *Septima via*, vt progrediatur per enumerationem ordinum, qui dicti sunt in quinto modo. *Octaua*, & *ultima via est* per laudem eorum virtutum, & officiorum Christianæ vitæ, de quibus tractatur in illo puncto, quæ debent semper habere coniunctam exhortationem ad eandem virtutem, quæ exhortatio erit efficacissima, cum fiet per recapitulationem omnium prædictorum. Ad eandem viam pertinet vituperatio illius vitij, quod opponitur virtuti illi de qua tractatur, aut si agitur de ipso vitio, eiusdem vituperationi addenda est dehortatio ab illo vitio, quæ etiam facienda est per recapitulationem: maximè faciet in exhortatione ad virtutem etiam afferre aliquid de præmijs illius, quæ habentur in hac vita, & in futura sunt speranda. Similiter in dehortatione à vitio confert dicere aliquid de pœnis peccatorum, quæ in hac vita inchoantur, & in futura sequuntur.

Notandum etiam, prædicationem non esse faciendam per modum cuiusdam perpetuæ narrationis, sed distinguendam esse multis varietatibus, vt modò fiat per modum narrationis, modò per modum admirationis, modum per modum acclamationis: ita per modum interrogationis, per modum deprecationis, per modum adiurationis, per modum ironiæ, per modum exhortationis, per modum furoris, & per alios similes modos, quos prudentia, & spiritus dictabit.

De peccatis frequentioribus Prædicatorum, necnon quomodo audiendum sit Verbum Dei.

7
*Prædicato-
res in quib.
peccare pos-
sunt.*

*S*It primum dictum. Communiora prædicatorum peccata, enumerat sex frequentiora peccata prædicatorum. *Primum*, est prædicare sine debita auctoritate, & licentia, siue ordinaria, siue delegata. Colligitur hoc peccatum ex verbis Apostoli ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* hoc peccatum Caiet. ibid. putat esse mortale, & colligit ex c.
excom

excommunicamus. de hæret. §. quia. verò. & ex Concil. Lateran. sessi. 19. sub Leone X. vbi sub pœna excommunicationis præcipitur ne quis assumat sibi munus prædicandi sine autoritate superioris: Ex qua parte Caiet. colligit hoc esse mortale.

Secundum peccatum est., quando quis prædicat existens in peccato mortali cognito, nisi prius de illo peccato, vel confiteatur, vel saltem conteratur. Hoc peccatum Caiet. in 22. quæst. 187. & in 3. p. quæst. 74. art. 6. Nau. in Man. c. 2. §. nam. 141. putat esse peccatum mortale, tum quia magnam iniuriam facit officio prædicationis, quod est sanctissimum, unde reprehenditur à Deo, vt frequentissime habetur in sacris scripturis, tum quia officium prædicationis si non esse, atque ex iure diuino, saltem ex lege humana, & vsu ecclesiæ est coniunctum cum ordine diaconatus, vt prædicare quodammodo sit actus quidam diaconi, exercere autem actum ordinis in peccato mortali, peccatum mortale est. Et aduertendum, quòd dico secundum prædictos Doctores, requiri vt prædicator sit in peccato mortali cognito, quòd intelligo non solum si habet conscientiam peccati mortalis, sed etiam si teneatur habere conscientiam, quamuis nota habeat, nempe quando ex ignorantia crassa, vel supina non cognoscit se esse in peccato mortali: Vnde si ex ignorantia probabili, vel non vsque ad eò crassa nesciret se esse in tali peccato, non peccaret mortaliter prædicando, hæc est sententia prædictorum Doctorum, mihi autem probabilior est opinio illa, quam Caiet. in summ. in d. verbo, Prædicationis peccata tenet, vbi putat prædicare in peccato mortali non esse peccatum mortale, nisi in duobus casibus, *prior casus est*, quando aliquis esset in peccato mortali notorio, vel scitò dolo vitæ, & nihilominus prædicaret.

Posterior casus, quando per contemptum munitis prædicationis prædicaret quis in peccato mortali: extra hos casus, puto non esse plusquam veniale.

I. Quia prædicare non est actus illius ordinis propriè: hæc enim ecclesia non facillè solet concedere munus prædicationis, nisi presbyteris, vel saltem diaconis, tamen certum est diaconis non competere ex officio prædicare.

II. Quia quamuis esset actus ordinis, tamen adhuc non sequitur esse peccatum mortale, quia satis probabilis est illorum opinio non peccare mortaliter exercentem quærentem.

que ordinem in peccato mortali, sed solum quando in peccato mortali exercetur actus ordinis, quo conficitur, vel ministratur sacramentum. Vnde ut isti volunt, cantare Evangelium, vel Epistolam in Missa in peccato mortali, non est peccatum mortale; ergo multo minus est peccatum mortale prædicare in peccato mortali.

III. Peccatum, est prædicare mendacia, hoc Caiet. ait esse peccatum mortale grauissimum: quia talis prædicator, quantum in se, euacuat vniuersam authoritatem ecclesiæ, & fidem Christi, & hoc siue mendacium dicatur contra doctrinam fidei, siue morum, siue circa gesta Sanctorum, siue circa miracula, siue circa Prophetias, siue circa quamcunque aliam rem pertinentem ad doctrinam, instructionem, persuasionemque auditorum. In vno tamen casu hoc posse esse veniale, dicit Caiet. ibid. quando prædicator immiseret aliquot impertinentia, & circa illa impertinentia mentiretur. Idem est de eo iudicium qui falsas reliquias prædicaret: est enim mortale.

IIII. Peccatum, est prædicare inutilia, & vana, ut speculationes quæstiones, leges Ciuiles, Poëtas tam vulgares, quam Latinos, gesta Romanorum, & aliorum gentilium, atque his similia: Quæres an hoc sit peccatum mortale? Caiet. vbi supra, ait, si prædicator aduertet in his excedat esse peccatum grauissimum, non specificat, tamen esse mortale: At certe si prædicator totam, vel saltem maximam partem prædicationis in his consumeret, & saltem non moralisando, valde periculosum est de peccato mortali; non tamen adhuc auderem asserere esse mortale, nisi hoc frequenter fieret, tunc enim esset valde periculosum. Huic peccato affine est alterum peccatum, quod Caiet. ponit sexto loco; mihi autem propter affinitatem quam habet cum isto, commo- dius videtur reponere in quinto loco, & est, cum prædicator prædicat fabulas gentilium, facetias, & ridiculosa; & hoc peccatum ex se veniale est ex Caiet. & Nau. loco cit. de quo dixi etiam supra. Quod si nimis frequenter hoc fieret, ut tota, vel magna pars prædicationis conuerteretur in risu, valde periculosum esset de mortali, & magis periculosum, quam de peccato præcedenti.

V. Peccatum, est affectus mercenarius ipsius prædicatoris, nempe quando non Deum, sed seipsum querit in prædicando, & hoc dupliciter: primo, quia moueatur affectu pecuniæ:

pecuniarum: secundò, vt sit affectus inanis propriæ laudis, & gloriæ. *Quæres an hoc sit mortale.* Resp. Caiet. vbi supras hoc aliquando esse manifestè mortale: primò, quando affectus prædicatoris respicit ista tanquam finem vltimum: secundò, quando tantus est affectus pecuniarum, vt progrediatur vsque ad simoniam, id est vsq; ad venditionem ipsius prædicationis. Veniale autem esset, si nec principaliter, nec vt finem vltimum ista aspiceret, nec vsque ad simoniam procederet, sed vanè propter spem gloriæ, vel pecuniarum prædicaret: quando autem hæc minus principaliter expetuntur, tunc inquit Caiet. considerandam esse quantitatem affectus, vtrum homo plus doleat eo quòd pauciores veniant ad prædicationem, & sic minorem laudem consequatur, an verò quòd pauciores animas ipse lucrificat; tunc enim prout maior, aut minor affectus erit ad hoc quàm ad illud, ita erit grauius, vel leuius peccatum.

VII. Peccatum, addit Nauar. vbi sup. a, si prædicator religiosus in suis prædicationibus detrahat Prælati ecclesiæ, & sacerdotibus, præsertim verò si hoc faciat, vt placeat laicis: Colligitur hoc peccatum. ex clem. i. §. quibus. de priuileg. quo loco glo. in ver. detrahendo, intelligit hoc de illis, qui detrahunt Prælati in particulari, vel nominatim exprimendo illos, vel verbis æquivalentibus, vt ponendo tot circumstantias, vt de illis intelligatur. Isti in Conc. Later. sub Leone X. sess. 1. sunt excommunicati excommunicatione summo Pontifici reseruata, simul cum iis, qui prædicant falsa miracula, & Prophetias non approbatas. Vnde detrahere Prælati ecclesiæ in generali non est tam graue peccatum: & aliquando nullum est peccatum, præsertim quando reprehenduntur communiora quædam peccata. Hoc autem parcè faciendum est, quia detractio Prælatorum solet valdè placere populo, & generat in ipso populo cõtemptrum Prælatorum, & vilem æstimationem. Aduertendum hoc loco, quòd in clem. cit. non sit mentio, nisi de prædicatoribus religiosi. Vnde nascitur difficultas an prædicatores seculares includantur in ista clem. Resp. cum Nau. vbi supra, quantum ad culpam includi propterea quòd non minus malum esset si hoc fieret à prædicatore seculari, quàm religioso: quantum autem ad pœnam non contineri, propterea quòd in clem. solum religiosos exprimit.

VIII. Peccatum, additur à Nauar. ex clem. cupientes,

de poenis. quando prædicatores religiosi dissuadent populo solutionem decimarum.

I X. Et vltimum peccatum, consistit in omissione prædicationis, si ille cui ex officio incumbit hoc munus, sine legitimo impedimento illud omittit, Episcopi ex Concilium Trident. sess. 5. cap. 2. de reformat. & in Concil. Later. sub Innocentio III. cap. 10. tenentur prædicare per se si non habent legitimum impedimentum, legitime verò impediti per alios. Vnde peccant tum si nõ habentes impedimentum ipsi non prædicant, tum si habentes impedimentum saltem per alios non prædicant. Idem dico de Parochis, & de religiosis missis à suis Prælatiis.

8
Prædicatio
ut audienda,
& ut in eo
peccetur.

I I. Dictum. De peccatis eorum, qui audiunt concionem, id est de peccatis, quæ circa concionem possunt committere ij, qui non interfunt prædicationi, vel non vt decet, primum horum peccatum est peccatum omissionis, quando homo non audit concionem, cum & indigeat illa, & commodè audire possit: indigemus quidem concione omnes, & singuli tam docti, quàm indocti, tum vt instruamur de multis, quæ nescimus; nam & doctissimi homines possunt plerunque doceri ab indoctis prædicatoribus in rebus spirituales ad salutem animarum, tum vt moueamur, sæpè enim multa liceat sciamus fortè non operamur: moti autem verbo, & spiritu prædicatoris, & particulari concursu Spiritus sancti inflammamur, & excitamur ad operandum: Maxime verò necessarium est audire conciones iis, qui rudes sunt, & ignorant mysteria fidei, & alia ad salutem necessaria: vnde isti frequenter mortaliter peccant non audiendo. Commoditas autem audiendi concionem non eadem est omnibus: vnusquisque autem examinet conscientiam suam, & videat quibus negotiis postponat auditionem verbi Dei.

I I. Peccatum, est ire quidem ad concionem, sed vel ex vanitate, vt videantur, siue ob curiositatem, vt notent defectus prædicatoris, siue ob alium peiorem finem, vt spectent mulierculas, &c. siue ad irridendum prædicatorem.

I I I. Peccatum, non attendere concioni quando habetur, aut quod peius est voluntariò distrahi, præsertim quando concionator reprehendit aliquod vitium, à quo quis non vult se emendare. Idem quando prædicator hortatur ad aliquod bonum, quod homo non vult facere: Ad idem peccatum

tum spectant confabulationes, risus, & alia similia facta, dum concio habetur, quibus homo non solum sibi ipsi obest non attendendo, sed etiam aliis.

Quartum, & vltimum peccatum est negligere, seu contemnere, aut etiam non dare operam, vt aliquis fructus ex concione referatur. Qui enim ita interfunt concioni, vt inde nihil profusus reponet, saltem perdet tempus: vnde non caret culpa.

Tertium dictum. Modus audiendi concionem, & verbum Dei, non modo sine culpa, sed etiam cum profectu spirituali, iste est, qui positus est in tribus punctis. In primo ponuntur ea quæ debent præcedere antequam aliqui accedant ad concionem. In secundo ea quæ adesse debent, quando auditur concio. In tertio ea quæ facienda sunt post auditam concionem. Antequam ad concionem accedatur, confert primò, vacasse alicui exercitio spirituali, nempe orationi, aut meditationi, confessum esse, sumplisse sanctissimum sacramentum Eucharistiæ. Quando enim homo post huiusmodi exercitia ad concionem accedit, habet cor patens, & apertum ad recipienda verba concionatoris, tanquam quædam stillicidia diuinæ gratiæ: vnde facillimè fecundatur diuino verbo, & proficit in via spirituali.

Modus audiendi concionem cum fructu.

I I. Accessurus ad concionem deberet in seipso excitare famem diuini verbi, & tanquam famelicus accedere pascendus, & inebriandus diuino verbo.

I I I. Deberet in se procurare prodesse suæ salutis spirituali, & maximè corrigendo se de aliquo particulari defectu, vel comparando aliquam particularem virtutem, ex quo percipiantur aliqua à concionatore, quo inflammetur ad illam virtutem, vel etiam audiendo aliquid quo deterreatur ab illo defectu, vel in eo corrigendo adiuuetur.

Circa secundum, dum homo audit concionem, debet primò adesse cum magna reuerentia non solum in interiori, recognoscendo se præsentem esse verbo Dei, & recognoscendo in prædicatore Deum loquentem, sed etiam cum magna reuerentia exteriori, id est cum debita corporis compositione, cum demissione oculorum, ad nihil respiciendo, præterquam ad concionatores, modestè stando, aut sedendo.

I I. Debet etiam audire concionem deuotè, id est cum quadam pia animi affectione: non enim ita debemus atten-

dere verbo Dei, sicut comediis, & fabulis.

II. Attentè, vt non solum facie non distrahamur, sed nec obloquamur, nec colloquamur, non garriamus, &c.

III. Vt ea, quæ dicuntur accipiamus tanquam dicta nobis in particulari, præsertim si pertineant ad nos ratione status, nec tanquam dicta à prædicatore solum, sed tanquam dicta nobis in particulari ab ipso Deo.

Ultimò, vt ex tota concione aliquid in primis, & præcipuè notemus, quòd est nobis necessarium, & quòd non interisimus concioni tanquam iudices, sed tanquam humiles discipuli parati discere. Quantum ad tertium, post auditam concionem, primò, debet vnusquisque apud se, & coram Deo ruminare, præsertim verò ea quæ audiuit, maxime necessaria.

I. In suo libello quem vnusquisque Christianus habere deberet, annotare ea quæ pertinent ad suam salutem, & notare ex concione aliquid quod sibi magis necessarium esse cognoscit.

II. Si per occasionem occurrit, deberet aliis repetere audita in concione; hoc enim non solum confert ipsi repetenti, sed etiam prodest aliis.

Postremò, debet aliqua oratiuncula breui commendare se Deo, atque petere vires, quæ in concione percepit, vt impleat, & quærere quamprimùm poterit, occasionem adimplendi ea.

De Confessariis verò, eorum qualitatibus, & officio, dixi in tract. de Pœnitentia, sub cap. de Ministro Pœnit.

DE REGVLARIBVS.

S V M M A R I V M.

- 1 Religio vnde dicatur, & quid sit, in genere, & in specie.
- 2 Religio quot modis sumatur.
- 3 Religionis, & religiosorum appellatione qui veniant.
- 4 Religionis, & religiosorum status ex pluribus summè commendatur.
- 5 Religiosi status origo late recitatur.
- 6 Religiosi sunt in statu perfectionis, & quomodo.
- 7 Religiosus status est perfectissimus, & excellentissimus.
- 8 Religiosus status debet à Papa approbari.

RSERVANDVM est in vniuersum, primo loco, quòd Religio dicitur ex eo, quia per eam vni Deo religamus animas nostras ad cultum diuinum, vinculo seruiendi, sic dictum à religendo, id est eligendo, in dē Religiosi tanquam ex eligendo eligentes, ex diligendo diligentes, & ex intelligendo intelligentes, quos relegant ea quæ ad cultum diuinum pertinent: vt ait Iud. lib. 8. orig. c. 2. & lib. 9. nu. 40. Vel vt dicit Aug lib. vno 83. qq. q. 31. q. Religio est quæ superioris cuiusdam naturæ, quam diuinam vocant, curam, cœremoniamq; affert, & Deo nos religat: vt idem dicit lib. 10. ciuit. c. 4. quod est summum bonum nostrum, vt ibi dicit, quia Religio rebus corruptis non constat, sed virtutibus, & eo cultu, qui oritur in cœlo, in quo mens colentis seipsam immacularam Deo victimam sistit, quisquis igitur præceptis cœlestibus obtemperauerit, hic cultor est veri Dei, cuius sacrificia sunt, mansuetudo animi, vita innocens, & actus boni, qui omnia qui exhibet totiens sacrificat, quotiens bonum aliquid ac pium fecerit. Itaque in aram Dei, quæ verè maxima est, quæ in corde hominis collata inquinari non potest sanguine, iustitia imponitur, fides, innocetia, castitas, & abstinentia; hic est verissimus ritus, illa lex Dei præclara, & diuina, quæ semper recta, & honesta iubet, & vetat praua: vt inquit Lactan. lib. 6. diuin. instit. cap. 1. & 2. & hoc pacto anima Deo ligari dicitur, ligari enim dicitur res aliqua, quæ ita astringitur, vt alio diuertere non valeat, religari, cum iterum ei rei cui coniuncta erat, & à qua defluens distare cœperat, vnitur, omnis verò res ante in Deo extitit, quàm in seipsa, cū verò est creata, quasi quibusdam passibus ab eo se remouisse videret, vnde quæ possunt & debent, cum eo reuiniendæ sunt, & religandæ, quod fit primò per fidem externis etiam actibus significatam, quibus Deus colitur, & quia non sola fide Deus colitur, sed etiã spe, & charitate: vnde & opera charitatis, vt visitare infirmos, dicuntur Religio: Iacob. 1. Primus modus, est communis omnibus Christianis, qui baptismo se obligant ad Deum colendum; secundum, licet quòd ad habitum charitatis, & gratiam sit commune omnibus Christianis, quo tamen ad certa opera charitatis exercenda, siue ad vitam actiuam,

I
Religio vnde dicitur.

vel contemplatiuam pertineant, pertinet ad certum homi-
 num genus, qui Religiosi dicuntur, vt inquit D. Tho. opuse,
 contra impugnantes Religionem, in princ. Ex his, cum ad
 omnes pertineat Deo cultum præstare, ob eius excellentiam,
 & beneficia in nos impensa, animo & cultu, ac cæremonijs
 externis rituum sacrificationum, &c. qui ergo Deo feligant,
 cultu se ligant, Religiosi dici valent, qui verò nedum cultu
 interno, sed etiam externo, & totos se huic muneri dedunt
 Deo sacrificandi, propriissime Religiosi dicuntur, qui diuino
 se obsequio addixere, omnibus subinde impedimentis ob-
 stantibus amotis, & quia tria præcipue à Dei famulatu dis-
 strahunt, scilicet diuitiæ, voluptates corporis, etiam in con-
 iugali copula, licet in ea castitas sit, & voluntas propria, quæ
 in mala ducit, nisi frenetur: vnde qui Deo ritè mancipate
 se student, hæc tria impedimenta amouere debent, quod fit
 per tria opposita opera, castitatis, obedientiæ, & paupertatis,
 idque nõ simpliciter, sed per votum firmata, nam ad statum
 pertinet, vt aliquid fixum, & firmum habeat stabileque: qui
 enim caret hoc vinculo firmo, licet possit esse perfectus in
 se, non tamen dicitur esse in statu perfectionis, nam perfe-
 ctio Christiana in amore quidem Dei consistit reiecto om-
 ni amore nostri, & terrenorum: sed qui id possidet non dici-
 tur semper esse in statu, quia is solum statum conditionem
 mutat, non qui liberè amico obsequium præstat, sed qui
 in perpetuum ei se donat, ac nexu tradit, cum per hoc eius
 seruus efficiatur: Nec est opus Religioso, vt est Religiosus,
 quòd sit perfectus Christiana perfectione, quæ in Dei amo-
 re, & virtutibus animi consistit, sed sat est si aspiret ad hanc
 perfectionem, & in via ad eam sit, & quòd vltierus certa
 promissione, ac voto expresso se ad opera perfectionis, &
 Christiana ita se obliget, vt iam ei non liceat ab iis cessare,
 vel velle cessare, & hæc obligatio non ad certum tantum tem-
 pus, sed ad totam vitam suscipiatur, ex quibus status oritur,
 accedenteque Papæ autoritate, quæ cum in reliquis, tum
 in Religiosis institutis constituendis eam vim habet, vt ab eo
 ligatum in terra, in celo quoque ligatum cæseat. Et sum-
 matim Religiosus is proinde dicitur, qui in perpetuum ad
 tria substantialia vota vinculo se obligauit, scilicet, pauper-
 tatem, obedientiam, & castitatem etiam à matrimoniali co-
 pula seiuictam, in Religione Papæ autoritate approbata,
 vt inquit Abb. & alij in c. 1. de Regularibus. cap. de multa de

Voto. Ioan. And. in clem. 1. de decim.

II. Obseruandum, quòd Religio sumitur dupliciter, *primò*, vt est virtus, quæ & dicitur latría, cuius est cultum debi-
tum Deo exhibere: secundò, pro vniuersitate hominum
Deum colentium, idque vel pro vniuersitate colente Deum
per fidem, & sic comprehendit vniuersam Christianam Re-
ligionem, & gentem, vt habetur in cap. 1. 97. dist. in c. gau-
demus. de diuort. *vel sic accipitur*, pro cultu Dei per fidem,
& bona opera, de quo Act. 2. & sic cõplectitur bonos Chri-
stianos omnes. cap. iuxta. 26. q. 1. cap. quòd Deo. 33. q. 5. cap.
ecclesia. de constit. *vel pro statu clericali Deo magis debito.*
cap. Saluator. 1. q. 3. c. 1. 12. q. 1. *vel ultimo loco* pro illo statu
hominum qui professione trium votorum, de quibus su-
pra, Prælati imperio se subiciunt, in Religione per sedem
apostolicam approbata. cap. quod votum. §. præsentí. de
voto. in 16.

§ I. I. Obseruandum est, quòd Religionis appellatio-
ne propriè venit vniuersitas approbata, in qua tria vota sub-
stantialia promittuntur. cap. de multa. de voto. Ioan. And.
in d. cle. 1. de decim. largè verò qui proficitur sic quòd non
licet ei retrocedere, tamen si omnia vota non proficitur, vel
qui regulariter viuit in comuni in statu approbato; & hoc
pacto mulieres, quæ profitentur Religionem masculorum
in manibus ipsorum dicuntur religiosæ propriè, licet non
ingrediantur eorum monasterium. Abb. in cap. insinuan-
te. qui cler. vel vou. & idem de masculo ex causa pacifcen-
te, vt maneat extra monasterium. Innoc. in d. cap. cum ha-
bitus tunc non sit necessarius ad professionem, quæ sine eo
fieri potest, vt dicit Abb. in cap. porrectum. de regularibus.
Fratres verò, & sorores tertij ordinis sancti Dominici, &
Francisci sunt Religiosi largè, & personæ ecclesiasticæ, &
similiter hospitalarij Hierosolymitani, qui non possunt
contrahere matrimonium, nec ab eo statu recedere, & obe-
dientiam superiori promittunt, qui verò hospitalarij obe-
dientiam non promittunt, non sunt Religiosi, sed perso-
næ tantum ecclesiasticæ, si portent aliquod signum Reli-
gionis, & minus mulieres, quæ dicuntur canonicæ, quæ
non profitentur, & matrimonio iungi valent, & pro-
prium habere, dicuntur religiosæ, inò earum status re-
probatur. cap. perniciosum. 1. 4. quest. 2. & ab Episcopo vi-
sitantur ordinaria auctoritate si non sint exemptæ, ab aposto-

²
Religio quæ
modis summa-
tur.

³
Religionis,
& religioso-
rum appella-
tione quæze-
niant.

apostolica. clem. attendentes de statu mon. Vnde in dispositione odiosa non comprehenduntur, qui non sunt proprie Religiosi, vt illi de tertio ordine, vel hospitalarij, secus in favorabilibus. Abb. in d. c. porrectum.

4
Religionis,
& Religiosorum
status ex
pluribus summè
commendatur.

III. Observandum, quòd Religionis status ob eius excellentiam dentibus comparatur, vt dicit Bern. serm. paruis 63. Religiosi enim de toto corpore ecclesie cãdidiore sunt, qui carnis spurcitas à se repellunt, & carne carent, ac fortes sunt, cum illis tribulatio pro solatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia sit, & munitioni. vt ait Hugo. in Psal. 20. In qua muri sunt paupertas, vigiles Prælati, turres doctrina, tuba prædicatio, scutum, oratio, saxa vitæ duritia, & monti Tabor, vbi fuit Petrus, quod significat obedientiam, Iacobus. mundum per paupertatem supplantans, Ioannes, virgo per castitatem, & terræ promissioni, vt dicit Hier. ad Eustochemum & nauis firmæ, qua mare huius seculi tuto traiecitur, & paradiso terrestri, qui locus erat omni voluptate repletus, vt dicit D. Ant. 3. p. tit. 16. cap. 10. §. 11. & speciem gerit quoque cœlestis paradisi, vt dicit Laur. Iust. libro de perfect. monastica, ob incorruptionem, charitatem, & concordiam, vt dicit Bas. constit. mon. c. 19. & quòd in Religione nulla adfit propria voluntas, sicut in cœlo omnes cœlicolæ Dei voluntati libentissimè subjiciuntur, & perfectissimæ Reipublicæ, vt pluribus probat Hier. Platus de Bono status relig. libro 2. cap. 35. Inde Religiosi dicuntur amici filij, & sponsæ Dei, vt inquit Bernard. serm. de ingratis. & idem Platus probat d. lib. 2. cap. 13. & Dei templum, cum Deo consecrentur, vt idem ibi. d. cap. 14. & perpetuum sacrificium ob sui oblationem quam Deo faciunt, vt idem ait ibid. c. 15.

5
Religiosis
sua origo
latè recitatur.

V. Observandum est, quòd Religiosis status veritissimus est, in lege si quidem veteri præsignatus est in Elia, qui sine vxore, sine familia castitatem, in summa paupertate coluit, zona pellicea cinctus, victum à vidua, & a coruo quasi mendicatum accipiens. 4. Reg. 1. & in Eliseo, qui relictis omnibus, & patre, Elæ adhæsit. 3. Reg. 17. & 19. & Nazareis, qui Deo cõsecrabantur, & eius obsequio vinculo voto adhibito se dicabant. Num. 6. & Ioannes Baptista quoque Heremitarum, & Monachorum princeps fuit, vt asserunt Naz. orat. in Bas. vbi Basilium, quia monachus fuerat, comparat cum Ioanne Baptista. Chryf. hom. 1. in Marcu. Hier. ad Eusto

Eusto

Eustochium. de seruanda virgi. Cassia. collat. 18. c. 6. Sozom. lib. 1. hist. c. 12. Bern. serm. de excellentia Io. Baptistæ. In lege verò gratiæ à Christo Domino est institutus. Cùm enim Religio in tribus votis consistat, primum, castitatis, in lucem à Christo positum fuit, cùm dixit. Matt. 19. *sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum caelorum*, vbi designantur non qui simplici voluntatis proposito à coniugio abstinent, valentes tamen id eligere cùm voluerint, sed magis qui voto, & solemnè, ac perpetuo, & in Religione probata eam facultatem sibi adimerunt; paupertas verò aperte exprimitur, Lucæ 14. *nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*, vel dum dicit Luc. 10. *Nolite habere aurum, neque argentum, imò verò neque sacculum, aut peram*. Obedientia verò Luc. 9. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*. In qua abnegatione consistit votum obedientiæ. ex Conc. Senon. Decret. 9. Tomo IIII. Concil. & omnia simul coniunxit, dum inueni à se poscenti rationem adipiscendi regni cælestis, respondit: *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me, & habebis thesaurum in caelo*. Matt. 19. Marc. 10. & Luc. 18. cùm enim dicit omnia, vult eum omnibus expoliari, cùm dicit *vendere*, significat abdicationem, quæ perpetua sit, dum dicit, *sequere me*, tum cætera, tum maximè obedientia exprimitur, dum dicit, *propter regnum caelorum*, finis demonstratur, & causa renunciandi, vt explicat Aug. ep. 89. q. 4. Quam quidem perfectionem à iuvene illo reiectam stultissimè, sancti Apostoli sequuti sunt. Matt. 19. *Ecce nos reliquimus omnia*, id est coniugij officium, & bona, vt explicat Hier. lib. 1. contra Iovin. quia licet habuerint vxores aliqui ex his cum Apostoli effecti sunt, statim officium id relinquere, & post nuptias eos fuisse continentes, dicit idem Hier. apol. ad Pam. & quòd Apostoli vota illa emiserint, sentit Aug. 17. ciuit. c. 4. & D. Th. 2. q. 88. art. 4. ad tertiu. Hanc verò viuendi formulam, quam Apostoli à Domino accepere, primitiæ ecclesiæ tradiderunt, dicitur enim Act. 4. quòd *credentium erat unum, & omnia communia*, vnde Hier. de script. eccles. in Philone, dicit, quòd talis primò credentium fuit ecclesia, quales nunc monachi esse nituntur, vt nil cuiusq; proprium sit, orationi vacent, lectioni doctrinæ, & continentia; & Cassia. lib. 2. c. 5. & collat. 18. c. 5. dicit cœnobarum disciplinam tempore Apostolorum cœpisse, qui omnia relin-

Apostoli Religiosi fuerunt, & ab illis cœpit Religio.

*Moniales
que prima
fuerint.*

relinquentes, sine vxore, solitudine dediti, à solitudine monachi, à communitate cœnobitæ sunt dicti, vt ibi dicit, qui & ibi dicit, Marcū Euāgelistam inter hos primum extitisse, & constat etiam in Æthiopia Regis filiam à Mathæo fuisse Domino consecratam, Theclam à Paulo in Græcia, Romæ Domicillam à Clemente, in Gallia Martham, Domini hospitem, cœnobium sibi construxisse, vbi cum aliis honestissimis mulieribus Deo dicatis, vitam egit. & Dion. de eccl. hier. c. 10. ait, initiandū interrogari an seculari vitæ nuntium remitteret, & eum post rōderi, ac vestē idem mutare, Philo quoque lib. de vita contemplatiua, ait, suo tempore in Ægypto visas sacras ædes, quas sanneas vocabant, vel monasteria, vbi solitarij sanctæ vitæ mysteriis operā dabāt. & idem dicit lib. de supplicum virtutibus, vt refert & Euseb. lib. 2. hist. eccl. c. 17. & quod iidem continentiam colebant, orationibus operam dabant, ac cibo toto triduo quandoque abstinebant. Athanas. quoque qui proximus Apostolis fuit, ait, ante Antonium non fuisse eremitas, sed tantum monachos fuisse qui in agris, ciuitatibus vicinis, sua monasteria constituiebant. Tertul. etiam librum edidit de virginib. velandis. & extat vetus decretum Pij I. anno Domini 147. de ritu qui seruari debet in virginum consecratione, relatum ab Euseb. in vita Constantini. & Ignat. ep. ad Tralenses. Cypr. lib. 1. ep. 11. Orig. hom. 17. & 19. in Luc. mentionem faciunt de virginibus, quæ solemnī cœremonia Deo consecrabantur. & Dion. ep. ad Demophilum Monachum. & lib. de eccl. hier. c. 6. formam monasticæ professionis prolixè explicat. & Euseb. lib. 2. c. 16. Hier. de viris illust. in Philone Aug. ser. 2. de vita communi clericorum. Isid. lib. 2. de offic. c. 15. Religiones aiunt ab exemplo Apostolorum cœpisse, qui vitam communem debebant, nil proprium possidentes, à coniugali copula abstinentes, & voto ad eam perfectionem se obligantes, vt inquit Aug. 17. ciui. c. 4. De monachis etiā meminit Chryl. hom. 17. ad pop. & hom. 69. in Matth. libro 3. contra vitup. vitæ monasticæ. Bas. in constit. monast. Et illi antiqui monachi, quò ad essentiam à nostris non differēbāt ex emanatione trium votorum, de quibus suprā, vt probat Aug. lib. 1. de morib. eccl. c. 31. Bas. loco cit. & c. 22. cōstitutio-num, sic tamen vt vota illa publicè non emitterentur, sed tacitè intelligebantur, vt & nunc castitas tacitè promittitur ex susceptione sacrorum ordinū: vt ait Bas. ep. 2. ad Amph. can.

19. & etiam quod si quis rupto voto matrimonium imbat peccabat, sed validum erat, vt patet ex Cypr. lib. 1. ep. 11. Hier. ad Demetriadem. Epiph. hæref. 61. Aug. de bono viduit. c. 9. & 10. c. viduas. c. de filia. 27. q. 1. Leo ep. 92. c. 14. c. de viduis. 17. q. 1. c. referuntur. 27. q. 1. Et Innocentius II. pius fuit qui decreuit religionem professos, non posse matrimonium contrahere, & si contraxerint, inualidum esse, teste Bas. in regulis fusiorib. c. 14. & ep. 2. can. 6. & 18. Anno verò Domini 350. tempore Constantini Religiosus status florere cepit, cuius princeps fuit B. Antonius teste Arhanaf. in eius vita, ad cuius exemplum in Armenia, Scithia, Nitia, vtraq; in Thebaide, & Ægypto monasteria extruebantur, quæ Antonij consilio regebantur, & Hilarion qui cœnobita in Palestina fundauit, vt dicit Hier. in eius vita, Basilius in Græcia, vt patet eius ep. 63. Ambrosius Mediolani, teste Aug. 8. conf. c. 6. His notat.

Sit primum dictum, Religiosi sunt in statu perfectionis, probatur ex Dion. c. 6. cœl. hier. Ratione, nam ad statum perfectionis requiritur obligatio perpetua ad ea quæ sunt perfectionis, cum aliqua solemnitate, perfectio verò Christiana consistit in charitate, eum id dicatur perfectus, quod contingit vltimum finem, charitas verò est quæ vnit nos Deo, qui est vltimus finis humanæ mentis, iuxta quam charitatem, triplex perfectio considerari potest, vna absoluta, qua diligitur Deus, vt est diligibilis, & sic diligitur solum à seipso, altera ex parte diligētis, prout eius affectus secundum totum suū posse tendit semper in Deum actu, & talis perfectio non est possibilis in via, sed in patria, tertia, qua non attenditur totalitas ex parte Dei, nec hominis, sed prout excluduntur ea quæ repugnāt morui dilectionis in Deum, scilicet cupiditas, remouendo primò quod contrariatur charitati, scilicet peccatum mortale, secundò, excludendo ab affectu hominis non solum quod contrariatur charitati, scilicet peccatum, sed etiam omne quod impedit ne affectus hominis totaliter tendat in Deum, qualia sunt consilia, quæ secundariò, & instrumentaliter remouent impedimenta actus charitatis, quæ tamē non cōtrariantur charitati, vt matrimonium, res temporales, &c. Vnde aliqui possunt esse perfecti ob charitatem Dei, & proximi, qui tamen non erunt in statu, quia ad essentiam status requiritur immobilitas, & perpetuitas, quod esse non potest si caret vinculo solēnis obligationis

6
Religiosi sūt
in statu per-
fectionis, &
quomodo.

tionis ad opera charitatis exercenda, vt supra est dictum: Religiosi verò se obligant ad ea quæ sunt perfectionis cum solemnitate, & voto, abdicando se voto solemnî, & perpetuò à rebus secularibus, quibus vt liberè poterant, vt Deo liberius seruiant, in quo perfectio status consistit, ergo Religiosi dicuntur esse in statu perfectionis, nec impedit quin sint in statu perfectionis, licet non sint fortè perfecti, cum non teneantur profiteri se esse perfectos, sed tantum profiteri quòd ad perfectionem tendunt, per abdicationem prædictam, quatenus remouent eius perfectionis impedimenta, vt latè docet D. Th. 2. 2. q. 84. art. 1. 3. 4. & 5. ad primum, & secundum. Ex quibus patet, quòd Religiosus non tenetur esse perfectus sub obligatione specialis peccati, nec actu tendere ad perfectionem, quia sic desistendo actu, peccaret mortaliter, quod nõ est dicendum, sed tenetur habere intentionem proficiendi, nec tenetur habere perfectam charitatem, sed dare operam ad id, quia tendenti ad finem, non est necesse, quòd iam finem sit assequutus, sed quòd per aliquam viam tendat ad eum, nec tenetur etiam implere ea quæ perfectionem charitatis consequuntur, sed ad id tendere, vnde non peccat, ea prætermittens, si non contemnat. Nec tenetur quoque omnia præstare quibus ad perfectionem deuenitur, sed ea quæ taxata sunt iuxta regulam, quam profitetur, & sic tenetur Religiosus tendere ad perfectionem intentione, vel habitu, non tamen currendi, & ideo licet quandoque negligat, vel ex passione omittat ea quæ sunt perfectionis, non tamen dicitur ea contemnere, nisi intendat non intendere ad ea, vel velit à se abdicare omnia, quæ ad perfectionem tendunt, vt paupertatem, vigiliis, &c. quia sic diceretur contemptor, quòd si sibi placet aliquis actus quo tendat ad perfectionem, & cauet à mortalibus, nõ est de eo desperandum, licet regulam transgrediendo peccet, quia non dicitur eius contemptor, tamen male agat Religiosus si nõ potitur perfectione, vel saltem non tendat ad eam, quia Deus, qui in religione possidetur, plus est quàm omnes res creatæ, quarum amore Religiosus à perfectione actuali auocatur.

7
Religiosus
status est
perfectissimus, & excellentissimus.

Secundum dictum. Religiosus status est perfectissimus, & excellentissimus, probatur ex Dionys. cap. 5. eccl. hier. dicente, statum Religiosum esse statum perfectorum, perfectione propria, sicut Episcopale perfectione aliena, vt inquit Caiet. 2. 2. q. 189. art. 3. & Bas. serm. 1. de mon. instit. statum

statum monachalem ultra humanæ naturæ fines procedere ait, & angelicam conuersationem adipisci, qui nullo terrenorum affectu tenentur, sed in solo Dei amore quiescant. & Hier. ep. 1 & 34. monachus apostolicam perfectionem adeptos ait, vt qui omnia relinquunt, Saluatorémque sequatur, imò & seiplos relinquunt, sic agentes de proprio corpore tanquam de re non sua, sed Dei, vt factendum iis consultit Bern. ad fratres de monte Dei, ob obedientiam actum, & votum, & vt qui omnes virtutes possideant, ob castitatem, quæ subijcit corpus Deo, obedientiam, animam, paupertatē, res extrēnas, quas actus omnes virtutes consequentur, vt probat Platus lib. 2. & 3. de bono statu relig. cap. 9. qui quoque Deo præ cæteris, & Christo similes fiant, vt ibi dicit. c. 11. & ob amicitiam cum Deo, Dona Spiritus sancti, quæ possidēt, remotionem ab omni occasione peccati, & alia multa quæ latissimè, & copiosissimè in hanc sententiam deducit idem Platus lib. 1. & 2. de bono statu relig. Ex quibus id quoque consequitur, eos summè mereri, & maxima laude dignos esse, ac ipsorum opera ferè omnia meritoria esse ex natura actionum, oblatione, & consecratione sui, ac coniunctione cum Deo, vt idem probat lib. 1. c. 23. ita vt probabile sit eum qui sincera mēte Religionem profiteretur, & regulam seruat, omnem pœnam peccatis eius debitam euadere, quæ hac actione præstantissima redimatur, & expleatur. glo. in c. scriptū. de voto. §. his autoritatib. de pœnit. Ang. ver. Religiosus. nu. 46. D. Bern. de præcept. & disp. c. 40. quis aliquando. §. non ergo necessaria. de pœnit. dist. 1. qui etiam ingressus omnem maculam, & irregularitatem citra culpam religiosi emergeret, abstergit. glo. in sum. dist. 36. in c. ex literarum. de apost. in cap. cum deputati. de iudic. Borgal. tract. de Irreg. 3. p. tit. de disp. per ingressum Religionis, de quo alibi latius tract. de Irregul. non tamen quæ ex bigamia, vel defectu corporis prouenit, & etiam is allequitur plenariam remissionē peccatorum facta professione probabiliter, vt dicit D. Th. 2. 2. q. vlt. art. 3. ad tertium, quod arbitraret procedere non ex opere operato, quia id sic solū Baptismum, & Indulgentia plenaria confert iuncta dispositione in adulto, & indulgentiā suscipiente, sed ex opere operātis, ob intensionem charitatis, quæ quis mouetur ad omnia relinquēda, & etiam seipsum, vt Deo intimè cōiungatur in Religione, vt & idem per vehementem actū contritionis obtinetur & martyrium.

Tertium

*Fructus
quos in pro-
fessione reli-
gionis acci-
piamus.*

Religiosus
habet à Pa-
pae approba-
tione.

Tertium dictum. Vt dicatur status Religiosus. oportet, quòd à sede apostolica confirmetur, nam in Religione duo inveniuntur, essentia Religionis, quæ in tribus votis consistit, & determinatio ipsius. essentia ad certum modum viuendi; primum non eget apostolica confirmatione, cum in Euangelio habeat fundamentum; vt supra monstratum est, modus verò quo illa vota suscipi possunt, non ita in Euangelio est expressus: vnde multum eget humana directione, & proinde suprema Ecclesiæ Hierarchiæ confirmatione. Et licet fortè non legatur Antonium, Augustinum, Basilium, Benedictum, Religionum auctores earum confirmationem à sede apostolica petiisse; Franciscus tamen, & Dominicus id petiere, cum ante pauperes de Lugduno à Eugenio III. fuerint damnati hæreses; teste Abbate Vispergen. in chronico anni 1212. Et hodie clarè decisum est nullam Religionem sine Papæ approbatione institui posse, ex Concilio Lateran. in cap. fin. de relig. dom. & Lugdunen. in cap. unico. de relig. dom. in 6. cum & collegia iure civili, prohibita censentur, quæ sine Principis licentia eriguntur. ff. & C. de colleg. illicit.

S V M M A R I V M

1. Religionum ordines varij sunt, & rectè.
2. Religiones à quibus fundatæ sint, & quo tempore.
3. Regula diuersa quæ instituta habeant, remissiuè.
4. Religio ad quæ opera ordinari possit, & quod potius.

De Religionum distinctione, & diuersitate, earum origine, & institutis. Cap. II.

Religionum
ordines va-
rij sunt &
rectè.

QV M ad ornatum Ecclesiæ pertineat, vt circumscripta sit varietate. Psalm. 44. & opere pretium sit Deo variis modis, & à variis personis, iuxta earum captum inseruiui, vt habetur infra tractat. de Sacram. Ord. in princ. Iccirco, Deo sic disponente, effectum est, vt in ecclesia variæ sint Religiones, quæ diuersificantur, vel ex diuersis operibus charitatis, quibus operantur, vel varietate exercitiorum, cum status Religionis sit quoddam exercitium, quòd ad charitatis perfectionem quis exercetur,

exercetur, vel ob diuersos fines, vt sic vna Religio vacet vite cōtemplatiuæ, & Dei cōtēplationi, alia actiuæ, vt peregrinorum susceptioni, visitationi infirmorum, redemptioni captiuorum, & huiusmodi, quibus proximo subuenitur, vel ad militandum, vel ad concionandum, vel ad studendum, & docendum, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 1. 2. 3. 4. & 5. quæ etiam distinguuntur, iuxta varios earum institutores, qui & varia instituta tradidero.

Augustinus igitur Hipponensis Episcopus, antequam Episcopus esset propè Hipponensem ciuitatem monasterium in nemore condidit, cui nunc Eremitarum est nomen, quod eo viuo, & mortuo post maximè est propagatum, & ad varias regiones extensum, donec Innocent. III. anno 1243. Eremitas variè sparsos, loco & habitu coniunctos ad Augustini regulam aggregauit, quod & post Alexander III. eius successor diligenter est executus.

Basilius in Oriente multa ante monasteria extruxit, vt supra est dictum.

Benedictus verò, licet alij monachi in Italia extitissent ante eum, vt dicit Greg. lib. 2. dialog. c. 1. & 3. nihilominus dicitur eorum pater, quia eos sanctitati, & disciplinæ maxime opere consignauit, & regulam eis conscribens summa sapientia confectam, teste Greg. 2. dialog. cap. 36. inter has prima fuit Religio Cluniacensis, quæ ab Odone Cluniacensi Abbate, sequuto Benedicti disciplinam anno 913. cum antea relaxata esset, ad pristinam formam reducta est, quem imitati sunt alij quoque Abbates in Germania, Italia, Hispania, & Anglia. Ex eodem genere est Camaldulensis familia, quæ anno 1000. in monte Appennino initium habuit, teste Romualdo, cui successit post 173. annos Camaldulensis Gualberto institutore, cui crucifixi imago caput inclinauit, quod pacem iniisset cum fratris homicida ob amorem Passionis Christi ab eo illam petente, qui ordo post in varia capita est auctus. Huic successit Cisterciensis, anno 1098. auctore Roberto Molismensi Abbate, qui etiam collapsam ad disciplinam restituit, quod item post sanctus Bernardus cum triginta sociis fecit, & à Bruno Doctore insigni in hæremo post est fundata.

Carmelitarum ordo tempore Apostolorum initium habuit in monte Carmelo, teste Vald. de sacram. tit. 9. cap. 84. anno tamen 120. in Italiam tantum est illatus, licet anno

Religiones à quibus fundata sint, & quo tēpore, & primo ordo Eremit. s. Augustini.

Benedictini.

Carmelita.

Domini 412. Ioannes Hierosolymitanus Patriarcha, qui ex eo ordine fuerat, regulam eis præscripsit, quo notatur eos ante existisse.

Franciscani. *Franciscanus ordo* initium sumpsit 1212. quo tempore ab Innocentio III. est confirmatus, & per totum orbem dilatatus, auctore B. Francisco Assisinate, sub qua regula militant conuenticales, qui ab eo originem duxere anno prædicto, & ij tertij ordinis ab eodem dicuntur instituti, qui vetò crepidis vtuntur, dicti zoccolanti, à B. Bernardo originem duxisse dicuntur, anno 1412. Amadei ab Amadeo Hispano 1460. sub qua regula militant etiam Clarini Clarinelli, & Reformatores. Capuccini originem duxisse dicuntur à Fratre Mathæo de Boschis in ciuitate Camerini, anno Domini 1525.

Dominicani. *Dominicanus ordo* à B. Dominico fuit institutus, qui prius Canonicus regularis extitit, post ordinem statuit, quod prædicationi insisteret, vnde est dictus ordo Prædicatorum, ab Innocentio IIII. tempore Concil. Lateranen. voce, vt dicitur, confirmatus, & post scriptis adhibitis ab Honorio III. anno 1216.

Seruita. *Seruita* 1232. cepere Florentiæ in quodam nemore sic dicti, quia Beatæ Virginis se feruos profiterentur; qui militant sub Eremitanis.

Cœlestini à Petro Morone, eius regula confirmata à Gregorio X. 1274. sic dicta quia is Petrus Papa est postea effectus, & Cœlestini V. nomen accepit.

Canonici regulares. *Canonici regulares* Lateranenses primò ab Apostolis, tum à Beato Augustino fuerunt instituti, teste Vincentio Belluacensi in eius speculo Doctrinali. c. 16. Beato Antonino in eius historia. lib. 2. tit. 15. & ita ab Apostolis cepit, à Beato Marco apud Alexandriam fuit dilatatus, & à Beato Augustino instauratus: vt ait Rosetus lib. de relig. eccles. tit. 34. & comprobatur ex sententiâ prolata à Pio III. circa controuersiam præcedentiæ inter ipsos, & Monachos sancti Benedicti, vel sanctæ Iustinae de Padua.

Monaci. *Monaci* in Græcia, & Armenia originem ducunt à sancto Basilio. anno Domini 360. alij à sancto Benedicto, tempore septa citato.

Humiliati. *Humiliati* qui militant sub ordine sancti Benedicti originem ducunt à Beato Ioanne Cumeni, anno 1189. qui post à Pio V. sunt extincti.

Ordo

Ordo Vallis ombrosæ, ordinis sancti Benedicti originem duxit à Ioanne Gualberto Florentino, anno 1060.

Monaci Albi Montis Oliueti eiusdem regulæ principium duxere à B. Bernårdo Senensi, anno 1319. vel vt alij volunt 1370. vel 1406.

Canonici sancti Saluatoris, regulæ sancti Augustini, originem duxere à Stephano, & Iacobo Senensibus, anno 1376. *Canonici S. Saluatoris.*

Ordo Eremitanorum, collectus ex quibusdam Eremitis sancti Guilielmi, & sancti Ioannis Boni, & ex congregatione Fabalorum, & Britinorum, qui sub diuersis habitibus per Italiam elemosynas colligebant, originem duxit sub Innocentio IIII. anno 1204. qui eis concessit, vt viuere possent iuxta regulam B. Augustini, & horas canonicas, & reliqua iuxta morem curiæ Romanæ recitare, donec à Clemente IIII. in cap. religionum. de relig. dom in 6. eis concessum est, vt cum Carmelitis viuere possent, donec aliud ab ecclesia decretum fuisset. Hic verò ordo Eremitanorum diuisus est in Conuentuales, & Obseruantes, & Obseruantes subdivisi in vndecim congregationes, Illicitenam, authore Magistro Bartholomæo Veneto, anno 1387. Carbonariam, authore Fr. Simone Cremonensi 1399. Perusiensem 1424. Lombardâ, authore Magistro Roco Ticinensi 1444. Montis Ottonij, authore Fr. Simone Camerinensi 1460. Baptistellam authore Fratre Baptistæ 1484. Dulcetiam, authore Fratre Felice ex Apulia 1492. Zampanam, authore Fratre Francisco Calabro 1502. Dalmatensem eiusdem anni. Germanam 1514. & illam quæ dicitur sancti Pauli primi Eremitæ, anni 1550.

Ordo sancti Hieronymi Fiesolensis, authore Carolo Comite Granelli, anno 1046.

Ordo sancti Ambrosij de Nemus, au horibus Alexandro Cribello, Alberto Bessutio, & Antonio Petra sancta, Mediolanensibus, anno 1431.

Congregatio sancti Spiritus Saxiæ Romæ 1198.

Ordo Eremitarum Diui Hieronymi, authore Lupo Olmeto Hispano 1433. vel, vt alij volunt, Petro Ferdinando sub Gregorio XI. 1383.

Ordo Apostolorum, sub Innocentio VIII. anno 1484.

Ordo Diui Pauli primi Eremitæ in Pannonia, anno 1215. confirmatus à Ioanne XXII. 1367.

Ordo Redemptionis in Hispania, sub Clemēte III. 1266,
Ordo bonorum hominū, auctore Ricardo Comite Cornubiæ, anno 1257.

Præmonstratenses. *Ordo Præmonstratensis, auctore Notoberto Colonien,*
anno 1122.

Ordo sanctæ Brigidæ in vno monasterio, diuisi tamen viro- rum, & mulierum, ipsa fundatrice, anno 1367.

Congregatio Albotum, anni 1396, extincta anno 1400.

Ordo Crucigerorum Ceruleorum, sub Clero II. & ad habitum assumpti sub Pio II. qui recipiebant hospites, maxime inopes, anno 1460.

Carthusienses. *Carthusienses, qui habent statuta pro regula. Silu. Religio. I. §. 7.*

Ordo Iesuatorum, auctore Ioanne Colombino conuerso ob lectionem vitæ sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, sub Vibano V. anno 1356.

Minimi. *Ordo Minorum, auctore sancto Francisco de Paula, Calabio, anno 1450.*

Ordo Visionis in Æthiopia, qui vnum tantum retinet monasterium.

Ordo sancti Georgij in Alga, dictus Ceruleus propè Venetias, auctore B. Laurentio Iustiniano, anno 1407. vel 1408. & cum ante non profiterentur, coacti sunt profiteri à Pio Papa V. anno 1570. qui ad idem altrinxit quosdam alios Eremitas Beati Hieronymi, auctore Petro de Pisis, anno 1380.

Canonici sancti Marci Mantuæ, qui deferunt caputium album quadrata forma confectum, dicuntur originem ducere à Beato Marco Euangelista ad similitudinem canonicorum regularium Lateranen- cum quibus magnam gerunt similitudinem.

Congregatio Armenorum sancti Bartholomæi Genuæ, appellata sub congregatione, & regula sancti Dominici, præterquam nigram patientiam deserit.

Religio Fontis Auellanæ, auctore Beato Lodolfo, quæ nunc non viger, cum ipsius Abbatia assignata fuerit Monachis Camaldulensibus.

Congregatio Eremitarum Beatæ Virginis Gonzagæ, sub Innocentio VIII. anno 1490.

Congregatio vitæ communis, auctore Gerardo Germano, anno 1376.

Congre

Congregatio Discalceatorum in Hispania, qui vt Capuccini ferè vitam degunt.

Congregatio sancti Spiritus Venetiarum, vbi vnum ob-
tinet monasterium, & alterum tantum Parauì, sub no-
mine sancti Michaëlis, qui militant sub religione sancti
Augustini.

Ordo sanctissimæ Trinitatis, authore Fratre Ioanne,
anno 1197.

Licet autem tot sint numero Religiosorum Congrega-
tiones, ad quatuor tamen tantum, vt plurimum, vt ad capi-
ta, nempe sancti Basilij, sancti Benedicti, sancti Augustini, &
sancti Francisci, reducuntur.

Sub regula sancti Basilij, militant Heremitæ in Græcia,
& Orientalibus regionibus, & vt aliqui volunt etiam Car-
melitæ, vel melius originem habuere, vt supra est dictum.

Sub regula sancti Benedicti, Cistercienses, Præmonstra-
tenses, Camaldulenses, Cluniacenses, Syluestriani, vel Môtis
Fauì, Montis Oliueti, Vallis Ombrosæ, Humiliaritiam ex-
tincti, Cœlestini, Grandimotenses, & Buniatenses, vt dicit
Boët. tract. de statu, & vita hærem. numer. 10. & alij de qui-
bus supra.

Sub regula Beati Augustini, Calaguritani, Heremitani
Seruitæ, Iesuati, Brigidani, sancti Hieronymi hospites, sancti
Antonij, Cruciferi, Milites religionis Maltæ, & Canonici re-
gulares, ac alij, de quibus supra.

Sub regula Beati Francisci Minores tam Observantes,
quàm Conuentuales, Capuccini, tertij ordinis, licet hi pro-
priè Religiosi dici non possint, & alij de quibus supra.

His Religiosis fratribus succedunt Clerici Religiosi, qui
vitam communem ducunt cum iis promissionibus, & votis,
quæ fratribus sunt communes, imò hi Clerici Regulares
fratres fortè antiquitate præcedunt, cum primi Religiosi ex
Clericis extiterint, cum enim Religionis status in tribus vo-
tis consistat, Clerici ad exemplum Apostolorum, qui sacris
initabantur castitatem spondebant, & licet aliqui vxores
haberet, qui ordinabantur, tamen ab earum vsu abstine-
bant, vt & Apostoli, vt probat Medina. lib. 2. de contin. c. 33.
obedientiam etiam proprio Episcopo promittebant: vt col-
ligitur ex Greg. lib. 4. Regist. ep. 74. quod & hodie in ordina-
tione seruatur, paupertatem etiam dum qui ordinabantur
bonis paternis cedebant, & in huius signum radebantur. c.

*Canonici &
clerici Re-
gulares olim
monachi &
religiosi.*

duo. 12. q. 1. quod est Hier. idem Prosper. lib. 2. de vita con-
templ. cap. 9. & nihil proprium quisque possidebat, sed com-
munem quique vitam tenebant, & illis omnia communia
erant. c. dilectissimis. 12. q. 1. c. necessaria. ibid. cap. scimus. ibi
quoque, & Parochi ex dispensatione dimittebantur ab aliis,
& bona separata illis relinquebantur, quia ob curæ admini-
strationem non poterant cum aliis viuere, vt & hodie cum
monachis fit, qui superiorum iussu parochiam administrat,
vt ibi dicit Medina. cap. 10. lib. 5. qui & dicit Canonicos id
significare, quod Regulares, & si Clerici quid proprium ha-
buere id ex quadam indulgentia est factum, vt ibi dicit
Medina. ex Aug. cap. certe. 12. q. 1. vbi dicit Aug. se con-
stituisse nullum ordinare, nisi communem vitam duceret,
sed post consilium mutasse, ne quis per simulationem re-
gulam violasset, & etiam quia charitas cœpit refrigerare,
& abundare sui amor, & suorum commodorum. Vnde cum
difficile esset clericorum vulgus in abdicatione omnium re-
rum continere, mansit tamen hoc studium in iis in quibus
maior feruor erat, vt Ambr. ep. 25. asserit de Episcopo Ver-
cellensi, qui clericos suos ita instituit, vt ab iis exigeret, &
monasterij continentiam, & disciplinam ecclesiæ, & idem
asserit ab Augustino factum Possidonius in eius vita, quod
& de Canonicis Regularibus est factum, qui tempore Apo-
stolorum viguere, & ab Augustino reformati, & sub Gela-
sio Afro, Hippone vastata, domicilium his est assignatum
in eodem vitæ genere in ecclesia Lateran. qui Missas cele-
brabant, conciones ad populum habebant, & sacramenta
iisdem ministrabant, vt constat ex diplomate Eugenij IIII.
in quorum loco postea substituti sunt Canonici seculares,
assignata eis certa ratione reddituum, qui ante erant com-
munes, idque etiam in alijs prouincijs locum habuit: & ita
Clericorum regularium vnum erat genus, qui Canonici
dicebantur. Hac verò ætate cum magno ecclesiæ bono,
alij etiam Clericorum ordines regularium, Dei dispen-
tente, surrexere.

*Clerici Regulares Boni Iesu Rauennæ, authrice Marga-
rita è Rascio, anno 1500.*

*Clerici sancti Petri Decollati Mediolani, authore Anto-
nio Morigia, Bartholomæo Fererio, & alijs.*

*Summaschorum ordo, authore Hieronymo Mianio nob.
Veneto 1528.*

Clerici

Gloriosi Theatini, auctore Ioanne Petro Caraffa, qui postea summus Pontifex fuit.

Societas Iesu, auctore Beato Ignatio de Loyola, nobili Hispano, anno 1540. qui docent, prædicant, rudes instruunt, sacramenta præbent, purgant, illuminant, & perficiunt, ac iuventutem in purgatis lucis erudiunt, iuxta antiqua instituta, ut in Monasteriis, & Ecclesiis scholæ haberentur, quo fideles filios sub suos mitteret. ex 6. Sin. c. 4. & 5. Sin. Mogûr. c. 45. & probat Bas. reg. breu. q. 292. quæ & alij multi Religiosi præstant.

Militares præterea ordines extant, qui regularem vitam profitentur.

Ordo equitum Hierosolymitanorum, prius Rhodos nunc Maltæ, anno 1120. sub regula sancti Augustini, auctore Gersaldo, deferunt crucem albam.

Ordo Militum Theutonicorum, auctore Theutonio quodam, anno 1333. deferunt crucem nigram super albam vestem.

Ordo equitum Templariorum, sub Balduino II. Hierosolymorum rege, & floruerunt anno 1117. & extincti fuere à Clemente V. Pontifice.

Ordo equitum sancti Iacobi in Hispania, auctore Petro Bernardino, anno 1170. deferunt crucem vermiculi coloris, super nigras vestes.

Ordo Nouorum equitum Domini Iesu Christi in Lusitania, cum cruce, ut supra, sub Ioanne XXII. anno 1320.

Ordo sanctæ Mariæ Redemptionis captiuorum, vel mercedis, auctore Iacobo Rege Aragoniæ, utitur vestibus albis cum cruce nigra.

Ordo Montefia, cum cruce vermiculi coloris, auctore eodem Iacobo, anno 1512. confirmatus cum superiori à Gregorio IX. anno 1230.

Ordo equitum Caltrae, auctore Santio III. rege Navaræ, vel Toleti iuxta alios, equites utuntur vestitu nigro cum cruce tubei coloris in pectore impressa, sub ordine Cisterciensi, sub Alexandro III. & Papa Benedicto, qui illis crucem dedit, anno 1390.

Ordo equitum Alcantaræ, cuius perpetuus Commendator est Rex Hispaniæ, equites deferunt crucem viridem in pectore Liliorum forma impressam.

Ordo equitum sancti Maurij, & sancti Lazari, conceptus

Ordo societatis Iesu Illustrissimus.

Ordo SS. Maurij & Lazari.

tempore sancti Basilij, teste Naz. in eius vita, qui ordo augmentatus fuit sub Damaso I. anno 366. & suscitatus sub Pio III. anno 1565. equites deferunt crucem viridem, cū cruce alba in eius medio.

Ordo equitum sancti Stephani Florentiæ, sub Pio III. sub religione sancti Benedicti, equites deferunt crucem rubei coloris in latere pectoris sinistro.

Ordo equitum Cinguli, vulgo della Banda, Hispaniæ, auctore Alphonso filio Regis Ferdinandi, & Regine Constantiæ, anno 1368. equites deferunt Cingulum tribus digitis latum rubei coloris.

Ordo S. Michaelis in Gallia.

Ordo equitum sancti Michaelis, auctore Ludouico XI. Galliæ Rege, equites deferunt torquem auream collo appensam 1469.

Ordo Velleris aurei.

Ordo equitum Velleris aurei, auctore Philippo Burgundiæ Rege, anno 1429. equites deferunt imaginem Annunciationis B. Virginis.

Ordo Stella.

Ordo Stella in Gallia, auctore Ioanne Rege Galliarum, anno 1351.

Milites Cruce signati Liqoniæ, deferunt crucem cum rubro ense pallio infuto, & Cruce signati sub Gotifredo.

Ordo equitū S. Spiritus.

Ordo equitum sancti Spiritus in Gallia, auctore Henrico II. anno 1579.

Qui verè sint religiosi.

Ordo equitum sancti Francisci, apud Beatam Virginem Lauretanam, sub Sixto V. equites Velleris Imperatoris, Annunciationis, Stellæ, Mensæ Rotundæ, Gualthieræ in Anglia, qui Bononiæ fiunt ex privilegio, Romæ montib. emptis, & à variis principibus.

Et his qui tria vora profitentur, vel alia, vt equites Maltæ, & alij propriè dicuntur Religiosi, alij minus propriè.

De regulis, vel institutis Beati Basilij. & aliarum Religionum.

³
Religiones diuersæ quæ instituta habeant, remissæ sūt.

INSTITUTA sancti Basilij habentur in eius operibus, in regulis fufius disputatis, & in regulis breuioribus, & in constitutionibus monasticis. Tomo II. Aliæ regulæ habentur in singulis Religionibus, quæ quia proluxæ sunt, idè ad eas me remitto.

Ex prædictis Religiosorum statibus, si eorum prærogatiua consideretur præ aliis, not. ex D. Th. 2. 2. q. 188. art. 2. quod Religio

Religionis status ad charitatem dirigitur, quæ nõ ad Deum solum, sed ad proximum quoque, Dei intuitu, refertur, unde quicquid pertinet ad Dei cultum, & proximi bonum, ad id Religio institui potest, vt ad studia literarum, docendum, opera pia exercenda, vt captiuos redimendo, pauperes sustentando, puellas pauperes nuptui tradendo, infirmis piam operam præstando, & etiam bellum pro Dei gloria, vel ecclesiæ, aut publico bono gerendo, & huiusmodi, vt colligitur ex Cassian. collat. 14. c. 4. qui nedum Dei, sed & hominum se famulos, Dei amore faciunt. Et licet vita contemplatiua, vt quæ Deo coniungitur, & fruitur, potior sit actiua, quippè quæ cœlestis mansionis gerat similitudinem, vt inquit Aug. de mor. eccl. c. 31. & Greg. lib. 9. mor. cap. 18. & ob id religio, quæ contemplationi Dei intendit illa sit potior, quæ circa proximi bonum occupatur, vt inquit D. Tho. loco cit. c. 6. si qua tamen ambas contineat potior erit, in contemplatione enim principium, quod est Deus, queritur, in operatione verò sub graui necessitate fasce laboratur: vnde & *Rachel pulchra, sed sterilis, Lia lippa, sed fecunda*, quia mens cum contemplando otia appetit, plus videt, sed Deo minus filios generat, cum verò ad laborem prædicationis se dirigit, minus videt, sed amplius parit, vt inquit Greg. d. c. 18. vnde si vitæ actiua in sola actione externa versetur, vt seruire hospitibus, vel infirmis, vel militare, minor est cōtemplatiua, si verò fluit ex quadam abundantia contemplationis, qua mens diuino amore incensa in opera externa agitur, vt concionari, vel docere rudes, & huiusmodi, potior est contemplatiua, si sola, & simplex sit, & nil ex ea in alios vtilitatis sequatur, quia cum interior meditatio cum exteriori opere sociatur, sic in se conueniunt, vt hæc ab illa adiuuetur, & illa ab hac ex nulla parte impediatur: vt inquit Aug. ep. 1: 6. dicens, securitatem animi, & gaudium illud solidum nullis omnino lætitiis vlla ex particula cōferendum, aliquando huiusmodi contingere, & tanto crebrius contingere, quanto quis magis in mentis penetralibus Deum adoret, neque id solum in solitudine, ac secessu, verum in actu quoque humano istant manere tranquillitatem, si ex illo ad agendum procedatur, ac mihi quidem qui ita virtutem suam cum hominibus communicare statuerunt, non modo nihil de virtute sua deperdere videntur, sed etiam aliquid atque adeò multum illam augere, quasi enim

M m 5 necessi

4
Religio ad
qua opera
ordinari pos-
sit, & quid
potius.

Vita cōtem-
platiua acti-
ua iuncta
quando soli
contempla-
tioni præ-
sist.

necessitatem quandam Deo injiciunt, vt ipsis primum impertiat quod per ipsos in alios effundi velit, cum & hi qui contemplationi se dedunt, si proximi spiritualis agitur causa contra officium faciant, si non cogitationis studijs relicto, ad eos inuandos accurrant: vt inquit August. ep. 81. & id præstitit Iulianus à spelunca iis rationibus eductus, Acatio Episcopo suo asore, vt Arrianorum impietatem debilitaret, teste Theodoretto in lib. de Religiosa Historia, vbi & alia huiusmodi exempla proponit.

S V M M A R I V M.

- 1 Religionis ingressus quo sine fieri debeat, quo non, & quando non prosit.
- 2 Religionis ingressus debet esse voluntarius, & que vis, vel metus eum annullet, vel dolus, qui non, & quando quis teneatur ingredi eam.
- 3 Religionem ingrediens in qua astate debeat esse constitutus, & quis non obligetur ei.
- 4 Religionem vouens ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid si rejiciatur.
- 5 Religionis ingressus liber debet esse à simonia, & quando aliquid accipere liceat, vel non.
- 6 Religionem qui ingredi possint, vel non.
- 7 Religionem ingrediens à quo recipi debeat.
- 8 Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, & quare.
- 9 Religiosus fiendus debet prius in probatione, & nouitiatu manere, quanto tempore, & quomodo.
- 10 Nouitius an possit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis.
- 11 Professio est fienda ab eo qui religionem est ingressus, quot modis, quomodo, & quo tempore, & quid requiratur ad eius validitatem.
- 12 Tacita professio quot modis facta intelligatur, & professionis effectus quis sit.
- 13 Professio bona, & beneficia cui acquirantur, latè declaratur.
- 15 Monasteria vt construenda, & veneranda, cum eorum priuilegijs.

De ipso Religionis ingressu, sine, electione, quomodo sit sciendus, quis ingredi prohibeatur, Religiosorum habitu, probatione, professione, & eorum bonis, ac beneficiis. Cap. III.

P R I M U M sit dictum. Cum Religionis ingressus sit actus bonus ex supra dictis, & actus virtutis si fiat principaliter ob bonum Religionis, & virtutum, & è conuerso, si talis ingressus actualiter, vel virtualiter non referatur in Deum, beatitudinem, vel aliquam virtutem ei conuenientem, quò ad ingredientem sit malus, quia cuius finis est malus, ipsius quoque opus est malum, vt inquit Philosophus 2. Ethic. cap. 2. & D. Thom. quodlib. 2. artic. 2. dicit, quòd qui ob pecuniam prædicat non meretur, sed peccat, vt & qui dat eleemosynam ob vanam gloriam saltem venialiter. c. si. 23. q. 6. & pluribus probat Nau. in c. cum minister. 23. quæst. 5. & nullus actus in indiuiduo sit indifferens, vt aliàs probaui, & in Religione, Deo deseruiatur, vt supra monstratum est modo excellentissimo, ac Deo propter seipsum sit deseruiendum, vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 27. art. 4. & D. Bern. in Cant. serm. 40. cum intentio sit facies animæ, quæ ita pulchra deformisve redditur prout illa fuerit, vnde intendere non in Deum, sed in seculum, secularis animæ est, hypocritæ verò intendere quasi in Deum, sed non propter Deum, & intendere in aliud, quàm in Deum, sed propter Deum, Marthæ negotium est, intendere verò in Deum propter solum Deum, id Mariæ opus est, & perfectum, vt ibi dicit Bern.

Idcirco Religionem ingressurus bonum sibi finem proponere debet, reiectis illicitis, vel repugnantibus, aut minime congruis, vt scilicet Religionem non ingrediatur principaliter, vt ex redditibus monasterij victum sibi quærat, quem in domo paterna fortè non habet, id enim mercenarij existit, nec vt fugiat labores, curas, opprobrium, cõtemptumve in quibus in seculo exat, vel vt ibi fiat Abbas, Prior, & huiusmodi, vel vt alicui doloꝝ incurrat, vel de illo se vlciscatur, & id genus, minusq; vt fortè aliquo modo erret, vt nec, vt ob delictum commissum iudicis secularis iudiciu effugiat, sic enim nõ effugiet quominus ab eo comprehendi possit, si

^I
Religionis
ingressus quo
sine fieri de-
beat, quo-
modo, &
quando non
prosit.

Intentio est
anima fa-
cias.

Qualis de-
beat esse in-
tentio ingre-
dientis reli-
gionem.

id commisit ante Religionis ingressum sine metu excommunicationis, licet ab eo non possit corporaliter puniri, cum iam sit factus religiosus, sed tantum in pecunia mulctari, & in bonis puniri, ut dicit Couar. pract. qq. cap. 32. nu. 7. Zab. in clem. ne in agro. §. quia verò. num. 10. de statu mon. in persona verò ante professionē ab Episcopo puniri potest, modo quo dixi tract. de Clericis, ut scilicet si absque fraude est ingressus liber sit omnino à iudice seculari, si in fraudem, liber sit ab eo quò ad personam, non quò ad bona, nisi Episcopus eum degradet, & iudici seculari tradat, & est communis opinio, licet Couar. ibi in si. dubitet. sic sentit Clarus lib. 5. §. si. q. 36. Germ. libro 3. de sacrorum imm. cap. 71. & 78. & etiam si ante non vouerit Religionem, quia si vouit presumitur fraus abesse, & statur eius iuramento, sed ut abiectis omnibus vitiis animi affectibus, Deo per gratiā se quā similem efficiat, ut dicit Bas. de instit. mon. serm. 1. vel ut remoris peccandi occasionibus, & illecebris, castitatis, paupertatis, & obedientiæ viis, vitam à prauis permotionibus tutam, & tranquillam eligens, diuinæ naturæ similitudinem acquirat, perpetuo deinceps, & in assidua beatitudine eo fruiturus, ut inquit Bas. loco cit. & in hac vita habeat etiam beatitudinem, licet imperfectam viæ, quæ consistit in vitatione peccatorū mortalium, & conatu, vel saltē proposito tendendi in Deum actualiter semper, nisi quādo necessaria vitæ ab eo impediunt, conando ut cognitio, & fruitio Dei in eis in dies, iuxta viæ rationem, augeatur, & qui abiciunt hoc propositum tendendi ad hanc perfectionem, peccare eos mortaliter dicit Nau. com. 1. de Regul. num. 10. & 11. dicens etiam bonum finem ingressus Religionis esse, vincendi carnem, mundum, & diabolum, iccirco attentè considerent vires corporis proprias, animi constantiam, fiduciam proficiendi, conditionem loci, & personarum, quo sunt ingressuri, cum bellum initurus prius vires suas excogitare debeat, & ædificaturus expensas, ne cum dedecore retrocedat, in dubio tamen ingredi bonum est, se diuino committendo auxilio, ubi propriæ vires deficiunt, quod ex corde id poscentibus præsto erit.

2
Religionis ingressus debet esse volun-

Secundum dictum. Cum Religio sit sacrificium excellentissimum, Deo exhibitum, ut supra est dictum, & sacrificium voluntarium esse debeat, ut Deo placeat. Psalm. 53. iccirco matura deliberatione Religionis ingressus fieri debet, quod

quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit, quod verò non diligit, facile contemnit, vt in proposito inquit Nicolaus Papa in c. præfens. 20. q. 3. in quo notandum, vt inquit D. Th. 2. 2. q. 189. art. 10. quòd *circa Religionis ingressum tria possunt considerari.*

I. Ingressus ipse quod est melius bonum, & sic nõ est dubitandum, quin sit bonum, & proinde expedire id facere.

II. Ingressus ipse per comparisonem ad vires ingressuri, & sic quoque non est verendum, quia is non ingreditur putans virtute sua se posse subsistere, & proficere, sed auxilio virtutis diuinæ, vt dicit Il. 40. si modo sit bene dispositus, ita vt velit relinquere omnia, nec remaneat affectus ad gloriam, honorem, carnem, vel sanguinem, & huiusmodi, quia sine hac interiori renunciatione non proficiet, vt ibi dicit Caiet. nec principaliter Religionem ingrediatur etiam militarem causa consequendi honorem, vel commendã, & qui nõ est dispositus, lachrymis eam dispositionem, oratione, elemosynis, peccatorum confessione, lectionibus scripturæ, concionum auditione, à Deo procuret, & differat interim ingressum donec talem dispositionem acquirat, nisi voto detineatur, quia tunc tenetur intra tempus præfixum ingredi, vt inquit Nau. in comment. 1. de Regular. num. 7. Et similiter si adsint impedimenta specialia, vt infirmitatis, ætis alieni, & huiusmodi, sic requiritur consilium.

III. Potest Religionis ingressus considerari, quò ad modum, & quæ Religio sit eligenda, & de huiusmodi potest haberi consilium, cum iis de quibus speratur, & bene consulant, & non impediant, & vbi non adest legitimum impedimentum, sed tantum deliberetur de modo an sit agendum nec ne, de viribus propriis, & huiusmodi, *diurna de liberatione non est habenda, vt inquit Hier. ep. ad Paulinum: Festina, quæso te, & harenti in solo nauicula funera magis præscinde, quam solue, vt ibi dicit D. Thom. Voluntarius tamen debet esse ingressus, vnde inuitus religionem nemo ingredi cogitur, aliàs ingressus non tenet, nec obligatur religioni. d. c. præfens. si sit metus cadens in virum constantem, quod procedit etiam si quis dederit causam metui. l. nec timorem. §. i. ff. quod met. cau. & patiter si incertam de certis religionē ingredi cogatur. Dec. in c. licet. col. pe. de elect. & etiam si adit solùm metus reuerentialis minis adiunctis, sic enim ingressus non tenet, vt si puella non audeat*

tavius, & qua vis, dolus, vel metus, eum annulet, vel non, & quãdo quis eam ingredi te- neatur.

contradicere patri imperanti ingressum religionis. d.c. præfens. & cap. puellæ. 20. q. 1. Couar. in 4. Decret. 2. p. c. 3. §. 6. & hodie metum incutientes virgini, vel viduæ, exceptis casibus à iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel habitum suscipiendum, vel proficendum, cum consultoribus, & fautoribus, excommunicationem incurrunt, sicut & qui impediunt sine iusta causa. ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 18. de Regular. qui tamen metus debet deduci coram superiore, & ordinario intra quinque annos à die professionis, & ante habitus non dimittatur, aliàs is ad religionem redire cogitur cap. 19. d. sess.

Fallit tamen prædicta conclusio, vbi metus est ab intrinseco, vt est in vouentibus metu mortis naturalis, vel naufragij, religionem, cum is actus dicatur simpliciter volitus, licet secundum quid inuoluntarium. 2. Eth. & habetur supra tract. de Volunt. & Inuolunt. & in tract. de Sacri. Matr. in impedimento violentiæ.

I. Fallit, si metus sit leuis, nec cadens in virum constantem, atque eius persona, & qualitate, vt dicit Cou. loco cit. §. 4.

II. Fallit, in sponsa de præsentibus non cognita, quæ dicit se velle religionem ingredi, quia tenetur intra duos menses profiteri, vel marito adherere. c. ex publ. de conu. coniug.

III. Fallit in coniuge, qui vxore consentiente professus est, etiam si nunquam monasterium intrauerit, quia ea mortua, tenetur ingredi. c. ex parte abbatis. eo. tit.

V. Fallit, in coniuge, vxore sciente, & dissimulante professio, quia ea mortua, tenetur ibi manere. cap. consuluit. eod. tit.

VI. Fallit, si vir de cōsensu vxoris ingreditur religionem, nec ipsa vouet continentiam, quia potest ab ea repeti, sed ea mortua, tenetur repetere monasterium. Abb. in c. 1. eod. tit.

VII. Fallit, si mulier consentit ingressui viri, & ipsa vouit continentiam, & remanet in seculo, quia si est suspecta, & iuris conscia, tenetur religionem ingredi, & ibi profiteri, si verò erat iuris ignara, tenetur tantum religionem ingredi, & ibi manere, non tamen profiteri. Abb. in d. cap. 1. in fin.

VIII. Fallit, si quis in Episcopum promoueatur de consensu vxoris, ipsa enim religionem ingredi tenetur, cap. sane. eod. tit. etiam si non sit suspecta, si verò det licentiam coniugi, vt promoueatur ad sacros ordines, & sit suspecta, tenetur ingredi religionem. cap. coniugatus eod. tit.

IX. Fallit, si mulier det licentiam viro ingrediendi, si incontinenter viuit, tenetur ingredi monasterium, non tamen ibi profiteri. c. significauit. eod. tit.

X. Fallit, aliis casibus, quos notauit in lib. de Casib. Refer. in casu de cogentibus mulierem ingredi religionem, quibus dixi teneri ingredi religionem, & non tantum monasterium, nisi ad penitendum.

XI. Fallit, si cessante causa metus, per tempus arbitrio iudicis definiendum, perseueret in religione, si enim duret causa metus, potest semper reclamare, & etiam si non cessant impedimenta, quibus a reclamando impediatur, vt dicit Nau. Tom. III. de Regular. num. 71.

Vt etiam religionis ingressus sit voluntarius, oportet vt dolo careat, qui tamen dolus non vitiat ingressum: vt dicit Abb. in c. veniens. de conu. coniug. quia ptoprie non est dolo cum promoueatur quis sic ad meliorem vitam, vt ibi d. Abb. vnde superiores debent cupientibus ingredi patefacere onera religionis, nec eos muneribus magnis ad id allicere, nec par etiam est cum eis versari, nisi sint instruendi, cum sic reuerentiam erga maiores relinquunt, & timorem, iuuenum decus precipuum, abiciant, sed grauitur & serio, tamen si benigne, cum iis agendum est, & inducendi, vt ob bonum spirituale, quod in religione fieri cernit, & no ob eius diuitias, & comoda, eam ingredi cupiant, nimia ideo familiaritate in monasterio cum iis nequaquam adhibita, ex causa predicta, nec sic facile aditu eis dato semper monasterium ingrediendi, iis tamen ab ecclesia nunquam exclusis, vt ibi diuina audiunt, & sacramenta percipiant, aliquo quoque libro res spirituales, & maxime quae ad statum regularem attinent, legendo, eis tradito, quo & eorum monitis in via spirituali, & regulari disciplina instruantur.

Vt voluntarius etiam sit ingressus, oportet vt habeant ingredientes rationis iudicium, vnde aetas conueniens requiritur tam in deliberando vouendo religionem, & ingredendum, quam profitemdum.

Vnde, *pueri ante usum rationis, qui regulariter in masculis est anno XIII. in foeminis duodecimo, non possunt se voto obligare religioni, alias pater potest eos reuocare, quia tunc sunt in potestate patris, quo ad eorum vitae dispositionem. c. i. c. ad nostram. de Reg. & vbi Religio, vel congregatio est dura, requiritur plena pubertas, scilicet decem & octo annorum ad ingredien-*

3
Religionem
ingrediens in
qua aetate de
beat esse con
stitutus. Et
quis non obli
getur ei.

diendum religionem. cap. quia. eod. tit. si tamen ante annos
 pubertatis adit iudicium rationis, sic vouens obligaretur
 Deo. D. Thom. 2. 2. quæst. 89. artic. 5. & qui vouit religio-
 nem, si vouit ibi manere perpetuo, debet id exequi, si verò
 intellexit solum velle ingredi, & probare, non tenetur vltè-
 rius, si verò simpliciter vouit intelligitur iuxta terminos iu-
 ris communis, scilicet vt detur annus probationis ad pro-
 bandum si velit manere, vel exire, vt dicit Diuus Thom.
 loco cit. art. 4. in quo tamen probabiliter videtur dicendum,
 quòd ibi perpetuò maneat, cum simpliciter loquens sim-
 pliciter, & generaliter est intelligendus in omni casu, & sic
 omni etiam tempore; & si impubes, vt supra, voueat reli-
 gionem, potest is reuocari à patre, si statim reuocet cum
 scierit, id est ipsa die. Num. 30. & si pater reuocauit, licet
 postea consenserit, non reuiuiscit votum, nec tenebitur fi-
 lius cum ad legitimam ætatem deuenierit, quòd si impubes
 vouit ingressum religionis in tempus, vt cum erit adultus,
 vel solutus à patria potestate, adhuc pater potest id reuoca-
 re iuxta communem, vt dicit Silu. Religio. 2. num. 15. ad fin.
 Impubes quoque potest offerri religioni à parentibus, vel
 tutoribus, & vt ibi habitum suscipiat, qui si habet vnū tan-
 tum parentē, is eum potest offerre, licet habet tutores alios,
 quàm parentes, quo casu & parentes inuitis tutoribus eum
 possunt offerre, & idem probabile est de patre inuito auo;
 Hi tamen impuberes sic oblatis cum peruenerint ad annos
 pubertatis, extant in libertate manendi vel exeundi, & de
 hoc interrogari debent cum sunt professuri, & si consenserit
 ante annos pubertatis, licet consensus non teneat, tamen
 probabile est, quòd non possint egredi ante ætatem legiti-
 mam ad similitudinem matrimonij carnalis. cap. illud. 20.
 quæst. 1. cap. de illis. despons. impub. sed statim ac peruene-
 rint ad pubertatem possunt exire. d. cap. præsens. 20. quæst. 3.
 cap. cum simus. de Regul. si verò quis non consensit, quan-
 docunque exire potest. cap. puella. 20. quæst. 1. Et licet iure
 liceat recipere impuberes in religione, vt dicit D. Thom. 3.
 quodlib. quæst. 5. nisi constitutio alicuius religionis id im-
 pediat, hoc tamen non expedit semper, & id ferè omnes
 religiones obseruant; quòd si impuberes propria authori-
 tate ingrediuntur religionem, licet id non possint. cap. ad
 nostram. de Regul. tamen exire possunt quando volunt, &
 extrahi à patre, tutore vsque ad annum, vel diem. c. puella.

xx. q. 1. à die scientiæ. cap. 2. de Regul. quòd si intra annum reuocarint, vel reclamauerint ad Principem, id est Papam, Episcopum, vel eius Vicarium, nec pater, nec tutor, nec impubes poterit sententiam mutare vsque ad legitimam ætatem. d. cap. 2. & si de eorum consensu tacito, vel expresso intrauit, vterius illum reuocare non valent. c. addidistis. cap. quicumque. 20. q. 1. & vbi pater, vel tutor potest extrahere impuberem, id agere debent autoritate regentis monasterium, licet possint eum corrigere ibi causa disciplinæ, non tamen inde ex se extrahere; quòd si mater velit impuberem auferre reuocaré, si quidem pater viuit, mater eo inuito non potest, cum filius non sit in eius potestate. §. fœminæ. Instit. de adopt. patre verò mortuo, id possunt mater & auia si habent tutelam eius, & si ea non transiit ad secundas nuptias, cum sic tutelam amittat, & idem potest tutor, & si sint plures potior est conditio prohibentis.

Tertium dictum. Vouens ingredi religionem, velit nolit, ingredi tenetur, vt inquit D. Thom. d. q. 89. artic. 3. etiam si Episcopus sit de licentia Papæ tamen, & ad id cogi potest. Abb. in cap. porrectum. in si. de Regul. arg. l. in fraudem. vbi Bald. ff. de petit. hæred.

Ampliatur, vt procedat etiam si quis in infirmitate, vel naufragij periculo constitutus id voueat. capit. per tuas. de voto. vt dicit ibi D. Thom. ad primum. licet cum huiusmodi facilius dispensetur, vt & cum iis qui leuitate animi vouerunt.

I I. Ampliatur, vt filius familias pubes etiam inuitis parentibus voto se obligare possit religioni, nec tunc ab eis extrahi possit, etiam si votum non emiseric. cap. puella. 20. q. 2. cap. ad nostram. de Regul. non autem ante pubertatem, sic vt non possit extrahi à parentibus, etiam si malitia suppleat ætatem. clem. eos. de Regul. si tamen parentes sint in tali necessitate constituti, vt sine filiorum obsequio non possit eis subueniri, non possunt filij ingredi religionem, aliàs sic. D. Thom. d. quæst. art. 6.

I I I. Ampliatur, vt voto astrictus religioni si eligatur in Episcopum, teneatur renunciare electioni de se factæ, & intrare, quòd si denuo eligatur, electionem recipere poterit. c. per tuas. extra. de voto.

I I I I. Ampliatur, etiam in eo qui vouet ingredi religionem in pœnam, vt puta si luserit, si enim cõtrauenit, tenetur

Na ingredi,

4.
Religionem
vouens, in-
gredi tene-
tur, & quo-
modo, ac
qualiter obli-
getur, &
quid si reij-
ciatur.

ingredi, & cum eo solus Papa dispensat, ante tamen transgressionem, Episcopus cum eo in illo voto dispensare potest. Sor. de iust. & iure. lib. 7. quaest. 4. art. 2.

Quòd si quis vouit ingredi certam religionem, quæ illum recipere nolit, tenetur facere quantum in se est, vt ibi recipiatur, & quærere per prouinciam, non autem per totum mundum, vt recipiatur, & vltius non tenetur. D. Tho. d. q. 89. art. 3. ad primum: si tamen vouit certā religionem, cum intentione se obligandi ad religionem principaliter, eligendo tamen hunc, vel illum locum, vt sibi magis congruum, tenetur aliam ingredi, si ibi non recipiatur, & idem si Prior perit, vel est reprobata, nec similiter tenetur discurrere per totum mundum, vt recipiatur, & si inuenit vnā tantum, vel duas quæ eum reciperent, de quibus credit probabiliter, quòd si cogitasset, nō se obligasset, probabile est, quòd non teneatur intrare, & si dubitat de intentione, eligenda est via tutior; & si vouit religionem indeterminatē, & nulla eum recipere velit, liber erit, & poterit nubere, si non vouisset si id cogitasset, & si dubitat, tutum est, vt maneat sub obedientia Episcopi; & si incidit in impossibilitate implendi votum ex sua culpa, faciat quod potest, & de culpa pœniteat. Silu. Religio. 2. num. 16. 17. & 18.

Quòd si quis vouit certam religionem, potest induci ad aliam strictionem, ob maius bonum, nisi infirmitas impediatur, vel spes maioris boni in minori, ad minorem induci non potest sine litentia superioris, si tamen ingreditur, & proficitur, professio tenet. cap. qui post. de Reg. in 6. licet videatur transgressor simplicis voti. Quòd si quis vouit non intrare religionem, votum huiusmodi non tenet. Ric. quodlib. 3. q. 14 non potest tamen is ingredi monasterium, quod eum allicit causa lucri, sed aliud. cap. beatus. 22. q. 2. c. constituit. 20. q. 3. Silu. Religio. 2. in fin.

¹⁴
Religionis ingressus liber esse debet à simonia, in qua do aliquid accipere licet, vel nō.
 Quartum dictum. Ingressus Religionis liber esse debet ab omni labe, & simonia, vnde si superior pro receptione Monachi recipit pecuniam ex pacto, ab officio, & beneficio suspenditur, & pecunia est restituenda, & taliter receptus in aliud monasterium est transferendus, quod arctius sit, post renunciationem tamen, in eisdem, vel aliis monasteriis poterunt collocari, si iis ignorantibus pecunia sit data. cap. non satis. cap. veniens ad nos sit. cap. de Regularibus. de simon. licet tamen accipere à sponte dante sine pacto. glo. in d. cap.

non

non satis. pro ingressu vero religionis nullo casu licet ali-
quid accipere quasi pretium religioni, cum status religionis
sit spirituale, & spiritualia, vel eis annexa vendere illicitum
sit; si vero monasterium est ita inops, vt non valeat susten-
tare plures personas, potest exigi aliquid à volente intrare,
non vt pretium religionis, sed vt habeat monasterium, vnde
ei prouidere possit, dicendo ei, nos non possumus tibi
prouidere, si vis viuere, & intrare, ser tecum, vt inde viuere
possis: vt dicit d. glo. *sed si monasterium est diues non licet
sine simonia aliquid exigere à petente ingressum*; Nec licet
taxate sine simonia, quod certum quid detur, nec facere pactum
de seruanda consuetudine, nec post receptionem potest
ad id cogi, si tamen gratis est receptus, potest monasterium
agere pro alimentis contra patrem, vel eius heredes;
nec licet etiam offerre superiori pecuniam si velit eum reci-
pere, nec etiam si recipientes petunt, recipendus tacet, potest
ibi manere; nec licet etiam pacisci deseruendo monasterio,
si post tempus certum recipietur, nec aliud pactum inite vt
recipiat, potest tamen monasterium respuere recipiendum,
nisi didicerit artem futuriam, vel studuerit, & huiusmodi,
sine simonia, & pariter si ingressus sit intentione in mentē
retenta dandi aliquid, & sic etiam receptus, talis simonia
pœnitentia deletur, vt inquit Turri Cre. in summ. r. q. 2. ea
quoque obseruando, quæ latè supra tract. de Simonia, circa
hoc sunt explicata, vbi est locus suus.

Quintum dictū. Religionem ingressurus, debet esse per-
sona legitima, nec ingredi prohibita, in quo notandum, quod
omnis, qui non prohibetur, censetur permissus, prohibentur
autem plures personæ à religionis ingressu.

I. Enim seruus sine consensu domini, vel eo ignorante,
aut contradicente religionem ingredi non potest, nec de-
bet recipi, vel sciatur an sit seruus, vel ignoretur an sit seruus,
vel liber, & si ingrediatur, restituitur domino cum omni-
bus, quæ attulit, fide tamen accepta de eius impunitate post
triennium verò non potest repeti, nisi esset tam longè, quod
non posset inueniri, ob consensum domini præsumptum.
cap. si quis incognitus. r. q. 2. & si interim profiteretur resti-
tueretur domino, non obstante professione, si in profes-
sione est vsus fraude, vt probando se liberum per falsos testes.
c. oportet, de seru. non ordin. & domino restitutus, quò ad se
erit religioni obnoxius, vnde manumissus contrahere non

*Religionem
qui ingredi
possint, vel
non.*

posset. cap. de viduis. 27. quæst. 1. quòd si monasterium fuit in culpa sciens cum esse seruum, vel negligens inquirere cum esset cognitus, manebit in religione, sed monasterium domino satisfaciet. arg. cap. si seruus. 54. dist. & tempus triennij incipit currere à die scientiæ domini. *Filius verò familias si pubes sit etiam inuito patre ingredi potest*, probatur à simili Gencl. 12. *Egredere de domo tua, & de congregatione tua.* Pfal. 44. *Oblisiscere populum tuum, & domū patris tui.* Matth. 10. *Qui amat patrem, vel matrem plusquam me, non est me dignus.* Ex Concil. Tolet. 10. c. vlt. Tribur. can. 24. cap. puella. 20. q. 2. c. cum virum. de Reg. Ex Patribus Hier. ep. ad Heliodorum, percalcato perge patre &c. Ambros. lib. 3. de virg. Chris. hom. 84. in Ioan. Aug. ep. 38. ad Lætam. D. Tho. d. q. vlt. art. 8. ad secundum. *quia pubes est sui iuris in ijs qua ad Deum sunt*, qui est magis sequendus, quàm homines, cum in hoc liber habeatur, si tamen parentes ita inopes sint, vt sine eo sustentari non valeant, probabiliter ingredi non potest tuta conscientia, nec vbi sine notabili iactura, & detrimento sui status, & conditionis, pater non potest sine eo viuere, & oporteret eum mendicare, vel alijs seruire eum detrimento sui status, etiam si ex voto in habeat, vbi sine detrimento suæ salutis filius potest in facere. Angel. Religiosus. num. 11. D. Thom. 3. quodlib. quæst. 5. Pater verò è conuerso non potest iuste ingredi liberis relictis sine rebus necessarijs ad eorum alimenta, & educationem. D. Thom. d. quæst. 89. art. 6.

II. Obligatus ad soluendum debitum alicui, non potest id licite prætermittere, vt religionem ingrediatur: vt dicit D. Thom. d. artic. ad tertium. quòd si is velit cedere bonis, & ingredi religionem seruire charitatis. Silu. d. verbo, Religio. 2. num. 4. cum posse. Nauar. verò comment. 1. de Reg. num. 7. ver. contrarium tenet. Maior. id negat. In quo ego sic distinguem, quòd aut ingrediens est persona industria pollens, vt Medicus, Iurisperitus, artifex magnæ industriæ, qui ideò manens in seculo facile, & probabiliter posset creditoribus eius industria satisfacere, & hic iuste ingredi non potest, si verò nulla, vel parua pollet industria, facta cessione bonorum, ingredi poterit, sic tamen vt monasteriū teneatur, de his quæ eius occasione acquisiuit donatione, successione, testamēto, & huiusmodi, & nō plus, & æquū est etiam vt si quid lucratur scribendo, absque detrimento officij diuini,

diuini
rum
quia
mor
ctus
su cu
de ec
ficit
conf
sum
eius
I
præs
quia
deleg
mon
re no
vt re
viola
de iu
I
dem
dist. 4
næ p
cessar
ver. n
V.
ingre
contr
tione
& m
c. ex p
spons
Silu. c
V
licent
gredi
Archi
19. q
licet
nefici

diuini, & obseruantix regularis, id cedat beneficio creditorum, licet absolute is non teneatur operari, vt soluat debita, quia caret propria voluntate, & post ingressum acquirat monasterio, etiam si ad debitum fuisset iuramento astrictus. c. licet. de Regul. & eo magis ingredi potest de consensu creditorum. Innoc. & alij in rubr. de oblig. ad rat. & idem de eo qui accepit vxorem quæ patitur aliquod interese, sufficit enim cedere bonis, cum & hoc casu requiratur eius consensus, vt supra est tactum, si matrimonium est consummatum, si verò ratum tantum, ipsa nubere poterit post eius professionem.

II. Qui obligatus est ad aliquid faciendum, tenetur id præstare saltem per alium, nisi sit electa industria personæ, quia tunc per alium id explicare non potest. cap. fin. de offic. deleg. & tenebitur ei ad interesse ex bonis, quæ attulit ad monasterium, vel iis cedendo, vt supra, & si prædicta præstare non potest, ingredi potest etiam si iurasset illa præstare, vt regere ciuitatem per annum, vel legere, quia non dicitur violare iuramentum, qui id in melius commutat. c. peruenit. de iureiur. Silu. Religio. 2. num. 5.

III. Qui obligatus est ad ratiocinia reddenda, si quidem ciuitati, vel alij perpetuo, ingredi non potest. c. legem. dist. 4. & prius debet se expedire, si verò obligatus est personæ priuatae, honestum est, vt prius se expediat, sed non necessarium. Host. in summa de oblig. ad rat. §. quis obligatus. ver. nunquid autem.

V. Qui matrimonium contraxit per verba de presenti, ingredi non potest si sit consummatum post matrimonium contractum, si verò est cōsummatum tantum ante celebrationem contractus, vel si tantum est ratum, ingredi potest, & magis qui tantum sponsalia contraxit. c. veniens. de spōs. c. ex publico. c. verum. c. ex parte. de conu. coniug. & etiam si sponsus iurasset aliquam ducere. arg. d. c. peruenit. de iureiur. Silu. d. loco. nu. 9. Angel. d. verbo. nu. 14.

VI. Nec qui est in Episcopali dignitate constitutus sine licentia Papæ. c. licet. de Regul. Inferiores verò Episcopo ingredi possunt Episcopo etiam inuito, vt Decani, Præpositi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Canonici, Curati, &c. c. duæ. 19. q. 2. D. Th. q. prædicta. art. 7. quam tamen petere debent, licet non obtineant. d. c. licet. de Regul. & interim eorū beneficia non vacant, nisi post professionem tacitam, vel ex-

pressam, vel si euideret appareat, quod vitam mutare velit, assignata tamen portione fructuum beneficij alicui qui eorum loco beneficio inseruiat c. beneficium, de Regul. in 6. reliqui verò fructus monasterio dabuntur, ne ei sit onerosus. c. de lapsis. 16. q. 6. & interim erit Canonicus, &c. & intererit electionibus, &c. cum propriè non sit religiosus. c. religioso. de sent. excom. in 6.

VII. Furiosus ob defectum consensus admitti non potest, ex dictis superius de Impubere. Silu. Religio. 5. num. 2. dum durat infirmitas, vt ibi dicit, etiam si ibi maneret centum annis, secus si cesset, & credatur sanus, vt idem sentit.

VIII. vt ibi dicit Ang. nu. 15. requiritur, vt ingrediens sit corpore sanus, legitime natus, nulla vulgari infamia notatus, animo promptus, competenter literatus, vel ad honestos labores aptus, ex constitutione minorum, dicit tamè si cum his vltimis impedimentis reciperetur, tenere receptionem.

Vltimò, ex cõstit. Sixti V. requiritur, quod ingressurus non fuerit homicida, nec sit bannitus, nec de criminali crimine accusatus, nec illegitimus. Gregorius tamen XIII. declarauit prædictam constitutione in eius Bulla, & reduxit eam ad ius commune.

Ingressus tamen religionem si illegitimus sit, dispensatur ad ordines minores, & sacros, non tamen Episcopatum, dignitates, vel beneficia curata. cap. 1. de fil. presb. in 6. Rebuff. in praxi benef. tit. de disp. super defe. nat. num. 67. iure communi, in quo statuit, & Bullis prædictis hodie, vt & ingressus tollit irregularitatem prouenientem ex delicto occulto, excepto homicidio, non tamen quò ad bigamiam, nec quò ad deformitatem corporis, respectu ordinum, licet sic respectu professionis. Nau. in c. non dicatis. nu. 92. 12. q. 2.

Sextum dictum. Ingressurus religionem recipi debet, & approbati à superiore monasterij de consensu capituli, si ibi obligatur monasterio, & non ordini tantum, nisi Prioratus vacet, quia sic conuentus potest eum recipere nomine Abbatis futuri: vt dicit Franch. in c. fin. de Regul. in 6. si electio similis ad vtrunque spectat, secus si ad solum Abbatem ex priuilegio, vel præscriptione, cum iure communi, solus sine capitulo id non possit, vt ibi not. glo. & alij: qui debet diligenter examinare qualitatem admittendi, animum, & an verò similiter in religione sit profecturus, non respiciendo carnè, vel sanguinem, nec acceptione personarum exercendo, & diligenter inspiciendo, ne admittendus abquo canonico impedi

6
Religionem
ingrediens à
quo recipi
debeat.

impedimēto, de quibus supra est dictū, detineatur, in dubio tamen in clementiā magis inclinādō, quā in feueritatē, ne quis sine graui causa, rāto bono, quale est Religio, priuētur.

Septimum dictum. Religionem ingrediens mutare debet habitum, & nomen. arg. c. super eo. de Regul. c. monasteriis. 19. q. 3. Host. in summa. de Regular. §. pen. ad h. c. r. in fi. cap. statutum. de Regul. in 6. clem. eos qui. de Regul. quod intelligitur de habitu religionis, quam ingreditur, nec sufficit deferre alterius religionis habitum. gl. in d. c. super eo. & sic habet consuetudo legum interpret. l. si de interpretatione. ff. de legib. Silu. Religio. §. nu. 5. & vetustissimus mos est in ecclesia, vt qui mundi contemptum, & pœnitentiam profitentur, singulari habitu vtantur, quod monachi faciunt: vt dicit Dion. d. 6. eccl. hierarc. quod sacerdos signo crucis eum consignatum tondet, omniq̄ veste detracta, eum alia induit: & Athanas. lib. de virgin. ante medium, monet sanctimonialē, vt fuscā, & vilem vestem gerat. Idem Bas. lib. de quaestionibus fusē explicatis. q. 22. Chriſt. hom. 69. in Matth. ait, monachos habitu imitari Heliam, & Ioannem. idem Ambr. lib. 6. ep. 36. Hier. ep. 4. ad Rusticum monachum. Aug. lib. 6. contra Fau. c. 9. Greg. lib. 2. dial. c. 1. Cassian. lib. 1. de instit. mon. & Conc. IIII. Cartag. can. 104. distinguit habitū laicalem ab habitu religioso, & habetur in d. c. super eo. cum multis aliis. Idq̄ congruē, vt ostendatur vitæ prioris mutatio per habitus mutationem: vt dicit Dion. loco cit. Secūdo, vt propriæ professionis moneantur, cū aliter ij atque alij induantur. Tertio, vt etiam inuiti cogantur rectē viuere, cum habitu ab aliis distinguantur, & cognoscantur, vt inquit Bal. d. q. 22. *Vtuntur etiam cucullis* adde notandum simplicitatē infantilem, & innocentiam ad quam monachi redire cupiūt, vt ibi dicit Cassian. *vtuntur etiam veste vili, & aspera*, tum ad humilitatem, tum ad pœnitentiam, & mundi contemptum, exemplo Achab. 3. Reg. 21. Helix. 1. Reg. 1. *Quod etiam monachi tondentur*, patet ex Dion. d. c. 6. Athana. loco cit. Hier. ep. 26. ad Aug. & Conc. IIII. Cartag. can. 44. prohibet clericos alere comā, vel barbā, & can. 40. iubet vt clerici toto capite detonso, solum circulū capilli circa aures relinquunt, quod soli monachi retinere, idq̄ congruē, ad exprimentam imaginem coronæ spineæ Christi, vt ei maximē clerici, & monachi conformentur, vt dicit Beda lib. 5. hist. c. 12. & vt illa nudatione capitis significetur vita pura, & aperta, non fucata vlla simulationis specie, quam monachi ha-

8
*Religionem
ingrediens
mutare de-
bet habitū,
quomodo, &
quare.*

*Quid cucul-
la & habi-
tus mona-
chū doceat.*

*Olim nõ ra-
debantur sed
tondebantur
clerici &
monachi.*

bere debent, vt dicit Dion. d. c. 6. & vt significetur eos debere
superflua maximè vitiosas cupiditas amputare, vt dicit Isid.
lib. 2. cap. 4. de diu. offic. Rab. lib. 1. de inst. cler. cap. 3. & vt
moniales, quæ nunquam lauabantur paterentur vermium
puncturas: vt dicit Hier. in ep. ad Sabinianum. olim tam-
amen non rasura, sed tonsura erat in vsu, pili enim tonde-
bantur, sic tamen vt cutis tecta maneret, vt patet ex Clem.
Alex. lib. 3. pedagog. c. 11. vt dicit Bellar. lib. 2. demon. c. 40.

De mutatione etiam nominis id patet ex vsu, ad signifi-
candum prioris vitæ mutationem, per prioris depositionem,
quod nomen ex aliquo Sancto sumi debet, tum vt eius ora-
tionibus monachus iuuetur, tum vt ad eius imitationem
ipse monachus excitetur.

9
*Religiosus
fiedus debet
prius in pro-
batione ma-
nere, quanto
tempore, &
quomodo.*

Obtatum dictum. Religionem professurus, debet prius in
nouitiatu, & probatione manere; probatur in c. Gonsaldus.
17. q. 1. c. ad apostolicam. de Regular. c. 1. eod. in 6. vt sic in-
grediens probet an possit ferre onera religionis, & in ea pro-
fecturus sit, & monachi pariter, & hoc tempus, licet olim
de hoc esset controuersia, non debet esse minus anno, aliàs
qui minori tempore in religione steterit si profiteatur, pro-
fessio non tenet, nec obligat talem ad religionis obseruan-
tiam. ex Conc. Trid. sess. 25. de Reg. cap. 15. quod tempus
debet esse continuum, non interpolatum. Abb. in d. cap. ad
apostolicam. vt sic omnes regulæ obseruantias probare pos-
sit, tam ieiuniorum, vigiliarum, diuinorum, & huiusmodi, &
debet etiam probationem facere in habitu propriæ religio-
nis, non alterius. Silu. Religio. 5. num. 4. & 5. quæ tamen ves-
tes debent esse discretæ à vestibus professorum, clemens. eos
qui. de Regul. qui annus probationis non sufficit, nisi fiat
post pubertatem, & hodie incipit tantum in quintodecimo
anno, cum professio fieri non possit ante decimum sextum
annum expletum, siue sit Religio virorum, vel mulierum. d.
c. 15. in Trid. Conc.

Interim verò nouitij in vno conclaui à monachis separato,
si impuberes sint, sub custodia fidelis senioris erudiendi
manere debent, ac piè in via domini religionisque obseruan-
tia dirigendi. c. 1. 12. q. 1. iubendo, vt deuotè psallant, & diu-
inis intersint, semel in hebdomada peccata confiteantur viro
seniori, & probato, & sacram communionem semel sal-
tem in mense percipiant, in laboribus, & oneribus religio-
nis exerceantur, ieiunia stata obseruent, & alia peragant,
quæ

quæ Religiones sanctè institutæ seruari mandant, vt in adolescentia optima disciplina vrentes, in dies magis, Deo præstante, in bono, quod est religionis finis, proficiant. Et cum nouitiis in religione tantum causâ eam experiendi maneat, ex prædictis, idèd non eximitur à populo, nec venit appellatione cleri, etiâ in odiosis. Tiraq. tract. de retr. lign. §. 1. gl. 8. nu. 32. nisi clericus sit, qui tamen etiâ si clericus non sit gaudet priuilegio. can. si quis suadente. cap. religioso. §. 1. de sent. excom. in 6. & quiescit sub protectione ecclesiæ, & idèd coram iudice ecclesiastico est conueniendus. Host. in c. statui- mus. ver. posse. de Regul. Io. And. Franc. in c. beneficium. de Regul. in 6. & remanet subiectus parochiæ cui ante ingressum subditus erat, vnde canonica portio, si moriatur illi debetur, non vbi cum moritur degit. Host. Io. And. in c. de his. de sepul. in c. relatum. eo. tit. & est ordinandus ab Episcopo, à quo ante ingressum erat. Anch. Franc. in c. cum nullus. de temp. ord. Nec potest dici verè monachus. c. ad apostolicam. de Regul. Franc. Gem. in cap. 1. eo. in 6. & potest exire monasterium ante professionem factam nulla Prælati venia impetrata, ac sine solutione impensarum facta à monasterio in eius victu. Abb. in d. c. statuiamus. de Reg. c. non solum. eo. in 6. vltra quæ victualia nouitius nil hodie potest dare inter- im monasterio, & si exit, tenetur monasteriũ ei restituere omnia quæ sua erant, sub anathemate, & ab Episcopo ad id censuris cogi potest. c. 16. d. sess. 25. de Regul. in Tr. Conc. & si moritur in nouitiatu, bona quæ in ingressu contulit monasterio, ipsi acquiruntur non hæredibus. Abb. in c. in præ- sentia. de probat. testans de communi, cui tamen in ingressu nil dari potest, præter pertinentia ad victum, & vestitum. d. c. 15. & 16. sess. 25. de Regular. & idèd talis applicatio locum habere non potest, verum est tamen quòd nouitius, licet non possit renunciare bona sua, potest tamen de eis testari, etiâ relinquendo monasterio, ex communi, vt testatur Molina de iustit. tract. 2. disput. 129. & sic intelligitur quòd & infra de hoc dicitur; & si delictum patret ob quòd ex constitutionibus monasterij debeatur perpetuus carcer pro- fesso, ei debetur. cap. non solum. vbi. Gem. eo. in 6. Nec eius beneficium interim vacat, vt supra est dictum. d. cap. benefi- cium. de Regul. in 6. & minus bona patrimonialia ei sunt auferenda. cap. quòd à te. de contu. non solum quæ ipsius erant, sed nec ad quæ ius habeat, vt feudalia, vt dicit Tiraq.

10
*Nouitius an
 possit exire.
 Et quid fiat
 de eius be-
 neficijs &
 bonis.*

loco cit. nu. 28. & etiam testamentum facere potest. gl. Arch. Franch. & alij in c. 1. & 2. eod. in 6. de Reg. Tiraq. ibid. num. 29. quòd si exeat recuperabit ea tantum bona quæ intuitu religionis præsumitur ei donasse, vnde si omnia donasset, ea recuperabit, si verò non intuitu ingressus, sed ob aliud ei donauit, non recuperabit, nec ea quæ sciens professionem non tenere ei largitus est. Doct. in auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. Silu. loco cit. §. si. & si ibi decedit, bona quæ monasterio contulit, ei cedent, alia verò de quibus nil disposuit ad coniunctos pertinet. Abb. in d. c. in presentia. de probat. Silu. loco citat. §. 12. & ista opinio videtur æquior, licet cõmunis sit in contrarium, quòd omnia acquirantur monasterio, vt dicit Dec. in d. c. in presentia. nu. 73. de probat. Nouitius tamen iudex, vel arbiter esse nõ poterit, nec procurator. Tiraq. loco cit. nu. 23. Nec beneficiũ confertur potest. c. religioso. vbi Dom. & Anch. de Regul. in 6. nec est passim vocadus ad electionem in ecclesia, vbi erat canonicus, nisi patronus sit, vel ius aliud singulare habeat. Tiraq. loco cit. nu. 24. Silu. loco cit. §. 11. Nec is potest renunciare bona sua, nisi cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij id fiat ante duos menses ante professionem, quæ & valida non est, nisi sequuta professione. c. 16. cit. si tamen non intuitu religionis in seculo facta sit talis renunciatio, valet. Molina loco cit. vt nec annullatur testamentum factum à nouitio, etiam si nil reliquerit monasterio, & idem si ante nouitiatum esset testatus, qui & in hoc solemnitatibus aliorum vti debet, maximè clericorum. Molina ibi.

Finito tempore nouitatus, superiores, nouitios, quos habiles inuenerint, ad proficendum admittant, vel è monasterio ejiciant. d. c. 16. sess. 25. de Regul. in Trid. Conc. possunt tamen superiores ex iusta causa prorogare professionis emissionem ultra annum, vt sacra congregatio Cardinalium Cõsiliij censuit, teste Grassio, de Regul. num. 16. Et debent examinari qui habent profiteri de fine quo ingrediuntur, de eorum stabilitate, & deliberatione, & etiam de scientia, si futuri sunt clerici, vt hodie communiter sunt omnes monachi, vt dicit Abb. in c. cum illorum. de sent. ex com. aliàs in eis sufficit bonitas vitæ. glo. in c. legi. 16. quæst. 1. & debent habere tantam scientiam laicam, vt possint explere munus suum, & ad sacros ordines promoveri. Grass. ibi. num. 10.

Nonum dictum. Religionem ingressus transacto tempore nouitatus, professionem facere debet religionis, in qua est probatus. d. c. 16. per quam quis fit religiosus, & est solempne votum, per quod quis propriè efficitur religiosus. D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 2.

Hac verò professio fit voce, vel scriptura, idque pluribus modis.

I. Promittendo seruare regulam, id est vitam regularem, quæ consistit in tribus votis, vel promittendo viuere secundum regulam, quod est cautius, vel & melius, promittendo obedire secundum regulam, vel quæ Prælati iusserit, iuxta regulæ tenorem exequi, vt colligitur ex D. Thom. 2. 2. quest. 186. art. 9. & 1. quodlib. q. 9. transgressio verò aliorum non obligat, nisi ad veniale, & alicubi etiam tantum ad pœnam taxatam per constitutiones, vt apud prædicatores, vbi etiam posset esse peccatum veniale, vel mortale, ex cupiditate, negligentia, vel contemptu, vt ibi dicit D. Th. *Duplex verò est professio, Expressa, & tacita: expressa, q*

fit verbis expressis: tacita, de latione habitus, vt infra dicitur.
Ad hoc verò vt professio expressa teneat, oportet vt multa concurrant.

I. vt steterit per annum saltem in probatione, & expleuerit decimum sextum annum. ex d. c. 16. in Trid. Conc. & hoc tempus sufficit etiam vbi est congregatio durior, cum cap. quia in insulis. de Regular. consuetudine sit abrogatum, vt dicit Silu. Religio. 3. nu. 2. ver. Fallit tamen si aliqua congregatio statuat, vt differatur professio ad decimum octauum, vel vigesimum annum, id statutum valebit, vt de Cartusien. sibus dicit Abb. in c. quia. de Regul. quòd non profiteretur ante vigesimum annum, cum minor taptum ætas prohibeatur, non maior.

II. Requiritur, vt intentio sit recta iuncta cum expressione verborum, in quo notandum, vt dicit Paul. 4. dist. 26. q. 3. Silu. religio. 3. nu. 6. quòd si quis intendat esse religiosus, licet simul intendat peccare, vt furari, contendere, & huiusmodi, tenet professio, quia intendit se obligare ad vota, & sola obligatio ad vota, non impletio est de essentia religionis: si verò intendit aliquid contrarium essentia religionis, vt non viuere castè, nec se obligare animo ad hoc, professio non tenet, cum id contrarietur essentia religionis, vt dicit Abb. in c. vt clericici. de Regul. vt & si id relinqueretur voto continen

II
Professio est facienda ab eo qui religionem est ingressus, quot modis, & quomodo, & quo tempore, & quid requiratur ad eius validitatem.

Duplex professio expressa & tacita.

Intentio requiritur in proficiente.

tinentiæ, obedientiæ, & paupertatis. Couar. de spons. 2. p. c. 3. §. 1. nu. 18. & idem de aliis votis, vnde si exprimitur aliquid contrarium essentia religionis, non erit professus, aliàs sic si non repugnat, vt quòd liceat ei habere pecuniam de licentia superioris, illius voluntati se submittendo: sic etiam si dicat, non intendo seruare castitatem, licet promittam, non tenebit professio; sic si quid exprimitur contra particularem austeritatem, vt quòd liceat comedere carnes, si id scit contineri in regula, quã profitetur, tenetur, secus si nescit, *quando verò animo dissentit*, qualitati contrariæ essentia religionis, verbis tamen contrarium exprimens, arbitror, eum teneri in conscientia assensum præstare liberum, remota illa qualitate ad similitudinem matrimonij carnalis, vbi publice contrahens, animo tamen dissentiens est, vt dicit Silu. Matrimonium. 4. nu. 8. sic etiam si quis profitetur cum conditione contraria essentia religionis, vt quòd ei liceat habere proprium, professio non tenet. Abb. in cap. si. de cõd. apposit. & si simpliciter dicit, se velle posse retinere sua, in dubio censetur id voluisse, vt obedientiarius monasterij. Abb. in cap. insinuante. qui cler. vel vou. quòd si hanc conditionem apponit per viam conditionis resolutiue, vel suspensiuæ, vt non intendo aliter profiteri, nõ erit religiosus: si verò absque conditione resolutiua, apponit tale pactum retinendi sua per viam contractus, fit interpretatio, vt sit oblatum monasterij, licet non quòd ad omnia, & non religiosus propriè, quia cum verba sint contra naturam cõtractus, fit transitus ad alium contractum, si id fieri potest ex verborum interpretatione, quòd si ex verborum significato, non potest fieri transitus ad alium contractum, actus in totum vitatur, vt dicit Silu. Religio. 3. nu. 7. & 8.

III. Oportet, quòd professio fiat in religione approbata, aliàs is obligatur religioni in genere, vt dicit Silu. ibi num. 10.

IIII. Si monialis sit, ante professionem debet Episcopus explorare eius voluntatem an coacta, vel volens ingrediat. c. 17. sess. 25. in Trid. Conc.

V. Requiritur, vt dolo quis professionem non emitat, quæ tamè valet, nec metu si cadat in virum constantem, quæ non tenet, vt supra est dictum. Couar. in 4. decret. de spons. 2. p. cap. 3. §. 6. numero vlt. testans de communi, etiam si metus sit tantum reuerentialis, vt ibi dicit; nec blanditiis, quo casu, professio

professio tenet, sed bona illius non monasterio allicienti, sed hæredibus ingredientis debentur. c. constituit. 20. q. 3. Sil. libi num. 11. nec metu, vt supra, qui tamen id excipiens non auditur, nisi infra quinquennium, & interim habitum non dimittat. sess. 2. 5. cap. 19. in Tr. Conc.

VI. Requiritur, quod vir profiteatur in monasterio virorum, non mulierum, & è conuerso, si tamen mentito sexu, secus fiat, licet ibi esse nõ possit, professio tenet, cū profiteatur substantialia, quo casu masculus cogetur ad monasteriũ monachorũ, & è conuerso, idq; in foro fõri, & etiam animæ si intentio erat profitendi, licet non seruandi professionem, modo supra exposito, idque tenetur exequi quod ad eandem religionem in specie, vel saltem in genere, licet non in sexu, quo est professus. Silu. d. verbo. num. 9.

VII. Requiritur, quod professio fiat ab ipsomet, qui vult ingredi sub his verbis, vel similibus, trado me tibi in monachum, & in fratrem, dummodo recipiatur ab habente potestatem incorporandi religioni, vel cum mandato eiusdem superioris, promittendo se, ipsi Prælato accipienti, omni studio, Deo fauente, curaturum, vt incorruptam seruet continentiam, prout humana fragilitas patietur, & obedientiam Prælato debitam, & malam vitam mutet, si hætenus habuit, & religiosus regulam seruet, omnia simul, & vniuersa bona à se abdicando. Spec. in tit. de Regular. in princ. quæ tamen potest fieri per procuratorem specialiter professuro ad id constitutum. Silu. loco cit. nu. 15. & valet facta in monasterio laxiori ab eo etiam qui vouit ingredi strictius, licet ei sit iniungenda pœnitentia pro voti transgressione. c. pen. de Reg. in 6.

VIII. Requiritur, vt fiat in monasterio, vbi est proficendum. Si tamen fiat extra claustrum, etiam habitu non mutato, & profitens bonis suis vsus fit, tenet, & professus tenetur ad regulæ obseruantiam. Abb. in cap. sunt nobis. num. 1. 2. & 3. de Regul. in c. porrectum num. 7 eod. quæ tamen sine causa extra claustrum fieri non potest. idem in cap. ex publico. num. 10. de conu. coniug. & etiam in domo propria in manibus abbatis, vt idem dicit in cap. insinuante. qui cler. vel vou.

IX. Requiritur, vt fiat coram Abbate, vel superiore alio monasterij de consilio totius conuentus, aliàs professio non tenet, nisi Abbas ex priuilegio, vel consuetudine præscripta habeat,

habeat, vt solus possit id explicare. c. fin. de Regul. in 6. Abb. in c. porrectum. de Regul. Silu. d. verbo. num. 17. idem Abb. in c. ad apostolicam. eod. quia cum ex professione monachus obligetur religioni, & Religio teneatur eum perpetuo alere, oportet quod id fiat ab eo qui potest religioni incorporare, qui est Abbas, & superior, modo quo supra, vt dicunt predicti, potest tamen acceptari ab alio etiam clerico, vel laico, cum mandato superioris, & idem si sine mandato eius id fecit, nomine tamen eius, & superior postea id ratificet, vt dicit Silu. loco cit. num. 16. & si Abbas est mortuus, potest fieri coram conuentu, qui recipiat nomine futuri Abbatis, si tamen receptio pertinet ad vtrunque simul, aliàs secus. cap. fin. de Regul. in 6. quod si fiat coram episcopo, is erit verus religiosus, & manebit in domo Episcopi sub obedientia eius, quod intelligitur si admiserit eum nomine alicuius Prælati, alicuius regulæ approbatæ, & ad monasterium ipsi Episcopo subiectum, quo casu matrimonium post per eum contractum irritum erit, etiam si talis maneret in seculo, si verò monasterium sit exemptum, licet Episcopus eum recipiat ad professionem nomine monasterij, si monasterium id post non ratificet, non tenebit professio, & matrimonium post contractum erit validum, cum irritetur matrimonium per professionem si modo fiat in religione probata, & non aliter, & ordinem factum. cap. vnico. de voto. in 6. quia Episcopus non potest incorporare aliquem religioni inuitis fratribus, vnde in materia stricta hic non dicitur religiosus. Abb. in dist. c. porrectum. Silu. Religio. 3. num. 14. & inferior Prælati Episcopo non potestmittere aliquem, etiam hoc modo ad professionem, cum id specialiter Episcopo concedatur, vt ibi dicit Abb. conuentus tamen solus mortuo Abbate, vbi receptio ad vtrunque pertinet potest aliquem ad religionem recipere. cap. fin. de Regul. in 6.

X. Requiritur, quod fiat vni religioni probatæ in specie. dist. c. vnico. de voto. in 6. vnde professio, qua quis obligatur religioni in genere, non tenet, vt si fiat vni ex mendicantibus, & matrimonium post actum erit validum, licet peccet. Silu. loco cit. num. 18. ver. tertio.

XI. Requiritur, quod fiat de tribus votis, scilicet, obedientia, paupertate, castitate, quæ sunt substantialia religioni. c. cum ad monasterium. de Regul. vnde si deducit in pactum, quod ad vnum tantum ex his velit teneri, non erit professus propriè,

pro
pro
loc
na
u
ce
tur
in 6
stan
in 6
piat
puni
X
de R
est p
Abb
stan
etiar
coni
gion
cif. 2
tur f
ro co
in in
N. vo
bus f
ti. En
re om
moni
nis, &
etiam
A
voce
inter
profe
te leg
in pro
religi
post
in d. c
6. scie

vel consuetudine conueniunt, si sit tamen nouitius, & sciat ea conuenire professis tantum, quia si ignoret, præsumptio cessat, & si spontè se ingerit, non metu, puta electioni, & si perseuerat in tali actu spatio tridui, vel loco tridui, habitum suscepit, & id egit cum habitu professorum distincto in colore, scissura, vel forma, & simul exercuit actum professori, vt quia interfuit conuentibus capitularibus, simul cum professis, quibus professi, tantum interuenire possunt: quibus duobus concurrentibus, scilicet susceptione habitus professorum, & exercitio actus ad professos tantum spectantis, non requiritur illa tridui perseuerantia, concurrentibus tamen iis de quibus supra, vt optimè exponit Abb. in cap. vidua. de Regular. dicens tamen oportere, vt is sit nouitius, quia si clericus secularis sic interesset, non censeretur professus. Aliæ quoque coniecturæ adfunt, ex quibus elicitur, quòd elapso anno probationis constitutus in ætate legitima, tacitè voluerit profiteri.

I. Quando spontè renunciauit beneficium ecclesiasticum, quod possidebat multis laboribus acquisitum, absque protestatione, quòd per hoc non intendit relinquere seculum:

II. Quando constitutus nunc quòd tempore ingressus habuit animum dimittendi seculum.

III. Quando tempore ingressus id expressit.

III. Quando tempore ingressus obtulit expressè se, & sua, omnia scilicet vel maiorem partem, aliàs non est præsumptio, quòd voluerit vitam mutare.

V. Quando renunciauit omnino propriis, vel quando castitatem, & obedientiam solemniter promisit.

VI. Signum, quando nouitius fecit magnam tonsuram:

VII. Quando nouitius ob delictum commissum spontè suscepit penitentiam consuetam professis tantum imponi.

VIII. Quando nouitius acceptat beneficium regulare, vel Prioratum, quæ professis tantum dantur. cap. nullus. de elect. in 6. vt declarat Fran. post tex. & glo. ibi. in cap. non solum. num. 6. de Regnl. in 6. quibus tamen casibus, quinto, & octauo excepto, posse admitti probationem in contrarium existimarem, cum sit præsumptio iuris tantum. Franch. in cap. 1. §. qui verò. de Regular. in 6. in princ.

II. Tacita inducitur professio, quando nouitius in ætate legitima constitutus, vt supra, habitum professorum suscepit, qui distinctus sit ab habitu nouitiorum, idque sciens is per

per hunc actum fieri professionem tacitam de iure, vel consuetudine, ac sponte non metu coactus, & ab eo qui potest incorporare religioni, & sub eius obedientia, & triduo in eo proposito perseverat, his enim concurrentibus tacita professio inducitur. c. ad apostolicam, vbi Abb. extra de Regul. c. constitutionem. eo. in 6. quæ si fit intra annum probationis obligat religioni in genere, non illi in specie, vnde ad laxiorem etiam regulam transire poterit. d. c. constitutionem. & Abb. in d. cap. ad nostram. sequitur Silu. verbo, Religio. §. num. 19. ver. secundo; quod tamen hodie non potest euenire intra annum probationis, cum professio non teneat, nisi quis saltem per annum cum habitu in probatione steterit. c. 15. sess. 25. in Trid. Conc. potest tamen & hæc tacita fieri, si quis transactis decem & sex annis ætatis suæ, & postquam in probatione per annum stetit, huiusmodi habitum, seruatibus supra dictis, suscepit.

III. Tacita inducitur professio, vbi in ætate quindecim annorum expletorum constitutus per annū continuum defert habitum nonitiorum non distinctum patenter colore, scissura, vel forma ab habitu professorum, licet sit benedictione occulta, vel alio modo occultè distinctus, scientiam tamen & concurrentibus iis de quibus supra. text. est in cap. 1. §. qui verò eod. in 6. clem. eos qui. de Regul. sufficere tamen distinctio solius benedictionis, quando vbi dantur professis benedicuntur, non autem quando dantur nouitiis tantum. d. cap. 1. in fin. Zab. in d. clem. eos qui vbi & dicit, quòd si in monasterio erat cōsuetudo, quòd moniales post susceptum habitum poterāt redire ad seculum ante susceptum velum, non intelligitur ex susceptione habitus sublata, & sic nec tacita inducta professio, vt nec si is qui detulit habitum protestatus sit, se non intendere per hoc profiteri. Dicitur verò habitus distinctus patenter per colorem, scissuram, vel formam; lateenter distinctus dicitur per personam quæ dat, per locum vbi datur, & per formam dationis, quæ vltima non consideratur, ex d. clem. & hic annus intelligitur incipere à susceptione habitus, licet interim nouitius illum paruo tempore dimiserit, & postea reassumpserit, vt dicit Franch. in d. cap. 1. in princ. eod. in 6. licet in hoc hodie ex Concil. Trid. dici possit vt annus non sit interpolatus, per dictionem saltem ibi appositam, & hæc procedunt quando geritur in eodem monasterio, quia sic obligatur illi monasterio is, &

etiam quando habitus est indistinctus ab habitu professorum, distinctus tamen à secularibus secum degentibus, quia si seculares secum degentes eodem habitu indistincto vterentur, quo professi, per delationem huiusmodi habitus, non intelligeretur facta tacita professio, ut dicit Silu. d. verbo, Religio. 3. num. 19. ver. tertio inducitur. Sunt & alij casus in quibus inducitur tacita professio præter supra enumeratos: ut dicit Franc. in d. cap. 1. §. qui vero.

I. Quando quis renunciat mundo, & pompis eius, & beneficio constitutionis statim eod. extra; quod tamen vltimum hodie non procederet. arg. cap. si diligenti. de foro compet. & professio tacita incipit in vltimo instanti anni probationis. Zerola loco cit.

II. Quando in habitu communi compleuit annum probationis, nisi consuetudo habeat, quòd requiratur verbalis professio, vel alia solemnitas, quia tunc nõ sufficeret delatio habitus, & minus si nõ sit habitus religionis. ex Conc. Trid. d. c. 15. & similiter si monasterium ingressus in minori ætate, elapso anno post maiorem ætatem, in monasterio permanserit, nec reclamauerit, sic enim censetur ratificasse. decis. Rom. 216. 2. p. num. 6. in nouiss.

III. Quando iuravit quòd nunquam exiet.

IIII. Quando sub hac conditione fuerit manumissus pubes, vel impubes.

V. Quando est consuetudo in aliquo monasterio, quòd non fiat expressa professio, sed solum quòd conuertendus in ingressu promittat in manu Prælati obedientiam.

VI. Quando quis deliberatè emisit votum intrandi aliquam religionem, & postea per intervallum suscepit habitum ibi ab eo qui potest incorporare illi religioni, vel si vno contextu votum emisit, & solemniter habitum suscepit, animo mutandi seculum, concurrentibus tamen iis de quibus supra, ætate scilicet, probatione per annu, &c. Zab. in d. clem. eos qui. num. 4. quibus tamen casibus, vbi expressè non est facta professio, admitteretur probatio in contrarium, cum sit præsumptio iuris tantum, ut dicit Franc. in d. cap. 1. §. qui verò. licet in casu delationis habitus. Zab. censet esse iuris, & de iure præsumptionem. ex d. clem. eo. dicente, decernimus eo ipso religionem illam esse professos.

II
Professionis Effectus verò tacite professionis est, ut obliget illi religioni, vbi est facta in specie, sicut & expressa, si legitimè fiat, nisi alicubi

alicubi ad sit consuetudo, quòd professio non teneat, nisi facta sit expressè, quæ valet, vt dicit Zab. loco cit. reiecta distinctione inter mendicantes, & alios, cum hodie non liceat profiteri, nisi post annũ probationis, nec nisi post decimum sextum annũ completum. ex Trid. Conc. supra relato, clem. eos qui. de Regular. & is tenetur ad tria vota religionis substantialia, ad alias verò obseruantias, in quibus Prælati dissimulando videntur dispensare, non obligat, maximè si sit simplex, vt dicit Silu. post D. Thom. d. verbo. num. 20. nec is potest promoueri ad prælaturas regulares, vel beneficia. cap. nullus. de elect. in 6. clem. ne in agro. §. sanè. 2. eo. qui tamen tacitè professus cogere potest monasteriũ, vt eum expressè recipiat. Abb. in cap. si causam. num. 8. de elect.

Facta professione, homo sit verè, & propriè religiosus. c. ad nostram. eo. clem. eos qui. cum aliis supra allegatis, & liberatur à patria potestate. Abb. in c. si quis de Regul. & confertur mortuus mundo, quòd ad actus ciuiles. cap. placuit. 16. q. 1. l. Deo nobis. C. de episc. & cler. in his quæ sunt iuris positui nō naturalis. Abb. in cap. 2. de vita, & hon. cler. nec in iis quæ spectant suum, vel monasterij fauorem. Berous in c. in præsentia. num. § 38. de probat. eo tamen modo quo sigillatim infertus loco suo, declarabitur, quod & fallit in casibus, de quib. Fel. in c. cum dilecta. de rescript. Capr. reg. 85. in quibus non habetur pro mortuo. Et obligatur ad tria vota substantialia regulæ, nec potest quenquam excipere, quòd vi sit ingressus, &c. nisi intra quinquennium habitum non dimiserit, & causas coram ordinario, & suo superiore probarit, aliàs ulterius non auditur. Zerola loco citat. verbo, Professio. ex Conc. Trid. sess. 25. de Regul. cap. 19. & si promittit obedire secundum regulam, transgressio aliorum est solum venialis, & professioni minorum contrariatur transgressio trium votorum, & contemptus expressus, vel posituius regulæ, & negatiuus cuiuslibet statuti notabilis regulæ, & ex forma profitendi, transgressio omnium facientium ad tria vota, imò omnium contentorum in regula, licet fortè Beatus Franciscus aliam intentionem habuerit; professioni verò monachorum contrariatur transgressio trium votorum, contemptus expressus, vel posituius regulæ, & negatiuus cuiuslibet statuti regulæ, non tamen transgressio omnium facientium ad tria vota, vel contentorum in regula: professioni prædicatorũ contrariantur duo prima, sed non contemptus

alicuius statuti notabilis, sed contemptus omnium, quod est commune omni professioni; quia sic contemnitur perfectio, quam quilibet regularis tenetur intendere; & prædicatores promittunt obedientiam secundum regulam, & constitutiones, & licet transgrediendo constitutiones ex vi constitutionum non peccent, nisi ratione præcepti, vel contemptus, secus transgrediendo regulam, quia patres voluerunt constitutiones non obligare ad culpam, sed id non dixere de regula, nec etiam statuere potuerunt, quia regulæ approbatæ non possunt mutari, nisi per Papam, constitutiones verò mutari possunt per Prælatos religionis, unde omnis transgressio eorum quæ sunt in regula, citra præcepta, est eis venialis. Silu. Religio. 3. nu. 15. & si ingreditur quis religionem relaxatâ, quæ postea reformetur, si erat doctor, vel persona sagax, aut sibi est lecta regula antiqua, & nil respondit, tenetur ibi esse, si verò dixit, se velle seruare tantum quæ videntur tunc, poterit ingredi regulam laxiorem, si reformetur, & interim si viuat secundum eam relaxatâ, si relaxatio non est circa tria vota, vel ordinata necessario ad illa, aut præcepta, sed alia, & si in his est consuetudo tanti temporis cuius initij memoria non extat, excusatur à peccato, si eius animus fuit se obligandi prout regula tunc vigebar, quæ si post reformetur, si reformatio est circa tria vota, vel ordinata ad illa necessario, aut præcepta, tenetur obedire, nec potest exire, si circa alia accidentalia non graua, potest ingredi laxiorem. Abb. in cap. super eo. de Regul. Silu. loco cit. num. 12. & si alicubi antiqua regula non seruetur, si reformetur, tenetur eam seruare, vel exire. Silu. ibi. *Sunt & aliqui religiosi.* qui dicuntur oblato, qui se & suo habitu non mutato monasterio offerunt, cum e conuerso, conuersus dicatur, qui prædicta facit habitu mutato, licet dicatur, laicus, cum ad ordines non promouetur, licet secus olim fieret. Abb. in cap. non est dubium de Regul. & isti oblato magis astringitur monasterio, quàm monachi, quia sunt quasi serui monasterij, nec possunt transire ad strictiorem religionem, nec mutant habitum, quia non assumunt habitum religionis, sed tamen distincti ab habitu seculari, & quidam dicuntur plene oblato, qui se, & sua dedunt religioni profitendo tria vota, non tamen assumpto habitu religionis, quidam non plene, vel mutato habitu distincto à seculari, vel datis suis rebus loco

Oblati & conuersi qui dicantur.

mutatio

mutationis habitus Sila. Oblatus. Abb. in c. vt privilegia. de priuileg. & vt dicit Abb. in cap. insinuante. qui cler. vel. vel vou. forma potest profiteri religionem masculorum in manib. eorum, & erit vera religiosa, licet non intret monasterium monialium, sed moretur in domo sua, imò & si nō acceptetur ab aliquo, vt ibi dicit Apost. quod tamen hodie nō procedit. ex d. cap. 15. Conc. Trid. sess. 25. de Regul. subdens idem Abbas, quòd etiam quis potest profiteri in manibus Episcopi, vel Abbatis in domo propria, qui poterunt ei assignare certum locum vbi moretur, & dare ei sua bona in administrationem, non possunt tamen obligare se vt perpetuò eum ibi relinquant, quia Papa solus id potest, vt ibi dicit Abbas. Et Episcopus proinde curare debet, vt moniales statim elapso anno profiteantur, si sint legitimæ ætatis profecti, cum plus sic mereantur in actibus religionis, quàm ante, cum sit magis meritorium aliquid facere ex voto, quàm non. D. Th. 2. 2. q. 88. art. 6. Nau. c. 12. nu. 32. notab. 4. Sot. 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 1. colum. fin.

Et quòd ingressus religionem, si de nouo in totum reformetur, non teneatur ad illam reformationem, testatur de communi. Graph. de Regul. num. 47. nisi illa reformatio sit circa aliqua parua quæ potuit præuidere, & cadunt sub obedientia, vel nisi reformatum fuisse in regula, & relaxatio noua cuius initij memoria extat, quia id potuit cogitare, vel si est persona docta, & sagax, vt supra dictum est, quia sic tenetur, & modo reformatio sit iuxta ordinem, & regulam. Dec. in cad. hostiam. num. 4. de appell. vel circa substantialia religionis, vel ad id tendentia, sic tenetur, & tutius est omnia seruare, ob obedientiam votum emissum.

Decimum dictum. Bona omnia professi, vnà cum eius persona, religioni, quam ingreditur, addicuntur. cap. quia ingredientibus. 19. q. 3. auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. idque ipso iure, vt ibi dicit Ias. in princ. Molina de iustit. tract. 2. disput. 140. Dec. in c. in præsentia. de probat. cum retineat iura suitatis, & ideo patris hæreditatem etiam non aditam, transmittat ad monasterium. Ias. in l. sub conditione. nu. 1. de liber. & posth. Alex. conf. 57. lib. 2.

I. Ampliatur, vt procedat etiam in vsufructu quod debebatur ingresso, quia licet non ius, commoditas tamen vtendi acquiritur monasterio, dum monachus viuunt, vt dicit Bald. in d. auth. nu. 31. q. 7. pensiones tamen ecclesiasticæ de-

*An teneatur
religiosi ad
nouam re-
formationem.*

14
*Professi bo-
na, & benefi-
cia cui ac-
quirantur,
latè decla-
rantur.*

bitæ ingrediētī per religionis ingressum extinguuntur. Gig. de Penf. q. 67. id pluribus probans.

III. Ampliatur, vt si filius in potestate existens transeat ad religionē, qui habeat bona aduentitia, proprietates eorum transit ad monasterium, salua patri legitima, & vsufructu, vt dicit Spec. de statu mon. nu. 9. q. 5. & multo magis castrensia & quasi transeunt ad monasterium: vt ibi dicit additio; si verò ē conuerso pater ingreditur, dimidia vsufructus aduentitiorum patri debetur.

III. Ampliatur, quòd si filius regis ingreditur monasterium, & pater moritur sine aliquo hærede monasteriū succedat de iure, licet de facto non seruetur, vt ibi dicit q. 11. nu. 15. in quo tamē Dec. in c. in præsentia. nu. 74. contrarium sequitur, sed prior opinio est verior iure, nisi statuta regni secus disponant à Papa in hoc approbata.

V. Ampliatur, vt mortuo filio monacho, monasterium succedat patri ab intestato, cum monasterium habeatur loco filij, vt ibi dicit q. 10. num. 14. Alex. conf. 57. lib. 2. Dec. in cap. decernimus. col. 11. de iudic. etiam mortuo ipso monacho post patrem. Ang. in §. alienus. Instit. de hære. inst. vel ante.

VI. Ampliatur, vt si professio hæreditas relicta sit, monasterium absque vilo monachi facto succedat. Clarus in §. testamentum. q. 28. Corn. conf. 88. col. 2. & conf. 272. lib. 3. Soc. conf. 183. lib. 2. Berous in c. Raynurius. num. 390. de testam. Couar. in cap. 1. nu. 21. de testam.

VII. Ampliatur, quòd si transit de vno monasterio ad aliud: primò, acquisita acquirantur primò monasterio: secundo quæsitæ secundo, & si non habet vnde viuat, in secundo habebit vsufructum bonorum primò quæsitòrum, remanente tamen proprietate primò monasterio. Spec. ibi. q. 6. num. 10.

VIII. Ampliatur, vt si monachus decedat ante aditionem hæreditatis, vel ipsam repudiatam, quòd nihilominus monasterium præferatur substituto, vt supra. Dida. loco cit.

IX. Ampliatur, vt non liceat monachò paternam hæreditatem recusare in præiudicium monasterij. Spec. ibi. q. 9. nu. 13. si tamen eam nō vult adire, non acquirit monasterio, nisi saltem coactus adeat, vt ibi dicit. q. 8. verus tamen non requiritur aditio monachi, quia hæreditas ipsi delata eo ipso transit

transit in monasterium absque vlllo facto monachi, & monasterium ipsum, vel Abbas solus adire poterit, & si is decedat ante aditionem hæreditatis, vel repudiet, tamen monasterium præfertur substituto, & si is substitutus fuit alicui, hoc iure nõ priuatur per ingressũ religionis, vt dicit Cucch. de Regul. nu. 104. cum seq. iure scilicet canonico, vt ibi dicit, cum iure ciuili eius factum esset necessarium, vt transferat id ius in monasterium.

X. Ampliatur, vt si monachus substitutus alicui in hæritate sit, monasterium primo decedente, succedat in substitutione, si monasterium capax successione sit, quo tamen casu si is egreditur religionem incapax, substitutionis ius recuperabit. Bald. & Angel. in l. ex facto. ff. de vulg. Crau. conf. 152.

XI. Ampliatur, vt si à patre, vel matre potuerit exheredari ob aliquod vitium ingratitude iam non possit, quia hoc vitium per religionis ingressum tollitur. c. fr. 19. q. 3. vbi gl. & in c. si qua mulier. ea.

XII. Ampliatur, vt si pater ingressus sit religionem, filius legitimam ad summum habere possit, eo professo. Sor. in reg. 180.

XIII. Ampliatur, vt ingrediens religionem non possit facere pactum de retinendo bona propria, sed acquiruntur eo ipso monasterio. Ias. in d. auth. nu. 30. 77. qui tamen potest sibi reseruare potestatem disponendi de parte bonorum, vt possit testari, vel contrahere. Cagnol. in l. si. num. 186. ad 209. C. de pact. quod intelligi potest ante professionem, post eam enim id ei non licet.

XIIII. Ampliatur, vt si quis dedicerit se, & sua monasterio, etiam quòd non fiat monachus, sed sit tantum oblatus, in hac dedicatione veniunt etiam bona futura. Abb. & Butt. in c. si. in princ. de success. ab intest.

XV. Ampliatur, vt si testator sic disposuerit, quòd si filius eius decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus ex se procreatis, talis substituatur, si is filius ingreditur monasterium, excluditur substitutus, quia monasterium habetur loco filij, quia hoc casu non est præsumendum, quòd cogitauerit necessariò de exclusione monasterij, secus quando apparet quòd testator cogitauerit de monasterio, & voluerit omnino substitutum id excludere, vt inquit Dec. in d. cap. in presentia. num. 58. propè fin. de probat. & in dubio

excluditur substitutus à monasterio bonorum capace. Fulg. conf. 53. Ang. conf. 80. Bald. conf. 426. vol. 2. Anch. conf. 165. Tiraq. in l. si vnquam. nu. 42. C. de reuocan. donat. cum magis communi.

XVI. Ampliatur, vt si quis habeat liuellū, vel precarium, & ingrediatur monasteriū, acquiratur monasterio, nisi adsit clausula, quòd non transeat in militem, ecclesiam, vel potentiorē. Ias. in d. auth. nu. 46.

XVII. Ampliatur, vt procedat etiam in feudo, si debeat tale seruitium, quod monasteriū possit præstare, vt annuam pensionem, vel sit seruitium personale, quod honestè possit à monasterio præstari per se, vel alium, secus si sit seruitium personale militare, & huiusmodi, quod non conuenit Religiosis. Ias. in d. auth. nu. 47. Dec. in d. c. in præsentia. num. 74. & si esset feudum sœminæ transit etiam in monasterium, quia potest seruire per substitutum, vel si sit feudum Francum, id est liberum, & concessum sine iuramento fidelitatis. Dec. ibi nu. 75. & 76.

XVIII. Ampliatur, in emphyteusi à priuato concessa, quia transit in monasterium, pro vita tamen ingredientis, & non vltra, sicut & vsusfructus, non autem si sit emphyteusis ecclesiæ, quia transit tantū in filios, & non in monasterium, vt ibi dicit Dec. nu. 77.

XIX. Ampliatur, vt si quis ante ingressum instituit extraneum hæredem, si non cogitauit de ingressu, rumpatur testamentum, quasi mutata voluntate, & posthumi agnitione, secus si cogitauit, & præsumitur cogitasse si de recenti post conditum testamentum ingreditur, vt dicit Bald. in auth. si qua mulier. num. 9. vsque ad 13. C. de sac. san. eccl. & si cogitauit de ingressu, & nil reliquit ei, rumpitur testamentum tanquam nato posthumo, cum monasterium habeatur loco filij, & ideo debet institui saltem in legitima, aliter ad eius supplementum agere potest. not. in authen. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. & in l. omni modo. C. de inoffic. testam.

XX. Ampliatur, vt si ingrediens monasterium habebat filios, & nil disposuit de bonis suis, legitima eis debeat, reliquis monasterio debitis. Bald. in d. authen. si qua mulier. in princ. C. de sac. san. eccl.

XXI. Ampliatur, vt non valeat conditio apposita instituto, si nō ingreditur monasteriū, vt nec valet statutū, quòd ingre

ingrediens monasterium, non succedat, quia utroque casu quis retrahitur à religione, quod intelligitur si retrahitur à religione in genere, secus si à tali monasterio, quia aliam ingredi potest & conuerso verò valet conditio, & institutio, religionem ingreditur, quia licet retrahatur à matrimonio carnali, inuitatur tamen ad spirituale quod melius est. Dec. in d.c. in præsentia. nu. 53. ad fin. & 54.

XXII. Ampliatur, vt ingrediens monasterium, si ante ingressum non condidit testamentum, liceat ei hereditatem inter filios diuidere, legitima eis non diminuta, & quod eis non dederit monasterio competet, quod si omnem substantiam inter filios diuidere velit, suam personam cum filiis annuatim debet, & æquam portionem eis retinere. d. auth. si qua mulier. & si moritur post ingressum legitima eis debetur, & reliquum monasterio. d. auth.

XXIII. Ampliatur, vt ingrediens monasterium non possit quid sibi reseruare, vt proprium, nec vsumfructum, licet Abbas possit pro bona causa aliquid ei relinquere, non sic tamen, quum idem ei id auferre non possit, nec ex pacto id fieri valet. d. Bald. in d. auth. ingressi. nu. 21.

XXIII. i. Ampliatur, vt si professus relinquat medietatem bonorum filius, & de alia medietate nil dicat, quod illa debetur monasterio. Bal. in d. auth. si qua mulier. nu. 31. C. de fac. san. eccl.

XXV. Ampliatur, vt si quid legetur monacho cum conditione, quod nil queratur monasterio, proprietates acquiruntur monasterio tamen, & Abbas potest concedere illi monacho administrationem illius relictis pro libris, vestibus, &c. quod si nolit, relictum remanebit penes grauatum. d. Abb. in c. 2. nu. 8. de statu mon.

XXVI. Ampliatur, vt bona, & eorum possessio monasterio acquiratur eo ipso, quando tacite veniunt; vt ex ingressu, secus si ei dicentur, quia tunc requiritur apprehensio. Dec. in d.c. in præsentia, in fi.

XXVII. Ampliatur, vt falcidia, vel trebellianica non deducantur ex relictis monasterio, vt nec causæ piæ. auth. si militer. C. ad leg. Falcid. §. si autem. auth. de eccles. tir. Silu. Legitima. q. 9.

Limitatur verò prædicta conclusio, quod bona professi non transeant in monasterium.

I. Quando quis dolo inductus est à monachis vt fieret

monachus, vel regularis, quòd aliàs non fecisset, si sic indutus non esset, quia licet hoc casu teneat ingressus, nisi sit talis dólus, qui etiam prudentem quemq; deciperet, quia sic vitaretur professio. Dec. in d. c. in præsentia nu. 9. de probat. bona tamen ipsius non fortè transeunt in monasterium, sed debentur eius agnatis: inquit Bald. in d. auth. si qua mulier. q. vlt. nu. 33. C. de sacrosan. eccles. Cœpol. caut. 201. Aymo. conf. 160. quod intelligitur quãdo totum monasterium fuit in culpa, vel maior pars: secus si aliqui tantum religiosi id fecissent, quia id non præiudicaret monasterio, vt ibi inquit Dec. num. 7. & 8.

II. Limitatur, si pater legauit mille filix si nubat, & ducentum tantum si monasterium ingreditur, quia ea ingrediente ducentum tantum debentur. Decius in d. cap. numero 59. in quo tamen alij contrarium censent, vt dixi tract. de Clericis, quòd debeat habere mille, fauore religionis, & verius.

III. Limitatur, quando quis transit ad ecclesiam secularem, quia eius bona non transeunt in ecclesiam, nisi expressè se, & sua illi offerat: vt inquit Bal. in d. auth. ingressi. nu. 18. vbi rationem diuersitatis assignat inter ecclesiam regularem, & secularem, licet limitatio non sit de regula.

IIII. Limitatur, quando quis ob delictum in monasterium intruditur, quia sic eius bona illi non acquiritur, vt ibi dicit Bal. nu. 20. vlt. oppos.

V. Limitatur, si ingrediens monasterium reuocatur, vt quia vxoratus ab vxore: nam hoc casu bona non transeunt in monasterium, cum non possit emittere professionem, nisi expressè in ingressu ea donasset monasterio, vt inquit Bal. in d. auth. ingressi. num. 27. sicut nec cum professio non tenet ratione ætatis, vt ibi dicit.

VI. Limitatur, vt licet per ingressum monasterij, omnia acquirantur monasterio, id tamen non impedit lucrum dotalis, vel donationis propter nuptias. Ias. in d. auth. si qua mulier. nu. 8.

VII. Limitatur, si ingrediens monasteriũ, cogitans prius de ingressu, illud prætereat, quo tamen casu rumpitur testamentum, & vt si filium prætereat, & si minus legitima est relicta monasterio, ager ad supplementum, vt supra probatum est.

VIII. Limitatur, si ante ingressum quis bonis suis renunciaue

erit, vel ea alteri obligauerit, vel reliquerit, quæ tamen renuntiatio non valet facta ante decem & sex annos, etiam in fauorem causæ piæ, & cum iuramento, nisi cum licetia Episcopi, vel eius Vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, & non aliàs intelligatur id sortiri effectum, nisi facta professione. c. 16. sess. 25. in Trid. Concil. de Regul. parua tamen distantia duorum mensium probabiliter non irritat dispositionem de eis. d. Zerola in praxi ep. verbo, Monachi. num. 8.

IX. Limitatur, quando quis ingreditur religionem fratrum Minorum, cum sint incapaces hæreditatis in communi, & in particulari, & eorum regula non possit ab ipsis mutari, nec annui redditus eis relinqui possunt. clem. exiui. de verb. sign. qui & successio[n]um sunt incapaces, & legatorum in fraudem successio[n]is factorum, qui nec possunt hortos, vel vineas sic amplas habere, vt præter victum quotidianum aliquid venale supersit, nec granaria, vel cellas vinarias repletas, nec ædificia, templa, aut suppellectilem eorum nimis pretiosam, & habent tantum arctos rerum vsus, licet ingredientibus possint aliquid eleemosynæ gratia eis largiri, & eis relinqui valeat causa ecclesiæ, vel operis extruendi, & in subsidium studij, & diuini cultus, vinum & triticum pro sacrificio, pecunia pro luminaribus, & libri. clem. exiui. de verb. sign. c. exiit. eo. in 6. Cucch. de Regul. num. 23. cum seq. & tunc si aliter eis relinquatur, vel ingressi moriantur, nisi ex Papæ dispensatione aliud eis concedatur, succedunt eis venientes ab intestato. Abb. & Dec. in d. c. in presentia. de probat. Ias. Bal. & alij in d. auth. ingressi. quod si ingreditur alias religiones mendicantium, vt prædicatorum, Carmelitarum, &c. hi possunt capere bona, non vt ea retineant, sed vt vendant, & eorum pretium in ipsorum necessitatibus conuertatur, nisi Papæ priuilegium habeant, vt ea bona retineant, vt aliqui & fortè omnes ex iis habent, & vsu dignoscitur, idque iis conceditur potius ex priuilegio, vel consuetudine, cum de iure sint incapaces hæreditatis, vt inquit Dec. in d. c. in presentia. n. 68. 69. & 70. & si huiusmodi possunt mutare regulam, quod propriu[m] retinere possint, eo magis id obtinebunt etiam quod ad bona immobilia. Bald. in d. auth. ingressi. num. 35. in quo tamen crederem quod si sint ex ordine mendicantium, quod id non possint sine Papæ authoritate, repugnat enim d. Dec. ibi. habete proprium,

& mendicitatis professionem facere. & Alu. de planctu eccl. lib. 2. c. 35. quod intelligi potest, vt ita diuites non fiant, vt mendicare eis opus non sit, vt omnes faciunt, & Bald. in d. auth. nu. 54. cum seq. dicit, quòd non potest relinqui minoribus, vt res vendantur, & pretium in eorum vltus necessarios conuertatur, nisi quòd ad ea de quibus suprà est dictum, eis esse concessa, vel nisi Papæ autoritas accedat, si verò non sint ex ordine minorum, sed aliorum mendicantium maxime prædicatorum, succedant, modo quo suprà. Clarus. §. testamentum. q. 29. & tenent etiam stabilia ex priuilegio Papæ. Bened. in c. Raynutius. verbo, Vxorem. de testam. cum communi.

X. Limitatur, si lata sit sententia, quòd professio non teneat, à qua non est appellatum, si in ingressu obtulit tantum se, nulla de bonis facta mentione, nam reuocata persona reuocatur & bona, quæ sunt ei accessoria. Spec. de statu mon. num. 11. secus si in ingressu expressè obtulit se, & sua Deo, quod procedit etiam, quando reuocatur ab vxore, vt ibi dicit.

XI. Limitatur, si relinquitur fratribus minoribus ad vtendum, nam non valet relictum, nisi modo vt supra, sicut nec si quis eis relinquat palatium, vt constituat ex eo ecclesiam, cum non possint acquirere noua loca sine licentia Papæ. c. fin. de priuil. in 6. nec valet etiam si quis annuos redditus eis relinquat, potest tamen eis relinqui, vt supra, ad diuinum cultum, vt pro luminaribus, & ad vsum licitum, vt supra. Bal. in d. auth. ingressi. nu. 54. cum seq.

XII. Limitatur, si monasterium refutet, bona ingressi antequam monasterium sint quesita, quod potest ex causa, vel si conuiuentibus oculis patitur ea possideri ab agnatis ingressi, pietate, vel affectu motum. Bal. in auth. si qua mulier. cit. nu. 41. de qua re habetur tract. de Prælatiis.

XIII. Limitatur, si monachus fiat Episcopus, quia de post quæstis testari poterit, vt inquit Ias. in d. auth. ingressi. nu. 13. modo de quo alibi.

Post possessionem verò non potest religiosus testari etiam ad pias causas, vt supra cap. quia ingredientibus. c. si qua mulier. 19. q. 3. & d. auth. ingressi. Molina de iustit. tract. 2. disput. 141. vbi & de commendatariis agit an possint testari, de qua re, & aliis, quæ idem agit. d. disput. 140. & 141. late est dictum supra, & dicitur alibi.

Quòd

Quòd si regularis possidebat beneficium ecclesiasticum, facta professione, eo ipso vacat. c. beneficium. de Regular. 6. vt & pensio ecclesiastica, vt supra, & reseruatio fructuum. Gig q 67. de Pens.

Et hæc de bonis ingredientium.

Quo demum ad monasteria Regularium, multa sunt obseruanda.

I. Vt monasteria non ædificentur, nisi de consensu Episcopi ciuitatis. ex Conc. Calcedon. act. 6. cap. 1. & act. 15. can. 4. Agaten. c. 27. & 58. Trid. sess. 25. c. 3. nec aliqui possunt de nouo ædificare monasteria in parochia, in qua non habent, sine Papæ licentia, ex decis. 120. & 141. sacre congr. aliàs incurrunt excommunicationem. cap. vnico. §. confirmatos. & §. sanè. de relig. dom. in 6. & c. vnico. de excess. præl. in 6. vnde hodie practicatur, quòd Episcopus dat assensum monachi ædificandi monasteria, reseruatò assensu, beneplacito, & cõfirmatione sedis apostolicæ, infra certum tempus impetrandum. ex Zerola.

II. Monasterium monialium debet ædificari remotum à monasteriis virorum, & ob insidias diaboli, & oblocutiones. ex Concil. Agaten. canone. 28.

III. Debent sic constitui, vt necessaria illis haberi possint, & intus sint omnia necessaria, ne monachi extra foris vagari cogantur, & clausuram firmam, & tutam habeant. ex Conc. Mogunt. c. 10.

IIII. Monasteria monialium extra urbem, vel oppida posita, intra urbem reducantur. cap. 5. sess. 25. in Tr. Conc. ne facinorosis expositæ sint, quæ translatio fieri debet ad aliud monasterium eiusdem ordinis, quando ob scandalum, vel aëris pestilentiam supereminentem ibi morari non possunt. ex elucid. 123. sacre congr. 105. & 505. & ex aquæ defectu. elucid. 619.

V. In monasteriis mendicantiũ, & aliis mulierũ, vel virorum magnus numerus non recipiatur, sed is tantũ, qui ex redditibus, vel consuetis elemosynis ali potest. ex Concil. Mogunt. c. 19. Tr. sess. 25. cap. 3. in fin. nec noua monasteria ideò ædificentur, nisi Papæ concessu, modo, vt supra, & hodie sanctissimus D. D. Clemens VIII. statuit in multis saltem religionibus, vt nulli sine eius licentia habitũ suscipiant, & vbi moniales ultra numerũ consuetum recipi volunt, licentia à Papa petenda est, & prius obtinenda, vt ex vsu patet.

15
Monasteria
vt construenda,
& veneranda, cū eorum
priuilegijs.

V I. Monasteria monialium duas tantum ianuas habeant, vnā pro iumentis, alteram vñibus hominum necessariis, & si vna ad vtrūque sufficere videtur, id fiat, quæ ianua fiant duplici affere fitmo sine vlla rimula, cum limine marmoreo ianua strictim coniuncto. Conc. IIII. Mediol. sub cap. de monialibus, vbi & multa alia considerantur, & mandantur circa constructionem monasteriorum, & latius in fabrica ecclesiastica Mediolanensi, quæ videantur, cum prolixā sint.

V II. Ad monasteria monialium nullus, nisi propinquus accedere permittatur ex Conc. Epauuensi tit. de monasteriis puellarum, & ob id auditorium fieri debet, in quo moniales cum viris coram testibus loquantur. ex Conc. Cabilonen. c. 62. idque de Episcopi licentia aliis etiam concedi potest si sint honestæ personæ. ex Conc. Foroicul. cap. 12. nec clerici etiam ibi habitare permittuntur, nec cum eis familiaritatem habere, aut secretò loqui. ex Conc. Matiscon. I. cap. 2. vel eorum monasteria frequentare sine manifesta, & necessaria causa, aliter ab Episcopo coerceantur, & si incorrigibiles sint beneficijs priuentur. ex Conc. Lateran. sub Alexandro III. cap. 11. & cum monialis cum aliquo loquitur, nisi mater, vel soror sit, etiam si licentiam ab Episcopo habeat, præsens sit eius sermonibus, monialis ætate, & moribus grauis à præfecta deputata. ex IIII. Conc. Mediol. tit. de monialibus, & ita quòd intra septa non ingrediantur, quā illa non dicatur causa necessaria ingrediendi. Conc. I. Mediol. p. 3. tit. de monialib. in fin. nec illuc accedere debet etiam clericus docendæ musicæ causa, vel alterius artis, nisi de licentia prædicta, non ingrediendo tamen, vt supra.

V III. Nullus, vir, vel mulier cuiuscunque ætatis sit, septa monasterij ingredi potest sine licentia in scriptis Episcopi, vel superioris monasterij, aliter excommunicationem incurrit. ex Conc. Trid. sess. 25. c. 5. quæ hodie Papæ reseruatur, ex Bulla Gregorij. XIII. incip. Vbi gratia. 1575. quæ licentia concedi non potest, nisi personis honestis, & ex causis monasterio necessariis, vt medijs, &c. dist. c. 5. quæ licentia quotannis est renouanda, sic etiam vt quæ intus fieri possunt, ad id præstandum nulli intus admittantur, & ibi morerentur ingredientes tantum dum necessitas poscit, nec aliquis ibi pernoctare possit, nisi cōfessor cum aliqua est mori proxima, vel medicus in casu necessitatis, & præsentē semper

vna

vna ætate, & moribus graui, nec etiam ipse Episcopus, vel superior ingredi potest, nisi ex causa necessaria, & præfecta debet eligi ad fenestras collocutionis non intus. sess. 25. c. 7. & ex Bulla 36. & 75. Gregorij XIII. aliàs iidem etiam Prælati ingredientés sine causa necessaria, excommunicationem Papalem incurrun, locis prædictis, aliqui tamen sentiunt, quòd si quis ingreditur non vt aliquid mali ibi faciat, nec vigore facultatis Papæ, vel ordinarij, quòd esset tantum excommunicatus excommunicatione Concilij, & non Papali. Tiraq. de retr. conu. §. 2. glò. vnica. num. 30. tutius tamen est à Papa absolutionem consequi, nec etiam licet matri, vel forori ingredi causa visendi monialem infirmam. congr. decif. 489. & minus dum aliqua ibi habitum sumit, nec etiam procuratores monasterij, nisi ex euidenti vtilitate, & quòd sint ætate, & moribus graues. ex decif. 115. sacre congr. & vbi casus vrgens ingrediendi contingit, debet Episcopus, & superior id arbitrari. ex Concil. prædicto. Dicitur tamen sacram congreg. respondisse, etiam in monasterijs rectis per Regulares solos Episcopos licentiam ingrediendi concedere posse; in quo vero me remitto, hic tamen Veronæ Regulares eam concedere audiunt in monasterijs prædictis. Sic etiam in monasterium Regularium non possunt ingredi mulieres, aliàs vterque excommunicationem Papalem incurrun ingrediens, & admittens. ex Bulla Pij V. 24. Octobris 1566. & Gregorij XIII. 28. incip. Vbi gratia.

IX è monasterijs moniales egredi non possunt, etiam ad modicum tempus, sed manere in perpetua clausura, aliter incurrun excommunicationem Papæ referuatam, cap. 1. de Regul. in 6. Conc. Trid. sess. 25. cap. 5. nisi causa incendij, lepta, vel pestis, vt supra, ex Bulla Pij V. Cal. Febr. 1569. idque de Episcopi licentia, nisi periculum sit in mora, sic tamen vt statim id Episcopo significetur, quam excommunicationem incurrun etiam eas recipientes, nisi in graui necessitate. Nau. com. 4. num. 51. & cessante impedimento mox reuertantur, & vbi viuere non possunt, nisi emittantur ad quaestuantis, non plures octo emittantur, quæ binc incendant, nec disiungantur, & excedant trigintanouem annos, & sint vitæ probatæ, & non pernoctent extra oppida, vbi habet monasteria, nisi de Episcopi licentia, & tunc simul dormiant, & de cætero nullæ accipiantur, donec ad numerum redactæ sint, qui ex redditibus, vel consuetis elemosynis ali possit, ex

Bulla

Bulla Gregorij XIII. 3. Cal. Iunii 1572. & literis congreg. 4. Idibus Febr. 1573. nisi ingrediens dotem assignet, qua alatus quæ tamen minui potest vbi laboribus victus quæritur.

X. Monasteriorum facultates ab Episcopo contingi non debent, ex Conc. Ilrden. c. 3. sibi scilicet eas appropriando, sed bene curando, vt rectè dispensentur, & ideò superiores monasterij habent eligere officiales qui administrant bona monasteriorum, & non Episcopus, licet esset eius superior. c. 2. sess. 25. de Regul. sacra congr. elucid. 341.

XI. Monasteria tam virorum, quàm mulierum regulariter secundùm regulam viuere debent, aliter ab Episcopo cum Rectoribus corrigantur. ex Conc. Vernen. c. 5. & ex Sin. Ti. emiensi. ver. de monasterijs, hodie verò si id non seruatur, Episcopus monere poterit eorum superiores, vt regulam assumant, qui si intra sex menses nõ paruerint, ipse Episcopus visitare, & corrigere eos poterit iuxta eorum instituta. sess. 25. cap. 8. & similiter si monasterium non habet suos ordinarios visitatores, vel non subsit Capitulis generalibus, & non veniat ad congregationes, aliter enim Episcopo in omnibus suberit. d. sess. 25. cap. 8. de Regul. qui & vbi monasteria sunt sub immediata protectione sedis apostolicæ, & non sub Capitulis generalibus, supplet defectus Priorum, qui non faciunt Capitula in Regnis, & Prouinciis. cap. in singulis. de Regul.

XII. Monasteria, exempta sunt ab annua pensione Episcopis debita. ex Conc. Tolet. VII. can. 4. & à decimis præstandis de suis prædijs. Tomo IIII. Conc. par. 13. tit. de Religiosis viris decimas. c. 9. nisi Papa aliud statuatur.

XIII. Monasteria prophanantes si clerici deponi, si laici excommunicari debent. ex Conc. Nicen. II. cap. 13. & Conc. Melden. can. 60. Treueren. tit. de monasterijs non molestandis.

XIIII. Monasteria monialium vbi à monachis gubernantur, patres probatæ vitæ iis præfici debent, qui curam reddituum, fabricæ, & necessariorum gerant, vt virgines soli Deo vacent, qui tamen cum eis familiaritatem non habeant, nec vsque ad vestibulum accedant, nisi casibus supra dictis, nec cum moniali sola loquatur, sed in præsentia duorum, vel trium sororum, cum locutione breui, & raro accessu, agendo solum de his quæ ad mores, vel necessaria attinent. ex Conc. Hispalen. II. act. 11.

XV. In monasteriis monialium Abbatissa ea eligatur, quæ se, & gregem subditam in religione, & sanctitate custodire norit, prouidendo, vt in lectione, in officio, & psalmodum recitatione strenuæ sint, illis in omnibus decantum præbens, non loquendo cum aliquibus horis incompetentibus, sed à Prima ad Vesperam, coram pluribus, nisi ex causa necessaria alia hora id opus sit, quæ matutinas horas, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completorium, quotidie recitent, & omnes in dormitorio dormiant, nisi infirmitas aliquam detineat, & ad collationem omnes veniant, nec cum masculis edant, & portaria eligatur ætate grauis, & probata vita, ex Concil. Cabilon. cap. 5. 2. cum seq.

XVI. Monasteriorum fructuum administratores bis in anno saltem rationem reddant, iuxta monasterij consuetudinem, de rezeptis; & expensis. ex Constit. Oxionon. ver. quia sunt plerique. & hodie semel procuratores eorum in anno. ex Conc. Mediol. I. tit. de monialibus. §. de concionatoribus, in fine.

XVII. Monasteriis monachorum, vel puellarum, quibus donata aliqua sunt à clericis, vel laicis, tales præficiantur, qui prodesse norint & præesse, & ad Episcopum recurrant, & gregem commissum debite pascant ex Sin. Moguntinen. cap. 25.

XVIII. Monasteria monialium sanctæ sedi apostolicæ immediatè subiecta ab Episcopis gubernentur. sess. 25. cap. 9. in Trid. Concil. nulla verò à secularibus, sacra congr. elucid. 341.

XIX. Monasteria Commendata, Abbatia, Prioratus, & Præpositura, in quibus non viget regulatis obseruantia, beneficia curata, & non curata regularia, & non, quomodoque commendata, & exempta ab Episcopis, ab iis vti delegatis apostolicis singulis annis visitentur, prouidendo etiam cum sequestratione fructuum, vt quæ reparatione egent, reparentur, & cura animarum, & alia officia laudabiliter exerceantur. sess. 21. cap. 8. in Trid. Conc. & Monasteria Commendata cum vacant, Cardinalibus tantum, & personis qualificatis sunt commendanda, qui si mensam habent separaram à conuentuali, quartam partem suorum reddituum pro fabrica, & paramentis erogare debet, si verò mensa fuerit communis, tertia pars fructuum dicti monasterij erogatur.

ex Concil. Lateran. sub Leone X. in Bulla reform. Tom. V. Conc. Bulla 7. Sacro. vbi & dicitur non esse separanda à suo capite, & vt fructus diuidendi.

XX. Monasteria in quibus duo, vel tres tantum morantur, improbatur, cum ibi debita officia, & disciplina, ac exercitia spiritualia in vsum induci non possint, & videntur reformanda: vt dicit Alu. de planctu eccl. lib. 2. cap. 24. Fusch. de visit. lib. 2. cap. 15. num. 47.

XXI. Monasteria curam animarum habentium, quò ad curam ab Episcopis visitari possunt, præter Cluniacem, & vbi Regulares iurisdictionem Episcopalem in Parochos, & parochianos habent, nisi Episcopi maiorem iurisdictionem ibi habeant. sess. 25. cap. 11. in Trident. Concil. qui Episcopus, nec se debet in monasteriis ingerere, in quibus viget regularis obseruantia, ex elucid. sacræ congr. 249, nec quæ sunt sedis generalis. sacr. congr. elucid. 342. & in exemptis, Vicarij perpetui, vel temporales ab Episcopo poni non possunt, sed tantum à superioribus, præuio tamen consensu, & examine Episcoporum. sess. 25. cap. 11. in Triè. Conc. sac. congr. elucid. 520. vbi scilicet cura animarum viget, & si monasteria malè administrantur, Episcopus post monitiones in spiritualibus tantum potest providere. d. cap. 11. sess. 25. sacr. congr. elucid. 561.

XXII. Monasteria Deo dicata secularibus dari non debent. ex Sin. Aquisgran. capit. 18. nisi de Papæ licentia, vt supra.

XXIII. Monasterium depauperatum, vel desolatum debet alteri vniri. Abb. in cap. quia monasterium. de relig. dom. & debet habere Abbatem solitum, & cõgregationem monachorum, nisi yniatur, vt capella, vel nisi sit depauperata ecclesia, tunc enim sat est, quòd in ea deseruiatur per clericum secularem, vt ibi dicit Abb.

XXIII. Licet monasterium erigatur in Cathedralem, est tamen ibi seruanda religio, & tenetur ad elemosynas, & hospitalitatem. Abb. in cap. 1. ne sede vac.

XXV. Monasteria habentia populum subijciuntur Episcopo in pertinentibus ad legem diocesanam, in iis quæ respiciunt populum, alias non, non autem ad legem iurisdictionis: vt dicit Abb. in cap. 1. de statu mon. quæ verò pertineant ad legem diocesanam, vel iurisdictionis, ibi declarat Abbas; & ego dixi latè supra, de statu Episc. cap. 3. circa princ.

princ. vbi & dixi ad quæ talia monasteria teneatur Episcopo, & ad quæ nõ & regulariter licet monasteria sint exempta à solutione iurium Episcopaliũ, non tamen eorum ecclesiæ, vel capellæ, quæ scilicet habent populum in iis quæ ad populum pertinent. Franc. in cap. i. de præb. in 6. & si monasterium est exemptum cum capellis, & non populus, tunc Episcopus habet curare populum. idem in c. per exemptionem. de priuile. in 6. sic tamen vt monasteria provideant de sacerdotibus, & necessariis, qui circa idem tractat alia in c. i. §. cæterum. de verb. sign. in 6. quæ intelliguntur, si ex priuilegio monasterium sit exemptum à iurisdictione Episcopi, prout illa virorum communiter sunt, cum aliàs cessante priuilegio omnia monasteria iure communi subsint Episcopo: vt ibi dicit Abbas, & monasteria non subsunt presbytero parochiali in iis quæ sunt fori contentiosi, nec etiam penitentialis, sed bene moniales, vt ab eo recipiant sacramenta, nisi aliter ex priuilegio obtentum sit. Abb. in cap. dilectus. num. 16. & 17. de cap. mon.

XXV I. Monasterium potest prætere subiectionem, vel iusegendi actiue, & passiuè in alio monasterio. Abb. in cap. inter monasterium. in princ. de re iud.

XXV I I. Monasterij potestas tota est penès Abbatem. idem in cap. Ioannes. num. 4. de Regular.

XXV I I I. Monasterium tenetur monachos sustentare. Idem in cap. super inordinata. num. 10. de præb.

XXI X. Monasterio vacante succedit conuentus, vel Capitulum in administratione tēporalium, & spiritualium, nisi Abbas propter culpam deponatur, quia tunc deputatur administrator idoneus, cum sic præsumatur contra Capitulum, qui deputabitur per visitatores, & præsidentes si monasterium sit exemptum, aliàs per Episcopum. Abb. in cap. ea quæ. num. 8. & 9. de statu mon.

XXX. Monasterium potest erigi in ecclesia Cathedrali Papa mandante. Abb. in cap. i. ne sede vac.

XXX I. Monasterium debet regi per Religiosos eiusdem ordinis, ex causa tamen possunt ibi poni alij alterius ordinis, qui omnes si incorrigibiles sint, debent ibi deputari clerici seculares. Abb. in cap. relatum. num. 4. & 5. ne cler. vel mon. Idque per Episcopum, si superiores sint negligentes, vt ibi dicit, nisi tamen priuilegia, vel alia aduerlentur.

XXXII. Monasterio oblationes factæ cedunt ei non ecclesiæ parochiali in qua sunt, vel Episcopo. Abb. in c. dilectus. de offic. ord. vbi & tractat ad quæ teneantur monasteria Episcopo, vel non, & ego dixi late de statu Episc. cap. 3. in princip. nec possunt ab Episcopo grauari nouo censu. idem Abb. in c. scientes. de censib. cum regulatiter immunia sint ab omnibus oneribus, & præstationibus, vt ibi dicit, præterquam in casibus de quibus dixi d. cap. 3.

XXXIII. Monasterium condemnatur in expensis ex contumacia Abbatis, & Capituli. Abb. in cap. Nicolao. extra. de appell.

XXXIII. Monasterium si est exemptum, ecclesia, cœmeterium, atria, domus, hortus, aræ, quæ propè ecclesiam sunt dicuntur exempta. Franc. in c. 1. de priuil. in 6. non tamen vbi monasterium est priuilegiatum, eius familiares dicuntur priuilegiati, nisi specialiter id habeant, vel nisi essent perpetui, & religiosi, vt de admittendis familiaribus ad diuina tempore interdicti priuilegium quandoque conceditur, quo casu possunt assumi etiam familiares de nouo ex causa rationabili, non autem ex voluntaria. Franc. in c. licet, num. 4. de priuil. in 6.

XXXV. Monasteria quædam sedi apostolicæ reseruantur, quæ & certo modo debent expediri. ex Bulla 1. Nicolai V. & 27. Pauli III. quibus tamen nemo se immiscere debet electus, nisi ex confirmatione apostolica, & literis expeditis. ex Bulla 1. Clementis VII. & 117. Pij III. Sanctissimus. & eorum fructus, vt spolia camaræ apostolicæ applicantur. ex Bulla 1. Pij V.

XXXVI. Monasteria exempta fiunt à militum hospitio. ex Bulla 154. Pij V. incip. Cum sicut.

XXXVII. Si monasteria monialium inopia sint, elemosynæ in loco legatæ pauperibus iis interim sunt distribuendæ, sic tamen vt de cætero eæ tantum recipiantur, quæ ex redditibus, vel elemosynis consuetis ali possint, vt dicit Fulchus lib. 2. de visitat. cap. 18. nu. 20. 21. & 22. Gregorium XIII. concessisse, de licentia ideò Papæ.

XXXVIII. In monasteriis monialium, tot tantum recipi debent quot ex eorum redditibus, vel consuetis elemosynis commodè possint sustentari. cap. periculoso. §. sanè. vbi Anchar. nu. 3. de statu Regul. in 6. & sacra congreg. decis. 216. & talia loca erigi non debent sine licentia Episcopi, ex Bulla

Bulla 9. Pij V. & etiam Papæ licentia accedente, vt supra.
 XX XIX. Monasteria debent habere librum, in quo
 describantur tacite, vel expresse profitentur. decil. congr. 410.
 cum professio debeat fieri in scriptis, vel ad ea redigi, vt ob-
 uietur ei qui contrauenerit. gl. & Franc. in c. nullus. verbo,
 Expresse. de elect. in 6.

Cetera ad monasteria pertinentia, videre licebit supra de
 statu Prælat. c. 1. & c. de Abbatibus, & hoc tract. per totum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum requiritur ad Religionem, in quibus consistat, & ad quæ se extendat, & quare.*
- 2 *Vota Religiosorum quot sint, & quare.*
- 3 *Paupertas rectè Deo vouetur.*
- 4 *Obedientia rectè Deo vouetur.*
- 5 *Castitas rectè Deo vouetur.*
- 6 *Religiosi à quibus cauere, & quæ agere debeant.*

De Votis ipsis Religiosorum, & quod ex iis potius, vel dignius existat, & de iis quæ Religiosi agere, & à quibus cauere debeant.

Cap. IIII.

VM Religiosus status sit per quam ad perfectionem tenditur, vt inquit D. Tho. 2. 2. q. 184. art. 5. & supra est explicatum, ad statum vero requiratur obligatio cum aliqua solemnitate facta, ne quis ab eo retrocedere valeat, ideo requiritur, quod Religiosi se obligent ad ea quæ sunt perfectionis cum solemnitate, quæ sit per votum, vt in eo quis immobiliter maneat, vt inquit D. Thom. d. 2. 2. q. 186. art. 6. Et cum sit status perfectionis, exigitur, vt hoc votum, & obligatio se extendat ad ea quæ sunt consilij, & perfectionis. Dicuntur vero consilia ea quæ à Christo Domino nobis non sunt mandata, sed cõmendata, vt quæ maiorem difficultatem habeant in executione, quàm ea quæ sunt præcepti: vt inquit Ambr. lib. 1. de virg. & Aug. serm. 18. de verbis Apost. & proinde consilia nobis sint cõmendata, vt quæ faciliorem viam aperiant ad aditum regni cœlestis.

cœlestis. Isa. 56. non dicat Eunuchus, ego lignum aridū, quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint qua ego volui, & seruauerint, fœdus meum dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus, nomen æternum dabo eis quod non peribit, qui locus intelligitur de continētibus voluntariis: vt ibi explicat Hier. & Cirill. & Sap. 3. *Fœlix sterilis, & incoïnquinata, qua nesciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum.* Matth. 19. *Sunt Eunuchi qui se caſtrauerunt propter regnum cœlorum.* Idem probant ſancti Patres Hier. lib. 1. contra Iouin. Aug. lib. de ſancta viig. c. 24. Athanaſ. lib. de Humanitate Verbi. poſt mediū. Chryſ. hom. 8. de pœnit. Ambr. lib. de viduis. Greg. lib. 15. Moral. c. 9. vt opera hæroica, quibus ob id maius præmium debetur, quàm aliis operibus.

2
**Vota Reli-
 gioſorū quot
 ſunt, & qua-
 re.**

Et cum ad ſtatum perfectionis pertineat remouere impedimenta, quæ ad illam perducunt, inter cœtera verò impedimenta, maximum ſit quod in bonis temporalibus, carnis illecebris etiam in ſtatu coniugali, & propriæ voluntatis ſequela conſiſtit, idè merito ſtatus Religioſus conſiſtit in voto paupertatis, caſtitaſis perpetuæ, & obedientiæ, per quæ prædicta impedimenta optimè remouentur, vt ſupra latè probatum eſt.

3
**Paupertas
 rectè Deo
 vouetur.**

Et quòd voluntaria paupertas rectè Deo voueatur, probatur. Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorū,* qui locus intelligi poteſt de iis qui propter Deum ſponte eligunt paupertatem, & inde etiam humilitatem, vt exponunt. Ambr. in 6. Lucæ. Hieron. Niſſ. in 5. Matth. Baſ. q. 205. & Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia qua habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, &c.* vbi commendatur paupertas perfecta, quæ ſuſcipitur cum propoſito, & voto ſemper ita manendi, quod ſit per profeſſionem monaſticam, prout eum locum ſic intelligit Aug. ep. 89. q. 4. & in Plalm. 103. conc. 3. Bern. in d. locum. Idem probatur. Act. 4. & 5. & idiplum ſentiunt ſancti Patres. Chryſ. hom. 12. in acta Apoſt. Hier. ep. ad Demetriadem. Aug. ſerm. 27. de verbis Apoſt. Greg. lib. 1. ep. 33. Vnde Baſ. de conſt. monaſt. c. vlt. ait, monachum furem eſſe, & alterum Iudam, ſi quid priuatim poſſideat, & Caſſia lib. 4. de inſtit. c. 3. dicit, ſumma diligentia perquiritur, num de priſtinis facultatibus ſuis inhæreſit ei vel vnus nummi contagio, ſciunt

sciunt enim cum sub monasterij disciplina diuturnum esse non posse, si in conscientia eius pecuniæ quantum latuerit, & Hier. ep. 22. ad Eustochium, dicit, *suo tempore non licuisse monachis etiam necessaria petere, licet præfides curarent, ut nil eis deesset, & Cassian. lib. 4. de instit. renunc. c. 13. monachis ait, non licere fiscellam, vel peculiarem sportellam possidere, & in Conc. Aurelian. I. cap. 21. monachi puniuntur qui aliquid proprij possident.*

Et quòd votum paupertatis rectè assumatur in religione, probatur: nam status Religiosus est exercitium ad perfectionem charitatis, ad quod requiritur, quòd quis omnino affectum suum abstrahat à rebus mundanis: *Minus enim Deum amat qui secum aliquid amat, quod non propter eum amat,* inquit Aug. lib. 10. confess. c. 29. dū ergo qui res mundi possidet, eius animus allicitur ad eorum amorem, quia terrena arctius diliguntur adepta, quàm concupita, ergo ad perfectionem charitatis acquirendam, primum fundamentum est voluntaria paupertas, ut aliquis absque proprio viuat: ut inquit D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. quoties enim pecuniam, vel aliquid huiusmodi, quo ad fragiles, & caducas diuitias pertinet, nobis reseruamus, necesse est esse in his mentem nostram veluti in cœno quodam conspeltam, & animo ad rerum diuinarum contemplationem aditum præcludi: ut inquit Bas. reg. ful. disp. cap. 8. sic Abraham dictum fuit, ut *de domo sua egrederetur, & Helisæus ab Helia vocatus eandem reliquit, & par boum, quod tantummodo possidebat. 3. Reg. 19. & Apostoli voluit omnibus secuti sunt Christum. Matth. 19. & monachum oportet, cum primis nihil in vita, quod inris sui proprium sit, possidere: ut dicit Bas. de cultu pietatis. Initium enim charitatis est terrenorum omnium abrenunciatio, finis verò Deus, ut ait Clim. c. vlt. totius libri.*

Quòd etiam obedientia rectè Deo voueatur, probatur. Ierem. 35. ubi laudantur, & remunerantur à Deo filij Ionadab, qui ut obedirent patri suo, non bibebant vinum, non serebant agros, non habebant domos, sed habitabant perpetuò in tentorijs. At omne opus bonum rectè Deo vouetur, ergo ut verè sit perfecta obedientia necessariò includit votum abnegationis sui ipsius, sic ut non possit retrocedere, quia non est perfecta abnegatio sui ipsius obedire alteri ad tempus, & post non obedire, vnde Cassia. lib. 4. de institutis

Genes. c. 12.

Obedientia
rectè Deo
vouetur.

Verus monachus crucifixus est.

Obedientia monasteria miraculis illustrata.

Castitas reuocanda Deo uocetur.

cœnobiorum inquit, verus ac perfectus monachus: similis crucifixo esse debet, qui enim cruci affixus est, non solū non ambulat, quo vult, sed nec potest ambulare: Vnde merito votum obedientiæ, quo se quis superioris voluntati perpetuò subdit, rectè in religione assumitur, quia status Religiosus est disciplina, & exercitium, quò ad perfectionem tenditur, qui verò exercitantur, vt perueniant ad aliquem finem, oportet vt directionem alicuius sequantur, secundum cuius arbitrium instruantur, vel exercitentur, vt perueniant ad eum finem, ergo oportet vt Religiosi sub superioris obedientia viuant: vt inquit D. Thom. d. q. 186. art. 5. quod patet etiam ex vsu ecclesiæ, apud quam obbedientia in monachis in vsu antiquitus fuit, vt docet Bas. in constit. monast. c. 22. Hier. ep. ad Eustochium. de custodia virginitatis. Aug. lib. 1. de moribus. eccl. c. 31. Greg. hom. 20. in Ezech. quod & miraculis illustratur, dum enim quidam ignem, obedientiæ gratia, ingressus esset, flamma ei non nocuit, & alius iussus, vt ligno arido sisteret, donec viresceret, mox viridis est factus, vt ait Sulpitius. lib. 1. dialog. de virtutibus sancti Martini. & sanctus Maurus ad Abbatis imperium super aquas ambulauit, teste Greg. lib. 2. dial. cap. 7. & Abbas Ioannes ob obedientiæ virtutem ad prophetiæ donum est sublimatus. teste Cassiano lib. 4. de institutis. renunc. cap. 23. qui & debent à rixis, & controuersis cauere, vt charitatem seruent.

Quòd demum continentia rectè Deo voueatur, probatur. Luc. 1. *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* qui locus intelligitur, quòd Beata Virgo votum continentiae emiserat, vt exponunt Niss. in orat. de natiuit. Domini. August. lib. de sancta virg. cap. 4. Bern. serm. 4. super Missus est. Athanas. serm. de sanctissima Deipara. Idem probatur. Matt. 19. vbi *Eunuchi vocantur qui se castrauerunt propter regnum caelorum.* Quòd intelligitur ex voto, vt dicit Epiph. hæresi 58. & Hier. in d. c. 19. Aug. lib. de sancta virgin. c. 30. & 1. Timoth. 5. Concilia quoque id probant Anciranum. can. 18. Calcedon. c. 16. Cartag. I. l. c. 33. Cartag. III. c. vlt. Tolet. III. l. c. 55. Turon. I. l. c. 16. Moguntin. c. vlt. Rom. sub Silu. c. 10. Ex Patribus Dion. c. 6. p. 2. eccl. hier. Tert. lib. de uelands virg. Clem. Alex. lib. 3. Strom. in princ. Orig. hom. 23. in Num. Ilar. in Psal. 64. Cypr. lib. 1. ep. 11. Athan. lib. de Humanitate Verbi. Bas. in proœmio constit. monast. Naz. orat. de

de obitu patris sui. Chryf. hom. 15. in 1. ad Corin. Ambr. lib. 3. de virgin. ante medium. Hier. ep. ad Sabinianum. Aug. lib. 1. de adult. coniug. c. 24. idque merito, cum omne Deo rectè voueatur, quod est illi gratius si fiat; quàm si non fiat, huiusmodi verò est votum continentiae, quæ est perfectior vita, & portio prima gregis Christi, vt inquit Cypri. lib. de habitu virg. & Dion. loco cit. Nazian. orat. de obitu sancti Basilij. Bas. c. 18. constit. monast. Chryf. lib. 3. add. vituperatores vitæ monasticæ. Aug. lib. 1. de moribus eccl. c. 31. & eo magis si id fiat ex voto, cum sic Deo sit gratius, quàm sine eo factum, cum sic Deo voluntas, & opus offeratur, & id fiat ex voluntate confirmata in bonum, & actius in eo perseueretur, vt late probat Bellar. lib. 1. & 2. de monachis, vnde & merito perpetuæ conscientia: votû assumitur in religione, nam ad statum religiosum requiritur abstractio ab iis quæ impedire possunt ne homo totaliter feratur in Deum, vsus verò carnalis copulæ id impedit ob vehementiam delectationis, & ob sollicitudinem, quam ingerit de gubernatione vxoris, familiae, qui enim cum vxore est sollicitus est qua sunt mundi, & quomodo placeat vxori: ideo continentia perpetua à coniugali copula requiritur ad perfectionem religionis, vt inquit D. Tho. d. q. 186. art. 4.

Ex his verò votis, votum obedientiæ præcipuum est, primo, quod per id Deo offertur propria voluntas, quæ potior est, quàm corpus, vel res externæ, quæ per alia vota offertur, & quia sub obedientia cadit paupertas & continentia, non è conuerso, & quia est essentialius Religioni votû obedientiæ, quàm cætera, quia licet voueatur continentia, vel paupertas, etiam ex voto, id tamen sine obedientia non pertinet ad statum Religionis, qui præferret etiam virginitati ex voto seruata, vt inquit d. Th. d. q. art. 8.

Et in his tribus actibus conuenienter dicitur consistere religionis perfectionem, quatenus per eos tolluntur impedimenta per quæ mens impeditur, ne totaliter feratur in Deum, quod facit cupiditas, quæ tollitur per votum paupertatis, concupiscentia venereorum, quæ tollitur per votû continentiae, & inordinatio propriæ voluntatis, quæ aufertur per votum obedientiæ, & quia per hæc tria vota tollitur inquietudo mentis circa terrena, vt supra est dictum, & etiam quia per hæc perfectum holocaustum offertur Deo, dum in iis illi offertur res externæ, proprium corpus, & pro-

Opus cū vo-
to melius

quæ sine op-

erba nisi

conueniunt

ut dicitur

1. Cor. c. 7.

Obedientia
votum est
alijs practi-
pium.

ut dicitur

ut dicitur

ut dicitur

ut dicitur

pria voluntas: vt inquit D. Th. d. q. 136. art. 7. etgo in iis consistit meritò religionis perfectio:

Præter hæc tria vota, non tenentur Religiosi ad alia consilia supererogationis, vt benedicere maledicentibus, præbere alteram maxillam percutienti. Qui tamen debent ad huiusmodi consiliorum obseruationem contendere, qui & peccant si huiusmodi consilia contemnant, quia talis contemptus aduersatur contentioni ad perfectionem, ad quam tenentur, qui & non tenentur implere consilia quibus tenditur ad perfectionem, vt abstinentiæ, nisi prout regula precipit: vt dicit Valent. 2. 2. de statib. disp. 10. q. 4. punct. 4. qui & possunt ex eleemosynis viuere, & mendicare, si id agant gratia necessitatis, vtilitatis, vel humilitatis, non autem causa auaritiæ, vel otiositatis: si enim non egerent, tenerentur sic collecta pauperibus restituere, vt & peccarent si ob id otiosè viuerent, quia fraudarent benefactores participatione bonorum operum, cuius spe eleemosynas erogant. Ij etiam congruè vtuntur habitu abiecto in signum contemptus mundanarum rerum, qui ritus antiquissimus est, ex Dion. c. 6. de eccl. hier. Conc. Gangr. prop. 5. Aurelian. V. c. 19. Cartag. IIII. c. 11. & 104. qui & ex facultate suorum superiorum, & Episcoporum commissione possunt, docere, concionari, & confessiones audire, & rectè. c. nemo. c. placet. 16. q. 1. c. moderamine. cap. nonnulli. ibid. modo vt alibi.

Pauper
filius ad
restitutionem
tenetur.

6
Regulares
qua agere,
à quibus ca-
uere debeant,

Vt ergo Regulares ad perfectionem, quam profitentur perueniant, debent exactè vota emissa seruare. Et primò, quòd ad paupertatem attinet, nil proprium habere debent, aliàs peccatum proprietarij incurrunt, & mortaliter peccant. cap. super quodam. cap. monachi. cap. cum ad monasterium. de statu monac. ita vt nec dicere possint aliquid esse suum. cap. non dicatis. vbi glo. 12. q. 1. vnde quicquid habent ex donatione, legato, successione, laboribus, vel alia ratione, cum id omne monasterio acquirant, debent statim superiori consignare, & in còmune erogare. Doct. in d. c. cum ad monasterium. qui superiores prius eis quibus destinatum id est in necessarijs providere debent, vt alibi dicitur. ex sac. congr. elucid. 96. & vbi quid defertur ad moniales, debet consignari Abbatisse, vel Præpositæ Rotæ præsentè earum procuratore. sac. congr. elucid. 380. nec superior potest eis concedere, vt stabilia retineant etiam nomine conuentus, nec mobilia non

non necessaria, sed superflua, quæ necessaria & eis concedi non valent, nisi reuocabiliter ad nutum superioris. c. nullus. 18. q. 2. c. si. 20. q. si. Conc. Trid. sess. 25. de Reg. c. 2. & quò ad simplicem vsum facti, & detentionem naturalem tantum: non autem proprietatē, vel ius vsufructus, & sic intelligenda sunt circa hoc aliàs dicta; qui tamen superior curare debet, vt nil ex necessariis eis desit, iis compatiendo, qui vt Christum sequerentur, omnia dereliquerunt; minusque ij donare possunt, nisi de licentia superioris in vsus pios, & necessarios, ac honestos, & seruata Bulla sanctissimi Clementis VIII. circa munera edita, incip. Religiosæ. 13. Calend. Iulij 1594. ne incurrant pœnas in ea contentas, scilicet restitutionis, & pœnationis officij, & vocis actiuae, & passiuæ, nil donando alicuius momenti, nisi re in Capitulo generali discussæ, nec poculenta, & esculenta, nisi de consensu superioris, & conuentus, quò ad res minutiores, vel res factas pertinentes, vt nec inter ipsos Regulares donare licet, modò vt ibi habetur; qui & idè post professionem testari non possunt, cum careant proprio. c. illud. 13. q. 2. licet fortè diuidere possint bona inter filios in seculo relictos, iuxta formam. auth. si qua mulier & auth. nunc autem. C. de episc. & cler. & si sit nouitius debet, cogitans de ingressu, legitimam relinquere monasterio; cum habeatur loco filij. Bart. in auth. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. Rota Rom. decis. 92. 2. par. in nouiss. Quò verò ad castitatē, tenentur perpetuam seruare continentiam, ex Conc. Ancit. can. 18. Cartag. III. c. 33. Cartag. IIII. c. vlt. Tolet. IIII. c. 55. & si transgrediuntur hoc votum, peccat duplici peccato, ex lege diuina, & ex vi voti, & sacrilegi extat: & solus Papa cū iis dispensat, vt matrimonium contrahere possint. Doct. in d. c. cum ad monasterium. ex graui tamē causa boni duplici. Quo verò ad obedientiam, teneatur regulares suo Prælato sub peccati obligatione obedire. Rom. 13. 1. Petr. 2. c. qui resistit. 11. quæst. 3. & magis quàm patri naturali, vbi necessitas post ingressum patri superuenit, secus si ante. Diuus Thomas 3. quodlib. arti. 16. Silu. Religio. 6. §. 9. quod intelligitur cum Prælatus aliquid præcipit iuxta regulam per se votam, in quibus regula expressè, vel tacitè, directè, vel indirectè Prælato eum subijcit. Diuus Thomas 2. 2. quæstione 104. articulo quinto. vel si scandalum sub sit si non obediat, vel si Prælatus aliquid præcipit sub pœna excommunicationis, dummo

*Qua religio-
sis possidenda
possunt con-
cedere Præ-
lati.*

*Non parere
Prælato est
peccatum
mortale.*

demmodo id quod precipit non sit iniustum, vt & excusantur si non potuerit obedire. c. impossibile. de reg. iur. in 6. & non obedire sine causa iusta est mortale, si quod precipitur est contra regulam obligantē ad mortale, vel ad sit scandalum graue, vel contemptus, vel preceptum graue, veniale si sub veniali obligat, in dubio tamen est obediendum. Silu. Religio. 6. §. 6. vt & promptē est obediendum, simpliciter. Iac. 1. & velociter.

Iti etiam debent recitare horas canonicas, non ex vi professionis, sed regulæ, quæ ita se habeat. Nau. de celeb. Miss. conf. 18. qui debent peccata confiteri semel in hebdomada, & communicare singulis mensibus. clem. ne in agro. §. sanē. de statu mon. idque tantum confessionibus proprii ordinis, nisi de licentia Prælati, præterquam in itinere, in articulo mortis, vel in Iubileo id concedente. Graph. de Regul. num. 107. & 108. qui tenentur ire ad processiones generales, nisi viuant in strictiori clausura. cap. 13. sess. 25. de Regular. & debent singulo triennio Capitula celebrare in Prouinciis. c. in singulis. de statu mon. & statuta regulæ seruare. d. c. cum ad monasterium. & in eorum monasteriis lectio sacre scripturæ haberi debet. cap. 1. sess. 5. in Trid. Conc. & debent ordinari ad Abbatem iussionem, nisi iusto impedimento detenti. Zab. in d. clem. ne in agro. §. ad ampliacionem. & in eorum monasteriis publicare censuras ab Episcopis latas, & eas seruare, modo vt dicit Nau. cap. 27. num. 146. & seruare dies festos ab Episcopo statutos. c. 12. & 13. d. sess. 25. de Regul. qui tamen non subsunt Episcopo, nisi in casibus expressis, vt in cap. 3. sess. 6. de reform. sess. 25. de Regul. c. 14. sess. 7. c. 14. in Trid. Conc. & in aliis casibus expressis tantum.

A quibus cauere debent Religiosi.

Iti verò à multis cauere debent. Primò enim nō debent Baptismū, Matrimonium, Vnctionē extremā, vel Viaticum laicis, vel clericis sine licentia Episcopi, vel Parochi, ministrare, aliās excommunicationem incurrit. cle. 1. de priuil. nisi credāt, quod Parochus cōsentiet, vel parochianus dicat se talem licentiā habere; qui nec debēt sine licentiā superioris, ex iusta causa cōcessa, exire de monasterio. ex Conc. Oxionen. ver. quia nonnunquam. *qui & si Episcopi fiant, habitum mutare non debent.* ex Syno. 8. generali. canon. 27. qui tamen tunc de quæsitis ex beneficio, beneficio acquirunt, & possunt fructus in vsus pios, & honestos expendere, qui nec debent

debent exire ad Leges, vel Physicam audiendam. c. 2. c. super
 specula. ne cler. vel mon. nec possunt audire confessiones se-
 cularium etiam sacerdotum, nisi ab Episcopo approbati.
 sess. 23. in Trid. Conc. c. nullus, *semel tamen admissi si sint ex-
 medicantibus, & examinati, non sunt iterum examinandi:*
 sacra congr. elucid. 277. Conc. Trid. sess. 23. c. 15. nec debent
 admittere mulieres intra claustra, aliàs incurrunt suspensio-
 nem à diuinis, & priuationem officiorum, & inhabilitatem
 ad illa, & excommunicationem. ex Bulla Pij V. 24. Octobr.
 1566. incip. Regulatum. & Gregorij XIII. 28. Ianuarij 1575.
 nec debent dare pecuniam pro habendo aliquod officium
 in monasterio, aliter cum accipiente deponuntur. Abb. in c.
 monachi. de statu mon. nec possunt etiã ire ad studia Theo-
 logiæ, sine licentia Prælati, & maioris partis conventus, nisi
 superior sine conuentu soleat dare licentiam, vel nisi vadant
 ad eorum monasterium, vbi est studium, aliàs excommuni-
 cationem incurrunt. cap. 2. ne cler. vel mon. in 6. qui nec se-
 pelire debet scienter hæreticos in loco sacro, aliàs excom-
 municationem incurrunt. cap. 2. de hæret. in 6. nec interdictos,
 nisi in casibus iure expressis, nec excommunicatos, aut vsu-
 rarios manifestos, sub eadem pœna. clem. 1. de sepult. *nec
 possunt petere aulas Principum animo nocendi suis Prælatis,
 vel monasteriis.* clem. ne in agro. §. quia verò. de statu mon.
 nec retinere arina intra claustra sine licentia Abbatis, si sunt
 offensiuæ. d. §. & modo vt dicit Nau. in Man. cap. 27. num. 39.
 nec medicantes accipere nouas domos, modo vt habetur
 in clem. cupientes. de pœnis. & per Nau. d. cap. num. 144. qui
 nec possunt obtinere beneficia ecclesiastica secularia, etiam
 curata, licet sint Canonici regulares. sess. 14. cap. 11. in Trid.
 Conc. Episcopatum tamen sic de licentia Papæ. Abb. in c. fi.
 num. 3. de voto. in cap. quod Dei. num. 12. de statu mon. qui
 nec debent celebrare in oratorijs priuatis non constructis,
 de licentia Episcopi, nec admittere sacerdotes peregrinos si-
 ne dimissorius sui Episcopi. sess. 22. decre. de obser. & euit. in
 Trid. Conc. nec admittere lasciuia, vel prophana in diuinis. d.
 sess. nec tumulos, aut vexilla cõtra Bullam Pij V. 5. Cal. Apri-
 lis 1566. in ecclesia admittere, nec absoluerè à casibus Episco-
 po referuatis, ex literis congreg. Concilij elucid. 428. nisi
 priuilegia pontificia specialiter id concedaor: *nec debent ad-
 mitti ad ordinem sacrum absque attestatione authentica,
 quod in religione professionem emisserint:* ex Bulla 75. Pij. V.
 incip.

incip. Romanus Pontifex. nec possunt inducere aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, eligere sepulturam in eorum ecclesiis, vel electam non mutare. d. clem. cupientes §. si. de pœnis. modo vt ibi dicit Franc. qui tamē celebrare possunt officium defunctorum super defunctis, quos sepeliunt in eorum ecclesiis, & non canonici, nec clerici, licet adesse possint, & Parochi inuitari, vt intersint. sac. cōgreg. elucid. 309. & 320. qui nec debent secularia negotia sequi, & maxime turpe lucrum. ex Sin. Mogunt. c. 13. Tolet. III. can. 51. & 52. nec habitum suscipere, spem, vel promissionem habentes, vt fiant Abbates, ex Sin. Constantin. sub Nicolao I I. Tomo IIII. Conc. nec prædicare in eorum ecclesiis sine benedictione Episcopi, in alienis, sine eius licentia, & examine. Conc. Trident. sess. 5. c. 2. nec in eorum prædicationibus debent aliquid dicere ad auertendum à solutione decimarum. Nau. c. 27. num. 145. nec in eorum concionibus detrahere Prælati ecclesiarum. clem. dudum. de sepul. Nec esse debent fugiui recedendo ab obedientia superioris, & monasterio, animo tamen redeundi, aliter mortaliter peccat, minusque esse apostatæ, recedendo, animo non redeundi, sic enim excommunicationem incurrunt. c. grauis. cap. 2. ne cler. vel mon. in 6. Caiet. 2. 2. q. 12. art. 1. cuius signum est si dimittant habitum suæ religionis, nisi dimittatur ad vitam seruandam, vel de licentia Papæ, vel ex alia causa necessaria. Franc. in d. c. 2. qui nec debent transire ad Religionem laxiorem, nec aliam, nisi ex causa, & de licentia superioris. c. sanè. cap. licet de Reg. D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 9. & animo magis proficiendi, vel ex necessitate non valendo in duriori manere, cum licentia, vt supra, & solus Papa concedit, vt transeat ad laxiorem. c. 19. sess. 25. in Tr. Conc. sed manere debent in proprio loco, & ibi tranquillo animo progredi, & in via Dei proficere, Deo præstante, aliàs si delinquant, à suo superiore puniri debent. cap. cum. de offic. ordin. qui sic tamen agendo non nocent monasterio, nec contrahendo, nisi vt ad illud peruenit. Nau. com. 2. de Reg. qui, vt in via Domini, ipso præstante, proficiant, gaudere debent, & Deo gratias agere, & animo conquiscescere, quòd Religionem ingressi sunt, quæ tantis bonis est decorata, vt initio est dictum, & quod mundum reliquerint periculis plenum, & ob id recolentes se mundo nuntium remisisse, animo, vel corpore ad illud redire nolint, sed initio vitum prudentem, & probum senioris, de licentia superioris,

superioris, cui omnia peccata, & animi passiones aperiant, eligant, cui se dedant deinceps, vt sincerissimum vas existât; regulam attentè legentes, & custodientes, ac sub disciplina redigentes intellectum, vt fidei se subiciat, & rationem, ne inutilia seruetur, & voluntatem, vt nil nisi verè bonum, & solidum concupiscat, & corpus ne animæ offendiculum pareret, sed vt mancipiū, sub ratione, & diuina lege constituatur, & in incessu, & omnibus sensibus ritè custodiatur: quibus sic actis, & ritè animo, ac corpore purgati, totos se Dei mancipent seruitio, & in oratione, ac diuinis officiis, & sanctissimis Missæ sacrificiis, iugiter & ardentè cum Deo cōiungantur, sacris etiam literis operā dando, & pios libros legendo, quibus salutis suæ prospiciant, & proximorū bonum curādo, vbi ex officio, vel per regulam licet; sic tamen vt seipfos nō deserant, sed quod à Deo acceperint, in alios ex charitate effundentes, simul cum illis ad felicissimam Paradisi regionem, Deo præstante, in summo illo gloriæ bono, benè operantibus promisso, perueniant.

DE MONIALIBVS.

S V M M A R I V M

- 1 *Moniales quibus nominibus appellentur.*
- 2 *Moniales debent respectiue seruare ea quæ dicta sunt de Monachis.*
- 3 *Moniales vidua, & virgines, vt diuersè recipiantur in Religione.*
- 4 *Moniales, vt legitime ingrediātur Religionem, quæ requirantur.*
- 5 *Moniales, vt profiteri debeant.*

De Monialium nomine, ingressu, bonis, & professione.

Cap. I.

Notandum primò, quòd Moniales pluribus nominibus appellantur, quandoque enim sanctimoniales dicuntur in Conc. Cartag. III. cap. sanctimoniales. 20. q. 1. quandoque deuotè virgines. ex Gelasio Papa. cap. deuotis virginibus. ibid. quandoque iuuentur.

ex Greg. in registro. cap. iuenculas. ibid. quandoque virgines. ex Pio papa in cap. virgines. ibid. quandoque diaconissæ. ex Conc. Calcedon. in cap. diaconissam. 27. q. 1. communiter verò dicuntur, & passim Monachæ, idest solitaria, à solitudine, græcè enim monachus dicitur singularis, idest separatus à conuersatione secularium. cap. 1. vbi glo. 16. q. 1.

2
Moniales debent respectu seruari ea qua dicta sūt de Monachis.
 II. Notandum, quòd ea quæ superius de Regularibus dicta sunt, de fine ingrediendi, modo ingressus faciendi, bonis ipsarum, professione emittenda, votis substantialibus, obedientiæ, paupertatis, & continentiæ, & huiusmodi, de monialibus quoque repetita censentur, & eis conueniant, si talia sint quæ feminis adaptari possint, cum & ipsæ regulam monasticam ordinis virorum amplexæ sint, ac sub eisdem militant ducibus, quibus, & ipsi.

3
Moniales vidua, & virgines, vt diuersè recipiuntur in religione.
 III. Notandum, quòd virgines, & viduæ Deo cōsecrantur in religione, sed illæ profitentur votum virginittatis, hæc tantum viduitatis, & castitatis. cap. pen. & si. 20. q. 1. cap. actius 26. dist. cap. viduæ. 27. q. 1. Quæ etiam consecrantur ab Episcopo si virgines sint. cap. si iubet, §. si. cap. presbytero. 26. q. 6. cap. 1. de temp. ordin. Idque diuersa ratione, nam velum accipiunt virgines: Viduæ verò prohibentur ab episcopo velari. in cap. deuotis. §. si. 20. q. 1. licet & ipsæ accipiant velum religionis, quæ est vestis religiosa, & velum professionis, sed non velum consecrationis, quod datur solum virginibus, idque certis tantum temporibus, nisi necessitas urgeat, videlicet, in die Epiphaniæ, hebdomada Paschali, diebus natalitijs Apostolorum, atque Dominicis diebus. cap. deuotis virginibus. 20. q. 1. quod velum etiam per voluntariam pollutionem se polluens non debet suscipere. Nau. in Man. cap. 16. num. 3. Nec potest dari corruptæ, nec viduæ, vt supra, licet vtrique possit recipere velum professionis, sed non consecrationis, cum præter consecrationem Episcopi, alia omnia percipiant. cap. viduas. 27. q. 1. cap. viduas cap. si 20. q. 1. Conc. Tr. sess. 25. cap. 18. Fusch. de visit. lib. 2. cap. 18. num. 32. & receptio monialium fit per Abbatissam, & alias moniales. cap. si. de Regul. in 6. non autem iis iauitis per superiorum. Fusch. loco cit. num. 41. & supra de hoc est actum cum de Regularibus ageretur. Et mento virgo præ alijs privilegiatur, cum virginittas sit stros ecclesiastici germinis, decus gratiæ spiritualis, laudis & honoris opus integrum, illustrior portio gregis Christi, vt inquit sanctus Cypri. serm. de disciplina

plina, & habitu virg. col. 2. à Deo magnum proinde præmiam expectantes, vt ibi dicit, maxime si sic se Deo vouerunt, vnde & liliis comparantur ob humilitatem, & splendidam, ac immaculatam virginitatem, ab Ambr. lib. de inst. virg. cap. 15. & vt stellæ sunt in manu Domini, vt idem dicit ad virg. lapfam. c. 2. in fi. & eorum vita videatur Angelorum vita in terris. Idem de inst. virg. c. 18. & apibus comparatur, vt idem dicit de virginib. lib. 1. ob laborem, pudicitiam, continentiam, rore enim pascuntur, nesciunt concubitus, mella componunt, ros est sermo diuinus, quo virgines pasci debent, in scilicet concubitus, & laboriose in operibus bonis, vbi & auro comparantur, & regno auro, quia sicut illa maceries examinata igne, pretiosior est, ita corporis species virginialis, spiritui consecrata diuino, formæ suæ acquirit augmentum; Regno, vel quia virginitas est sponsa regis æterni, vel quia inuicta, à carnis illecebris captiua nõ habetur, sed quasi regina dominatur, & ex aliis quibus virginitas à sanctis Patribus passim commendatur. His ita notat.

Primum sit dictum. Monialis debet legitime ingredi Religionem, quod vt fiat, plura requiruntur.

I. Vt deliberatè, & maturo consilio id faciat, & finem debitum si proponat, modo quo supra, de Regularib. cap. 3. est dictum. primo, & secundo dicto.

II. Requiritur, vt volens non inuita id agat, vt ibi est dictum. ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 18.

III. Vt sit ætatis legitimæ, vt scilicet ante decimum sextum annum completum professionem non emitat, & ante saltem per annum in probatione steterit, vt ibi est dictum. ex Conc. eod. c. 15. aliter professio est nulla, & nullam inducit obligationem, & Episcopus declarare debet nullam professionem ante factam. ex decif. congr. 335. & 368. etiam si defuerit vnâ tantum dies anni in probatione non expleti. ex d. Conc. c. 20. Silu. Religio. 3. num. 19. ver. 3. & simoniales admittunt aliquam ad professionem intra annum probationis, incurrunt suspensionem. c. non solum. de Regul.

III. Vt puella maior duodecim annis habitum regularem non sumat, nec post professionem emitat, quàm Episcopus, vel alius de eius mandato, & superior regularis. ex sac. congr. elucid. 144. eius voluntatem explorant, an libera, vel coacta ingrediatur, aut seducta, vel an sciat quid agat, & an eius voluntas sit pia, & an habeat cõditiones requiritas iuxta

Laudes virginum.

4
Monialis vt legitime ingrediatur religionem, qua requiratur.

regulas illius monasterij, & ordinis, & an monasterium idoneum sit, ubi liberè profiteri, & ritè possit, cuius professionis tempus per mensem ante Episcopo significetur, aliter præfecta ab officio arbitrio Episcopi suspensa sit. c. 17. ead. sess. Episcopus tamen ut exploret huiusmodi voluntatem, non debet ingredi sepra monasterij, sed id agat in fenestella cancellorum, & puella sit in loco libero, & tuto, ut sit eius voluntas sit libera. cap. 7. §. is verò. & cap. 17. sess. 25. de Regul. in Trid. Concil. Fulch. de visit. lib. 2. cap. 18. nu. 40. & ad Episcopum spectat explorare huiusmodi voluntatem, etiam si monasterium ab Episcopo sit exemptum cap. 17. sess. 25. de Regul. in Concil. Trident. & congr. decif. 144. & 261. ut & procedere idem potest contra egressas è monasterijs prædictis, & superiores qui ad id licentiam dederint, qui superiores nec habitum eis dare possunt, antequam ab Episcopo sint examinata, & idem contra Abbatissas id agentes procedit. d. decif.

V. Ut nulla renunciatio, vel obligatio bonorum ingredientis fiat ante aetatem decem & sex annorum, aliter non valeat etiam cum iuramento, vel in fauorem causæ piæ, nisi cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij fiat intra duos menses proximòs ante professionem, quæ renunciatio, vel obligatio, aliter non sortiatur effectum, nisi secuta professione, & si secus fiat omnis obligatio irrita sit etiam iurata. cap. 16. ead. sess.

VI. Ut dum stant in probatione, nil eis detur à parentibus, vel propinquis, vel coratoribus, aut eius monasterio ex bonis ipsarum, excepto victu & vestitu; ne sic cogantur ibi manere, imò si abire velint, sub anathemate omnia illis sunt restituenda. d. cap. 16.

VII. Ut antequam puella in Capitulo recipiatur, cõsensu Episcopi, & superioris Regularis præcedat, quæ ab Episcopo non est admittenda nisi post annum quo animi sunt præfectæ, & monialibus aperuent, ut interim cognoscat instituta, & labores monasterij, & moniales eius voluntatem, & par est, ut mox confiteatur cõfessario monasterij qui eam instruat, & Eucharistiam ab eo accipiat, nec recipiatur, nisi ex tribus duas suffragiorum partes habeat, & cum recipitur in librum eius nomen referatur, tum tempus quo habitum suscipiet, & post professionem emittet, interim omni inani habitu dimisso ostendens se seculi vanitatibus renunciare, quem

quem habitum non suscipiat, nisi de consensu Episcopi, qui prius eius voluntatem exploret etatem, & mores. c. 17. ead. sess. *quæ minor duodecim annis non sit, nec eum habitum summat, nisi post sex menses, quam ad Capitulum est admissa*, nisi aliud Episcopo videatur, & tunc si ante non recipit sacramentum confirmationis, ei ministretur, & nomen alicuius sanctæ ei imponatur, in quo habitu suscipiendo nulla pompa adhibeatur, sed à propinquis intra ecclesiam exteriorem ducta, in ea prius Missa audita, & Eucharistia sumpta, & ab Episcopo habitu sacro induta, vel alio de eius licentia, nisi aliqui alij ex privilegio id habeant, & sermone pio ad id opus sanctè peragendum accensa, à Monialibus intra septa introducatur cum aliquo pio cantico; & cum puella iâ sit intra monasterium, Episcopus ob eam causam non ingrediatur septa monasterij, sed ad fenestras colloctionis, separatim à monialibus eam interroget de eius voluntate an libera, vel coacta sit, de fine, &c. idque fiat presentibus duabus matronis honestis non consanguineis, vel coniunctis puellæ. ex decif. sacr. congr. 272. 412. 456. & 458. quod etiam fieri debet antequam dicta puella iam induta habitu monachali solemniter profiteatur. d. cap. Concil. Trid. & ex sacra congr. decif. 167. & quod respōdit puella, scribatur in actis à notario presentibus testibus idoneis. ex decif. 272. congr. & si dicit se vi ingressam, vel metu, non auditur, nisi intra quinquennium, & habitu non dimisso. sess. 25. capit. 19. & decif. 410. sacr. congreg.

VIII. Requiritur, vt ingressus liber sit ab omni labe simoniæ, vt supra. d. c. 3. de Regul. dictū est. Ampliatur, vt nihil omnino dare, vel recipere liceat pro ingressu monasterij, cum sic simoniacum sit, cum sit vendere spiritualia, contra c. quoniam. de sim. *Limitatur tamen si quid detur non pro ingressu, sed pro sustentatione ingredientis, vbi monasterium illam sustentare non valet, sic enim tollitur vitium simoniæ, vt inquit Tur. Cr. in c. Saluator. 1. q. 3. num. 13. & dixi cap. de simonia. Et licet in c. 1. de Regul. in 6. & Conc. Trid. sess. 25. c. 3. in fin. statuatur, vt non recipiantur plures in monasteriis, quam eius facultates, vel cōsuetæ elemosynæ ferre possint, id tamen sine gloss. videtur intelligi, si recipiantur indotata, si enim eis detur pro earum sustentatione, non videtur prohibitum, maxime si adsit rationabilis causa, vt quia in seculo essent in periculo, vel magno desiderio religionis teneant*

teneatur, cum ex hoc nullum prioribus monialibus, vel monasterio præiudicium inferatur, & cultus Dei augetur, cum licentia tamen Papæ, sine dote tamen recipi non possent. & Feli. in c. non satis. de sim. dicit, monialem non posse petere legitimam si pater posuit super altare, monasterium tamen id potest, vt supra de Regul. habetur, & si non professæ moritur, si erat in habitu, quæ cõtulit monasterio eius sunt, alia non. Doct. in c. in præsentia. de probat. & dixi supra tract. de Regular. & dos potest esse minor legitima, vt dixi tract. de Dote. Vbi verò monasterium est diues, & non eget, & plures sustentare potest, licet non deberet recipere aliquas cum dote, tamen si recipiat eam non pro ingressu, quia sic esset simonia, sed pro aliqua honesta causa, non videtur esse illicitum, quia non exigitur pro ingressu, & sic nil ibi est spirituale, sed pro sustentatione ingredientis, verbi gratia, si monasterium veller colligere aliquam summam pecuniæ ad reparandum ipsum monasterium, quod ex redditibus reparari non potest.

II. Si ingredientis, & dantes dotem sint diuites, & sic reseruati potest locus recipiendi aliquam virginem pauperem sine dote.

III. Si numerus ille determinatus difficilè ali posset sumptibus monasterij, nisi cum aliquo incõmodo monialium, tunc enim etiam si aliquæ decissent ad supplendum numerum, posset exigi dos, vt sit commodior victus. Extra quos casus, vel similes, non debet monasterium exigere dotem, nisi quando aliquam recipit vltra numerum quem alere potest, & bonum esset vt talis dos conseruaretur, & in stabilia, vbi illa habere licet conuerteretur.

Circa verò summam dotis exigendæ, debet esse moderata, & non excedens necessariam sustentationem ingredientis, quòd ad victum, vestitum, medicinas, &c. iuxta regionis qualitatem, vbi enim charior est victus, & vestitus augeri potest, & contra, minui, & in nouis monasterijs non videtur excedens si mille aurei exigantur, vt dicit Caiet. 2. 2. quæst. 100. artic. 3. in alijs vbi cara est annona victus exigi possunt etiam octocentum, & minus vbi est villor. licet Nauar. in Apol. quæst. 1. monit. 84. nimiam putat talem esse summam, de qua re latius egi. cap. de Sim. & sac. congreg. decif. 2. 16. dicit, quòd circa dotis quantitatem attendenda est locorū qualitas, & personarū, & similiter sumptus fiendi in velo suscipiendo

piendo, & professione, debent ab ordinario taxari. ex decif. 458. fac. congr. & si qua puella introducta est in monasteriū causa monachationis, nec potest dare dotem, nō debet eiici, in posterum tamē nulla talis recipi debet. fac. congr. decl. 58. & vbi à patre filix non esset relicta dos certa, debet ei dari secundum consuetudinem monasterij. Afflicti. decif. 348. sic tamen, vt dos non detur pro ingressu religionis, sed pro sustentatione ingressæ.

Secundum dictum. Finito nouitiatu, monialis profiteri debet, ante tamen per mensem certiore de hoc facto Episcopo, qui explorare debet, ex elucid. 144. congr. etiam in monasteriis exemptis, & etiam in ingressu, & simul superior eius voluntatem, & progressum in instituto monastico, & officio recitando, & huiusmodi, cum nulla monialis sit quæ stato tempore professionem non emittat, etiam si sit cōuersa, vel habitu dimisso, si non est professura, domum reuertatur. ex Bulla Gregorij XIII. Cal. Ian. 1572. & tenetur palam profiteri etiā si tacite sit professa. ex fac. congr. eluc. 221. & debet tempus p̄fēgi non professis ab ordinario, quindecim, vel viginti dierum ad deliberādum an profiteri velit, & si nolint, ad cōsanguineos sunt remittendæ. ex decif. 285. fac. cōgr. Abb. in c. vt clerici. nu. 1. de Regul. vnā cum iis quæ dederunt monasterio, excepto victu, & vestitu facto tempore nouitiatus, vt supra. d. c. 16. de Regul. in Trid. Conc. cap. si beneficium. de Regul. in 6. & moniales quæ sunt ordinis requirentis professionem, etiam si tacite professæ sint, coguntur, & expresse profiteri. cle. 2. de Regul. decif. 250. sac. cōgr. Hæc verò receptio ad professionem fit per electionem Abbatissæ, & aliarum monialium. c. si. de Regul. in 6. cum per professionem incorporaretur religioni, quæ incorporatio fit per valētes obligare monasterium illi, & ideo iis nouitis per superiores id fieri non valeat: vt dicit Lopus alleg. 31. 1. conclus. & supra est dictum, vbi de professione Regularium est actum, quæ & hic, & similiter de bonis monialium censeantur repetita, quæ & lucra manuum Abbatissæ tradere debēt, vel deputatis custodib. ex Conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 2.

S V M M A R I V M.

1. *Moniales à quibus cauere debeant.*
2. *Moniales qua agere debeant.*
3. *Moniales quibus priuilegijs gaudeant.*

5
Moniales, vs
profiteri de-
beant.

De officio, & exercitio Monialium, à quibus
abstinere, quidve agere debeant, earum
vita & honestate. Cap. II.

CUM vita religiosa exercitium sit ad perfectionem adipiscendam, ideo Moniales omni conatu, Deo dante, contendere debent, ut ad eam perveniant. Et quia prius est cessandum à malo, & postea bonum faciendum. Psal. 33.

I
Moniales à quibus cavere debent.

Ita primum sit dictum. Multa sunt, à quibus Moniales cavere debent, eo quòd sint iis prohibita, præter superius enumerata, supra de Regularibus per totum, & maxime cap. 3. & 4.

Et primò non possunt accipere mulieres seculares ad cohabitandum sine licentia Episcopi, nec aliquos præter necessarios fervientes. ex Constit. Oxonien. ver. in hibemus etiam, in principio; quæ tamen non debent recipi, nisi ubi monasteria egent; & tales recipere consuevere, nisi charitas requirat, ut recipiantur; ut quia orbatæ sint parentibus, & in seculo in periculo versentur, & his conditionibus.

I. Ut admissa non sit minor decem annis, nec maior quindecim, cum admittitur, nisi aliud Episcopo videatur.

II. Ut eam summam pecuniæ annuam dent monasterio, qua ali commode possint.

III. Cum ad vigesimum quintum annum pervenerint, emittantur nisi sacrum habitum induerint, & cum habitum volent suscipere, prius parentum habeatur consensus, & apud eos per mensem maneat, quæ & restituendæ sunt patri si eas quodcumque petierit. sac. congr. elucid. 278. & si conjugata ibi sit, & in periculo sit vitæ si exeat, debet ibi manere, sine ancillis tamen. sac. congr. elucid. 108.

IIII. Ut non recipiantur, nisi ex honestis parentibus ortæ, & castis moribus ornatae.

V. Ut id fiat de licentia Abbatissæ, & aliarum Monialium.

VI. Dum ibi manent vestitu ab omni ornatu superfluo vacuo vrantur.

VII. Quòd nullam famulam secum adducant.

VIII. Ut loco ab aliis monialibus separato cibum sumant, & dormiant, præter eas quæ illarum curæ præpositæ sunt.

IX. Ut à suo monasterio nunquam exeant, aliàs iterum non

Nota.

non recipiantur, nisi causa infirmitatis curanda: Episcopus semel id tantum concesserit, nec cum aliquo loquantur, nisi seruatis iis quæ moniales seruare tenentur, de quibus supra est dictum, quibus seruatis ibi esse poterunt, cum ibi regulam discant, si tales esse volunt, honestatem, obedientiam, & humilitatem custodiant, & bonis moribus imbuantur. Ex decif. verò sacræ congreg. vltimus requiritur, vt sint sine ancillis; & ingrediantur cum licentia superiorum, in scriptis: viduar verò ibi non sunt recipiendæ, nisi moniales fieri velint. ex decif. congr. 57. 122. 214. & 475. nec mulieres timentes sauitiam vini. ex decif. 159. nisi ex graui metu, quæ tenentur ad clausuram, & de consensu monialium. decif. 332. congreg.

II. Non debent habere Moniales velum, vel peplum sericum, nec in velo deferre acus aureas, vel argenteas, nec zonas sericas, aut auro, vel argento textas, nec burnetas, nec vestes excedant longitudinem corporis, sed pede decenter superducto, sufficiant eis; & sola monialis consecrata deferat annulum, & vno sit contenta olim, aliàs regulari subiaceat disciplina; vt habetur in d. Constit. Oxoniens. Tomo III. Concil. ver. ad hæc quoniam sexum.

III. Non debent intus aliis instrumentis vti quam harpiscordo, nec foris per alios præter organum, quæ & non possunt discere cæcum figuratum foris ab aliquo etiam ad fenestellam, nec soni scientiam, nisi vbi intus moniales organo vtuntur, sic enim ad fenestellam organista tantum id docere poterit. Conc. I. Med. tit. de monialibus. verbo, Clausura. propè fin. Tomo V. Conc. quæ & non possunt indui veste virili, vel muliebri secularium, nec ad aliquem secretò literas mittere, præter Episcopum, vel superiorem in re graui, nec ad se missas aperire, nisi præfecta coram vicaria eas prius legerit, nec quicquam depositi causa habere, nec offas facere, quas vlli donent, ne tempus terant, vt ibi habetur.

III. Non debent pœnitentiam sibi à præfecta impostam recusare, aliter sibi ipsæ disciplinã ad pedes monialium faciant. d. Conc. Mediol. ver. de monialium numero.

V. Non debeat tenere sanctissimum sacramentum Eucharistiæ intra chorum, vel septa monasterij. d. Conc. ver. de diuin. officiis. Conc. Trid. sess. 25. c. 10.

VI. Nil vt proprium possidere possunt, aliter actiua, &

passius voce biennio priuantur. d. Conc. ver. de communi
vitæ vsu. modo quo infra.

VII. Ambire non debent honores, vel officia sui monasterij, aliter per tres sextas ferias ad pedes monialium, cum fautoribus suam accusent ambitionem. d. Conc. ver. de Præfæctis.

VIII. Non debent habere speculos, catulos, vnguenta, & huiusmodi vana, nec tempus terere in formandis imaginibus fucatis. d. Conc. cauendo ab aliis etiam quæ ibi prohibentur, in leuibus tamen aliquid eis posse indulgeri videtur.

IX. Confiteri non debent, nisi confessori ad id ab Episcopo approbato, qui tamen septa non ingrediatur, nec ibi pernoctet etiam in forasteriis, nisi vbi alicui moniali mors imminet, idque de Episcopi licentia, & similiter non possunt admittere aliquem ad celebrandum ab Episcopo non approbatum, vel à superiori monasterij, si monasterium Regularibus subditum sit. d. Conc. Mediol. qui Episcopus etiam potest visitare moniales quas solet, in petitorio verò qui prætendunt agant, sac. congr. elucid. 189 quas & potest visitare quò ad clausuram, licet prætendant exemptionem, & ea quæ spectant ad rerum spiritualium cultum. sess. 25. cap. 8. & 9. in Tr. Conc. sac. congr. elucid. 140. & 172. & providere debet in iis quæ faciunt ad earum clausuram. sac. congr. elucid. 87. & si moniales egrediantur è monasteriis, etiã exemptis, Episcopus eas punire potest per censuras, & alia iuris remedia. sess. 25. c. 5 sac. congr. elucid. 232. & sumptus fiendi in velo sumendo, & professione ab Episcopo sunt taxandi, & pecunia in ingressu pro vestitu dàda est Abbatissæ. ex sac. congr. elucid. 412.

X. Alienare non debent bona monasterij, permutare, vel locare, ultra triennium, Papa inconsulto, & seruatis seruandis c. 1. de rebus eccles. in extrau. communi.

XI. Non debent cum aliquo loqui, nisi de licentia superioris, & nisi alia prouectiori præsentem. c. diffinimus. 18. q. 2. c. in omnibus. dist. 81. modo supra expofito.

XII. Non possunt habere proprium. c. non dicatis. 12. q. 1. c. cum ad monasterium. de statu mon. Conc. Tr. sess. 25. cap. 2. vbi immobilia in priuato possidere omnino vetantur. Aug. tract. 6. in Ioann. Chrys. in Luc. cap. 6. & si quid eis legatur, donaturve, vel earum industria partum sit, tradi debet

bet Abbatisſæ, quæ eius iudicio, ex eo primum prouidebit neceſſitati talis monialis, reliquum conferri debet ad uſum monialium. ex deciſ. 154. ſac. congreg. poſſunt etiam ſuperiores permittere eis uſum mobilium, eorum ſtatui, & paupertati congruum, & huiusmodi. Gome. tract. de breu. numero 18. ſic tamen, ut ſint paratæ ea dimittere ad libitum ſuperiorum. Io. And. & Abb. in cap. 2. & d. cap. cum ad monaſterium, non poſſunt tamen ſuperiores eis permittere ut habeant annuum cenſum, cum ſit quid immobile. glo. in clemen. 1. §. cumque. de verb. ſign. nec etiam ſi extinguitur cum perſona. ex deciſ. 390. ſacr. congr. nec uſum pecuniarum quæ ſunt in banchis, quia ſunt numerandæ inter immobilia. Tiraq. de utr. retr. in glo. 7. §. 1. num. 113. ſed tantum mobilium, quod ad uſum, & detentionem facti naturalis tantum, ea uerò donare non poſſunt. Sot. in 4. ſent. diſt. 1. art. 1. & ſi monialis ſit feudaria, feudum, ea uiuente, quod ad commoditatem, manet apud monaſterium. Capyc. deciſione 10. num. 17. Zerola in praxi ep. uerbo, Moniales nu. 5.

XIII. Non debent loqui cum aliquo, niſi ſociatæ cum duabus, vel tribus. cap. in decima. 10. quaſt. 2. nec literas ſcribere ſine licentia Prioriſſæ, ab iis primo viſas, nec facere ſibi compatres in baptiſmo. ca. peruenit. 1. 18. quaſt. 2. nec ferre veſtes diuerſi coloris. cap. ſi. 20. q. 1. Zerola ibi. num. 7.

XIII I. Tacitè, vel expreſſè profeſſæ, non poſſunt egredi ex monaſterio, ex cap. periculoſo. de ſtatu Regul. in 6. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. & ex Bulla 100. Pij V. ubi decernit, eas non poſſe egredi, niſi ob lepram, vel peſtem, & cum licentia ordinarij, & eorum ſuperiorum, aliàs incurrun t excommunicationem Papalem, & priuationem officiorum, & idem poſſunt cauſa incēdij. Nau. c. 27. nu. 150. notab. 65. idem habetur in Bulla 36. Gregorij XIII. extra quos caſus crediderim requiri debere Papæ licentiã ad egrediendum, etiam ubi aliqua ſine contagione aliarum intus manere non poſſit, ut ob morbum ethicum, vel lepram, licet Fuſch. in eius ſing. uerbo, Monialis. dicat, Episcopum id poſſe concedere tunc, cum per paucas iis inſeruiſſi poſſit, & Pius V. in eius Bulla 8. decreuit, ut deinceps non recipiantur conuerſæ quæ nolunt emittere poſſeſſionem, nec uiuere in clauſura, & quæ modo profeſſæ nõ ſunt, nec profiteri uolūt,

domum suam reuertantur, habitu dimisso. & Greg. XIII. Bulla 13. prohibet etiam ne moniales tertiarie habeant hostium, per quod e monasterio ingredi possint ad ecclesiam exteriori, vt nec egredi possint a ianua monasterij interiori, quae est pro claustra, ad claudendum ianuam exteriori, per quam seculares adeunt Romam, dicta Bulla.

Secundum dictum. Moniales multa praestare tenentur.

2
Moniales
qua agere
debeant.

I. Monialem habitum si qua susceperit post mariti mortem, & iterum nupsit, debet poenitentiam agere, & redire ad quod promisit. cap. quod interrogasti. 27. dist. quod intelligitur si id vouit.

II. Monialium violatores si clerici sint, etiam Episcopus, deponendi, si laici excommunicandi sunt. ex 6. Sin. Constantinop. cap. 4. c. si quis. 27. q. 1. & ipsae grauiter puniuntur. cap. in eodem. 2. q. 3.

III. Debent recte, & iuste secundum regulam viuere, ex Conc. Moguntiaci. cap. 13. Tomo IIII. Conc.

IIII. Debent omnes in vno dormitorio dormire, & singulae in singulo lecto, & vbi domus angusta sit; tres saltem lecti in vno cubiculo ponantur, vbi singulae singulo in lecto dormiant, & communiter in vno refectorio cibum capiant. ex Constit. Oxonien. ver. quia nonnunquam seipens, & d. Conc. Mediol. Tit. de monialibus.

V. Diu noctuq; chorum frequentare debent, pie, & deuote diuinum officium recitando, amoris colloquiis, risibus, & huiusmodi abstinere, & per horam saltem mentaliter orare, dimidia post Matutinum, & altera post Nonam, vel Completorium, & certo hebdomadae die officium mortuorum recitare debent. d. Conc. Med. ver. de diui. offic. nisi legitime impeditae aliquae sint.

VI. Singulis mensibus tenentur confiteri, & sanctissimam Eucharistiam sumere, quibus ab Episcopo bis vel ter in anno, praeter ordinarium confessorem, extraordinarius ab Episcopo offeratur, cui omnes confiteantur. sess. 25. c. 10. in Tri. Conc. & quo die communicarint, cum nullo, nisi ex causa graui colloquantur. d. Conc. Mediol.

VII. Cum ad aliquod monasterium transfertur, mane deduci debent a propinquis, & maturis vitis comitatae. ex Conc. V. Mediol. tit. de monialibus.

VIII. Debent in mensa legere librum aliquem spiritalium.

rualem ab Episcopo approbatum, & aliquam regula partem. d. Conc. Mediol.

IX. Vbi ædes vicinorum in monasteria inspiciunt, partes monasterij altius tolli debent. d. Conc. Mediol.

X. Tenentur ad clausuram perpetuam. sess. 25. c. 5. & etiam cum est eligenda perfecta, id debet fieri ad fenestras colloctionis coram superiore suffragia occulta accipiente. sess. 25. cap. 7. quæ habere debet duas ex tribus partes suffragiorum, vicariam tamen, & aliàs dimidiam partem habere fat est, & ianua monasterij die vna clauē, nocte duabus claudī debet, nec sine licentia præfectæ aperiri, & ad fenestellas colloctionis ferrei cancelli apponi, & intus lamina ferrea foraminibus distincta, & ibi haberi nō potest ostium quo moniales ingrediantur ecclesiam exteriorē, vt nec ē ianua monasterij transiri ad aperiendam, vel claudendam ianuam vltiorem, quo aditus est ad Rotas, vt supra, cum illa ianua sit extra clausuram, vt declarat Gregorius XIII. 3. Calend. Ianuarij 1572. & circa clausuram, plura dicit Nau. comment. 4. de Regul. numero 39. cum seq. dicens omnes etiam conuersas, militares, tertiarias, etiam vbi nunquam est seruata, ad eam teneri, dicens tamen infantes discretionē carentes posse ingredi, non autem factos puberes. d. comm. 259.

XI. Præfecta cum vicaria ter in anno, debent videre cellas, lectos, & libros monialium, auferendo quod non conuenit earum statui, & præfecta reuidere libros eius quæ expendit pro monasterio, & singulis quibusque tribus mensibus, dati, & accepti, rationes ad Capitulum referre, & ad superiorem. d. Conc. Mediol.

XII. Possunt visitari ab Episcopo etiam exemptæ circa clausuram, & id impediētes incurrunt excommunicationem. ex Bulla Gregorij XIII. vt dicit Fusch. de visit. cap. 18. nu. 56. 57. & 58. eas tamen non grauando impensis grauius: vt ibi dicit nu. 59.

XIII. Debent tonderi. Abb. in c. si quis ex clericis. de vita, & hon. cler. nec possunt vti coma, vel ctinibus comatis, maxime in Italia, vbi talis non est consuetudo: vt inquit Zabbar. in clem. 2. §. visitatores de statu monach.

XIII. Subsunt visitationi Episcopi, vel alterius superioris, & si quis impedit huiusmodi visitationem incurrit excommunicationem maiorem. Nau. cap. 27. numero 140.

&

& probat Fusch. lib. 2. de visit. cap. 18. nu. 58. vbi ad idem allegat Bullam Gregorij XIII.

Tertium dictum. Moniales multa possunt.

3
Moniales
quibus pri-
legijs gau-
deant.

Primo enim habent peragere electionem Abbatissæ. Abb. in cap. cum dilectus. nu. 29. de consuet. & possunt compromittere electionem Abbatissæ in masculinum. idem in c. causam quæ de elect.

II. Gaudent privilegio canonis si quis suadente. idem in cap. veniens. de sent. excomm. & si se percutiunt possunt ab Episcopo absolui, licet excessus sit enormis. idem in c. de monialibus. de sent. excomm. qui idem sentit in quacunque excommunicatione, vbi tamen per literas absolutio à Papa obtineri valet, vt hodie sit, extra casum. c. si quis suadente. ab eo in casibus illi reseruatis, expectanda est absolutio.

III. Possunt ingredi monasterium strictius. idem in c. ea quæ de stata monac. cum licentia, & tamen ex causa debita, vt supra, & modo debito, vt proxime dictum est.

III. A decimis perpetuò eximuntur. ex Bulla 23. Pij III. incip. De statu.

Quartum dictum. Cum moniales ad perfectionem tendere debeant, vt ad eam perueniant, Deo duce, ea obseruare debent, quæ alibi Deo dante, dicuntur de exercitio religiosorum, & virgines ab Episcopo consecrari debent, viduæ benedici.

Cætera videnda sunt, quò ad Abbatissas, supra de statu Prælat. sub cap. de Abbatibus in fin. vbi de Abbatissis fit mentio.

Reliquum esset pro explemento Tractatus Regularium, vt subicerentur ea quæ spectant ad Regularium vota in speciali, eorum vitam, & honestatem, & spiritualia exercitia, & illorum transitum ad beneficia, & aliam religionem, quæ fusè, Deo bene fauente conscripta sunt, & a sancto Officio approbata, in sex capita redacta, sed quia visum est Bibliopolæ opus nimis excrecere, alio tempore, Deo fauente in lucem edentur, interim multa ad eas res spectantia, strictim sub fin. cap. 4. de Regularibus sunt explicata.

S V M M A

S V M M A R I V M.

- 1 Eremita qui dicantur.
- 2 Eremita sunt veri religiosi.
- 3 Eremita monachi fieri possunt, & qua alia agere.
- 4 Eremita sub obedientia Episcopi viuunt.

D E E R E M I T I S.

NOTANDVM, quòd Eremita propriè dicitur, qui Eremum colit desiderio vitæ solitariae. c. qui verè. 16. q. 1. Est et in duplici gradu, quidam est adstrictus obedientiæ alicuius Religionis approbatæ, ducens tamen vitam Eremiticam de licentia suorum superiorum ex desiderio solitudinis, quod licet. cap. cum ex eo. de excess. præl. in 6. quod tamen concedi non debet, nisi viris perfectæ sanctitatis, cum imperfectis periculosum sit solitariè habitare: vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. & hic dicitur Eremita, sed non est talis præcisè, sed Religiosus ducens vitam Eremiticam. Alius est Eremita non adstrictus obedientiæ alicuius religionis, sed eligit vitam Eremiticam sub spiritu libertatis, licet teneatur obedire Episcopo, & hi habent solum votum continentiæ, sed non obedientiæ, subiecti tamen Episcopo, vt inquit D. Thom. dist. q. 188. art. 5. ad tertium. & in 4. sent. dist. 28. His ita notat.

Primum sit dictum. Eremitæ sunt religiosi, non tamen regulares, & gaudent priuilegio canonis si quis suadente, & sunt de foro ecclesiastico, si sint adstricti alicui regulæ, vel superiori, vt inquit Silu. Eremita. num. 2. qui tamen non debent ingredi Eremum, nisi sint perfecti in charitate, & constantes, cum non habeant adiutoria aliorum.

Secundum dictum. Eremitæ possunt habere proprium glo. in dist. cap. qui verè. & condere testamentum. §. sed ilud. 1. 9. q. 3. nisi sint adstricti religioni approbatæ.

Tertium dictum. Eremitæ possunt transire ad religionem monachorum, & assumi ad eorum prælaturas per postulationem. cap. cum ad monasterium. de statu mon. cum transeant ad vitam strictiorem propriis renunciando, vt ibi dicit Silu. num. 3.

1
Eremita qui dicantur.

2
Eremita sũt veri religiosi.

3
Eremita monachi fieri possunt, & qua alia agere.

Quantum re.

4
*Eremita sub
 obediētia E-
 piscopi vi-
 uunt.*

Quartum dictum. Eremitæ debent viuere sub obedientia
 Episcopi, & sub regulis ab eo statutis, nec sine eius licentia
 cellulas adire, aut constituere. cap. cellulas. 18. q. 2. & delin-
 quentes ab eo puniuntur. d. cap. qui verè, cap. nulla. vbi gl. 93.
 dist. Boer. in tract. de statu, & vita heremit. num. 13. & 14.

Ex quibus, ad laudem Dei Optimi Maximi, impositus
 fit finis tractatui de Regularibus, & per consequens om-
 nium Tractatum Personatum Ecclesiasticarum, omnia
 in iis contenta obedientiæ, & censuræ sanctæ Roma-
 næ Ecclesiæ subijciens, ac correctioni, & si
 quid, quod Deus auertat, contrarium
 eius decretis fortè adesset, id
 omne reuocans &
 annullans.

FINIS.

INDEX RERVM,
ET SENTENTIARVM.

 Prior numerus, paginarum est, se-
 cundus verò, marginis.

A

- ABBATES** unde dicantur, & qui sint. pa-
 gina. 294. num. 1.
Abbates quotuplices sint, & qui propriè
 magis. 295. 2
Abbates regularis, ut quis sit, qua requiran-
 tur. *ibidem.* 3
Abbates quibus prarogatiuis potiantur. 297. 4
Abbates in quibus possint cum monachis dispensare. 299. 5
Abbates qua possint in genere, & in specie. 305. 7
Abbates qua agere non possint. 307. 8
Abbas qua agere debeat, & teneatur. 308. 9
Abbas ut desinat esse. 309. 10
Abbatissa qua dicatur, qua eius dignitas, potestas, & offi-
 cium. 310. 11
Advocatus pauperum quis, & eius officium. 169. 3
Advocatus fiscalis quis, & eius officium. *ibid.* 4
Advocati consistoriales cur instituti, & quod eorum officium.
 204. 1
Archiepiscopi à quo eligantur, qui dicantur, & eorum pra-
 rogativa. 114. 4
Archiepiscopi prarogativa, & potestas qua, & ad qua se ex-
 tendat. 116. 6
Archidiaconi dignitas, potestas, & officium quod. 286. 13
Archipresbyteri dignitas, potestas, & officium quod. 289. 14
Audientia cameralis quoties fiat, & quomodo. 170. 8
Auditoris camera apostolica constitutio, officium, & potestas
 qua. 171. 1
Auditor camera à quibus abstinere debeat. 172. 2
In

I N D E X.

<i>In Auditoris officio quo ordine procedatur.</i>	177.3
<i>Auditores Rota cur instituti, & quales esse debeant.</i>	189.1
<i>Auditorum Rota privilegia qua sint.</i>	190.2
<i>Auditorum Rota officium, & potestas qua.</i>	191.3

B

B eneficia ut unienda, & quando parochialibus. 332.n.9.	
B eneficium ecclesiasticum quid sit, & unde introductum.	484.1
B eneficium quotuplex sit.	485.2
B eneficium obtinere quis possit, vel non.	486.3
B eneficiorum pluralitas vetita, & quomodo.	488.4
B eneficium desiderare an liceat.	494.5
B eneficiatus tenetur residere, & quomodo.	496.6
B eneficiatus an sit dominus fructuum.	500.7
B eneficiorum resignatio ut fienda.	502.8
B eneficiarius à quibus abstinere debeat.	ibid.9
B eneficiarius an testari possit, & quomodo.	503.10
B eneficiario quis succedat.	505.11

C

C anonici unde dicantur, & eorum eminentia.	253.1
C anonici ut distinguantur, & constituantur.	253.2
A d Canonatum obtinendum qua requirantur.	256.3
C anonicorum prerogativa qua, & potestas.	258.4
C anonici qua prestare non possint.	263.5
C anonici qua prestare, & agere debeant, & à quibus caue- re.	ibid.6
C apitulum canonicorum quod sit, ut constituatur, & conuo- cetur.	271. & 193.7
C amerarius cur introductus, quod eius officium, & potestas.	1621.
C amerarius, & eius officiales à quibus abstinere debeant.	
ibid.2.	
C apituli prerogativa, & potestas qua.	262.8
C apitulum qua facere non possit.	276.9
C apitulum sede vacante, quibus prerogatiuis, & potestate fruatur.	277.20
C apitulum sede vacante qua agere non possit.	283.11
	Cardi

ET SENTENTIARVM.

7.3	Cardinalium origo quando coeperit, & nomen.	81.2
9.1	Cardinalium officium quod.	ibid.3
0.2	Cardinales an sint in statu perfectionis, & potiores Episcopi.	
1.3	83.4	
	Cardinalium classes quot.	84.5
	Cardinales quales creentur, & unde.	85.6
	Cardinales quis creet.	87.7
9.9	Cardinales qua forma, & tempore creandi.	87.8
du.	Cardinalium dignitas, potestas, & prerogativa qua.	89.9
4.1	Cardinales quid agere debeant.	96.10
5.1	Cardinales qualiter peccare possint.	98.11
6.3	Casus Papa reservati ab eo solo absolventi, qui sint.	42.14
8.4	Cassitas recte Deo vouetur.	43.5
4.5	Clerici camera qui eligendi, eorum potestas, & officium.	
6.6	163.3	
0.7	Clericus sacri senatus, quis, & eius officium.	170.7
2.8	Clerici unde dicantur, qui sint, cum excellentia eorū status.	
ad.9	386.1	
10	Clerici dicuntur in dignitate constituti.	388.2
11	Clerici ciues dicuntur.	ibid.3
	Clerici an sint in statu perfectionis.	ibid.4
	Clericorum priuilegia qua sint, & ut intelligantur.	389.5
	Clericorum priuilegia quando amittantur.	431.6
3.1	Clerici à quibus cauere, & qua agere debeant, cum singu-	
3.2	lorum pœnis.	334.7
6.3	Clerici qua prestare debeant.	477.8
8.4	Clerici quid etiam agere debeant.	482.9
3.5	Collegium quod dicatur.	312.1
ue.	Collegiata Ecclesia que dicatur, & qua ad eam requiratur.	
id.6	ibid.2	
uo.	Collegiata Ecclesia, & eius Rector, quibus prerogatiuis po-	
3.7	tiantur.	314.3
stat.	Collegiata Ecclesia Rector ad qua teneatur.	315.4
	Commissarius Camere quis, & eius officium.	170.6
ant.	Congregaciones in curia qua fiant, & qua ibi agantur.	204.1

D

62.8	Datarij officium, & potestas qua.	178.1
76.9	Decima debentur Parochis.	336.14
state	Decima de quibus, & à quibus, & ut soluenda.	ibid.15
7.20	Dignitates in Ecclesia Cathedrali, qua dicantur, & ut con-	
3.11	stituantur.	285.12
ardi		

INDEX RERVM,

<i>Dispensatio in quibus liceat, vel non.</i>	8.3
<i>Delegare in genere quis possit.</i>	205.1
<i>Delegari qua possint, vel non, ab ordinario.</i>	206.2
<i>Delegatus à Papa quas qualitates habere debeat.</i>	<i>ibid.</i> 3
<i>Delegatus aliorum, quas qualitates sat est habere.</i>	<i>ibid.</i> 4
<i>Delegatus qua forma constituatur.</i>	207.5
<i>Delegatus si non vult facere fidem ordinario de mandato, quid agendum.</i>	<i>ibid.</i> 6
<i>Delegatus qua possit in genere, & in specie.</i>	208.8
<i>Delegatus an possit subdelegare, cum ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus.</i>	210.9
<i>Delegatus qua alia possit.</i>	214.10
<i>Delegatus qua non possit.</i>	218.11
<i>Delegatorum potestas, qualiter in multis casibus particularibus intelligatur.</i>	<i>ibid.</i> 12
<i>Delegatus qua agere debeat.</i>	222.13
<i>Delegatus à quibus cauere debeat.</i>	<i>ibid.</i> 14
<i>Delegati officium, vel potestas qualiter expiret.</i>	<i>ibid.</i> 15

E

E cclesiasticorum status praefertur seculari.	4.4
<i>Ecclesiastici vt diuidantur.</i>	5.6
<i>Eremita qui dicantur.</i>	444.1
<i>Eremita sunt veri religiosi.</i>	<i>ibid.</i> 2
<i>Eremita monachi fieri possunt, & qua alia agere.</i>	<i>ibid.</i> 3
<i>Eremita sub obedientia Episcopi viuunt.</i>	454.4

G

G ubernator Urbis, cur introductus, eius potestas, & officium.	198.1
---	-------

I

I rritatio, dispensatio, interpretatio in lege, vt differant.	8.2
<i>Iudex Marescalli, & Turris Nona, cur institutus, eius potestas, & officium.</i>	201.1

L

L aici vt diuidantur.	5.7
<i>Legatorum species quot, & qua qualibet.</i>	99.1
<i>Legati qui constitui soleant, & quibus iure competat legatio.</i>	101.2
<i>Legati de latere officium quale sit.</i>	<i>ibid.</i> 3
<i>Legati</i>	

ET SENTENTIARVM.

Legati dignitas, & potestas quanta, & qua sint qua possit, vel non.	ibid. 4
Legationis potestas, ubi, & quando vigeat.	109. 5
Legationis effectus quis sit.	109. 6
Legati potestas quando, & quibus casibus expiret.	110. 7
Lex naturalis quid sit, & an in ea cadat dispensatio, vel mutatio.	10. 5

M

M onasteria, ut construenda, & veneranda, cum eorum privilegijs.	589. 15
Moniales quibus nominibus appellentur.	607. X
Moniales debent, respectu, seruare ea qua dicta sunt de Monachis.	ibid. 2
Moniales virgines, & vidua, ut diuersa recipiantur in religione.	608. 3
Moniales, ut legitime ingrediantur religionem, qua requirantur.	609. 4
Moniales ut profiteri debeant.	424. 5
Moniales à quibus cauere debeant.	425. I
Moniales qua agere debeant.	428. 2
Moniales quibus privilegijs gaudeant.	429. 3

N

N otarij Camera à quibus abstinere debeant.	165. 4
Notarij curia, qui, & quod eorum officium.	198. 2
Nouitius an possit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis.	569. 10

O

O bedientia rectè Deo vouetur.	599. 4
Oblationes ut debeantur Parochis.	333. II
Oblationes debentur Rectori parochia, & quomodo.	336. 14
Oblationes à quibus non recipienda.	335. 12

P

P alliū ut accipiat Archiepiscopus, quomodo, à quo, quando, & quis eius effectus.	114. 5
Papa nomina qua, & ut eminentia.	7. I
Papa non est Christi successor, sed Petri, & Christi Vicarius, & quomodo.	8. 4
Papa quid possit circa legem naturalem, vel non.	12. 6
Papa quid possit circa legem diuinam, & circa precepta Decalogi, & quid non.	13. 7
Papa quid possit circa legem Euangelicam, vel non.	26. 8

INDEX RERVM

Papa quid possit circa articulos fidei, vel non.	29.9
Papa quid possit circa traditiones sacras, vel non.	30.10
Papa quid possit, & debeat agere circa canonizationem sanctorum.	35.11
Papa quid possit circa confessionem sacramentalem.	38.12
Papa quid possit circa ius canonicum, & ut in eo, & quibus casibus dispenset.	40.13
Papa qui casus referentur, vel causa.	42.14
Papa quid possit circa regimen ecclesia, & ad qua se extendat eius potestas.	49.15
Papa quid possit circa eos qui in Purgatorio sunt.	51.16
Papa quid possit circa Paganos.	52.17
Papa quid possit circa Iudaos, & de ijs sanxerit.	53.18
Papa quid possit circa Hæreticos.	58.19
Papa quid possit circa Imperatorem, & alios Principes.	ibid. 20
Papa potest exemptiones dare.	59.21
Papa quid possit circa prædicationem.	60.22
Papa potest privilegia concedere.	ibid. 23
Papa quid possit circa beneficia.	60.24
Papa quid possit circa iudicia.	61.25
Papa quid possit circa studia, & ordinationem religionum.	63. 26
Papa quid possit in casibus particularibus, in multis.	64.27
Papa eminens potestas.	69.28
Papa nomina eminentia.	ibid. 29
Papa qua non liceant.	ibid. 30
Papa qua non soleat agere.	70.31
Papa qua non intendat agere.	71.32
Papa in quibus uti deceat Cardinalium consilio, & quomodo.	ibid. 33
Papa residentia ubi sit, & an sedem transferre possit.	72.34
Papa regimen quale.	73.35
Papa an possit Papatus renunciare.	74.36
Papa hæreticus an possit deponi, & quomodo, & ob alia non.	75.37
Parochia quid sit, & cur instituta.	320.1
Parochia ut dicatur, qua requirantur.	321.2
Parochia ut constitui possit à quo, & quomodo.	322.3
Parochialis ecclesia non debet esse sine dote, & qua dicatur dos sufficiens.	323.4
	Parochi

ET SENTENTIARVM.

29.9	Parochi qualiter se habeant ad Episcopos circa onus curarum, & quod eorum maius sit onus.	324.5
0.10	Parochi à quibus eligantur, & qua forma, & quis concurrentium praferendus, & qualis debeat esse Parochus.	6
35.11	Parochialis ecclesia an possit optari, vel peti, vel recusari si ibidem.	6
8.12	Parochialis ecclesia an possit optari, vel peti, vel recusari si superior vocet.	331.8
0.13	Parochus, & ecclesia parochialis multis prerogatiuis potitur.	332.9
1.14	Parochus, ut sit iudex parochianorum in foro poenitentiae, & quibus alijs priuilegijs potitur, circa celebrationes, benedictiones, reparationem Ecclesiae, obedientiam, & reuerentiam.	333.21
en-	Parochus ad qua ex officio teneatur, circa curam animarum exercendam, Eucharistia detentionem, & sacrorum oleorum, Ecclesiae reparationem, celebrationem diuinorum, doctrina Christiana eruditionem, cultum Ecclesiarum, praedicationem, correctionem, obedientiam erga Episcopum, & alia.	354.23
0.15	Parochus qua ulterius saltem ex consilio prestare debeat.	375.24
1.16	Poenitentarius summus, cur institutus, & cui committatur id officium, & eius potestas.	153.1
2.17	Poenitentarius summus qua peragere debeat, vel non, & possit, & qua sint eius qualitates.	154.2
3.18	Patriarcha unde dicatur, & quare.	111.1
1.19	Patriarcha quot sint, eorum potestas, & prerogatiua.	112.2
pes.	Paupertas rectè Deo vouetur.	598.3
2.21	Plebanus quis dicatur.	316.1
0.22	Plebanus ut quis dicatur, qua requirantur.	317.2
2.23	Plebani potestas, & quibus prerogatiuis potiantur.	ibid.3
2.24	Plebani officium quod sit, & ad quid teneatur.	318.4
1.25	Potestas qua censeatur in dubio delegata.	208.7
m.	Predicandi muneris praesentia quantà.	309.1
2.27	Predicare qui possint, vel non.	310.2
2.28	In Predicatore qua requirantur.	514.3
2.29	Predicatio qua forma habenda, & qua in ea vitanda.	521.4
3.0	Predicatio qualiter sit habenda, & qua in ea vitanda.	522.5
3.1	Predicandi modi quot sint.	524.6
3.2	Predicatores in quibus peccare possint.	528.7
40-	Predicatio ut audiant, & ut in ea peccetur.	532.8

INDEX RERVM,

<i>Pralati qui proprie dicantur, & qui minus proprie.</i>	121.2
<i>Pralatorum insignia qua sint.</i>	122.2
<i>Pralati a quo eligantur.</i>	ibid. 3
<i>Pralaturæ an optari possint, vel non.</i>	123.5
<i>Pralati qua agere possint, vel non.</i>	125.6
<i>Pralati qua agere non possint, vel non soli.</i>	137.7
<i>Pralati quid agere debeant, & teneantur circa bona temporalia ecclesiæ, vel non.</i>	142.8
<i>Pralati circa spiritualia quid agere debeant, & teneantur.</i>	147.9
<i>Pralati ut se precedant, vel precedantur.</i>	384.1
<i>Præpositi dignitas, potestas, & officium quod.</i>	290.15
<i>Præsidiæ Camera apostolica officium quod.</i>	169.2
<i>Primates qui sint, & qua illorum potestas.</i>	113.3
<i>Primicerij, & aliarum dignitatum, dignitas, potestas, & officium quod.</i>	290.16
<i>Primitia debentur Parocho, remissivè.</i>	341.16
<i>Procurator fisci quis, & eius officium.</i>	170.5
<i>Procuratores sacri palatii, cur instituti, & quod eorum officium.</i>	203.1
<i>Professio est fienda ab eo qui religionem est ingressus, quot modis, & quomodo, & quid requiratur ad eius validitatem.</i>	495.11
<i>Professio tacita quot modis facta intelligatur.</i>	489.12
<i>Professionis effectus quis.</i>	501.13
<i>Professi bona, & beneficia cui acquirantur latè declarantur.</i>	503.14

Q

Quartæ ut debeat parochiali, de quibus, & quomodo, ubi quis extra eam sepelitur. 345.18

R

Referendarij cur introducti, eorum officium, & potestas. 183.1

Referendarij à quibus abstinere debeant. 186.2

Regula diuersa quæ instituta habeant, remissivè. 552.3

Regulares, qua agere, & à quibus cauere debeant. 518.6

Religio vnde dicatur, & quid sit in genere, & in specie. 535.1

Religio quot modis sumatur. 537.2

Religionis, & religiosorum appellatione qui veniant. ibid. 5

Religionis, & religiosorum status ex pluribus summè commendatur.

Religiosus

ET SENTENTIARVM.

Religiosi status origo latè recitatur.	ibid.5
Religiosi sunt in statu perfectionis, & quomodo.	541.6
Religiosus status est perfectissimus, & excellentissimus.	542.7
Religiosus status debet à Papa approbari.	544.8
Religionum ordines varij sunt, & rectè.	ibid.1
Religiones à quibus fundatæ sint, & quo tempore.	545.2
Religio ad qua opera ordinari possit, & quod potius.	553.4
Religiosis ingressus quo sine fieri debeat, quo non, & quando non prosit.	555.1
Religionis ingressus debet esse voluntarius, & qua vis, vel metus eum annullet, vel dolus, qui non, & quando quis teneatur ingredi eam.	556.2
Religionem ingrediens in qua etate debeat esse constitutus, & quis non obligetur ei.	559.3
Religionem vouens ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid si reijciatur.	569.4
Religionis ingressus liber esse debet à simonia, & quando ali- quid accipere liceat, vel non.	562.4
Religionem qui ingredi possint, vel non.	ibid.5
Religionem ingredientem à quo recipi debeat.	566.6
Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, ac quare.	567.8
Religiosus sciendus debet prius in probatione manere, quanto tempore, & quomodo.	568.9

S

S æcra congregatio quid responderit circa personas, & beneficia ecclesiastica.	507.4
Sacrorum hominum dignitas quanta.	4.5
Sacramenta ut sint necessario sumenda à Parocho, & quomodo.	335.13
Secretarij quotuplices sint, & quod eorum officium, & ut inter se differant, & qua sit eorum potestas.	178.1
Senatoris urbis officium, cur institutum, eius potestas, & officium.	200.1
Sepeliri ubi debeant decedentes in parochiali, & an sepultura eligi possit, & quomodo.	341.17
Sepultura qui careant.	351.20
Circa Sepulturam à quibus cauendum.	249.19
Sollicitatores causarum qui sint, & quotuplices, & eorum officium.	203.1
Successor in beneficio an teneatur ad debita defuncti.	506.12
	Statuts

INDEX RERVM, ET SENT.

<i>Status quid significet, & quid in proposito.</i>	2.1
<i>Statusum diuersitas conuenienter in ecclesia statuta est.</i>	13.2
<i>Status diuiduntur in ecclesiasticos, & seculares, & conuenienter.</i>	ibid. 3
T	
T hesaurarij officium, & potestas.	169.1
V	
V icarij sanctissimi Domini Papa potestas, & officium quod.	152.1
<i>Vicarius unde dicatur, & quis in proposito sit.</i>	224.1
<i>Vicarius Episcopi quis esse possit, vel non, & qualis esse debeat.</i>	225.2
<i>Vicarius ab Episcopo constitui debet, aliàs ab Archiepiscopo cogi potest.</i>	226.3
<i>Vicario debet Episcopus congruum salarium constituere.</i>	227.4
<i>Vicarius à quo est constituendus.</i>	ibid. 5
<i>Vicarius qua forma est constituendus.</i>	228.6
<i>Vicarius quibus prerogatiuis, & honore fruatur.</i>	ibid. 7
<i>Vicarius habet ordinariam potestatem.</i>	230.1
<i>Vicarius habet eandem potestatem, quam Episcopus, & quomodo.</i>	231.2
<i>Vicarius qua possit in particulari, scilicet restituendo in integrum, & exequendo ea quæ sunt iustitia.</i>	331.3
<i>Vicarius qua non possit sine speciali mandato.</i>	336.4
<i>Vicarius qua agere debeat.</i>	248.1
<i>Vicarius qua agere non debeat.</i>	249.2
<i>Vicarius potest ad libitum remoueri.</i>	ibid. 1
<i>Vicarij potestas, & officium, quibus casibus expiret.</i>	240.2
<i>Vicarius in quibus peccare possit.</i>	250.3
<i>Vicarius delinquens à quo puniri possit.</i>	251.4
<i>Vicarius an possit recusari, ut suspectus, & quomodo.</i>	252.5
<i>Vicancancellarius, cur institutus, cur sic dicatur, quis esse debeat, eius potestas, & officium.</i>	157.1
<i>Visitatores carcerum, cur instituti, eorum potestas, & officium.</i>	202.1
<i>votum requiritur ad Religionem, in quibus consistat, ad quæ se extendat, & quare.</i>	597.1
<i>Vota religiosorum quot sint, & quare.</i>	598.2

.Y
.2
e-
3
.I
m
I
.I
e-
.2
po
3
re.
5
6
7
.I
10-
e-
3
4
I
2
I
.2
3
4
5
e-
I
I-
I
14
I
2

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is difficult to decipher due to fading and the age of the paper.]

